6
30-d
12

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
19 C
53

6. 30. d 12.

Digitized by Google

L. ANNÆI
SENECÆ
TRAGOEDIÆ
Cum exquiſitis
Variorum
Obſervationib
Et Nova
Recenſione
ANTONII
THYSII JC.
LVGDVNI BATAVORVM.
Ex officinâ FRANCISCI MOYARDI

Illuſtri Nobiliſſimoque Viro

BIBLIOTECA ROMA VITTORIO EMANUELE

D. AMELIO à BOUCHORST

VVIMMENVMI DOMINO, POTENTISS. FOED. PROCERVM EX ORDINE EQVESTRI ADSESSORI, AGGERVM RHENOLANDIÆ COMITI, ET PRÆTORI SVMMO, ACADEMIÆ BATAV. CVRATORI, &c.

DVm Senecam hunc noſtrum, VIR NOBILISSIME, ingenii, facundiæ, prudentiæ ſummum auctorem in lucem emittimus, nobiliſſimo Poëtæ nobiliſſimum tuum nomen præfigere viſum fuit. Scio te Poëtas tanquam ingenii Principes diligere, quos ſacro quodam inſtinctu agi nuncioſque Deorum eſſe cordata credidit Antiquitas: Neque vero hæc indigna ſunt Nobilitate mentis diverticula, ſecus atque vulgo creditum eſt. Ipſi illi imperatores, qui orbi univerſo jura dixe-

runt, qui orientem atque occidentem ſuo ſtrinxere imperio, minime indignum ſuo exiſtimarunt faſtigio excelſos ſpiritus vinculis verſuum aſtringere. Julius Cæſar, qui omnibus leges poſuerat, qui dictator perpetuus, carminibus quoque incluſit vaſtum illũ ſpiritum, quem totus non capiebat orbis. Iiſdem artibus deditum Auguſtum fuiſſe ex eo liquet, quod Aiacem Tragœdiam in ſpongiam incubuiſſe referunt Hiſtorici. Quam gravi carmine laudatus ille Germanicus Arati nobis exhibuit Phænomena! Quanto ſtudio, quaſi de Imperio Romano ageretur, de principatu Poëſios inter ſe certarunt, Nero & Lucanus! Quam lepidis verſibus Florum irridet Adrianus! Maxime vero illi mihi ſemper placuere poëtæ, qui ſub ficto dramate Principes inſtruunt, monent, reprehendunt, & ſapientiæ gemmas tum ad firmandam Remp. tum ad formandos mores protrudunt. Inter quos primi ſunt, ut Satyricos omittam, Tragœdiarum ſcriptores. In quibus apud Græcos floruêre Æ-

ſchylus,

ſchylus, Sophocles, & diffuſæ eloquentiæ Euripides. Apud Latinos nullius idoneum hodie nomen reperitur, quam Senecæ graviſſimi & diſertiſſimi autoris. Quem hic cultum, nitidum, notis ſelectis auctum induſtria atque opera noſtra exhibemus. Tibi, vero, vir ILLVSTRIS, Poëma hoc admirandum conſecramus, quia ingens veſter ſpiritus, ingenium & facundia, de ſublimi hujus poëtæ ſpiritu, ingenio & facundia quam optime judicare poteſt. Itaque inter nobiles doctiſſimus, inter doctos nobiliſſimus tuo jure cenſeris. Neque vero ingenium veſtrum uni rei affixum eſt, ſed per omnia divagatur. Servile illud tanquam in carcere ſe unâ concludere ſcientia; illud excelſi animi eſt nullibi ingenii impetum ſiſtere. Semper in continuo motu eſt animus veſter, atq; omnes, quas hactenus obiiſti dignitates, indefeſſo labore, vigilantia, conſummâſti, atque in continuis negotiis aliud adhuc tibi ipſi negotium impoſuiſti, ut iis te addiceres ſtudiis, quibus ipſa humanitas continetur.

Rogo itaque, vir Nobiliſſime, ut laborem hunc noſtrum eo favore ſuſcipias, quo omnes literatos ſuſcipere ſoles. Hoc ſi ego perſenſero, *ſublimi*, ut loquitur poëta, *feriam ſidera vertice*, atq; ad majora præſtanda calcar admovebis. Vale VIR ILLVSTRIS, & diu Academiæ noſtræ utilitati ſupervive. Ita Faxit Deus immortalis. Lugd. Bat. Anno 1651.

Veſtri nominis & dignitatis humillimus cultor

A. THYSIVS.

TESTI-

TESTIMONIA VETERUM, ET RECENTIORUM QUORUNDAM,

De

L. ANNÆO SENECA.

Cornelius Tacitus Annal. XIV.

OBjiciebant etiam (L. Ann. Senecæ) eloquentiæ laudem uni ſibi adſciſcere, & † carmina crebrius factitare, poſtquam Neroni amor eorum veniſſet.

Ad hæc I. Lipſius in Commentario.

† Tragœdiaſne, quæ ejus nomine feruntur? Non opinor, & alibi videro.

Iuvenalis Satyrâ VIII.

-Quis tam
Perditus, ut dubitet Senecam præferre Neroni?

Ipſe Seneca Conſolat. ad Helviam matrem, cap. ult.

Qualem me (*in exſilio*) cogites, accipe: lætum & alacrem, veluti optimis rebus. Sunt autem optimæ, cum animus omnis cogitationis expers, vacat operibus ſuis, & modo ſe † levioribus ſtudiis oblectat, modo ad conſiderandam ſuam univerſique naturam, veri avidus inſurgit.

Lipſius in Commentario.

† Poëſi, & Philologiâ. Dixerit igitur aliquis, hîc eum poëtatum, & fortaſſe Medeam ſcripſiſſe.

Idem in Vitâ Senecæ, cap. V.

Vixit in exſilio annos circiter octo: & fortiter, imo, ut

Digitized by Google

ipſe ait, feliciter vixit, optimis ſtudiis meditationibuſque intentus. Ita enim ad matrem (cap. IV.) *Inter eas res beatum ſe eſſe, quæ ſolent miſeros facere*: & pulcherrimè deinde (vide, ſodes) philoſophatur. Addit in extremo (cap. ult.) & aſſurgit: *Qualem me cogites, accipe*; &c. O hominem, ô verba honeſta! quæ imitari Octaviæ tragœdiæ auctor (non enim ipſe: apage.) voluit, his verſibus, in perſonâ Senecæ:

Melius latebam, procul ab invidia malis
Remotus, inter Corſici rupes maris.
Vbi liber animus, & ſui juris, mihi
Semper vacabat, ſtudia recolenti mea,
O quam juvabat (quo nihil majus parens
Natura genuit, operis immenſi artifex)
Cœlum intueri, Solis & curſus ſacros!

Sed notes in ipſius Senecæ verbis ſupra, *Levioribus etiam ibi ſtudiis ſe oblectaſſe*: quæ Poëtica cenſeo: & exſtat in iis Medea: quam in exſilio ſcriptam, quo tempore Claudius Britanniam ſubegit, mihi pænè certum: atque adeo argumentum illud elegit de Iaſone, ut aliquid inſpergeret ſcilicet de Oceano ſubacto. Sane verſus illi in Choro, quo, niſi ad Claudium, ſpectant?

Parcite ô Divi, veniam precamur,
Vivat ut tutus, mare qui ſubegit.

Iterumque:

Iam ſatis, Divi, mare vindicaſtis;
Parcite Divo.

Quod item ad Claudium, etſi vivum: & Deos Deo vult parcere, poëticâ adulatione.

Idem in eadem Vitâ, cap. X.

Perierunt Verſus ejus & Poëmata, quos certum eſt ubertim ſcripſiſſe. Ipſe in exſilio feciſſe oſtendit; & Tacitus, jam etiam ſeniorem, & in aulâ.

M. Fab.

M. Fab. Quintilianus lib. VIII. *cap.* III.

Noſtri autem in jungendo aut derivando paulum aliquid auſi, vix in hoc ſatis recipiuntur. Nam memini juvenis admodum, inter Pomponium & Senecam etiam Præfationibus eſſe tractatum, an *gradus eliminat* apud Attium in Tragœdiâ dici oportuiſſet. At veteres ne *expectorat* quidem timuerunt.

Idem lib. IX. *cap.* II.

Interrogamus, aut invidiæ gratiâ: ut Medea apud Senecam:

-quas peti terras jubes? [Extat verſ. 453.]

Terentianus Maurus in Centimetro, ubi de Bucolico agit.

In Tragicis junxêre Choris hunc ſæpe diſerti;
Annæus Seneca, & Pomponius ante Secundus.
Tale dedit nobis Pomponius:
Pendeat ex humeris dulcis chelys, &c.

Idem de tertiâ tome Hendecaſyllabi.

His eſt omnibus in ſuis
Libris uſus Horatius.
Quo dicam, & quotiens, modo:
Nam primum minime ſuo
Solum carmine protulit,
Vt Vates alii ſolent.
Exemplum Senecæ dabo:
Thebis læta dies adeſt; Herc. fur. verſ. 875.
Aram tangite ſupplices;
Pingueis cadite victimas.
Tales continuos legis. *&c.*

M. Val. Probus Grammat. Inſtitut. lib. I.

Nominativus ſingularis qui *en* ſyllabâ terminatur, Græci no-

ci nominis eſt: & maſculino ſive fæminino genere, ſemper longa eſt. Maſculino, ut *Hymen*. ut Seneca in Hecuba:

Quicunque Hymen funeſtus, inlatabilis.

[Extat Troadibus, initio Actus IV.]

Idem lib. eod.

Illic, vel *illuc*, & *huc* adverbia, poſtremas longas recipiunt. ut, *Huc illuc acies circumtulit.* &, *Huc ades.* & Seneca in Hecubâ, hendecaſyllabo Sapphico verſu,

Ilium eſt illic, ubi fumus alte.

[In fine ejuſdem Act. IV.]

Ibidem.

Oedipodis & *Oedipoda*. Seneca: *Oedipodis domus.* [V. 216. ubi *Oedipodis datur* vulgo, & ſic in Probo legendum.]

Priſcianus lib. VI.

Alia vero omnia in *is* deſinunt, ut *hic* & *hac ſacerdos*; *hic* & *hac compos*, *compotis.* Livius in XXV. *Profecto ſatis compotem menti ineſſe.* O tamen in hoc ſolo corripitur. Seneca in † Phædrâ:

Hippolyte, me nunc compotem voti facis.

In * eadem: *compote voto.* & eſt Adonium metrum. [† Hippolyto, v. 707. * Lege, *eodem*. nam non eſt ex Phædrâ ſive Hippolyto, ſed ex Agamemnone, Choro II. v. 360.]

Lactantius Statii Papinii Scholiaſtes, ad Thebaidem, lib. IV.

Seneca in Thyeſte:

Neſcitis cupidi arcium,
Regnum quo jaceat loco. &c.

C. Sol-

C. Sollius Sidonius Apollinaris, Carm. IX.
ad Magnum Felicem.

Non hîc Heſiodéa pinguis Aſcræ
Spectes carmina, Pindarique chordas, *&c.*
Non quod Mantua contumax Homero
Adjecit Latialibus loquelis, *&c.*
Non quod Papinius tuus meuſque
Inter Labdacios ſonat furores. *&c.*
Non quod Corduba præpotens alumnis
Facundum ciet, hîc putes legendum:
Quorum unus colit hiſpidum Platona,
Incaſſumque ſuum monet Neronem:
Orcheſtram quatit alter Euripidis,
Pictum fæcibus Æſchylum ſecutus,
Aut plauſtris ſolitum ſonare Theſpin:
Qui poſt pulpita trita ſub cothurno
Ducebant olidæ marem capellæ.
Pugnam tertius ille Gallicani
Dixit Cæſaris, ut gener ſocerque
Cognata impulerint in arma Romam. *&c.*

Idem Carm. XXIII.

Quid † celſos Senecas loquar, vel illum
Quem dat Bilbilis alta Martialem,
Terrarum indigenas Ibericarum?

† Ms. cæſos.

Paullus Longobardus, Diaconus, Hiſtoriæ Miſcellæ lib. VIII.

Hujus (*Neronis*) temporibus Poëtæ pollebant Romæ Lucanus, Iuvenalis, & Perſius, Senecaque Tragicus; Muſonius atque Plutarchus, (*Hui! & ille etiam Neronis ævo? ſomnium.*) Philoſophi.

Gellius

Gellius Bernardinus Marmita, in Commentario ad Tragicum.

Volunt † plerique hunc auctorem Annæum Senecam, quem Moralem ferunt, impii Neronis in diſciplinis alumnum, de Cordubâ Hiſpaniæ; Lucanique poëtæ patruum fuiſſe. Alii negant, aliumque volunt fuiſſe Senecam, cultioris mundioriſque ſtili, tragœdiarum auctorem. Idque argumentis conſentaneis probare videntur; duoſque fuiſſe Senecas, teſte Martiale:

Duoſque Senecas, unicumque Lucanum
Facunda loquitur Corduba.

Alterum Philoſophum, in ſermone durum & ſententiis gravem: alterum Tragicum, puræ & elegantis facundiæ: eumque veriſimiliter harum Tragœdiarum auctorem exſtitiſſe: in quibus lactea eloquii ubertas, verborum proprietas, & ſententiarum gravitas ex mediis Philoſophiæ fontibus deprompta videtur. *&c.* In hoc autem volumine eſt tragœdia, quâ mors Octaviæ uxoris Neronis tractatur; quæ vivente Nerone non credibile eſt acta fuiſſe, ſed poſt illius mortem. Ea à primo Senecâ ſcribi non potuit, cum antea mortuum fuiſſe conſtet. At hi, qui excuſant, non omnes tragœdias ejuſdem auctoris fuiſſe dicunt. quod varietas ſtili diligenter intuentibus indicat. & ſic eam alterius fuiſſe; alias vero Senecæ, quem Moralem appellitamus.

† [*Petrarcha, Crinitus, Daniel Cajetanus, alii.*]

Deſiderius Eraſmus in Prolegomenis ad Senecam Philoſophum.

Ingenio facili verſatilique fuiſſe colligitur hinc, quod in diverſis argumentis ſtilum exercuit pari propemodum ſucceſſu. quod nec Ciceroni, nec Virgilio contigit. Nam Tacitus commemorat illius poëmata, de quibus ſentiens, incertum. Nam Tragœdiarum opus

eruditi

† eruditi quidam malunt Senecæ filio tribuere, quam huic. Sunt qui fratri Senecæ adſcribant. Quamquam mihi videtur opus hoc Tragœdiarum non eſſe unius hominis. Certè ex ludicro libello De morte Claudii, conjicere licet, illum haudquaquam iratis Muſis & Apolline verſatum in hoc ſtudii genere. *&c.*

† [*Ioanni Boccatio videbatur non Philoſophus, ſed vel illius frater, ſecundum quoſdam, vel, juxta alios, filius: vel ex fratre nepos. Qui ſcribunt poëtam hunc (verba ſunt Criniti de Poëtis Lat. cap.* LIV.) *filium fuiſſe Annæi Senecæ, qui in Stoicorum diſciplinis magnopere claruit, conjecturis tantum nituntur: neque hanc rem, ut ego exiſtimo, ullis auctoribus aſſerunt.*]

Idem in Ciceroniano.

Age, num tibi Seneca videtur Ciceronianus? Nihil minus; præſertim in oratione ſolutâ. Nam Tragœdiæ, quæ probantur à doctis, vix videntur à Senecâ ſcribi potuiſſe.

Lilius Gregorius Gyraldus De Poëtis Dial. VIII.

Sequebatur Annæus Seneca Tragicus, prioris Senecæ, qui vulgo cognominatus eſt Moralis, frater, vel (ut alii malunt) filius. Duos enim eadem ætate Senecas fuiſſe, ex Valerio, Martiale & Sidonio Apollinari notius eſt, quam ut in re tam manifeſtâ temporis hodierni anguſtiâ abutar. Taxatus quidem prior Seneca à Fabio Quintiliano, modeſtâ quadam Hiſpani hominis cenſurâ, ne ſcilicet id fortaſſis odio potius, quam veritatis candore feciſſe videretur. quam rem mecum ſæpe reputans, eâ ratione feciſſe crediderim, ut Senecæ parem gratiam referret, qui Quintilianum Declamatorem, cujus adhuc nonnullæ extant Declamationes, acrius antea fuerat inſectatus. Secutus eſt Fabium Gellius, ut videtur in Noctibus Atticis, ſed petulantius. Verum hac de re non eſt in præſentiâ dicendi locus. Seneca igitur uterque patriam habuit Cordubam Hiſpaniæ, hodie

quoque

quoque nobilem, ex Annæâ inſigni familiâ, ex quâ aliquot eadem ferme ætate viri & doctrinâ & moribus clari prodierunt : tres ſcilicet in primis fratres, Annæus Seneca, Annæus Gallio, Annæus Mela. Hinc verſus ille Martialis:

Et docti Senecæ ter numeranda domus.

Et ex his Seneca hic Tragicus, Mela Pomponius, Lucanus, alii. Quo autem mortis genere Tragicus hic Poëta interierit, parum compertum : nam de ſeniore, notiſſima eſt hiſtoria apud Cornelium Tacitum, quam nunquam me ſine lachrymis legiſſe memini. Quot etiam Tragœdias docuerit, haudquaquam proditum. Quidam enim has tantum, quæ in manibus habentur, exiſtimant; alii plures. Nonnulli nec has, quæ leguntur, unius eſſe hominis arbitrantur, ſed diverſorum, ob quandam, quam ipſi ſentiunt, ſtili differentiam. Certe in primâ Tragœdia (*Herc. fur.*) verſus aliquot reperiuntur, qui & apud ſeniorem leguntur,

Duc me parens ſummique dominator poli, &c.

Sunt vero hæ octo, quæ in manibus à pleriſque nunc habentur, mirâ ſententiarum & rerum ubertate refertæ: quæ res tantam eis fortaſſe auctoritatem ſuperioribus annis apud patres noſtros compararunt : à pleriſque enim hoc tempore, qui naris emunctioris eſſe exiſtimantur, in ordinem quodammodo rediguntur. Fabius quidem nec illas ſuâ cenſurâ dignas putaſſe viſus eſt: tametſi alicubi tantum Medeam nominat. quidam eâ cauſsâ id factum rentur, quod hic Seneca viveret adhuc: alii, quod necdum ejus in Senecas odium reſederat. Vtcunque, me puero multo in pretio habebantur, & quo quis plures ex iis verſus memoriæ mandaſſet, eo magis à doctoribus commendabatur. Sed & Senecam Philoſophum (quod tamen illi cognomen cum Fabio nonnulli rati ſunt parum convenire) poëmata ſcripſiſſe, apud auctores didicimus. Plinius quidem junior inter graviſſimos ac ſanctiſſimos viros, qui carmina ſcripſerunt, eum enumerat [Epiſt. 11. lib. v.] Leguntur inſu-

per

per in Epiſtolis Philoſophi verſus, quos is ex Cleanthe in Latinum ſe vertiſſe ait ex quibus, ſi conferatis, facile cognoſcere poſſitis, Tragicum Senecam à Philoſopho pleraque bonâ fide ſumpſiſſe. Cornelius præterea Tacitus objectum ait Senecæ, quod carmina factitaret in Imperatoris invidiam. Circumfertur etiamnum de Ludo libellus Senecæ nomine, in quo pleraque ſunt carmina, non illa quidem à Muſis aliena. Quem libellum fuit cum ego falſo adſcriptum Senecæ putarim, quod eo duriora quædam minuſque modeſta videbam: ſed cum ab eruditis quibuſdam pro legitimo non haberi modo, ſed & interpretatum circumferri videam, ſententiam meam amplio, tantiſper dum maturius deliberem. *&c.*

Aurelii Auguſtini circumfertur SENECAE VITA, ex variis, ut videtur, auctoribus excerpta, quæ ab aliquibus Xichoni Poletono (*aliis Polentinus*) adſcribitur.

[*Extat ejuſdem Senecæ Vita Ms. auctore Iannotio Mannoto Florentino, in Bibliothecâ V. C. Pauli Petavii.*]

Iulius Cæſar Scaliger Poëtices lib. V. *cap.* VI.

Aſcendendum eſt ad tertiam ætatem, quæ poſt Auguſtum ad externos uſque Imperatores demiſſa (Nervam dico & alios) certum ſuumque genus poëſeos comprehendit. Quum enim à ſuperioribus, unoque Virgilio exhauſta eſſent argumenta omnia, ipſæ dicendi leges, omnes excuſſæ veneres; coacti ſunt novè eadem dicere, ne idem dicere viderentur. quare neceſſe fuit, ut illa gratia ſimul periret cum ipsâ ſimplicitate. Quum tamen eſſent grandes & pleni: id quod prætuliſſent ei, quam pauci conſecuti ſunt, ſuavitati.

Deinde poſt Sulpitiam, poëtriam, Perſium, Iuvenalemque ac Martialem, ſubjungit:

Quatuor ſuperſunt maximi Poëtæ (Seneca, Valerius Flaccus, Statius, Lucanus: Silium his annumerare, ſane religio eſt.) quorum Seneca ſeorſum ſuas tuetur partes, quem

HIERONYMUS AVANTIUS VERONENSIS,

Et

GEORGIUS FABRICIUS CHEMNICENSIS,

DE GENERIBVS CARMINVM

Apud

L. ANNÆUM SENECAM Tragicum.

BIBLIOTECA ROMA

Hieronymus Avantius Veronenſis DE CARMINE IAMBICO TRIMETRO.

PRima ſedes ultra jambum & tribrachym recipit ſpondeum, & ſpondei diſſolutiones, anapæſtum & proceleuſmaticum, & ipſum dactylum ſæpiſſime: licet hoc neget Interpres in fine (Troadis) ſextæ Tragœdiæ.

Secunda & quarta ſedes jambo & tribrachy tantum ſerviunt: ideo contra Interpretes jam conſtantiſſime aſſero, apud Senecam in jambicis trimetris nunquam inveniri anapæſtum, neque in ſecundâ, neque in quartâ ſede.

Tertia ſedes admittit jambum, ſpondeum, dactylum, & tribrachym. Anapæſtum vero in loco tertio nunquam invenies: niſi dictio ipſa fuerit quatuor ſyllabarum; quod accidit verſibus viginti, hoc uno prope Oedipeo verſu excepto,

Inter ſenem juvenemque, ſed propior ſeni.

Quintus locus uti ſæpiſſime, imo ſemper, habet aut ſpondeum, aut anapæſtum: ita iambum & dactylum nunquam aſſumit, niſi in novem verſibus; quorum ultimæ dictiones ſunt quatuor ſyllabarum: *nepotibus*, *cacumine*, *Prometheus*, *Capharides*, *Polyxena*, *facinorum*, & ter, *memoria*. Tribrachym quoque ter tantum uſurpat in hac ſede quintâ, dictionibus itidem quadriſyllabis: ſcilicet, *-Lucifica negat*, in Hippolyto; *-Peſtifera movent*, in Hercule furente; *-Luctifera gerens*, in Oedipo.

Sexta ſedes ſemper habet unicum iambum: licet Maſſarius affirmans tribrachym in hoc ultimo pede, non modò adducat illũ verſum Herculis furentis primæ Tragœdiæ.

Vt ſæpè puppes æſtus invitas recipit.

Vbi profectò, ſi vetuſta exemplaria conſulueris, *rapit*, non *recipit*, eſt legendum: ſed etiam citet illum verſum,

Et fata vici: morte contemptâ redii.

Vbi per ſynæreſin eſt iambus, non anapæſtus. Sic Aſcenſius Maſſario conſentiens, non modò ſuper dictione *Capharides* ſcribit eſſe ſpondeum in eodem ſexto pede: verumetiam in fine Troadis Tragœdiæ ſextæ dicit legendum eſſe, *-Virginibus teneris*, ut ſit anapæſtus in vltimâ trimetri. Ego autem jamdiu ſcripſi, omnes verſus trimetros vndequaque probabiles & ſinceros inveniri apud Senecam, penes quem nullus eſt verſus ſcazon, nullus exlex, ſeu κακόμετρος, nullus hypermeter, nullus hypercatalectus, nullus brachycatalectus, ſed omnes meri acatalecti: etiam non conſtat vllus è iambis omnibus, quod gravium Tragicorum lex decernit. Imo Seneca noſter ſic fuit metrorum ac ſyllabarum obſervantiſſimus, ut cum Hieronymo Aleandro, literarum & religionis culturâ viro venerando, libeat conſentire, omnẽ Senecæ verſum proculdubio depravatum eſſe, quem receptas ſcanſionis normas tranſgredi offenderis.

Nego præterea collocari trochæũ in aliquâ ſede verſus trimetri:

(f) *Ægidius Maſerius.*

trimetri, vnde demiror improbam quorundam audaciam clamantiũ trochæum eſſe in quintâ ſede horum trium verſuum: quorum primus eſt in Thyeſte ſecundâ Tragœdiâ,

Leve eſt miſerias ferre: perferre grave.

Vbi ſyllaba *re* in *perferre* producitur, vi conſonantium ſequentis dictionis: ut etiam, *- Frigida ſpatio refert*, & *- Vndique ſcopuli adſtrepunt.* Vide quæ ſcripſi apud Catullum in dictione *Propontida.* Non tamen ſemper producitur hujuſmodi ſyllaba: ut, *- Vnda flammas opprimat.*

Et ſæpius omnes Poëtæ hanc finalem ſyllabam ſequentibus conſonantibus pro ſuo commodo recipiunt.

Secundus verſus eſt in Medeâ Tragœdiâ ſeptimâ, in quâ legitur, *-perfidi ſanguis ineſt.* Vbi dico ſpondeum eſſe in quintâ ſede, non trochæum; ut apud Tibullum canentem, *-ſanguis eſt tamen ille meus.*

Quin aliàs Catullus, Tibullus, Propertius, Ovidius, Auſonius, & alii Poetæ uſurpant de induſtriâ eam pentemimerim: ſed Lucanus, Senecæ affinis, utraſque eaſdem dictiones mutuatus, ſcribit:

Dum ſanguis inerat, dum vis materna.

Quin ſemel Maro, ſemel Valerius Flaccus, bis Lucretius, & bis Silius producit ultimam in *ſanguis:* & legitur de Lucretiâ in antiquo Epigrammate,

Sanguis ante virum, ſpiritus ante deum.

Tertius verſus eſt in Hercule Oetæo, ubi ſcriptum erat, *-ſi mille gemunt Vrbes.* Vbi legendum docui *nulla*, non *mille*. Vt & in Ovidianâ Sappho legendum præmonſtravi,

- Et nullæ dulce queruntur aves;

non *mille*, ut paſſim legebatur.

Itidem in Thebaide Tragœdiâ tertiâ eſt ille verſus,

Iönideſve, vel Mycenea nurus.

In quo credunt eſſe trochæum in primâ ſede: cum certe ſit iambus; quod & fatebuntur qui præter cæteros legerint Ovidium, Propertium, Horatium, & Martialem, ſic ſcribentes:

Ovid.	*Non Latium norat, quam præbet Ionia dives.*
Propert.	*At tu ſeu mollis quâ tendit Ionia: ſeu quâ.*
Horat.	*Non attagen Ionicus jucundior.*
Mart.	*Ionicarum guſtus attagenarum.*

Et ipſi & alii vates ſæpius eas primas ſyllabas in *Iónia* variant. Quin peritorum gratiâ dixerim, apud Virgilium in eo celebri verſu, *Inſula Ionio in magno*, excluditur & abjicitur in ſcanſione diphthongus primæ dictionis; non autem adimitur ultima vocalis in ſequente dictione *Ionio*, ut à pleriſque omnibus eſt hactenus præceptum. Sic igitur ſcandatur iſte verſus, *Inſul' Ioni' in ma.* ut, *Poſthabitâ coluiſſe Samo. Quem Dardanio Anchiſa. Sub Ilio alto.* & alibi ſæpiſſime. Non tamen hoc recenſeo, quod neſciâ diphthongum ſæpe retineri, ſequente vocali, ut, *Caſtaneæ hirſutæ. Ante tibi Eoæ Atlantides.* Et ipſe Seneca in principio Troadis tragœdiæ ſextæ, *Æacidæ armis*: ſed ut primas ſyllabas in *Ionio* lubricas teſter; neque unquam inveniri trochæum in Senecæ trimetris, niſi in verſibus plane depravatis. Pyrrhichius quoque nullibi admittitur in hoc jambico, licet alii contendant eſſe pyrrhichium in fronte horum hemiſtichiorum: *Petijt ab ipſis: Abijt arenas: Redijt Achilles*, ſed mirifice decipiuntur. Poſſem dicere inibi tribrachym eſſe, ut in Thyeſte tragœdiâ ſecundâ, *Quod ratio nequiit*, ut millies alias: potius tamen dicam in illis tribus eſſe jambum, quia *t* litera finalis ſæpe producitur. Ovidius,

Vt monuit, cum voce abiit.

Sed maxime in his dictionibus per ſynæreſin coactis: unde non exploderem alteram vocalem, quam demunt alii in ipſis infra ſcriptis verbis, in quibus plane eſt jambus, non pyrrhichius: *Complexus abiit: Everſa periit: Petiitque ſupplex*: ſaltem ut in temporibus ſenſus ſit magis obvius.

Ille quoque fallitur, qui in ſecundo Actu octavæ Tragœdiæ (Agamemnonis) legens,

Et qui redire (cum periit) neſcit pudor:

Et in ſecundo Octaviæ legens, *Aliena telis: aut petiit,* credit

credit eſſe anapæſtum in quartâ ſede, qui tamen inibi nunquam invenitur: licet adoleſcentior cum cæteris omnibus deceptus fuerim. Vt præterea, quod ſentio, exprimam, quando prima producitur, *Obiice* ſcriberem potius, quam *Obice*, ut verbum à nomine ſtatim dignoſcatur. Legerem tamen & ſcriberem, *-Per decem menſûm graves*, pro *menſium:* nam ut apud alios Latinos auctores, ſic & apud Senecam, ſcribuntur & leguntur hæ dictiones, ut metra depoſcunt. Vt cum in Seneca legitur, *-Tuque cœleſtûm arbiter*, pro *cœleſtium*, & apud Catullum *Flos Veronenſûm*, pro *Veronenſium*, in hujuſmodi ego ectaſi aut moloſſum aut creticum pedem exhorreo: ad quem confeſtim abſque neceſſitate plerique concurrunt, tanquam ad ſolidiſſimam anchoram. Interim hæc ſit noſtra ſententia; licet aliquando ſecus ſcripſerit vir eruditiſſimus & amiciſſimus: at non ſemper idem eſt unius judicium. Vnde quamvis hæc ſtudia (quæ humanitatis appellant) rariſſime, nec niſi coactus, reviſam; multas tamen inventiunculas noſtras alacriter damnavi: & (ſi acciderit) meipſum redarguens ſcriptorûm meorum ingenuus ero exactor. Igitur repeto, in his, ut verſui convenit, ita ſcribendum, nunc *legentium*, nunc *legentum:* ut annotavi in meo codice impreſſo in ædibus Aldi Anno cIↃ IↃXVII.

Digitized by Google

Schema trimetrorum Senecæ, ſecundum obſervationem Avantii, hujuſmodi eſt.

Sedes 1,	2,	3,	4,	5.	6, & ult.
– –	⏑ –	– –	⏑ –	– –	⏑ –
⏑ –	⏑ ⏑ ⏑	⏑ –	⏑ ⏑ ⏑		
⏑ ⏑ –		– ⏑ ⏑		⏑ ⏑ –	
⏑ ⏑ ⏑		⏑ ⏑ ⏑			
– ⏑ ⏑		* ⏑ ⏑ – * N. L.		⏑ – in novem verſibus.	
⏑ ⏑ ⏑ ⏑ ⏑				⏑ ⏑ ⏑ in tribus verſibus.	

Georgius Fabricius Chemnicenſis

DE RELIQVIS CARMINVM GENERIBVS.

DE trimetris ſane diligenter Avantius; ſed quia in Choris carminum genera reliqua non attigit, videntur ea quoque exponenda: cum in Tragicis inveniantur, quæ cum Poëtis cæteris non conveniant. Nam ut ſuam illi ſervent gravitatem, legitimis pedibus & vulgatâ compoſitione ſemper non ſunt uſi; videlicet,

Vt ſermo pompæ regiæ capax foret,

ſecundum Terentianum. In quibus annotandis operam exiguam ſumpſi, non exiguo futuram commodo iis, qui cum diligentia & attentione liberali in veterum ſcriptis verſari ſolent.

DE

DE IAMBICO.

I. Iambicum dimetrum catalectum, primâ ſede conſtat è ſpondeo aut anapæſto: duabus reliquis, iambo, cum ſuperfluâ ſyllabâ. E tali iambico integer Chorus eſt in Medeâ, ante actum quintum. Talis verſus in Oedipo,

Ophioniaque cade.

– – ◡ – ◡ – –

◡ ◡ – ◡ – ◡

Ibidem impurus eſt ille, mutato altero iambo in ſpondeum.

Solenne Phœbus carmen.

II. Iambicum dimetrum acatalectum habet ſedibus paribus iambum, imparibus ſpondeum aut dactylum aut anapæſtum. hoc accinitur iambico trimetro, in Medeâ: interjicitur eidem in Agamemnone. Miſcetur trochaicis & dactylicis unus, in eadem Tragœdiâ,

Procella fortuna movet.

◡ – ◡ – ◡ – ◡ –

– – – –

Impurus eſt ille in Oedipo,

Hederave frontem bacchifera.

Huic viciſſim accinitur ſuperius catalectum ibidem,

Aut fœta tellus impio.

Effudit arma partu.

III. Iambicum dimetrum hypercatalectum fit, cum ad ſuperius adjungitur pes triſyllabus in fine, nempe baccheus: è quo genere non conſtant Chori integri, ſed aliis alibi, rariſſime tamen, interponitur; ut in Oedipo,

Senſere terra † Zedacum feroces.

Habet ſede quartâ etiam anapæſtum; ut in Agamemnone,

◡ – ◡ –

Non urbe cum totâ populos cadentes.

Ibidem,

Charuſque Pelidæ nimium feroci.

† ſe Dacum.

In quâ Tragœdiâ tantum unus adhuc generis ejuſdem legitur. Vt autem apud Tragicos jambico dimetro pes triſyllabus additur, ita apud Comicos jambico ſenario: cujus è Varrone meminerunt, Chariſius, Diomedes, Ruffinus. ſinguli adducunt hunc verſum Terentii ex Hecyrâ,

Num ſi remittem quippiam Philumena dolores.

Sed nunc non alia perſequi, præterquam Tragici noſtri, decretum eſt.

IV. Iambicum trimetrum brachycatalectum Scazon, ſeu claudum, neſcio an ulli alii, excepto Seneca, apud Latinos ſit uſitatum. Habet ſede primâ jambum aut anapæſtum, ſecundâ jambum, tertiâ ſpondeum, penultimâ jambum, ultimâ ſpondeum, & ſemel tantum anapæſtum.

Sonuit reflexo claſſicum cornu. in Oedipo.
Cum lege mundi Iuppiter raptâ. in Agamemnone.
Iuſſitque Phœbum tardius celeres. ibidem.

-- ᴗ- -- ᴗ- --
ᴗ ᴗ- ᴗ- ᴗᴗ-

Hoc genus ſcazontis in duabus tantum Tragœdiis legitur: nam alia exempla ego ignoro.

Interdum in eodem non fit colliſio; ut,

Eliſit are, ante non linguas.

Interdum nulla eliſio; ut,

Clamore primum hoſtico experti. in Oedipo.

Sed hoc videtur fieri valde illepide.

Eſt & alterum Scazon huic diſſimile, in quo contra legem communem loco penultimo trochæus ponitur,

Timet aut minaces victoris iras.
Tacitumque murmur percuſſit auras.
Gemuitque taurus Dictæa linquens.

ᴗ ᴗ- ᴗ- -- -ᴗ--
-- -ᴗ-ᴗ

Hæc autem rectius inter compoſita metrorum genera referuntur.

V. Iambicum trimetrum catalectum integrum, ſatis ab

Avantio explicatum videmus, quod tamen è puris jambis non conſtat, ſed pedum æqualium quaſi temperamento conficitur. Tradit ex antiquis Grammaticis Victorinus, improbari verſum è jambis omnem compoſitum, nam ut ſit amplior,& par tragicæ dignitati, interponi frequenter, locis videlicet imparibus, pedum dactylorum numeros, & moras ſpondeorum:quam ſententiam approbat Terentianus. Quos autem trimetros Græci,eos Cicero & Quintilianus vocant ſenarios, & eorundem imitatione Flavius Caper & Aruntius Celſus, Terentii interpretes. Cauſam nominis utriuſque ſcite Terentianus reddit, ſuæ vir artis doctiſſimus,

Iambus ipſe ſex tantum locis manet,
Et inde nomen inditum eſt ſenario:
Sed ter feritur, hinc trimetrus dicitur,
Scandendo binos quod pedes conjungimus.

Annotarem & illa, ubi colliſiones aut eliſiones non fierent, vel hiantibus literis, vel ſequente aſpiratione: ſed cum id in difficilioribus dicere jam cœperim, & in reliquis generibus ſim repetiturus: ſtudioſi id per ſe obſervabunt, quod à præceptionibus communibus diſſidet, & libertatem illam vetuſtiorum refert.

VI. Iambicum trimetrum catalectum ſcazon, conſtat è ſolitis trimetri pedibus, jambo, ſpondeo, anapæſto: ſed in fine loco jambi ſpondeum celebrat, quem tamen antecedit anapæſtus aut jambus: cujus generis duo tantum verſus ſunt in Agamemnone,

Cum Dardana tecta Dorici raperent ignes.
Fatale munus Danaûm traximus noſtra.

-- ∪∪- ∪- ∪- ∪∪- --
∪- -∪∪ -- ∪- --

DE TROCHAICO.

I. Trochaicum dimetrum catalectum è trochæo, item ſpondeo vel dactylo vel anapæſto, demum trochæo & ſyllabâ

Digitized by Google

labâ ſuperfluâ componitur: quo utitur in Oedipo,

Sed quid hoc? poſtis ſonat.

Item,

Pendet inſtabili loco
Quicquid exceſſit modum.

- ∪ - - - ∪ -
- ∪ ∪
∪ - -

Chorus enim ille integer eſt ex hoc genere, quod & aliis Choris immiſcetur, aut ad eorum extremum adhibetur. Vnus verſus hypercatalectus eſt in eodem Choro,

Vita, decurrente via.

Vnus improprium ſedem habet, loco trochæi pyrrhychium, in initio,

Comes audacis viæ.

Sed dubito valde, num correcti ſint hi ipſi loci.

II. Trochaicum dimetrum hypercatalectum, conſtat è trochæo, item ſpondeo, iterum trochæo, demum trochæo vel ſpondeo, & ſyllabâ abundante; ut,

Nullus hunc terror, nec impetus.

Item,

Senſit ortus, ſenſit occaſus.

- ∪ - - - ∪ - ∪ -
- ∪ - - - ∪ - - -

III. Trochaicum trimetrum brachycatalectum, habet loco primo & tertio trochæum vel ſpondeum vel dactylum: ſecundo, quarto, & quinto trochæum; ut,

Protulit tellus aut anguis imis. in Oedipo.
Deſeruit fugas nomenque genti. in Agamemnone.
Te duce concidit totidem diebus. ibidem.

In quâ Tragœdiâ plures verſus ejuſmodi, ſed ſparſim, inveniuntur.

- ∪ - ∪ - - - ∪ - ∪
- - - ∪
- ∪ ∪ - ∪ ∪

Impu-

Digitized by Google

Impurus eſt ille, qui loco ſecundo ſpondeum habet.

Vicit acceptis cum fulſit armis. Item,

Fraude ſuâ capti caderent Pelaſgi.

Quamvis poſt duas mutas, vocalem ſequentes, utraque ſyllaba correpta legi poſſet, licentiâ vetere: ut verſus ille apud Gellium, ex emendatióne Alciati,

Poſtquam eſt morte captus Plautus, Comœdia luget.

Nam in ſecundo loco dactylus eſt, propter *pt* literas vocalem ſequentes. ut apud Græcos,

θρήνουντ' αἰγυπτίων.

Sed auctorem noſtrum minus horridum, ab hac conſuetudine plane abſtinuiſſe arbitror. Impurus itidem ille, in quo ſede ſecundâ pro trochæo ponitur anapæſtus; ut in Agamemnone,

Tradit thalamis virginem relictam.

IV. Trochaicum trimetrum hypercatalectum, habet trochæos admixtis, ut ſolet, dactylis & ſpondeis, quod in Agamemnone locis ſolummodo duobus legimus,

Vidimus patriam ruentem nocte funeſtâ,

Vidimus ſimulata dona molis immenſæ.

- ∪   - ∪ ∪   - ∪   - -   - ∪   - - -

V. Trochaicum tetrametrum catalectum, trochæum recipit locis omnibus, exceptis quarto & ſexto, in quibus quaſi tibicen fulcitur ſpondeus, firmamenti gravitatiſque causâ. Integre purum carmen hoc ponere Tragici non ſolent; nam quod aliis Poetis decoro eſt, in his vitioſum putatur, Victorino & Attilio teſtantibus. In primâ ſede, præter trochæum, quem ſemper ut legitimum intelligo, collocantur dactylus, tribrachys: in ſecundâ, ſpondeus, dactylus, anapæſtus: in tertiâ, tribrachys: in quartâ, unicus ſpondeus: in quintâ, dactylus & tribrachys: in ſextâ, rurſus ſpondeus, & ſemel dactylus, ſemel tribrachys, apud hunc videlicet auctorem: in ſeptimâ neceſſario trochæus: ſyllaba abundans (ut in omnis carminis fine) eſt indifferens. Has pedum diverſitates obſervare licet in Tragœdiis duabus,

bus, extra Chorum, nempe in ſcenarum exordiis, ut in Hippolyto & Medeâ: ſemel tantum in ſcenæ medio, ut in Oedipo. Nos ſimplicioris verſus exemplum ſubjiciemus,

Et pias numen precatus, rite ſubmiſi manus.

Et illius apud Terentium in Heautontimorumeno, qui eſt omnium ejus Comici puriſſimus.

Vis amare, vis potiri, vis quod illi des, effici.

- ∪   - -   - ∪   - -   - ∪ ∪   - -   - ∪ -

Trochaicorum reſtant alia quædam genera, quibus ſemel aut iterum uti Poëta ſatis habuit, quæ ex impuris & imperfectis compoſita & quaſi conglutinata ſunt.

Primum, pedum quatuor; ut in Agamemnone.

Heſperum dici: aurora movit.

- ∪   - - -   - ∪   - -

Alterum, pedum totidem, & ſemipedis; cujus exempla leguntur duo in eadem Tragœdiâ,

Stella qua mutat, ſeque mirata eſt.
Frigidus cuſtos, neſcius ſomni.

- ∪   - - -   - ∪   - - -

Tertium, pedum quinque; ut,

Semper ingentes educas alumnos.

- ∪   - - -   - ∪   - ∪   - -

Quartum, pedum totidem cum ſemipede; in Oedipo,

Lucidum cœli decus huc ades votis.

- ∪   - -   - ∪ ∪   - ∪   - - -

DE ANAPÆSTICO.

Anapæſticum complectitur ſedes quatuor, recipit in ſingulis anapæſtum, in primâ pariter dactylum & ſpondeum: in ſecundâ ſolum anapæſtum aut ſpondeum: in tertia ſpondeum, dactylum, tribrachym: in ultimâ anapæſtum, ſpondeum, tribrachym, & dactylum: ſed hunc bis tantum obſervare potui; ut,

Mixtaque odoro Lesbia cum thymo. in Oedipo.

Qui Styga triſtem non triſtis videt. in Agamemnone.

E ſolis anapæſtis unus legitur in Hercule furente,

Pharetraque leves, date ſæva fero.

Alter in Thyeſte, tertius in Hippolyto, quartus in Agamemnone. nam hoc contra gravitatem Tragicam eſt, ut ſupra in jambicis & trochaicis, de veterum auctoritate ſcripſimus. Itaque ſimilem verſum reprehenderunt familiares Ovidii, in ipſius tragœdiâ Medea, qui à Seneca in Controverſiis annotatur,

Gelidum boream, gelidumve notum.

Anapæſtici qui conſtant è ſolis ſpondeis, nimium inertes ſunt, ideoque à Ruffino vocantur immanifeſti, quia in iis vix numerus & verſus intelligi poteſt, ut Cicero ait: imò planè non intelligitur, ſi aliis, non ſui generis, ſunt immixti. Talis eſt in Oedipo,

Nec mortali captus forma.

Alii duo ſunt in Agememnone. Tales ſpondaici, quamvis alius itidem generis carminibus inſeruntur, tamen in eorum habentur numero, cum quibus conjuncti ſunt, etiamſi pedem illum legitimum habeant, quod & veteres Grammatici annotarunt, ut diximus libro De re Poëtica ſeptimo.

Iambum pedem hoc carmen non admittit; nam in illo verſu,

Arcus metuit Diana tuos,

prima in nomine proprio figurate producitur, ut & in illo Ovidii,

Ferrum Diana volanti
Abſtulerat iaculo.

Ita enim in aliquot manuſcriptis offendimus. Habet hoc carmen poſt duos pedes inciſum: in quo ſyllaba brevis produci poteſt, ut,

Bis pulſata Dardana Graio. in Troade.

Pulſata freta fertur in altum. in Octaviâ.

Inter-

Interdum non fit eliſio; ut in Octavia,

Vivere matrem impius, ingens.

Neque fit colliſio; ut in iambico,

Priamo Agamemnon. in Agamemnone.

Æacide armis. in Troade.

Item in anapæſtico; ibidem,

Contenta ſono, Hectora flemus.

Canuit Ide, Ide noſtris.

Quod tribus aliis præterea ejuſdem carminis locis animadvertimus.

Eſt hujus carminis bonitas & elegantia præcipua, ſi pedibus ſingulis, ſingulæ partes orationis finiantur: altera, ſi dimenſiones ipſæ parte orationis terminentur.

Talis eſt autem ſolita ejus conſtitutio,

∪ ∪ -	∪ ∪ -	∪ ∪ -	∪ ∪ -
- -	- -	- -	- -
- ∪ ∪	- ∪ ∪	- ∪ ∪	- ∪
		∪ ∪ ∪	

Admittit aliquando pedes alienos, ſeu (ut Servius, ignobiles, & (ut Cicero de Oratore) abjectos: nos hactenus impuros vocavimus, quod & numerum & verſum vitient.

In primâ ſede pæonem tertium; ut in Oedipo,

Niveique lactis candida fontes.

Quorum tamen verſuum ultra octo in his Tragœdiis non ſunt.

In ſecundâ ſede baccheum; ut in Octaviâ,

Spernit ſuperbos humileſque ſimul.

Cujus alibi ſimilis nullus eſt. Obſervatione dignum eſt, quod Cicero anapæſtum pedem, pro ipſo carmine anapæſtico ponit. ut de Finibus: *Græci qui hoc anapæſto citantur.* id eſt, hoc carmine anapæſtico.

DE SAPPHICO.

1. Sapphicum brachycatalectum, quod conſtat moloſſo, anapæ

anapæſto, baccheo, id inſeritur Choro cuidam in Agamemnone,

Qui vultus Acherontis atri.

-- ◡◡- ◡--

II. Sapphicum integrum, pedibus conſtat certis, trochæo, moloſſo, anapæſto, & amphibrachy vel baccheo, propter ſyllabam ultimam communem. Habet uſitate cæſuram poſt alterum pedem, quam Tragicus ſemper obſervat, Catullus non admodum accurate, Horatius accuratius, præterquam in locis paucis, & initio Carminum, libro primo,

Mercuri facunde, nepos Atlantis. Oda 10.

Quem virum aut Heroa, lyra vel acri. Oda 11.

In odâ de Pindaro utitur undecies, in Carmine ſeculari uno minus vigeſies: aliâs non nimium.

In hoc genere graviter cadunt verſus, qui deſinunt in dictionem quadriſyllabam; ut,

Iam ſilet murmur grave claſſicorum.

Nonnunquam propter cæſuram ſyllaba correpta extenditur, idque ſemel tantum apud Horatium, ſed ſæpius apud hunc Tragicum; ut,

Et vir & Pyrrha mare cum viderent. in Troade.

Vxor impendit animam marito. in Medeâ.

Eſt autem veri & integri Sapphici conſtitutio ejuſmodi,

-◡ --- ◡◡- ◡--

Diſce fortunam bene ferre magnam.

Conſtant Chori integri è ſapphicis apud noſtrum Tragicum. Obſervavimus in ſapphico pedes illegitimos plures, quam in aliis, eoſque in ſedibus omnibus, ultimâ tantummodo exceptâ; ut in primâ ſede, ſpondeus pro trochæo. quod quia ſemel factum, legem non facit.

Solus contemptor levium deorum. in Agamemnone.

In alterâ ſede pro moloſſo, interdum creticus collocatur, interdum choriambus: de cretico conſtat, de choriam-

bo nos exempla afferemus, quia inuſitatum eſt,& ab alio, quod equidem ſciam, factum nemine.

Creticus invenitur ſine omni controverſiâ; & veteres ſapphicos tales fuiſſe Iulius Scaliger ſentit. Catullus,

Pauca nunciate meæ puellæ.

Sappho certe,quæ hujus carminis inventrix eſt, in quadam odâ continenter eo pede utitur:

Ποικιλόθρον' ἀθάνατ' Ἀφροδίτα,
Παῖ Διὸς δολοπλόκε, λιοσομαί σε
Μή μ' ἄσαισι μηδ' ὀνίαισι δάμνα
Πότνια θυμόν.

Choriambus in eadem ſede, uni Tragico noſtro eſt uſitatus. Extant plura exempla, ne quis poſſit dubitare: qualia ſunt,

Sumere innumeras ſolitum figuras. in Medeâ.
An ferax varii lapidis Caryſtos. in Troade.

Quamvis in manuſcripto Regiomontani legitur, *rari lapidis*: quod tamen repudio, ut & Scaligeri σχῆμα συμφωνητικόν, quod eſſe in dimenſione ipſe judicat. Similiter in Thyeſte,

Cuncta divitias metuitque caſus,

Sed & hunc verſum aliter legit Beza, ut in Lectionis diverſitate dicemus. Rurſus alibi,

Te caput Tyriâ cohibere mitrâ. in Oedipo.
Sidus Arcadium geminumve plauſtrum. in Agam.
Troia quâ jaceat regione monſtrans. in Troade.

Exempla nondum in libris corrupta tot enumero, ne temere affirmare videar rem novam. Ille autem verſus in Hercule Octæo,

Habeat, nec ullâ dominetur aulâ,

ut & alter in Agamemnone,

Triplici cathenâ tacuit, nec ullo,

plane ſunt illegitimi; in quibus loco primo anapæſtus, altero baccheus ponitur: quos inter ſapphicos auſus non eſſem recitare,niſi Tragicus eis per medium immiſceret, aut

pro-

propinque anneɛteret. Satis de primâ & alterâ ſede hujus carminis.

In tertiâ ſede ſpondeus contra artem & uſum collocatur; ut,

Argos irata carum noverca.

Cujus etiam ut in pede priore exemplum aliud neſcio. Spondeus iſte interdum reſolvitur; ut,

Si qua ferventi ſubjecta cancro. in Hippolyto.
Dum luem tantam Troïa atque Achivis. in Troade.

Qualis illa διάζευξις Horatiana,

Nunc mare, nunc ſiluæ. & iſta,
Heü quantus equis, quantus adeſt viris.

Ita in manuſcripto; & *Heü* diſſyllabum eſſe non negat Servius. Eadem reſolutione Cæcilius in Plotio, apud Terentii interpretem,

Patere quod datur, quando optata non danunt dii.

In hoc trochaico, *quando* eſt triſyllabum. Sumptum hoc de Græcis Homerus,

Ἀφνειόντε Κόρινθον, ἐϋκτιμένας τε Κλεωνὰς,

Apollonius,

Οὐδὲ μὲν οὐδ' αὐτοῖο πάϊς μενέαινεν ἄκαστος.

Aliter in carmine ſapphico diſtinguunt pedes Baſſus, Diomedes, Attilius, Terentianus, Servius, & alii; nam inter compoſita id numerant: ſed qui ſimplicem rationem ſequuntur, quam nos ſequimur, ad Tragici hujus compoſitionem ſpectant, quæ ſine dubio è Græcorum fluxit inſtitutionibus. Horatius in hoc genere ſemel atque iterum utitur diſſectione; ut,

Thracio Bacchante magis ſub inter = Lunia vento. lib. 1.
Groſphe non gemmis neque purpura ve= Nale nec auro. lib. 2.

Sed nullum eſt exemplum in Tragicis.

DE CHORIAMBICO.

I. Choriambicum dimetrum conſtat choriambo & baccheo.

– ᴗ ᴗ –   ᴗ – –

 Imbri-

Imbriferumque corum. in Hippolyto.
Pulvereamque nubem. in Agamemnone.

II. Choriambicum trimetrum, è ſpondeo, choriambo, & pyrrhichio; ut;

Pax eſt Herculeâ manu,
Auroram inter & Heſperum.
– – – ∪ ∪ – ∪ ∪

Ex hoc facti ſunt Chori integri in Thyeſte & Hercule Oetæo: finis cujuſdam Chori in Hercule furente: medium in Medeâ. Habet primo loco interdum trochæum; ut apud Severum Septimium,

Purpuræ-leguli ſenes.

Interdum creticum; ut in Hercule Oetæo.

Quatuor præcipitis Deus.

Niſi fiat colliſio. Prima enim in nomine *quatuor* apud bonos Poëtas ſemper producta legitur: *quater*, ſemper correpta.

III. Choriambicum tetrametrum fit è ſpondeo, duobus choriambis & pyrrhichio: quo genere frequentiſſime utitur. hoc ſuave eſt, ſi inciſum habeat poſt pedem alterum.

– – – ∪ ∪ – – ∪ ∪ – ∪ ∪
Res eſt forma fugax, quis ſapiens bono
Confidit fragili? dum licet, utere.

Ex hoc paſſim integri Chori compoſiti. Idem inter duos trimetros & totidem tetrametros in Oedipo interpoſuit. Sunt præterea genera choriambico minus nota.

I. Primum, quod è choriambico dimetro conſtat, & è duobus pedibus jambi, cum ſyllabâ ſuperfluâ.

– ∪ ∪ – ∪ – – – – ∪ – ∪
Indomitumve bellum perrumpet omne.

II. Alterum, quod è choriambo, anapæſto, & iterum choriambo.

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – – ∪ ∪ – –
Extimuit manus inſueta pati.

III. Ter-

III. Tertium, quod prioribus eſt magis vulgatum, è ſpondeo, choriambo, anapæſto, tribrachy.

-- -∪∪- ∪∪- ∪-∪.

Vt quondam Herculea cecidit pharetra.

Reperiuntur plura in Agamemnone hujus generis.

IV. Quartum, quod è choriambis in ſede primâ & ultimâ, in ſecundâ jambo, in tertiâ ſpondeo conſtat; cujus unicum extat exemplum in Oedipo.

-∪∪- ∪- -- -∪∪-

Quæ tibi nobiles Thebæ Bacche tuæ.

V. Quintum, quod eſt priore brevius ſyllabâ, & loco choriambi finitur dactylo; ut in Agamemnone,

-∪∪- ∪- -- -∪∪

Perdidit in malis extremum decus.

DE DACTYLICO.

I. Dactylicum dimetrum catalectum, conficitur è duobus dactylis; ut,

Non acies feras.

Cervaque Parrhaſis.

-∪∪ -∪∪

II. Dactylicum trimetrum, è dactylo, ſpondeo & dactylo; ut,

Cœruleum erexit caput.

III. Dactylicum tetrametrum acatalectum, fit è ſolis dactylis, ſocio pede adjuncto ſpondeo, qui admittitur ſedibus omnibus, exceptâ poſtremâ: quod carminis genus ſuo appellatur nomine Bucolicon, & idem interponitur modo ſapphicis & choriambicis, quales ſunt tres in Hippolyto: modo heroicis, quales multi in Oedipo, ante Actum tertium.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

-∪∪ -∪∪ -∪∪ -∪∪.
-- --

Et tumidum Nereus poſuit mare.

Item,

Brachia prima cadunt prædonibus.

De hoc verſu ita ſcribit Terentianus, diligens Grammaticus,

In Tragicis junxère choris hunc ſæpe diſerti,
Annæus Seneca, & Pomponius antè Secundus.

Eodemque in loco hos è Pomponio verſiculos adducit:

Pendeat ex humeris dulcis chelys,
Et numeros edat varios, quibus
Adſonet omnè virens latè nemus,
Et tortis errans qui flexibus.

Hi verſus ſi è ſolis componuntur ſpondeis, minus ſunt ſonori, minus accommodati; ut in Oedipo,

Et Phœbo laurus charum nemus.

Quod in aliis præterea duobus in hoc poëta deprehendimus. Nam dici dactylicus poteſt, auctore Attilio, qui pedes omnes ſpondeos habet: dici iambicus, qui ſpondeis maximâ è parte abundat, quod in Plautinis Camerarius annotavit: dici anapæſticus, eâdem de cauſâ, de quo dictum paulò ante eſt. Ratio eſt (ut idem Attilius) quia pes ſpondeus metra omnia ordinat atque diſponit.

IV. Dactylicum pentametrum ſuperiori ſimile eſt, quod uno pede excedit; id olim vocatum Æolicum, eoque librum integrum ſcripſit Sappho. In his Tragœdiis unus tantum invenitur, in Agamemnone,

Heu quam dulce malum mortalibus additum.

Ita enim è manuſcripto Regiomontani eum reſtituimus, cum in vulgatis in choriambicum mutatus ſit: ut eſſet ſequenti in eodem loco ſimilis.

Sunt hujus generis multa compoſita.

I. Vt incipiens à cæſurâ trochaicâ. in Agamemnone,

Aut iniqui flamma Tonantis.

Item à ſolo pedè trochæo,

Pendet inſtabili loco.

II. A cæſurâ ſapphicâ. in Agamemnone,

Fortiter vinci reſtitit annis.

Tales

Tales leguntur tres in Oedipo, in Choro confuſo è plurimis carminum generibus.

III. Item à cæſurâ iambicâ, vel è ſolis iambis factâ; ut,

Inauſpicata de bove tradidit. in Oedipo.

Vel è ſpondeo & iambo; ut,

Par ille regi, par ſuperis erit. in Agamemnone.

Poſtremo deſinens in colo ſapphico. Ibidem,

Et licuit verſare dolos, ut ipſi.

DE HEXAMETRO.

Hexametrum (quod à materiâ Heroicum, ab orationis genere Epicum) componitur è dactylis & ſpondeis: ita tamen ut ſedem quintam dactylus, ſextam & ultimam ſpondeus poſſideat. In prioribus enim ambo pedes ſine ullo diſcrimine ponuntur. Hujus exemplum eſt optimus ille poëtæ optimi verſus,

Diſcite juſtitiam moniti, & non temnere Divos.

Hoc carminis genere celebrantur res geſtæ Bacchi in Oedipo & Medeâ: item oraculum, quod Oedipo datum eſt. Oraculum refertur in ſcenæ medio, Bacchi facinora inſeruntur Choris. In antiquiſſimis Tragœdiis frequentem fuiſſe hujus verſus uſum, intelligitur è libro De re Poëticâ, qui inter Ariſtotelicos legitur.

DE MONOMETRO.

Monometrum eſt, quod è duobus fit pedibus, eſtque aut acatalectum, quod integrum eſt, ut ex anapæſtico; ut,

Fortuna ferat. Item,

Nova nupta faces.

Item, ex dactylico; ut,

Non acies feras. Item,

Cingi floribus.

Catalectum, cui ſyllaba aliqua deeſt. Hypercatalectum, in quo abundat ſyllaba. Vt in Trochaico,

Troia bis quinis. in Agamemnone.

Iam Iambico,

Religare frontem: in Oedipo.

In Choriambico,

Quo non nata iacent. in Medeâ.

Quia autem tales finiunt plerunque ſententiam, aut etiam carminis genus, ideo antiqui monometra, clauſulas appellarunt, ut Varro tradidit.

PE-

Digitized by Google

PERIOCHÆ TRAGOEDIARUM SENECÆ

Nomine LVCTATII Grammatici è Ms. codice deſcriptæ

à GEORGIO FABRICIO.

* [*Vidi ego Ms. qui Argumentum Herculis Furentis ad auctorem* ALBERTINVM MVSATVM, *Paduanum Hiſtoriographum, referret; paucis admodum verbis immutatis.*]

I. HERCVLES FVRENS:

HERCVLES Rex Thebarum vir juſtus apud priſcos habitus eſt, qui derelicto Creonte ſocero ſuo (qui fuit pater Megaræ) & duobus filiis infantibus, & Amphitryone patre & Alcmenâ matre, ad regni gubernaculum, aſſumptisque ſecum Theſeo aliisque proceribus, ad externas nationes profectus eſt; ut quos ibi ſævos tyrannos, & quæ monſtra inveniſſet, interficeret, & peſtes à populis removeret. In quâ quidem profectione quondam ad inferos fabuloſe deſcendiſſe fingitur, & inde deduxiſſe Cerberum legitur. Cum per longi ævi ſpatia, mundum pene totum perambulans, moras traxiſſet, & jam mortuus putaretur, Lycus Thebanus è vili genere ortus, (quem quondam Hercules in exilium egerat) cum plerisque habitâ conſpiratione ſeditioſe cæſo Creonte & duobus ejus filiis, cum multâ cæde regnum

* *Alius hic eſt ordo Tragœdiarum, quam nos ſecuti ſumus*

gnum occupavit, & diadema ſuo capiti impoſuit, Megaram uxorem Herculis ad tedas jugales ſolicitat. cui vim parabat colluctanti & conſtanter recuſanti. Repente rumor de reverſione Herculis cum Theſeo auditus eſt, & magno triumpho ab effuſo undique populo ſuſceptus: cumque Megaram & Amphitryonem luctuoſos inſpiceret, cauſam edoctus, Lycum cum prole ſua & fautoribus interficit. Iuno ſummo dolore affecta, quod Hercules illæſus ab inferis redierat, & inde eduxerat Cerberum; timens, ne majora aggrederetur, ſcilicet cœlum; primum ſibi dolores immittit, deinde in furorem verſa,eam ingreditur viam, quâ ipſum Herculem in furorem ducat, ut furore captus moriatur. Excitat infernalem Furiam, ut faces accendat; quibus ipſum in furorem vertit, ut tela in filias & uxorem jaciat.

HERCVLIS FVRENTIS

Argumentum, per alium.

Queritur Iuno multivoli Iovis furta, & pellices enumerat,earumque liberos; in Herculem tamen potiſſimum invehitur, auctum recenti gloriâ victis inferis; Acheronta movet, & furorem Argos reverſo Herculi immittit. Abſente Hercule Lycus exul Thebanus, urbe occupatâ, Creonte rege ac filiis necatis, confugientem ad aras Megaram Herculis uxorem, ni ſibi nubat, flammis cremare minatur.Supervenit Hercules,& debitâ Lycum ſocioſque cæde ulciſcitur: deinde ſacrificaturus, vertitur in inſaniam; propriam uxorem atque filios interficit. recedente denique veſaniâ, & miſeriâ ſuâ cognitâ, vitæ manum inferre ſuæ ſtatuit: ſed evictus Amphitruonis precibus atque lacrymis, ignoſcit ſibi, & cum Theſeo Athenas pergit.

II.

THYESTES.

Atreus & Thyeſtes, è Pelope & Hippodamiâ, fratres

fue-

ſuerunt. Thyeſtes autem adulterium commiſit cum uxore Atrei, propter quod Atreus in odium Thyeſtis vehementer exarſit: nec contentus, quod occupato regno fratrem egiſſet in exilium, ſed volens in eum crudelius deſævire, finxit ſe velle ei reconciliari, & ab eo filiis in obſides acceptis, partitus cum eo regnum eſt, quem poſtea vocavit ad convivium, & interfectis filiis obſidibus, dedit eos patri veſcendos,& eorum cruorem vino commiſcuit,quod dedit ei bibere. Super quo ſcelere Sol indignatus,à Mycenis fugit. Convivio finito,apportavit patri capita filiorum, nuncians ei,quod reſiduam partem comederit.

EIVSDEM TRAGOEDIÆ

Argumentum, per alium.

Viciſſitudine regnandi pactâ,annis alternis Pelopis filii, Atreus & Thyeſtes, Argis imperabant. Interea Thyeſtes aureum arietem, regni fatum, avertit; & Aëropen uxorem fratris in adulterium pellicit: mox pœnas metuens fratri dare, fugit in exilium. Sic evaſiſſe dolens Atreus, quod vi nequibat, dolo conatur. in gratiam redire ſe ſimulat; oblatâ regni parte, fratrem invitat, & perſuadet: Ei convivanti, liberos tres, ante aras immolatos inſtar victimarum, & partim aſſos,partim elixos, ignoranti epulandos proponit,ſanguinemque potandum propinat. ſic fit filiorum parens ſepulchrum. Denique capita illi & manus crudelis Atreus offert; & quid comederit, quid biberit, enarrat. Luget Thyeſtes, & deflet calamitates ſuas: lætatur è contra frater, & exultat in tam ſævo parricidio,quod ipſe Phœbus videre non ſuſtinuerat.

III.

THEBAIS.

Oedipus qui patrem occiderat, & matrem duxerat in uxorem, & ob ſcelera ſeipſum excœcaverat (ut in aliâ habetur

betur Tragœdiâ) duos filios genuit ex matre, uxore ſuâ, Etheoclem & Polynicem,& filiam Antigonem. Filii adulti patrem expulerunt, & inter ſe ſic regnum diviſerunt, ut unus uno, alius alio anno regnaret, illo ●ulante, qui non regnaret. Initio regnavit Etheocles, & ultra tempus pactum tenuit regnum. Frater exul uxorem duxit filiam regis Adraſti. à quo accepto auxilio, fratrem expugnare voluit. Ceciderunt ambo in bello mutuis vulneribus, ut in Statio habetur. Seneca autem non deſcribit finem belli, ſed ſolum prodœmia.

EIVSDEM TRAGOEDIÆ

Argumentum, per alium.

Sponte profectus in exilium Oedipus, conatur Antigonam filiam à ſe amovere, ut poſſit ſibi vi vitam evitare: contra hæc patrem ad meliora, quà conſilio, quà precibus, traducit. Interea Etheocles & Polynices, impiâ regni libidine ſtimulati, in mutuam cædem feruntur. Interponit ſe Iocaſta mater, & filios nititur in gratiam reducere. negat Polynices. *Deſunt cætera.*

IV:

HIPPOLYTVS.

Hippolytus filius Theſei ex reginâ Amazonum Antiope, quem Phædra noverca uxor Theſei adamavit, qui dum recuſaret eam cognoſcere, ab eâ falſi criminis delatus, in exilium mittitur. In fugâ territus à marino monſtro, præcipitatus inter ſaxa, exſpiravit. Phædra ſeipſam dolore interfecit.

EIVSDEM TRAGOEDIÆ

Argumentum, per alium.

Pepererat Antiope Amazon Theſeo Hippolytum; qui, cum venationi deditus Dianam coleret, Venerem averſaretur,

retur, cælibem vitam ducere decreverat. captâ illius pulchritudine Phædra noverca, amore veſana, dum abeſt apud inferos Theſeus, juvenis caſtitatem blanditiis & precibus expugnare conatur. Impudicam à ſe feminam Hippolytus repellit. Igitur deprehenſa, mutat amorem in odium; & reverſo Theſeo, inſimulat privignum oblati per vim ſtupri. Fugerat Hippolytus impudicam domum: ſed dum alio properat, ecce ibi taurus marinus à Neptuno ad diras Theſei imprecationes immiſſus; qui ſe ante currum ſiſtens, quadrupedes conſternavit. hi, contemto imperio, quadrigam deturbant, cadentiſque corpus per ſaxa & vepres diſtrahunt atque dilaniant. Compertâ nece, Phædra rei veritatem marito aperit; ſeque, ſuper laniatos artus, gladio transfigit. Theſeus plangit innoxii filii caſum, ſuamque præcipitem iram, dirumque votum deteſtatur: laniatos artus colligit, &, quo meliori modo poteſt, componit.

V.

OEDIPVS.

Cum Laïus rex Thebarum haberet filium ex uxore Iocaſtâ, à quo ex oraculo Phœbi deberet interfici, & matri * propriæ ſubjacere; eum in monte Citherone expoſuit, plantis ignito ferro perforatis. Quem quidam paſtor inveniens, ſeni alendum dedit Corinthio, qui puerum detulit ad reginam, quæ cum adoptavit. Sic educatus in domo regis Polybi, putavit ſe filium ejus & reginæ Meropis. Adultus autem, audito quod occiſurus patrem eſſet, & ducturus matrem in uxorem, ſponte ivit in exilium; in quo verum patrem caſu quodam occîdit: poſtea temporis progreſſu reginam Thebarum viduam duxit uxorem, neſciens quod mater ejus eſſet. Cum autem peſtis tam beſtias quam homines regni ſui vaſtaret, conſulit Creontem fratrem Iocaſtæ conjugis ſuæ, qui dixit oraculo Phœbi, eſſe regnum purgandum illius exilio, qui regem Laïum interfeciſſet.

Cum

Cum autem neſciret ſe illum eſſe, adiit vatem Tireſiam; qui ex revelatione deorum infernalium pandit Oedipum eſſe, qui regem interfecerit Laïum, & matrem duxerit in uxorem.

EIVSDEM TRAGOEDIÆ
Argumentum, per alium.

Oedipus Laii & Iocaſtæ filius, hujus etiam maritus, illius occiſor, Thebis regnabat, quando dira peſtilitas civitatem invaſit. Conſultus Apollo, Laii necem, interfectoris exilio expiandam, & luis finem fore, reſpondit. Ignorabatur nomen interfectoris; Creon itaque una cum Tireſiâ vate mittitur umbras per necromantiam evocaturus; ut ab illis, quod extiſpicio & capnomantiâ nequiverant, reſciſcant, quis reus ille, quem Phœbus innuebat. Reſpondet Laii umbra, ipſum eſſe regem Oedipum. negat ille: ſed tandem nimiâ curioſitate, mala ſua ſibi & aliis patefacit. Denique ingenti in ſe ipſum irâ percitus ſibi oculos effodit, in pœnam criminum, quæ ignarus & imprudens conſciverat. Iocaſta quoque ſe gladio confodit. Fugit orbus oculis in exilium.

VI.
TROADES.

Troiâ bello decennali everſâ, inde cum Græci vellent ad ſua remeare, vento contrario claſſis eorum detinetur. Noctu apparet Achilles Talthybio, arguens Græcos, quod redire vellent, inferiis ſibi debitis nondum celebratis, præcepitque, ut Polyxena Priami & Hecubæ filia occideretur ad ſuum tumulum. Quam cum Pyrrhus Achillis filius ab Agamemnone peteret, rex ſe difficilem exhibuit, eo quod optaverat eam ſibi concubinam. Tandem vates Calchas ſuper detentione Grajæ claſſis conſultus, dixit Polyxenam Achilli immolandam, & Aſtyanactem parvum Hectoris & Andro-

Andromachæ filium occidendum; quem à matre abſconditum reddi compulit Vlyſſes, & eum de altiſſimâ turri præcipitavit. Pyrrhus vero Polyxenam de gremio matris ereptam ad patris tumulum occîdit.

EIVSDEM TRAGOEDIÆ

Argumentum, per alium.

Exciſo Ilio, cum Græci patriam cogitantes, adverſo flante vento, ſolvere non poſſent, noctu apparuit Achillis umbra, & Polyxenæ ſacrificium, Manibus ſuis offerri, imperavit. Negabat Agamemnon, ſe, ut regia virgo in inferias mactaretur, permiſſurum. Conſultus Calchas, reſpondit, omitti non poſſe. unam hanc claſſis moram; ſed alteram potiorem, Hectoris filium Aſtyanactem; hunc quoque necandum. Vlyſſes ergo Aſtyanactem è latibulis producit, & de Scæa porta dejicit. Pyrrhus, abductam ab Helena Polyxenam, & connubialibus veſtimentis ornatam, ad tumulum parentis ſui mactat.

VII.

MEDEA.

Iaſon, ſuadente patruo ſuo Peliâ, navi paratâ, & collectâ nobili ſocietate, adiit Colchos, pro aureo vellere acquirendo; quem Medea filia regis Colchorum adamavit: cujus auxilio conſilioque, defunctus multis periculis, vellus obtinuit. Iaſonem ergo Medea, patriâ & parentibus relictis, ſecuta eſt, & eidem nupta fuit. Creo rex Corinthiorum filiam ſuam traditurus Iaſoni, Medeam ob maleficia juſſit occîdi. ſed interveniente Iaſone, mortis ſupplicium eſt commutatum in exilium. Medea obtentis exilii induciis ad ſpatium unius diei, Creûſæ filiæ Creontis, jam Iaſoni deſponſatæ, pallam quandam veneno tinctam, carminibuſque conſecratam, dedit; quam dum tractaret Creûſa, accenſus de eâ ignis filiam cum patre & pallâ conſumpſit.

nec

nec Medea hoc contenta, proprios filios, quos genuerat Iaſoni, in ejus conſpectu interfecit: & deinde aufugit per aërem.

EIVSDEM TRAGOEDIÆ

Argumentum, per alium.

Repudiatâ Medeâ Iaſon, Creuſam Creontis Corinthiorum regis filiam ducit: juſſa in exilium proficiſci Colchis, unius diei inducias impetrat. Interea dona diris venenis illita, per filios ad Creuſam mittit. exornat ſe iis miſella nova nupta, & repente flammis erumpentibus, una cum patre, qui accurrerat, filiamque complexus eripere conabatur, cumque ipſâ regiâ, incendio abſumitur. Medea ſecum aſportatis in domus faſtigium filiis, in Iaſonis conſpectu crudeliter eos trucidat: & à draconibus mox per aërem Athenas devehitur.

VIII.
AGAMEMNON.

Atreus, Thyeſtis frater, genuit Agamemnonem & Menelaum, qui uxores duxerunt duas ſorores, filias Tyndarei & Ledæ, Clytæmneſtram & Helenam. E Clytæmneſtrâ Agamemnon genuit Oreſtem & Electram. Sed cum Agamemnon profectus eſſet dux Græcorum ad bellum Trojanum, Clytæmneſtra adamavit Ægiſthum, quem Thyeſtes ex Pelopejâ filiâ ſuâ genuit. Agamemnon etiam alias mulieres adamavit, & bello finito Caſſandram filiam regis Priami conjugem accepit. Vnde Clytæmneſtra indignata, cum Ægiſtho mortem Agamemnoni machinata eſt: quem, dum veſtes exueret, Ægiſthus vocatus in societatem cædis, gladio perfodit: cumque nondum mortuus vindictam anhelaret, Clytæmneſtra ſecuri arreptâ caput ejus dividit. volebat etiam filium Oreſtem occidere, ſed Electra ipſum ſubtraxit, & cuidam Strophio cuſtodiendum tradi-

tradidit. Clytæmneſtra Electram carceri mancipavit, & Caſſandram juſſit interfici.

EIVSDEM TRAGOEDIÆ
Argumentum, per alium.

Vivum Thyeſtes Atreum ulciſci non potuit: nunc excitatur ab inferis, & Ægiſtho perſuadet, ut quemadmodum Clytæmneſtram ad adulterij conſuetudinem pertraxerat, etiam in mariti cædem inducat. potitur votis impia umbra. Nam Agamemnonem, à Troiâ, victorem, domi reducem, in ipſo convivio, ſinuosâ ſed imperviâ veſte irretitum, uxor & adulter occidunt; mox & Caſſandram ab aris avulſam: Electram vero, quæ Oreſtem fratrem abſconderat, carceri obſcuro mancipant.

IX.
HERCVLES OETÆVS.

Eurytus rex Oechaliæ filiam habuit Iölen, quam Hercules adamavit, eamque à patre petijt; quo denegante, terras ejus invaſit, patrem occîdit, Iölen abduxit, & ardentius quam uxorem Deïaneiram dilexit: quod cum audijſſet Deïaneira, Herculi pallam quandam miſit tinctam ſanguine Centauri Neſſi; quem Hercules vulneraverat ſagittis toxicatis. Neſſus autem cum pallam ſanguine imbuiſſet, Deïaneiræ dixit, ſi unquam ab eâ amor Herculis averteretur, ut ei pallam mitteret, & indutus eam ad ejus amorem reverteretur. Hercules ab uxore miſſam indutus, ſtatim peſte veneni corripitur, ita ut caro ejus ab oſſibus evelleretur, pallâ cuti & oſſibus adhærente: unde dolore nimio agitatus, Lycam, qui pallam apportaverat, interemit. Hercules Philoctetæ armigero ſuo arcum & ſagittas tradens, ſibi ipſe in Oetâ ſilvâ pyram paravit, in quam aſſumptâ pelle leonis & clavâ, morte imploratâ, ſeipſum

impoſuit: ubi conſumpto, quod in eo mortale fuerat, in cœlum tranſlatus eſt.

EIVSDEM TRAGOEDIÆ
Argumentum, per alium.

Redibat ab Oechaliæ expugnatione Hercules, Iôlen ſecum adducens, cujus amor belli ſuſcepti cauſa. Non tulit thori ſui violatricem,& ante oculos pellicem, Deianira; ſed primo quidem, furore fœmineo, venena & ferrum cogitat; mox, lenita à nutrice, revocat in memoriam Neſſi Centauri conſilium & donum. nam hic moriens cruorem ungulæ inditum Deianiræ dederat, monens philtrum efficaciſſimum eſſe, ſi eo veſtes tingerentur. Tunicam ergo hac ſanie imbutam, ad maritum tranſmiſit. detulit Lichas, comes Herculis, jam jam ſacrificaturo. induit, & mox ut calor eam attigit, ardentiſſima febris, & æſtus immodici, doloreſque graviſſimi invadunt, paulatimque vis morbi, carnem & interiora abſumit. Iubet ergo dolore victus Hercules, intellecto Neſſi dolo, pyram in Oetâ monte extrui, quâ ſe ipſum cremet: Licham tamen prius occîdit. Deianira ſeipſam conficit, ut marito præmoriatur. Accurrunt Alcmena & Hyllus, & adſtant morienti Heroi: ejuſque poſt obitum, Alcmena cineres; Philoctetes mercedem ſuccenſæ pyræ ſagittas & arcum, refert. Tandem ejulanti matri apparet Hercules, jam Deorum numero adſcriptus.

X.
OCTAVIA.

Claudius Imperator ex uxore Meſſalinâ, quam poſtea occîdit, filium habuit, Britannicum dictum, & filiam nomine Octaviam. Poſtea cum Agrippinam fratris ſui † uxorem ſibi nuptiis copulaſſet, Octaviam Neroni privigno ſuo dedit uxorem, quem poſt ſe, ſuggerente Agrippinâ, regnare

† *filiam*

regnare voluit, Britannicum filium imperii faciens exſortem. Nero poſt Claudium imperans, Octaviam repudiavit, & uxorem aliam duxit Poppæam. Suſcitato populi tumultu, propter repudium Octaviæ, Nero in populum deſæviit; Octaviam relegavit, & in exilio tandem præcepit interfici.

EIVSDEM TRAGOEDIÆ
Argumentum, per alium.

Claudius primis nuptiis Meſſalinam duxit; ultimis Agrippinam, quæ ex Domitio Neronem pepererat. Neroni à Claudio deſponſa fuit Octavia, Meſſalinæ & Claudii filia. Nunquam concordes aut benevoli conjuges vixerunt; multis odiorum fomites ſuggerentibus. Tandem Nero, cum votis ſuis, libere potiundi Poppæâ, (quam efflictim deperibat,) eamque in uxorem ducendi, Claudiâ repudiatâ obſtare populi favorem videret; qui ſummo ſtudio Octaviam in ſolio & conjugio Neronis tueri contendebat; populi impetum multorum cæde repreſſit; Octaviam in Pandatariam deportari, & denique ibidem necari juſſit.

NOMENCLATOR DOCTORUM VIRORUM,
Quorum operâ hæ Tragœdiæ plurimum ſunt illuſtratæ.

Anonymus Scholiaſtes, *manuſcriptus in Bibliothecâ Palatinâ; qui ſua Ioan. Botticellæ inſcripſit. unde poteſt judicari, an ſit vetus.*

Gellius Bernardinus Marmita, *Parmenſis; cujus* Commentaria *edita Venetiis anno 1492.*

Daniel Caietanus, *Cremonenſis; cujus* Commentaria *ibidem excuſa anno 1493.*

Iudocus Badius Aſcenſius; *cujus* Commentaria *edita Pariſiis*

riſiis anno 1515. Præfert editio hac emendationem Maſerii *& aliorum duorum.*

Hieronymus Avantius, *Veronenſis; hic (ut teſtatur ipſe in Præfatione) ad tria millia errata atque inverſa loca veterum exemplariorum collatione auxilioque reſtituit. Edidit Aldus anno 1517. Venetiis.*

Henrico-Petriana *Baſilienſis editio, anni 1529: in cujus margine quædam* Lectiones variæ.

Gryphiani *Lugdunenſis editio, anni 1536.*

Georgius Fabricius; *ejus Seneca additâ* Lectionis diverſitate, &c. *prodiit Lipſiæ anno 1566.*

M. Anton. Delrius; *cujus* Adverſaria *ampliſſima excuſa ſunt primum typis Plantinianis anno 1576. Recuſa deinde eadem, & adjectus inſuper novus* Commentarius *cum aliis, anno 1594. Antverpiæ apud Plantini Viduam & Ioan. Moretum. Quæ omnia etiam repetita ſunt à Pariſienſibus.*

Iuſtus Lipſius; *cuius* Animadverſiones *editæ Lugduni Batavorum anno 1588.*

Franciſcus F. F. Raphelengius; *ejus* Caſtigationes *ibidem excuſæ anno eodem.*

Q. Sept. Florens Chriſtianus; *ejus* Scholia *Pariſiis editæ apud Fred. Morellium, anno 1589.*

Hieronymus Commelinus, *is Senecam cum octo-novem Mss. contulit, &* Variarum lectionum *libellum conſcripſit: Heidelbergæ anno 1589.*

Ioſephus Scaliger; *ejus* Animadverſiones *ſcriptæ circa annum 1598. excuſæ poſtea Lugd. Bat. anno 1611.*

Ianus Gruterus; *ejus accuratiſſimæ* Notæ *prodierunt è Bibliopolio Commeliniano, anno 1604.*

Daniel Heinſius; *ejus* Animadverſiones *editæ Lugd. Batav. anno 1611. Editæ poſtmodum auctiores & emendatiores.*

Ioannes Iſaacius Pontanus; *Notas conſcripſit.*

Petr. Scriverius; *is Tragœdias recenſuit ac diligenter caſtigavit.*

Thomas Farnabius, *Succinctis notis illuſtravit.*

Antonius Thyſius, *Noviſſimam hanc editionem adornavit.*

L. ANNÆI SENECÆ, MEDEA.

Perſonæ.

MEDEA. CREON. CHORVS.
JASON. NVTRIX. NVNCIVS.

ARGVMENTUM,

Medeam, cujus ope vellere aureo potitus fuerat, Jaſon ob maleficia repudiarat. thalamis exturbatam, & Corintho (quo jam profugerat Jaſon) ejici oportebat. Illa unius diei impetrata mora, Creuſæ Creontis regis Corinthiorum natæ Jaſoni deſponſatæ, pallam aliaque munera magicis infecta venenis mittit: quibus indutis ignem corripuit palla, miſereque exarſit nova nupta, unà cum patre in natæ auxilium accurrente. Medea denique filiis, quos Jaſoni pepererát, in patris conſpectu trucidatis, per aëra aufugit.

ACTUS PRIMUS.

MEDEA.

Medea deſerta ſuperos inferoſque Jaſonis ultores invocat.

DIi conjugales; tuque genialis tori
Lucina cuſtos; quæque domitorem freti
Typhin novam frænare docuiſti ratem;
Et tu profundi ſæve dominator maris;

Clarum-

MEdea] Euripidis drama imitatur maxime omnium æquale, & elaboratum. Adeo ut nec eſſe illius Critici antiqui ſuſpicati ſint. Quod ad argumentum vero, plurimum permiſit ſibi. Neque enim uſus fuit τῇ κειμένῃ πράξει, quod plerunq; ſolent Tragici, ſed aut immutavit pleraq;, aut effinxit. Sane ab antiquorum pleriſque diſceſſit. Et in iis præſertim, quæ de liberorum cæde. Quod Corinthiorum gratiæ dediſſe exiſtimatur; quos iſtius facti tũ adhuc invidia premebat. Ut ex Parmeniſco antiquo autore & aliis apparet, qui a Criticis ci-

tan-

Clarumque Titan dividens orbi diem;
Tacitiſque præbens conſcium ſacris jubar,
Hecate triformis; quoſque juravit mihi

Deos

tantur. Chorus hic è viris, ibi è fœminis Corinthiorum. Ibi omnes ſummo artificio argumentum promovent, & ex ipſa fere re ſunt petiti. Duo hic συναγωνίζονται, & ſerviunt ſubjecto: Epithalamium, quod Corinthii canunt, & qui eſt de veſania Medeæ. Medii duo, ſatis longe ſunt petiti: non enim tum navigabat Iaſon. Etiam ἦθος Medeæ ex parte ſervat. Quamvis Græcus, meo quidem ſenſu, vincit. Admiranda enim ibi eſt δριμύτης illa. Peſſima enim ea indoles, non quæ erumpit læſa, ſed quæ fallit. Ovidius quoque in epiſtola Medeæ longe magis & ſedatum & æquale dedit. Quod & in Tragœdia feciſſe veriſimile eſt. Meliore etiam conſilio inter iram ejus manifeſtam & diſſimulationem, duos choros inſerit. Hic vero ſubito mutatur. Cætera eruditi contendant. *Heinſ.*

Medeas multi ſcripſerunt. apud Græcos occurrunt Eubulus, Stratis & Cantharus, ſed horum Medeæ, comœdiæ fuerunt: tragœdias hoc nomine invenio compoſuiſſe, Græce quidem Euripidem, (cujus tragœdiam noſter imitatur, & quam nonnulli Neophoni, ſeu Neophroni aſcribunt) Herillum, Diogenem, Philiſcum, & Demologum; Latine vero Ennium, Attium, Pacuvium, Varronem, & Ovidium; cujus Medeam Tertullianus ſcribit ex Virgilianis verſibus centonis inſtar conſutam fuiſſe: quod verum ſit necne, alii cogitent. *Delrio.*

Dii Conjugales] *Iupiter & Iuno γαμήλιοι*, ſeu τέλειοι. Πειθὼ ſeu *Suada* nuptiarum conciliatrix, pronuba. *Diana*: operis domeſtici & familiæ adminiſtrandæ præſes: *Lucina* de qua mox, *Venus γενετυλλὶς* genitura domina: *Genie* (qui quod una natus ſit natoſque tueatur, vel quod ut generemur curet, à gignendo nomen habet) & *Hymenæ*. Nuptiarum præſes.

Genialis] Qui in Genii honorem nuptiis ſternitur.

Lucina] Εἰλείθυια, puerperii præſes *Diana*, parturientibus à Parcis præfecta, quod ipſam ſine dolore in utero geſtaſſet mater, & abſque ſenſu in lucem edidiſſet. *Callimach.* Lucina dicta, Ovid. *dedit hic tibi nomina lucus, Aut quia principium tu dea lucis habes.* ad pariendum autem confert Luna. F.

Quaque] *Minerva.* F.

Tiphyn novam frenare docuiſti ratem] Tam audaci tralatione uſi ſunt Catullus, qui currum pro navi; & Horatius, qui Eurum per Siculas undas equitare dixit. tale illud ex veteri poëta apud Cariſium, libro 4.

Tiphyn aurigam celeris fecere carinæ. quod, ſi vera refert Iul. Pollux, è Græcâ tragœdiâ fuit expreſſum. *Delr.*

Tiphyn] Gubernatorem navis in Argonautica expeditione. *F.*

Novam] Primam *verſ.* 318. infra Metaph. audacior. *F.*

Docuiſti] Minervam alloquitur. *Del.*

Et tu] Neptune. *F.*

Titan] Sol filii Hyperionis, qui unus è Titanibus. F.

Dividens orbi] Alternis utrumque hemiſphærium illuminans. *Delr.*

Tacitiſque ſacris] Noctu & in locis ſecretis fieri ſolitis, magicis, necromanticis, *alii*, Eleuſinis. *vid. Hercul. Fu. verſ.* 300 & *verſ.* 844. F.

Hecate] In cælo Luna, in terra, Diana, apud Inferos Proſerpina, vel à mutatione trina vultus lunæ. *Thyſ.*

Quoſque] Sidera nocturna, & Horas, Valerius Flaccus lib. 7. introducit Iaſonem ſic Medeæ jurantem:

Per

Deos Iaſon; quoſque Medeæ magis
Fas eſt precari; noctis æternæ chaos
Adverſa ſuperis regna, maneſque impios,
Dominumque regni triſtis, & dominam fide
Meliore raptam, voce non fauſta precor:

Per te, quæ Superis, Diviſque potentior imis,
Perq; hæc ergo tuo redeuntia ſidera nutu,
Atque per has noſtri juro diſcriminis horas:

Vnquam ego ſi, &c. Apollodorus quoque lib. 1. Biblioth. diſerte teſtatur, Medeam obteſtatam Deos, quos ſibi Iaſon juraſſet. Sane in nuptiis contrahendis Deorum [illegible]onium jurejurando adhiberi ſolitum, Lucanus ſignificat, neque id à Catone & Marcia, ut reliqua ſolemnia, prætermiſſum, lib. 2.

Fœdera ſola tamen, vanâque carentia pompâ
Iura placent, ſacriſque Deos admittere teſtes.

ad hunç morem Valerii & Senecæ iſta pertinent. *Delr.*

Igitur vel generaliter, deos, prò more, in contrahendis nuptiis jurejurando teſtes adhibitos invocat: *vel* Sidera & Horas, inf. verſ. 481. *F.*

Medeæ magis] Infernis, ſacris, magicis initiatæ. *F.*

Chaos] Hiatum & cæcam voraginem æternæ noctis, id eſt, mortis & inferorum. Vide Herc. Fu. 609. & Thyeſt. 830.

Adverſa] Infera, triſtia, obſcura, letalia, mala, oppoſita ſuperis, lætis, lucidis, vitalibus, bonis. Oppoſita illa bona. hæc mala: illa ſuprema, hæc ima: illa vitæ, hæc mortis: illa læta, hæc triſtia: illa lucida, hæc obſcura & caliginoſa. *Delrio.*

Maneſque] Vmbras, ſeu animas impiorum corpore exutas. *F.*

Dominumque] Plutonem. *F.*

Dominam] Proſerpinam. Virgilius 6. Æneid.

Hi dominam Ditis thalamo deducere adorti. Delr.

Meliore] Neque enim ea mente rapuit eam Pluto ut repudiaret, quod fecit in me Iaſon. Raptam Pluto uxorem duxit, ductam non repudiavit unquam, ut Iaſon Medeam. *Delr.*

Raptam] Hiſtoriam raptus Proſerpinæ tribus lib. Claudianus ſcripſit, brevius Ovid. lib. 5. Metamorph. id cur confictum, ex Firmico didici lib. de myſteriis & errorib. prophanarum religion. cap. 7. plures procos habuiſſe Proſerpinam, & inter eos divitem quendam ruſticum, nomine Plutonem; qui cum amoris impatiens, moram non ferret, inventam veſperi, in Ennæ finibus prope Percum lacum amœniſſimum, vehiculo ſuperimpoſitam avexit. raptorem cum armatorum turmis Ceres perſequitur; qui vitæ ſuæ timens, & prædæ retinendæ ſpem abiiciens, equos per medium lacum impulit; cujus profundis voraginibus uterque demerſus interiit. Poſtea ſolatio matris, Ennenſes ab inferorum Deo Plutone raptam finxerunt. Quæſivit interea toto fere terrarum orbe filiam Ceres, & Atticis frumentum ſecum è Siciliâ delatum diviſit, jaciendi ſeminis & frugis colligendæ diſciplinam tradidit: eo devincti beneficio, Cereri natæque illius divinos honores decreverunt. quæ cuncta ample Firmicus, ſcriptor Chriſtianus, alius ab aſtrologo nugaciſſimo, qui rarus in meis libris; quare Chriſtianum in hoc commentario ſemper ἁπλῶς Firmicum nuncupabo. *Delrio.*

Adeſte,

C 4 *Vltri-*

Adeſte, adeſte ſceleris ultrices deæ,
Crinem ſolutis ſqualidæ ſerpentibus,
Atram cruentis manibus amplexæ facem,
Adeſte: thalamis horridæ quondam meis
Quales ſtetiſtis: conjugi letum nova,
Letumque ſocero & regiæ ſtirpi date.
Mihi pejus aliquid, quod precer ſponſo malum;
Vivat; per urbes erret ignotas egens,
Exul, pavens, inviſus, incerti laris:
Me conjugem optet; limen alienum expetat,
Iam notus hoſpes: quoque non alìud queam
Pejus precari, liberos ſimiles patri,
Similesque matri. parta, jam parta ultio eſt,
Peperi. querelas, verbaque incaſſum ſero.

Non

Vltrices] Eumenides. Pœnæ. Furiæ. Herc. Fu. verſ. 100. Eumenides Athenienſibus dictæ *σεμναὶ θεαὶ*, auctoribus Sophocle, Ariſtophane, Plutarcho, ceteris. Inde factum ut Pœnæ dicantur à Virgilio, in Ciri:

Ergo jam cauſam mortis me dicere juncta.
Verberibus ſævo cogunt ſub judice Pœnæ.

Crinem] Erinnys, Furiæ excutite *pronam flagranti vertice, pinum Stridentesque comas.* F.

Serpentibus] En habitum, quo Furiæ depingebantur: Vetulæ, caput anguibus pro capillitio cinctæ, ſanguineam manu facem gêſtantes & flagellum. primus illis Æſchylus angues attribuit, mox ceteri. Catullus;

Eumenides; quibus, anguineo redimita capillo,
Frons exſpirantis præportat pectoris ignes. Delr.

Thal.] Nuptiis infauſti exitus furias ſtatuunt auſpices & pronubas. *Nã mihi nec Iuno nec Hymen, ſed triſtis Erynnis Prætulit infauſtas ſanguinolenta comas.* Hypſip. Ovid. vide *Octav.* 23. & 158 *F.*

Conjugi] Creuſæ. *al.* Glauce. *F.*

Socero] Creonti. *F.*

Et Regiæ] Vel liberis Iaſonis meiſq;. vel ſtirpi Creontis.

Mihi] Suggerite mihi pejus aliquod letho malum quod Iaſoni imprecer. *Et hoc eſt*, Vivat. Gruterus ſubintelligit *eſt*, hoc ſenſu: Quod ad Iaſonem ſpectat, non mihi opus Furiarum opera: eſt enim ad manum quod ei imprecer omni morte pejus, vitam exulem atque inopem. *F.*

Pejus aliquid] Scilicet in animo eſt: vel lege, *Nihil pejus aliud.* Thyſ.

Ita repoſui auctoritate mſſ. Pall. Ante vulgg. *aliquod.* Ceterum alii hæc aliter intelligunt: mihi ſimpliciſſimum videtur, ſubintelligere voculam *eſt*, ut dicat, quod ad Iaſonem ſpectat; non indigere operâ Furiarum: eſſe enim ſibi ad manum quod ei imprecetur omni morte peius; &c. vide ſupra. *Gruter.*

Ignotas] Et inimicas. *F.*

Laris] Domus, loci habitandi. *F.*

Iam] Namque hic & apud Creontem hoſpes eſt. *F.*

Similes] Perfidos. *F.*

Similesque] Veneficos, crudeles. *F.*

Peperi] Liberos tales futuros. *vel,*

quos

Non ibo in hoſtes? manibus excutiam faces,
Cœloque lucem. ſpectat hoc noſtri ſator
Sol generis? & ſpectatur, & curru inſidens
Per ſolita puri ſpatia decurrit poli?
Non redit in ortus, & remetitur diem?
Da, da per auras curribus patriis vehi.
Committe habenas, genitor, & flagrantibus
Ignifera loris tribue moderari juga.
Gemino Corinthus littori opponens moras,
Cremata flammis maria committat duo.

Hoc

quos in patris ultionem trucidem, peperi. *F.*

Hoſtes] Creontem, Creuſam, Iaſonem & liberos? *F.*

Manibus excutiam faces] Ex manibus δαδούχων illasCreuſæ nuptiis præferentium. de facibus, vide quæ ad v. 263.& v. 507.Theb.& infr.v.112.*F.*

Faces excutiam ex manibus, illas Creuſæ nuptiis præferentium. apud Romanos ſolebant δαδουχεῖν, hoc eſt, faces præferebant pueri patrimi matrimique, easque numero quinque, ut teſtatur Plutarch. in Problem. 5. Romanar. quæſtion. Feſtus: *Facem* (inquit) *in nuptiis in honorem Cereris præferebant, aquaque ſpargebatur novæ nuptæ; ſive ut caſta puraque ad virum veniret, ſive ut ignem atque aquam cum viro communicaret.* Idem; *rapi ſolet fax, qua prælucente nova nupta deducta eſt, ab utriſque amicis: ne aut uxor eam ſub lecto viri ea nocte ponat, aut vir in ſepulchro eam comburendam curet: quo utroque mors propinqua alterius utrius captari putatur.* Delrio.

Cœloque lucem] Inducamque extinctis facibus tenebras. *F.*

Quia ſol avus meus, non debet, hæc ſcelera ſpectare contra me. *Thyſ.*

Noſtri ſator] Æthes enim Medeæ pater fuit, Solis ex Perſa Neptuni filia natus.

Et Spectatur] Annon horrens refugit, vultuſque ſuos tegit? F.

Languet ſententia. litterulâ eam erigo: *& ſpectatur?* Nam acri indignatione Medea quærit, Hæc ne ſcelera, inquit, Sol ille videt auctor mei generis: & idem videtur? quaſi hoc indicans, refugere eum debuiſſe ut in Thyëſtæo aliquo ſcelere, & vultus ſuos tegere. Tale illud divinitus dictum in Thebaide: *Non video noxæ conſcium noſtræ diem, Sed videor.* Quæ acumina ex re nata & ſubjecta, mirifice delectant acres acuraſque mentes. Sequenti etiam verſu Codex noſter, *per ſolita curvi.* probe. *Lipſ.*

Puri] Non mutati, nulla nube maculati, nec in ortum redeuntis, ut in ſcelere Thyeſtæo? vid. Act. 4. cum choro, & act. 5. Thyeſt. *F.*

Patriis] Aviris, ut Phaëtonta quondam paterno curru. *F.*

Iuga] Equos ignipedes, flammivomos. *F.*

Equos ſolis, qui ſunt ſub jugo. *Thyſ.*

Gemino] Et comburam Corinthiacum Iſthmon cum urbe in qua Creon, Iaſon, Creuſa. Sic. *Qui ſecat, & geminum gracilis mare ſeparat Iſthmos, Nec patitur conferre fretum; ſi terra recedat, Ionium Ægæo franget mare. F.*

Nam à dextra habet mare Ionium, à ſiniſtra Ægeum.

Moras] Bernardinus legit metas, & interpretatur terminos, obices. *Thyſ.*

Hoc reſtat unum: pronubam thalamo feram,
Vt ipſa pinum; poſtque ſacrificas preces
Cædam dicatis victimas altaribus.
Per viſcera ipſa quære ſupplicio viam.
Si vivis, anime: ſi quid antiqui tibi
Remanet vigoris, pelle femineos metus,
Et inhoſpitalem Caucaſum mente indue.
Quodcunque vidit Phaſis aut Pontus nefas,

Videbit

Pronubam thalamo feram, Vt ipſa pinum] Facem è pinu. vid. inf. v. 111. & Thebaid. v. 263. Sunt qui *Spinum* legunt: nam & è Spina alba faces nuptiales fieri ſolitæ. innuit autem ignem illum venenatum, quo Creuſam perditura ſit cum patre ſuo.

Catullus ——— *manu*
Pineam quate tædam.

quo loco Palladius Fuſcus, Anton. Parthenius, Mar. Anton. Muretus, & Philippus Beroaldus in lib. 4. & in lib. 10. Apuleii de aſino aureo, ex Feſto & Plinio reponunt *Spineam.* alius in Conjectaneis in Varronis libros de ling. Latina, unum Varronis & alterum Ovidii locum eodem pacto emendavit. ejuſdem opinionis eſt Alexander Sardius libro 1. de moribus & ritibus gentium cap. 7. Me autem valde movent omnia Senecæ exemplaria, quæ & hîc & paullo inferius ſemper *pinum* continent. Virgilius etiam, in Ciri ſcripſit;

Pronuba nec caſtos incendet pinus odores.

nec eſt qui eo loci aliter legerit. quid? quod in Nonio, ubi Varronis hæc de re verba ponuntur, quas vidi membranæ omnes vulgatis libris conſentiunt? Et vero ex diverſis arborum generibus hæ faces confici potuerunt. Plinius ſane ſuis temporibus ex corylo confici conſueviſſe ſcribit. Quamobrem, viro optimo & doctiſſimo, Barnabæ Briſſonio, in lib. ſingular. de ritu núptiarum, aſſentior, exiſtimanti tam pinum, quam ſpinam albam huic uſui ſolitam accommodari. Vt ea ſummorum virorum emendatione ſcriptoribus illis opus non ſit. *Delr.*

Sacrificas preces] In nuptiis quidem adhibitæ preces & ſacrificia. Medea autem incantationes ſuas intelligit.

Viſcera] Liberos ſuos ex Iaſone innuit, quos mactare inſtituis. *F.*

Liberorum meorum, quos, victimas dicatas & devotas, cædam. *Delr.*

Si vivis] Se ad vindictam incitat.

Caucaſum] Feritatem & crudelitatem Heniochorum & Scytharum qui ad Caucaſum. Thyeſt. v. 1046. vel etiam meam, quæ è Colchide. F.

Quodcunque vidit] Tale hic in Corintho patrabo facinus, quale olim in Colchis, cujus Phaſis fluvius eſt, quæque Ponto contermina. ubi ſc. fratrem Abſyrtum diſcerpſi diſperſique ut patri me inſequenti moram injicerem, dũ artus diſſipatos colligeret. F.

Phaſis] Lycus, Araxes, Phaſis maximi fluvii, Colchorum regionem perfluunt. Phaſis, apud quem Medea laceravit Abſyrtum fratrem ſuum, teſte Ptolomæo, ex montibus Caucaſiis; teſte Strabone, ex Armenia; teſte Plinio, ex Moſchis naſcens, Hippum, Glaucum, Cyaneum, & alios amnes recipit, & antequam prope Phaſim urbem mari illabatur, centum & viginti pontibus jungitur. Hecatæus Mileſius putavit influere in Oceanum, ſed errorem confutavit Artemidorus Epheſius, & Eratoſthenes lib. 3. Geograph. vere enim illabitur in Euxinum pontum, ut Apollonii

Videbit Iſthmos. effera, ignota, horrida,
Tremenda cœlo pariter ac terris mala,
Mens intus agitat; vulnera, & cædem, & vagum
Funus per artus. levia memoravi nimis:
Hæc virgo feci. gravior exſurgat dolor.
Majora jam me ſcelera poſt partus decent.
Accingere ira, teque in exitium para
Furore toto: paria narrentur tua
Repudia thalamis. quo virum linquis modo?
Hoc quo ſecuta es. rumpe jam ſegnes moras:
Quæ ſcelere pacta eſt, ſcelere rumpetur fides.

CHORVS.

Chorus è mulieribus Corinthiis Iaſonis & Creuſæ nuptiis Epithalamium præcinit.

AD regum thalamos numine proſpero,
Qui cœlum, ſuperi, quique regunt fretum,
Adſint, cum populis rite faventibus.
Primus ſceptriferis colla Tonantibus

Taurus

lonii Scholiaſtes tradidit. Prius *Arcturus* vocabatur, mutati nominis cauſam, ſed fabuloſam, narrat Plutarchus ἐν τῷ περὶ ποταμῶν. Procopius lib. 2. de bello Perſico indicat, circa fontem vocari. *Boas*. Lucanus:

Colchorum qui rura ſecat ditiſſima Phaſis.

Valerius Flaccus;

Magnus ubi adverſum ſpumanti Phaſis in æquor
Ore ruit —— Delr.

Pontus] Euxinus, per ἀντίφρασιν; cum prius ob incolarum immanem crudelitatem ἄξενος diceretur, vide Ammianum Marcellinum lib. 22. *Delr.*

Tremenda] Diis & hominibus abominanda. *F.*

Vagum Funus per artus] Funus vagum, quia colligendum fuit diſperſis longe lateque Abſyrti lacerati membris. *Fabric.*

Hæc virgo] Hæc in fratre Abſyrto feci virgo ut Iaſoni nuberem, cui nuptæ & ex eo matri factæ, ne dimittar, vel etiam in repudii vindictam, majora ſunt ſcelera excogitanda. F.

Virgo] Cujus animus ſolet eſſe tenerrimus.

Paria] Nuptias proditione patris & cæde fratris conciliavi, repudium cæde ſuperinductæ Creuſæ & propriorum liberûm ulciſcar. F.

Quæ ſcelere pacta] Legitur & *quæ ſcelere parta eſt, ſcelere linquetur domus*, i. e. ſicut comparavi ſcelere domum Iaſonis, ita ſcelere relinquam. *Ber.*

AD regum] Ad Iaſonis & Creuſæ nuptias. *F.*

Numine] Legitur & munere, ut ad dona deorum reſpiciat. *Pontan.*

Rite faventibus] In ſacris principum inaugurationibus, adoptationibus, nuptiis,

Taurus celſa ferat tergore candido.
Lucinam nivei femina corporis
Intenta jugo placet: & , aſperi
Martis ſanguineas quæ cohibet manus,
Quæ dat belligeris fœdera gentibus,
Et cornu retinet divite copiam,
Donetur tenera mitior hoſtia.
Et tu qui facibus legitimis ades,

Noctem

nuptiis , adſtantes favebant linguæ, id eſt, malis verbis abſtinebant, bona dicebant εὐφήμεαν : votis & acclamationibus fauſta lætaque ominati. vid. Octav.697. *F.*

Tonantibus] Iovi & Plutoni. Dio quidem rubentes tribuunt manubias, eaſque interdiu miſſas : Summano albas vel nigras, eaſque noctu. Sed & Iuno, Pallas, aliique è diis fulmen jaculari dicuntur, ſed quod à Iove acceperint. *F.*

Taurus] Neptuno, Apollini, Marti taurum immolari , Iovi nequaquam vult Servius. Has itaque infauſtas fore nuptias ominatur. Sed τῷ Διὶ ἤγοντο ταῦροι πάγκαλοι εἰς τέσσαρας. Xenoph. Cyripæd. Et, ἔθυσε τῷ Διὶ βασιλικῶς, ταῦρον λευκόν. Iulian. ad Libanium. *F.*

Tergore candido] Quia ſuperis alba, inferis furva placebant. *Thyſ.*

Lucinam] *Iunonem ante omnes , cui vincla jugalia curæ , Candida & intacta placet cervice juvenca. F.*

Femina] Vacca candida, quæ nunquam ſubjecta fuerit jugo.

Quæ cohibet] *Vel* Venus , quæ *Pace frui Martem cogere ſola poteſt.* Vel pax ſeu Concordia, *unde fluit pleno cunctorum copia cornu.* alluditque ad κέρας Ἀμαλθείας ſeu Acheloi. Sed & Paci bos cædebatur , verum ſeorſim extra Deorum conſpectum. *F.*

Tenera] Ove. nam hæc Pacis hoſtia, quæ illi cædebatur ſeorſum extra conſpectum Deæ , cujus nec aram ſanguine licebat aſpergere , quia neces & ſanguinis effuſiones Paci adverſantur, docent Ariſtophanes, ejuſque Scholiaſt. in comœd. *Pax.* Delr.

Hoſtia] Ovidius: *Hoſtibus à domitis hoſtia nomen habet.* proprie ergo *hoſtia* , quæ devictis hoſtibus mactatur. Verum Sex. Pompejus, hoc nomen omni victimæ, quæ feritur , commune docet. quia ferire, veteres *hoſtire* dixerunt, & ab hoſtiendo *hoſtia.* Servio auctore , *Hoſtiæ* dicuntur ſacrificia eorum , qui in hoſtem pergunt ; *victima*, ſacrificia quæ poſt victoriam fiunt. ſed hæc (ait) licenter confundit auctoritas. Servio aſſentit D. Iſidorus lib. 6. Orig. cap. de offic. & addit : *alii victimam dictam putaverunt , quia ictu percuſſa cadebat, vel quia vincta ad aras ducebatur.* Delr.

Et tu qui] Hymenæe, Deus nuptialis, Bacchi fili, &c.

Hymenæus , quem noſter Bacchi Filium , Aſclepiades Apollinis , alii Magnetis volunt; Deus nuptialis, pingebatur juvenis marcidus, voluptate diſſolutus, temulentus, coronatus roſis, ut noſter innuit, vel amaraco , ut Catullus , dextra faces , ſiniſtra flammeum oſtentans, in pedibus ſoccos luteos gerens. Catullus in Epithalamio Iuliæ & Mallii. *Delr.*

Facibus] Legitimis nuptiis. inf. v. 114. *F.*

Noctem

Noctem diſcutiens auſpice dextera,
Huc incede gradu marcidus ebrio,
Præcingens roſeo tempora vinculo.
Et tu, quæ gemini prævia temporis
Tarde ſtella redis ſemper amantibus:
Te matres avidæ, te cupiunt nurus,
Quam primum radios ſpargere lucidos.
Vincit virgineus decor
Longe Cecropias nurus:
Et quas Taygeti jugis,
Muris quod caret oppidum,
Exercet juvenum modo,
Et quas Aonius latex,

Alpheuſ-

Noctem diſcutiens] Face quam præfers nocturnas tenebras diſpellens. *Delr.*

Auſpice] Vide Troad. 861.

Dextera] Qua auſpicium præbes nuptiis, & facis ut auſpicato contrahantur. auſpicia enim attendi in nuptiis monuit Turneb. lib. 3. adverſar. cap. 14. Seneca; *Per ego auſpicatos regii thalami thoros*. Delr.

Marcidus] Namque *marcentes gaudet vibrare coronas, Et quaſſare faces & noctem ducere ludo.* ut decet Bacchi filium Veneriſque patrem: *aliis* Apollinis & Calliopes filium. *F.*

TemulentumHymenæum fingebant. an quia ſine Cerere & Baccho friget Venus? *Marcidus*, hoc eſt enervatis & fractis viribus, languens ac titubans præ vinolentia. hunc gradũ & marcorem in ſomnolentis cernimus, ſomno nondum plene diſcuſſo. hinc Plinius Cæcilius *ſomno marcidos* dixit. *Delr.*

Tu, quæ] Veneris ſtella, noctis prævie Heſpere, diei prænuncie Phoſphore. Hippol. v. 748. *F.*

Tarde ſtella] *Vt nox longa quibus mentitur amica*, &c. Ita ſponſorum, noveque nuptarum deſiderio tarde procedere videtur dies nuptiis dictus.

Virgineus] Virginis ſponſæ, Creuſæ ſeu Glauces. *F.*

Cecropias] Atticas puellas nubiles. Cecrops autem primus erat Athenienſium rex. *F.*

Et quas] Et Lacenas virgines, quæ patrio more exercentur virilibus officiis: curſu, venatione palæſtra, idque, nudæ. *F.*

Taygeti] Laconiæ montis, Spartæ imminentis. *Virginibus Bacchata Lacænis Taygeta.* *F.*

De Spartanis virginibus loquitur, de quibus ſunt illa antiqua,

Nihil horum ſimile apud Lacænas virgines, (labos,
Queis magi palæſtra Eurota, ſol, pulvis,
Militia in ſtudio eſt, quam fertilitas barbara.

de his etiam integra exſtat Propertii eleg. lib. 3. ubi inter cetera legitur:

Et modo Taygeti, crines aſperſa pruinis,
Hortatur patrios per juga longa canes. Delr.

Muris quod] Quod tamen poſtea muris cingi cœpit. prius ἀνδράσι καὶ οὐκ πλίνθοις ςεφανώμενον. F.

Et quas] Vincitque Thebanas virgines. Bœotia autem prius Aonia dicta eſt ab Aone Neptuni filio. *F.*

Aonius latex] Dirce fons Bœotiæ prope

Alpheuſque ſacer lavat.
Cedent Æſonio duci,
Si forma velit aſpici,
Proles fulminis improbi,
Aptat qui juga tigribus:

Nec

prope Thebas Muſis ſacer, adeoque tacite ipſis Muſis Creuſam confert. *F.*

Alpheuſque] V. 116. *Thyeſt.* cur item ſacer ſit, vide *ibid.* F.

Sacer] Quia fluvii, teſte Theocrito, θεῶν γένος. & quia, ut ait Pauſanias Ἠλιακ. α Alphei aqua Iovi Olympio grata putabatur; iccircoque Elei hac ſacrificiorum cineres abluebant, iiſque Iovis Olympii ſimulacrum illinebant. Sic intelliges illa Moſchi:

Ἀλφειὸς μετὰ Πίσαν ἐπὴν κατὰ πόντον ὁδεύῃ, Ἔρχεται εἰς Ἀρέθουσαν ἄγων κοτινηφόρον ὕδωρ, Ἕδνα φέρων καλὰ φύλλα καὶ ἄνθεα καὶ κόνιν ἱράν. hoc eſt, non pulverem ſacrum, ſed cinerem ſacrum. Sic interpretor, licet omnes diſſentiant. moveor Pauſaniæ verbis: κατ' ἔτος δὲ ἕκαστον φυλάξαντες οἱ μάντεις τὴν ἐνάτην ἐπὶ δέκα τοῦ ἐλαφίου μηνὸς, κομίζουσιν ἐκ τοῦ Πρυτανείου τὴν τέφραν. φυράσαντες δὲ τῷ ὕδατι τοῦ Ἀλφειοῦ, κονιῶσιν οὕτω τὸν βωμόν. ὑπὸ δὲ ἄλλου τὴν τέφραν ὕδατος ποιηθῆναι πηλὸν οὐ μήποτε ἐγγένηται, καὶ τούτου ἕνεκα ὁ Ἀλφειὸς νενόμισται τῷ Ὀλυμπίῳ Διῒ ποταμῶν μάλιστα εἶναι φίλος. quod autem de Alpheo dixit Moſchus, etiam teſtatur Hugo Falcandus, qui ante trecentos annos vixit, ſcriptor non malus, cujus de Arethuſa fonte in Sicula Hiſtoria verba ſunt hæc: Ideone ſolum natale fugiens, & immenſa (*ſic lege. non immerſa*) maris ſpacia longis tractibus ſubterlabens, in civitate Syracuſana caput attollis, proximoque mari influens, Alpheum, quem ante fugeras, in majori portu ſe tibi immiſcentem offendis? *Delr.*

Æſonio] Male Lugdunenſ. *Auſonio.* Æſonium vocat Iaſonem, quia Æſonis filius, Æſon Cretæi, Cretæus Æoli. de matre non conſtat. Andron, Theogniten; Herodorus, Polyphemen; Steſichorus, Eteoclymenem, Pherecydes, Alcymedem Philaci filiam; Apollonius, Alcymeden, ſed Clymenes filiam, autumat. Iaſon παρὰ τὴν ἴασιν, quod medicinam à Chirone didicerit, vocatus. hæc Apollonii & Pindari Scholiographi. Mallem hunc verſum ſequenti poſtponi, hoc pacto:

Si forma velit aſpici;
Cedent Æſonio duci
Proles fulminis improbi, &c.

Si formæ & pulchritudinis certamen Iaſon ſubire velit, cedent illi formoſiſſimi quique Deorum. Ad formam Iaſonis indicandam facit illud Atratini Cælium vocantis Iaſonem pulcellum apud Fortunatianum lib. 2. Rhetor. Scholicæ. *Delr.*

Sunt qui verſus hos invertant; me non adſentiente. innuit enim non captare Iaſonem laudes à formâ; eſſe potiora quibus cenſeatur. Neque aliter autographi codd. quos excuſſi. *Grut.*

Proles] Bacchus vid. Herc. Fu. v. 455. pulcher, Hippol. v. 751. *F.*

Bacchus à Iove fulminante & flammis Semelem comburente genitus. nota res. Sic Colutus Paridis formam Bacchi formoſitati præponit. *Delr.*

Aptat] Oedip. v. 425. & Hipp. v. 753.

Tigribus] Nam Bacchus dicitur vehi curru junctis tigribus.

Qui

Nec non qui tripodas movet,
Frater virginis aſperæ.
Cedet Caſtore cum ſuo
Pollux cæſtibus aptior.
Sic, ſic, Cœlicolæ, precor,
Vincat femina conjuges,
Vir longe ſuperet viros.
Hæc cum virgineo conſtitit in choro,
Vnius facies prænitet omnibus.
Sic cum ſole perit ſideribus decor;
Et denſi latitant Pleïadum greges;
Cum Phœbe ſolitum lumine non ſuo
Orbem circuitis cornibus alligat.

Oſtro

Qui tripodas] Apollo cujus reſponſa reddit vates in tripode ſtans. vid. Oed. v. 227. *F.*

Movet] Phœbus, qui reſponſa reddebat per vatem ſtantem ſuper tripode: hoc eſt, menſa tribus fulta pedibus. ideo ait movere tripodas. *Delr.*

Virginis aſperæ] Dianæ venatricis, montivagæ, perpetuæ virginis.

Caſtore cum ſuo] Κάστωρ δ' ἱππόδαμος καὶ πὺξ ἀγαθὸς Πολυδεύκης, pulcherrimi, Iove quippe & cygno geniti: Hippol. v. 807. *F.*

Cæſtibus] De cæſtuum certamine conſule Virgilium lib. 4 Æneid. *Delr.*

Inſtrumentum erat, quo Palæſtritæ utebantur, nihilque aliud erat, quam lorum ex corio bubulo manibus circumvolutum: quo & ictum minus ſentirent, & adverſarium gravius ferirent. ideo Pollux erat armatus cæſtibus, quia pugnarat. *Bernard.*

Femina] Creuſa.

Sic cum ſole perit] Sic ubi ſoli orienti velut lumini majori ſuam cedunt lucem ſtellæ. *F.*

Denſi] Alludit ad etymon ſideris ſeptiſtellii ἀπὸ τοῦ πλείστου, id eſt, à pluralitate & vicinitate ſtellarum. *aliis* autem ἀπὸ τοῦ πλεῖν, quod ortæ navigandi tempus deſignent Atlantides, Vergiliæ. F.

Pleiadum] Synecdoche, pro omnibus ſideribus. Pleiades etiam Pleiones dictæ. de his multa Schol. in Apollonii lib. 3. verſ. 225. & nos alibi in Herc. Fur. *Denſi greges*] ad etymon alludit, de quo ſic D. Gregorius in Iob. lib. 29. cap. 27. Pleiades ſtellæ ἀπὸ τοῦ πλείστου, id eſt, à pluralitate vocatæ ſunt, ita vicinæ ſibi & diviſæ ſunt conditæ, ut & ſimul ſint, & tamen conjungi nequaquam poſſint. Ex quibus verbis mendam unam ſuſtuli. nam legebatur: *ita ut vicinæ ſibi.* Quia ſtipatæ, & quaſi conglomeratæ, ideo Manilius vocat *ſidus glomerabile.* Latinus Callimachus; *Pleïadum ſpiſſo cur coit igne chorus.* ideo noſter; *denſo.* Delr.

Lumine non ſuo] Lumine notho & mutuato à ſole lucens. vide Hippol. v. 741. F.

Orbem] In plenilunio. Hippol. v. 742. *F.*

Circuitis] Quæ circumeunt & pro ratione menſium mutantur. vel circuitis, id eſt plenis. *Thyſ.*

Oſtro ſic niveus phœniceo color
Perfuſus rubuit: ſic nitidum jubar
Paſtor luce nova roſcidus aſpicit.
Ereptus thalamis Phaſidos horridis,
Effrenæ ſolitus pectora conjugis
Invita trepidus prendere dextera,
Felix Aoniam prendito virginem
Nunc primum ſoceris, ſponſe, volentibus:
Conceſſo, juvenes, ludite jurgio,
Hinc illinc, juvenes, mittite carmina:
Rara eſt in dominos juſta licentia.

Candi-

Oſtro] ὡς δ᾽ ὅτε τίς τ᾽ ἐλέφαντα γύνη φοίνικι μιήνῃ, &c. *Fulget ebur veluti, Tyrio quod tinxerit oſtro Mœonis, aut Paphiis lilia miſta roſis.* F.

I.e. purpura conchylii cruore.

Phœniceo] Thyeſt. v. 344. F.

Nonnulli manuſcripti *puniceo.* utrumq; recipi poteſt, nam Phœnicius color, puniceus eſt, ut docent Anton. Thyleſius lib. de colorib. cap. 10. Cæſar Scaliger, de ſubtilitate ad Cardanum, exercitat. 325. num. 13. Claudianus: *Album puniceo pectus diſcriminat oſtro.* de oſtro Vitruvius lib. 7. Architect. c. 13. *Delr.*

Sic nitidum] Hæc ad Endymionem ſunt qui referunt. rectius ad ſolem orientem, *Quale novo Phœbo aut Tithoni conjuge cœlum Subrubet.*

Roſcidus] Vigil, rore nocturno madens, vel luce nova, id eſt, Aurora roſcida, *Hypallage. F.*

Phaſidos] Medeæ ad Phaſim natæ. ſup. v. 44. barbaræ, crudelis, veneficæ. cujus ſcil. thalamos Iaſon meritò horreat. *F.*

Aoniam] ἀντίθετ. Phaſidi, id eſt, barbaræ, *Græcam* ſup. v. 80. vel lege *Æoliam.* Creonti enim patri Creuſæ Siſyphus pater, qui filius Æoli. infr. v. 746. commendaturque ſponſa à Deo generis authore. *F.*

Prendito] Malo, *ſponſe, volentibus.* Hic & ſuperiore verſu quid ſit *prendere*, ſcit qui non ignorat, quid apud Poëtas μαςῶν δραγμός. Scal.

Nunc primum] Namque in priores non conſenſerat Æſon. Ætha certe invito. F

Soceris] Æſone & Creonte. F.

Sponſe] Al. *ſponte volent.*

Conceſſo] In nuptiis enim dicteria in ſponſum ſponſamque jacere licuit. F.

Hinc] Epithalamium à virginibus & adoleſcentibus alterne cantatum, ante thalamum: ne compreſſæ à viro puellæ audiretur vox.

Iuſta licentia] Lege *iſta licentia.* ſc. libertas loquendi quidlibet apud dominos raro permiſſa eſt, in Mercurialibus apud Cretenſes, Saceæ feſto apud Babylonios. Peloriis apud Theſſalos. Saturnalibus apud Romanos, ut & nuptialibus. *F.*

Raro jure ac legibus permittitur dominis conviciari. ad hunc locum attendit Claudianus ita canens:

Permiſſiſque iocis, turba licentior,
Exſultet tetricis libera legibus.

quamquam Claudius de militibus agat. Spargi autem in ſponſum & ſponſam quædam convicia conſueviſſe, infra docet, ait:

Feſta

Candida thyrſigeri proles generoſa Lyæi,
Multifidam jam tempus erat ſuccendere pinum:
Excute ſolennem digitis marcentibus ignem.
Feſta dicax fundat convicia Feſcenninus.
Solvat turba jocos. tacitis eat illa tenebris,
Si qua peregrino nubit fugitiva marito.

A C-

Feſta dicax fundat convicia Feſcenninus.
(quo loco convicium in bonam partem ſumitur) Feſcennina carmina ſunt illa Catulliana:

Diceris male te à tuis
Vnguentate glabris marite
Abſtinere: ſed abſtine. &c. nec aliud illuſtrius invenire potui exemplum hujuſmodi conviciorum; idque addi poteſt illi Senecæ exemplo, quod refert Briſſon. de ritu nuptiar. *Delr.*

Thyrſigeri proles] Hymenææ fili Bacchi, qui *Quod ſolvit curis corda, Lyæus erit à* λύω. thyrſi autem haſtæ, quas pampinis intexras Bacchides in Orgiis geſtabant. ſup. v. 67. F.

Multifidam] In modũ ſpicarum inciſam, quo facilius flammã concipiat. *F.*

Spicatam, ad ſpici & ariſtarum ſimilitudinem inciſam. Papin. 3. Theb.

Multifida attollens antiquâ lumina cedro.

veteres *inſpicare* dicebant. Virgilius:

——*ferroque faces inſpicat acuto.* Delr.

Pinum] Supra v. 38.

Cur, *ſpinum*, Critici ſubſtituitis? expers illa reſinæ, & tedis inidonea æque moleſti Grammatici (ut hoc obiter) qui *reſinæ* mediam producere non ſinunt. reprehendant illi Plautum, Martialem, & Serenum, qui ſic uſi: communem cenſeo. *Delr.*

Excute] Concute, jacta, *inquit Delrius.* credo ego in nuptiis felicibus Hymenæi partes fuiſſe ignem nuptialem extinguere, ſponſumque & ſponſam in thalamos vocare. & ad hanc conjecturam facit quod Medea ſup. v. 27. minata eſt velle ſe faces excutere, infelici omine, & ſup. 67. F.

Iacta facibus accenſis flammas, à ſilice ſumta tralatio, è cujus proprie venis ignis excutitur. *Delr.*

Marcentibus] Supra v. 69.

Ignem] Fax in nuptiis prælata in honorem Cereris, ignis & aqua adhibita, quod fœtus animantium calore & humore corporentur atque animentur ad vitam. F.

Convicia] Dicta jocularia. ῥήματα αἰσχρὰ ϗ ἀσχημοσύνης γέμοντα. Chryſoſt. & Lucan. F.

Feſcenninus] *Nec more Sabino Excepit triſtis convicia feſta maritus.* F.

Tacitis eat] Pueri verſus Feſcenninos omni verborum laſcivia imo obſcœnitate refertos canebant, ut novæ nuptæ aures returarent, ſed poſita prius prætexta, cujus purpura verecundiæ ſymbolum. dict. à Feſcennio Hetruriæ oppido. aliis à *faſcino* quod ad nimias laudes (quæ in Epithalamio occinebantur) à Nemeſi vindicandas & arcendum faſcinum, à præfiſcinis adjiciebantur Feſcennini. F.

Deducatur ad maritum illa abſque facibus, Epithalamio, Feſcennino, quæ domo patris profuga peregrinũ ſecuta, raptori clam & inconceſſo nupſit. quod feecerat Medea, in quam hoc obiter jactum eſt convicium. F.

Accommõdant iſthæc alii *moriture:* ſed præter omnem rationem, cum auctor intelligat per *tacitas tenebras,* nuptias ubi nullæ conſpiciantur faces, nulla exaudiantur cantica. nimirum mordet heic nuptias Iaſonis priores cum Medeâ. Conſulatur Lucanus libro altero, ubi agit de nuptiis Marciæ ac Catonis. *Grut.*

Sine laſcivia verborum.

ACTVS SECVNDVS.

Medea. Nvtrix.

Audito Hymenæo furit Medea, quam ſedare nutrix laborat, ſed fruſtra.

Occidimus. aures pepulit Hymenæus meas.
Vix ipſa tantum, vix adhuc, credo malum.
Hæc facere Iaſon potuit? erepto patre,
Patria atque regno, ſedibus ſolam exteris
Deſerere durus merita contempſit mea,
Qui ſcelere flammas viderat vinci & mare?
Adeone credit omne conſumptum nefas?
Incerta, vecors, mente non ſana feror
Partes in omnes, unde me ulciſci queam.
Vtinam eſſet illi frater! eſt conjux; in hanc

Ferrum

Peregrino] Auget odium. nam cum peregrinis nuptiæ improbabantur, de quo in Thebaide. & peregrinæ uſque adeo male audiebant, ut pro ſcortis earum nomen acciperetur, quod fuit à Donato obſervatum in Terent. Andria, Eunucho, & Phormione: quotquot etiam à patria procul degebant, vix improbitatis aut ignominiæ nota ſe eximere poterant, ut indicat Ennius apud Ciceronem lib. 7. epiſt. ad Trebatium. *Delr.*

Fugitiva] ſic vocat Medeam, quia domo patris profuga raptorem ſecuta; atque ita fugitiva Iaſoni peregrino nupſit. ſed ubi nupſit? Timæus, Apollonius, & Orpheus in Corcyra inſula tradunt; Dionyſius Mileſius libro 2. Argonaut. Byzantii; Antimachus in Lyde, prope fluvium neſcio quem; Philetas, Telepho, in domo Alcinoi; Timonax lib. 1. hiſtor. Scythicæ, in ipſa Colchide Æëtha ſciente; Valerius Flaccus canit in Peuce inſula cœptas nuptias, adventu Abſyrti impeditas, ne perficerentur. Quidam manuſcripti *fugitura*, pro; *fugitiva*. Delr.

H*Ymenæus*] Epithalamium, carmen nuptiale chori ſc. præcedentis. de Hymenæo vide quæ ad v. 262. Theb. F.

Erepto patre] Poſtquam eripuit me patri, patriæ, regno. F.

Durus] Ingratus, immemor. F.

Qui ſcelere flammas] Herbis & incantamentis illi à me datis vicit æripedes & ignivomos tauros. F.

Flammam taurorum ſacris magicis, mare lacerato fratre. hæc autem duo nominat, quia ex tribus quæ Græci mala exiſtimant, duo ſunt, mare & ignis, tertium eſt mulier. *Delr.*

Mare] Mare pacatum artubus lacerati fratris. F.

Adeone] Itane exhauſtam mihi credit omnem malarum herbarum ſcientiam, & magicas artes ad ſcelera potentes, ut nihil reliqui ſit in ipſius vindictam? F.

Vtinam eſſet illi] Quem diſcerperem, ut meum olim ſup. v. 54. F.

Hoc

Ferrum exigatur: hoc meis ſatis eſt malis.
Si quod Pelaſga, ſi quod urbes barbara
Novere facinus, quod tua ignorant manus,
Nunc eſt parandum: ſcelera te hortentur tua;
Et cuncta redeant; inclytum regni decus
Raptum; & nefanda virginis parvus comes
Diviſus enſe, funus incertum patri;
Sparſumque ponto corpus; & Peliæ ſenis
Decocta aheno membra. funeſtum impie
Quam ſæpe fudi ſanguinem! at nullum ſcelus
Irata feci. ſævit infelix amor.
Quid tamen Iaſon potuit alieni arbitrii,
Iuriſque factus? debuit ferro obvium
Offerre pectus. melius, ah melius dolor
Furioſe, loquere. ſi poteſt, vivat meus,
Vt fuit, Iaſon; ſin minus, vivat tamen,
Memorque noſtri, muneri parcat meo.

Culpa

Hæc meis ſatis eſt malis] Fulcieris ſententiam, ſi reſcribas: *Hæc meis ſatis eſt malis?* quaſi neget, ſufficere unam Creuſam exigendæ ultioni. alias languet ſine interrogationis nota. *Delr.*

Tua] O Medea. *ſuas innuit.* F.

Scelera] Ad animum revoces priora ſcelera, atque ab iis exempla capias & conſilia de futuris. F.

Inclytum] Vellus aureum arietis, quo vectus Phrixus è Bœotia in Colchos transfretàvit. vid. Troad. v. 1032. F.

Raptum] Ab Iaſone, mea arte, conſilio, auxilio. F.

Parvus comes] Abſyrtus frater, ex eodem parre, matre autem Aſteri, aliis, Ipſea, à me diſcerptus. ſup. v. 44. F.

Funus incertum] Sparſit enim artus, ur patrem inſequentem tardaret. v. 44. ſupra. al. *inceſtum.* F.

Ponto] Mari, ut modo v. 121. vel regione Ponti, *Vnde Tomos dictus locus eſt, quia fertur in illo Membra ſoror fratris conſecuiſſe ſui.* F.

Peliæ] Pattui Iaſonis inf. v. 257. F. Dicit Plautus in Pſeudolo Medeam Peliam de ſene adoleſcentulum feciſſe.

At nullum] Emphatice. Iam autem irata in ſcelus accingor. F.

Sævit infelix] Deeſt ſine dubio verſiculi unius finis cum initio alterius. Plura enim de ira ſua addit Medea. *Heinſ.*

Quid tamen] Excuſat veluti Iaſonem.

Alieni] Huc à Creonte coactus. F.

Debuit ferro] Potius quam me deſerere. F.

Melius] Epanorthoſis.

Muneri parcat meo] Magis appoſite tamen legas *parcas.* q. d. permitte illum, ô dolor, vita quam illi dederim frui. F.

Si fieri queat, & vivum; & maritum, & ſui amantem, optat vivere; ſi nequeat, vivere tamen ſui non immemo-

Culpa eſt Creontis tota, qui ſceptro impotens
Conjugia ſolvit; quique genitricem abſtrahit
Natis; & arcto pignore adſtrictam fidem
Dirimit: petatur ſolus hic, pœnas luat
Quas debet. alto cinere cumulabo domum,
Videbit atrum verticem flammis agi
Malea, longas navibus flectens moras.
NV. *Sile obſecro, queſtuſque ſecreto abditos*
Manda dolori. gravia quiſquis vulnera
Patiente & æquo immotus animo pertulit;
Referre potuit. ira, quæ tegitur, nocet.
Profeſſa produnt odia vindictæ locum.

ME.

memorem, & vitam quam ipſa quaſi dederir, rerinere. ſed quomodo, *parcat?* ſalutis ſuæ tuendæ ſi curam gerar. mallem tamen; *parcas*, ſcilicet ira, furor, dolor. ne opta (inquit) illi mortem cui vitam dedi; parce meo muneri, ſine ſalvum meum beneficium. *Delr.*

Sceptro] Imperio ſuo. F.

Conjugia] Mei & Iaſonis. F.

Genitricem] Medeam. F.

Videbit] Quia ex altera par te Corinrhi eſt Malea.

Atrum verticem] Nigrum regiæ vel Corinthi fumum ſinuoſo flexu aſcendentem. F.

Malea] Malea promontorium per quinque millia paſſuum in mare protenditur: ubi quia, propter continuas ventorum procellas, periculi plena eſt navigatio, narum eſt proverbium, *Μαλέαδε κάμψας ἐπιλάθου τῶ οἴκαδε*: in cujus explicatione multa à collectore adducuntur. iis addo Ovidii carmen, è libro 2. Amorum eleg. 16.

Nec timeam veſtros curva Malea ſinus. adde & ea quæ Plutarchus, in vita Arati, ſcripſit. Facit itaque moram navibus Malea, dum prætervehentes tempeſtaribus & inquiete fluctuum, ac ſinuoſis longiſſimiſque excurrentium & recedentium lirorum ſpaciis detinet atque moratur. Simile illud Lucani l. 6. *Et ratibus longæ flexum donare Maleæ.* Delr.

Æquo immotus] Alii leg. *Mutus*, id eſt, racite & diſſimulanter. F.

Imò; *immotus*, ut probe Lipſius. nam ſi moveatur ab animi æquabilitate, & irâ vincatur; quomodo perferet animo patiente? an ut leviter tantum concutiatur, ſtet tamen, & de gradu non deturbetur? manet enim ſæpe, concuſſa fortuna, & vincit ſeipſam colligens. Nec infeliciter, qui, *mutus*, caſtigavit. h. premens ſilentio, & ultionem lingua prodirrice non perdens. *Delr.*

Referre] Par pari reddere, ulciſci. F.

Produnt] Nullũ vidi Ms. in quo nõ legeretur; *produnt*. Alb. tamen Eyb. in ſuis membranis videtur olim inveniſſe, *perdunt*. ſic enim citat. eadem eſt ſenrentia. ſic de equo moriente in Oedip. dicitur.

——— dominumque prono
Prodidit arvo ———

Cornel. Tacitus libro 4. Annal. *aperta*, ſcribir, *odia, armaque palam depelli, fraudem & dolum obſcura, eoque inevitabilia.* & Salluſtius monet Cæſarem, haut difficile eſſe homini ſtrennuo hoſtem adverſum opprimere; occul-

ta

ME. Levis eſt dolor, qui capere conſilium poteſt.
Et clepere ſeſe; magna non latitant mala.
Libet ire contra. NV. *ſiſte furialem impetum*
Alumna: vix te tacita defendit quies.
ME. Fortuna fortes metuit, ignavos premit.
NV. *Tunc eſt probanda, ſi locum virtus habet.*
ME. Nunquam poteſt non eſſe virtuti locus.
NV. Spes nulla monſtrat rebus afflictis viam.
ME. Qui nil poteſt ſperare, deſperet nihil.
NV. *Abiere Colchi; conjugis nulla eſt fides;*
Nihilque ſupereſt opibus è tantis tibi.
ME. *Medea ſupereſt: heic mare & terras vides,*

Ferrum-

ta pericula, neque facere, neque vitare bonis in promptu eſſe. Noſter ab Euripide accepit, apud quem Creon Medeæ ferme eadem dicit; inquiens, quo ſe illa pacatiorem ſimulet, cò ſibi amplius cavendam. Seneca pater, initio Declamationum: *Magis nocent inſidiæ, quæ latent.* Delr.

Clepere] Tegere celare. κλέπτειν. vid. Herc. Fu. v. 798. F.

Ire contra] Aperte occurrere.

Vix te tacita] Etiamſi tacita quieſcas, vix tuta eris; multo minus ſi quid moveas. F.

Tunc eſt probanda] Tunc quidem fortitudo eſt probanda, ubi te aliquid per virtutem conſequuturum ſperes, alioqui furor eſt, ſtupor, deſperatio, &c. ultra ſpem & vires niti. F.

Nutricis mentem non capio, niſi dixerit, ut indicat manifeſte Manuſcriptus uterque, & excuſus Lutetiæ, *Nunc eſt probanda*, &c. Si, inquit, ullum apud te (Medeam alloquitur) virtus locum habet, commoda jam occaſio ſe offert probandi: immota patiente & æquo animo injurias perfer. *Raphel.*

Et aut omnia me fallunt, aut vox *probanda* aut alia quæ ſincerior, nunc exul, reſpicit magis ad *fortunam* quam ad *virtutem*. Grut.

Deſperet nihil] Ludit in vocis ſimilitudine: ſenſus: ei cui cuncta ſunt adverſa, in omnem eventum intrepide tentanda omnia. quid enim metuat in extremâ fortunâ? quid malis ejus adiici queat? lucrari poteſt, perdere non poteſt, qui nihil poſſidet. ex deſperatione nata non raro victoria. *Delr.*

Abiere Colchi] A te alienati, tibi infeſti ſunt Colchi. F.

Fugitivæ tibi Colchi non ſunt præ oculis. *Thyſ.*

Conjugis] Iaſonis. F.

Medea ſupereſt] Cui cum nocendi peritia, potentiaque, voluntas ſuppetit: quæ quantum nocere poteſt, tantum nocere deſiderat. *Delr.*

Heic mare]. Quæ omnia hæc arte ſua poteſt perturbare inque ſuam opem vocare. *vel quid ſi interrogative legamus hoc modo?* An vero hic vides maria, terræ motus, ferrum, ignes, deos, fulmina, quæ etiam fortis timeat? cum ex præceptionibus Ethicis, εἴη ἄν τις μαινόμενος καὶ ἀνάλγητος, εἰ μηδὲν φοβοῖτο, μήτε σεισμὸν, μήτε κύματα, &c. atque ad hanc conjecturam meam faciunt quæ præcedunt. v. 160. quæque ſequuntur *& tamen rex eſt timendus, arma*, &c. F.

Etſi

Ferrumque & ignes, & deos, & fulmina.
NV. *Rex eſt timendus.* ME. *rex meus fuerat pater.*
NV. *Non metuis arma?* ME. *ſint licet terra edita.*
N. *Moriere.* M. *cupio.* N. *profuge.* M. *pœnituit fugæ.*
Medea fugiam? NV. *mater es.* ME. *cui ſim, vides.*
NV. *Profugere dubitas?* M. *fugiam: at ulciſcar prius.*
NV. *Vindex ſequetur.* M. *forſan inveniam moras.*
NV. *Compeſce verba; parce jam demens minis.*
Animoſque minue. tempori aptari decet.
ME. Fortuna opes auferre, non animum, poteſt.
Sed cujus ictu regius cardo ſtrepit?
Ipſe eſt Pelaſgo tumidus imperio Creon.

CREON. MEDEA.

Creon Medeam in exilium propere abire imperio urget: illa diei unius moram vix impetrat.

MEdea, Colchi noxium Æëtæ genus,
Nondum meis exportat è regnis pedem?
Molitur aliquid, nota fraus; nota eſt manus,
Cui parcit illa? quemve ſecurum ſinit?

Abole-

Etſi in colchis non ſumus, in mundo tamen ſumus, & iis quæ in mundo ſunt uti licet, & cuncta perturbare.

Rex meus] Neque tamen eum timui, verum Iaſoni contra eum ſteti. F.

Sint licet terra edita] Non etiam Gigantea & terra è dentibus ſerpentinis edita. Namque & hæc mea arte fretus debellavit Iaſon. F.

Medea] *Emphatice.* Egone tam magicis potens? tam prius pertinax & pericula contemnens? F.

Mater] In liberorum tamen gratiam fuge. vel reſpicit ad v. 25. ſup. F.

Cui ſim] Ex quo tamen ſim vides, Iaſone ſc. F.

Moras] Vt cum me ſequeretur pater. ſup. v. 44. & 133. F.

Animoſque] Animi pertinaciam & ferociam. F.

Sed] Sed, crepuère fores regiæ, quis egreditur? F.

Æ*Etæ genus*] Colchorum regis. Medeæ pater Æëtas, ut ſcripſerunt Herodorus, Dionyſius Mileſius & ceteri; Solis filius: varias uxores duxit, ideo neſcitur quæ Medeæ mater, plerique credunt Idyiam (ut alias docui,) Epimenides Ephyren, Dionyſius Mileſius 1. Argonaut. Hecaten; auctor Naupacticorum Euryliten: Sophocles, Neæram: Apollonius, Aſterodiam: Eumelus & Diophanes, Antiopen. Vide Scholaſt. Apollonii lib. 3. & Diodorum Siculum lib. 4. Biblioth. Ceterum hæc ſcena cum actu. 11. Euripidis conferenda, unde deſumta. *Delr.*

Cui parcit illa] Qui non patri pepercit, non fratri. F.

Abole-

Abolere propere peſſimam ferro luem
Equidem parabam, precibus evicit gener.
Conceſſa vita eſt: liberet fines metu;
Abeatque tuta. fert gradum contra ferox,
Minaxque noſtros propius aſſatus petit.
Arcete, famuli, tactu & acceſſu procul,
Iubete ſileat. regium imperium pati
Aliquando diſcat. vade veloci via,
Monſtrumque ſævum, horribile, jam dudum avehe.
ME. *Quod crimen aut quæ culpa multatur fuga?*
CR. *Quæ cauſſa pellat, innocens mulier rogat.*
ME. Si judicas, cognoſce: ſi regnas, jube.
CR. *Æquum atque iniquum regis imperium feras.*
ME. Iniqua nunquam regna perpetuo manent.
CR. *I, querere Colchis.* M. *redeo: qui advexit, ferat.*
CR. *Vox conſtituto ſera decreto venit.*
ME. Qui ſtatuit aliquid parte inaudita altera,

Æquum

Abolere] Medeam de medio tollere ſtatueram. F.

Gener] Iaſon. F.

Vade veloci] Satellitum aliquis vadat & avehat. F.

Monſtrumque ſævum] In ſolo codice Lipſiano habetur, *Monſtrum ſuperbum.* Delr.

Innocens] Ironice. q. d. nocentiſſima. F.

Si judicas] Si rex juſtus es, de cauſa mea, prius cognoſce; ſi tyrannice pro lubidine imperas, inaudita cauſa ejice. F.

Æquum atque] Regiæ ſubjecta poteſtati ne diſputes de imperio æquo aut iniquo, ſed quod regi lubet feras. F.

I, querere Colchis] In libro antiquo, approbante Bernardino,

I, quære Colchos. MED. *redeo, qui advexit, ferat.*

Quaſi dicat, Si regna mea tibi diſplicent, patriam repete. *Advexit* etiam huic loco reſpondet magis, quam *avexit.* Repeterem ſane patriam, ſi comes is eſſet, qui huc me adduxit. *Fab.*

Vox conſtituto] Cognita cauſa lataque ſententia, ſera venit expoſtulatio. F.

Intellego. ſerotina tua verba, & poſt decretum, quod non muto. Tamen Veteri eſt, *Nox:* ſuâ quoque & bonâ ſententiâ. *Lipſ.*

Qui ſtatuit] Tyrannicum eſt, unâ tantum parte audita judicare. hoc enim pacto defenſio, quæ juris naturalis eſt, & nemini debet adimi, (*Sebaſtian. Vantius de nullitate ſententiarum, cap. de nullitat. ex defectu citationis*) tollitur. ideo inauditi damnari non poſſunt. Apuleius lib. 10. de aſino: Nec ad inſtar barbaricæ feritatis, vel tyrannicæ impotentiæ, damnaretur aliquis inauditus, & in pace placida tam dirum ſæculo proderetur exemplum. Tertull. in Apologetico: Reſpondendi altercandique poteſtas pater, quando nec liceat inauditos & indefenſos omnino damnari. huc ſpectat

Æquum licet ſtatuerit, haud æquus fuit.
CR. *Auditus à te Pelia ſupplicium tulit.*
Sed fare: cauſa detur egregiæ locus.
ME. *Difficile quam ſit animum ab ira flectere*
Iam concitatum; quamque regale hoc putet,
Sceptris ſuperbas quiſquis admôvit manus,
Qua cepit, ire; regia didici mea.
Quamvis enim ſim clade miſeranda obruta,
Expulſa, ſupplex, ſola, deſerta, undique
Afflicta; quondam nobili fulſi patre,
Avoque clarum Sole deduxi genus:
Quodcumque placidis flexibus Phaſis rigat;
Pontuſque quidquid Scythicus à tergo videt;
Paluſtribus qua maria dulceſcunt aquis;
Armata peltis quidquid exercet cobors
Incluſa ripis vidua Thermodontiis:

Hoc

ctat l. 1. C. de condemnan. reis. & quæ Lactan. lib. 5. cap. 1. & Lucianus in Hermotymo. *Delr.*

Pelia] Pelias, voc: pro Nomin. inf. v. 259. F.

Difficile] Quam pertinaciter reges iram de levi qualicunque injuſtave cauſa conceptam foveant urgeantque, & ipſa rege orta novi. F.

Hoc] Al. *occupet.* F.

Nobili fulſi patre] Æëta Solis filio.

Æëta. matrem habuit Medea Idyjam. Cicero lib. 3. de natura Deorum: Quid Medeæ reſpondebis? quæ duobus avis Sole & Oceano, Æëta patre, matre Idyia procreata eſt. Idem ſcribit Heſiodus in Theogonia. Ergo apud Ovid. in epiſt. Heroid. legi debet:

Non erat Æëtes, ad quem deſpecta veniret,
Non Idyia parens, Chalciopeque ſoror. Delr.

Phaſis] Colchorum fluv. max. F.

Pontuſque] Mare Euxinum ab Occidente Colchida claudit. dulcius quam cætera maria, ut quod Mæotidi commiſcetur, atque in quod Tanais innumeriq; alii fluvii influunt. F.

Paluſtribus] Quia tot fluminum affluxu Pontus limo impletur & aggere: adeo ut Strabonis ævo, ſiniſtra jam Ponti pars, inde in paludem fuerit converſa. Videndi Strabo lib. 1. & Polybius lib. 4. Neoterici tamen oculati teſtes id verum eſſe negant: ſed Seneca ſui ævi ſcriptores ſecutus fuit. *Delr.*

Dulceſcunt] Ingreſſu tot fluviorum, quot affluunt, vincitur ſal, ait Plinius: idem in libris de Ponto teſtatur Ovid. De Ionio mari quid ſimile, ad Acherontis fluvii oſtium, prodit Strabo lib. 7. *Delr.*

Peltis] Scutis brevibus, quorum extrema lunantur in cornua. F.

Cohors] Amazonidum lunatis agmina peltis, &c. vide Agam. 217. F.

Vidua] Vid. Hippol. 620. F.

Thermodontiis] Vid. Herc. Fu. 245. F.

Agit

Hoc omne noſter genitor imperio regit.
Generoſa, felix, decore regali potens
Fulſi. petebant tunc meos thalamos viri,
Qui nunc petuntur. rapida Fortuna ac levis,
Præcepſque regno eripuit, exilio dedit.
Confide regnis, cum levis magnas opes
Huc ferat & illuc caſus. hoc reges habent
Magnificum & ingens, nulla quod rapiat dies;
Prodeſſe miſeris, ſupplices fido lare
Protegere: *ſolum hoc Colchico regno extuli;*
Decus illud ingens, Græciæ florem inclytum,
Præſidia Achivæ gentis, & prolem deûm
Servaſſe manet: munus eſt Orpheus meum,
Qui ſaxa cantu mulcet, & ſylvas trahit;

Qui

Agit de Amazonib. de quibus nos poſtea θερμώδων fluvius, ad quem habitant, de quo Apoll. l. 2. ad quem Schol. v. 370. & ſeq. conſulendus. *Delr.*

Viri] Proci alii. *vel* per indignationem Synecdochicam, Iaſon. F.

Solum hoc] Quod Argonautas ſervavi.

Græciæ florem] ἄνθος Ἀργείων juvenum nobilium, Heroum florem. *F.*

Θεῖον ἄωτον, u: Theocritus, ut alii ἄνθος ἡρώων.

Prolem Deum] Argonautas, Heroas, diis genitos. *quorum pleroſq; enumerat.* F.

Theocritus in Gemin. θεῶν φίλα τέκνα, *Dilectæ Deorum proles.* Mira porro varietas eſt apud Græcos, de Argonautarum reditu in patriam. Timagetus ἐν τῷ α περὶ λιμένων, ſcribit Iſtrum ex Germaniæ montibus ortum, in Germanicam paludem magnam defluere: mox in duo ſcindi brachia, & unum in Germanicum mare, & alterum in Euxinum porrigere, & per prius illud navigaſſe Argonautas, & in Hetruriam perveniſſe. idem Apollonius refert. Herodorus Epheſius, quâ venerant viâ rediiſſe. Hecatæus Mileſius, ex Phaſi in Oceanum, ex Oceano in Nilum, ex Nilo in noſtrum mare: quod Artemidorus Epheſius, ut & Eratoſthenes refellit lib. 3. Geograph. quia Phaſis Oceano ſe non infundit. Scymnis auctor eſt, in magnum mare per Tanaim navigaſſe, inde in Helleſpontum, Heſiodus, & Pindarus in Pythionicis, & Antimachus in Lyde, per Oceanum in Libyam appulſos navim humeris portantes, ad Mediterraneum perveniſſe, canunt. Callimachus denique & Sophocles Herodoro aſſentiuntur. Vide Scholiaſt. Apollonii libro 4. verſu 259. & 284. ſcilicet certi aliquid in prophanis narrationibus; vel utilis opera, ſi quis ſe in hiſce nugis excarnificet. *Delr.*

Munus eſt] Mei muneris eſt quod vivit Orpheus. ὅς ποτ' ἀπειρίας οὔρεσι πέτρας θέλξεν ἀοιδάων ἐνοπῇ, ποταμῶν τε ῥέεθρα Φηγούς τ' ἀγελάδας, &c. *Mulcens lapides & agens carmine quercus.* F.

Geminumque munus Caſtor & Pollux, meum eſt;
Satique Borea; quique trans Pontum quoque
Summota Lynceus lumine immiſſo videt;
Omneſque Minyæ: nam ducum taceo ducem:
Pro quo nihil debetur, hunc nulli imputo.
Vobis revexi cæteros; unum mihi.
Inceſſe nunc, & cuncta flagitia ingere;
Fatebor: obici crimen hoc ſolum poteſt,
Argo reverſa, virgini placeat pudor,
Paterque placeat; tota cum ducibus ruet

Pelaſ-

Caſtor] Sup. v. 81. F.

Satique borea] Calais & Zetes οὓς ποτ' Ἐρεχθηὶς Βορέῃ τέκεν Ὠρείθυια. F.

Lynceus] πάντων ἀνθρώπων ὀξυωπίστατος, qui ex Taygeti cacumine totam Peloponneſum fertur proſpexiſſe; Caſtorem & Pollucem in cava quercu latitantes vidiſſe; è Sicilia claſſem Punicam è Carthaginis portu ſolventem oculis luſtraſſe, numerumque notaſſe; &c. Non tamen credibile id fieri vel à perſpicaciſſimo Lynceo, vel à Varronis illo Strabone, ut 1500 ſtadiorum (tot enim à Lilybæo in Africam ſunt) ſpatium proſpiceret, cum intentam ab oculis aciem per planum pergere ultra 180 ſtadia negent Mathematici. multo minus mari in orbem per tantam diſtantiam vergente. F.

Immiſſo] Radiis emiſſis ab oculo in ipſum objectum. Stoici enim viſionem fieri emiſſione radiorum credebant, non per ſpeciei introſumptionem beneficio externi luminis, ut Ariſtoteles: cum Stoicis ſentiunt Platonici, & Pythagoræi, Euclides, Plutarchus, Galenus, Priſcianus, Lydus, D. Gregor. Nyſſenus, Nemeſius, & alii plerique antiquorum; nec deſunt Neoterici pereruditi philoſophi, ut Beſſarion Card. Græcus. Cardanus, & Chriſtophor. Marcellus Itali; Sebaſt. Foxius, & Franciſ. Valles. Hiſpani. ſed conciliare diſcidium nituntur Gabr. Buratellus lib. 5. conciliat. maxime fol. 157. & Carpentarius Digreſſ. 7. in Alcinoum. Ait etiam Seneca: *Lumine immiſſo.* hoc eſt, interno illo ſplendore, quem iidem Stoici, & reliqui illi in oculis ponebant, de quo Galenus lib. 7. de placit. & Thomas Garbus ſumm. med. lib. 1. tract. 4. Scio pleroſque Peripateticos cum Averroë id rejicere; ſed non ego nunc utra opinio verior ſit, ſed quæ ſcriptoris noſtri fuerit, inveſtigo. *Delr.*

Minyæ] Theſſali comites Iaſonis in expeditione Colchica, ab Orchomeno Theſſaliæ fluvio, qui prius Minyeus, dicti. F.

Ducem] Iaſonem. F.

Cuncta Flagitia] Sic plerique libri ſcripti & editi ad unum omnes. Moguntin. vero; *Flammis ingere.* ſed non muto. ait; obiice quæcunque crimina voles. *Delr.*

Argo] Quod ἀργὸς velox, *vel* ab Argo fabricatore, *vel*, quod ea vecti *Argivi delecti viri.* F.

Virgini placeat] Quod ſi mihi magis pudor paterque placuiſſet quam Iaſon, periiſſent Theſſali, Argivi, univerſæ denique Græciæ flos. nec Iaſon ignivomos Tauros effrigiſſet.

Pelaſga

Pelaſga tellus: hic tuus primus gener
Tauri ferocis ori flagranti occidit.
Fortuna cauſam, qua volet, noſtram premat:
Non pœnitet ſervaſſe tot regum decus.
Quodcunque culpa præmium ex omni tuli,
Hoc eſt penes te. ſi placet, damna ream:
Sed redde crimen. ſum nocens, fateor, Creo;
Talem ſciebas eſſe, cum genua attigi,
Fidemque ſupplex præſidis dextra petii.
Terra hac miſeriis angulum & ſedem rogo,
Latebraſque viles. urbe ſi pelli placet,
Detur remotus aliquis in regnis locus.
CR. *Non eſſe me, qui ſceptra violenter geram,*
Nec qui ſuperbo miſerias calcem pede,

Gene-

Pelaſga tellus] Tota Græcia, potiſſimum tamen Theſſalia. proprie enim Pelaſgi, ſunt Theſſali & Argivi. Sophocles in Inacho, Argivos vocat Pelaſgos. Staphylus Naucratites tradidit Pelaſgum Argivum in Theſſaliam veniſſe, eamque ab illo dictam Pelaſgiam. ſed & Tyrrheni, Pelaſgi vocati. Argivi vero ſic dicti, vel à Pelaſgo Neptuni aut Inachi filio, vel a Pelaſgis quibuſdam Barbaris, qui Argos & Theſſaliam occuparunt. *Delr.*

Tauri] Duos namq; fuiſſe refert Apollonius ταύρω χαλκόποδε στόμασι φλόγα φυσιόωντε) quos nō effugiſſet, tibi gener futurus vide inf. v. 466. F.

Fortuna] Vtcunque mea cauſa iniqua ſit. F.

Crimen] Iaſonem. F.

Talem] Cum tuum præſidium ſupplex imploravi, fugiens Acaſtum Peliæ filium, qui me perſequitur, ſibique in patriæ necis ultionem dedi poſcit. F.

Cum genua attigi] Troad. v. 689. Medea, apud Euripidem:

Ἀλλ' ἀντομαί σε τῆσδε πρὸς γενειάδος,
γονάτων τε τῶν σῶν ——

olim, Plinio teſte, lib. 11. cap. 45. ſupplices genua attingebant, quia illis vitalitas ineſt. *Delr.*

Præſidis dextra] Merito ait præſidis: quia, ut alibi docui, dexteræ fidei pignus ſunt. Cicero, in Philippicis: Dextræ, quæ fidei teſtes eſſe ſolebant. Plinius, ubi ſupra: Dextra oſculis averſa aperitur, in fide porrigitur. ejus rei ratio fortaſſis fuit, quod omnis veterum auctoritas dextræ manus virtute conſtaret. videor enim mihi hoc neſcio ubinam legiſſe. *Delr.*

Miſerias calcem] Sic Moguntin. & alii m. ſ. ſic etiam Lugdun. & Baſil. probe. nam quod antiqui impreſſi Herbipol. & tres Veneti; *miſeros calcem*, verſum mutilat. in quibuſdam: *miſeros conculcem.* Grave autem crimen miſerorum oppreſſio. Plato in Minoë monet, ne quis calamitoſos & pauperes deſpiciat, eo quod Deum ſolum adjutorem habent: nec ullum tam ſevere inimicum ulciſci, ac Deus ſolitus ſit miſerorum oppreſſores. *Delr.*

Gene-

Teſtatus equidem videor haud clare parum,
Generum exulem legendo, & afflictum, & gravi
Terrore pavidum. quippe te pœna expetit
Letoque Acaſtus, regna Theſſalica obtinens:
Senio trementem debili atque ævo gravem,
Patrem peremptum queritur, & cæſi ſenis
Diſciſſa membra; cum dolo captæ tuo
Piæ ſorores impium auderent nefas:
Poteſt Iaſon, ſi tuam cauſſam amoves,
Suam tueri: nullus innocuum cruor
Contaminavit: abſuit ferro manus,
Proculque veſtro purus à cœtu ſtetit.
Sed tu malorum machinatrix facinorum,

Cui

Generum exulem] In exilium fugientem propter tuum facinus, tu enim præ te ferens velle te medicamine Peliam juventuti reſtituere (quod prius in Æſone feceras) Peliæ injurias in Iaſonem ulta, feciſti pie impias Peliadas patrem ſuum jugulare non revicturum uti promiſeras, utque illæ expectaverunt. *F.*

Acaſtus] Peliæ filius Rex Theſſaliæ, niſi Medea ſibi in ultionem paternæ necis dederetur, bellum Corinthiis indixerat. *Delr.*

Theſſalica] Nota Græciæ portio Theſſalia, cujus primus Rex Deucalion Promethei F. Iapeti N. juxta Apollonium 3. Argonaut. & Hellanicum Hiſtor. Deucalioneæ lib. 1. ab hujus uxore Pyrrha vocata etiam *Pyrrhodia*, vel juxta Rhianum, *Pyrrha*; ab Hæmone Pelaſgi *F. Hæmonia*; à Theſſalo Hæmonis *F. Theſſalia*. Rhiani verſus ſuppeditat Scholiaſt. in lib. 3. Apollonii:

Πύῤῥαν δήποτε τήνγε παλαιότεροι καλέεσκον,
Πύῤῥης Δευκαλίωνος ἀπ' ἀρχαίης ἀλόχοιο.
Αἱμονίην δ' ἐξαῦτις, ἀφ' Αἵμονος, ὅν ῥα Πελασγὸς
Γείνατο, φέρτατον υἱόν. ὁ δ' αὖ τέκε Θεσσαλὸν Αἵμων.
Τοῦ δ' ἄπο Θεσσαλίην λαοὶ μετεφημίξαντο.

Alii à Theſſalo Phidippi dictam volunt. dividitur in Πελασγιῶτιν, Θεσσαλιῶτιν, Ιωλκῖτιν, Φθιῶτιν, teſte Apollodoro in Catalogo. Acaſtus ſecundæ portioni jure imperabat; Iaſoni jure tertia debebatur, ſed Pelias illam quoque uſurparat. ideo dicitur filius ejus *regna Theſſalica obtinens*. Delr.

Patrem] Peliam. Ovidius, in Metamorph. latiſſime hiſtoriam illam ex Polycratis Samii traditione proſequitur. *Delr.*

Diſciſſa] Dilaniata, nam ipſum juſſit membratim dividi, ut coqueretur.

Piæ] Piſidice, Pelopæa, Hippote, & Alceſtis filiæ Peliæ, quarum *ut quæque pia eſt* Medeæ *hortatibus impia prima eſt, Et ne ſit ſcelerata facit ſcelus.* &c. Ovid. 7. Metamorph. *F.*

Proculque veſtro] Alii legunt, *prorſuſque veſtro.*

Purga

Cui feminea nequitia ad audendum omnia,
Virile robur, nulla famæ memoria eſt,
Egredere, purga regna; letales ſimul
Tecum aufer herbas, libera cives metu.
Alia ſedens tellure ſolicita Deos.
ME. *Profugere cogis? redde fugienti ratem,*
Vel redde comitem. fugere cur ſolam jubes?
Non ſola veni, bella ſi metuis pati,
Vtrumque regno pelle. cur ſontes duos
Diſtinguis? illi Pelia, non nobis jacet.
Fugam, rapinaſque adice; deſertum patrem,
Lacerumque fratrem quidquid etiamnum novas
Docet maritus conjuges, non eſt meum.
Toties nocens ſum facta, ſed nunquam mihi.

CR.

Purga] Purga mea regnà tam lethali monſtro. *F.*

Herbas] Quibus ad veneficia uteris. à Medea nomen accepit herbæ illud genus Ephemerum, adeo deleterium & lethale, ut eodem die enecet, unde dictam vult Theophraſtus; eſt hellebori folio, radice rotundâ. Latinis dicitur *bulbus agreſtis:* diverſum ab alio Ephemero, cui oblonga radix, caulis lilio ſimilis, *Iris agreſtis* dictum. Nicander in Alexipharm.

Ἢ δὲ τὸ Μηδείης Κολχηΐδος ἐχθόμενον πῦρ
Κεῖνο πολὸν δέξηται ἐφήμερον, οὗ περὶ χείλη
Δυσμηνὺς δυσέλυκτος ἰάπτεται ἔνδοθι κνηθμός, &c.

Si quiſquam, infeſtos Medeæ Colchidos ignes,
Incautus guſtarit Ephemeron, ille repente
Vritur internis ſævâ prurigine labris.

hanc ergo præcipue jubetur herbam ſecum aſportare. cum enim plurima naſcatur in Colchide & prope Tanaim, teſte Græco Nieandri ſcholiaſte (qui perperam cum naphtâ confundit) veriſimile eſt hanc quoque ſecum attuliſſe & aſſervaſſe Medeam, ut colligitur ex ver. inf. 677. de eadem herba Tibull. intelligo lib. 1.

Sola tenere malas Medea dicitur herbas.

præteritum hoc vel non animadverſum à doctis hominibus, qui Tibullum ejuſque contubernales duos, pene intermortuos, in *dias luminis auras* revocarunt. *Delr.*

Solicita] Carminibus, imprecationibus, veneficiis, ſceleribus moleſta, incanta ſidera, infra v. 424. & 672. *F.*

Bella] Namque Acaſtus bellum Corinthiis indixit, ſi Medeam receptam foverent. *F.*

Illi Pelia] In Iaſonis gratiam & ultionem, cui autem ſcelus eſt bono, nocens ille eſt. inf. 500. *F.*

Fugam] A patre. *F.*

Rapinaſque] Aurei velleris. *F.*

Lacerumque] Supra v. 44. *F.*

Quidquid] Et ſi quod aliud malum eſt quod nunc Creuſam docet, ut me olim. *F.*

CR. *Iam exiſſe decuit. quid ſeris fando moras?*
ME. *Supplex recedens illud extremum precor,*
Ne culpa natos matris inſontes trahat.
CR. *Vade, hos paterno, ut genitor, excipiam ſinu.*
ME. *Per ego auſpicatos regii thalami thoros,*
Per ſpes futuras, perque regnorum ſtatus,
Fortuna varia dubia quos agitat vice,
Precor, brevem largire fugienti moram;
Dum extrema gnatis mater infigo oſcula,
Fortaſſe moriens. CR. *fraudibus tempus petis.*
ME. *Quæ fraus timeri tempore exiguo poteſt?*
CR. Nullum ad nocendum tempus anguſtum eſt malis
ME. *Parumne miſeræ temporis lacrymis negas?*
CR. *Etſi repugnat precibus infelix timor,*
Vnus parando dabitur exilio dies.
ME. *Nimis eſt; & ex hoc aliquid abſcindas licet;*
Et ipſa propero. CR. *capite ſupplicium lues;*
Clarus priuſquam Phœbus attollat diem;
Niſi cedis Iſthmo. ſacra me thalami vocant,
Vocat precari feſtus Hymenæo dies.

CHORVS.

Chorus in audaciam navigantium invectus primos nautas dignum audacia ſua retuliſſe præmium canit. Scilicet Medeam.

AVdax nimium, *qui freta primus*
Rate tam fragili perfida rupit;
Terraſque ſuas poſt terga videns,
Animam levibus credidit auris;

Dubio-

Seris] Exilium verbis protrahis. F.

Auſpicatos] Bono auſpicio cœptas Iaſonis & filiæ tuæ nuptias, non inauſpicatas ut meas ſupra v. 114. F.

Nimis] Vltra votum mihi moram indulſiſti, namque in rem meam eſt fugam accelerare, ac proinde & ipſa propero. F.

Abſcindas] Detrahas.

Capite] Εἴ σ' ἡ 'πιοῦσα λαμπὰς ὄψεται θεοῦ, &c. Θαιῦ. Euripid. F.

Iſthmo] Corinthiaco. F.

Sacra] Nuptiarum ſacra. F.

Vocat] Dies Hymenæo ſacra vocat me ad preces & vota. F.

Audax

Dubioque ſecans æquora curſu,
Potuit tenui fidere ligno,
Inter vitæ mortiſque vias
Nimium gracili limite ducto.
Nondum quiſquam ſidera norat;
Stelliſque, quibus pingitur æther,
Non erat uſus: nondum pluvias
Hyadas poterant vitare rates;
Non Oleniæ ſidera capræ:
Non quæ ſequitur flectitque ſenex

Arctica

A*Vdax*] *Locus in Navigationem, concinens Horatiano: Illi robur & æs triplex circa pectus erat, qui fragilem truci commiſit pelago ratem.* F.

Qui freta primus] Cenſent poëtæ primum Iaſonem cum Argonautis navigaſſe. Manilius lib. 1.

——— tum nobilis Argo
In cælum ſubducta, mari quod prima cucurrit,
Servando Dea facta Deos ———

Ovidius:

Per mare non notum primâ petiere carinâ.

& inde mutuatus noſter infra, v. 363.

Merces primâ digna carinâ.

idem Salluſtius tradit apud Priſcian. libro 6. idem quotquot Argonautica ſcripſerunt, Græci quidem Orpheus Crotoniata, Epimenides; Cleon, Herodorus, Apollonius, Dionyſius Mileſius; Latini, Catullus, Varro Attacinus, & Valerius Flaccus. Quod tamen, ſi de navi longâ; verum non eſſe tradit Diodorus lib. 5. prius illam Danaus ex Ægypto adduxerat. ſed & ratibus antea navigabatur. alia ergo alii. quidam primum navigaſſe Erythram, quidam Myſos, Dionyſius Afer Ægyptios, Tibullus & Mela Phœnices, Diodorus Cretenſes. Seneca lib. de brevit. vitæ cap. 13. *Romanis* (ait) *primus perſuaſit navim conſcendere Claudius, Caudex, ob hoc ipſum appellatus. quia plurium tabularum contextus,* caudex *apud antiquos vocabatur. unde publicæ tabulæ* codices *dicuntur, & naves nunc quoque, quæ ex antiquâ conſuetudine per Tiberim commeatus ſubvehunt,* caudicariæ *vocantur.* Ceterum hunc integrū verſum Diomedes lib. 3. tribuit Horatio lapſu memoriæ. *Delr.*

Terraſque] E portu ſolvens in altum, videt terras recedere, Troad. v. 1406. *F.*

Animam] Vitam credit fallacibus Auſtris. *F.*

Tenui] *I nunc & ventis animam committe, dolato Confiſus ligno, digitis à morte remotus Quatuor, aut ſeptem, ſi ſit latiſſima tæda.* F.

Inter] Anacharſis ubi didiciſſet navis craſſitudinem eſſe quatuor digitos, τοσοῦτον (inquit) τοῦ θανάτου οἱ πλέοντες ἀπέχουσι. *F.*

Gracili limite] Parva diſtantia. *Thyſ.*

Nondum] Hyades ortu & occaſu ſuo pluvias tempeſtateſque excitant. vid. Thyeſt. 851. *F.*

Hyadas] In fronte tauri ſeptem ſunt ſtellæ, quæ ſuculæ appellantur Latinis.

Non Oleniæ] *Non Oleniæ ſidus pluviale capellæ,* id eſt, Amaltheæ inter ſidera relatæ quod Iovi lac præbuiſſet prope Olenum Achaiæ oppidum. *F.*

Flectitque ſenex] Germanicus:

Inde Helicen ſequitur ſenior, baculoque minatus

Se

Arctica tardus plauſtra Bootes:
Nondum Boreas, nondum Zephyrus
Nomen habebant.
Auſus Typhis pandere vaſto
Carbaſa ponto, legeſque novas
Scribere ventis. nunc lina ſinu
Tendere toto: nunc prolato
Pede tranſverſos captare notos:

Nunc

Se velle Arctophylax brachiorum munera, cacus
Icarus ereptam penſavit munere natam.

ſic forte legendum. Satis autem apparet, Senecam eorum opinionem ſequi, qui putant Booten, eſſe Icarium Erigones patrem. Germanici interpres, Bootes, inquit, qui & Arcturus, fertur eſſe cuſtos plauſtri, eo quod ſequitur plauſtrum, hoc eſt Septentriones. Cicero:

Arctophylax, vulgo qui dicitur eſſe Bootes,
Quod quaſi temone adjunctam præ ſe quatit Arcton. Aratus Solenſis:

Ἐξόπιθεν δ᾽ Ἑλίκης φέρεται ἐλάοντ᾽ ἐοικὼς
Ἀρκτοφύλαξ, τὸν ῥ᾽ ἄνδρες ἐπικλείουσι Βοώτην,
Οὕνεχ᾽ ἁμαξαίης ἐπαφώμενος εἴδεται Ἄρκτου. *Delr.*

Rectum eſt, de Boote. At Vetus, *defletque ſenex.* ideone quia matrem conatus interficere, ad aſpectum ejus memoriâ rei lacrimat? *Lipſ.*

Arctica] Septentrionalia.

Tardus] Quia polo vicinior. *F.*

Bootes] Bubulcus, Arctophylax, quod urſæ minori adjunctus plauſtrum inſequi videtur, οὕνεχ᾽ ἁμαξαίης ἐπαφώμενος εἴδετ᾽ Ἄρκτου. F.

Auſus] Argonautas primum navigaſſe canunt poëtæ, Typhin primum velis & ſtellis in navigando uſum fuiſſe. *F.*

Carbaſa] Vela carbaſina. *F.*

Legeſque] Quodammodo leges ſactæ ventis, quomodo oporteat navim regere.

Novas] Ventis. ſc. à latere flantibus in rectum navigare. *F.*

Lina] Secundo uſos vento. Hiſp. *Viento à la popa, largar la vela.* F.

Prolato] Obliquatis ad captandum flantem à latere ventum velis, ποδιαῖα, id eſt, imum veli angulum, producto altero, reducere. *F.*

Pede] Parte veli infima, quæ ad navis latus religatur, (Bayſius de re navali, mihi pag. 129. cum ſeq) quam nautæ, prout tempeſtas poſcit, aut contrahunt aut laxant. Catull.

—— ſive utrumque Iuppiter
Simul ſecundus incidiſſet in pedem.

quo ex loco duos hos eſſe nauticos pedes colligit Turnebus, & Pimpuntius multa ad illud Virgil. lib. 5. Æneid.

Vna omnes fecere pedem.

ubi Servius, Podiam (lego *pedem*, vel *podeon*) hoc eſt, funem quo tenditur velum, quod Græci πόδα vocant, ut eſt apud Pindarum & Ariſtophanem. Hæc Servius. Ego vero etiam apud Homerum Odyſſ. ί. & Euripidem, in Taurica Iphigenia, idem invenio. Plinius quoque ſcripſit: Iiſdem ventis in contrarium navigatur, ſimul prolatis pedibus. Nonius Marcellus explicans hoc verbum, *Revocare pedem*, ait; Plautus remos navium, pedes dixit. & in verbo *Remi* ait; Remi ſunt navales pedes.

Nunc antennas medio tutas
Ponere malo: nunc in ſummo
Religare loco, cum jam totos
Avidus nimium navita flatus
Optat, & alto rubicunda tremunt
Suppara velo.
Candida noſtri ſæcula patres
Videre, procul fraude remota;
Sua quiſque piger litora tangens,
Patrioque ſenex factus in arvo,
Parvo dives, niſi quas tulerat
Natalè ſolum, non norat opes.
Bene diſſepti fœdera mundi
Traxit in unum Theſſala pinus,

Iuſſit-

pedes. Sed Nonius hæc ſcribens plane aliud agebat. nam Plautus de his pedibus de quibus hîc agitur, quos Græci etiam ποδεῶνας vocabant, ſenſit. *Delr.*

Medio tutas] Hoc faciunt nautæ, quando vel non ſatis vehemens ventus, vel totum excipere nolunt: attollunt autem antennas, cum plenis velis auram volunt infundi, ut mox ait. *Avidus* vero, hoc eſt, cupidus nimis corradendæ pecuniæ. fere namque omnibus hæc per maria Neptuni commeandi cauſſa. Vnde Furius poëmatis apud Aull. Gellium lib. 8. Noct. Attic. c. 11.

(claßis
Sicut fulica levis volat ſuper æquora
Spiritus Eurorum virides dum purpurat undas:
Quo magis in patriis poßint opuleſcere campis.

pro, *patriis*, Nonius citat, *comptis*, puto mendoſe. *Delr.*

Summo] In ſummitate mali.

Tremunt] Vento impulſa. *F.*

Suppara] Lintea annexa ſupra acatium & antennam. *Summaque pandens Suppara velorum perituras colligit auras.* F.

Candida] Nulla avaritiæ livoriſque labe polluta. *F.*

Piger] Otio & pace fretus. *F.*

Patrioque ſenex] His omnino contraria & de navigationis fructu ejuſque laudibus veriora Ariſtides in oratione Iſthmicâ. In noſtri tamen ſententiam Schol. antiq. in Iuvenal. Sat. 14. *Apollinis oraculo declaratus eſt feliciſsimus Aglas Areas; qui nunquam patrium agellum exceſſerat, cum à Deo quæreretur, quis fidem veræ felicitatis impleſſet.* Delr.

Bene] Confudit hæc bene diſtincti mundi fœdera, & mari commiſcuit terras, quas *Deus abſcidit Prudens Oceano diſſociabili.* F.

Diſſepti] Perperam hoc mutatum in Lipſicâ editione. Papinius 10. Thebaid. —— *diſſeptoque aggere.* diſſepio idem quod ſepta diſiicio & divido. Vnde Feſto *diſſepimentum* διάφραγμα. *diſſepti* ergo, diviſi, diſtincti, in quo ſua cuique rei loca & officia deſignata. *Delr.*

Legitur & in Edit. ven. diſcerpti. *Thyſ.*

Theſſala] Theſſalæ ſilvæ filia nobilis navis è pinu Pontica. *F.*

Iuſſitque pati verbera pontum;
Partemque metus fieri noſtri
Mare ſepoſitum. dedit illa graves
Improba pœnas, per tam longos
Ducta timores: cum duo montes,
Clauſtra profundi, hinc atque illinc
Subito impulſu, velut æthério
Gemerent ſonitu; ſpargeret aſtra.
Nubeſque ipſas mare deprenſum.
Palluit audax Tiphys, & omnes

Laben-

Verbera] Remorum ictus. Reſpicit poëta ad notam Xerxis amentiam, qui Helleſponto 300. infligi verbera juſſit propter pontem è ratibus diſruptum. *F.*

Partemque] *Terra parum fuerat fatis, adjecimus undas, Fortunæ miſeras auximus arte vias.* *F.*

Illa] Argo. *F.*

Cum duo montes] Cyaneæ, Symplegades, Syndromides Herc. Fu. 1210. quas tranſmiſere Argonautæ, Phinei monitu præmiſſa viæ duce columba, non ſine periculo, mutilata ſumma puppis parte. *F.*

Cyaneæ inſulæ ſunt in Ponto ſeu magis ſcopuli contra Thracium Boſphorum, mille quingentis paſſibus ab Europa diſtantes. Quas viciſſim concurriſſe traditum eſt.

Clauſtra] Maris enim Pontici aditus claudere videntur. *F.*

Impulſu] Colliſione. unde & nomen habent. ἀπὸ τοῦ συμπλήττεσθαι. dicto verſ. Herc. Fu. *F.*

Sonitu] Velut tonitru. *F.*

Deprenſum] Olim recte legebatur, *deprenſum.* nam ſic legit Bernardin. Gellius: ſed quia mendoſe cod. exhibebant, *deprehenſum*, quod exſtat in pleriſq; m.ſ & Venetis antiquis excuſis, ideo Baſileenſ. ut puto primi, poſuerunt, *depreſſum.* incommode. ait, quando hi ſcopuli collidebantur, in medio deprehenſum & compreſſum mare ſic exprimebant, ut ejus guttæ in cœlum ipſum exſilirent. Pro, *ſpargeret*, quod in reliquis eſt, ſolus Moguntin. *ſpergeret.* inde alii, *pergeret*; in quibus *ſ*, abeſſe puto vitio tranſcriptorum, ſimillima enim illa Herc. Fur. actu 5.

——— *cumque revocatâ vice*
In ſe coibunt, ſaxaque in cœlum expriment.
Actis utrimque rupibus, medium mare.

nec eſt quod aliam nobis imaginem quæramus ſententiæ Senecæ. proba hæc, vera, germana, ſi quid mutandum; legerim, *aſpergeret.* Delr.

Imago bona quâ & alter Seneca uſus Herc. Fur. de iiſdem Cyaneis:

In ſe coibunt, ſaxaque in cælum expriment
Actis utrimque rupibus, medium mare.

Dic tamen, ſodes, quomodo aſtra ſpargi poſſunt à mari depreſſo? imo elato. Si ſenſus hic placet, omnino emenda, *mare deprenſum.* interceptum videlicet & quaſi deprehenſum ſubito inter duas rupes, exprimitur in cœlum. *Lipſ.*

I. E. Poſtquam aſtra aſperſiſſet, iterum in barathrum recidens.

Palluit audax] Expreſſit illa Horatii;

——— *& ſcatentem*
Belluis pontum mediaſque fraudes
Palluit audax. Delr.

Habe-

Labente manu miſit habenas:
Orpheus tacuit torpente lyra;
Ipſaque vocem perdidit Argo.
Quid! cum Siculi virgo Pelori,
Rabidos utero ſuccincta canes,
Omnes pariter ſolvit hiatus,
Quis non totos horruit artus,
Toties uno latrante malo,
Quid! cum Auſonium diræ peſtes

Voce

Habenas] Clavum. *F.*

Orpheus] Metu ſtupefactus ipſe tacuit Orpheus, & lyra prius vocalis. *F.*

Ipſaque] Cujus carina præſaga garrula, fatidica dicitur, ut quæ ex Dodonæa quercu, πολυγλώσσῳ, λαλεστάτην εἶχε τὴν πρῶραν ἐκ τῆς δωδώνης δρυὸς, in qua duæ columbæ ſeu mulieres Columbæ vocatæ reſponſa reddebant. *F.*

Virgo] Scylla Phorci filia, quam cum Glaucus Circe ſpreta amaret, illa veneficiis dum ſe in fonte lavaret, in monſtrum canibus inguina ſuccincta mutavit: eſtque in mari Siculo ad promontorium Pelorum humana figura ſaxum cavernoſum, ad quod maris æſtuoſi fluctus refracti latratum canum repræſentant. *Argonautæ vero, à Iove propter diſcerptum Abſyrtum irato immiſſa tempeſtate, errantes hæc loca appulerunt.* F.

Succincta canes] Lucretius:
Aut rapidis canibus ſuccinctas ſemimarinis
Corporibus Scyllas. Tibullus:
Scyllaque virgineam canibus ſuccincta figuram. Virgil. in Ciri:
Quid loquar aut Scyllam Niſi, aut quam fama ſecuta eſt
Candida ſuccinctam latrantibus inguina monſtris
Dulichias vexaſſe rates.
quibus verſibus Virgil. poëtico more duarum Scyllarum fabulam confudit. *Delr.*

Toties uno latrante malo] Male, Lugdun. & plerique, *tot,* pro, *toties:* male Herbipolenſ. *immo.* ex quo errore Veneti, & eos ſecuti ceteri; *imo.* cum ſincere in Eguiano, & Moguntin. manuſ. contineatur, *uno.* hoc eſt, uno monſtro tot ſimul latratus edente: quot canibus Scylla ſuccingebatur. *D.*

Auſonium] Italiam ab Auſone Vlyſſis & Calypſus fil. *F.*

Diræ peſtes] Sirenes Acheloi & Terpſichores filiæ tres, Parthenope, Ligia, Leucoſia, ſuperne virgines, in piſces cauda deſinentes; quæ à Muſis victæ cantus ſuos in perniciem hominum converterunt. Nautas itaque cantu ad ſe allectos ſopiebant interfectoſque vorabant. *F.*

Sirenes, ſive Acheloi & Terpſichores, ſecundum Nonnum & Izacium; ſive Acheloi & Steropes, juxta Homeri ſcholiaſten, ſive Acheloi & Melpomenes, ex Nicandri 3. mutatorum ſententia; ſive Acheloi & Calliopes, ut Servius 5. Æneid. voluit. Quæ nomina habuerint, non ſatis conſtat. Sunt qui vocitent Aglaopen, Thelxiopeian, Piſinoen: Apollonii vero ſcholiaſtes, Thelxinoen, Molpen, Aglaophonen; Chærylus, Thelxiopen, Molpen, Aglaophonem; Dionyſius Halicarnaſſeus, Solinus, & alii plerique, Parthenopen, Ligiam, Leucoſiam. quorum ultimorum nominum etymon earum officia exprimit: unde Alciatus emblema 115.

 Aſpe-

Voce canora mare mulcerent,
Cum Pieria reſonans cithara
Thracius Orpheus, ſolitam cantu
Retinere rates, pene coëgit
Sirena ſequi? quod fuit hujus
Precium curſus? aurea pellis;
Majuſque mari Medea malum,
Merces prima digna carina.
Nunc jam ceßit pontus, & omnes
Patitur leges: non Palladia
Compacta manu regum referens

Incly-

Aſpectu, verbis, animi candore trahuntur

Parthenope, Ligia, Leucoſiaque viri. Hæ Iunonis inſtinctu Muſas cantu provocarunt, à quibus victæ, implumes abierunt; earumque plumas Muſæ capitibus ſuis impoſuerunt, teſte Crobylo lib. 1. ideo indignatæ Sirenes, cantus ſuos in perniciem hominum converterunt: aliam tamen cauſam reddit Claudianus lib. 3. de raptu Proſerp.

Diſcedunt aliæ rapidis Acheloides aliæ
Sublatæ, Siculi latus obſedere Pelori,
Accenſæque malo, jam non impune canoras
In peſtem vertere lyras. Vox blanda carinas
Alligat; audito frenantur carmine remi. Delr.

Voce canora] Harum una voce, teſte Servio ſuper v. Æneid. circa finem, alia tibiis, alia lyra canebat.

Pieria] Quam à Calliope matre acceperat. *F.*

Pene] Παρθενικὴν δ' ἐνοπὴν ἐβιήσατο φόρμιγξ. Apollon. *F.*

Aurea pellis] Phryxi arietem aureo inſignem vellere ex Mercurii contactu Apollonius, Orpheus, Catullus, & plerique ſcribunt; Simonides aliquando candidum, aliquando purpureum vocat, πορφυρεῦν; ſed opinor more Græco, quibus albus color quandoque dicitur purpureus. Acuſilaus maris contactu hunc purpureum colorem credit accepiſſe. Mythologiam tradit Dionyſius Mytilenæus: Crion (ſic vocant illi arietem) Phryxi pædagogum fuiſſe, & cum eo in Colchos navigaſſe. addunt alii navigii in prora pictam fuiſſe arietis effigiem, forte auratam. plura Higynus in Fabulis cap. 188. & Lucillius Tharræus in Apollon. libro primo, verſu 256. *Delr.*

Majuſque] Ignis, mare, mulier, tria mala, maximum innuit mulierem effrenem. *F.*

Merces] Effera, audax, temeraria mulier, merces digna prima illa temeraria nave. *F.*

Non Palladia] Neque tantum Argo Minervæ opera confecta heroum principumque remigio quæritur ad navigandum, ſed, &c. *F.*

Argo Minervæ operâ confectam fuiſſe primus Simonides ſcripſit. idem poſtea Seneca, Claudianus, aliique permulti tradiderunt. *Delr.*

Regum] Iaſonis, & ſociorum regum.

Argi

Inclyta remos quæritur Argo.
Qualibet altum cymba pererrat:
Terminus omnis motus. & urbes
Muros terra poſuere novos.
Nil, qua fuerat ſede, reliquit
Pervius orbis. Indus gelidum
Potat Araxem: Albim Perſa,
Rhenumque bibunt: venient annis
Secula ſeris, quibus Oceanus
Vincula rerum laxet, & ingens
Pateat tellus, Tiphyſque novos
Detegat orbes; nec ſit terris Vltima Thule:

ACTUS TERTIUS.

NUTRIX. MEDEA.

In vindictam præceps fertur Medea, nutrice incaſſum eam dehortante.

ALumna, celerem quo rapis tectis pedem?
Reſiſte, & iras comprime, ac retine impetum.
Incerta qualis entheos curſus tulit,
Cum jam recepto Mænas inſanit Deo,

Pindi

Argo] Pindarus Thebanus in Magneſia oppido ædificatam ſcribit, Callimachus, ad templum Actii Apollinis. *Cajet.*

Terminus] Non amplius terminant terras ſua maria, quin jam amovit terminos illos maris inventa navigatio. *F.*

Vrbes] Vrbes novæ ædificari cœptæ in terris aliis, novæque deductæ coloniæ. *F.*

Araxem] Armeniæ fl. *F.*

Albim] Germaniæ fl. *Elbe.* F.

Vincula] Terminos ſuos, quibus terras cingit. *F.*

Et ingens] Non tam acceptum hoc Platoni in Phædone de orbe incognito differenti refert Abrahamus Ortelius, quam poëtæ Hiſpani de America à ſuis inventa vaticinium. *F.*

Thule] Oceani Septentrionalis inſula. *Tylemarke.* Virgil. *tibi ſerviat ultima Thule.* F.

ENtheos] τὸ ἔνθεον apud hunc Poëtam, pro ſacro & furioſo. *Enthei* ſunt qui impetu quodam divino rapiuntur. In ſacris Bacchi, ut hic, & Oedipo,

Vibrate thyrſos, entheâ potius manu
Lacerate.

In ſacris Apollinis; in Agamemnone,

Effrena Phœbas entheas laurus quatit.

In ſacris Cybeles, Martialis,

Cum

Pindi nivalis vertice, aut Nyſæ jugis:
Talis recurſat huc & huc motu effero,
Furoris ore ſigna lymphati gerens.
Flammata facies ſpiritum ex alto citat.
Proclamat: oculos uberi fletu rigat;
Renidet, omnis ſpecimen affectus capit;
Hæret, minatur, æſtuat, queritur, gemit.
Quo pondus iſtud verget? ubi ponet minas?
Vbi ſe iſte fluctus franget? exundat furor.
Non facile ſecum verſat aut medium ſcelus.
Se vincet: iræ novimus veteres notas.

Magnum

Cum furit ad Phrygios enthea turba modos.

Fuit hoc nomen Antiocho, Soteris filio, regis Syriæ, ut *Entheus* diceretur. *Fab.*

Mænas] Baccha. Oed. 436. *qualis vertice Pindi Edonis Ogygio decurrit plena Lyæo.* F.

Pindi] Theſſaliæ montis, in quo ſolitæ bacchari Mænades. Lucan. li. 1.

—— nam qualis vertice Pindi
Edonis Ogygio decurrit plena Lyæo, &c.

Neſcio quid Lugd. & Baſil. moverit, ut excuderent, *Pindi jugalis*, pro *nivalis*. Delr.

Nyſæ] Græci quidam Νύσαν, alii Νίσσαν, alii Νύσσαν ſcribunt. Nyſſæ porro tam urbes, quam montes nominantur à Stephano & reliquis Geographis decem. hîc agitur, vel de altero Parnaſſi vertice, vel de urbe Indicâ, ad radices montis Meri; in cujus antro Dithyro Bacchus fuit educatus. Q. Curtius Ruffus (ſic eum vocat Alb. Eybius in Margarita Poët.) lib. 8. de rebus geſt. Alex. *Sita eſt* (Indiæ urbs Niſſa) *ſub radicibus montis, quem Meron incolæ appellant. Inde Græci mentiendi traxêre licentiam, Iovis femine Liberum patrem eſſe celatum* quod ab Arriano. *Delr.*

Lymphati] Mente alienati propter viſam forte in fonte Nympham. Nymphæ itaque iratæ ſpiritu correpti, νυμφολήπτους. Sic Ceritos & Larvatos dicebant, qui Cereris aut Larvæ incurſione animo vexarentur, niſi rectius Lymphatos dicamus, qui ab humentis cerebri exuperantia. inſaniunt, ὑγρονφάλυς, & cum humoribus Luna præſit, Lunaticos. *F.*

Flammata] Spiritus è corde excitus & per faciem diffuſus turbulentos ipſius motus arguit. *F.*

Ex alto] Id eſt profundo pectore.

Citat] Melius fortaſſis; *Ciet.* Delr.

Proclamat] Legitur & cum interruptione, *Proclamat*, ô ſuperi.

Oculus] E dolore. *F.*

Renidet] Vindictæ ſpem ſibi gratulata ridet. *F.*

Omnis] Signa & argumenta omnium cogitationum. *F.*

Hæret] Cogitabunda & dubia. *F.*

Minatur] Vultu truci, quaſſato capite. *F.*

Æſtuat] Irata. *F.*

Pondus] Curarum, cogitationum, *referturque ad* Hæret. *F.*

Minas] *Refertur ad* Minatur *in præced. verſu.* F.

Fluctus] Irarum, *& reſpicit ad* Æſtuat. *F.*

Non facile] Non leve meditatur & vulgare ſcelus. *F.*

Medium

Magnum aliquid inſtat, efferum, immane, impium.
Vultum furoris cerno. Dii fallant metum!
ME. *Si quæris odio, miſera, quem ſtatuas modum,*
Imitare amorem. regias egon' ut faces
Inulta patiar? ſegnis hic ibit dies,
Tanto petitus ambitu, tanto datus?
Dum terra cœlum media libratum feret,
Nitiduſque certas mundus evolvet vices,
Numeruſque arenis deerit; & ſolem dies,
Noctem ſequentur aſtra; dum ſiccas polus
Verſabit Arctos; flumina in pontum cadent;
Nunquam meus ceſſabit in pœnas furor,
Creſcetque ſemper, quæ ferarum immanitas,
Quæ Scylla, quæ Charybdis Ionium mare
Siculumque ſorbens, quæque anhelantem premens
Titana, tantis Ætna fervebit minis?
Non rapidus amnis, non procelloſum mare,
Pontuſque Coro ſævus, aut vis ignium

Adjuta

Medium] I. E. Mediocre.

Se vincet] *Emphatice.* priora facinora. F.

Dii fallant] Dii faxint ut falſum ſit quod metuo. *F.*

Si quæris] *Medea nutrici non attenderat, atque hæc ſecum.* F.

Imitare] *Vel generaliter:* qui, cum ſit ex iis affectionibus, quarum virtus regula eſſe non poteſt, nullum novit habere modum. *vel* odio imitare amorem illum, quo Iaſonem ſecuta nulli pepercisti ſceleri, patre prodito, fratre cæſo. *F.*

Regias] Tædas in Iaſonis cum regis filia nuptiis accenſas. vid, Thebaid. 263. & 507. *F.*

Petitus] Vix à Creonte impetratus. ſup. v. 295. alii de die nuptiali exponunt, quem Creon ambivit. *F.*

Dum terra] *Dum circumfuſo pendebit in aëre tellus Ponderibus librata ſuis.* Farn.

Nitiduſque] Cœlum ſtellatum. *F.*

Vices] Anni tempeſtates. *F.*

Deerit] Noſtra quidem ignoratione, in ſe autem finita eſt & numero circumſcripta, cum ipſe mundus neutra quantitate ſit infinitus *F.*

Siccas Arctos] Vrſam majorem & minorem, quæ, quia nunquam occidunt, ſiccæ dicuntur.

Furor] In vindictam ira. F.

Scylla] Sup. v. 350. & Thyeſt. 507. *F.*

Charybdis] Nihil aliud quam vorticoſum mare flante præcipue Auſtro.

Titana] Typhœum *ut volunt plerique.* vid. Thyeſt. 807. *ſecundum alios inter quos noſter, Herc. Fu. v.* 801. Enceladum. *F.*

Pontuſque] Euxinus, in quo procellas excitat Corus, de quo Thyeſt. 576. *F.*

Adjuta ſtatu, poſſit inhibere impetum
Iraſque noſtras. ſternam & evertam omnia.
Timuit Creontem, ac bella Theſſalici ducis:
Amor timere neminem verus poteſt.
Sed ceſſerit convictus & dederit manus;
Adire certe, & conjugem extremo alloqui
Sermone potuit: hoc quoque extimuit ferox.
Laxare certe tempus immitis fugæ
Genero licebat. liberis unus dies
Datus duobus. non queror tempus breve:
Multum patebit. faciet, hic faciet dies,
Quod nullus unquam taceat. invadam deos,
Et cuncta quatiam. NV. *recipe turbatum malis,*
Hera, pectus; animum mitiga. ME. *Sola eſt quies,*
Mecum ruina cuncta ſi video obruta,
Mecum omnia abeant. trahere, cum pereas libet.
NV. *Quam multa ſint timenda, ſi perſtas, vide.*
Nemo potentes aggredi tutus poteſt.

IA-

Theſſalici] Acaſti. ſup. v. 257. & 274. *F.*

Introduxi interrogationem, tanquam Iaſonis purgationem & promat ſimul & refellat Medea. *Grut.*

Sed ceſſerit] Sed fac eum ceſſiſſe, huc coactum. *F.*

Hoc quoque] Et me alloqui forte timuit, alias ferox. *F.*

Genero] Cum Creonti gener ſit. *F.*

Liberis] Quo liberis valedicam. *F.*

Non queror] Inf. 561. *Excidimus tibi? nunquam excidemus. F.*

Invadam deos] Imprecationibus. ſup. v. 271. & inf. 672. *F.*

Et cuncta] Omnia movebo, & *flectere ſi nequeo ſuperos, Acheronta movebo.* F.

Mecum] ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί. *F.*

Potentes] Late enim patens eſt ira, longæ manus regum. *F.*

Sortem

IASON. MEDEA.

Iaſonem gravatim Medeam deſerentem ſeque excuſantem aggreditur Medea, opprobriis, precibus, ſimulata conciliatione.

O Dura fata ſemper, & ſortem aſperam,
Cum ſævit & cum parcit, ex æquo malam!
Remedia toties invenit nobis Deus
Periculis pejora. ſi vellem fidem
Præſtare meritis conjugis, leto fuit
Caput offerendum: ſi mori nolim, fide
Miſero carendum eſt. non timor vincit virum,
Sed trepida pietas: quippe ſequeretur necem
Proles parentum. ô ſancta, ſi cœlum incolis,
Iuſtitia, numen invoco ac teſtor tuum;
Nati patrem vicere. quin ipſam quoque,
Etſi ferox eſt corde, nec patiens jugi,
Conſulere natis malle, quam thalamis, reor.
Conſtituit animus precibus iratam aggredi.
Atque ecce, viſo memet, exſiluit, furit.
Fert odia præ ſe, totus in vultu eſt dolor.
ME. *Fugimus Iaſon, fugimus, hoc non eſt novum,*

Mutare

SOrtem] Conditionem Fortunæ meæ.

Remedia] In expeditione Colchica ut effugerem tauros, draconem, ſerpentigenas, juramenti reus duxi Medeam: hic, ne ab Acaſto petitus, Creontis inſidiis peream, violata priore fide ducenda eſt Creüſa. *F.*

Non timor] Nec tamen mori refugio, animo parum virili de me ſolicitus. *F.*

Sed trepida] Sed pietas in filios me trepidum facit, ne & illi meam necem comitentur. *F.*

Sancta] Aſtræa. Thyeſt. 855. *F.*

Nati patrem] Amor natorum coëgit me vivere. *F.*

Ipſam] Medeam. *Emphaſis.* F.

Etſi ferox] Ait Horatius, in epiſt. ad Piſones, de arte poëtica:

Sit Medea ferox ——

Conſulere] Malle vitam natorum ſervare, quam meis thalamis frui. *F.*

Totus in vultu eſt dolor] Vultus dolorem integrum, quantus quantus eſt, exprimit. nihil illa neceſſe eſt iram profiteatur, ex vultu manifeſte deprehendas. Dolorem pro irâ etiam Herc. Oet. actu 2. & Agamemn. actu 2. poſuit. *Delr.*

Fugimus] In exilium mittor, ô Iaſon, in exilium mittor. *Iron.* F.

Hoc non] Fugi enim è Colchide patris mei iram verita: rurſus è Theſſalia, Acaſti Peliam patrem interfectum ulturi. Sed hæc propter te. *F.*

Phaſis

Mutare ſedes: cauſa fugiendi nova eſt.
Pro te ſolebam fugere. diſcedo, exeo.
Penatibus profugere quam cogis tuis,
Ad quos remittis? Phaſin & Colchos petam,
Patriumque regnum; quæque fraternus cruor
Perfudit arva? quas peti terras jubes?
Quæ maria monſtras? Pontici fauces freti?
Per quas revexi nobiles regum manus,
Adulterum ſecuta per Symplegadas?
Parvamne Iolcon, Theſſala an Tempe petam?
Quaſcunque aperui tibi vias, clauſi mihi.
Quo me remittis? exuli exilium imperas,
Nec das. eatur: regius juſſit gener;
Nihil recuſo: dira ſupplicia ingere;
Merui. cruentis pellicem pœnis premat
Regalis ira. vinculis oneret manus,
Clauſamque ſaxo noctis æternæ obruat;
Minora meritis patiar. ingratum caput!

Revol-

Phaſin] Supra v. 44. & 133. *F.*

Quas peti terras jubes] Citantur hæc verba à Fabio libro 9. Inſtit. Orat. cap. 2. Senecæ nomine, ἁπλῶς, quod de alio quam philoſopho minime accipiendum. eſt autem hæc interrogatio apta concitandæ invidiæ, ex iis, quæ reſponſione carent. multiplex enim interrogatio. nam vel inſtamus eâ; vel commiſerationem aut invidiam movemus; vel ridemus; vel ſcire aliquid cupimus, quod neſcimus. *Delr.*

Nobiles regum] Lege *nobilem regum manum*, id eſt Argonautas. *F.*

Adulterum] Te, tum raptorem, jam deſertorem. *F.*

Symplegadas] Supra v. 342. *F.*

Iolcon] Sic Græci, non *Hiolchon*, vel *Hiolcon*. F.

Tempe] Tempe dicta, quævis ſitu amœna loca; quædam Bœotiæ, quæ Teumiſſia; quædam Siciliæ, quæ Eloria; quædam Theſſaliæ, quæ ſimpliciter Tempe vocari conſuevêre à ſcriptoribus: deſcribuntur ab Æliano lib. 3. var. hiſt. in princ. & Ovidio lib. 1. Metamorph. *Delr.*

Quaſcunque] Namque & patriam & Theſſaliam mihi infeſta atque inimica reddidi, tibi ut placerem. *F.*

Regius] Iaſon. *Scoptice* Creontis jam gener. *F.*

Dira ſupplicia] Quæ bene de te merendo, perfide, meruerim. *F.*

Pellicem] Me velut filiæ ſuæ pellicem. *F.*

Regalis] Creontis. *F.*

Saxo noctis] Specu tenebroſo, ſaxeo. Siſyphius ipſe. infr. v. 512. *F.*

Meritis] Malis meritis in patrem, fratrem meum & Peliam: bonis erga te. *F.*

Revol-

Revolvat animus igneos tauri halitus,
Interque ſævos gentis indomitæ metus,
Armifero in arvo flammeum Æëta pecus,
Hoſtiſque ſubiti tela: cum juſſu meo
Terrigena miles mutua cæde occidit.
Adice expetita ſpolia Phrixei arietis,
Somnoque juſſum lumina ignoto dare
Inſomne monſtrum: traditum fratrem neci;
Et ſcelere in uno non ſemel factum ſcelus;
Iuſſaque natas fraude deceptas mea
Secare membra non revicturi ſenis.
Aliena ſequens regna, deſerui mea.

Per

Revolvat] Recordare, te, cum non liceret aureū vellus auferre, niſi. &c. *F.*

Igneos] Tauris ignivomis domitis jugoque junctis campum ſulcaſſes Martium & dentes ſerpentis (Bœotii illius, *Iuxta nonnullos*, Cadmo & Æethæ diviſos, *ſecundum alios* Draconis Colchici ab Iaſone occiſi) ſeminaſſes, è qua ſemente, &c. *F.*

Pecus] Tauros.

Terrigena miles] Armatorum meſſis; *F.*

Obſervavi Iaſonem ſeminaſſe dentes draconis, non illius Colchici, ſed ejus quem Cadmus prius in Bœotia occiderat. Nam Apollonius in 3. & Pherecydes in 7. ſcribunt, Bœotii illius, dentes æquis partibus à Minervâ diviſos Cadmo & Æethæ: hos Æethas Iaſoni ſeminandos dedit. Hunc draconem Pherecydes & Herodotus autumant occiſum ab Iaſone; Antimachus vero, Apollonius & Valerius dumtaxat veneficiis Medeæ conſopitum memorant. Lyſimachus in Thebaicis, & Hellanicus in lib. 1. Phoronid. ſcribit Cadmum volente Marte dentes ſeminaſſe, & enatos quinque viros arma quatientes, Vdæum, Chronium, Pelorum, Hyperionem, & Echionem. Pherecydes lib. 5. & Apollonius lib. 2. plures cenſent fuiſſe, ſed hos tantum quinque ſuperfuiſſe; cum reliqui jacto à Cadmo lapide rati unuſquiſque id ab alio factum, mutuis vulneribus concidiſſent. *Delr.*

Adiice] Lege *adice*, more Manilii, Martialis, aliorum, primâ correpta. Vide Lud. Carrionem comment. in lect. antiq. cujuſmodi multa noſter exempla paſſim ſuggerit. *Delr.*

Phrixei arietis] Quem Marti Phryxus ſacravit.

Somnoque] Draconem pellis aureæ cuſtodem fefelliſſes: te, inquam, Promethejo, confectione venenata inf. 707. à me donatum taurorum flammis reſtitiſſe, lapidem à me acceptum in medios terrigenas jeciſſe, quo facto ſeges illa armata mutuis vulneribus cecidit; ſucco denique Lethæo tibi à me dato vigilem draconem ſopiviſſe. *F.*

Traditum] Sup. v. 44. & 33. *F.*

Natas] Peliæ filias. ſup. v. 256. *F.*

Aliena] Lipſ. legit *Aliena ſequeris regna? deſerui mea.* Ioſ. Scal. ſubaudit *quod* & refert ad *Revolvat animus*, &c. q. d. *Quodque aliena regna ſequens deſerui mea.* Delrius cenſet transjiciendum, poſtque verſum 487. ſtatuendum. & tibicine addito modulatur emendat *Scilans*. *F.*

Per

Per ſpes tuorum liberûm, & certum larem,
Per victa monſtra, per manus, pro te quibus
Nunquam peperci, perque præteritos metus;
Per cœlum, & undas, conjugii teſtes mei,
Miſerere: redde ſupplici felix vicem.
Ex opibus illis, quas procul raptas Scythæ
Vſque à peruſtis Indiæ populis petunt,
Referta quaſque vix domus gazas capit,
Ornamus auro nemora, nil exul tuli
Niſi fratris artus. hoc quoque impendi tibi.
Tibi patria ceſſit, tibi pater, frater, pudor,
Hac dote nupſi; redde fugienti ſua.
IA. *Perimere cum te vellet infeſtus Creo,*
Lacrymis meis evictus, exilium dedit.
ME. *Pœnam putabam; munus, ut video, eſt fuga.*
IA. *Dum licet abire, profuge, teque hinc eripe:*
Gravis ira regum eſt ſemper. ME. *hoc ſuades mihi,*
Præſtas Creüſæ; pellicem inviſam amoves.
IA. *Medea amores obicit?* M. *& cædem, & dolos.*

Obji-

Per cœlum] Cœli ſidera. ſic enim apud Valerium Flaccum 7. *Per te quæ ſuperis diviſque potentior imis: Perque hæc virgo, tuo redeuntia ſidera nutu, Atque per has noſtri juro diſcriminis horas: nunquam ego ſi meriti noctiſque ſim immemor hujus, &c.* Nocturnus autem Medeæ contractus objectus ſupra in Epithalamio, v. 114. F.

Vndas] Celebratas Iaſonis & Medeæ nuptias alii in mari ſcribunt, inſula alii, alii in Corcyra. F.

A peruſtis] Thyeſt. 600. & Oed. 122. Indo-Scythas loquitur. F.

Indiæ] De Indoſcythis agit, quos Gedroſiæ & Arachoſiæ Ptolomæus opponit. *Delr.*

Referta quaſque] Propter vellus aureum in luco Martis quercui appenſum. vel Ioſ. Scal. monente lege. *Quas quod referta vix domus gazas capit, Ornamus auro nemora*, hoc eſt, ex ſuperfluo auro & gazis, quas domus capere non poſſunt, nemora ſolemus ornare. F.

Ornamus auro nemora] Propter vellus aureum. Alioquin Plinius de Soahis gente Colchica ſcribit, eorum regi fuiſſe aureas cameras, trabes, columnas, & paraſtatas argenteas. Turditanis Strabo præſepia argentea tribuit. *Delr.*

Hac dote nupſi] Horum impendii & damni dote, quæ omnia tu mihi reſtitue, quoniam tua culpa intervenit divortium. *Anachroniſm. legem Roman. reſpiciens.* F.

Perimere] Supra v. 184. F.

Præſtas Creüſæ] Pulchre ſane conſulis ſuperinductæ novæ nuptæ, me tanquam pellice amota. F.

Medea] Objicisne mihi novos Creüſæ amores. F.

Reſtat

IA. *Objicere crimen quod potes tandem mihi?*
ME. *Quodcunque feci.* IA. *reſtat hoc unum inſuper;*
Tuis ut etiam ſceleribus fiam nocens.
ME. *Tua illa, tua ſunt illa. cui prodeſt ſcelus,*
Is fecit. omnes conjugem infamem arguant;
Solus tuere, ſolus inſontem voca.
Tibi innocens ſit, quiſquis eſt pro te nocens.
IA. Ingrata vita eſt, cujus acceptæ pudet.
ME. Retinenda non eſt, cujus acceptæ pudet.
IA *Quin potius ira concitum pectus doma:*
Placare natis. ME. *abdico, ejuro, abnuo.*
Meis Creüſa liberis fratres dabit?
IA. *Regina gnatis exulum, afflictis potens.*
ME. *Non veniat unquam tam malus miſeris dies,*
Qui prole fœda miſceat prolem inclytam;

Phœbi

Reſtat] Quaſi dicas hæc meis conſiliis facta, culpamq; in me rejicias. F.

Cui prodeſt] Sup. 276.

Omnes conjugem] *Ut culpent alii tibi me laudare neceſſe eſt, Pro quo ſum toties eſſe coacta nocens.* F.

Ingrata vita eſt] Quod à te tam effreni vitam acceperim, idque veneficiis maliſque artibus obnoxius, pudet me pigetque. F.

Retinenda non eſt] Eſt itaque in tua manu ſimul te vita ac pudore exſolvere. F.

Natis] Propter natos amoris pignora & ſpes. F.

Regina gnatis] Imo decori erit iis afflictis & matris exulis filiis habere *ὁμοτρόφους ἀμφιμήτορας κάσις.* F.

Ita hæc concipienda erant, & diſtinctione juvanda:

Meis Creüſa liberis fratres dabit?
JAS. *Regina, gnatis exulum; afflictis, potens.*

Jam vero illuſtres viri, qui Medeæ hoc tribuunt, cogitare debuerant, cui ab Euripide tribuatur. Certe eaſdem ibi facti ſui cauſas adfert Iaſon. quas contraxit Seneca, non immutavit.

Τί τοῦδ' ἂν εὕρημ' εὗρον εὐτυχέστερον
Ἢ παῖδα γῆμαι βασιλέως, φυγὰς γεγώς;
Οὐχ' ᾗ σὺ κνίζῃ, σὸν μὲν ἐχθαίρων λέχος,
Καινῆς δὲ νύμφης ἱμέρῳ πεπληγμένος,
Οὐδ' εἰς ἅμιλλαν πολύτεκνον σπουδὴν ἔχων,
Ἅλις γὰρ οἱ γεγῶτες, οὐδὲ μέμφομαι.
Ἀλλ' ὡς τὸ μὲν μέγιστον οἰκοῖμεν καλῶς
Καὶ μὴ σπανιζοίμεσθα. γινώσκων, ὅτι
Πένητα φεύγει πᾶς τις ἐκποδὼν φίλος.
Παῖδας τε θρέψαιμ' ἀξίως δόμων ἐμῶν,
Σπείρας τ' ἀδελφοὺς τοῖσιν ἐκ σέθεν τέκνοις,
Εἰς ταυτὸ θείην, καὶ συναρτήσας γένος
Εὐδαιμονοίην. σοί τε γὰρ παίδων τί δεῖ;
Ἐμοί τε λύει τοῖσι μέλλουσι τέκνοις
Τὰ ζῶντ' ὀνῆσαι. μῶν βεβούλευμαι κακῶς; *Heynſ.*

Phœbi

Phœbi nepotes Siſyphi nepotibus.
IA. *Quid miſera meque teque in exitium trahis?*
Abſcede quaſo. ME. *ſupplicem audivit Creo.*
IA: *Quid facere poſſim eloquere.* M. *pro me? vel ſcelus.*
IA. *Hinc rex, & illinc.* M. *eſt & his major metus,*
Medea. nos confligere, certemus, ſine,
Sit precium Iaſon. IA. *cedo defeſſus malis.*
Et ipſa caſus ſape jam expertos time.
ME. *Fortuna ſemper omnis intra me ſtetit.*
IA. *Acaſtus inſtat, propior eſt hoſtis Creo.*
ME. *Vtrumque profuge. nolo ut in ſocerum manus*
Armes; nec ut te cade cognata inquines.
Medea cogit: innocens mecum fuge.
IA. *Et quis reſiſtet, gemina ſi bella ingruant?*
Creo atque Acaſtus arma ſi jungant ſua?
ME. *His adice Colchos, adjice Æëtem ducem,*

Scythas

Phœbi nepotes] Filios meos, quæ Phœbi neptis ſim. F.

Siſyphi] Creuſæ natis, cui pater Creon filius Siſyphi. F.

Creo] Etiam mihi infenſus. ſup. v. 295. F.

Pro me? vel ſcelus.] Namque te mihi obſtrinxi ſceleribus. F.

Quærit Jaſon, quid in gratiam Medeæ fieri à ſe poſſit. Reſpondet illa, Omnia, imo & ſcelus. Sceleribus enim obſtrictus erat Jaſon. In ſequentibus oſtendit, ſe magis quam utrumque regem eſſe metuendam. Nihil magis planum. Neque eſt locus in Seneca, in quo magis omnium interſit, nihil cuiquam licere. Non ſunt audiendi viri harum literarum principes, qui hic aliquid mutandum putant. *Heynſ.*

Hinc rex & illinc.] Creon & Acaſtus. F.

Eſt & his major] Utroque tamen major ego, quam vel propter merita verearis, vel propter magicas artes metuas. F.

Nos confligere,] Nemo qui hîc non criticam diſtringat ctenam. Unus emendat: *conflige* ἐνεργητικῶς pro *committe*; ne ſit Anapæſtus in quarto loco, quem tamen pedem & alibi etiam apud hunc admittit ſedes illa. Alius: *nos confligere certamen ſine*, ut ſit Atticiſmus μάχην μάχεσθαι: alius: *conligere.* q. d. permitte me animum colligere. credo ego nil opus eſſe his conjecturis cum ſimpliciter legi intelligique poſſit. *Sine nos confligere, certemus ego regeſque de te pugnæ precio, & contingat victori præmium Iaſon.* F.

Fortuna] Meam ego ſemper fabricavi fortunam, fortunæ victrix fuit ſemper mea ſapientia, alii leg. *infra.* de quo vid. Thyeſt. 365. F.

Socerum manus] Creonta. F.

Cognata] Patruelis tui, Acaſti. cujus pater Pelias Æſonis frater. F.

His adice] Sic apud Valerium Flaccum ultimo libro inchoati operis inquit Medea:

An fratris te bella mei, patriaque triremes

Terri-

Scythas Pelaſgis junge; demerſos dabo.
IA. *Alta extimeſco ſceptra.* ME. *ne cupias, vide.*
IA. *Suſpecta ne ſint, longa colloquia amputa.*
ME. *Nunc ſumme toto Iuppiter cœlo tona,*
Intende dextram, vindices flammas para,
Omnemque ruptis nubibus mundum quate;
Nec diligenti tela librentur manu;
In me, vel iſtum: quiſquis è nobis cadet,
Nocens peribit. non poteſt in nos tuum
Errare fulmen. IA. *ſana meditari incipe,*
Et placida fare. ſi quid ex ſoceri domo
Poteſt fugam levare, ſolamen pete.
ME. *Contemnere animus regias, ut ſcis, opes*
Poteſt, ſoletque: liberos tantum fugæ
Habere comites liceat, in quorum ſinu
Lacrymas profundam. te novi gnati manent.
IA. *Parere precibus cupere me, fateor, tuis;*
Pietas vetat. namque iſtud haud poſſim pati;
Non ſi ipſe memet cogat & rex, & ſocer.
Hæc cauſa vitæ eſt, hoc peruſti pectoris
Curis levamen. ſpiritu citius queam
Carere, membris, luce. ME. *ſic gnatos amat?*
Bene eſt; tenetur: vulneri patuit locus.

Supre-

Terrificant, magnoque impar urgeris ab hoſte?
Finge rates alias, & adhuc majora coire Agmina. & quæ ſequuntur.

Colchos,] Quibus imperat pater meus, id eſt, veniant adverſus nos cum Græcis Colchici, arte tamen mea evincam. F.

Alta] Attamen regum potentiam metuo. F.

Ne cupias] Vide potius ne perfide me repudies, ut regnum obtineas dotale cum Creuſa. F.

Ruptis] Tonitru. quod efficitur ab exhalatione ſicca & calida nube incluſa, quam per Antiperiſtaſin accenſa illa exhalatio vehementer concutit diſrumpitque. F.

Nec diligenti] Nec refert utrum è nobis ferias, uterque nocens eſt. F.

Novi gnati] E nova conjuge. F.

Et rex,] Creon. F.

Hac cauſa] Ut ſup. v. 438. F.

Peruſti] Hinc *curæ* Etymon ingerunt, quaſi quæ *cor urat.* quod alii à *κηρείνω κηρῶ*, id eſt, animo anxie verſo. F.

Sic gnatos] *Hæc ſecum,* itane? ſiccine gnatos amat? habeo quo eum uram, quo ulciſcar. F.

Tenetur] *Metaph.* à venatoribus. F.

Vulneri] *Metaph.* à gladiatoribus ſumpta,

Suprema certe liceat abeuntem loqui
Mandata. liceat ultimum amplexum dare.
Gratum eſt? & illud voce jam extrema peto,
Ne ſi qua noſter dubius effudit dolor,
Maneant in animo verba; ſed melior tibi
Memoria noſtri ſubeat: hac ira data
Obliterentur. IA: *omnia ex animo expuli.*
Precorque & ipſa fervidam ut mentem regas,
Placideque tractes. miſerias lenit quies.
ME. *Diſceſſit. itan' eſt? vadis oblitus mei,*
Et tot meorum facinorum? excidimus tibi?
Nunquam excidemus. hoc age, omnes advoca
Vires & artes. fructus eſt ſcelerum tibi,
Nullum ſcelus putare. vix fraudi eſt locus:

Time-

ſumpta, qui detegunt aliquod membrum adverſarii ictui. F.

Suprema]*Hæc ad Iaſonem converſa.*F.

Gratum eſt] Placetne? Lipſ. *Ratum eſt?* id eſt, annuis? Delrius Iaſoni tribuit *Gratum eſt.* ME. *& illud voce.* F.

Et illud voce] Simulat ſe ad placidiorem rediiſſe mentem, quo melior ſit fraudi locus: *F.*

Ne ſi qua noſter] Medea apud Euripidem:

—*αἰτοῦμαί σε τῶν εἰρημένων*
συγγνώμον' εἶναι—

Porro quemadmodum Medea, ut poſſit liberos necare, ſe ad meliorem mentem rediiſſe ſimulat: ſic plane Sophocleus Aiax à priore ſententia receſſiſſe ſe fingit, Tecmeſſæ removendæ cauſa, ne ſe interficere volenti impedimento foret. illaque Sophoclis fictio ſic Virgilio placuit, ut in divinum opus lib. 4. eam tranſtulerit. ibi namque Dido certa jam mori, & deliberata morte fortior, *conſilium vultu tegit, & ſpem fronte ſerenat.* Delr.

Ira] Quæ mihi iratæ exciderint. F.

Miſerias lenit quies] Leniores videntur miſeriæ, ſi leviter illas quis ferat, nec querendo exaſperet: augeſcunt iracundiâ & impatientiâ. Horatius:

levius fit patientiâ
Quicquid corrigere eſt nefas. Delr.

Numquam excidemus] Id agam, ut ſemper memineris mei. ſup. v. 423. *F.*

Hoc age] Loquelare verbum: quo ſacrificantes & ſacrificio adſtantes monebantur, ut, curis aliis excluſis, huic uni rei animo attenderent. formulæ mentio fit apud Senecam lib. 1. de clementia; uſum & ſignificationem Plutarchus tradidit in Numa, & in Coriolano. videndus adagio, *hoc age*, & Briſſon. libro 1. de formul. noſter actu 5.

—*hoc age & faxo ſciant.*

Item:

Nunc hoc age animo non occulto, &c. *D.*

Vix fraudi eſt locus Timemur] Difficile eſt eum fallere, qui falli timet: è contra, facile eſt illum circumvenire, qui ſe decipi non poſſe confidit. plane confidentia inſidiis expoſita eſt: metuentem non niſi aperto Marte opprimere queas. ideo in Thyeſte dictum:

ſed

Timemur, hac aggredere, qua nemo poteſt
Quicquam timere perge, nunc aude, incipe
Quidquid potes, Medea, quidquid non potes.
Tu fida nutrix, ſocia mœroris mei,
Variique caſus, miſera conſilia adjuva.
Eſt palla nobis, munus ætheria domus,
Decuſque regni, pignus Æetæ datum
A Sole, gemmis eſt & auro textili
Monile fulgens; quodque gemmarum nitor
Diſtinguit aurum, quo ſolent cingi comæ.
Hæc noſtra nati dona nubenti ferant,
Sed ante diris illita ac tincta artibus.
Vocetur Hecate, ſacra luctifica appara,
Struantur aræ, flamma jam tectis ſonet.

CHORVS.

Canit Chorus Rejectæ uxori quot amore dolores Polluto, notumque furens quid fœmina poſſit, *& cum cæteri Argonautæ pœnas dederint violati maris, Iaſoni bene precatur.*

NVlla vis flammæ, tumidique venti
Tanta, nec teli metuenda torti:
Quanta cum conjux viduata tædis
Ardet & odit.

Non

——*ſed quibus captus dolis*
Noſtros dabit perductus in laqueos pedem?

Inimica credit cuncta. Del.

Quicquam] Nonnulli; *Fraudem.* Delr.

Quidquid] Proni enim ſtudii certius indicium eſt ſupra vires niti, quam viribus ex facili uti, *& Cic.* non ſolum debeo quæ poſſum, ſed ea quoque quæ non poſſum. *F.*

Munus] ὅν ποθ' ἥλιος Πατὴρ πατρὸς δίδωσιν ἐκγόνοισιν οἷς. Pignus ſcilicet quo teſtetur ſe illũ genuiſſe. F.

Textili] Intertexto. F.

Aurum] Aureum crinale gemmis diſtinctum. F.

Nubenti] Creüſæ.

Diris illita] Veneficiis.

Hecate] Vid. Hippol. v. 411. F.

Sacra] Magica. F.

N*Vlla vis flammæ*] *Mare, mulier, duo mala.* F.

Chorus elegantiſſimus. Sed quem tribus & ſeptuaginta verſibus, aut duobus minus, Seneca conceperat. Reliqui ſunt ab imperito homine, ut infra oſtendemus. Porro Græci Tragici, autores habebant ſuos, è quibus drama-

Non ubi hibernos nebuloſus imbres
Auſter advexit; properatque torrens
Iſter & junctos vetat eſſe pontes,
Ac vagus errat.
Non ubi impellit Rhodanus profundum;

dramata ſua conſtituebant. Qualis erat ὁ ἐπικὸς κύκλος. Qualia τὰ κύπρια, ut ab Ariſtotele vocantur, aut κυπριακά, ut ab aliis. Quæ nonnulli, teſte Proclo, Salaminio Hegeſiæ, alii Staſino aſſcripſere. Talis erat ὁ τοὺς νόστους ποιήσας. Qui quæ ſingulis in reditu Argonautis eveniſſent, diligenter collegerat. Sophocles plurimum τῷ ἐπικῷ κύκλῳ tribuere ſolebat, ſicut Græci Critici nos docent. ideoque in multis ab Euripide & aliis abibat. Quaſdam quoque πραγματείας penitus vitarat. Quæ de nuptiis Iaſonis cum filia Creontis, tradidit Euripides, unde conſtitutum eſt hoc drama, multi veterum non admittebant. qui heroem illum ad extremam uſque ſenectutem cum Medea ætatem egiſſe, tandemque ejus opera repubuiſſe, volebant. Simonides & Pherecydes antiquiſſimi ſcriptores, & ὁ ἐπικὸς κύκλος, ita hoc tradebant. Quare omnia è quibus drama ſuum Euripides conflavit, penitus tollebant. Ideoque nuſquam πραγματείαν iſtam apud Sophoclem inveniſſes. Multo minus Æſchylum, tanto antiquiorem. Ab iis abibat ὁ τοὺς νόστους ποιήσας. quem cum Apollodorus tum alii laudant, qui hoc Æſoni eveniſſe volebat. Cætera autem ſine dubio admittebat. Nam in hanc ſententiam ab antiquis citatur. Hunc ſecutus eſt Euripides. Euripidem, Ovidius, Seneca: & qui ante Euripidis drama converterant. Seneca totum hunc chorum ex autore iſto confecit. Qui tum temporis adhuc ſine dubio extabat (neque enim admodum antiqui ſunt, qui ex eo verſus adducunt.) Quid enim aliud hic docet, quam quid ſingulis evenerit, qui primum illud iter ſuſcepiſſent? Eo facilius ab alio inſeri potuerunt, quæ prætermiſſa videbantur. Qua de re poſtea agemus. *Heinſ.*

Quanta cum conjux] Adulterium virorum mulieres maxime exaſperat. Euripides, Medea:

— γυνὴ γὰρ τἄλλα μὲν φόβου πλέα,
κακὴ δ' ἐς ἀλκὴν, καὶ σίδηρον εἰσορᾶν.
ὅταν δ' ἐς εὐνὴν ἠδικημένη κυρῇ,
οὐκ ἔστιν ἄλλη φρὴν μιαιφονωτέρα.

ideo noſter Hercule OEtæo:

O quam cruentus feminas ſtimulat dolor,
Cum patuit una pellici & nuptæ domus!
Scylla & Charybdis Sicula torquens freta
Minus eſt timenda. nulla non melior fera eſt. Delr.

Viduata] Deſerta, repudiata. F.

Ardet] Amore. F.

Odit] Ob repudium. F

Non ubi hibernos nebuloſus imbres] Phavorinus apud Gellium lib. 2. cap. 22. Auſter, inquit, Græce νότος nominatur: quia eſt nebuloſus atque humectus. Horat.

Albus ut obſcuro deterget nubila cœlo
Sæpe Notus, neque parturit imbres
Perpetuos: ſic tu, &c. Delr.

Iſter] Danubius, Germaniæ fl. F.

Junctos] Compages pontium rumpit *pontem indignatus.* F.

Vagus errat] Exundat ripas. F.

Rhodanus] Galliæ fl. F.

Notus

Aut ubi in rivos nivibus ſolutis
Sole jam forti, medioque vere
Tabuit Hæmus.
Cæcus eſt ignis ſtimulatus ira,
Nec regi curat, patiturve frænos:
Haud timet mortem; cupit ire in ipſos
Obvius enſes.
Parcite ô divi; veniam precamur,
Vivat ut tutus mare qui ſubegit.
Sed furit vinci dominus profundi
Regna ſecunda.
Auſus æternos agitare currus
Immemor metæ juvenis paternæ,
Quos polo ſparſit furioſus ignes
Ipſe recepit.
Conſtitit nulli via nota magno,
Vade, qua tutum populo priori:

Rum-

Notus amnis Lugdunenſis Galliæ, quam accuratiſſime deſcribit Ammianus Marcellinus libro 15. ubi Ararim; *Saucorinam* dicit vocari, melius fortaſſis legeretur; *Saonnam*. De oſtiis ejus non conſentiunt; Polybius & Ptolomæus, duo faciunt; Artemidorus & Plinius, tria; Diodorus & Timæus, quinque; prudenter Livius ſcribit plurib. in mare oſtiis diviſum incurrere. Vide Strabonem lib. 4. *Delr.*

Profundum] Mare Maſſilioticum, dum inter ſe maris fluctus & rapidiſſimi amnis fluenta decertant. F.

Tabuit] Liquefacta, diſſoluta eſt nix è monte Thracio. *F.*

Ignis] Amor. F.

Mare qui ſubegit] Iaſon, quem primum cum Argonautis navigaſſe concinunt poëtæ. vid. ſup. v. 318. *F.*

Hæc ad Claudium Imp. & Britanniam referunt noſtri. *Pont.*

Sed furit] Sed inique fert Neptunus maria quæ ſibi obtigerant ſecunda ſorte (Herc. Fu. v. 598.) vinci jam, navibuſque pervia fieri. *F.*

Currus] Solis currus. *F.*

Iuvenis] Phaëton. *F.*

Phaëthon, Apollinis & Clymenes, ut volunt Ovid. & Lucianus; vel Apollinis & Protes, ut Tzetzes; vel Cephali & Auroræ, ut Heſiodus & Pauſanias, filius: cujus mors Apollonii. 4. Argonaut. Tzetzæ Chiliad. 4. hiſtor. 137. Ovidii 2. Metam. notior eſt, quam ut debeat inculcari. ea docet adoleſcētes quomodo remp. capeſſere debeant. *D.*

Paternæ] Phœbo obſervatæ filioque præſcriptæ. *F.*

Quos polo] Quod igneos Phœbi currus expatiari paſſus eſt, fulminatus eſt igne Iovis, qui *ſævis compeſcuit ignibus ignes*. *F.*

Conſtitit nulli] Nemini nocuit per viam notam iviſſe. *F.*

Ait: via nulli nota ante Argoam navigationem magno conſtitit omnibus Argonautis. vel ſane; Nulli unquam damno fuit, viâ communi & regiâ inceſſiſſe. *Delr.*

 Vade-

Rumpe nec ſancti, violente, mundi
Fœdera ſancta.
Quiſquis audacis tetigit carinæ
Nobiles ramos, nemoriſque ſacri
Pelion denſa ſpoliavit umbra:
Quiſquis intravit ſcopulos vagantes,
Et tot emenſus pelagi labores,
Barbara funem religavit ora,
Raptor externi rediturus auri;
Exitu diro temerata ponti
Iura piavit:
Exigit pœnas mare provocatum.
Tiphys in primis domitor profundi.
Liquit indocto regimen magiſtro;
Littore externo procul à paternis
Occidens regnis, tumuloque vili
Tectus, ignotas jacet inter umbras.
Aulis amiſſi memor inde regis

Portu-

Fœdera] Sup. v. 335. *F.*

Carinæ] Argus temerariæ trabes, *al. leg.* remos. *F.*

Sacri] Iovi Dodonæo. *F.*

Pelion] Montem Theſſaliæ, è quo exciſa materia ad fabricandam Argo. *F.*

Scopulos] Cyaneos. ſup. v. 341. & Herc. Fu. 1210. *F.*

Barbara] Rediturus funem ſolvit, vel anchoram barbara Colchidos ora. *F.*

Auri] Velleris aurei. *F.*

Exitu diro] Iaſon ſane; de quo hic non tradit, quod eo vivo hæc agi fingantur; mala morte periit: animi ſcilicet dolore, juxta Diodorum Sicilienſem, quia cuncti eum, ob ingratitudinem in Medeam, calamitatibus, quibus premebatur, dignum judicabant, necem ſibi ipſi conſcivit. Euripides tamen, in fine Medeæ, innuit illum ruina Argus, ſub qua dormiebat, vetuſtate collabentis oppreſſum. idque eo loco Scholiaſtes probat. *Delr.*

Temerata] Dedit pœnas violati fœderis ponti. *F.*

Tiphys] Sup. v. 2. & 318. *F.*

Subito, clavum manu tenens, mortuus, teſte Valerio Flacco lib. 3. ſed incertum, an id antequam Colchos pervenirent Argonautæ, an in reditu. quia Nymphis & Herodorus diſſentiunt, ut refert Schol. Apoll. in l. 2. *Delr.*

Indocto] Non à Minerva docto, ut Tiphys fuerat. v. 2. ſupra. *F.*

Magiſtro] *Ancæo* ut nonnullis placet, aliis *Auphemo*: ſed Apollonio & Val. Flacco, *Ergyno*. F.

Littore] Tiphys clavum tenens dum Mariandynum in Bithynia Acheruſia ſpecu famoſum appelleret, mortuus eſt, ibidemque ſepultus. *F.*

Aulis amiſſi] Bœotiæ portus, in

quo

Portubus lentis retinet carinas
Stare querentes.
Ille vocali genitus Camœna,
Cujus ad Chordas modulante plectro
Reſtitit torrens, ſiluere venti,
Cui ſuo cantu volucris relicto
Adfuit tota comitante ſylva;
Thracios ſparſus jacuit per agros:
Ad caput tractus fluvialis Hebri,
Contigit notam Styga, Tartarumque
Non rediturus.
Stravit Alcides Aquilone natos,
Patre Neptuno genitum necavit,

Sume-

quo bis remorati ſunt Achivi. hoc autem non potuit iſte Chorus ſcire: propter abſurdum itaque Anachroniſmum D. Heinſius merito tres hosce verſus velut νοθεύοντας relegat ad poëtaſtrum adulterum, qui & alios ejuſdem farinæ hujus chori calci adjecit. *F.*

Aulis portus Euboicus, memor regem ſuum Tiphyn cum Argonautis navi vectum abiiſſe, neque unquam repedaſſe, naves omnes moratur & detinet, vel odio primæ navis, vel ut de rege ſuo certior fiat. alludit autem ad moram quam Græci in Aulide traxerunt. Nolo aliorum interpretationes adſcribere, quia non placent: nec Codri quidem, qui ſerm. 1. de Cantho Eubœæ rege hæc accipit: nec ejus qui (in Propertium) hunc cum Propertiano Argynno confudit. *Delr.*

Ille vocali] Muſa Calliope natus Orpheus. *F.*

Cujus] Sup. v. 229. & Herc. Oet. 103. *F.*

Thracios] A Thraciis mulieribus, quod cœlibem ageret vitam diſcerptus. caput autem projectum in fluv. Oeagrium. *al.* in Hebrum. *F.*

Notam] Quam prius in vivis adierat repetendæ Euridices gratia. Herc. Fu. 570. *F.*

Aquilone natos] Zethem & Calaim. Sup. 231. *F.*

Boreæ filios Zethem ac Calaim. Proper. li. 1. El. 20.

Hunc duo ſectati fratres, Aquilonia proles,
Hunc ſuper & Zethes, hunc ſuper & Calais.

Occidit eos Hercules in Teno inſula, & ad rei memoriam ſepulchro duas columnas impoſuit, quarum alteram ferunt flante Borea ſolitam moveri. cauſam necis prodit Apollonius, quod Argo navem in Myſiam, Herculis recipiendi cauſa, redire prohibuiſſent: Nicander, quod pater illorum Boreas Herculem in Co inſula tempeſtate afflixiſſet: Steſimbrotus, quia cum Hercule de datis ab Iaſone muneribus contendiſſent: Æneſydemus, quod exceptum hoſpitio Herculem conati fuiſſent occidere. Vide Scholiaſt. Apollonii in lib. 1. à verſu 211. & verſu 1300. *Delr.*

Patre] Periclimenum: qui Neptuni patris dono in varias formas verſus ab Hercule tandem occiſus eſt, cum in aquilam ſe mutaret, ut alii, in apem vel muſcam. *Sunt qui hic Acheloum intelligant, ſed falluntur. F.*

Ecri

Sumere innumeras ſolitum figuras.
Ipſe poſt terræ pelagique pacem,
Poſt feri Ditis patefacta regna,
Vivus ardenti recubans in Oeta,
Præbuit ſævis ſua membra flammis,
Tabe conſumptus gemini cruoris
Munere nuptæ.
Stravit Ancæum violentus ictu
Setiger. fratres, Meleagre, matris
Impius mactas; morerisque dextra
Matris iratæ. meruere cuncti.
Morte quod crimen tener expiavit
Herculi magno puer irrepertus?
Raptus eſt tutas puer inter undas.
Ite nunc fortes; perarate pontum
Sorte timenda.

Idmo-

Feri ditis] Herc. Fu. v. 885. *F.*

Vivus] Herc. Oet. act. 4. *F.*

Gemini] Hydræ & Neſſi centauri. *F.*

Nuptæ] Deianeiræ, Herc. Oet. v. 570. *F.*

Setiger] Aper vineam ingreſſus, Ancæo & poculo jam labris admoto nece interveniens. notum eſt tritum illud Ancæo à ſervo objectum, Πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου. F.

Fratres] Plexippum & Toxea avunculos tuos ô Meleagre, quod Atalantæ invidi male volebant. *F.*

Morerisque] Quod ubi audiviſſet mater ejus Althæa, ſtipitem filii ævo fatalem in ignem conjecit, natumque ſimul extinxit. *F.*

Meruere cuncti] Valde corrupta habebantur hæc carmina in excuſis omnibus. hæc eſt ſententia: Tiphys, Orpheus, Zethes, Calais, Periclymenus, Hercules, Ancæus, Plexippus, Toxeus & Meleager male mortui ſunt. quod quia dici poſſet ob alia crimina quam maris violationem illis contigiſſe: ſubjungit de Hyla, de quo id ſuſpicari non liceat. apparet enim illum propter nullum aliud crimen interemtum, quam quia cum Argonautis una navigarat. cum igitur Hylas, in cujus ætatem nullum ſcelus morte dignum cadebat, in tutis undis Bythini fontis ſit interemtus; ite vos, qui fortes haberi vultis, & navigate contemta periculoſa ac dubia navigantium ſorte. *Delr.*

Puer irrepertus] Hylas Theodomantis fil. Herculi dilectus puer, quem, cum aquatum miſſus in Myſia in Aſcanium fluv. decidiſſet, Hercules quæſivit clamans, ut *litus Hyla Hyla omne ſonaret*. F.

Vidi unum cod. perantiquum in quo habebatur, *interemtus*. ut ſcilicet Herculi interemtus fuerit, quamvis illo Nymphæ potirentur. *Delr.*

Ite nunc] Epitrope Ironica. F.

Perarate] Al. *peragrate*. F.

Idmo-

Idmonem, quamvis bene fata noſſet,
Condidit ſerpens Libycis arenis.
Omnibus verax, ſibi falſus uni
Concidit Mopſus, caruitque Thebis,
Ille qui vere cecinit futura.
Exul erravit Thetidis maritus,
Igne fallaci nociturus Argis
Nauplius præceps cadit in profundum.

Crimi-

Idmonem] Quæ ſequuntur in hoc Choro non eſſe Senecæ contendit Heinſius, ut quæ audacius imo impudentius τοὺς χρόνους ἀνάγωσι, Mopſi & Idmonis hiſtoriam confundant, Latinitatem denique vix ſapiant. F.

Bene fata] Sic enim apud Apollonium. αὐτὰρ ἐμοὶ θανέειν συγερῇ ἐπὶ δαίμονος αἴσῃ τηλόθι που πέπρωτ᾽ ἐπ᾽ Ἀσίδος ἠπείροιο. F.

Omnibus] Apollonius refert ab àpro interemptum atque apud Maryandinos (ſup. v. 619.) ſepultum. Cœlium autem ſequutus Delrius legit hunc locum ſic: *Idmonem quamvis bene fata noſſet Condidit. Serpens Libycis arenis, Omnibus verax, ſibi falſus uni, Concidit. Mopſus. caruitque Thebis ille qui vere cecinit futura.* h. e. Sors iſta timenda mortuum condi fecit Idmonem. Mopſus Ampyci & Chloridis fil. ut mortem, quam ipſe vates præſcierat caveret, ſerpens, id eſt, vagus errabat in Africa atque ibi mortuus eſt, (quem tamen in reditu expeditionis Argonauticæ periiſſe ſcribit Apollonius 4) Amphiaraus qui vere nimis fatum ſuum vaticinatus eſt, periit ante, Thebas quas Adraſti comes petebat. ſed quid Amphiarao cum Argonautis? quid Senecæ cum his ineptiis & mendaciis? ad authorem ſupradictum referas. *F.*

Exul erravit] Peleus in exilium miſſus à patre Æaco ob interfectum fratrem Phocum. *F.*

Thetidis maritus] Peleus falſo ab Hippodamia accuſatus, exſulavit. Pindar. in Nemeis, Horat. in od. & in epiſt. ad Piſon. alias etiam ob necem fratris. *Delr.*

Igne fallaci] Eubœæ rex ulturus indignam filii ſui Palamedis falſa Vlyſſis criminatione oppreſſi mortem, redeunti Græciæ claſſi atque tempeſtate actæ in Caphareo promontorio ignes accendit, quo Græci velut in portum curſum ſuum dirigentes perirent naufragi, ipſe vero poſtquam Vlyſſem & Diomedem evaſiſſe intellexit, ſe ex iiſdem ſaxis præcipitem dedit. *F.*

Nauplius] Vult hoc choro poëta oſtendere nemini Argonautarum temeritatem ſuam impune ceſſiſſe: ſed maris jus violatum deos acriter vindicaſſe. dixerat:

Quiſquis intravit ſcopulos vagantes,
Et, tot emenſus pelagi labores,
Barbara funem religavit ora,
Raptor externi rediturus auri;
Exitu diro temerata ponti
Iura piavit.

cujus rei confirmandæ cauſa varios Argonautarum interitus memoravit. ſubjungit deinde de Oileo; qui, quoniam cum ceteris Argivis delectis viris auratam pellem Colchis averterat, neque ullo tamen læſus infortunio videbatur: icci rco ingenioſiſſime comminiſcitur deos non quidem ab ipſomet temeratorum fœderum (de quibus ſup. num. 606.) pœnas exegiſſe; ſed ab ipſius filio Ajace Oileo: immiſſo ſcilicet huic furioſo amore

Caſſan-

Crimini pœnas patrio pependit,
Fulmine & ponto moriens Oileus.
Conjugis fatum redimens Pheræi
Vxor impendit animam marito.
Ipſe, qui prædam ſpoliumque juſſit
Aureum prima revehi carina,
Vſtus accenſo Pelias aheno
Arſit anguſtas vagus inter undas.
Iam ſatis, divi, mare vindicaſtis:
Parcite juſſo.

AC-

Caſſandræ (Maro furias Ajacis Oilei vocat) Priami filiæ: quam cum in Palladis æde ſtupraſſet, ab hac fulmine trajectus, & a Neptuno ictus ſaxo, in mari ſubmerſus interiit, atque hoc modo patris ſui crimen quaſi expiavit. Hæc cum ita ſint, ſatis jam hunc Senecæ locum intelligimus, & vulgatam, quam repræſentavi, lectionem, ſinceram eſſe cognoſcimus. apparet & illud, juſtiſſ. nos queri poſſe de N. qui hoc loco poëtam noſtrum multis vocibus ſublatis pene confecit. nimis enim temerario caſtigationis genere, contra o. v. l. qui vulgatis conſentiunt, fidem, repoſuit;

Igne fallaci nociturus Argis,
Nauplius præceps cadit, atque pendit
Crimine pœnas.
Fulmine & ponto moriens Oileus &c.
Delr.

Oileus] Oilei filius Ajax, quem patris temerariæ navigationis pœnas luiſſe vult. Nemo autem non novit Ajacem Locrum propter Caſſandram in Palladis æde ſtupratam, à Pallade Iovis igne fulminatum, & à Neptuno ſcopulo inſixum acuto. *F.*

Conjugis] Alceſtis Peliæ filia impium patris imperium luens ſua morte Admetum Theſſaliæ (in qua Pheræ oppidum) regem redemit. *F.*

Vſtus] Sup. v. 256. *F.*

Anguſtas] Aheni oris terminatas. *F.*

Vagus] In fruſta diſſectus à filiabus. *F.*

Mare] A primis iſtis navigantibus violatum. *F.*

Parcite juſſo] Iaſoni; qui mandato Peliæ navigationem ſuſcepit: ipſum enim, qui juſſit, ſatis caſtigaſtis. *Delr.*

Explicant: Parcite Iaſoni, qui à Pelia juſſus nec ſponte aquas violavit. Non refuto. Sed enim cum in Veteri ſit, *Parcite vivo*; acris mihi libido legere, *divo*. & oblique ad Claudium aſpectum cenſeam: qui & ipſe cum ignotum Oceanum intraſſet, tamen parci à divis æquum cenſet divo. Tecta & ingenioſa adulatio. *Lipſ.*

Imma-

ACTVS QVARTVS.

NVTRIX.

Quid agat Medea, quid paret, narrat Nutrix.

PAvet animus, horret; magna pernicies adeſt.
Immane quantum augeſcit, & ſemet dolor
Accendit ipſe, vimque præteritam integrat.
Vidi furentem ſæpe & aggreſſam Deos
Cœlum trahentem: majus his, majus parat
Medea monſtrum. namque ut attonito gradu
Evaſit, & penetrale funeſtum attigit;
Totas opes effudit, & quidquid diu
Etiam ipſa timuit, promit; atque omnem explicat
Turbam malorum; arcana, ſecreta, abdita.
Et triſte læva complicans ſacrum manu,
Peſtes vocat, quaſcunque ferventis creat
Arena Libyæ, quaſque perpetua nive

Tau-

IMmane] Quantum immanitas & feritas augeſcit; *vel*, mirum quam augeſcat dolor. Sic Horat. *Immane quantum diſcrepat.* F.

Vimque] Ex diutina intermiſſione acriorem ad veneficas artes impellit. F.

Deos] Lunam, & cetera ſidera, quæ antiquis ex ſententia Stoicorum dii. vide Thyeſt. 890. F.

Trahentem] Incantationibus devocantem, ſolicitantem. ſup. verſ. 271. & 424. F.

Penetrale] Conclave ſuum, ubi magicas artes exercet. F.

Totas] Vires magicas, veneficas copias. F.

Arcana] Sup. 577. F.

Læva] Quæ, triſtibus, infauſtis, δυσοιωνίςοις convenit. F.

Complicans] De licio loquitur, quod huic rei ſagæ adhibebant, ut apud Theocritum & Virgilium, in Pharmaceut. *Delr.*

Peſtes vocant] Venena pernicioſa. F.

Ferventis creat arena Libyæ] Herbarum autem & animantium venenatorum feraciſſimæ ſunt terræ vel æſtu torridæ, vel frigore rigidæ. F.

Libya Africæ regio Ægypto ab occaſu contermina tota arenis, æſtu, ſiccitate ſqualet. Lucanus æſtiferam vocat & ſitientem; Claudianus, peruſtam, & nimio calore munitam, ſqualentem, anhelantem, ſemper ſolibus torridam, lib. 2. in Rufin. & libro de bello Gildon. Sunt qui nomen deducant ἀπὸ τοῦ λείπεσθαι τὸ ὕειν, quod ſit pluviæ indiga; licet alii malint à Libya Epaphi filia, vel quod inde Libs ventus ſpiret. Serpentes in Libya naſci ſolitas deſcribit, Nicandrum imitatus, Lucanus lib. 9. ſcilicet aſpides, dipſades, hæmorrhoïm, cherſydrum, chelydrum, cenchrim, hammodi-

Digitized by Google

Taurus coërcet frigore Arctoo rigens;
Et omne monſtrum. tracta magicis cantibus
Squammea latebris turba deſertis adeſt.
Heîc ſera ſerpens corpus immenſum trahit,
Triſidamque linguam exertat, & quærens quibus
Mortifera veniat, carmine audito ſtupet,
Tumidumque nodis corpus aggeſtis plicat,

Cogit-

moditem, ceraſtem, ſcytalen, amphisbænam, natricem, parcam, jaculum, preſterem, ſepa, baſiliſcum, ſolpugam, ſcorpium, draconem, & alias; quarum formam & ingenium docet Nicander in Theriac. & VVottonus lib. 6. de different. animal. multis capitibus. *Delr.*

Taurus] Ptolomæus libro 5. & 6. Geograph. & Mela libro. 1. cap. 15. montem Aſiæ tradunt, orbis maximum, ſi Euſtathio fides à magnitudine nomen ſortitus (nam a veteribus omnia quæ robore, aut mole corporis præſtant, ταῦροι dicuntur) univerſam Aſiam diſcriminat. In Lucia Taurus vocatur, deinde Hæmodes, mox ſupra Iberiam in Bactris Caucaſus, tum Paropamiſus, inde Caſpiæ pilæ, mox Niphates, tum Armeniæ pilæ, & ubi jam noſtra maria attingit, iterum Taurus, ut ſcribit Pomponius: numeroſis & novis nominibus quacunque incedit inſignem dicit Plinius: plurima namque præter dicta, alia quoque nomina habet, ut Imaus, Cragus, Circius, Pariedrus, &c. de quibus Ptolomæus dictis locis, Strabo lib. 2. & 11. Plinius lib. 5. cap. 27. Solinus Polyhiſt. cap. 41. Oroſius lib. 1. Hormiſtæ cap. 2. Ammian. Marcellin. lib. 23. & D. Iſidorus lib. 14. Orig. cap. 8. Dionyſius Periegetes à forma, quod tauriformis ſit, vocatum ſcribit. Proprie *Taurus* dicitur, quâ Pamphiliam & Ciliciam ab Armeniâ minore & Cappadociâ diſtinguit, quæ cauſa Tibullo ſcribendi lib. 1.

Quantus & ætherio contingens vertice nubes
Frigidus intonſos Taurus arat Cilices.

& Ovidius Metamorph. 2.

Ardet Athos, Tauruſque Cilix ——

Seneca non tam de Tauro proprie dicto, quam de Boreali ejus parte agit, quæ Caucaſus dicebatur; perpetuis nivibus obſeſſa, unde & teſte D. Iſidoro d. cap. 8. nomen nacta. quæ pars tum frigidiſſima, tum venenorum feraciſſima. Valer. lib. 5. Argonaut.

Ultimus inde ſinus ſævumque cubile Promethei
Cernitur in geminas conſurgens Caucaſus Arctos.

Claudianus lib. 1. in Ruffin.

—— *quicquid lethali germine pollens*
Caucaſus, aut Scythicæ vernant in gramine rupes. Delr.

Tracta magicis] Serpentes latebris incantatione evocat, ut inf. v. 704 *F.*

Sera ſerpens] Quia magna: *vel* frigore pigra. alii leg. *ſæva*, al *effera.* F.

Triſidamque] Ita viſum ob celerem motum. *F.*

Ovid. Metamorph. 3.

Martius anguis erat criſtis præſignis & auro,
Igne micant oculi, corpus tumet omne veneno,
Treſque micant linguæ. Delr.

Et quærens] Et quærens quibus noceat, demum incantata à Medea ſopitur. *F.*

Tumidumque] *Corpus tumet omne veneno.* F.

Inquit

Cogitque in orbes. parva ſunt, inquit, mala,
Et vile telum eſt, ima quod tellus creat:
Cœlo petam venena. jam nunc tempus eſt
Aliquid movere fraude vulgari altius.
Huc ille, vaſti more torrentis jacens
Deſcendat anguis; cujus immenſos duæ
Major minorque ſentiunt nodos feræ;
Major Pelaſgis, apta Sidoniis minor.
Preſſaſque tandem ſolvat Ophiuchus manus,
Viruſque fundat. adſit ad cantus meos
Laceſſere auſus gemina Python numina.
Et Hydra, & omnis redeat Herculea manu
Succiſa ſerpens, cæde ſe reparans ſua.
Tu quoque relictis pervigil Colchis ades,
Sopite primum cantibus ſerpens meis.
Poſtquam evocavit omne ſerpentum genus,
Congerit in unum frugis infauſtæ mala;
Quæcunque generat invius ſaxis Eryx;

Quæ

Inquit] Inquit Medea. F.

Cœlo petam] Serpentes devocabo cœleſtes. F.

Vaſti more] Qui ſinuoſus inſtar fluminis flexuoſi utramque Arcton amplectitur, minorem collo & capite, majorem cauda. F.

Major] ἑλίκῃ γὲ μὲν ἄνδρες Ἀχαιοὶ εἰν᾽ ἁλὶ τεκμαίρονται), ἵνα χρὴ νῆας ἀγινεῖν τῇ δ᾽ ἄρα (Κυνοσούρᾳ) Φοίνικες πίσυνοι περόωσι θάλασσαν. *Namque Helice Grajos, Tyrios Cynoſura per altum Dirigit.* F.

Preſſaſque] Quibus anguem premere videtur ſidus illud quod Æſculapius, Carnabutas, Phorbas, Triopas, Hercules, Prometheus, &c. fuiſſe fingitur. F.

Laceſſere] Inſequi Latonam Phœbo & Diana gravidam, vel ipſos Deos recens editos. Herc. Fu. 454. F.

Python] פתן Serpentem orientalibus denotat. Hinc ſatana Arabibus decipere.

Numina] Apollinem & Dianam recens à Latona editos. de Pythone multa Nicander & Scholiaſtes ejus in Theriacis, & Ovid. Metamorph. 1. *Delr.*

Hydra] Herc. Fu. v. 240. F.

Serpens] Heſperidum cuſtos, quoſque in cunis ipſe eliſit. Herc. Fu. 239. & 215. F.

Sopite] Sup. v. 472. F.

Pherecydes occiſum vult, ſed Antimachus & Apollonius ſopitum dumtaxat. *Delr.*

Frugis infauſtæ] Herbarum, fructuum, ſeminum. F.

Cujuſmodi ſunt ſelectæ deliriis illarum herbæ. coriaceſia, calicia, apraxis, agaophotis, achemænidon, & ſimiles, quas ſparſim Plinius & Apulejus recenſent. *Delr.*

Invius] Propter rupes inacceſſas. F.

Eryx] De quo vide Herc. Fu. 482. F.

Nobi-

Quæ fert opertis hyeme perpetua jugis
Sparſus cruore Caucaſus Promethei;
Pharetraque pugnax Medus, aut Parthus levis;
Et queis ſagittas divites Arabes linunt;
Aut quos ſub axe frigido ſuccos legunt
Lucis Suevi nobiles Hercyniis.

Quod

Nobilis mons Siciliæ, dictus ab Eryce, quem Hercules cæſtubus ſuperavit; mari imminet ad Italiæ proſpectum, & inter Drepanum & Panormum alte eminet, præruptis undique rupibus circinatus: in ſummo planicies jacet duodecim millium paſſuum pervia & culturæ aptiſſima. maritimis auris præclare expoſitus eſt, & mortiferarum ferarum omnino expers. à mari & Mediterranea regione rupes habet inacceſſas. hæc Polybius. unde intelligitur cur ab Italico dicatur lib. 14.

Nec non altus Eryx ——— nam (teſte Pompon.) poſt Ætnam eſt Siciliæ montium altiſſimus. item cur ab Ovid. lib. 4. Faſtor. dictum:

——— *Zephyro ſemper apertus Eryx.*

cur denique noſter invium ſaxis vocarit. Herbas noxias & veneficiis aptas gignere, nuſquam legi, niſi hoc loco. *Delr.*

Quæ fert] *Quibuſdam* aconitum *aliis* herba Promethei, quam ex ſanie & cruore in terram ſtillante naſci ferunt, dum Promethei jecur aquila ſeu vultur lancinans in Caucaſo depaſceretur. F.

Pharetraque] Τοξοφορων Μήδων. ſunt autem, qui ἀναχρονισμὸν non levem poëtæ objiciant, quod Medeæ nutricem de Media locutam induxerit, quam à Medo Medeæ & Ægei filio nominatam volunt. Sed antiquior Mediæ appellatio à *Madai* Iapheti filio. F.

Parthus levis] Fidens fuga Parthus. Thyeſt. 383. F.

Veloces enim Parthi equites. utebantur veneno patrio, quod Scythicum nominatum, teſte Ariſtotele lib. de admirand. audition. dicti Parthi, quia ſic Scythæ fugaces & exules vocant, ut ſuo loco docebimus ex Iuſtino, qui conſulendus lib. 41. & Strabo lib. 15. & Ptolomæus lib. 6. Teſte Plinio lib. 6. cap. 25. Parthia Aſiæ majoris regio eſt circa Perſas, inter flumen Indum & Arios ab Oriente, Tigrim & Mediam ab occaſu, deſertum Carmaniæ à meridie, & Hircaniam à ſeptentrione, ſita. Cave confundas *Perſiam* cum *Parthiâ*. illa antiquior, & Perſiæ partem occupavere Parthi. Perſia ſive Perſis פרס Pharas Hebræis (ut ab equitatu forte, dicta, vel quia illic equites optimi. nam *Pharas* Hebræis eques, unde paraſanga ſpacium triginta ſtadiorum, quod etiam *Parſam* dixêre.) ab oriente Indiam, a ſeptentrione Mediam; ab occaſu Suſianam, ab oriente duas Carmanias, ab auſtro ſinum Perſicum habet, ut docet Volaterranus Geograph. lib. 12. Dionyſius quoque Periegetes clariſſime Perſas à Parthis diſtinguit, etſi vicinos ponat: & a jaculandi peritiâ commendat Parthos, à verſu 1040. uſque ad 1052. *Delr.*

Et queis] A quo barbarorum more qui ſolent *ungere tela manu, ferrumque armare veneno*, toxicum diduci videtur παρὰ τὸ τόξον arcus, telum. F.

Divites Arabes] Ex Arabia Felici. F.

Frigido] Ad ſeptentrionem vergente. F.

Suevi] Germaniæ populi Danubii accolæ, *Alemanni*. F.

Vel hinc patet Suevorum fines olim quam hodie latiores fuiſſe. ſiquidem

Quodcunque tellus vere nidifico creat;
Aut rigida cum jam bruma diſcuſſit decus
Nemorum & nivali cuncta conſtrinxit gelu;
Quodcunque gramen flore mortifero viret,
Dirïſve tortis ſuccus in radicibus
Cauſſas nocendi gignit, attrectat manu.
Æmonius illas contulit peſtes Athos;
Has Pindus ingens; illa Pangei jugis
Teneram cruenta falce depoſuit comam:
Has aluit altum gurgitem Tigris premens;
Danubius illas; has per arentes plagas
Tepidis Hydaſpes gemmifer currens aquis,
Nomenque terris qui dedit Bætis ſuis,

Heſpe-

quidem teſte Strabone libro 7. (de quo me frater meus Hieronymus admonuit) intra & extra Hercyniam habitabant. *Delr.*

Hercyniis] Hercynia Sylva Germaniæ nobiliſſima. F.

Græci hanc ſilvam Orcyniam appellarunt, auctore Cæſare lib. 6. de bello Gallico. optime deſcripſit Irenicus lib. 7. Exegeſ. c. 16. *Delr.*

Nidifico] Quo nidos ponunt volucres. F.

Decus] Frondes. F.

Gramen] Herba. F.

Athos] Theſſaliæ mons editiſſimus Athos. F.

Peſtes] Has herbas venenoſas. F.

Pindus] Herc. Fu. v. 1285. F.

Pangei] Oed. 435. F.

Cruenta] Cædis inſtrumento, vel cruore tincta, ſed aënea: æri enim ſupra alia metalla medicatam vim tribuunt. *Falcibus & meſſe ad lunam quæruntur ahenis Pubentes herbæ.* F.

Tigris] Hercul. Fu. v. 1323. F.

Meſopotamiam amplectitur, ortus in Armenia, تير hodieque Perſis ſagittam denotat. ita appellatus, teſte Curtio, ob rapidam velocitatem.

Danubius] Stephanus ſcribit Iſtrum aliquando Matoam vocatum: ſed cum Scythæ eum prædas acturi trajeciſſent, & magnam cladem accepiſſent, à damno hoc, cujus ille auctor videbatur δανούσιον dictum, & poſtea δανούβιον. idem memorat Euſtathius. Plinius cenſet à capite ad Illyricum uſque vocari Danubium, inde Iſtrum dici incipere, & ex auriferis fluminibus cenſeri. De ortu & curſu non ſatis exacte veteres, qui ex Hyperboreis oriri putarunt (ut Æſchylus & Apollonius) & unum cornu ejus in Euxinum, alterum in Tyrrhenum (ut Polemon vult in Italicis) vel juxta nonnullos in Hadriam, aut in Acheloum amnem. vide Scholiaſt. Apollonii in lib. 4. & Diodorum lib. 4. qui hæc Apollonii & Timageti commenta refellit. *Delr.*

Hydaſpes gemmifer] In cujus alveo magna gemmarum copia reperitur, veluti lychnis, adamas, beryllus, achates, & alii innumerabiles. *Delr.*

Bætis] Fl. à quo regio illa Hiſpaniæ Bætica dicta, *Granata.* F.

Hodie Guadalquivir, Arabice, Latini magnum amnem dicerent.

Heſpe-

Heſperia pulſans maria languenti vado;
Hac paſſa ferrum eſt, dum parat Phœbus diem;
Illius alta nocte ſuccïſus frutex:
At hujus ungue ſecta cantato ſeges.
Mortifera carpit gramina, ac ſerpentium
Saniem exprimit; miſcetque & obſcœnas aves,
Mœſtique cor bubonis; & rauca ſtrigis

Exſecta

Heſperia] Per ampla ſpatia lacui ſimilis in Oceanum Occidentalem labitur. *F.*

Languenti vado] Nam dimiſſus ex Tarraconenſi provinciâ diviſaque Hiſpania, priuſquam in mare labatur, efficit magnum lacum, unde fit ut minore impetu in Oceanum incidat. *Delr.*

Hac paſſa] Inciſa eſt falce ferrea, vel ahenea. *Synecdoc.* F.

Dum parat] Sub ortu ſolis. namque & tempore ſuo lectis herbis plus efficaciæ ineſſe credebant, maxime autem lucente Luna, ut quæ veneficiorum præſes plena aut *propior deſpumet in herbas.* Luc. 6. qua de cauſa ſubjicitur. *Illius alta nocte ſuccïſus frutex.* F.

Alta nocte] Quo videlicet tempore luna, medio itinere confecto, rotam noſtro ſe infert hemiſpherio. *Delr.*

Obſcœnas] Ferales, inauſpicatas, Herc. Fu. 686. *F.*

Mœſtique cor bubonis & rauca ſtrigis] Quæ duæ mali ominis & diri eventus aves plerumque conjungi ſolent. Papin. libro 3. Thebaid.

Monſtra volant, diræ ſtrident in nube volucres,
Nocturnæque gemunt ſtriges, & feralia bubo
Damna canens ———

eſt in hoc numero Incendiaria avis. ſeu Spinturnix, de qua Plinius lib. 10. Nat. hiſt. cap. 13. Bubo quidem ſolivaga eſt avis & nocturna, gemens verius quam cantans. ideo mœſtum vocat. de quo multa Crinitus lib. 21. de honeſ. diſcipl. cap. 21. Alexander ab Alex. li. 5. Genial. dier. cap. 13. Pierius lib. 20. Hieroglyph. Edoard. VVotton. de different. animal. cap. 136. P. Ovidius de Aſcalapho. 5. Metamorph.

Fœdaque fit volucris, venturi nuncia luctus,
Ignavus bubo, dirum mortalibus omen.

Strix, ſeu *ſtridula*, & ipſa volucris fuueſta, quæ ſit, & qualis, non ſatis notum, ut fatetur Wotronus d. operis lib. 7. cap. 152. poſt Plinium lib. 11. cap. 39. neque plene explicat Feſtus in voce, *Strix*, inſuper mendoſus teſte Turnebo; lib. 14. adverſ. cap. 1. Neque Hermolaus in voce *ſtrid*, poſt Plinianas annotar. N. in ſupplemento linguæ Latinæ eandem putar cum Caprimulgo; qui αἰγοθήλας Ariſtoteli & Æliano, Gallis *effraye*; colore & magnitudine haut abſimilem cuculo reſupinam, pedibuſque converſis in altum volare. Græcis στρίγξ, & κίρχνη, vel κιρχνῆς, ſic deſcribitur ab Ovidio 6. Faſtor.

Grande caput, ſtantes oculi, roſtra apta rapinis,
Canicies pennis, unguibus hamus ineſt.
Nocte volant, puerosque petunt nutricis egentes,
Et vitiant cunis corpora rapta ſuis.
Carpere dicuntur lactentia viſcera roſtris,
Et plenum poto ſanguine guttur habent.

Eſt

Exſecta viva viſcera. hæc ſcelerum artifex
Diſcreta ponit: his rapax vis ignium;
His gelida pigri frigoris glacies ineſt.
Addit venenis verba, non iſtis minus
Metuenda. ſonuit ecce veſano gradu,
Canitque, mundus vocibus primis tremit.

MEDEA.

Invocatis manibus & rite conceptis incantationibus, Medea veneficiis illitam pallam cum monili, aureoque crinali, dono mittit ad Creüſam per filios ſuos.

VOs precor vulgus ſilentum, voſque ferales deos,
Et Chaos cæcũ, atq; opacã Ditis umbroſi domum,
Tartari ripis ligatos ſquallidæ mortis ſpecus, (vos.
Suppliciis animæ remiſſis currite ad thalamos no-

Rota

Eſt illis ſtrigibus nomen; ſed nominis hujus
Cauſa, quod horrendâ ſtridere nocte ſolent.

Alii venenata ſua ubera infantibus præbere exiſtimant, atque ita perimere ſpecie pietatis. Serenus:

Præterea ſi forte premit ſtrix atra puellos,
Viroſa immulgens exſertis ubera labris. Delr.

Exſecta] Quod in magicis rituale. Thyeſt. 763. *F.*

Pigri frigoris] Moguntin. *nigri frigoris.* non muto. nam reddit frigus torpentes, quia ut dicit Xenophon *abigit & deducit ingenitum calorem ad penitas corporis partes.* Et frigus (ut inquit Contarenus lib. 3. de element) congregat tam homogenea, quam heterogenea, conſtipatque omnia, & unumquodque reddit ſuâ naturâ immobile, ac veluti mortuum. Etenim ſicut motus indicium eſt vitæ, ita immobilitas mortis & interitus. Ideo calor collatus frigori, rationem habet naturæ & vitæ; frigus vero, interitus. Sunt alia præterea multa frigoris incommoda, quæ refert Cornel. Celſus lib. 1. Medicinæ cap. 2. Vnde fit, ut frigidus pro noxio ponatur, ut accipit Servius illud Virgilii:

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. Delr.

Iſtis minus] Quam iſta venena. *F.*

Canitque] Incantationes concipit. *F.*

V*Os precor*] Furibunda fertur, & dithyrambico more vario carminis genere abutitur. *Delr.*

Vulgus] Animas, manes.

Ferales] Plutonem & Proſerpinam. *Dii quibus imperium eſt animarum, umbræque ſilentes, & Chaos, &c. F.*

Chaos] Supra v. 9. *F.*

Tartari ripis] Hippol. v. 841. *F.*

Mortis ſpecus] Circumdatos, & quodammodo incluſos ripis Tartari, hoc eſt infernorum fluminum. ſic Virgil. de umbris dixit 4. Georg.

Quos circum limus niger & deformis arundo
Cocyti, tardaque palus innabilis undâ. Delr.

Thalamos] Iaſonis & Creüſæ. *F.*

Rota

Rota reſiſtat membra torquens; tangat Ixion humum.
Tantalus ſecurus undas hauriat Pirenidas.
Gravior pœna ſedeat conjugis ſocero mei:
Lubricus per ſaxa retro Siſyphum volvat lapis.
Vos quoque urnis quas foratis irritus ludit labor,
Danaides, coite; veſtras hic dies quærit manus.
Nunc meis vocata ſacris noctium ſidus veni,
Peſſimos induta vultus fronte; non una minax.
Tibi more gentis vinculo ſolvens comam,
Secreta nudo nemora luſtravi pede.
Et evocavi nubibus ſiccis aquas;

Egi-

Rota reſiſtat] Herc. Fu. v. 749. F.

Ixion] Herc. Fu. v. 751. Thyeſt. v. 152. F.

Securus] Non deceptus, non fruſtra captans. F.

Pirenidas] Pirenes fontis prope Corinthum è Pirenes Nymphæ lacrymis propter obitum filii Cenchriæ. F.

Sedeat] Creontem maneat pœna longe gravior Tantali ſupplicio. F.

Socero] Creonti. F.

Lubricus] Premat vero Siſyphum aſſiduus labor imo opprimat. Hippol. 1226. Cui quod pater Creontis fuerit, cum cæteras animas pœnis eximendas velit, continuationem ſupplicii imprecatur. F.

Vos quoque] Belides Herc. Fu. v. 424. & 756. F.

Coite] Ad nuptias haſce convenite. F.

Veſtras] Vt veſtro exemplo nupta maritum prima nocte interficiat. F.

Noctium] Luna. νυχία dicta θεά, cui quod nocte luceat, noctu litatur, aut quod inferis maxime & proxime dominetur. F.

Peſſimos] Hyppol. v. 411. & infra. v. 787. F.

Tibi more gentis] Tibi ritu nocturnis magiciſque ſacris operantium peragravi ſecteta loca *veſte recincta, Nuda pedem, nudos humeros, diffuſa capillos.* F.

Solebant magæ nudis pedibus & paſſo capillo ſacra ſua peragere. apud Virg. Æneid. 4. magicis ſacris operatura unum exuta pedem inducitur. apud Valer. Flacc. vates idem facturis.

——— *Vincula ſolvere monſtrat*
Prima pedum. ———

Horatius ſcribit ſe vidiſſe

Canidiam pedibus nudis, paſſoque capillo.

Ovid. lib. 7. Metamorph.

Egreditur tectis veſtes induta recinctas.
Nuda pedem, nudos humeris infuſa capillos. Delr.

Et evocavi] Quid poſſit, quid effecerit per vim magicam enumerat, in quibus pleraque falſa. Quæ enim vel per motum localem, vel res naturales accelerando vel impediendo, vel ſenſibus illudendo fieri poſſunt, operatur Dæmon per magos ſuos: Vniverſi autem ordinem à Deo conſtitutum movere non valet: Non itaque ſolem aut Lunam deducere, non orbium cœleſtium curſum mutare. F.

Vi carminis magici elicui. hoc enim ut plurimum ſignificat verbum evocandi; δύναμιν, & imperium quoddam. ideo tribuitur vel Diis, Virgilius 4. Æneid. *Manes evocat orco.* vel Magis, ut hic; vel dominis, ut frequen-

Egique ad imum maria, & Oceanus graves
Interius undas aſtibus victis dedit.
Pariterque mundus lege confuſa ætheris
Et ſolem & aſtra vidit; & vetitum mare
Tetigiſtis Vrſæ. temporum flexi vices;
Æſtiva tellus floruit cantu meo,
Meſſem coacta vidit hibernam Ceres.
Violenta Phaſis vertit in fontem vada;
Et Iſter in tot ora diviſus, truces
Compreſſit undas, omnibus ripis piger.
Sonuere fluctus, tumuit inſanum mare
Tacente vento. nemoris antiqui domus
Amiſit umbram vocis imperio meæ.
Die relicto Phœbus in medio ſtetit.
Hyadeſque noſtris cantibus motæ labant.
Adeſſe ſacris tempus eſt, Phœbe, tuis.
Tibi hæc cruenta ſerta texuntur manu,
Novena quæ ſerpens ligat:

Tibi

frequenter in Comœd. vel magiſtratibus & Imperatoribus. unde & *Evocati* milites. Vide Oedip. actu 3. *Delr.*

Pariterque] Vno eodemque tempore. *F.*

Lege confuſa] Cœli curſu. *F.*

Et ſolem & aſtra vidit] Simul nempe uno eodemque tempore, cum alioqui lucente ſole aſtra non appareant. *Delr.*

Vetitum mare] Thyeſt. 476. *F.* Ovid. 2. Metamorph.

Et vetito rurſum tentarunt æquore tingui.

Claudianus 2. de raptu:

——*vetito ſe proluit Arctos*
Æquore——

de fabula alias vide Higyn. lib. 2. & 3. Aſtron. *Delr.*

Æſtiva] In æſtate, ſicca alias & arida. *F.*

Et Iſter] Fluvios alios retro egi verſus fontes, alios ſiſtere feci. *F.*

Tot ora] Quinque, *aliis* ſeptem vid. Troad. v. 9. *F.*

Amiſit] Vel frondibus excuſſis, vel tranſlatis in alium locum ſylvis, hunc nudavi. *F.*

Hyadeſque] Sidera *Synecd.* de Hyadibus vid. Thyeſt. v. 851. *F.*

Phœbe] Luna. *F.*

Serta] Non amœnis floribus. ſed venenatis ex herbis. *Delr.*

Novena] Serta, quæ ſerpens novena numero, vel novies circundata ligat. Numerus autem novenarius Pythagoræis ſacer & perfectiſſimus, quia ab impari unitate eſt primo quadratus, tribuſque conſtat ternariis, è quibus trias ſingula in tres dividitur unitates. In ſacris autem ex ſuperſtitioſa veterum ceremonia, *numero Deus impare gaudet.* *F.*

Tibi hæc Typhoeus, membra qui diſcors tulit,
Qui regna concuſſit Iovis.
Vectoris iſtic perfidi ſanguis ineſt,
Quem Neſſus expirans dedit.
Oetæus iſto cinere defecit rogus,
Qui virus Herculeum bibit.
Piæ ſororis, impiæ matris facem,
Vltricis Althea vides.
Reliquit iſtas invio plumas ſpecu
Harpya, dum Zetem fugit,

His

Typhoëus] Thyeſt. v. 807. F.

Numeratur inter venenata propter anguineos pedes, & ex ejus ſanguine quidam venenata animalia nata credunt. hujus formam deſcribunt Heſiodus in Theogon. & Apollodor. li. 1. Biblioth. & ejus cum Iove conflictum & ſuperum trepidationem narrant, propter quam noſter, *Qui regna concuſſit Iovis.* Typhonis in Cilicia cubile oſtenditur: ſpecus ingens, ore anguſto, in quem demiſſa confeſtim exanimantur. Vide Melam lib. 1. cap. 13. Solinum Polyhiſt. cap. 47. & quæ dicemus Thyeſt. 808. *Delr.*

Membra] Vel quia ut cæteri Gigantes θεομάχοι anguineos habuit pedes, vel quod ἐκ δέ οἱ ὤμων ἦν ἑκατὸν κεφαλαὶ ὄφιος, δεινοῖο δράκοντος, &c. F.

Vectoris] Neſſi Centauri, qui præſtita Herculi opera in trajicienda per Evenum flu. Dejanira vim illi intulit, propter quod ſagittis ab Hercule confoſſus eſt, &c. Herc. Oet. v. 500. F.

Sanguis] Al. *Sanies.* F.

Quem Neſſus] Quam violentus iſte cruor fuerit, oſtendit Oetæus Hercules: item quia flumen, in quod defluxit, tam tetri odoris factum, ut ab eo accolæ Ozolæ dicti, teſtes Strabo lib. 1. & Euſtath. Iliad. β'. *Delr.*

Oetæus] Cinis hic eſt è rogo quo Hercul. in Oeteo monte combuſtus eſt, imbibitque virus quo infectus eſt. F.

Piæ ſororis] Sup. v. 644. *Melior germana parente, Et conſanguineas ut ſanguine leniat umbras Impietate pia eſt.* F.

Facem] Apud Homerum Meleager Althææ imprecationibus confixus moritur. Minyadis & OEarum auctores, (ſive ille Heſiodus, ſive Rhianus, ſive alius quiſpiam) ab Apolline in bello contra Curetes, interfectum tradunt. ejus vero opinionis, quam noſter, Ovidius in Metam. & Apollod. lib. 1. & plerique tenuerunt, auctor fuit Phrynichus ἐν δράματι Πλευρῶν, teſte Pauſania. Quidam ſtipitem fatalem fuiſſe ajunt è rogo raptum, cujus interitus ſecum Meleagri necem trahebat: alii fuiſſe non è rogo raptum ſtipitem, ſed oleaſtri ramum ſcribunt: vide Izacium in Lycophronem, & Antonin. Liberalem in Metamorph. *Delr.*

Harpya] Thyeſt. v. 153. F.

Quæ ad Harpyas pertinent, nota, & narrantur ab Orpheo in Argon. Apollonio lib. 2. Argonaur. Heſiodo in Theogon. Apollodoro lib. 1. Biblioth. Euſtathio in Odyſſ. μ'. & Izaacio in Lycophron. *Delr.*

Dum Zetem] Harpyas Zetes & Calais Boreæ filii alati in Plotas inſſ. fugarunt,

His adice pinnas ſaucia Stymphalidos,
Lernæa paſſæ ſpicula:
Sonuiſtis aræ. tripodas agnoſco meos,
Favente commotos Dea.
Video Triviæ currus agiles;
Non quos pleno lucida vultu
Pernox agitat; ſed quos facie
Lurida mœſta, cum Theſſalicis
Vexata minis, cœlum freno
Propiore legit. ſic face triſtem
Pallida lucem funde per auras;
Horrore novo terre populos;
Inque auxilium Dictynna, tuum
Precioſa ſonent æra Corinthi.

Tibi

garunt, quod Phineus benigne Argonautas excepiſſet. *F.*

Expulſa è Phinei regia, Apollon. & Valerius. *Delr.*

Stymphalidos] Herc. Fu. v. 243. F.

Sic dictæ volucres à Stymphalo Arcadiæ lacu, prope quam nidificabant, vel à Stymphalo quodam Heroë, quibus alæ, roſtra, ungues ferret; immanes & humanis carnibus inſaturabiles. Pauſan. in Arcad. Apollon. lib. 2. Higynus lib. Fabular. cap. 20. & 31. ſibi contrarius. vide Herc. Fur. *Delr.*

Lernæa] Herculis ſagittas Hydræ felle tinctas. *F.*

Sonuiſtis] Ex ara cum crepitu mota, vel ex latratu Hecates turbæ, de qua vid. Oed. v. 569. adventaſſe deam ſentio. *F.*

Tripodas] Oracula mihi non minus certa quam tripodas Delphicos, unde vaticinantur Phœbades. Oedip. 230. *F.*

Triviæ] Dianæ, Lunæ, Hippol. 411. *F.*

Agiles] Veloces, propter minorem orbem. Thyeſt. v. 837. *F.*

Vexata] Incantata Hippol. v. 420. *F.*

Propiore] Quaſi cœlo deducta aut præ motu arctius conſtricta eſſet Luna, ex opinione vulgi. *vel* in hypogæo, *vel* Menoides, nec tota lucens nocte: ut opponatur illi, quod prius dixerat, *Pleno lucida vultu Pernox.* F.

Inque auxilium] Hipp. v. 789. F.

Dictynna] Quod nomen ſibi aſſumere dignata eſt Diana in memoriam comitis ſuæ Britomartys, quæ cum amatorem ſuum Minoëm fugiens in mare ſe præcipitaret, incidit in piſcatoria *δίκτυα*, id eſt, retia, unde Dictynnæ nomine culta, à Diana in Deorum numerum relata. *aliis* Dictynna dicitur Luna, *ἀπὸ τοῦ δικεῖν τὰς ἀκτῖνας.* F.

Precioſa] Anachroniſmus, quo poëta Romanam ſcenam ſuumque tempus reſpicit. etenim A. V. DCVII. conflatis ſtatuis & ſimulachris in Corinthi incendio, confluxere æris, auri, argentique venæ: unde æs Corinthium miſtum generoſius, & laudabilius. *F.*

Precioſa, quia æri Corinthio nonnihil erat auri admiſtum. Muretus lib. 3. variar. lect. cap. 5. & prius Leonicus l. 1. var. hiſtor. c. 58. *Delr.*

Tibi ſanguineo ceſpite ſacrum
Solenne damus. tibi de medio
Rapta ſepulchro fax nocturnos
Suſtulit ignes. tibi mota caput
Flexa voces cervice dedi:
Tibi funereo de more jacens
Paſſos vincit vitta capillos.
Tibi jactatur triſtis Stygia
Ramus ab unda. tibi nudato
Pectore Manas ſacto feriam
Brachia cultro.
Manet noſter ſanguis ad aras.
Aſſueſce, manus, ſtringere ferrum,
Caroſque pati poſſe cruores.
Sacrum laticem percuſſa dedi.
Quod ſi nimium ſæpe vocari
Quereris, votis ignoſce, precor.
Cauſſa vocandi, Perſei, tuos

Sæpius

Sonent] Ne ſcilicet Luna, incantatione audita, cœlo detraheretur. *F.*

Æra Corinthi] Hoc eſt, pelves ex hoc ære contectæ. nominat autem hoc æs, vel quia ſonus ejus acutior, vel quia Corinthi hæc agebantur. *D.*

Sanguineo] Ex fovea perfuſa nigræ agnæ ſanguine, egeſto ceſpite in morem aræ quadrato, atque ipſo ſanguineo. vide Oedip. v. 555. *Scalpere terram, unguibus & pullam diducere mordicus agnam.* Horat. F.

Tibi de medio] Olim ſepulcris, buſtis, vel rogis eruta, ad maleficia deligebantur. Horat. epod. ode 17.

Iubet ſepulchris caprificus erutas,
Iubet cupreſſus funebres.

Lucanus autem hoc ad nauſeam uſque plus 40. verſibus perſequitur, lib. 6. *Delr.*

Rapta ſepulchro] In maleficis magicíſque ſacris adhibuerunt faces buſtis ereptas. vide Oed. v. 550. *F.*

Mota caput] Rotans caput more Corybantum, *vel* ſupplex. F.

Funereo] Troad. v. 82. F.

Triſtis] Taxus, cupreſſus & arbores ad Stygem natæ veneficiis idoneæ habitæ. F.

Nudato] More ſacerdotum *quos Bellona potens quos Dea magna movet, Ipſa bipenne meos cædo violenta lacertos.* namque in ſacris Cybeles & Bellonæ, ſacerdotes cultris ſibi lacertos, humeros, pectuſque ſauciabant. Lucan. 1. *Quos ſectis Bellona lacertis ſæva movet.* F.

Caroſque] Nunc quidem emittere meum cruorem, ut mox valeam effundere ſanguinem filiorum meorum. *F.*

Sacrum] Sanguinem, libamen Dianæ Tauricæ ſacrum. *F.*

Perſei] Hecate filia Perſei regis, Iovis neptis, *aliis* autem Ariſtei, *aliis* Iovis & Aſteriæ f. F.

Arcus

Sæpius arcus, una atque eadem
Semper. Iaſon tu nunc veſtes
Tingue Creuſæ, quas cum primum
Sumpſerit, imas urat ſerpens
Flamma medullas. ignis fulvo
Cluſus in auro latet obſcurus;
Quem mihi, cœli qui furta luit,
Viſcere fœto, dedit, & docuit
Condere vires arte Prometheus.
Dedit & tenui ſulphure tectos
Mulciber ignes. & vivacis
Fulgura flammæ de cognato
Phaëthonte tuli. habeo mediæ
Dona Chimaræ. habeo flammas
Vſto tauri gutture raptas;
Quas permiſto felle Meduſæ,

Taci-

Arcus] Radios, influentiam, opem in magicis. F.

Auro] Monili ſeu crinali aureo. ſup. v. 574. F.

Cœli] Ignis cœleſtis à Iove ſurrepti. Herc. Fu. 1206. F.

Viſcere] Iecore in pœnas aſſidue renaſcenti, ubi aquila illud depaſta fuerit. Herc. Fu. ibid. F.

Vires arte] Vires ignis. Heinſius legit, *virus*. F.

Prometheus] Alludit ad vulgatam traditionem Heſiodi, Horatii & aliorum; Prometheum ſubduxiſſe furto ignem cœleſtem, atque mortales ignis uſum docuiſſe. Plato, de hac re latè agens in Protagorâ inter cætera; ἀπορίᾳ οὖν ἐχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἥντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὕροι, κλέπτει Ἡφαίστου καὶ Ἀθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρί. ἀμήχανον γὰρ ἦν ἄνευ πυρὸς αὐτὴν κτητὴν τῳ ἢ χρησίμην γενέσθαι. καὶ οὕτω δὴ δωρεῖται ἀνθρώπῳ. τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἄνθρωπος ταύτῃ ἔσχε. *Cumque aliam ſalutis humanæ viam conſultans Prometheus non inveniret, ſurripuit Vulcani Minervæque artificioſam pariter cum igne ſapientiam. neque enim fieri poterat, ut eam ſine igne quis nanciſceretur, vel etiam uteretur. Eum itaque ſic hominum generi Prometheus intulit, atque ita ſapientiam, quæ victum ſuppeditat, conſecuti ſumus.* Delr.

Dedit] Vulcanus dedit ſuos ignes inſopibiles. F.

Flamma] Qua fulminatus in Eridanum decidit. F.

Cognato] Soli enim Phaëton filius: Medea neptis. F.

Dona] Ignem: namque πρόσθε λέων ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα Δεινὸν ἀποπνείουσα πυρὸς μένος, *flammiſque armata Chimæra.* F.

Tauri] Colchici ſup. v. 240. & 465. F.

Meduſæ] Gorgonis; cui aliæ duæ ſorores Sthenyo & Euryale, quibus unicus oculus, quo per vices utebantur; crines ex anguibus; alæ; ungues ærei. hanc Perſeus occidit. F.

Tacitum juſſi ſervare malum.
Adde venenis ſtimulos, Hecate,
Doniſque meis ſemina flammæ
Condita ſerva, fallant viſus,
Tactuſque ferant, meet in pectus
Venaſque calor. ſtillent artus,
Oſſaque fument, vincatque ſuas
Flagrante coma nova nupta faces.
Vota tenentur; ter latratus
Audax Hecate dedit, & ſacros
Edidit ignes face luctifera.
Peracta vis eſt omnis. huc gnatos voca,
Pretioſa per quos dona nubenti feras.
Ite, ite nati, matris infauſtæ genus,
Placate vobis munere & multa prece
Dominam & novercam. vadite, & celeres domum
Referte greſſus, ultimo amplexu ut fruar.

CHO-

Tacitum] Occultum. F.

Stimulos] Vires. F.

Semina flammæ] Pindarus dixit σπέρμα φλογός, & Virgil. in 6.
——— *quærit pars ſemina flammæ.* Delr.

Fallant] Ne qua videntibus tangentibuſve oriatur ſuſpicio. F.

Vincatque] Ardens ex venenato crinali coma novæ nuptæ exuperet flammas tædarum nuptialium. F.

Vota] Exaudior, annuit, votaque rata fecit Hecate, meque audere jubet. nam στράπτεδ' ἀπειρέσιον δαῒ σέλας; ἀμφὶ δὲ τήνγε Ὀξείῃ ὑλακῇ χθόνιοι κύνες ἐφθέγγοντ᾽. v. 569. Oedip. F.

Audax Hecate] De hac Cælius libro 20. antiq. lect. cap. 6. & Natalis Mytholog. lib. 3. cap. 15. *Delr.*

Sacros edidit ignes] Nam illâ adventante ſolum tremebat, & thedarum fulgur cernebatur, auctor Scholiaſt. Apollonii, & Turn. li. 15. cap. 8. *Delr.*

Gnatos voca] Siſte mihi huc ô nutrix natos meos. F.

Infauſtæ] Repudiatæ, & in exilium miſſæ. *F.*

Mœnas

CHORUS.

Furorem Medeæ Chorus timet, malitiam ejus execratus.

Qvonam cruenta Mænas
Præceps amore ſævo
Rapitur? quod impotenti
Facinus parat furore?
Vultus citatus ira
Riget; & caput feroci
Quatiens ſuperba motu
Regi minatur ultro.
Quis credat exulantem?
Flagrant genæ rubentes,
Pallor fugat ruborem:
Nullum vagante forma
Servat diu colorem.
Huc fert pedes, & illuc,
Vt tigris orba gnatis,
Curſu furente luſtrat
Gangeticum nemus: ſic
Frenare neſcit iras
Medea, non amores.
Nunc ira amorque cauſam
Iunxere, quid ſequetur?

Quando

MOenas] Furens Baccha. Oed. 436. F.

Impotenti] Effreni. F.

Vultus] Sic ſup. v. 384. & deinceps. F.

Quis credat exulantem] Ex minaci vultu geſtuque ſuperbo quis credat illam in exilium ire juſſam. F.

Tigris] Qua catulis à venatore ſurreptis nullum animal truculentius, nullum velocius, vide quæ nos ad Martial. epigr. xviij lib. ſpect. F.

De tigridis amore in catulos & arte quâ capitur, de furore relictæ in litore, de ſpeculo quo retardatur, de ſpontaneâ morte multa, præter Claudianum Plinius lib. 8. cap. 10. Solin. Polyhiſt. cap. 21. D. Ambroſ. libro 4. Hexamer. & Eucherius eò refert illud Iobi, juxta Hebræorum contextum. *Tigris periit, eo quod prædam non fuerit aſſecuta.* ſufiſſimè omnium Wottonus lib. 5. de different. animal. cap. 81. *Delr.*

Gangeticum] Indiæ nemora, ſecat Ganges fl. max. F.

Quid] Vtri ſuccumbet locumve dabit? iræ-ne, an amori? F.

Quando efferet Pelaſgis
Neſanda Colchis arvis
Greſſum, metuque ſolvet
Regnum, ſimulque reges?
Nunc, Phœbe, mitte currus
Nullo morante loro;
Nox condat alma lucem.
Mergat diem timendum
Dux noctis Heſperugo.

ACTVS QVINTVS.

NVNCIVS. CHORVS. NVTRIX. MEDEA. IASON:

Narrat nuntius Creüſam cum patre regiaque tota flagraſſe pernicioſo Medeæ munere, Medea filios ſuos trucidat & aufugit.

NV. P*Eriere cuncta. concidit regni ſtatus.*
Gnata atque genitor cinere permiſto jacent.
CH. Qua fraude capti? NV. qua ſolēt reges capi;
Donis. CH. *in illis eſſe quis potuit dolus?*
NVN. *Et ipſe miror; vixque jam facto malo*

Potuiſſe

Colchis] Medea à Colchide patria. F.

Arvis] Ex imperio Creontis. ſup. v. 269. F.

Reges] Creonta & Iaſonem. F.

Mitte] Vt ex præſcripto illi diei termino in exilium proficiſcatur. ſup. v. 295. F.

Heſperugo] Hippol. v. 541. & ſup. v. 71. F.

Lucifer, Eoüs, Phoſphorus, Heſporus, Veſperus, Heſperugo, Veſperugo, una eademque ſtella eſt. *Heſperus*, quod Bernardino placuit, verſum facit claudicare. Plautus:

Nec jugula, neque Veſperugo, neque Virgiliæ occidunt.

Terentius Varro lib. 6. de ling. Latina: Veſperugo, ſtella quæ veſpere oritur; à quo etiam Opilius ſcribit veſperum. Vitruvius Pollio lib. 9. de Architectura, de hoc aſtro ita ſcripſit: Cum Solem ſequitur, poſt occaſum apparens in cœlo, clariſſimeque lucens, veſperugo vocatur: aliis autem temporibus, eum antecurrens, & oriens ante lucem, lucifer appellatur. *Delr.*

R*Eges*] Δωροφάγοι & δωροβόροι, quandoque δωρόληπτοι: ut piſces hamo, quem captantes capiuntur. F.

Nu

Potuiſſe fieri credo. CH. *quis cladis modus?*
NVN. *Avidus per omnem regia partem furit,*
Vt juſſus, ignis: jam domus tota occidit;
Vrbi timetur. CH. *unda flammas opprimat.*
NVN. *Et hoc in iſta clade mirandum accidit;*
Alit unda flammas, quoque prohibetur magis,
Magis ardet ignis: ipſa præſidia occupat.
NVT. *Effer citatum ſede Pelopeja gradum,*
Medea. præceps quaſlibet terras pete.
ME. *Egon' ut recedam? ſi profugiſſem prius,*
Ad hoc redirem, nuptias ſpecto novas.
Quid, anime, ceſſas? ſequere felicem impetum.
Pars ultionis iſta, qua gaudes, quota eſt?
Amas adhuc furioſa? ſic ſatis eſt tibi
Cælebs Iaſon? quære pœnarum genus
Haud uſitatum: jamque ſic temet para.
Fas omne cedat, abeat expulſus pudor.
Vindicta levis eſt, quam ferunt parvæ manus.
Incumbe in iras, teque languentem excita,
Penituſque veteres pectore ex imo impetus,
Violentius hauri. quidquid admiſſum eſt adhuc,
Pietas vocetur. hoc age: & faxo, ſciant
Quam levia fuerint quamque vulgaris nota,

Qua

Vt juſſus] A Medea quæ miſit. F.

Alit] Augetur ignis ſuperjecta aqua φάρμακον ἀσφαλτῶδες καὶ θειῶδες, incantatum. ſup. v. 820. F.

Magis ardet] Conſtabat hoc pharmacum ſulphure & aſphalto humectiore: vide Cælium lib. 15. cap. 13. Comitem lib. 6. Mythol. cap. 7. *Delr.*

Sede Pelopeja] Corintho in faucibus Peloponneſi, Pelopi quondam regnata. Herc. Fu. v. 1164. F.

Medea] Μήδεια, φεῦγε, φεῦγε μήτε ναΐαν λιποῦσ' ἀπήνην μήτ' ὄχον πεδοστιβῆ. Eurip. F.

Ad hoc] Ad hoc facinus vel ſpectaculum. F.

Nuptias] *Ironice.* F.

Cælebs] Quod Creüſa uxore excidit. F.

Parvæ] Munera à liberis meis Creüſæ allata, vel leves manus, non in vindictæ modo graves, *addit itaque* Incumbe in iras, &c. F.

Pietas] Præ iis quæ admittenda reſtant. F.

Hoc age] Rituale verbum, attende. F.

Quæ commodavi ſcelera. proluſit dolor
Per iſta noſter. quid manus poterant rudes
Audere magnum? quid puellaris furor?
Medea nunc ſum; crevit ingenium malis.
Iuvat, juvat rapuiſſe fraternum caput;
Artus juvat ſecuiſſe, & arcano patrem
Spoliaſſe ſacro. juvat in exitium ſenis
Armaſſe natas, quære materiam, dolor,
Ad omne facinus non rudem dextram afferens.
Quo te, igitur, ira mittis? aut quæ perfido
Intendis hoſti tela? neſcio quid ferox
Decrevit animus intus, & nondum ſibi
Audet fateri. ſtulta properavi nimis.
Ex pellice utinam liberos hoſtis meus
Aliquos haberet! quidquid ex illo tuum eſt,
Creüſa peperit. placuit hoc pœna genus,
Meritoque placuit. ultimum magno ſcelus
Animo parandum eſt. liberi quondam mei,
Vos pro paternis ſceleribus pœnas date.
Cor pepulit horror, membra torpeſcunt gelu,
Pectuſque tremuit; ira diſceſſit loco,
Materque tota conjuge expulſa redit.
Egon' ut meorum liberûm ac prolis meæ

Fundam

Quæ] Quæ prius admiſi in Iaſonis gratiam. ſup. v. 276. F.

Proluſit] Hæc virgo feci. ſup. v. 49. Herc. Fu. 221. & inf. v. 908. mox notan. F.

Medea] *Emphaſ.* nunc tandem in magicis videor aliquid profeciſſe. F.

Crevit] Quum fuerint illa præludia & præexercitationes ad nobile hoc ſcelus. F.

Sacro] Vellere aureo, Marti ſacrato. F.

Senis] Peliæ ſupra 256. F.

Properavi] Nec diſtuli, iras donec mater ex Iaſone facta Creüſa ſuppeditaſſet ulterioris materiam vindictæ. Sed puta tuos (ô Medea) quoniam Iaſonis ſunt, etiam Creüſæ eſſe. F.

Cor pepulit] Deliberantem inducit Poëta Medeam poſt Apollonium, Ovidium, Valerium, *dumque vinci affectus ratione laborant*, appetitui tandem ſuccumbentem. F.

Diſceſſit] Locum dedit amori materno. F.

Materque] Maternuſque affectus redit expulſa animo vindictæ cupiditate ob repudiatam me ab Iaſone conjugem. F.

Ante

Fundam cruorem? melius, ah demens furor:
Incognitum iſtud facinus, ac dirum nefas
A me quoque abſit. quod ſcelus miſeri luent?
Scelus eſt Iaſon genitor, & majus ſcelus
Medea mater. occidant: non ſunt mei.
Pereant. mei ſunt. crimine & culpa carent,
Sunt innocentes. fateor: & frater fuit.
Quid, anime, titubas? ora quid lacrymæ rigant?
Variamque nunc huc ira, nunc illuc amor
Diducit? anceps æſtus incertam rapit.
Vt ſæva rapidi bella cum venti gerunt,
Vtrinque fluctus maria diſcordes agunt;
Dubiumque pelagus fervet: haud aliter meum
Cor fluctuatur. ira pietatem fugat,
Iramque pietas. *cede pietati dolor.*
Huc cara proles, unicum afflictæ domus
Solamen, huc vos ferte, & infuſos mihi
Conjungite artus. habeat incolumes pater,
Dum & mater habeat. urget exilium, ac fuga.
Iam jam meo rapientur avulſi ſinu,
Flentes, gementes. oſculis pereant patris;
Periere matris. rurſus increſcit dolor,
Et fervet odium. repetit inviſam manum

Anti-

A me quoque] *Emphaſ.* etiam à me effreni & vindictæ cupidiſſima. F.

Scelus] Scelus eſt Iaſonis patris eorum, qui me perfide & ingrate reliquit. F.

Medea] Quæ in perfidi gratiam toties ſceleſta fui. F.

Et frater fuit] Nec tamen illi peperci, ut Iaſoni prodeſſem. F.

Æſtus] Tanquam maris, ubi ſæva rapidi bella, &c. F.

Vrget] Vrget tamen in iras cædeſque inſtans exilium. F.

Oſculis] Et quoniam non poſſunt ſupereſſe matri, nec patri ſupererunt. Refert tamen Euripidis Scholiaſtes corruptum à Corinthiis Euripidem 5 talentis transtuliſſe in Medeam filiorum ſuorum cædem, quos ipſi Corinthii in matris odium interfecerant F. legitur & *oculis*.

Repetit inviſam manum] Libri quidam Delrii, *inviſam domum*, quod non improbat. At mei omnes pugnant pro vulgato, rectiuſque putarim. nam ira quæ in homine & pectore, minor eſt eâ, quæ jam opere exeritur, quæ manum invaſit, facinusque meditatur atque occupat. Reſpicit autem ad fratris cædem. *Grut.*

Vtinam

Antiqua mentis ira. qua ducis, ſequor.
Vtinam ſuperba turba Tantalidos meo
Exiſſet utero, biſque ſeptenos parens
Natos tuliſſem! ſterilis in pœnas fui,
Fratri patrique quod ſat eſt, peperi duos.
Quonam iſta tendit turba Furiarum impotens?
Quem quærit? aut quo flammeos ictus parat?
Aut cui cruentas agmen infernum faces
Intentat? ingens anguis excuſſo ſonat
Tortus flagello. quem trabe infeſta petit
Megæra? cujus umbra diſperſis venit
Incerta membris? frater eſt, pœnas petit.
Dabimus. ſed omnes fige luminibus faces:

Lania,

Vtinam] Vtinam peperiſſem tot filios quot Niobe Tantali filia. *Herc. Fu.* 389. quæ mihi ampla foret vindictæ ſeges. & tamen duos habeo Mormorum & Pheretem, quos patri meo prodito fratrique cæſo quaſi inferias offeram. inf. v. 968. *F.*

Natos] Quot Medea filios habuerit, ex Parmeniſci & aliorum ſententiis refert ſcholiaſtes Eurip. in Medea. hos omnes, uno Theſſalo excepto, à Medeâ necatos ſcribit Diodorus lib. 4. Sed Ælianus lib. 1. ποικιλ. ἱςορ. cap. ult. refert eos à Corinthiis interemtos fuiſſe. addit Pauſan. in Corinth. lapidibus obrutos propter allata Creüſæ munera. *Delr.*

Duos] Conſentaneum hoc eſt Euripidis traditioni. Izacius eos Mormorum & Pheretem, Hyginus Macarium & Pheretum appellat; alii aliter. *Delr.*

Quonam] Sibi per phantaſiam videtur Furias videre, mox fratris umbras. *F.*

Turba] Herc. Fu. v. 101. Thyeſt. 78. *F.*

Ingens anguis] Thyeſt. 69. Herc. Fu. 88. & 103. *F.*

Viſis furiis & audito verberum ſono, ad inſaniam homines adigi credebant, patet hic & Herc. Fur. actu 4.

Flammifera Erinnys verbere excuſſo ſonat, &c. *Delr.*

Megæra] μεγάλη ἔρις, καὶ μεγαίρουσα. F.

Diſperſis] Vt curas affectuſque animi, ita corporis vulnerum indicia poſt mortē manere fingunt poëtæ. *F.*

Incerta] Quam prima facie vix agnoſco. *F.*

Frater] Abſyrtus, quem conveniunt omnes ab impia ſorore laniatum: ſed Pacuvius & Diodorus Ægyaleum vocant. plerique volunt fuiſſe germanum fratrem, Sophocles in Scythis uterinum tantum. Timonax τῶν σκυθικῶν. β'. & Apollonius lib. 3. ob formæ præſtantiam Phaëtontem nominarunt. Quidam Medea natu majorem faciunt, quibus favet Valerius Flaccus: Pherecydes in lib. 7. à Medea ex cunis infantulum ſublatum, & in mari poſtea necatum tradidit. quod tamen in patriis ædibus patratum mavult Sophocles in Colchid. ſed Apollonius prope Iſtrum, Plinius in inſulis quæ ab hoc facinore Abſyrtides nuncupatæ. vide Scholiaſt. Apollonii in lib. 4. *Delr.*

Omnes] Furoris mei incitamenta, & quæ

Lania, perure. pectus en furiis patet.
Diſcedere à me, frater, ultrices Deas,
Maneſque ad imos ire ſecuras jube:
Mihi me relinque, & utere hac, frater, manu,
Quæ ſtrinxit enſem: victima manes tuos
Placamus iſta. quid repens affert ſonus?
Parantur arma, meque in exitium petunt.
Excelſa noſtra tecta conſcendam domus
Cæde inchoata. perge tu mecum comes.
Tuum quoque ipſa corpus hinc mecum aveham.
Nunc hoc age anime: non in occulto tibi eſt
Perdenda virtus, approba populo manum.
IA. *Quicunque regum eſt cladibus fidus, dolens,*
Concurre, ut ipſam ſceleris auctorem horridi
Capiamus: huc, huc, fortis armigeri cohors
Conferte tela; vertite ex imo domum.
ME. *Iamjam recepi ſceptra, germanum, patrem,*
Spoliumque Colchi pecudis aurata tenent,

Redie-

& quæ in me pietatis maternæ lumina extinguant. *F.*

Securas] Nec dubitent quin ſcelus factura ſim. *F.*

Strinxit] In te. *F.*

Victima] *Atque hoc dicto unum è filiis interficit.* F.

Quid] *Irruit Iaſon cum armatis.* F.

Perge] Dum hæc dicit, in altum rapit filios tum cæſum tum ſuperſtitem; quod ut celerius fiat, ſciendum variis machinis uſos fuiſſe tragicos, de quibus vide Vitruvium & Ioſ. Scal. Poët. l. 1. c. 21. hic autem vel pegmatis ἀυτοκινήτῳ, vel γεράνου opera in domus faſtigium ſubito ſublatam Medeam, ut & ſub fine hujus tragœdiæ eodem machinamento per aërem à draconibus avectam. *F.*

Non in] Non ut prius magicis & veneficiis idque clam, ſed ſpectanti Iaſoni cum Corinthiis ede ſpecimen virium tuarum, in interficiendis filiis. *F.*

Approba populo manum] Contra Horatii præceptum filios coram populo trucidat. quia tantus furor, quantum ſuperius deſcripſit, ſupremo actu, quem oportet multum aſſurgere, nuda commemoratione, pro dignitate exprimi nequiviſſet, ſpectandum facinus, non narrandum auditoribus fuit. decorum ergo ſervatum, aliter Riccius conatur excuſare, lib. 1. de imitat. Mihi videtur melior cauſa, quam dixi. *Delr.*

Armigeri] O armigeri, *appoſitive* fortis manus. vel lege *armigerum.* F.

Iamjam] Iam poſtquam injurias ulta ſim, videor mihi abunde omnia priora damna recuperaſſe. *F.*

Germanum] Vterinum: neque enim ex eadem matre frater erat Abſyrtus. *F.*

Tenent] Recepiſſe videri poſſunt in mea vindicta. *F.*

Perſe-

Rediere regna; rapta virginitas redit.
O placida tandem numina! O feſtum diem!
O nuptialem! vade. perfectum eſt ſcelus;
Vindicta nondum: perage dum facinus manu.
Quid nunc moraris, anime? quid dubitas? potes.
Iam cecidit ira: pœnitet, facti pudet.
Quid, miſera, feci? miſera, pœniteat, licet;
Feci. voluptas magna me invitam ſubit:
Et ecce creſcit. deerat hoc unum mihi,
Spectator ipſe. nil adhuc factum reor.
Quidquid ſine iſto fecimus ſceleris, periit.
IA. *En ipſa tecti parte præcipiti imminet.*
Huc rapiat ignes aliquis, ut flammis cadat
Suis peruſta. ME. *congere extremum tuis*
Natis, Iaſon, funus, ac tumulum ſtrue.
Conjux ſocerque juſta jam funeris habent
A me ſepulti: natus hic fatum tulit.
Hic te vidente dabitur exitio pari.
IA. *Per numen omne, perque communes fugas*
Toroſque, quos non noſtra violavit fides,
Iam parce nato: ſi quod eſt crimen, meum eſt:

Me

Perfectum] In uno interfecto. *F.*

Vindicta] Reſtat enim alter interficiendus, ne quid Iaſoni ſuperſit quo ſe oblectet. *F.*

Perage] Legitur &, *perage, dum faciunt manus.* F.

Quid] Al. *Quid dubitas? potens Iam cecidit ira*, id eſt, quæ vindictam habes in manu & poteſtate tua. *F.*

Miſera] Sero miſeram me agnoſco, ſero pœnitet, poſtquam fecerim. *F.*

Voluptas] Vindictæ voluptas me etiam reluctantem urget. *F.*

Invitam] Manuſc. Moguntin. & excuſi veteres omnes, *inviſam.* uno ſenſu: odit me voluptas & lætitia, ſubit tamen. *Delr.*

Deerat] Vt Iaſon filii prius cæſi ſpectaret necem. *F.*

Spectator ipſe] Legitur & *iſte.*

Sine iſto] Spectatore. *F.*

Suis peruſta] Quibus ipſa in aliis uſa eſt. *F.*

Congere] Imo pie & pro tuo officio feceris, ſi rogum tuis natis à me cæſis conſtruxeris, namque ego conjugi tuæ ac ſocero pyram accendi. *Sarcaſtice.* F.

Iuſta] Al. leg. *juſta jam functis.* id eſt, rogum. *F.*

Communes fugas] E Colchide fugientes Aetam ex Theſſalia patrem tuum. *F.*

Non noſtra] Non fides mea erga te imminuta, ſed huc coactus, ut liberorum ſaluti conſulerem. ſup. v. 438. è quibus tamen tu alterum extinxti, O parce ſuperſtiti. *F.*

Hæc

Me dede morti; noxium macta caput.
ME. *Hac, qua recuſas, qua doles, ferrum exigam.*
I nunc ſuperbe, virginum thalamos pete;
Relinque matres. IA. *unus eſt pœnæ ſatis.*
ME. *Si poſſet una cæde ſatiari manus,*
Nullam petiſſet. ut duos perimam tamen,
Nimium eſt dolori numerus anguſtus meo.
In matre ſi quod pignus etiamnum latet,
Scrutabor enſe viſcera, & ferro extraham.
IA. *Iam perage cœptum facinus, haud ultra precor,*
Moramque ſaltem ſuppliciis dona meis.
ME. *Perfruere lento ſcelere, ne propera dolor.*
Meus dies eſt: tempore accepto utimur.
IA. *Infeſta memet perime.* ME. *miſereri jubes.*
Bene eſt, peractum eſt. plura non habui, dolor,
Quæ tibi litarem. lumina huc tumida alleva
Ingrate Iaſon. conjugem agnoſcis tuam?
Sic fugere ſoleo. patuit in cœlum via,

Squam-

Hac] Sumam de te pœnas hac qua te magis urit parte, id eſt, in filio. F.

Virginum] Creuſæ nuptias pete, me conjugem factamque ex te matrem deſere, *Sarcaſtice:* ut quæ filios habeam, quorum cæde patris injurias mater ulciſci poſſim. Pluralia autem ſæpe per indignationem pro ſingularibus poſita. v. 1285. Herc. Fu. F.

Si poſſet] Si tantum mihi supereſſet pietatis, ut unius cæde me ſatiarem, alteri parcerem; etiam neutrum interficere ſuſtinuiſſem: ſed omnem exui pietatem, itaque vix dolori meo ſufficiunt iſti duo, imo ſi me gravidam ſentirem etiam diſſecto utero fœtum extraherem. F.

Iam perage] Non parum hic locus omnes torquet. I. Lipſius verſus locatos præpoſtere ſuſpicatur. tranſponendo tamen non multum conſequitur. ſimile quid facit Delrius pluribus quidem verbis, nihil tamen felicius. Ioſ. Scaliger omnia hæc Medeæ tribuit. Dan. Heinſius, à Grotio monitus, nodum ſolviſſe videtur, exponendo: *donare moram* dictum eſſe, ut *donare iram* aut *donare offenſas:* quod ille facit qui amplius offenſus non eſt, quaſi diceret Iaſon: Quoniam apud te nihil poſſunt preces meæ, perage cœptum facinus, rogata ſaltem à me, moram remittas, nec me crudelitate iſta torqueas; illa autem quo gravius urat, reſpondet, *Perfruere*, &c. F.

Meus] A Creonte mihi datus. ſup. v. 295. F.

Miſereri jubes] Miſeris enim mors grata, vid. Herc. Fu. 512. F.

Bene] *Cæſo jam altero filio.* F.

Lumina] Attolle oculos tuos meque vide. annon agnoſcis me ex ſolita cæde? prius quidem tibi, jam mihi vindictam poſcentem. F.

Sic fugere] Per cædes patrem fugi occiſo

Squammoſa gemini colla ſerpentes jugo
Summiſſa prabent. recipe jam natos parens,
Ego inter auras aliti curru vehar.
IA. *Per alta vade ſpacia ſublimi æthere:*
Teſtare nullos eſſe, qua veheris, deos.

HIP-

occiſo fratre, Acaſtum mariti mei patruelem occiſo patre ſuo, te jam conjugem occiſis filiis. F.

Ego] Et his dictis vecta curru junctis draconibus avolat Athenas, ubi Theſeo nupta. ſup. v. 973. F.

Teſtare] Teſtimonium dicas contra deorum juſtitiam, vel argumento ſis nullos eſſe in cœlo deos, ſi tibi inſigniter ſceleſtæ per æthera pateat impune via. F.

Hippo-

HIPPOLYTUS.

Interlocutores,

HIPPOLYTVS.	CHORVS.
PHÆDRA.	THESEVS.
NVNCIVS.	NVTRIX.

ARGVMENTVM.

Hippolyti Theſei ex Antiope Amazone filii Dianam virginem ac venatricem colentis, abſente apud inferos Theſeo, noverca Phædra caſtitatem oppugnat, nec expugnat. Repulſa impudica muliere, Theſeo reduci privignum oblati per vim ſtupri inſimulat. Ille credulus, filio, qui jam domum impudicam fugerat, è votis quod reſtabat tertio fretus, abſenti mortem imprecatur: ratum facit votum Neptunus, emiſſo tauro marino, qui equos Hippolyti conſternat, unde per vepres & ſaxa diſtractus auriga dilaniatur. Quod ubi reſcivit malè ſibi conſcia mulier, ſcelus ſuum falſumque crimen apud maritum confeſſa, gladio ſe transfigit. Theſeus innoxii filii caſum lugens, iramque ſuam deteſtatus, collectos paſſim artus componit.

ACTVS PRIMVS.

HIPPOLYTVS.

Hippolytus varia loca & munera miniſtris & venationis comitibus diſpertit; Dianamque venationis Deam invocat.

ITe, umbroſas cingite ſylvas,
Summaque montiū juga Cecropii,
Celeri planta luſtrate vagi
Quæ ſaxoſa loca Parnethi

Sub-

HIppolytus] Sic tragœdias inſcripſerunt, Euripides, cujus exſtat; & Lycophron, cujus interiit. Sopatri Hippolytum citat Athenæus. Hippolyti hiſtoriæ planè ſimilem Comminii cujuſdam refert Plutarchus in Parallelis, ex Doſithei Italica hiſtoria. *Delr.*

Vet. lib. nonnulli hanc tragœdiam vocant

Subjecta jacent; & quæ Thriaſiis

Valli-

vocant; *Phædram.* atque ita citat Priſcianus lib. 6. ubi ait: Seneca, in Phædra:

Hippolyte me nunc compotem voti fa cis. Delr.

Etiam Phædra hæc fabula veteri meo libro dicitur. *Lipſ.*

Tragœdia divina, & quæ paucis Latinorum cedit. Sane niſi Troadas excipias, nulli eſt ſecunda. Character eſt caſtus, œconomia optima. Nutrix tamen longe inferior Euripidis, cum Hippolytum accedit. Habet enim autor ille τὸ κομψὸν καὶ περίεργον. Neque quicquam eſt tam ſceleſtum, quod non ab eo ἐνδόξως dicatur. Profecto, aliam illius temporis rhetoricam fuiſſe oportet, quam eſt pædagogulorum hodie, qui ad ſuas neſcio quas præceptiunculas καὶ τεχνύδρια, puerorum ingenia aſtringunt. Etiam aliam, quam quæ in Thebaide elucet. In qua animam imitationis τὸ ἦθος, ſententiolæ comminuunt & intercludunt. Hæc Dianæ auxilium; illa Veneris implorat. Sane optime. Non enim virgo contra caſtitatem invocari debet. Chorus Græci, cujus eſt initium. Ἔρως Ἔρως ὁ κατ᾽ ὀμμάτων Στάζεις πόθον, eſt inimitabilis. Ei primum ſuum Seneca oppoſuit, non tam bono ſucceſſu. Reliqui quoque fere omnes è Græco ſunt adumbrati. In cæteris ſuperiores ſumus. Ibi Theſeo Hippolytus occurrit: quod hic ſapienter vitatur. Nulla enim verba digna tanto ſcelere excogitari poterant. Et tamen, res leviſſime tranſigitur. Iam de juramento, cujus cauſa factum Phædræ ab Hippolyto celatur, cum ſe uno verbo expedire potuiſſet, ſignum pœnitentis eſt poëtæ. ut qui male œconomiam ſuam orſus eſſet. Accedit τὸ ἄλογον. Ante enim dixerat, cum nullum periculum immineret,

Ἡ γλῶσσ᾽ ὀμώμοχ᾽, ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος.

Sed & talis eſt inventio tabellæ, quam cum Phædra jam pendentem Theſeus invenit. Niſi enim hoc excogitaſſet, unde ſcire poterat quid eveniſſet? Plane hærebat illi aqua. Quare quod in Comico εὑρετικὸν vocari ſolet & laudatur, hoc in Tragico αἰσχυνόμενον dicendum eſt. Quod perpetuum eſſe Euripidis vitium, magnus Ariſtoteles notavit. Ergo ſucceſſum vide. Pœnas dat uterque; & poëta & Hippolytus. Hic diripitur ab equis: ille ut actionem quam tot modis intricaverat abſolvat; it ad machinam, & Dianam introducit. quæ rem Theſeo exponit. Sic Hippolytus in urbem rurſus redit, & quod fieri non poterat, ſi vel nomen tueretur ſuum, placide expirat. Noſter quia rem præceperat, ſine ullo protenus labore ad finem perducit. Duas ὄψεις σκηνικὰς adjunxit: quibus oculorum lenocinium quæſivit. Nam Phædra coram populo ſibi manum infert: & Hippolyti reliquiæ exhibentur. De quibus ſupra. Sed in ſingulis hæc perſequi Tragœdiis, non eſt animus. Cum id ſuo ſibi loco melius futurum ſit. Et jam properamus. *Heinſ.*

Cingite] Indagine, odora canum vi, retibus. F.

Cecropii] Attici à, Cecrope qui oppidum Cecropiam condidit, quod poſtea in arcem Athenarum mutatum eſt, unde regio & mons vicinus nomen habent. F.

Loca Parnethi] Vulgo legitur Carpeneito, Strabo, Ptolomæus, Plinius, Mela, Ammianus *Carcineten* ſeu *Carpeneitum*, agnoſcunt. ſed fluvium & ſinum, non ſaltum; & Scythiæ, non Atticæ; quem Arrianus in Periplo maris Euxini vocat *cercinetin* erat in eo ſinu Triviæ lucus, admodum

indige-

Vallibus amnis rapida currens
Verberat unda: ſcandite colles
Semper canos nive Riphæa.
Hac hac alii, qua nemus alta
Texitur alno; qua prata jacent,
Qua rorifera mulcens aura
Zephyrus vernas evocat herbas;
Ubi per glacies lenis Iliſſus,

Ubi

indigenis religioſus, auctore Marcellino lib. 22. An ergo hîc legemus, *carcineto*? Non opinor. primò quia nulli codices huc inducunt. nam omnes vel *carpanetho* ut pleriq. m. ſ. vel *carponeto*, ut vett. excuſi: vel, *carpaneto*, vel, *carpeneito*. Deinde quia degebat in Atticâ Hippolytus: & non niſi Dædali remigio in Scythiam cum ſuis canibus & venatoribus migrare poterat. Solus meus codex ſcriptus:

Quæ ſaxoſa loca Parnetho.

benè, ſanè perbenè, ſi unicam litterulam mutes; *ſaxoſo*. nam Parnes Atticæ mons nobilis, Thucydidi, Ariſtophani, Luciano, Straboni, Stephano prope Hymettum: laudatus à Pauſaniâ in Attic. copioſâ urſorum & aprorum venatione: vitibus benignum vocat Statius in Thebaid. *Delr.*

Πάρνης mons Atticæ. unde merito ſaxoſum vocat. Ariſtophanes νεφέλαις extulit feminino genere, βλέπε νῦν δευρὶ πρὸς τὴν Πάρνηθα. Sed alibi extulit maſculino, ἐς κόρακας ἥξω φέρων τε δεῦρο τὸν Πάρνηθ' ὅλον. Scal.

Thriaſiis] Thriaſiis vallib. Thria enim vicus Atticus in tribu Oeneidæ. F.

Nive] Indurata à Borea flante à Riphæis montibus Scythiæ. F.

Zephyrus] Favonius veris comes & pater, genitalis mundi ſpiritus. F.

Ubi per glacies] Plurimi libb. hunc verſum non admittunt & merito. quid enim eſt *per glacies labi*? eaſque in Attica. I. Lipſ. emendat *glareas* in diſſyllabon contractum: ut per ſcrupos & ſaxa volvatur Iliſſos Atticæ amnis. *F.*

Hic verſus à m. s. noſtris o. abeſt, nec interpres vetus agnoſcit: ut non immeritò ſuſpectus eſſe debeat. *Commel.*

Abeſt hic verſus membranis numero novem; eumque propterea etiam deleviſſem, tamquam irreptitium, niſi aſſeveraſſet Delrius haberi in m. s. quos evolvit omnibus. retinui tamen eâ facie quâ paſſim vulgatur. nam conjectura viri maximi textui deinde illata à nonnullis, nondum ſe mihi perprobat. Et ſi haud putem tamen *Glacies* legitimam auctoris prolem. Quæ enim alii producunt, ut oſtendant in Græciâ & Atticâ frigus aſperius; hoc tantum evincunt, nivoſa eſſe juga montium: quod facile conceſſerim vel ipſâ æſtate. Sed enim cum flumina labantur per plana; probatum oportuit glaciem ibi reperiri ipſo Septembri, quo inſtituta iſthæc venatio; niſi nos decipiunt illa infra v. 838.

Jam quarta Eleuſis dona Triptolemi ſecat;
Paremque toties libra compoſuit diem.
Grut.

Lenis] Si *levis* legimus opponitur pigro Mæandro. levis itaque protrudit præcipiti curſu glaciei cruſtas.

Mean

Vbi Mæander ſuper æquales
Labitur agros piger, & ſteriles
Amne maligno radit arenas.
Vos, qua Marathon tramite lævo
Saltus aperit; qua comitatæ
Gregibus parvis nocturna petunt
Pabula fœtæ. vos, qua tepidis
Subditus auſtris, frigora mollit
Durus Acharnan. alius rupem
Dulcis Hymetti: parvas alius
Calcet Aphidnas. pars illa diu
Vacat immunis, qua curvati
Litora ponti Sunion urget.

Si

Mæander] De quo in Herc. Fu.613. Sed ille Phrygiæ fl. hic de Atticis ſermo eſt. niſi forte ad illud reſpicit quod refert Pauſan. in Corinthiacis, Mæandrum in mare ad Miletum delapſum mare ſubire, & in Peloponneſo emergere, atque illic Aſopum fieri. Alii leg. *Melænus*. *F.*

Piger] Propter crebros flexus & reflexus. Seneca:

Qualis incerta vagus Mæander unda
ludit, & cedit ſibi.

Ovidius autem;

Non ſecus ac liquidis Phrygius Mæander in undis
Ludit, & ambiguo lapſu refluitque, fluitque. Delr.

Maligno] Parco non irriganti terras *vel* alluenti agros Phrygum & Carum, *vel* doloſo, flexuoſo. *F.*

Quia nullum limum, quo agri fœcundi fiunt, adducit, ſed ſteriles volvit arenas.

Marathon] Ex urbibus Tetrapoleos Atticæ una, Miltiadis victoria de Perſis inſignis. *F.*

Comitatæ] Feræ comitatæ fœtibus noctu paſcuntur. *F.*

Qua tepidis] Qua ſtrenui bellatores Acarnenſes meridionalem Atticæ partem incolunt. *Vel* qua mons ſaxoſus prope Acharnas vicum Atticæ frigora mollit. *F.*

Hymetti] Montis Atticæ marmore clari, ut & thymo ac melle celebris. *F.*

Aphidnas] Vicum Athenienſium, ubi Theſeus Helenam raptam occultavit. *F.*

Sic plerique libri Moguntin. *Athinas*; Bernardin. legit; *Apidanas*. primus Daniel repoſuit; *Aphidnas*. id ceteri ſecuti. rectè. *Aphidnæ* vicus Athenienſium, in tribu Antiochidâ, etiam *Titacides* dictus: nomen accepit à Theſci ſocio Aphidno, de quo Plutarchus in Theſeo. vide Diodorum Siculum lib. 4. Pauſaniam in Attic. & Strabonem libro 9. Stephanus docet Aphidnam differre ab Aphidnis. *Delr.*

Immunis] A venatione noſtra & præda. *F.*

Curvati] Sinuati. *F.*

Sunion] Promontorium Atticæ. *F.*

Pomponius Mela lib. 2. Ægæum ſtatim pelagus vaſtè longum litus impellit, hinc ad promontorium quod Sunion vocatur, magno ambitu molique circumagit. *Delr.*

Phili-

Si quem tangit gloria ſylvæ,
Vocat hunc Philipis. hic verſatur
Metus agricolis, vulnere multo
Iam notus aper. at vos laxas
Canibus tacitis mittite habenas:
Teneant acres lora Moloſſos.
Et pugnaces tendant Creſſæ
Fortia trito vincula collo.
At Spartanos, (genus eſt audax

Avidum-

Philipis] Moguntin. *Helipis.* Herbipolenſ. & tres Veneti; *Philippis.* Pariſ. Baſileenſ. Lugdun. Lipſienſ. Complut. *Philipis.* Philippi Theſprotiæ, & Thraciæ mihi noti, ex Plinio, Strabone, Appiano, Diodoro: nec minus cruore Romano nobiles Philippici campi, ſed quid illi ad hanc Hippolyti venationem? omnino quærendus in Atticâ locus. Sed nullum hoc nomine, quod ſciam, ſuggerunt Strabo, Pauſanias, Xenophon, Stephanus, Harpocration, Heſychius, ceteri, qui Atticæ loca recenſent, juvarent fortè Atticarum rerum ſcriptores, quos Athenæus & alii citant, ſi exſtarent, Ameleſagoras, Philochorus, Androtion, & Hellanicus. Fuit fortaſſis, *Philipis*, vicus unus ex illis centum ſeptuaginta quatuor; quorum multa nomina periere. nam Sigonius collegit lib. 1. de repub. Athenienſ. cap. 2. & lib. 2. cap. 27. non multa. Ego apud ſcriptores Græcos nonnulla reperio, non procul ab hoc nomine recedentia; quorum fortè aliquod à Senecâ hîc poſitum. An ergo ſcripſit; *Pitthis*? nam πίττευς Suidæ, municipium Cecropiæ tribus. An; *Iapis*? nam Stephanus ibidem agnoſcit ἴαπιν χαράδραν (quæ an illa, de qua proverb. apud Heſychium οἰνόη τὴν χαράδραν, cujus mentio apud Strabonem lib. 9. non definio:) ſed hic de ſilvâ, non de ſtagnantibus & paluſtribus ſe locis (quæ tamen apri non averſantur) loqui ſignificat. Poſſent & ſe ingerere conjicienti, πήληκες, & σφηττὸς & ipſæ tribus Atticæ Stephano. Sed mihi præ omnibus placet φλυεῖς, Cecropiæ tribus, apud eundem. ut legatur:

Vocat hunc Phlyeis: ubi verſatur.

ita: ſi quid mutandum. nam ſi; *Philipis*, retinetur: fateamur, nos locum illum ignorare. *Inter virtutes* (inquit Fabius) *Grammatici habetur, aliquid neſcire. Delr.*

Vox ignota cœlo Græco. Procul dubio ſcribendum, *Phibalis*. Ariſtoph. Ἀχαρνεῦσι. ἰσχάδας φιβάλεως. Scholiaſtes, τόπος Μεγαρίδος. οἱ δὲ Ἀττικῆς. Vnde φιβαλέεις ἰσχάδες commendatæ. *Scal.*

Metus agricolis] Terror metuendus agricolis, quos multoties vulneravit. *vel* notus multo venatorum vulnere, quos tamen effugit. F.

Canibus tacitis] Non argutis, vocalibus, clamoſis-ve. F.

Habenas] Quas copulas vocant. *vel* lora. F.

Moloſſos] Epiroticos canes, qui fortitudine laudantur: ut Spartani, ſeu Lacones velocitate. F.

Creſſæ] Canes Cretenſes fœmellæ acres loris extenſis indagnt. F.

At Spartanos] Sed Laconas arctiori nodo coërcete. F.

Laconici canes etiam ab Euſtathio Odyſſ. ρ; Ariſtæneto in epiſtolis, Xenophonte,

Avidumque feræ,) nodo cautus
Propiore liga. veniet tempus,
Cum latratu cava ſaxa ſonent:
Nunc demiſſi nare ſagaci
Captent auras, luſtraque preſſo
Quærant roſtro; dum lux dubia eſt;
Dum ſigna pedum roſcida tellus
Impreſſa tenet; alius raras
Cervice gravi portare plagas,
Alius teretes properet laqueos.
Picta rubenti linea pinna

Vano

nophonte, Oppiano & Nemeſiano in Cynegeticis, Virgilio 3. Georg. demum Sophocle, Nonno & Claudiano commendantur. *Delr.*

Veniet tempus] Feris ſc. excitatis. F.

Demiſſi] Vide Thyeſt. v. 497. F.

Nare ſagaci] Propter odoratus acumen aptâ & idoneâ inveniendis ferarum latibulis. Plautus:

Canem eſſe oportuit, ſagax naſum habet.

Captent auras] Ad percipiendum odorem ferarum, qui per aërem multiplicatis ſpeciebus (ut vocant) illis offertur. declarant hoc comti imprimis & politi verſus L. Varii.

Seu canis umbroſam luſtrans Gortynia vallem,
Si veteris potuit cervæ comprendere luſtra;
Sævit in abſentem, &, circum veſtigia luſtrans
Æthera per nitidum tenues ſectatur odores. tenuia odorum ſimulacra. *Delr.*

Lux dubia] Primum diluculum. F.

Cervice gravi] Gravata. F.

Diſpiciant venatores, an heic exciderit ſcriptura quam conſtantiſſime retinent & mſſ. ſeptem & Scholiaſtes vetus. *rotare plagas.* Grut.

Linea pinna] *Linea,* ſeu *Formido,* retis genus eſt. alterno plumarum verſicolorium, maxime rubricatarum, contextu ornatum: quas interdum uſtulabant, ut gravi odore amplius feras terrerent: & tunc pennæ odoratæ dicebantur. comparatum id genus retis, ut feræ, maxime cervi, vel in veros caſſes vano terrore impellerentur, quos vicinis in locis occultabant (ut innuit Lycophron.) vel dum latratu canum attoniti, inſequentem à tergo haſtatum equitem fugiunt, & circum lineam vagantur, ab occultis ſagittariis certo ictu ſternerentur, quam venationem Seneca his verbis lib. 2. de Clementia ſignificat. *Sic feras linea & pinnæ clauſas continent. eaſdem à tergo telis eques inceſſat; tentabunt fugam, per ipſa quæ fugerant, proculcabuntque formidinem.* Idem lib. 2. de Ira cap. 12. *Nec eſt mirum, cum maximos ferarum greges linea pennis diſtincta conterreat* (forte; conſternet) *& ad inſidias agat ab ipſo effectu dicta formido. Vanis enim vana terrori ſunt. curriculi motus, rotarumque verſata facies leonem redigit in caveam, elephantes porcina vox terret. Sic itaque ira metuitur; quomodo umbra ab infantibus, à feris rubens penna.* ad quem locum forte hic reſpexit. Formidinis texturam docet Gratius in lib. de venatione; uſum, non minus jucunde quam fuſe Pierius lib. 7. Hieroglyph. cujus verba prolixitatis vitandæ gratia prætereo;

poſſunt

Vano cludat terrore feras.
Tibi libretur miſſile telum.
Tu grave, dextra lævaque ſimul
Robur lato dirige ferro.
Tu præcipites clamore feras
Subſeſſor ages: tu jam victor
Curvo ſolves viſcera cultro.
Ades en comiti Diva virago,
Cujus regno pars terrarum
Secreta vacat: cujus certis
Petitur telis fera, quæ gelidum
Potat Araxen, & quæ ſtanti
Ludit in Iſtro: tua Getulos
Dextra leones, tua Cretæas
Sequitur cervas: nunc veloces
Figis damas leviore manu.
Tibi dant variæ pectora tigres,
Tibi villoſi terga biſontes,

Latiſ-

poſſunt autem commentarii eſſe loco, iis quæ poëtæ de Lineâ. Nonnulla Cælius lib 16. antiquar. lect. cap. 11. & Turneb. l. 5. adverſ. c. 5. & Chriſtoph. Rufus Antexegematorum. fol. 8. *Delr.*

Lato ferro] Venabulo. F.

Subſeſſor ages] In inſidiis latens, unde occaſione capta repente exiliens territas feras in laqueos agas. F.

In venatione, & in exercitu, *ſubſeſſores* dicuntur, qui ſunt in inſidiis: unde etiam domeſtici hoſtes pudicitiæ, *ſubſeſſores* nominantur à Val. Maximo, ἔφεδροι ἢ τοὺς εὐνὰς ὑποκλεπτόμενοι, ut Sophocles. Abſente Agamemnone, ut canit Virgilius, *domi ſubſedit adulter*, quia Ægiſthus patruelis ſui uxorem inceſtu polluit, & reverſū è bello regē per inſidias interfecit. *Fab.*

Ades] Fave mihi ô Diana venationis Dea virilis. F.

Pars terrarum] Inferi. eadem enim quæ Proſerpina. *vel ad rem præſentem,* nemora, ſylvæ, ferarum luſtra. F.

Quæ gelidum] *Ubivis terrarum* & quæ bibit Araxem fl. Armeniæ. F.

Quæ ſtanti] Et quæ ludibunda percurrit Danubium in Germania ortum fl. congelatum. F.

Getulos] Libycos. Getuli n. antiquiſſimi incolæ Africæ, *quæ Leonum arida nutrix.* F.

Dextra leones] At negat Homerus eam leonum venatione delectari: ſcilicet, quia de Taygetis & Erymantho illi ſermo, quæ loca leonibus carent. Vide Pierium lib. 7. Hieroglyph.) Nam quod noſter, idem quoque Claudian. in Panegyri de conſulatu Manlii. *Delr.*

Cretæas] Creta enim cervis nobilis, & dictamno, cujus uſum docuerunt cervæ. F.

Dant pectora] Reſiſtentes finguntur. F.

Variæ] Maculoſæ. F.

Tigres] Herc. Fu. v. 1323. F.

Biſontes] Boves ſylveſtres. F.

Latiſque feri cornibus uri.
Quidquid ſolis paſcitur arvis,
Sive illud inops novit Garamas,
Sive illud Arabs divite ſylva,
Sive ferocis juga Pyrenes,
Sive Hyrcani celant ſaltus,
Vacuiſque vagus Sarmata campis,
Arcus metuit, Diana, tuos.
Tua ſi gratus numina cultor
Tulit in ſaltus: retia vinctas
Tenuere feras; nulli laqueum
Rupere pedes; fertur plauſtro
Præda gementi. tum roſtra canes
Sanguine multo rubicunda gerunt;
Repetitque caſas ruſtica longo
Turba triumpho. en Diva fave.

Signum

Biſontem lib. 6. Cæſar cervi figurâ eſſe ſcribit; à mediâ fronte inter aures unum cornu exſtare valde excelſum & rectum, & ab ejus ſummo ramos, ſicut palmas, late diffundi: collum jubis villiſque contectum, (unde Plinio lib. 8. cap. 15. jubati) tradunt Strabo lib. 4. & Solin. cap. 29. Agit de iiſdem Wotton. lib. 6. c. 92. *Delr.*

Latiſque feri] Uros fingit εὐρυμετώπους, ut loquitur Heſiodus, quod Plautus patales reddidit. *Delr.*

Vri] Feri boves in Germania vi & velocitate excellentes. F.

Solis arvis] Deſertis. F.

Inops Garamas] Interioris Africæ popul. egenus & vagus. F.

Divite ſylva] Aromatum feraci. F.

Iuga Pyrenes] Montes Pyrenæi. à Pyrene filia Bebricis ibi compreſſa ab Hercule, ut volunt fabulæ, vel ἀπὸ τοῦ πυρὸς, propter incendium. quo flagravit illorum montium ſylva, injecto à paſtoribus igne. F.

Hyrcani] Hyrcania Scythiæ contermina, hod. *Hyrach.* F.

Vacuiſque] Incultis, ſolis, ſine opidis. *Delr.*

Vagus] Herc. Fu. v. 538.
Carens certis ſedibus. Papinius;

Quæ modo Marcomanos poſt horrida
bella vagoſque
Sauromatas.

& alio loco,

——— *mutatoreſque domorum*
Sauromatæ ———.

Sauromatæ & Sarmatæ iidem ſunt. *Delr.*

Tua] Si numen tuum invocanti, partem prædæ voventi, venationem rite aggreſſo adfueris prædā largita. F.

Gementi] Al. *trementi.* ſc. præ pondere prædæ. F.

Roſtra] Improprie pro rictibus.

Turba] In morem triumphi à venatione rediens præda onuſta: ſed & venatores Idib. Aug. ſolenniter feriati ſpicatas faces accenſas in nemora Dianæ ſacra ferebant caneſque infulis ornatos cum cæteris inſtrumentis venatoriis Deæ ſiſtebant. F.

Fave

Signum arguti miſere canes.
Vocor in ſylvas. hac, hac, pergam,
Qua via longum compenſat iter.

PHAEDRA. NUTRIX.

Phædra amore Hippolyti ardere ſe fatetur apud nutricem fruſtra eam à tam nefando amore dehortantem.

O Magna vaſti Creta dominatrix freti,
Cujus per omne littus innumeræ rates
Tenuere pontum, quidquid Aſſyria tenus
Tellure Nereus pervium roſtris ſecat;
Cur me in penates obſidem inviſos datam,
Hoſtique nuptam, degere ætatem in malis
Lacrymiſque cogis? profugus en conjux abeſt,
Præſtatque nuptæ, quam ſolet, Theſeus fidem.
Fortis per altas invii retro lacus
Vadit tenebras miles audacis proci;
Solio ut revulſam regis inferni abſtrahat,
Pergit furoris ſocius. haud illum timor,

Pudor-

Fave] Scribendum opinor *favet*, nam faventis ſignum agnoſcit canum vocem. *F.*

Arguti] Latratores. ſic loquacem vocat Plautus; *ſine virtute argutum civem mihi habeam pro præficâ.* & Nonio, Argutari, loquaciter proloqui. *Delr.*

Quæ via] Per iter mage compendioſum. *F.*

O *Magna*] O patria mea Creta inſula ad dominatum Græciæ ſita. Nam & Minos ſibi vicinas inſulas & maximam Græciæ partem ſubdidit. *F.*

Quidquid] Heinſius legit. *Quiſquis Aſſyria tenus Tellure Nerea pervium roſtris ſecat.* ait Lipſii atque aliorum non levis cenſor, ſe non capere quid ſecet Nereus, qui & ipſe navium roſtris ſecatur. ſed & recte dici poteſt *ſecat* de mari Mediterran. Herc. Fu. v. 233. hoc eſt, qua patet mare navibus pervium ad Aſſyriam uſque. *F.*

Obſidem] Neque enim filiarum raptū ulciſcebatur Minos. inf. v. 244. *F.*

Inviſos] Eorum qui fratrem meum Androgeon interfecerunt. F.

Hoſtique] Theſeo, qui Athenienſis Minotaurum occidit, ſororem deſeruit, meque adeo. *F.*

Quam] Helenæ, Hippolytæ ſeu Antiopæ, Melibœæ, Ariadnæ. *F.*

Invii] Stygis irremeabilis. *F.*

Miles] Secutus Pirithoum. Herc. Fu. 805. *F.*

Audacis proci] Pyrithoi, Proſerpinam Ditis thalamo deducere adorti. *Delr.*

Furoris] Inſani amoris. *F.*

Illum] Hinc & ſibi illiciti amoris licen-

Pudorque tenuit. ſtupra & illicitos toros
Acheronte in imo quærit Hippolyti pater.
Sed major alius incubat mœſtæ dolor.
Non me quies nocturna, non altus ſopor
Solüere curis: alitur & creſcit malum,
Et ardet intus; qualis Ætnæo vapor
Exundat antro. Palladis telæ vacant,
Et inter ipſas penſa labuntur manus.
Non colere donis templa votivis libet;
Non inter aras, Atthidum miſtam choris,
Iactare tacitis conſcias ſacris faces;
Nec adire caſtis precibus aut ritu pio
Adjudicatam præſidem terræ deam.
Iuvat excitatas conſequi curſu feras,

Et

licentiam captat non ſedatæ libidinis mulier. *F.*

Hippolyti] Hic primo vocabatur Demophon, teſte Plutarcho in Theſeo; teſte verò Pauſania, Tyndarides: quomodo illum vocavit Plinius lib. 29. hiſt. natural. cap. 1. poſtea dictus Virbius. *Delr.*

Ætnæo] Herc. Fu. v. 105. *F.*

Palladis] A Pallade inventæ artes textoriæ & lanificæ, id eſt, non nere non texere juvat. πολυδαίδαλον ἱςὸν ὑφαίνειν. *F.*

Votivis] Pro mariti reditu. *F.*

Atthidum] Matronarum Atticarum. vid. Herc. Fu. v. 300, & 844, & 1163. *F.*

Conſcias ſacris faces] *Pathos*, facibus ſenſum dat tanquam myſticis. *F.*

In Herc. Fur ait Megara:

tibi, frugum parens,
Secreta reddam ſacra tibi multâ fide
Longas Eleuſi tacita jactabo faces.

utrobique loquitur de Eleuſiniis ſacris; quæ ab Atticis virginibus & matronis honeſtis Eleuſim proficiſcentibus in Cereris honorem fieri ſolebant, quod Thelytus Methymnæus apud Theocriti Scholiaſt. docet. Dicta ſunt Eleuſinia, quia Eumolpi operâ Athenienſes ea ab Eleuſiniis acceperunt: ſive illa invenerit Eumolpus; ut vult Androtion lib. 2. de ſacrificiis; ſive Danai filiæ, ut cenſet Herodotus in Euterpe. dicta etiam Theſmophoria. Fuêre majora & minora. Majora antiquiora, & in Cereris potiſſimum honorem, minora in Proſerpinæ, diu poſterius inſtituta, ut illis Hercules initiaretur. nam majoribus, quod peregrinus eſſet, non licebat, teſte Cælio Rhodigino. Quod ſi vetum, ambo Senecæ loca de Minoribus erunt, ut & illud Ciceronis lib. 1. de nat. Deorum: *Omitto Eleuſinam ſanctam illam & auguſtam, ubi initiantur gentes orarum ultimæ.* & Ariſtidis in Panathenaicis, quando docet quotannis maximam multitudinem initiatorum albo adſcribi conſueviſſe. *Delr.*

Præſidem] Minervam cui Deorum judicio & populi ſuffragio adjudicatum præſidium & nomen Athenarum, cum olivam pacis ſymbolum eduxiſſet, donum præſtantius Neptuni bellatore equo. vid. Herc. Fu. 912. *F.*

Iuvat] Me Hippolyti comitem. *F.*

Geſta

Et rigida molli gæſa jaculari manu.
Quo tendis, anime? quid furens ſaltus amas?
Fatale miſeræ matris agnoſco malum.
Peccare noſter novit in ſylvis amor.
Genitrix, tui me miſeret. infando malo
Correpta, pecoris efferi ſævum ducem
Audax amaſti. torvus, impatiens jugi,
Adulter ille, ductor indomiti gregis.
Sed amabat aliquid: quis meas miſeræ deus,
Aut quis juvare Dædalus flammas queat?
Non, ſi ille remeet arte Mopſopia potens,
Qui noſtra cæca monſtra concluſit domo,
Promittat ullam caſibus noſtris opem.
Stirpem peroſa Solis inviſi Venus,
Per nos catenas vindicat Martis ſui,
Suaſque. probris omne Phœbeum genus
Onerat nefandis. nulla Minois levi
Defuncta amore eſt. jungitur ſemper nefas.
NVT. *Theſeia conjux, clara progenies Iovis,*
Nefanda caſto pectore exturba ocius:
Extingue flammas; neve te diræ ſpei
Præbe obſequentem; quiſquis in primo obſtitit
Repulitque amorem, tutus ac victor fuit.

Qui

Gæſa] Tela Romanis uſurpata ab Hiſpanis, *ut alii*, à Gallis, *Virg*. Gæſa Alpina. *F.*

Fatale] Mater enim Paſiphaë taurum in ſylvis paſcentem, ego Hippolytum venatorem ſylvis gaudentem amo. *F.*

Aliquid] *Vaccam, quam in magno ſequitur grege* unde ſpes aliqua matri fruendi amoris, mihi autem nulla, Hippolytus enim ἀναίσθητος nihil amat. *F.*

Dædalus] Ingenioſus artifex, qui amati tauri copiam fecit matri meæ ligneæ vaccæ incluſæ. *F.*

Mopſopia] Attica, à Mopſo rege, *vel* Mopſopia Oceani filia. hoc eſt, arte Dædali Athenienſis. *F.*

Qui noſtra] Qui concluſit Minotaurum matre mea natum in Labyrintho.. *F.*

Stirpem] Venus odio & vindicta noſtram proſequitur familiam (Paſiphaë enim filia Solis) cujus adulterium cum Marte detexit Sol detulitque ad Vulcanum, qui ipſos ferreis reticulis irretitos Diis deridendos exhibuit. *F.*

Minois] Patronymicum, fœmina è familia Minois. *F.*

Clara] Filia Minois qui Iove ſatus. *F.*

Qui

Qui blandiendo dulce nutrivit malum,
Sero recuſat ferre, quod ſubiit, jugum.
Nec me fugit, quam durus, & veri inſolens,
Ad recta flecti regius nolit tumor.
PH: *Quemcunque dederit exitum caſus, feram:*
Fortem facit vicina libertas ſenem.
NV. Obſtare primum eſt velle, nec labi via:
Pudor eſt ſecundus, noſſe peccandi modum.
Quo miſera pergis? quid domum infamem gravas,
Superaſque matrem? majus eſt monſtro nefas.
Nam monſtra fato, moribus ſcelera imputes.
Si, quod maritus ſupera non cernit loca,
Tutum eſſe facinus credis, & vacuum metu;
Erras. teneri crede Lethæo abditum

Theſea

Qui] Vitare enim plagas facilius, quam retibus ſe expedire, aut Validos Veneris perrumpere nodos. *F.*

Nec me] Novi ego regum & nobilium ſuperbum ingenium, quam non libenter verum audiant aut ad rectum flecti velint. v. 574. Octav. *F.*

Fortem facit vicina] Quidam continuant nutricis orationem, quæ jam vetula liberius reginam moneat ſenectute ſua freta. *alii* Phædræ duos hoſce verſus tribuunt, ſed poſteriorem legunt *Sortem facit vicina libertas levem.* quæ vel amoris fruitio vel mors deſtinata. *F.*

Nimium ſibi permiſerunt in poſtremis editionibus eruditi viri, qui hic Phædræ nomen ſuſtulerunt, quaſi iſta à nutrice dicantur. Ut & ante illa, *Obſtare primum eſt.* Quibus ſublatis, nihil in tota illa *ῥήσει* quam nutrici aſſcriptum eunt, præter caliginem & noctem. Ponamus ergo hæc à Phædra dici, illa à Nutrice. Sequitur,

Fortem facit vicina libertas ſenem.

Quæ credo in cauſſa fuiſſe, cur hæc turbarent. Putabamus aliquando ſcribendum eſſe,

Sortem facit vicina libertas levem.

Nec negari poteſt, quin ita expeditior ſit ſenſus. Nam quid magis ad Phædræ mentem? Quàm cum ſerio moneret Nutrix, ne iſti indulgeret malo, è quo ſine ſumma in poſterum moleſtia, expedire ſe non poſſet,

Quemcumque, inquit, *dederit exitum caſus, feram.*

Sortem facit vicina libertas levem.

Omnia feram; & præſertim vicinæ libertatis ſolatio. quæ fortunam quoque aſperrimam lenire ſolet. Ea autem mors eſt. Notum illud Thraſeæ, qui τῷ ἐλευθερίῳ Διΐ moriturus libabat. Sic Agamemnone,

AG. *Ne metue dominam famula.*

CA. *libertas adeſt.*

Scio quomodo ab aliis accipiatur; quibus nondum accedo. Quamvis fortunæ patriæ hic non agantur, & ſenſus fere idem ſit. *Heinſ.*

Majus] Inceſtus hic amor tuus major eſt belluino illo matris tuæ, unde Minotaurus. F.

Fato] Stoice. nam Peripatetici monſtra peccato naturæ tribuunt. F.

Erras. teneri] M. s. fere omnes, & Aldi editio, *Erras. tum tu crede.* i. fac, pone hoc eſſe credendum. *Commel.*

Tene-

Theſea profundo; ferre perpetuam Stygem.
Quid ille, lato maria qui regno premit,
Populiſque reddit jura centenis pater,
Latere tantum facinus occultum ſinet?
Sagax parentum eſt cura. *credamus tamen*
Aſtu doloque tegere nos tantum nefas.
Quid ille rebus lumen infundens ſuum
Matris parens? quid ille, qui mundum quatit,
Vibrans coruſca fulmen Ætnæum manu
Sator deorum? credis hoc poſſe effici
Inter videntes omnia ut lateas avos?
Sed, ut ſecundus numinum abſcondat favor
Coitus nefandos, utque contingat ſtupro
Negata magnis ſceleribus ſemper fides:
Quid pœna præſens, conſciæ mentis pavor;
Animuſque culpa plenus, & ſemet timens?
Scelus aliqua tutum, nulla ſecurum tulit.
Compeſce amoris impii flammas precor,
Nefaſque, quod non ulla tellus barbara
Commiſit unquam, non vagus campis Geta,
Nec inhoſpitalis Taurus, aut ſparſus Scythes,
Expelle facinus mente caſtifica horridum;
Memorque matris, metue concubitus novos.

Miſce-

Teneri] Puta Theſeum non rediturum ab inferis; quid Minos pater tuus? F.

Lethæo] Infern. vide Herc. Fu. v. 291: 679. 711.

Lato maria] Sup. v. 85. F.

Centenis] Cretæ quæ C habet urbes.

Ille rebus] Sol avus tuus maternus. F.

Ille, qui] Jupiter avus paternus. F.

Ætnæum] Quod in Ætna fabricant Cyclopes Vulcani miniſtri. F.

Videntes] Phœbum cuncta luſtrantem. Jovem omnia implentem. F.

Sed,] Verum puta nefas hoc tuum poſſe latere Deos conniventes, &c. quid conſcientia tua? annon illa occulto flagello & ſurdo verbere te excarnificabit? F.

Quid pœna præſens] Benè. Nam nocte plerumque inquietat ſcelerum memoria. Tamen meo eſt, *mentis pavor.* non minus rectè. *Lipſ.*

Aliqua] Mulier aut mens. F.

Tutum] Ab externa pœna aliqua, nulla abſque interna anxietate. *Nocens habuit aliquando latendi fortunam, nunquam fiduciam.* F.

Vagus] Pop. Scythiæ Europeæ. vid. Thyeſt. 369. & Herc. Fu. 532. F.

Taurus] Nec Tauri Aſiæ montis incolæ. F.

Matris] Sup. v. 112. F.

Prolem

Miſcere thalamos patris & gnati apparas,
Vteroque prolem capere confuſam impio?
Perge, & nefandis verte naturam ignibus.
Cur monſtra ceſſant? aula cur fratris vacat?
Prodigia toties orbis inſueta audiet,
Natura toties legibus cedet ſuis,
Quoties amabit Creſſa? PH. *quæ memoras ſcio,*
Vera eſſe, nutrix: ſed furor cogit ſequi
Pejora. vadit animus in præceps ſciens,
Remeatque, fruſtra ſana conſilia appetens.
Sic cum gravatam navita adverſa ratem
Propellit unda, cedit in vanum labor,
Et victa prono puppis aufertur vado.
Quod ratio poſcit, vincit ac regnat furor,
Potenſque tota mente dominatur Deus.
Hic volucer omni regnat in terra potens,
Ipſumque flammis torret indomitis Iovem.
Gradivus iſtas belliger ſenſit faces;
Opifex triſulci fulminis ſenſit Deus;
Et qui furentes ſemper Ætnæis jugis

Verſat

Prolem] Qualem mater concepit ex Minoe & tauro. F.

Perge,] Epitrope. conceſſio Ironica. F.

Ignibus.] Amoribus. F.

Aula] Ex te alterum monſtrum ſuppleat Labyrinthum, locum Minotauri, tui è matre fratris, quem Theſeus ſuſtulit. F.

Prodigia] Toties generabuntur monſtra, quoties mulier Cretenſis (maxime Minois) amabit. F.

Quæ memoras] *Video meliora proboque, Deteriora ſequor*, affectibus rationi reluctantibus. *Dum premitur ratione animus vincique laborat.* F.

Furor] Inſanus amor. F.

Sic cum gravatam] *Non aliter quam qui adverſo vix flumine lembum Remigiis ſubigit*, &c. F.

Volucer] Cupido amoris Deus alatus.

Ipſumque] Vide Chorum ſequentem. F.

Gradivus] Mars. vide Herc. Oet. 1312. F.

Non ſine cauſa addit *belliger*, quia Romani Martem ſævientem, & bellum ac cædes ſpirantem, Gradivum; eundem vero tranquillum ac pacificum, Quirinum appellabant, ut præter ceteros docet Silveſter Aldobrandinus in commentar. lib. 1. Inſtitutionum Juſtiniani Imperatoris pag. 16. Unde vero Gradivus dicatur, docet Feſtus; & Julianus Autel. lib. 1. de cognom. deorum cap. 6. & Lilius Syntag. 10. *Delr.*

Opifex] Vulcanus ſup. v. 155. F.

Triſulci] Thyeſt. v. 1086. Herc. Oet. 1993. F.

Ignis

Verſat caminos, igne tam parvo calet.
Ipſumque Phœbum, tela qui nervo regit,
Figit ſagitta certior miſſa puer:
Volitatque cœlo pariter & terra gravis.
NUT. *Deum eſſe amorem, turpiter vitio favens*
Finxit libido: quoque liberior foret,
Titulum furori numinis falſi addidit.
Natum per omnes ſcilicet terras vagum
Erycina mittit. ille per cœlum volans
Proterva tenera tela molitur manu;
Regnumque tantum minimus in ſuperis habet.
Vana iſta demens animus aſcivit ſibi,
Venerisque numen finxit, atque arcus Dei.
Quiſquis ſecundis rebus exultat nimis,
Fluitque luxu, ſemper inſolita appetens;
Hunc illa magnæ dira fortunæ comes
Subit libido: non placent ſuetæ dapes,
Non tecta ſani moris, aut vilis cibus.
Cur in penates rarius tenues ſubit
Hæc delicatas eligens peſtis domos?
Cur ſancta parvis habitat in tectis Venus,
Mediumque ſanos vulgus affectus tenet,
Et ſe coërcent modica? contra divites,
Regnoque fulti, plura, quam fas eſt, petunt?

Quod

Igne tam] Una Cupidinis facula. F.

Ipſumque] *Emph.* ἑκηβόλον.

Certior] *Noſtra tamen una ſagitta Certior*, &c. Phœbus apud Ovid. F.

Turpiter] Legitur *turpis & vitio* favens, Et, *turpe ſervitio favens*. F.

Erycina] Venus ab Eryce Siciliæ monte ubi colitur. F.

Regnumque] *Regnat & in ſuperos jus habet ille Deos*. F.

Vana] In prætextum & defenſionem culpæ. vide Octav. v. 548. F.

Inſolita] Non aſſueta, id eſt novitatem dapum & amorum. F.

Hunc illa] Ex copia & affluentia ad faſtidium uſq; Venus & luxus in cibis ac ædificiis, ἐν πλησμονῇ τοι Κύπρις. ἐν πεινῶντι δ' οὔ.

Caſta pudicitiam ſervat domus. F.

Non placent ſueta] Judice me, latet heic mendum grandius. nam cui bono iteretur de victu, cum præceſſiſſet? *non placent ſuetæ dapes*. ſequi potius debuiſſet de veſtitu. Cogitent acutiores, excutiantque mſſ. quibus ii ad manus notæ vetuſtiſſimæ. nam noſtri nihil diſcrepant. *Grut*.

Modica] Mediocria, mediæ ſortis homines. F.

Quid

Quod non poteſt, vult poſſe, qui nimium poteſt.
Quid deceat alto præditam ſolio, vides.
Metue ac verere ſceptra remeantis viri.
PH. *Amoris in me maximum regnum fero,*
Reditusque nullos metuo. non unquam amplius
Convexa tetigit ſupera, qui merſus ſemel
Adiit ſilentem nocte perpetua domum.
NV. *Ne crede. Ditis cluſerit regnum licet,*
Caniſque diras Stygius obſervet fores:
Solus negatas invenit Theſeus vias.
PH. *Veniam ille amori forſitan noſtro dabit.*
NV. *Immitis etiam conjugi caſta fuit:*
Experta ſævam eſt barbara Antiope manum.
Sed poſſe flecti conjugem iratum puta:
Quis hujus animum flectet intractabilem?
Exoſus omne femina nomen fugit;
Immitis annos cœlibi vita dicat;
Connubia vitat; genus Amazonium ſcias.
PH. *Hunc in nivoſi collis hærentem jugis,*
Et aſpera agili ſaxa calcantem pede,
Sequi per alta nemora, per montes, placet.
NV. *Reſiſtet ille, ſeque mulcendum dabit,*

Caſtoſ-

Quid deceat] Eſt qui verſum unum concedendum putat Phædræ, ut cum enumeraſſet nutrix quam nullâ lege viverent divites potenteſque, ſuggerat: Ergo quid mirum me quoque abripi à viâ rectæ rationis, quæ regina? Acute quidem, ſed an non nimis acute? an non obſtat vox *deceat*? ita puto. *Grut.*

Non unquam] Non patet reditus ad ſuperas auras ei qui ad inferos deſcenderit. F.

Caniſque] Cerberus. F.

Antiope] Antiopæ Amazoni (*ut alii* Hippolytæ) matri Hippolyti propter jurgium mortem intulit, multo minus tibi impudicæ parcet. inf. v, 396. F.

Idem Ovidius & Higynus tradunt. Sed Pauſanias: Ἀθηναῖοι δὲ φασὶν ἐπεί τε ἦλθον Ἀμάζονες Ἀντιόπην μὲν ὑπὸ Μολπαδίας τοξευθῆναι. Ceterum Clydimus hiſtoriæ ſcriptor credidit Amazona, quæ fuit Theſei uxor, Hippolytam vocatam fuiſſe; ſed Plutarchus id referens, in Theſeo, perpetuo Antiopen vocat. *Delr.*

Hujus] Hippolyti. F.

Cælibi] Conjugii experti à κοίλιψ ex κοίτη & λείπειν. F.

Genus] Ut enim Amazones viros averſantur, ita hic fœminas. F.

Hærentem] Venandi ſtudio. F.

Reſiſtet ille] Hæc cum ſequentibus

Nu tri-

Caſtoſque ritus Venere non caſta exuet?
Tibi ponet odium, cujus odio forſitan
Perſequitur omnes. PH. *precibus haud vinci poteſt?*
NV. *Ferus eſt.* PH. amore didicimus vinci feros.
NV. *Fugiet.* PH. *per ipſa maria, ſi fugiat, ſequar.*
NV. *Patris memento.* PH. *meminimus matris ſimul.*
NV. *Genus omne profugit.* PH. *pellicis careo metu.*
NV. *Aderit maritus.* PH. *nempe Pirithoi comes.*
NV. *Aderitque genitor.* PH. *mitis Ariadnæ pater.*
NV. *Per has ſenectæ ſplendidas ſupplex comas,*
Feſſumque curis pectus, & cara ubera,
Precor, furorem ſiſte, teque ipſam adjuva;
Pars ſanitatis, velle ſanari, fuit.
PH. *Non omnis animo ceſſit ingenuo pudor.*
Paremus, altrix: qui regi non vult, amor
Vincatur. haud te, fama, maculari ſinam.
Hæc ſola ratio eſt, unicum effugium mali:
Virum ſequamur. morte prævertam nefas.
NV. *Moderare, alumna, mentis effrenæ impetus;*
Animos coërce. dignam ob hoc vita reor,
Quod eſſe temet autumas dignam nece.

PH. *De-*

Nutrici tribuuntur. nolim, Ego Phædram eâ dicere velim, ſed affirmantem, non rogantem. At huic verſui perſonam Nutricis dederim: NUT. *Tibi ponet odium. Lipſ.*

Suſpicor legendum, *Se ſiſtet ille.* Neque aliter ſcripſit Senoca. *Scal.*

Tibi ponet] Lege interrogatorie. vel Iron. In tuam gratiam procul dubio deponet odium, cujus ſuperinductæ novercæ veluti matris ſuæ necis cauſæ ratione fortaſſis & alias omnes execratur mulieres. F.

Patris memento] Maris domini, ſup. v. 48. ſi per maria ſequaris, & juſti ſcelerum vindicis, ut in Scylla Niſi filia. F.

Qui Scyllam per mare crinibus tractam male multavit. Virgilius in Ciri. alii aliter, ego ſic intelligo. *Delr.*

Matris] Quæ nefario amore peccavit. F.

Genus] Fœminas omnes averſatur. F.

Pellicis] Non itaque de pellice ſolicita ero. F.

Nempe] Adulteri, atque hic in me facilior futurus eſt. F.

Mitis] Filiam amatorem inſecutam non ultus. F.

Splendidas] Canas, Herc. Oet. 925. F.

Pudor] Emendari volens. F.

Qui regi] Qui flecti non vult amor, frangatur. F.

Vnicum] Primum enim amoris remedium fames, ſecundum tempus, tertium reſtis, inquit Crates. F.

Virum] Qui apud inferos eſt, mortem ſcil. mihi inferendo. F.

PH. *Decreta mors eſt: quæritur fati genus:*
Laqueone vitam finiam, an ferro incubem:
An miſſa præceps arce Palladia cadam.
Prô, caſtitatis vindicem armemus manum.
NV. *Sic te ſenectus noſtra præcipiti ſinat*
Perire leto? ſiſte furibundum impetum.
PH. *Haud facile quiſquam ad vitam revocari poteſt.*
Prohibere ratio nulla periturum poteſt,
Vbi quis mori conſtituit, & debet mori.
NV. *Solamen annis unicum feſſis, hera,*
Si tam protervus incubat menti furor,
Contemne famam. fama vix vero favet,
Pejus merenti melior, & pejor bono.
Tentemus animum triſtem & intractabilem.
Meus iſte labor eſt, aggredi juvenem ferum,
Mentemque ſævam flectere immitis viri.

CHORVS.

Omnia amori cedere; homines omnis loci, ætatis, conditionis, ipſos Deos ſuperos ac inferos, quin & bruta animalia terreſtria, aquatilia, aërea.

DIva non miti generata ponto,
Quam vocat matrem geminus Cupido;
Impotens flammis ſimul & ſagittis,
Iſte laſcivus puer ac renidens

Tela

Arce] Acropoli arce Athenienſio quæ Palladi arcium præſidi ſacra. *F.*

Prô] Proh pudor! violatam caſtitatem morte prævertamus. Lipſius emendat *Pro caſtitate*. Heinſius. *Procacitatis. ἀσελγείας*. F.

Haud facile] Et hic verſus ægre admitti poteſt. *F.*

Si tamen] Victa anus ſe ad lenoniam convertit, ut alumnæ vitæ parcat. *F.*

Fama] Sæpius enim *ficti pravique tenax*. *F.*

Omnia vincit amor.

D*Iva non miti*] Venus nata è ſpuma maris, orta ex teſticulis Cœli à Saturno exectis & in mare projectis: unde ἀφροδίτη ab ἀφρὸς ob ſimilitudinem ſeminis, *vel*, propter humoris ſalſi vim animalem & fœcundã. *F.*

Muſæus:
ἀγνώσσεις ὅτι Κύπρις ἀπόσπορος ἐστὶ θαλάσσης.

Ovi-

Tela quam certo moderatur arcu!
Labitur totas furor in medullas,
Igne furtivo populante venas,
Non habet latam data plaga frontem,
Sed vorat tectas penitus medullas.
Nulla pax iſti puero, per orbem
Spargit effuſas agilis ſagittas:
Quaque naſcentem vidit ora ſolem,
Quaque ad occaſus jacet ora ſeros,
Si qua ferventi ſubjecta Cancro eſt,
Si qua majoris glacialis Vrſæ
Semper errantes patitur colonos,
Novit hos æſtus; juvenum feroces
Concitat flammas: ſenibuſque feſſis
Rurſus extinctos revocat calores.
Virginum ignoto ferit igne pectus:
Et jubet cœlo ſuperos relicto
Vultibus falſis habitare terras.
Theſſali Phœbus pecoris magiſter
Egit armentum, poſitoque plectro
Impari tauros calamo vocavit.

Ovidius:

——— *quia mater amorum*
Nuda Cytheriacis edita fertur aquis.

idem affirmant præter Solinum in Ponticis, Virgilius, Tibullus, Auſonius, aliique. cur vero è mari nata fingatur, ex Porphyrii & Iubæ auctoritate ſcribit PlanciadesMytholog. lib. 2. Vide Euſebium lib. 3. Præparat. Euangel. cap. 3. Clementem Ægyptium lib. 1. Pædag. Ariſtotelem lib. 2. Rhet. ad Theodect. & Heraclidem Ponticum, in allegoriis Homericis. *Delr.*

Geminus] ἔρως & ἀντέρως. hic divinus, ille vulgaris mortaliſque amor. *F.*

Impotens] Valde potens, *vel* non temperans. *F.*

Renidens] Laſcivo quodam riſu, Cupido.

Populante] Conſumente. *F.*

Per orbem] Qui ad ortum, occaſum, meridiem, ſeptentrionem, vide Herc. Fu. v. 37, 129, 884, & 532. *F.*

Quaque] Al. *Quaque ad Heſperias jacet ora metas.* *F.*

Majoris] Al. *Parrhaſiæ glac.* *F.*

Ignoto ferit] Novo. quem prius non ſenſerunt. *F.*

Vultibus] Aſſumptis aliis imaginibus. *F.*

Phœbus] Apollo divinitate à Iove exutus, propter interfectos Cyclopas, *vel* quod alii ferunt & hic innuit Poëta, ut filia regis frui poſſet, per novem annos Admeti regis Theſſaliæ armenta pavit. *F.*

Induit formas quotiès minores,
Ipſe qui cœlum nebulaſque ducit?
Candidas ales modo movit alas,
Dulcior vocem moriente cygno.
Fronte nunc torva petulans juvencus
Virginum ſtravit ſua terga ludo,
Perque fraternos nova regna fluctus,
Vngula lentos imitante remos,
Pectore adverſo domuit profundum;
Pro ſua vector timidus rapina.
Arſit obſcuri dea clara mundi
Nocte deſerta, nitidoſque fratri
Tradidit currus aliter regendos.
Ille nocturnas agitare bigas
Diſcit, & gyro breviore flecti:

Nec

Impari] Diſparibus compacta calamis fiſtula. *F.*

Minores] Etiam vilium animaliũ. *F.*

Candidas] Iupiter ſpecie Cygni adivit Ledam uxorem Tyndari regis Laconiæ. *F.*

Dulcior vocem] Cygnos tamen cum voluptate & cantu mori negant ſanioris judicii authores. *F.*

Callimachus, Æſchylus, Theocritus, Ariſtophanes, Antipater, Euripides, Plato, Ariſtoteles, Ægyptii ſacerdotes, Philoſtratus, Oppianus, Tzetzes, Lucretius, Ovidius, Seneca, Martialis, nec non Cicero Tuſcul. quæſt. 5. Wottonus lib. 7. cap. 148. & Hieron. Cardanus de ſubtilit. lib. 10. teſtantur cygnos cum cantu & voluptate mori. Athenæus vero, Ælianus, Plinius, & ex recentioribus Iul. Scaliger exercitat. ad Cardanum libro 15. nec non Brodeus comment. in Epigr. Græca, & Pierius lib. 23. Hieroglyph. totum illud fabuloſum eſſe contendunt. quorum ſententiam, quia veritati conſentaneam comperio, lubens amplector. *Delr.*

Fronte] Iupiter in taurum mutatus Europam filiam Agenoris è Phœnicia in Cretam transfretavit. *F.*

Stravit] Tangenda & aſcendenda præbuit. *F.*

Fraternos] Neptuno imperatum mare. *F.*

Nova regna] Seu Iovem reſpicias ſeu taurum; utrique *nova*. *F.*

Mala noſtri octo, & interpretatur Scholiaſtes, *propter tempeſtates.* unus tantum favet illi *nova*. quod etſi aliis arrideat, mihi tamen coactius videtur: neque enim tunc Iupiter mari dominabatur, cum id tauri formâ tranaret: aut ſi, dominabatur pluſquam precario. *Grut.*

Rapina] Europa quam rapuit; ne mergeretur. *F.*

Obſcuri] Luna nocti præfecta, dum amaſio ſuo Endymioni in montibus Aſelenis Latmiiſque ſaxis in Caria conſopito vacat, Soli currus ſuos regendos tradit, *& hoc propter Lunæ coitum fingitur.* F.

Bigas] Lunæ, ipſe Sol quadrigis aſſuetus. *F.*

Gyro] Circulo terræ propiori. *Thyeſt.* v. 838. *F.*

Gyrus

Nec ſuum tempus tenuere noctes,
Et dies tardo remeavit ortu,
Dum tremunt axes graviore curru.
Natus Alcmena poſuit pharetram,
Et minax vaſti ſpolium leonis;
Paſſus aptari digitis ſmaragdos,
Et dari legem rudibus capillis.
Crura diſtincto religavit auro,
Luteo plantas cohibente ſocco:
Et manu, clavam modo qua gerebat,
Fila deduxit properante fuſo.
Vidit Perſes, ditiſque ferax
Lydia regni, dejecta feri
Terga leonis; humeriſque, quibus
Sederat alti regia cœli,
Tenuem Tyrio ſtamine pallam.
Sacer eſt ignis, (credite læſis)
Nimiumque potens. qua terra ſalo
Cingitur alto, quaque æthерio
Candida mundo ſidera currunt;
Hæc regna tenet puer immitis:
Spicula cujus ſentit in imis

Caru-

Gyrus metæ flexus eſt. Auſonius ἀρχαϊκῶς gœrum *vocavit. Delr.*

Tremunt] Mutato auriga Sole ſc. majori lumine. *F.*

Natus] Vide Herc. Fu. v. 465. *F.*

Pharetram] Vna vet. editio Veneta; *ſagittas.* Delr.

Smaragdos] Annulos in quibus ſmaragdi. *F.*

Et dari] Incomptos capillos concinnari & reticulo implicari. *F.*

Crura] Suras alte vincit cothurnis auro diſtinctis. *F.*

Luteo plantas] Objicit hunc locum Sigonius Robortello, tanquam ejus interpretationem è Guerrino deſcripſerit. Vſas luteis flammeis ſponſas, auctor eſt Lucanus II. Pharſal.

Lutea demiſſos velarunt flammea vultus.

Soccos luteos etiam in uſu fuiſſe, hic locus oſtendit: Veſtes quinimo luteas, ille in Oedipo.

Crine flaventi ſimulata virgo
Luteam veſtem retinente zonâ.

Vnde omnem ſponſarum ornatum primo nuptiarum die fuiſſe colore luteum, materiâ byſſinum colligimus. *Fabric.*

Properante] Celeriter agitato. *F.*

Perſes] Al. leg. *Perſis.* F.

Quibus] Herc. Fu. v. 68. *F.*

Sacer] Ignis amoris eſt ſacer. *vel* execrandus. *F.*

Credite Læſis] Ejus vim expertis. *F.*

Mundo] In mari, terra, cœlo. *F.*

Cærulus undis grex Nereïdum,
Flammamque nequit relevare mari.
Ignes ſentit genus aligerum.
Venere inſtincti quam magna gerunt
Grege pro toto bella juvenci!
Si conjugio timuere ſuo,
Poſcunt timidi prœlia cervi:
Et mugitu dant concepti
Signa furoris. tunc virgatas
India tigres decolor horret.
Tunc vulnificos acuit dentes
Aper, & toto eſt ſpumeus ore.
Pœni quatiunt colla leones,
Cum movit amor; tum ſylva gemit
Murmure ſævo. amat inſani
Bellua Ponti, Lucæque boves.

Vindi-

Grex Nereïdum] Nympharum maris quæ Nerei & Doridis filiæ. *F.*

Nerei & Doridis filiæ, marinæ nymphæ quinquaginta, apud Orpheum in Hymn. Pindarum in Iſthm. Heſiodum in Theogon. qui & nominat. eædem *Nerinæ.* Aliæ, *Oceaniæ*, ſeu *Oceanitides*, Oceani & Thetyos natæ, quas ter mille tradit Heſiodus, ducentas Virg. 4. Georg. *Delr.*

Ignes] *Omne adeo genus in terris hominumque, ferarumque Et genus æquoreum, pecudes, pictæque volucres, In furias Veneremque ruunt, Amor omnibus idem.* F.

Veneri inſtincti] Codex Baſini Cruſerianus:

Venere inſtinctus ſuſcipit audax
Grege pro toto bella juvencus. Pont.

Conjugio] Cervæ conſorti fœminæ ſuæ. *F.*

Timidi] Alias timidi, hic feroces. *F.*

Virgatas] Variegatas, maculoſas. *F.*

India] Indi nigri, fuſci, nigredinem coloris privationem ponunt Poëtæ. vide Herc. Fu. 861. *F.*

Spumeus] Apri à Lucretio ſpumigeri, à Virgilio ſpumantes dicuntur. *Delr.*

Pœni] Libyci, ſupr. v. 59. Pœni proprie ſunt Carthaginienſes Phœnicibus oriundi, qui Didone duce Africam è Phœnicia advenerunt. *F.*

Murmure] Ferarum in ſylva degentium. *F.*

Bellua] Cetus, balæna. *F.*

Lucæque boves.] Suaves ſunt hoc loco interpretes noſtri, reponentes, *Luciquе boves*; & ne patellæ dignum deſit operculum, idipſum interpretantes, boves luci, id eſt, in ſilva incædua verſari ſolitos. At Ennius inquit;

Prius pariet locuſta Lucam bovem.

& Lucretius lib. 5.

Inde boves Lucas turrito corpore tetros
Anguimanos belli docuerunt volnera Pœni
Sufferre ———

Plinius Hiſt. natural. lib. 8. Elephantos Italia primùm vidit Pyrrhi regis bello

Vindicat omnes Natura ſibi.
Nihil immune eſt; odiumque perit,
Cum juſſit amor: veteres cedunt
Ignibus iræ. quid plura canam?
Vicit ſævas cura novercas.
Altrix profare, quid feras?
Quonam in loco eſt?

AC-

bello, & boves Lucas appellavit. Latius etiam hac de re πολυγραφότατος ille Varro lib. 6. de lingua Latina; Luca bos, inquit, elephas: cur ita ſit dicta, duobus modis invenio ſcriptum. nam in C. Ælii commentario erat, à Libycis Lucas; & in Virginii comment. ab Lucanis Lucas, ab eo quod noſtri maximam quadrupedem, quam ipſi haberent, vocarent bovem, & cum in Lucanis, Pyrrhi bello, primum vidiſſent apud hoſteis elephantos, identidem quadrupedes cornutas (nam quos dentes multi dicunt, ſunt cornua) Lucam bovem appellaſſe. Si à Libya dictæ ſunt Lucæ; pantheræ & leones non Africanæ beſtiæ dicerentur, ſed Lucæ: ſi ab Lucanis dictæ; urſi cur potius Lucani, quam Luci dicti? Quare ego arbitror potius Lucas ab luce: quod longe relucebant propter inauratos regios clypeos; quibus eorum tum ornatæ erant turres. Hæc ille: cujus verba facile apparet non eſſe mendoſa, & Vertranium Maurum; qui pro, *Urſi cur potius Lucani, quam Luci dicti*, legendum conjicit, *v. c. p. L. quam lupi d.* Varronis verba, ſatis per ſe dilucida & aperta, non ſatis aſſecutum fuiſſe. *Delr.*

Vindicat] Sup. v. 337. *F.*

Sævas] *Emphatice* diras, injuſtas, terribiles, ſævas vincit tamen cura, id eſt, amor. *effect.* ut & hic Phædram. *F.*

Altrix] Volunt tranſpoſitum eſſe hunc verſum, & infra inſerendum in fine ſcenæ hujus; ſed nec illic aptus. Si hoc loco, cum cunctis exemplaribus, tuearis, dicendum, verba Phædræ eſſe, quæ moræ impatiens, confeſtim ut Nutricem venientem conſpexit, etſi Nutrix nondum quicquam cum Hippolyto egerat; quaſi jam diu abſuiſſet percunctatur: quid reſponſi? ubi eſt? méne acceſſit, an ad me ille? At Nutrix videns tantam alumnæ veſaniam, antequam illi reſpondeat, ad ſpectatores converſa, magnitudinem furoris declarat; dicens:

Spes nulla tantum poſſe leniri malum, &c. *Delr.*

Verſum ſuo hoc loco habent m. ſ. omnes; & placet. ita tamen ut ſeorſim ab eis ſentiam, qui putent dari Phædræ, propter v. 383. attribuerim enim Choro. ab eo enim compellari etiam Fabulæ perſonas docuit Herculis Oetæi verſus 703: *Quæ te rurſus fortuna rotat Miſeranda refer* &c. & ibid. v. 715. *Quis tam impotens.* Verum non appoſite Chorus ipſam vocaverit *altricem.* imo eâdem prorſus ratione quâ infra Hippolytus v. 431. *Quid huc ſeniles feſſa moliris gradus O fida nutrix?* At quis unquam audivit Choris adnecti verſus alterius generis? is nempe qui infra legit v. 989. *Sed quid citato nuncius portat gradu?* præceſſerant enim Anapæſti: is qui Agamemnone v. 388. *Sed, ecce, vaſto concitus miles gradu* &c. nam præmittuntur & ibi Anapæſti: denique qui Herculis Furentis v. 204. *Tardusque ſenio graditur Alcidæ parens:* ubi unicus ille Iambus claudit Anapæſtos. *Gron.*

ACTVS SECVNDVS.

Nutrix. Phaedra.

Amoris morbum, impatientiam & æſtum conqueritur nutrix, mox ipſa prodit Phædra mutatis veſtibus in cinctum Amazonis ſeu venatricis, ut Hippolyto placeat.

Spes nulla tantum poſſe leniri malum;
Finiſque flammis nullus inſanis erit:
Torretur æſtu tacito, & incluſus quoque,
Quamvis tegatur, proditur vultu furor.
Erumpit oculis ignis, & lapſæ genæ
Lucem recuſant. nil idem dubiæ placet;
Artuſque varie jactat incertus dolor.
Nunc ut ſoluto labitur moriens gradu,
Et vix labante ſuſtinet collo caput:
Nunc ſe quieti reddit; & ſomni immemor
Noctem querelis ducit; attolli jubet,
Iterumque poni corpus; & ſolvi comas;
Rurſuſque fingi. ſemper impatiens ſui
Mutatur habitus. nulla jam Cereris ſubit
Cura, aut ſalutis. vadit incerto pede,
Iam viribus defecta. non idem vigor,
Non ora tingens nitida purpureus rubor.
Populatur artus cura: *jam greſſus tremunt;*

Tener-

Ignis] Ardentis concupiſcentiæ ſcintillæ quæ & in iratis elucent. F.

Et lapſæ] Leg. &, *Laſſæ*. F. Collapſæ.

Dolor] Amor, quem & ſupra furorem, curam, inſaniam dixit. F.

Sic amor ab Ovidio etiam epiſt. 13 vocatur; *Tu mihi luce dolor, tu mihi nocte venis.* Delr.

Nunc] Al. *Nec ſe quieti*. F.

Attolli] In lecto. F.

Fingi] Componi. F.

Cereris] Cibi. F.

Iam viribus defecta] Optime in veter. libris continetur, *viribus defecta*. Sic Ovidius li. 5. Metam.

Sanguine defectos cecidit collapſus in artus.

& Metamorph. 9.

——— *quæ vires defecto reddat amori.*

Sic Martialis;

Dulcia defecta moderatur carmina lingua
Cantator cygnus funeris ipſe ſui.

Delr.

Populatur] Conſumit, deſtruit. F. Omnem vim ac virtutem deſtruit

ao

Tenerque nitidi corporis cecidit decor.
Et, qui tenebant ſigna Phœbeæ facis,
Oculi, nihil gentile nec patrium micant.
Lacrymæ cadunt per ora, & aſſiduo genæ
Rore irrigantur: qualiter Tauri jugis
Tepido madeſcunt imbre perfuſæ nives.
Sed, en, pateſcunt regiæ faſtigia.
Reclinis ipſa ſedis auratæ toro,
Solitos amictus mente non ſana abnuit.
PH. *Removete, famulæ, purpura atque auro illitas*
Veſtes; procul ſit muricis Tyrii rubor,
Quæ fila ramis ultimi Seres legunt.

ac deprædatur. hæc vis verbi. *Delr.*

Et, qui] Qui fulgore & radiis eam ſole ortam indicabant, amiſerunt jam generis ſui proprium ſplendorem. *F.*

Perfuſæ nives] Sic Ovidius lib. 1. amor. eleg. 8.

Suſpenſæque diu lacrymæ fluxêre per ora.
Qualiter abjectâ de nive manat aqua.
Delr.

Removete famulæ] Ad prima Nutricis verba ſup. verſu. 357. Phædra immemor ſuæ interrogationis, dum Nutrix populum alloquebatur, ex illius ſe conſpectu & publico proripuerat. nunc iterum prodit in ſcenam. Niſi quid ſimile dicas, valde de loci ſententiâ laborandum. *Delr.*

Muricis] Purpura è muricis ſucco. vide Thyeſt. 334. *F.*

Tyrii] Tyrus, metropolis Phœnices; quondam ſeptingentis paſſibus à continente diviſa mari profundiſſimo, ſed Alexandri Magni juſſu, aggeribus congeſtis continenti juncta. nobilis tincturâ purpuræ. Hebræis צור Zor. *Delr.*

Quæ] Thyeſt. 378. *F.*

Seres] De ſerico multa Tiraquellus in legib. connubial. leg. 3. num. 18. de eodem & bombycino Baifius lib. de re veſtiariâ, cap. 5. & 6. & Brodeus lib. 2. miſcellan. cap. 22. de iiſdem & byſſo Volaterranus lib. 28. Comment. Vrban. & Pet. Faber lib. 1. Semeſtr. cap. 16. Inde diſcant juvenes: ſericum arboribus depecti, byſſum inſtar lini terrâ edi, bombycinum à vermiculis gigni. priora duo, volunt quidam penitus interiſſe. falſum id. nam ſericum illud antiquorum, in Taprobanâ, Tartariâ, Chinaque, quin & Calabriâ hodie depecti arboribus, confirmat Iul. Scalig. exercit. 158. cap. 9. Quare fallitur etiam Cardanus, qui lib. 9. de ſubtilit. pag. 363. cenſet ſericum antiquorum vere bombycum opus fuiſſe, & de arboribus confictam fabulam, vel quia hoc veriſimilius videbatur, vel quia apud Seres bombyces in ſilvis naſcerentur, vel quod incolæ ſerici originem ſic occultare ſe commodius poſſe crederent. Scio Pauſaniæ id viſum Eliac. lib. 2. ut & Piſidæ & Suidæ, & Servio. ſed his res minus perſpecta. de arborum lanugine docent Plinius li. 6. cap. 17. Dion. lib. μγ'. Strabo lib. ιε'. Arrianus in Periplo maris rubri, Virgilius, Claudianus, & alii plurimi. Byſſum Hebræorum commendat Pauſanias, & in totâ Græciâ non niſi in Elide naſci Eliac. lib. 1. Hodie etiam apud Belgas exiſtimo byſſum naſci.

Brevis expeditos zona conſtringat ſinus,
Cervix monili vacua; nec niveus lapis
Deducat aures, Indici donum maris,
Odore crinis ſparſus Aſſyrio vacet.
Sic temere jacta colla perfundant comæ
Humeroſque ſummos; curſibus motæ citis
Ventos ſequantur: læva ſe pharetræ dabit;
Haſtile vibret dextra Theſſalicum manus.
Talis ſeveri mater Hippolyti fuit.
Qualis, relictis frigidi ponti plagis,
Egit catervas, Atticum pulſans ſolum,
Aut Tanais, aut Mæotis, & nodo comas
Coëgit emiſitque, lunata latus
Protecta pelta; talis in ſylvas ferar.
NVT: *Sepone queſtus:* non levat miſeros dolor,
Regina. ſævis ecquis eſt flammis modus?
Agreſte placa virginis numen deæ.

Regina

naſci. quid enim aliud tenuiſſimum illud & pellucidum Cameracenſium linum? niſi fallor, hoc D. Hieronym. lib. 2. in Iovinianum Atrebatum indumenta, propter viciniam populorum. vocavit. *Delr.*

Expeditos] Breves, ſuccinctos & à latere apertos, quo ad curſum expeditior ſim. *F.*

Aures] Nec aures onerent elenchi, & appenſæ margaritæ, quæ naſcuntur conchiliis in mari Indico. *F.*

Donum maris] Nam in conchiliis marinis innaſcitur. norunt id Luſitani mercatores, quibus illa margaritarũ piſcatio curæ in Indico mari. *Delr.*

Odore] Nardo ſeu amomo. *F.*

Ventos] Ventis difluant. *F.*

Haſtile] Sariſſam, venabulum. *F*

Mater] Antiope, *ut alii* Hippolyte Amazonum Regina Boſphorum Thracium gelu conſtrictum trajecit, copiiſque ſuis Græciam aggreſſa in Attica tandem devicta eſt à Theſeo, cui nupta Hippolytum peperit. *F.*

Catervas] Amazonum, quæ ad Tanaim fluvium Scythiæ & Mœotim paludem accolunt. *F.*

Atticum pulſans ſolum] Lyſias orator prodidit Amazonas primas mortalium equo uſas fuiſſe, & gratiâ roboris periclitandi, cum alia percurriſſe loca, tum Atticam etiam; in qua ægre tandem vinci potuerint. Hellanicus Lesbius ſcripſit illas, ut in Atticam pervenirent, Thracium Boſphorum gelu conſtrictum (qua de re vide Plutarchum, in Theſeo) equis plauſtriſque trajeciſſe: quo tempore Antiope capta, poſtea Theſeo Hippolytum peperit, auctore, poſt Heraclidem Ponticum, Iſacio in Lycophronem. *Delr.*

Et nodo] In nodum collegit, & à tergo demiſit. *F.*

Lunata] Scuto brevi mediam Lunam referente. vid. *Med.* 214. *F.*

Agreſte] Ἀγροτέραν Ἄρτεμιν venationum Deam. ſibi itaque patrium numen, ut cui Creta propter copio-

ſum

Regina nemorum, ſola quæ montes colis,
Et una ſolis montibus coleris Dea,
Converte triſtes ominum in melius minas,
O magna ſylvas inter & lucos Dea,
Clarumque cœli ſidus, & noctis decus,
Cujus relucet mundus alterna face,
Hecate triformis; en ades cœptis favens,
Animum rigentem triſtis Hippolyti doma.
Amare diſcat, mutuos ignes ferat,
Det facilis aures, mitiga pectus ferum;
Innecte mentem: torvus, averſus, ferox,
In jura Veneris redeat: huc vires tuas
Intende. ſic te lucidi vultus ferant,
Et nube rupta cornibus puris eas:

Sic

ſum venatum ſacra. *vel* ab Agre loco trans Iliſſum ubi, Dianæ venatricis ædes. *vel* in gratiam Hippolyti ejus comitis placandum, ne obſtet, non, ut faveat, Quid enim Deæ ſemper virgini cum nuptiis & amoribus? amantes tamen fœminæ Lunæ vota concipiebant, ut Soli viri. ita Simætha apud Theocr. ἀλλὰ σελάνα φαῖνε καλόν. F.

Regina nemorum] *Vota hæc concipit nutrix Phædræ nomine aram tangens.* F.

Viri amantes, ſolem, feminæ lunam precabantur. teſtes Seneca hoc loco, Euripides in Hippolyto, & Theocritus εἰδυλ. β'. cujus Scholiaſtes hujus conſuetudinis varias rationes reddit, multa etiam Cælius lib. 5. c. 6.

Quæ montes colis.]
Horatius:
Montium cuſtos, nemorumque virgo.

Solis] Deſertis. *F.*

Ominum] Exitii quod Phædræ imminere ominor. *F.*

Vulgo *omnium*: Ita legendum monuit Canterus.

Alterna] Cum ſole altern. *F.*

Hecate] Quod centum victimis placaretur ex inſtituto Menelaï, *vel*, quod inhumatos C. annos errare faciat. *aliis* à centuplicato frugum fœnore quod à matre acceptum docuit, aut propter plurimas virtutes. *F.*

Triformis] Eſt enim in cœlo Luna, in terris Diana, apud inferos Proſerpina. *vel* τρίμορφος & τρικέφαλος, a trina facie, cum ſurgit aut deſinit in cornua, cum dividua eſt, cum plena. *vel* Trivia à triplici curſu ſub Zodiaco ſecundum longitudinem, latitudinem, & altitudinem: Triviis etiam præeſſe fertur. referunt alii ad tres decades menſis ἱσταμένου, μεσοῦντος, φθινομένου. F.

Innecte mentem] Moguntinenſ. Herbipolenſ. & tres Veneti; *Innecte*. quod in tanto manuſc. conſenſu, miror cur Baſileenſ. ni fallor, primi, mutarint. vult Hippolyti animum in amoris retia pertrahi. aptum vocabulum venatrici ac venatori. *Delr.*

Sic te] Sic lucida fulgeas precor, nullam patiaris Eclipſim: Lunam enim deficientem è cœlo carminibus devocari vulgo creditum. infr. v. 788. *F.*

Cornibus] Taurino vultu Lunam vocat Syneſius:

Σ..

Sic te regentem frena nocturni ætheris,
Detrahere nunquam Theſſali cantus queant;
Nulluſque de te gloriam paſtor ferat.
Ades invocata. Iam favet votis, dea.
Ipſum intuor ſolenne venerantem ſacrum,
Nullo latus comitante. quid dubitas? dedit
Tempus locumque caſus; utendum artibus.
Trepidamus? haud eſt facile mandatum ſcelus
Audere, verum juſta, qui reges timet,
Deponat; omne pellat ex animo decus.
Malus eſt miniſter regii imperii pudor.

Hippolytus. Nutrix.

Nutrix Hippolyti animum mollire & ad nuptias & delicias urbanas flectere callide tentat. Ille vitæ cœlibis & ruſticæ (quam urbanæ collatam præfert) inſtitutum immotus tenet.

Quid huc ſeniles feſſa moliris gradus,
O fida nutrix, turbidam frontem gerens,
Et mœſta vultus? ſoſpes eſt certe parens,
Soſpeſque Phædra, ſtirpis & gemina jugum.
NV. *Metus remitte: proſpero regnum in ſtatu eſt.*
Domuſque florens ſorte felici viget.
Sed tu beatis mitior rebus veni:
Namque anxiam me cura ſollicitat tui;
Quod te ipſe pœnis gravibus infeſtus gravas.

Quem

Σοὶ δὲ ταυρῶπις μήνα.
Tibi taurina fronte Luna.
vel quia quando alinoïdes eſt, apparet cornuta; vel quia bos ei apud Ægyptios ſacra, teſte Euſebio libro 1. præparat. Euang. cap. 6. *Delr.*

Theſſali] Theſſalia incantamentis famoſa. *F.*

Nulluſque]. Quemadmodum Endymion. ſup. v. 308. *F.*

Iam] *Hæc enim dicenti ſupervenit Hippolytus agreſti Dianæ operaturus.* F.

Qui reges] Qui principibus morem gerere vult, uti ego Phædræ. *F.*

Decus] Honeſti rationem. *F.*

Stirpis] Demophoon & Antigonus germani mei, quos peperit Theſeo Phœdra. *vel* ego & illi utriuſque matrimonii liberi. *F.*

Te ipſe pœnis] Sponte tua, ultro. *F.* Verſus pædagogicus. Vt, Seneca *pœnam* pro labore dixerit? Vt, *infeſtus gravas gravibus pœnis*? Sat conſtat inepti

Quem fata cogunt, ille cum venia eſt miſer:
At ſi quis ultro ſe malis offert volens,
Seque ipſe torquet, perdere eſt dignus bona,
Queis neſcit uti. *potius annorum memor,*
Mentem relaxa; motibus feſtis facem
Attolle; curas Bacchus exoneret graves.
Ætate fruere: mobili curſu fugit.
Nunc facile pectus, grata nunc juveni Venus,
Exultet animus. cur toro viduo jaces?
Triſtem juventam ſolve: nunc luxus rape;
Effunde habenas; optimos vita dies
Effluere prohibe. propria deſcripſit Deus
Officia, & ævum per ſuos ducit gradus.
Lætitia juvenem, frons decet triſtis ſenem.
Quid te coërces, & necas rectam indolem?
Seges illa magnum fœnus agricolæ dabit,
Quæcunque lætis tenera luxuriat ſatis:
Arborque celſo vertice evincit nemus,
Quam non maligna cædit aut reſecat manus,
Ingenia melius recta ſe in laudes ferunt,
Si nobilem animum vegeta libertas alit.
Truculentus, & ſylveſter, & vitæ inſcius,
Triſtem juventam Venere deſerta colis.
Hoc eſſe munus credis indictum viris,

Vt

inepti hominis eſſe, qui putavit ſententiam ſuſpenſam eſſe. quod etſi prima fronte videtur, nihil tamen ejuſmodi. *Scalig.*

Quem] Qui ad miſerias natus eſt neque ex iis emergere valet. F.

Motibus] Choreis, ſed & *noctibus* legitur, quod de Eleuſiniis poteſt intelligi, de quibus vide quæ ad Herc. Fu. v. 300. & v. 844. F.

Attolle] Liber, *noctibus feſtis.* quod valde approbo, & ſcio hæc dici de nocturnis ſacris Triviæ. Propertius.

Cum vides accenſis devotam currere tædis
In nemus, & Triviæ lumina ferre deæ. Lipſ.

Curas] *Diſſipet curas Evius edaces.* F.

Cur toro] *Solus perpetua mœrens carpere juventa?* F.

Solve] Deliciis, & voluptatibus. F.

Optimos] Auroram, ver, florem ætatis. F.

Ducit] M. ſ. *duxit*, quemadmodum *deſcripſit.* Delr.

Recta] Non coacta, non depreſſa: quemadmodum tu indolem rectam coërces & enecas. modo. v. 453. F.

Vitæ

Vt dura tolerent? curſibus domitent equos,
Et ſæva bella Marte ſanguineo gerant?
Providit ille maximus mundi parens,
Cum tam rapaces cerneret fati minas;
Vt damna ſemper ſobole repararet nova.
Excedat, agedum, rebus humanis Venus,
Quæ ſupplet ac reſtituit exhauſtum genus;
Orbis jacebit ſquallido turpis ſitu;
Vacuum ſine ullis claſſibus ſtabit mare;
Aleſque cœlo deerit, & ſylvis fera;
Solis & aër pervius ventis erit.
Quam varia leti genera mortalem trahunt,
Carpuntque turbam; pontus & ferrum, & doli!
Sed fata credas deeſſe; ſic atram ſtyga
Iam petimus ultro. cœlibem vitam probet
Sterilis juventus, hoc erit, quidquid vides,
Vnius ævi turba, & in ſemet ruet.
Proinde vitæ ſequere naturam ducem.
Vrbem frequenta, civium cœtus cole.
HIP. *Non alia magis eſt libera, & vitio carens,*

Rituſ-

Vitæ] Vita frui neſcius. F.

Providit] Hinc incipit elegans matrimonii commendatio, cui adjunge Auguſti oration. contra cœlibes, apud Dionem. *Delr.*

Mundi parens] Deus. fatetur ergo cœpiſſe & creatum eſſe mundum. *Delr.*

Venus] Alma omnium genitrix. F.

Solis] Vbi defecerit alitum genus in aëre volitantium. F.

Sed fata] Fac autem nos hic fatorum caſibus uon eſſe obnoxios, tendimus tamen omnes naturæ lege ad finem. *vel*, ſic. i. e. cœlibem agentes vitam non propagamus humanum genus, adeoque totum interit. F.

Vnius ævi turba] Vnius ætatis humanæ. F.

Sic αἰὼν Græcis *ævum*, Latini non raro. Lucretius (ut advertit Turnebus lib. 20. cap. 22.)

Perdit enim, quod non proprium fuit
hujus in ævo. &:
Multaque præterea perdit, cum expel-
litur ævo.

ait ergo Seneca: ſi à nullo liberi procreentur; iis qui nunc vivunt defunctis, genus humanum interibit. Sic *ævum, ſeculum, tempus, ætas, dies*, à poëtis confundi ſolent. *Delr.*

Non alia magis] Campeſtris & ruſticæ vitæ laudes perſequitur. de quo plura habes apud Xenophontem in Oeconom. Ariſtot. lib. 6. Politic. Varronem lib. 1. de re ruſtica; Columellam initio ruſticani operis: Virgilium lib. 1. Georg. & Horatium in Od. & alios. *Delr.*

Et vi-

Rituſque melius vita quæ priſcos colat,
Quamqua relictis mœnibus ſylvas amat,
Non illum avaræ mentis inflammat furor,
Qui ſe dicavit montium inſontem jugis:
Non aura populi, & vulgus infidum bonis,
Non peſtilens invidia, non fragilis favor.
Non ille regno ſervit; aut regno imminens,
Vanos honores ſequitur, aut fluxas opes;
Spei metuſque liber. haud illum niger,
Edaxque livor dente degeneri petit.
Nec ſcelera populos inter atque urbes ſita
Novit; nec omnes conſcius ſtrepitus pavet.
Haud verba fingit. mille non quærit tegi
Dives columnis; nec trabes multo inſolens
Suffigit auro. non cruor largus pias
Inundat aras; fruge nec ſparſi ſacra
Centena nivei colla ſubmittunt boves:
Sed rure vacuo potitur, & aperto æthere
Innocuus errat, callidas tantum feris
Struxiſſe fraudes novit; & feſſus gravi
Labore, niveo corpus Iliſſo fovet.

Nunc

Et vitio] Non inſerviens curis, avaritiæ, ambitioni, invidiæ. &c. ut in ſequentibus. F.

Priſcos] Sanctos primorum hominum mores, & Heroum vitam. F.

Infidum] Non meritis præmiis & honore remunerans bonos. F.

Non ille regno ſervit] Alia lectio fuit in impreſſis; hæc ſuperiori ſententiæ cum participio annexa, melior viſa eſt, quæ hoc dicit. Multi carent regno, ſed non carent cupiditate: multi regibus neceſſitate, non officio parent. *Fab.*

Niger] Malus: Herc. Fu. 860. F.

Columnis] *Non trabes Hymettiæ Premunt columnas ultima reciſas Africa.* F.

Auro] *Non aureum renidet in domo lacunar.* vide Thy. v. 455. F.

Fruge] Mola ex hordeo & ſale confecta: qua frontem victimæ, focum, & cultros aſpergere moris erat. hinc *Immolare.* F.

Centena] Hecatombe, centum boum ſacrificium. *F.*

Submittunt] Vid. quæ ad v. 602. Thyeſt. *F.*

Iliſſo] Sup. v. 13. *F.*

Sic membranæ pleræque, ſic plerique excuſi: nec id ut videtur, ſyllaba repugnante. cur illa produci non queat; cum naturâ. ſ. anceps vocalis ſit? & multis in libris Græcis *εἴλισος*, Mogunt. Herbipol. & Venet. primus, *Iliſo.* tertius; *Eliſo.* primus, quod ſciam, N. *Iſmeno.* quod Bœotiæ flumen, ab Iſmeno Pelaſgi F. vide

Ovi-

Nunc ille ripam celeris Alphei legit:
Nunc nemoris alti denſa metatur loca,
Ubi Lerna puro gelida pellucet vado;
Sedemque mutat. heic aves querulæ fremunt,
Ramique ventis lene percuſſi tremunt,
Vetereſque fagi. juvit aut amnis vagi
Preſſiſſe ripas, ceſpite aut nudo leves
Duxiſſe ſomnos; ſive fons largus citas
Diffundit undas, ſive per flores novos
Fugiente dulcis murmurat rivo ſonus:
Excuſſa ſylvis poma compeſcunt famem,
Et fraga parvis vulſa dumetis cibos
Faciles miniſtrant. regios luxus procul
Eſt impetus fugiſſe. ſolicito bibant
Auro ſuperbi. quam juvat nuda manu
Captaſſe fontem! certior ſomnus premit
Secura duro membra verſantem toro.

Non

Ovidium 2. Metam. & Statium lib. 9. Thebaid. *Delr.*

Optime nihilo-minus Ortelii liber, *niveo corpus in rivo fovet*. Qui præcedentia & ſequentia conſiderabit, mecum ſentiet. *Raphel.*

Iſmenū hîc *niveum*, (*melius Illiſſum*) & infra Araxem nominat, quaſi ἀργυροδίνας; vel *niveos* dicit, propter aquarum perſpicuitatem. Iſmenus olim *pes Cadmi* dictus, ant equam in eū inſiliit vulneris dolore Niobes filius Iſmenus, ab Apolline telo transfixus. *Fab.*

Alphei] Vid. Thyeſt. v. 116. *F.*

Denſa] Ad retia ponenda. *F.*

Metatur] Ita veteres excuſi. vulgo *metitur.*

Lerna] Fons prope Corinthum gelidus & limpidus. non palus illa in agro Argivo. *F.*

Nudo] Nullo ſtragulo aut pulvinari ſuppoſito. *F.*

Leves] Molles, faciles, quos *ſuadet inire ſuſurrus* foliorum vento agitatorum *vel murmur lene fluentis aquæ*. F.

Eſt impetus fugiſſe] Libenter fugio. *F.*

Hanc phraſim apud Naſonem lib. 2. 5. 6. 8. & 9. Metamor. & paſſim in epiſt. & alibi, plus decies obſervavi. *Delr.*

Solicito] Ipſi ſoliciti, vid. Thyeſt. v. 451. *F.*

M. ſ. *bibunt*. Sollicitum vero aurum accipe, quemadmodum apud Tibullum;

Somnus ſollicitas deficit ante fores.
Delr.

Superbi] Divites, potentes, reges. *F.*

Nuda] Cotyla. *F.*

Captaſſe fontem] Potius quam fluvium, quia melior fontana; quia poſt pluviam leviſſima, deinde amnica, poſt ex nive vel glacie liquata; gravior hauſta ex lacu, graviſſima ex palude. vide Corneliū Celſum lib. 2. *Delr.*

Obſcu-

Non in receſſu furta & obſcuro improbus
Quærit cubili, ſeque multiplici timens
Domo recondit: æthera ac lucem petit,
Et teſte cœlo vivit. *hoc equidem reor*
Vixiſſe ritu prima quos miſtos deis
Profudit ætas. nullus his auri fuit
Cæcus cupido; nullus in campo ſacer
Diviſit agros arbiter populis lapis.
Nondum ſecabant credulæ pontum rates:
Sua quiſque norat maria. non vaſto aggere
Crebraque turre cinxerant urbes latus,

Non

Obſcuro] Multa habenti conclavia & receſſus. *F.*

Teſte cœlo] In aperto, ſub dio. *F.*

Hoc equidem reor] Fuſe hanc aureæ ætatis innocentiam & felicitatem deſcribit Seneca Epiſt. 91. poſt medium, adi & confer cum hoc loco. *Delr.*

Quos miſtos] Heroas. *F.*

Cupido] Ab effectu, officii enim ignaros & immemores abducit avaritia. *F.*

Nullus in campo] Juvenalis;

Aut ſacrum effodit medio de limite
ſaxum.

Sed quare ſacrum? an quia Numa Terminum pro Deo coli, eique hoſtias inanimas cædi voluit, atque illi templum conſtituit, ut Plutarchus in Numa & in Romaicis, Ovid. 2. Faſtorum docent? poſtmodum tamen etiam agnam illi immolari conſueviſſe videtur colligi ex illo Horatii;

Et agna feſtis cæſa Terminalibus. Prudentius quoque (ni fallor) in libris contra Symmachum auctor eſt extis gallinæ Termino fieri ſolitum. Porrò ea ſacra ſub dio fiebant. nam ut Paulus Feſti abbreviator ſcribit; Terminus quo loco colebatur, ſuper eum foramen patebat in tecto, quod nefas eſſe putarent Terminum intra tectum conſiſtere. idem Paullus; Termino, inquit, ſacrificabant, quod in ejus tutela fines agrorum eſſe putabant. denique Numa Pompilius ſtatuit eum qui Terminum exaraſſet, & ipſum, & boves ſacros eſſe. Unde apparet rectius hanc Numæ legem conceptam fuiſſe à Lud. Charonda in lib. Veterum leg. Rom. quam à Joanne Oroſcio in l. 5. num. 29. D. de Juſtit. & Jure. quam legem falſo Balduinus, in commentario περὶ γεωργικῶν Juſtiniani, ſtatim in principio, duodecim tabulis tribuit. *Delr.*

Lapis] Terminus. *F.*

Diviſit agros arbiter populis lapis.
Tibullus: —— *non fixus in agris*
Qui regeret certis finibus arva lapis.

potuit etiam noſter hoc ab Ovidio lib. 3. Amor. eleg. 7. aut lib. 2. Faſtor. deſumere. De finib. & terminis fratres Arvales cognoviſſe docet Cujacius lib. 11. obſervat. c. 5. *Delr.*

Turre] Turritis mœnibus. *F.*

Latus] Vulgo *Lacus* atque interpretantur Foſſas quibus urbes cinctæ. Cur librum non magis audiam, *latus*, ſcribentem? Urbes enim ſibi latus cingunt & claudunt aggeribus murorum & turribus. *Lipſ.*

Sic & m. s. noſtri. decore. *latera* enim vocabantur, tam quæ honorabant, quam quæ tuebantur, ut pluribus oſtendi lib. XVI. cap. XI. Suſpicionum, antequam conſtaret mihi huic lectioni favere Lipſium & Delrium. Vulgabatur prius *urbes lacus.*

K cui

Non arma ſævâ miles aptabat manu,
Nec torta cluſas fregerat ſaxo gravi
Baliſta portas, juſſa nec dominum pati
Iuncto ferebat terra ſervitium bove.
Sed arva per ſe fœta poſcentes nihil
Pavere gentes. ſylva nativas opes,
Et opaca dederant antra nativas domos.
Rupere fœdus impius lucri furor,
Et ira præceps: quæque ſuccenſas agit

Libi-

cui & ſuus ſenſus; ſed non iſto loco. quod ſi; non ceperim ſane de foſſis urbes cingentibus aquâ perpetuâ: verum de oppidorum, ut ita loquar, populo cingentium lacus mediterraneos: quo nomine veniant & pontus Euxinus, & Larius Lacus, & alia loca numeroſis coronata civitatibus. de quibus conſulendi Hiſtorici. *Grut.*

Baliſta] Machina lapidum libratoria muros urbium concutiens. F.

Baliſtæ, machinæ lapidum libratoriæ, deſcriptionem habes apud Ammian. lib. 23. qui docet quid diſcrepet à ſcorpione; & apud Vitruvium (quem m. ſ. & Eybius ſemper Victurinum, non ſcio an recte) lib. ult. c. 15. & ſeqq. cujus verba tecenſet Turnebus lib. 2. adverſ. cap. 5. de eadem Vegetius, Valturius, & lib. Notitiæ Orient. & Occident. *Delr.*

Iuſſa] Terra adhuc immunis & libera. F.

Iuncto bove] Pleriſque in regionibus bobus olim arabatur, ut & nunc; in aliis, equis. frequens etiam mulorum aratio, quam reliquis anteponit Homerus 10. Iliade. ex profeſſo tamen illam ſingulari opuſculo reprehendit, & bubulam cunctis præfert, Arietha Hiſpanus. *Delr.*

Sylva nativas opes] Herbas, fraga, glandes, poma, &c. F.

Glandes, & poma & herbæ nondum invento frumento, eſui fuēre, teſtibus Virgil. lib. 1. Georg. Tibullo lib. 1. eleg. 3. Ovidio Faſt. 4. Juven. Sat. 6. & Plutarcho in Coriola. Multa in hanc rem Bened. Curtius lib. 1. hortor. à cap. 4. Ceterum videtur ſignificare, ætatis aureæ homines carnibus abſtinuiſſe, quod voluit Porphyr. in lib. de abſtinent. animat. & Pythagoras apud Laërtium, & Ovidium lib. 15. Metamorph. Et ante diluvium id verum, contendunt ex cap. 9. Geneſ. poſt Tertullian. lib. de cibis Judaic. & D. Hieronym. libro 2. in Jovinian. Junilius, D. Iſidorus, Strabus & Lyran. in d. cap. 9. Pet. Comeſtor hiſt. Scholaſt. cap. 29. Auguſtin. Steuchus in c. 1. Geneſ. cap. 48. & Genebrard. in Chronograph. imo non abſtinuiſſe illos modò, ſed etiam prohibitum tunc carnium uſum, inſinuat Alph. Toſtatus vulgo Abulenſis dictus, in in 1. cap. Gen. Verum hoc aliis non probatur. Nam D. Juſtinus Martyr ad Orthodox. q. 119. etiam ante cataclyſmum carnibus homines victitaſſe cenſuit. idque ut probabile admodum, receperunt aliquot ætatis noſtræ erudiriſſimi theologi, Franciſc. Victoria in relect. de homicidio. Domin. Sotus lib. 5. de Juſtit. & Jur. & Hier. Vielmius in cap. 1. Geneſ. Thomas autem à Vio Cajetanus, in cap. 9. Geneſ. uſum carnium eo tempore voluit nec prohibitum fuiſſe, nec tamen uſurpatum, eo quod à Deo nondum illis diſerre conceſſus. *Delr.*

Rupere] Simplicem hanc vitam violavere avaritia, ira, libido, dominandi cupido, violentia, &c. F.

Pro

Libido mentes. venit imperii ſitis
Cruenta: factus præda majori minor;
Pro jure vires eſſe. tum primum manu
Bellare nuda: ſaxaque & ramos rudes
Vertêre in arma. non erat gracili levis
Armata ferro cornus; aut longo latus
Mucrone cingens enſis; aut criſta caput
Galeæ comantes. tela faciebat dolor.
Invenit artes bellicus Mavors novas,
Et mille formas mortis. hinc terras cruor
Infecit omnes fuſus, & rubuit mare.
Tum ſcelera, dempto fine, per cunctas domos
Iêre: nullum caruit exemplo nefas.
A fratre frater, dextera nati parens
Cecidit, maritus conjugis ferro jacet,
Perimuntque fœtus impiæ matres ſuos.
Taceo novercas. mitius nil eſt feris.
Sed dux malorum fœmina & ſcelerum artifex
Obſedit animos, cujus inceſtæ ſtupris
Fumant tot urbes, bella tot gentes gerunt,

Et

Pro jure] Jus erat in armis. F.

Nuda] Inermi. F.

Ramos] Sudes, nec eas præuſtas F.

Cornus] *Bona bello Cornus*, haſtis ſc. & jaculis utilis. F.

Criſta] Pinna, juba, cauda equina ſolebant caſſides coronare, ſimilitudine ducta à gallorum gallinaceorum (qui Martis alites) criſtis: nec non cornibus, ut Pyrrhus Epirotarum rex in hoſtium terrorem: *alii* à forma capitis canini, vulpini, lupini, felini, unde κυνέαι, ἀλωπεκέαι, λυκέαι, γαλέαι. Quæ tamen aliis dicuntur quod ex hiſce pellibus confici ſolitæ galeæ. F.

Rubuit] Præliis navalibus. F.

A fratre] Hæc ut alia multa ab Ovidio poſt Heſiodum. F.

Mitius nil] Neque enim ferarum animos ad bella, cædes, ſcelera inflammant inceſtæ fœminæ, quemadmodum virorum. ſequitur enim. *Sed dux malorum fœmina.* F.

Ego hæc non capio. Si diceret *mitior mens eſt feris*, melius caperem. Aliquid tale poſcit ſententia. *Scal.*

Bella tot gentes gerunt] Notum decennale bellum, & Ilium propter Helenam everſum. Duris lib. 2. hiſtoriæ prodidit propter Thenno à quodam Phocenſi raptam, decennium ſolidum Thebanos cum Phocenſibus lento duello colliſos, & tandem Phocenſium urbem exciſam. Belli quod Cambyſes Ægyptiis intulit, Nicetis Apriæ filia cauſa fuit, auctore Cteſia. Cum Cyrrhæi Megiſthonem rapuiſſent, exarſit decennale bellum aliud Chryſæum, nec niſi everſâ Cyrrhâ finitum, ut ex Calliſthene Athenæus libro 13. c. 4. ubi

Et verſa ab imo regna tot populos premunt.
Sileantur alia: ſola conjux Ægei
Medea reddit fœminas dirum genus.
NV. *Cur omnium ſit culpa, paucarum ſcelus?*
HIP. *Deteſtor omnes, horreo, fugio, execror.*
Sit ratio, ſit natura, ſit dirus furor:
Odiſſe placuit, ignibus junges aquas;
Et amica ratibus ante promittet vada
Incerta Syrtis; ante ab extremo ſinu
Heſperia Tethys lucidum attollet diem;
Et ora damis blanda præbebunt lupi;
Quam victus animum fœmina mitem geram.
NVT. *Sæpe obſtinatis induit frenos amor,*
Et odia mutat. regna materna aſpice,
Illæ feroces ſentiunt Veneris jugum.
Teſtaris iſtud unicus genitus puer.
HIP. *Solamen unum matris amiſſæ fero,*
Odiſſe quod jam fœminas omnes licet.
NVT. *Vt dura cautes undique intractabilis*
Reſiſtit undis, & laceſſentes aquas
Longe remittit; verba ſic ſpernit mea.
Sed Phædra præceps graditur, impatiens moræ.

Quæ

ubi plura narrat. Vide etiam Parthenii Erotica. *Delr.*

Conjux] Quæ patrem Ætam prodidit, fratrem Abſyrtum diſcerpſit, Peliam à ſuis filiabus jugulari fecit, Creontem cum filia Glauc, *aut alii, Creuſa* medicatis ignibus abſumpſit, liberos ſuos Mormorum, ac Pheretem in odium Iaſonis coram patre occidit; Fugiens autem Athenas Ægeo nupta Medum peperit, in cujus gratiam Theſeo inſidiata eſt. F.

Cur omnium] *Parcito paucarum crimen diffundere in omnes.* F.

Deteſtor &c.] Auxeſis pathetica. F.

Syrtis] Herc. Fu. v. 321.

Ante] Orietur prius Sol è mari Hiſpan. vid. Herc. Fu. 373, & Oet. 335.

Tethys] Herc. Fu. 886. F.

Obſtinatis] Calcitrones ſæpe ulciſcitur amor non ſecus ac matrem tuam, quam connubium averſatam Theſei tamen imperio ſubjecit, unde tu natus. F.

Regna] Amazonas, quæ utut connubia aſpernentur, quotannis tamen ad ſobolem propagandam viros admittunt. F.

Matris] Quam amavi unicam. nunc omnes odio habeo. F.

Vt dura] *Nec magis incœpto vultum ſermone movetur, quam ſi dura ſilex aut ſtet Marpeſia cautes,* F.

Impatiens] Me non expectans.

Dimo-

Quo ſe dabit fortuna? quo verget furor?
Repente terra corpus exanimum cadit;
Et ora morti ſimilis obduxit color.
Attolle vultus, dimove vocis moras:
Tuus en, alumna, temet Hippolytus tenet.

PHAEDRA. HIPPOLYTUS: NUTRIX.

Iuvenis pudicitiam omni arte oppugnant nec expugnant: ad fraudem itaque confugiunt & calumnias.

QVis me dolori reddit, atque aſtus graves
Reponit animo? quam bene excideram mihi?
Cur dulce munus reddita lucis fugis?
Aude anime; tenta; perage mandatum tuum.
Intrepida conſtent verba. qui timide rogat,
Docet negare. *magna pars ſceleris mei*
Olim peracta eſt; ſerus eſt nobis pudor.
Amavimus nefanda. ſi cœpta exequor,
Forſan jugali crimen abſcondam face.

Hone-

Dimove vocis moras] Linguam illi præpeditam ſignificat: quod vehementiſſimi amoris ſignū. Theocrit. in Pharm. hoc,& quod præceſſit,poſuit;
πᾶσα μὲν ἐψύχθην χιόνος πλέον, ἐκ δὲ μετώπω
ἱδρώς μὲν κοχύεσκεν ἴσον νοτίαισιν ἐέρσαις.
ὐδέ τι φωνάσαι δυνάμαν. ὐδ' ὅσον ἐν ὕπνῳ
κνυζῶνται φωνεῦντα φίλαν ποτὶ ματέρα τέκνα.
Tota quidem obrigui plus nive: ex fronte verò
Meâ, ſudor abunde defluebat, ſimilis auſtralibus pruinis:
Neque quicquam eloqui poteram, ne tantum quidem quantum in ſomnis
Murmurant clamantes caram ad matrem pueri. Delr.

Tuus en] *In terram exanimata cadit Phadra, allevant eam nutrix & Hippolytus.* F.

ME *dolori*]Revocatam ad vitam. F. *Bene*] *Placide*, ſi amorem: *honeſte*, ſi caſtitatem reſpicias. F.

Cur dulce] Viſo tamen prope Hippolyto, vivere vult. F.

Mandatum] Quod nutrici mandaſti ipſa perage. F.

Olim] Vbi primum nefarie amare cœpi. F.

Si cœpta] Si amori meo reſponderit, forſan erit ut, non redeunte ab inferis Theſeo, Hippolyto nubam. *ſed interpretes omnes ita expenunt:* quod ſi liberius cum Hippolyto egero, Theſei amori hoc tribuent omnes: etiam ſi uterum ferre cœpero, me gravidam ex Theſeo putabunt. *F.*

Forſan jugali] Quidam hæc ita interpre-

Honeſta quædam ſcelera ſucceſſus facit.
Age, incipe anime. commodes paulum, precor,
Secretus aures: ſi quis eſt, abeat, comes.
HIP. *En, locus ab omni liber arbitrio vacat.*
PH. *Sed ora cœptis tranſitum verbis negant.*
Vis magna vocem emittit, at major tenet.
Vos teſtor omnes cœlites, hoc, quod volo.
HIP. *Animuſne cupiens aliquid, effari nequit?*
PH. Curæ leves loquuntur, ingentes ſtupent.
HIP. *Committe curas auribus, mater, meis.*
PH. *Matris ſuperbum eſt nomen, & nimium potens:*
Noſtros humilius nomen affectus decet.
Me vel ſororem, Hippolyte, vel famulam voca:
Famulamque potius. omne ſervitium feram.
Non me, per altas ire ſi jubeas nives,
Pigeat gelatis ingredi Pindi jugis;

Non

terpretantur, ac ſi Phædra exiſtimaret ſe poſſe familiarius aſſueſcere Hippolyto citra ſuſpicionem inceſti, quod eſſet nupta; populuſque arbitraretur uterum ferre ex Theſeo. Non abſurde, ſi aut mulieres elephantum more gravidarentur, nec poſt decem menſes depoſitum ſuum proferrent (nam Theſeum quadriennium abfuiſſe, teſtatur ipſemet verſu 838.) aut nexus orationis pateretur accipi de Theſeo reverſo. eo enim caſu ſucceſſus ille ſcelus non honeſtaſſet, ſed texiſſet. Putarim potius dicere novercam, tanto confidentius inſtandum fatendumque amorem privigno, quod forte mutuo amaturus ſit, ac ſolennibus nuptiis ipſam ſibi jugaturus; non redeunte ab inferis Theſeo. Si quis inferat, illicitum per leges ducere novercam, ei impingam, *Reges qua libet ire:* ne dicam illo ſæculo omnia adhuc confuſa fuiſſe, neque exactius ordinata circa nuptias. *Grut.*

Vos teſtor] *Ioſ. Scal. legit.* Voſ. teſ o. c. h. q. v. Me nolle. Hip. cupiens aliquid effari nequit. *F.*

Animuſne cupiens] Fallor. aut bonæ lectionis & ſententiæ mihi liber auctor: *Vos t. o. c. hoc quod volo Me nolle.* HIP. *Animuſne cupiens aliquid effari nequit?* Phædra aperire amorem cupiens, vim ejus primo aperit. Et dii mihi teſtes, inquit, cupere me quod non cupio, velle quod nolo. ſed adigit ſævus & invictus ille deus. Nimium ſane hæc bona. Sed verſus, inquies, ſpernit. Iam ante (ad Thebaid. verſ. 318.) monui, inſeri interdum dimidiatos iſtos verſiculos, ſententiâ poſcente, nec ſine graviorum vatum exemplo. Quod ſi concinnare tamen verſus placet: deleam τὸ *aliquid.* & legam, *cupidus.* pro *cupiens.* Lipſ.

Ingentes ſtupent] Hominem ita ſtupere faciunt, ut nec verbis nec lacrymis exitus ullus pateat. exemplum illuſtre Pſammenithus rex apud Herodotum in Thaliâ. *Delr.*

Sororem] Sororis autem nomine amicæ quandoque vocabantur; ut & amatores, fratris. *F.*

Pindi

Non ſi per ignes ire & infeſta agmina,
Cunctar paratis enſibus pectus dare.
Mandata recipe ſceptra; me famulam accipe.
Te imperia regere, me decet juſſa exequi.
Muliebre non eſt regna tutari patris.
Tu, qui juventa flore primævo viges,
Cives paterno fortis imperio rege,
Sinu receptam, ſupplicem, ac ſervam tege.
Miſerere viduæ. HI. *ſummus hoc omen Deus*
Avertat: aderit ſoſpes actutum parens.
PH. *Regni tenacis dominus, & tacitæ Stygis,*
Nullam relictos fecit ad ſuperos viam.
Thalami remittet ille raptorem ſui?
Niſi forte amori placidus & Pluto ſedet.
HI. Illum *quidem æqui cœlites reducem dabunt.*
Sed, dum tenebit vota in incerto deus,
Pietate caros debita fratres colam.
Et te tuebor. eſſe ne viduam putes:
Ac tibi parentis ipſe ſupplebo locum.

PH. O

Pindi] Herc. Fu. 1285. *F.*

Mandata] Mihi à patre tuo. F.

Regna tutari patris] In meo cod. ſcripto habetur, *regna tutari urbium.* Delr.

Sinu] *Ambigue* ille de cauſa & protectione, hæc de amore intelligit. *F.*

Tege] Legitur & *rege.*

Viduæ] *Et hoc ambigue:* Phædra enim viduam ſe abſente marito dicit. vid. Herc. Fu. v. 245. & *Agamem.* 154. ille patris tanquam mortui omen deprecatur. *F.*

Avertat] Ominoſum erat vocabulum viduæ: quia ſignificare videbatur Theſeum devixiſſe. ideo deprecatur. variæ autem deprecationis hujuſmodi olim formulæ. Octav. act. 1.

—— *quod utinam numen avertat Deûm.*

Oedipo:

Procul ſit omen.

adi Briſſon. li. 1. de formulis pag. 103. *Delr.*

Tenacis] Herc. Fu. v. 678. F.

Tacitæ] Tacite fluentis ut Herc. Fu. v. 712. vel propter ſilentes umbras. F.

Ad ſuperos] Ad nos. F.

Thalami] Conjugis ſuæ raptores dimittet Pluto? ſupra v. 93. & Herc. Fu. 805. F.

Niſi forte] *Vel Ironice vel* Emphatice innuens amori ipſum parcere Plutonem immitem. F.

Æqui] Fidæ illius erga Pirithoum amicitiæ faventes. F.

Supplebo locum] De pietate ſentiebat Hippolytus: noverca dubium ſermonem aliter accipiebat. quod ſatis oſtendit ſequens, *Satiſne dixit?* quo tamen loco in o. v. *dixi*, continetur. hoc ſenſu: quæ dixi ſufficiuntne ad Hippolytum in amorem mei pelliciendum,

ciendum,

PH. *O ſpes amantum credula ! ô fallax amor ?*
Satiſne dixit ? precibus admotis agam.
Miſerere ; tacita mentis exaudi preces.
Libet loqui, pigetque : HIP. *quodnam iſtud malum eſt ?*
PH. *Quod in novercam cadere vix credas malum.*
HIP. *Ambigua voce verba perplexa jacis ;*
Effare aperte. PH. *pectus inſanum vapor*
Amorque torret. intimas ſævus vorat
Penitus medullas, atque per venas meat
Viſceribus ignis merſus & venis latens,
Vt agilis altas flamma percurrit trabes.
HIP. *Amore nempe Theſei caſto furis.*
PH. *Hippolyte, ſic eſt ; Theſei vultus amo*
Illos priores, quos tulit quondam puer ;
Cum prima puras barba ſignaret genas,
Monſtrique cæcam Gnoßii vidit domum,
Et longa curva fila collegit via.
Quis tum ille fulſit ? preſſerant vitta comam ,
Et ora flavus tenera tingebat rubor.
Inerant lacertis mollibus fortes tori :

Tuave

ciendum , detegendumque ardorem illum penitum , qui me plane conſumit ? ſed placet vulgata lectio. *Delr.*

Satiſne] Pie ille & ſimpliciter dixerat , *parentis ſupplebo locum* , illa accipit ac ſi amori ſuo ceſſiſſet. *F.*

Quod] Sc. ut privignum amet. *F.*

Et venis] Quæ à jecore amoris ſede. *vulnus alit venis , & cæco carpitur igni.* F.

Amore] *Simpliciter ille hæc, vel ſimulanter.* F.

Theſei vultus amo] Sic apud Apulejum lib. 10. aſini , noverca privignum,quem amabat, alloquitur: Nec te religio patris omnino deterreat, cui morituram prorſus ſervabis uxorem. illius enim recognoſcens imaginem , mutua facie te merito diligo. *Delr.*

Cum prima] Cum prima lanugo veſtiret genas leves. *F.*

Monſtrique] Minotauri. ſup.v. 121. *Farn.*

Gnoßii] Cretenſis à Gnoſſo Cretæ urbe. *F.*

Domum] Labyrinthum. *F.*

Et longa] Athenienſes cum per invidiam interfeciſſent Androgeum fil. Minois, quod palæſtra omnes viciſſet, à Minoë devicti cogebantur quotannis pendere ſeptena natorum corpora Minotauro voranda. Huc ſorte miſſus Theſeus ab Ariadne adamatus accepit filum quo ſe Labyrintho explicaret, interfecto monſtro. *F.*

Et ora flavus] Niſi fallor, venuſtius eſt quod habet Baſini Codex: *pingebat rubor.* Et ut rem dicam , non *ruber* ſed *pudor* legit idem. *Pont.*

Tuave

Tuave Phœbes vultus, aut Phœbi mei;
Tuuſque potius: talis, en, talis fuit
Cum placuit hoſti; ſic tulit celſum caput.
In te magis refulget incomptus decor;
Et genitor in te totus; & torva tamen
Pars aliqua matris miſcet ex æquo decus:
In ore Grajo Scythicus apparet rigor.
Si cum parente Creticum intraſſes fretum,
Tibi fila potius noſtra neviſſet ſoror.
Te, te, ſoror, quacunque ſiderei poli
In parte fulges, invoco ad cauſam parem.
Domus ſorores una corripuit duas;
Te genitor, at me natus. en, ſupplex jacet
Allapſa genubus regiæ proles domus.
Reſperſa labe nulla, & intacta, innocens;
Tibi mutor uni; certa deſcendi ad preces:
Finem hic dolori faciet, aut vitæ, dies.
Miſerere amantis. HIP. *magne regnator Deûm,*
Tam lentus audis ſcelera? tam lentus vides?
Ecquando ſæva fulmen emittes manu,
Si nunc ſerenum eſt? omnis impulſus ruat
Æther, & atris nubibus condat diem;

Tuave] Quam tu colis Hippolyte. *F.*

Mei] Avi mei, qui ſemper juvenis, pulcher, intonſus. inf. v. 751. *F.*

Tuuſque] Aut potius vultus inſtar tui ô Hippolyte. *F.*

Cum placuit hoſti] Ariadnæ, vel Antiopæ. ſup. v. 396. *F.*

Hoſti i. Ariadnæ ſorori meæ, ut vulgus interpretum. male, ut notavit Parrhaſius. Ariadne enim Theſei formâ ſemel capta, nihil in eum hoſtile cogitavit. de Minoë potius dictum, quem inimicitias adverſus Athenienſes depoſuiſſe Theſei amore inductum, teſtis eſt Athenæus. *Commel.*

Incomptus] Nativus non fucatus. *F.*

Grajo] A Græco patre. *F.*

Scythicus] A matre Amazone quæ è Scythia. *F.*

Soror] Ariadne à Baccho in cœlum relata. *F.*

Domus] *Placuit domus una duabus, Me tua forma capit, capta parente ſoror, Theſeides Theſeuſque duas rapuere ſorores.* F.

Allapſa genubus] Phædra apud Ovid. in epiſt. Heroid.

Victa precor, genubuſque tuis regalia tendo
Brachia: quid deceat non videt omnis amans. Delr.

Tibi] Hactenus caſta, intacta aliis, tua primum cauſa impudica facta ſum. *F.*

Si nunc] Si non nunc fulminas. *F.*

Ac verſa retro ſidera obliquos agant
Retorta curſus. tuque ſiderum caput,
Radiate Titan, tu nefas ſtirpis tuæ
Speculare? lucem merge, & in tenebras fuge.
Cur dextra, Divûm rector atque hominum, vacat
Tua, nec triſulca mundus ardeſcit face?
In me tona; me fige; me velox cremet
Tranſactus ignis. ſum nocens; merui mori;
Placui novercæ. dignus an ſtupris ego?
Scelerique tanto viſus ego ſolus tibi
Materia facilis; hoc meus meruit rigor?
O ſcelere vincens omne fœmineum genus!
O majus auſa matre monſtrifera malum,
Genitrice pejor! illa ſe tantum ſtupro
Contaminavit, & tamen tacitum diu
Crimen biformi partus exhibuit nota,
Sceluſque matris arguit vultu truci
Ambiguus infans. ille te venter tulit.
O ter quaterque proſpero fato dati,
Quos hauſit, & peremit, & leto dedit
Odium, doluſque! genitor, invideo tibi.

Colchi-

Lucem merge] Ne videas ſcelus neptis tuæ Phædræ. F.

Hoc ait, quia Solis obſcuratio & obtenebratio Dei iram, futurasque miſerias prætendere credebatur: idque confirmatur exemplo menſæ Thyeſteæ, infra Thyeſte, & pluribus, quæ congeſſit Arias Montanus lib. Ieremiæ cap. 24. idonea hæc cauſſa. ſed ad mentem Hippolyti viciniot; quia nefas ſtirpis ſuæ videre Phœbum & intueri turpe. decebat potius præ pudore faciem obvelare, & oculos avertere à tanta fœditate atquè dedecore. Mogunt. *luge, merge, & tenebras fuge.* & paulo poſt; *tu me tona, tu me fige.* Delr.

Cur dextra] *Cur agunt ſuperi tanta otia cœlo? Fulmina cur ceſſant?* F.

In me] Si non in illam? *F.*

Stupris ego] Emphatice. ſic. *F.*

Rigor] Auſteritas mea & aſpetitas. *F.*

Matre] Paſiphaë, quæ ex promiſcuo concubitu Minois & tauri peperit Minotaurum. *F.*

Truci] Taurino. *F.*

Ille te] Qui Minotaurum. inceſtus ſc. & monſtroſus. *F.*

O ter] Perfecte. ſeptenarius enim numerus perfectus, *τρισμάκαρες καὶ τετράκις. O terque quaterque beati* quos peremerunt odia & doli novercarum. *F.*

Genitor] Tibi enim Medea Colchis nupta patri tuo (ut ſup. v. 562.) vitæ inſidias miſto veneno ſtruxit, mihi noverca mea amorem inceſtum. *F.*

Fugien-

Colchide noverca majus hoc, majus malum eſt.
PH. *Et ipſa noſtræ fata cognoſco domus:*
Fugienda petimus, *ſed mei non ſum potens:*
Te vel per ignes, per mare inſanum ſequar,
Rupeſque, & amnes, unda quos torrens rapit.
Quacumque greſſus tuleris, hac amens ferar.
Iterum, ſuperbe, genubus advolvor tuis.
HIP. *Procul impudicos corpore à caſto amove*
Tactus; quid hoc eſt? etiam in amplexus ruit?
Stringatur enſis, merita ſupplicia exigat.
En, impudicum crine contorto caput
Læva reflexi. juſtior nunquam focis
Datus tuis eſt ſanguis, arcitenens Dea.
PH. *Hippolyte, nunc me compotem voti facis:*
Sanas furentem; majus hoc voto meo eſt,
Salvo ut pudore manibus immoriar tuis.
HIP. *Abſcede, vive; ne quid exores. & hic*
Contactus enſis deſerat caſtum latus.
Quis eluet me Tanais? aut quæ barbaris
Mæotis undis Pontico incumbens mari?
Non ipſe toto magnus Oceano pater

Tan-

Fugienda] Mater, taurum, ſoror, hoſtem: ego, privignum. *F.*

Impudicum] Novercæ impudicæ. *F.*

Focis] Stabant enim ad aram Dianæ. ſup. v. 404; & 423. *F.*

Arcitens] ἰοχέαιρα. F.

Ne quid] Neque tibi gratum faciam. *F.*

Et hic] Gladium veluti Phædræ contactu pollutum à ſe caſto abjicit inf. v. 726. *F.*

Tanais] Vid. Herc. Fu. v. 1322. *F.*

Mæotis] Palus influens in Pontum. *F.*

Non ipſe toto] Non ipſe Neptunus, univerſo mari ſuo. Herc. Fu. v. 1327. *Farn.*

Scienter Seneca non niſi naturalis & juge fluentis aquæ meminit; quæ *viva* dicebatur. ſola hæc ad expiandum idonea. Maxime maris fit mentio, quia, juxta Euripidem & Tullium pro Roſcio Amerino, omnia noſtra mare mala abluit, cunctas maculas detergit: item quia nihil in ſe ſordidum patitur, ſed confeſtim ejicit atque expuit, quicquid immunditiæ, vel caſus, vel flumina, vel homines in illud devolverint Ideo cenſet Euthymius à Mychæâ Propheta mare baptiſmi nomine decorari. Purgaturi ſe, ſæpius caput aquæ vivæ immergebant. Perſius Sat. 2.

——— Tiberino in gurgite mergis
Mane caput, bis, terque, & noctem
flumine purgas.

aliquando bis tantum. Ovidius 4. Faſtor.

Bis

Tantum expiarit ſceleris. ô ſylvæ! ô fera!

NV:

Bis caput intonſum fontanâ ſpargitur undâ.
ſæpius ter. Idem 3. Faſtorum.
Terque ſenem flammâ, ter aquâ, ter ſulphure luſtrat.
& Faſtorum 4.
Et manibus puram fluminis hauſit aquam.
Ter caput irrorat——
Iuvenalis Sat. 6.
Ter matutino Tiberi mergetur, & ipſis
Vorticibus timidum caput abluet——
Virgil. 6. Æneid.
——ter ſocios purâ circumtulit undâ,
Spargens rore levi, & ramo felicis olivæ.
quandoque ſepties. Apulejus lib. 11. *meque protinus, purificandi ſtudio, marino lavacro trado, ſepties ſubmerſo capite fluctibus.* Hoc faciebant Superis facturi, idque dicebant *abluere*, ut docet Macrobius lib. 3. Sat. cap. 1. Virgilius:
——donec me flumine vivo
Abluero——
abluebant autem manus, pedes, caput, totumque corpus. de manibus, Aurel. Victor lib. de viris Illuſtribus. *Prius illum vivo flumine manus abluere debere.* idem teſtatur Scholiaſtes Sophoclis in Ajace Lorario, à Briſſonio relatus. de pedibus vetus Horatii interpres ad Satyr. 3. lib. 2. his verbis; *ſolebant Deos precaturi manus & pedes abluere.* probatur adagione, *illotis pedibus*, & altero, *illotis manibus*. de toto corpore accipio, quando quis dicitur ἁπλῶς lautus, vel purus. Arnobius lib. 7. *quorum templa cum adire diſponitis, ab omni vos labe puros, lautos, caſtiſſimoſque præſtatis.* idque etiam Servius in 4. Æneid. notavit. Interdum ſe tantum adſpergebant, ſcilicet Diis inferis operaturi; teſtibus Macrobio & Servio, ſeu pura aqua circumferebant, ut Maro loquitur, utentes aſpergillo ex oleæ vel lauri ramuſculo. Iuvenalis:
——cuperent luſtrari, ſi qua darentur
Sulphura cum tedis, etſi foret humida laurus.
Ridiculi homines. tanquam (ait Lactantius lib. 5. cap. 20.) *libidines intra pectus incluſas, ulli amnes abluant, aut ulla maria purificent.* quod prius Cicero 2. de legibus dixerat. quin & Ovidius lib. 4. Faſtorum.
Ah nimium faciles, qui triſtia crimina cædis,
Fluminea tolli poſſe putatis aquâ.
Flumineam à perenni videtur diſtinguere Columella lib. 12. de re ruſt. cap. 4. de promicondi officio ſcribens, ubi poſtquam à Venereis abſtinentiſſimum eſſe debere dixiſſet: *quibus* (inquit) *ſi fuerit operatus vel vir vel femina, debere eos flumine aut perenni aquâ priuſquam penora contingant, ablui.* niſi reponas, *aut perenni aliâ*, & ſubaudias aquâ. Sed & reliqua elementa, ſive ſimplicia corpora, ex quibus reliqua compoſita, ipſa verò nullis, juxta Ariſtotelem lib. 2. de ortu, lib. 3. de cœlo, & lib. 5. Metaphyſ.; expiationi deputata invenias, ignem, aërem, terram, probabo paucis. Servius in 6. Æneid. illud ſummi poëtæ:
——aliæ panduntur inanes
Suſpenſæ ad ventos: aliis ſub gurgite vaſto
Infectum eluitur ſcelus, aut exuritur igne;
ad tria ſollemnia expiationum genera retulit, nam aut theda aliquem purgari, hoc eſt, igne & ſulphure; aut aqua ablui, aut aëre ventilari innuit, ut fiebat in ſacris Liberi. Virgil. 2. Georg.
Et te Bacche vocant, per carmina læta, tibique
Oſcilla ex altâ ſuſpendunt mollia quercu.
ubi oſcilla interpretor ſimulacra quædam noxiarum animarum, quæ à vento ſeu aëre impulſo cillabantur. *Delr.*

O ſylvæ] Ad vos propero. *atque hoc dicto excedit.* F.

Depre-

NV. *Deprehenſa culpa eſt. anime, quid ſegnis ſtupes?*
Regeramus ipſa crimen, atque ultro impiam
Venerem arguamus. ſcelere velandum eſt ſcelus.
Tutiſſimum eſt inferre, cum timeas, gradum:
Auſa priores ſimus an paſſa nefas,
Secreta cum ſit culpa, quis teſtis ſciet?
Adeſte Athenæ: fida famulorum manus
Fer opem: nefandi raptor Hippolytus ſtupri
Inſtat, premitque; mortis intentans metum.
Ferro pudicam terret. en, præceps abiit,
Enſemque trepida liquit attonitus fuga,
Pignus tenemus ſceleris. hanc mœſtam prius
Recreate: crinis tractus, & lacera coma,
Vt ſunt, remaneant. facinoris tanti notas
Referte in urbem. Recipe jam ſenſus, hera:
Quid te ipſa lacerans omnium aſpectum fugis?
Mens impudicam facere, non caſus, ſolet.

CHORVS.

Precatur Chorus ut bene cedat Hippolyto forma, quæ pleriſque fuit exitio. Theſei reditum proſpicit.

FVgit inſanæ ſimilis procellæ,
Ocyor nubes glomerante Coro,
Ocyor curſum rapiente flamma,
Stella cum ventis agitata longos

Deprehenſa] Deprehendit jam Hippolytus culpam alumnæ meæ, quam ad patrem, ſi quando reverſus fuerit, deferet. Excogita itaque ô anime aliquam technam qua præveniamus eum, atque hæc eſt. *F.*

Regeramus] Prius arguamus eum novercæ ſtuprum inferre voluiſſe. *F.*

Athenæ] O Athenienſes, *invocatque quaſi in auxilium cives & famulos nutrix, lena, proditrix.* F.

Crinis] Sup. v. 704. *F.*

F*Vgit*] Hippolytus fugit in ſylvas non ſegnior pluvia è nube ſoluta erumpente. *F.*

Coro] Thyeſt. v. 576. *F.*

Stella cum ventis] Theb. v. 431. F. Ex phyſica diſciplina dictum, ut docet Ariſtoteles lib. 1. Meteor. cap. 4. & 5. has trajectiones, Plinius lib. 2. cap. 36. vocat ſtellarum diſcurſus: quid portendant, petendum ex Prolomæo in Centiloquio. Virgil. 2. Georg. ex Arato:

Sæpe

Corripit ignes.
Conferat tecum decus omne priſcum
Fama miratrix ſenioris ævi:
Pulchrior tanto tua forma lucet,
Clarior quanto micat orbe pleno,
Cum ſuos ignes coëunte cornu
Iunxit, & curru properante pernox
Exerit vultus rubicunda Phœbe;
Nec tenent ſtellæ faciem minores:
Qualis eſt primas referens tenebras
Nuncius noctis, modo lotus undis

Heſpe-

Sæpe etiam ſtellas, vento impendente, videbis
Præcipites cælo labi, noctiſque per umbram
Flammarum longos à tergo albeſcere tractus. Delr.

Iam præceſſit, *rapiente flamma*. Quare vide ne verius ſit Senecam ſcripſiſſe, *Concipit ignes*. Neque hilum refert, quod ſtella ſit ignis. Iſte enim ignis vento impulſus, flammam concipit majorem: &, ut ipſe loquitur, longam ac diffuſam. Cum autem ſtellam volantem venti impulſu vult accendi, ſuos, non autem peripateticos, eſt ſequutus. Longe enim aliter περὶ τῶν διαττόντων ἀστέρων primo Meteorologicorum agitur. Ipſe autem Natural. Quæſt. 1. inter alia, *Attritu aëris ignis incenſus, vento præceps impellitur.* Sed hoc jam agamus. *Heinſ.*

Longos] Diffuſos per longum tractum. *F.*

Senioris] Priſci, veteris. *F.*

Pulchrior] *Ignes plena nitet quantum inter Luna minores; tantum formoſis formoſior omnibus hic eſt.* F.

Orbe] Pleno jam orbe & Soli oppoſita, per totam lucet noctem *cum ſtellis acies obtuſa videtur.* F.

Suos ignes] Sui vox proprietatem & dominium quoddam in re ſignificat. at lunam dictam volunt, quod luce luceat aliena. qua in ſententia apud Plutarchum, in lib. contra Colorem epicureum, eſt Parmenides hoc verſu:

Νυκτὶ φάος περὶ γαῖαν ἀλώμενον,
ἀλλότριον φῶς.

unde ait Catullus, in ſecular. carmine;

——— *notho eſt dicta lumine luna.*

Erravitne ergo Seneca? nequaquam. quia Epicuro, ut in ejus vita ſcribit Laërtius, placuit fieri poſſe, ut Luna & à ſeipſa, & à Sole lumen habeat. Chaldæi vero lunam proprii & perpetui luminis compotem eſſe voluerunt, ſi Apulejo in lib. de Deo Socratis credimus. *Delr.*

Nec tenent ſtellæ] Omnis, pleno lumine fulgente lunâ, ſtellarum nitor, omne decus evaneſcit. *Delr.*

Modo lotus undis] Plerique veterum crediderunt ſtellas & ſidera humecto quodam alimento nutriri, eiſque ſplendorem & pulcritudinem illis augeri. ſic Empedocles, Plato, Stoici, Plinius li. 2. Homerus Iliad. χ′. & noſtri poëtæ;

Flumi-

Heſperus, pulſis iterum tenebris
Lucifer idem.
Et tu thyrſigera Liber ab India,
Intonſa juvenis perpetuum coma,
Tigres pampinea cuſpide territans,
Ac mitra cohibens cornigerum caput,
Non vinces rigidas Hippolyti comas.
Nec vultus nimium ſuſpicias tuos.
Omnes per populos fabula diſtulit,
Phædra quem Bromio prætulerit ſoror.

Anceps

Flumina ſuppeditant, unde æther ſidera paſcit.

Virgil.

Convexa polus dum ſidera paſcet.

quo loco Brodæus reponit, *Convexa palus*. addubito. Lucanus:

Nec non Oceano paſci Phœbumque polumque.

ſic explico Claudianum, qui cum lib 2. de raptu dixiſſet Solem & Lunam filios eſſe Tethyos, ſubdit de Luna:

Lævâ parte ſoror vitrei libamina potat
Uberis ———

Ideo Seneca dicit: *modo lotus undis.* quaſi reſtauratus, & ſumto alimento plenior formoſiorque. Sed contra hanc opinionem diſputat Ariſtoteles libro 2. Meteor. & diſerte errorem vocat Marius Victor Commentar. in Geneſim. *Delr.*

Heſperus] Idem autem Lucifer & Heſperus. F.

Thyrſigera] à Baccho thyrſigero devicta. F.

Intonſa] Idem enim cum ſole. uterque itaque intonſus & juvenis fingitur propter radios. Oed. 405. F.

Tigres] Currum Bacchi trahentes. *Farn.*

Pampinea] Vitium frondibus involuto thyrſo. F.

Territans] Herc. Fu. v. 470. F.

Cornigerum] An à truculentia ebriorum? An quod cornua veteribus in uſum poculorum? An quod boves primus junxit Bacchus, unde & Oſyris eſt Ægyptiis? An à robore? qua de cauſa Seleuci faciem in ſtatuis cornigeram fuiſſe ſcribit Appianus in Syriacis, quod taurum ferocem, ſacrificante Alexandro, vinculis ruptis profugum ſolus cornibus arreptum detinuerit. An κερασφόρος dictus ob galeam capitis arietini forma (quali Pyrrhum Epirotarum regem uſum fuiſſe refert Plutarchus, nec non Turno *rubræ cornua criſtæ* tribuit Virgilius) inſignem, in honorem patris ſui Iovis Ammonis, cui & ipſe aram & templum ſub arietis ſpecie erexit? An denique à cincinnis ſeu crobylis crinium utrinque in cornuum formam acuminatis atque retortis? cujuſmodi comis ſpectabiles incedebant ſacerdotes Lydii & Armenii. Neque alia creduntur Moſis fuiſſe cornua; quæ tamen alii de facie ejus intelligunt quæ קרן id eſt, radiabat, ſplendorem emittebat radiorum qui cornua referrent à קרם incurvare, vel קרן cornu. F.

Rigidas] Incomptas. F.

Nec vultus] Neque admirere præ hujus vultu tuum ô Theſeu, quem ut fama eſt, Ariadne Baccho prætulit, cui tamen à Theſeo in inſNaxo relicta ab Indis revertenti nupſit. F.

Lan-

Anceps, forma, bonum mortalibus,
Exigui donum breve temporis,
Vt velox celeri pede laberis!
Non ſic prata novo vere decentia
Æſtatis calidæ diſpoliat vapor;
Sævit ſolſtitio cum medius dies,
Et noctem brevibus præcipitat rotis;
Langueſcunt folio lilia pallido,
Et gratæ capiti deficiunt roſæ:
Vt fulgor teneris qui radiat genis
Momento rapitur; nullaque non dies
Formoſi ſpolium corporis abſtulit.
Res eſt forma fugax. quis ſapiens bono
Confidat fragili? dum licet, utere,
Tempus ſed tacitum ſubruit, horaque
Semper præterita deterior ſubit.
Quid deſerta petis? tutior aviis
Non eſt forma locis. te nemore abditum,
Cum Titan medium conſtituit diem,
Cinget turba licens, Najades improbæ,
Formoſos ſolitæ claudere fontibus:
Et ſomnis facient inſidias tuis
Laſcivæ nemorum Deæ,

Mon-

Langueſcunt] *Ellipſis*, *cum* langueſcunt. vel lege *Lang. fol. ut lil. pal.* F.

Gratæ capiti] Cujus dolori à calore proficiſcenti medentur. Thyeſt. v. 944. F.

Formoſi] Aliquid de forma demit, minuit. F.

Horaque] *Optima quæque dies miſeris mortalibus ævi Prima fugit.* F.

Nemore abditum] Meridianos æſtus umbra levantem nemoris. F.

Najades] Fontium Nymphæ, à νάειν fluere. F.

Formoſos] Ut Hylam. Med. v. 649. & Narciſſum umbram ſuam in fonte conſpectam amplexatum. F.

Et ſomnis] Et te dormientem rapient Dryades, Fauni, Satyri. F.

Laſcivæ nemorum Deæ] Variant hic lectiones, alii ſupplent hos verſus ut ſint Aſclepiadæi, leguntque *laſcivæ nemorum multivagæ deæ Panas quæ Dryades montivagos petunt.* Verum nil tanti eſt, quoties enim reperias Choriambicos Dimetros, Acatalecticos ſtatis metris Chori interſeri? F.

Dic verum. hæc capis? non puto. Liber meus, *Panaſque Driades montivagos.* Emendo, *Panas quæ Dryades montivagos.* Mens & ordo verborum. Te Hippolyte laſcivæ Deæ petent ob tuam hanc formam; illæ ipſæ Dryades,

Montivagique Panes.
Aut te ſtellifero deſpiciens polo
Sidus, poſt veteres Arcadas editum,
Currus non poterit flectere candidos.
Et nuper rubuit; nullaque lucidis
Nubes ſordidior vultibus obſtitit.
At nos ſolliciti lumine turbido,
• Tractam Theſſalicis carminibus rati,

Tinni-

des', quæ Panas & Satyros ſolitæ furtim petere. *Lipſ.*

Aut te ſtellifero] Aut Luna vacabit tua forma capta, ut quondam Endymionis. ſup. v. 308. F.

Sidus, poſt veteres] Προσέληνοι dicuntur Arcades, ſive quod idem ſemper incoluerint ſolum, αὐτόχθονες uti Athenienſes, *vel* quod Lunæ curſum Endymion Arcas primus invenerit. unde & fabulæ locus. F.

Ariſtophanis Scholiaſtes refert Arcades ante Lunam natos fuiſſe: ideo à Lycophronte προσέληνοι dicuntur. Apollonius Argonaut. δ'.

Ἀρκάδες, οἳ καὶ πρόσθε σεληναίης ὑδέονται.

Nonnus, Dionyſ. μγ'.

Ἀρκαδίη προσέληνος, ἀναβλάστησε δὲ μούνη
Πρεσβυτέρους φαέθοντος, ὅθεν φάος ἔσχε σελήνη.

Eudoxus ἐν γῆς περιόδῳ.

Ἀρκάδες δοκοῦσι πρὸ τῆς σελήνης γεγενέναι.

Iccirco Strabo lib. VIII. δοκεῖ δὲ παλαιότατα

Ἔθνη εἶναι τὰ Ἀρκαδικὰ τῶν Ἑλλήνων.

Pauſan. Eliacor. α. docet Arcades ſemper idem ſolum incoluiſſe: quare, ut & Athenienſes à ſcriptoribus αὐτόχθονες vocantur. & hoc verum, cetera falſa, quemadmodum & quod ab Ovid. 1. 2. & 5. Faſt. & à Senec. alibi traditur;

Flete Herculeos Arcades obitus,
Nondum Phœbo naſcente genus. Delr.

Nuper rubuit] Exiſtimabant Lunam magico carmine ſollicitatam rubore ſuffundi, vel ob magarum impudentiam & ſcelera; vel laborantem, vi carminis. Horatius:

—— Lunamque rubentem
Ne foret his teſtis poſt magna latere ſepulcra.

In defectu, idem illi à veneficiis evenire putabant. qua in re tam ſuperſtitioſi Athenienſes, ut eos qui veram Eclipſis cauſam adferebant, tanquam impios, vivos exuſſerint, teſte Plutarcho in Pericle, ubi hac de re fuſè diſſerit. Romanos in Macedonià belligerantes tinnitum dediſſe, tuendæ Lunæ gratiâ, refert idē in Æmilio. Comment. Juvenalis; Sat. 6. *Sonitus fieri aſſolet, quando Luna deficit.* Alicubi legi Indos hoc Lunæ vitium copioſo fletu proſequi ſolitos, quod arbitrarentur eam à Sole ad ſanguinis uſque effuſionem flagellatam. Ovidius:

Quale roſæ fulgent inter ſua lilia miſtæ,
Aut ubi cantatis Luna laborat equis.

Papinius: —— *qualis per nubila Phœbes, Atbracià rubet arte color.* Delr.

Nos] Nos ruboris Lunæ cauſam magicis carminibus imputantes, illi laboranti pelvium tinnitu ſuccurrere voluimus (ſic enim & tubarum clangore Lunæ Eclipſim patienti auxiliari ſe credebat vulgi ſuperſtitio) Tu autem ô Hippolyte cauſa illi eras ruboris & moræ, vid. ſup. v. 420. & Med. 749 F.

Tinnitus dedimus: tu fueras labor,
Et tu cauſa moræ. te dea noctium
Dum ſpectat, celeres ſuſtinuit vias.
Vexent hanc faciem frigora parcius,
Hæc ſolem facies rarius appetat,
Lucebit Pario marmore clarius.
Quam grata eſt facies torva viriliter,
Et pondus veteris triſte ſupercili?
Phœbo colla licet ſplendida compares:
Illum cæſaries neſcia colligi,
Perfundens humeros, ornat & integit:
Te frons hirta decet, te brevior coma.
Nulla lege jacens. tu licet aſperos
Pugnaceſque Deos viribus arceas,
Et vaſti ſpacio vincere corporis:

Æquas

Pario marmore] Pure candido marmore ex inſ. Paro Cycladum una. F.

Quicquid dicat Cardanus in lib. de ſubtilit. candidum marmor Parium; candidum fuit. Unde Sidonius in Burgi deſcriptione, *Paron candentem* vocavit verſu 140. & lib. 2. epi. 2. *Si marmora inquiras; non illic quidem Paros, Caryſtos, Proconnyſſus; Phryges, Numidæ, Spartiatæ rupium variatarum poſuere cruſtas: neque per ſcopulos Æthiopicos, & abrupta purpurea genuino fucata conchylio ſparſum inibi ſaxa furfurem mentiuntur.* & in epithal. Ruricii:

Hic lapis eſt de quinque locis, dans quinque colores,
Æthiopus, Phrygius, Parius, Pœnus, Lacedæmon,
Purpureus, viridis, maculoſus, eburnus, & albus.

Prudentius etiam docet Laconicum marmor, viride; Synnadicum, maculoſum fuiſſe:

Quæ viridis Lacedæmon habet, maculoſaque Synna
Nativum nemo ſcopuli mihi dedicet aurum.

Maculas vero Synnadici ſanguineas docet Papinius in balneo Etruſci, & Numidicum lapidem aurei coloris fuiſſe. de Pario Plinius lib. 36. cap. 5. *Candido marmore uſi ſunt è Paro inſulâ; quem lapidem cœpere lychnitim appellare, quoniam ad lucernas in cuniculis cæderetur. auctor eſt Varro.* Delr.

Horatius 1. carminnm:

Urit me Glyceræ nitor
Splendentis Pario marmore pulcrius.

Ovid. lib. 1. amorum:

Aſtitit illa gemens albo & ſine ſanguine vultu,
Cæduntur Pariis qualia ſaxa jugis.

Et pondus veteris] Gravitas & majeſtas quæ in ſuperciliis. F.

Neſcia colligi] Inornata & incompta. F.

Sic crines in nodum colligi ab Ovidio, in ſinum veſtes à Marone dicuntur. *Delr.*

Tu licet aſperos] Hæc & duo ſequentes verſiculi non ſunt Senecæ. *Scalig.*

Et vaſti] Heinſ. legit. *Nec vaſti ſpatio.* ut ſit ſenſus. Tu alter Diomedes in certamen Martis deſcendere audeas cum ſpe victoriæ, nam & juvenis jam æquas, &c. Sed & hunc verſum cum duo-

Æquas Herculeos jam juvenis toros,
Martis belligeri pectore latior.
Si dorſo libeat cornipedis vehi;
Frenis Caſtorea mobilior manu
Spartanum poteris flectere Cyllarum.
Amentum digitis tende prioribus,
Et totis jaculum dirige viribus;
Tam longe, dociles ſpicula figere,
Non mittent gracilem Cretes arundinem.
Aut ſi tela modo ſpargere Parthico
In cœlum placeat; nulla ſine alite
Deſcendent, tepido viſcere condita,
Prædam de mediis nubibus afferes.
Raris forma viris (*ſæcula proſpice*)
Impunita fuit. *te melior deus*
Tutum prætereat, formaque nobilis
Deformis ſenii limina tranſeat.

Quid

duobus antecedentibus rejicit Ioſeph. Scal. F.

Si dorſo] Si equitare libeat, ſuperas Caſtorem, qui bonus equis & peritus equorum domitor. F.

Cyllarum] Equum Caſtori à Junone datum, quem à Neptuno acceperat. hunc Pollucis fuiſſe refert Virg. 3. Georg. ſed fratrem pro fratre poni exponit Servius. F.

Amentum] Sex. Pompeius, Amentum, inquit, quibus ut mitti poſſint vinciuntur jacula ſive ſolearum lora. ex Græco, quod eſt ἅμμαζω, ſic appellata, vel quia aptantes ea ad mentum trahunt. utitur Prudent. in Pſychomach. *Delr.*

Non mittent] Nec Cretes peritiſſimi ſagittarii longius emittent ſagittam quam tu jaculum. F.

Nulla] Quemadmodum ab Eurytione fixa. 5 Æneid. *Sub nube columba Decidit exanimis vitamque reliquit in aſtris Aëreis, fixamque refert delapſa ſagittam.* F.

Raris forma] Formoſis ut plurimum nocuit ſua forma. F.

Deformis] Vetus Lipſii codex habuit *Deformis ſenii monſtret imaginem*, quam lectionem exoſculatur Ioſ. Scalig. atque ita exponit hunc locum: ne forte vindicta faſtus te perſtringat; quoties formæ tuæ in mentem venit, toties repræſenta tibi & deformis ſenii imaginem, ne inſoleſcas. *acutum nimis & longe petitum (quod tanti viri pace dixerim) ſed viderit lector.* F.

Scripturam veterem quam præferebat liber Lipſii:

Deformis ſenii monſtret imaginem.

eandem & noſter Cruſerianus disertè exhibet. Quid tamen illa vellet, cum non diſpiceret tum Clariſſimus Lipſius, eleganter eam & fuſe poſtea explicavit heros Scaliger. Quibus hoc tantum addi velim: etiam in conviviis olim veteres mortis ac miſeriæ mortalium perpetuo mentionem injeciſſe, idque mortui imagine ſive ſceleto (Petronius *larvam* appellat) in

 medio

Quid ſinat inauſum fœmina præceps furor?
Nefanda juveni crimina inſonti parat;
In ſcelere quærit crine lacerato fidem.
Decus omne turbat capitis; humectat genas.
Inſtruitur omnis arte fœminea dolus.
Sed iſte quiſnam eſt, regium vultu decus
Gerens, & alto vertice attollens caput?
Vt ora juveni paria Pirithoo gerit!
Ni languido candore pallerent genæ,
Staretque recta ſquallor incultus coma.
En, ipſe Theſeus redditus terris adeſt.

medio omnium conſtituto; ut ita nimirum ſtatus & deformitatis ſuæ poſt hanc vitam unusquiſque commoneretur. Verba Petronii, quæ huc ſpectant, iſta ſunt: *Potantibus ergo, & accuratiſſime nobis lautitias mirantibus, larvam argenteam attulit ſervus, ſic aptam ut articuli ejus vertebræque locatæ in omnem partem flecterentur. Hanc cum ſuper menſam ſemel iterumque abjeciſſet, & catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret, Trimalcio adjecit:*

Heu heu nos miſeros, quam totus homuncio nil eſt!
Sic erimus cuncti, poſtquam nos auferet Orcus. Pont.

In ſcelere] Unus Lipſii liber habet, *Inſcelera*, alter. *En ſecla!* F.

Arte fœminea] Al. *Fraude*. F.

Fœmineum dicitur plerunq; quicquid parū decorum aut moderatum eſt, ut *fœmineo ululatu. Fœminea nequitia*. Fabr.

Pirithoo] Herbip. & Veneti omnes *Pirithoi*. ſæpe multumque ſuſpicatus fui legendum; *Hippolyto*, admiſſo hiatu. nec deſpero olim aliquem id m. ſ. confirmaturum. ſane ſenſus poſtulat. Ait enim ex Orco pallidum veniſſe Theſeum, & in hoc Pirithoo diſſimilem. atqui id utrique commune, ſi Pirithous remeaſſet. nunc nec remeavit. occiſum enim à Cerbero tradunt omnes, ſolumque Ægæi filium ab Alcide reductum. Vide Apollonii Scholiaſt. in lib. 1. verſu 100. & deſcripſerat obitum illius Euripides in Pirithoo, ex quo nonnulla idem Scholiaſt. in 4. Argonaut. Et cur, quæſo, Pirithoo ſimilem Theſeum dicat? cur Pirithoum æqualem Theſei, ejus comparatione juvenem appellet? omnia Hippolyto conveniunt. ſimillimus ille Theſeo, Phædra judice. ſed pallidior nunc Theſeus, quia ab inferis reverſus; juvenis Hippolytus, pater Theſeus. *Delr*.

Non vane ſuſpicatur Delrius legendum *Hippolyto*, cujus rationes petantur è Commentariis. Ego potius odorer vitium in voce *juveni*, non heic modo, ſed & Medeâ v. 107:

Nunc primum ſoceris ſponte volentibus
Conceſſo juvenes ludite jurgio.

Videtur enim ſub illo *juveni* latere vox quæ notet ſocium, contubernalem, amicum, vel aliquid adhuc conjunctius. Certe illud *Pirithoo*, mutandum in *Pirithoi*, arguunt Pall. quatuor, in quibus, *Pirithoi*: quorum duo præterea ſervant *juvenis*, non *juveni*. Cur autem haud ſatisfaciat illud *Hippolyto*, facit quod Theſeus jam per ætatem ſenior erat, quam ut accipi deberet pro filio, niſi palluiſſet comâ incultâ: quippe etſi ei Medea noverca fuerit,

ACTVS TERTIVS.

THESEVS. NVTRIX.

Reverſus ab inferis Theſeus domeſtici luctus cauſam à nutrice obvia ſciſcitatur, illa ſe hoc tantum ſcire reſpondet, Phædram necis conſilium iniiſſe.

TAndem profugi noctis æternæ plagam,
Vaſtoque manes carcere umbrantem polum.
Vt vix cupitum ſufferunt oculi diem!
Iam quarta Eleuſis dona Triptolemi ſecat,
Paremque toties Libra compoſuit diem;
Ambiguus ut me ſortis ignotæ labor
Detinuit inter mortis & vitæ mala.
Pars una vitæ manſit extincto mihi
Senſus. malorum finis Alcides fuit.
Qui cum revulſum Tartaro extraheret canem,
Me quoque ſupernas pariter ad ſedes tulit.
Sed feſſa virtus robore antiquo caret,
Trepidantque greſſus. heu, labor quantus fuit
Phlegethonte ab imo petere longinquum æthera,

Pari-

non ideo tamen aut recoxit, aut eſſe dedit ſtabili juventâ. quod vel liqueat ex iſtis Phædræ ſupra, v. 646. *Theſei vultus anno illos priores* &c. *Grut.*

En, ipſe] Agnoſcit tandem ipſum eſſe Theſeum. F.

U*Mbrantem*] Nigrantem, deteriorem, Antarcticum, vid. Herc. Fu. 606. & 1103. Ag. 750. F.

Iam quarta Eleuſis] Urbs illa Attica (cujus regis filium Triptolemum Ceres agri colendi rationem docuit aliiſque tradere juſſit) quarto jam meſſem collegit. F.

Paremque] Et libra ſignum æquinoctiale quater æquavit diem nocti, hoc eſt, *quatuor jam annos apud inferos fui.* F.

Pars una] Ita mſſ. quatuor. reliqui, ut & editi fere; *mihi Merſus malorum finis*, &c. Sunt qui diſtinguunt fide mſſ. ſuorum, *extincto mihi. Senſus malorum. finis Alcides fuit*, coactiſſimâ ſententiâ: Mallem ego, *manſit extincto mihi Senſus malorum. finis Alc.* &c. ut velit, nullâ re intellexi me vivere, quam ſenſu malorum, quam cruciatu: cui tamen malo finem attulit Hercules. *Grut.*

Qui cum revulſum] Herc. Fu. v. 805. F.

Tartaro] Profundiſſimo inferorum loco. διὰ τὸ ἰδίως ἐσχάτως κεῖσθαι τῶν ἀέρων. proinde Homero dicitur Ἠερόεις & βάθιστον ὑπὸ χθονὸς βέρεθρον. F.

Phlegeth.] Thyeſt. v. 73. F.

Alci-

Pariterque mortem fugere, & Alcidem ſequi!
Quis fremitus aures flebilis pepulit meas?
Expromat aliquis. luctus, & lacrymæ, & dolor,
Et limine in ipſo miſta lamentatio;
Hoſpitia digna prorſus inferno hoſpite.
NV. *Tenet obſtinatum Phædra conſilium necis,*
Fletuſque noſtros ſpernit, ac morti imminet.
TH. *Quæ cauſa leti? reduce cur moritur viro?*
NV. *Hæc ipſa letum cauſa maturum attulit.*
TH. *Perplexa magnum verba neſcio quid tegunt.*
Effare aperte, quis gravet mentem dolor.
NV. *Haud pandit ulli. mæſta ſecretum occulit,*
Statuitque ſecum ferre, quo moritur, malum.
Iam perge quæſo, perge: properato eſt opus.
TH. *Reſerate cluſos regii poſtes laris.*

THESEVS. PHAEDRA.

Primum ſimulat Phædra mori ſe malle, quam vim ſibi illatam revelare Theſeo, cui deinde nutrici cruciatum minitanti oſtendit gladium, quem Hippolytus abjectum reliquiſſet.

O Socia thalami, ſiccine adventum viri,
Et expetiti conjugis vultum excipis?
Quin enſe viduas dexteram? atque animum mihi
Reſtituis? & te quidquid è vita fugat
Expromis? PH. *eheu, per tui ſceptrum imperi,*
Magnanime Theſeu, perque natorum indolem;
Tuoſque reditus, perque jam cineres meos,

Per-

Alcidem] Magnis paſſibus incedentem, quod ex ratiocinatione Pythagoræ liquet de Herculis ſtatura. vid. Thyeſt. v. 130. F.

Quis fremitus] *Exaudit Phædræ ejulatus.* F.

Inferno] Ab inferis veniente. F.

Tenet obſtinatum] Nimis abruptum. videtur aliquid deeſſe.

Hæc ipſa] Ne tibi reverſo detegat factum. F.

Iam perge] Hic verſus in membranis etiamnum Nutrici, ſequens verò Theſeo tribuitur. *Delr.*

E*xpetiti*] Expetendi certe. F.

Iam cineres] Me morti jam deſtinatam. F.

Si cauſa] Mori ſe velle fingit ne Hippolytum tanquam dedecoris ſui reum apud patrem agat: neve quis ſciat. F.

Alium

Permitte mortem. TH. *cauſa quæ cogit mori?*
PH. *Si cauſa leti dicitur, fructus perit.*
TH. *Nemo iſtud alius, me quidem excepto, audiet.*
Aures pudicas conjugis ſolas times?
Effare; fido pectore arcana occulam.
PH. Alium ſilere quod voles, primus ſile.
TH. *Leti facultas nulla continget tibi.*
PH. Mori volenti deeſſe nunquam mors poteſt.
TH. *Quod ſit luendum morte delictum, indica.*
PH. *Quod vivo.* TH. *lacrymæ nonne te noſtræ movent?*
PH. *Mors optima eſt perire, dum lacrymant ſui.*
TH. *Silere pergit. verbere ac vinclis anus*
Altrixque prodet, quidquid hæc fari abnuit.
Vincîte ferro; verberum vis extrahat
Secreta mentis. PH. *ipſa jam fabor, mane.*
TH. *Quidnam ora mœſta avertis, & lacrymas genis*
Subito coortas veſte prætenta obtegis?
PH. *Te, te, creator cælitum, teſtem invoco,*
Et te coruſcum lucis ætherea jubar,
Ex cujus ortu noſtra dependet domus;
Tentata precibus reſtiti: ferro ac minis
Non ceſſit animus; vim tamen corpus tulit.
Labem hanc pudoris eluet noſter cruor.
TH. *Quis, ede, noſtri decoris everſor fuit?*
PH. *Quem rere minime.* TH. *quis ſit, audire expeto.*
PH. *Hic dicet enſis, quem tumultu territus*
Liquit ſtuprator, civium accurſum timens.
TH. *Quod facinus, heu me, cerno? quod monſtrum intuor?*
Rega-

Alium] Quod tacitum eſſe velis, nemini dixeris. F.

Mori] Theb. v. 151. F.

Mors optima] Hoc enim charitatis argumentum: Sicci autem oculi in funere odium arguunt. F.

Obſcurum hoc & involutum evolvit & clare proponit Liber, legendo, *perire lachrimandum ſuis.* Et hoc verum eſt. *Pont.*

Et te] Et te ô Phœbe domus noſtræ author, matris meæ ex Crete Nympha genitor. F.

Ferro] Stupratoris. F.

Regale parvis aſperum ſignis ebur,
Capulo refulget gentis Actaeae decus.
Sed ipſe quonam evaſit? PH. *hi trepidum fuga*
Videre famuli concitum celeri pede.

THESEUS.

Agnito enſe deceptus pater & iratus filio immerito exitium imprecatur.

PRo ſancta pietas! pro gubernator poli,
Et qui ſecundum in fluctibus regnum tenes,
Unde iſta venit generis infandi lues!
Hunc Graja tellus aluit, an taurus Scythes,
Colchuſve Phaſis? redit ad auctores genus;
Stirpemque primam degener ſanguis refert.
Eſt prorſus iſte gentis armigerae furor,
Odiſſe Veneris foedera, & caſtum diu
Vulgare populis corpus. ô tetrum genus,
Nullaque victum lege melioris ſoli!
Ferae quoque ipſae Veneris evitant nefas,

Gene-

Parvis] Heinſius legi vult *Patriis* ad *Actaeae* nimirum referens: ſed & vulgatam lectionem adſtruet ſequens expoſitio de cicadis. F.

Ebur] Manubrium enſis ex ebore caelato, cui inſculpta cicada F.

Actaeae] Aurea cicada, quo inſigni ac ſymbolo ſe αὐτόχθονες eſſe volebant Athenienſes oſtendere, vertice vel fronte aureas cicadas geſtantes. F.

Alii *Atthaeae* parum refert, ſignificat auream cicadam enſis capulo inſculptam vel infixam. haec enim Athenienſium regum nota. Quiſquis ille eſt, in Cyri, de Niſo Pandionis Athenienſium Regis filio:

Ergo omnis caro reſidebat cura capillo.
Aurea ſollemni comtum quoque fibula, ritu
Mopſopio, tereti nectebat dente cicadae.

Idem teſtatur, Nonnus Dionyſ. ιγ'. Ariſtophan. Thucydid. Aelian. Philoſtratus, D. Greg. Nazianzenus, & Clemens Alexandrinus, & alii: *Delr.*

Decus] Herc. Fu. v. 1163. F.

QVi *ſecundum*] Herc. Fu. v. 598. *Farn.*

Hunc] Graecamne educationem ſapiunt iſti mores, an Barbaram? *F.*

Taurus] Sup. v. 167. *F.*

Phaſis] Max. Colchorum fluvius. *Farn.*

Auctores] *Hoc imputat matri Antiopae ſeu Hippolytae.* F.

Gentis] Amazonum: ſup. 574. *F.*

Veneris] Connubia. *F.*

Nullaque] *Metaph.* quod in melius ſolum tranſlatum non miteſcit, feritatem non amittit. *F.*

Veneris] Illicitam Venerem, inceſtum matrum coitum. *F.*

Inſcius

Generiſque leges inſcius ſervat pudor.
Ubi vultus ille, & ficta majeſtas viri,
Atque habitus horrens, priſca & antiqua appetens,
Morumque ſenium triſte, & aſpectu grave?
O vita fallax! abditos ſenſus geris,
Animiſque pulchram turpibus faciem induis:
Pudor impudentem celat, audacem quies,
Pietas nefandum. vera fallaces probant,
Simulantque molles dura. *ſylvarum incola*
Ille efferatus, caſtus, intactus, rudis,
Mihi te reſervas? à meo primum toro
Et ſcelere tanto placuit ordiri virum?
Iamjam ſuperno numini grates ago,
Quod icta noſtra cecidit Antiope manu:
Quod non ad antra Stygia deſcendens tibi
Matrem reliqui. profugus ignotas procul
Percurre gentes; te licet terra ultimo
Summota mundo dirimat Oceani plagis;
Orbemque noſtris pedibus obverſum colas:
Licet in receſſu penitus extremo abditus
Horrifera celſi regna tranſieris poli;
Hyemeſque ſupra poſitus & canas nives,
Gelidi frementes liqueris Boreæ minas

Inſcius] In feris etiam vel barbaris. *F.*

Majeſtas] Gravitas, triſtitia. *F.*

Morumque ſenium triſte] Senes graves ſunt ut plurimum & tetrici. hinc morum ſenium pro triſtitia & gravitate ponitur: & quia hoc hominum genus cunctis moleſtum eſt, ſenium pro moleſtia accipitur. *Delr.*

O vita] O quam fronti nulla fides! omnes ſimulant ac diſſimulant, alii videri volunt quàm ſunt. *F.*

Mihi] *Emphatice.* an in patris tui ſolius dedecus? *F.*

Ordiri] Virilitatis tuæ primum ſpecimen edere. *F.*

Icta] Sup. v. 225. *F.*

Antiope] Sic omnes lib. ad normam tamen Cariſii lib. 1. dicendum foret; *Antiopa.* ſic autem vocat etiam Philochorus; ſed Trogus & Clydimus Hippolyten. *Delr.*

Tibi] Ne & propriam matrem violaſſes. *F.*

Te licet] Fugias licet ad nobis oppoſitos Antipodas. *F.*

Orbemque noſtris] Hic de loco in quo degunt Antipodes, non de ipſis Antipodibus agitur. *Delr.*

Celſi] Arctici, *qui nobis ſemper ſublimis.* *F.*

Hyemeſque] Ulterius quam unde ad nos veniunt hyemes. *F.*

Poſt te furentes; ſceleribus pœnas dabis.
Profugum per omnes pertinax latebras premam:
Longinqua, clauſa, abſtruſa, diverſa, invia
Emetiemur; nullus obſtabit locus.
Huc vota mittam, tela quo mitti haud queunt.
Scis unde redeam? genitor æquoreus dedit,
Vt vota prono trina concipiam Deo,
Et invocata munus hoc ſanxit Styge.
En perage donum triſte, regnator freti.
Non cernat ultra lucidum Hippolytus diem,
Adeatque Manes juvenis irato patre.
Fer abominandam nunc opem nato parens.
Nunquam ſupremum numinis munus tui
Conſumeremus, magna ni premerent mala.
Inter profunda Tartara, & Ditem horridum,
Et imminentes regis inferni minas,
Voto peperci, redde nunc pactam fidem,
Genitor. moraris? cur adhuc undæ ſilent?
Nunc atra ventis nubila impellentibus
Subtexe noctem; ſidera & cœlum eripe.
Effunde pontum. vulgus æquoreum cie,
Fluctuſque ab ipſo tumidus Oceano voca.

CHO-

Huc vota mittam] Putabant diris & votis quem interfici poſſe. Oedipus Sophoclis; votis ſuis, alteri mortem properatam ſuſpicatur. & apud Petronium alius, *votis abſentem interficit hoſtem.* Delr.

Vnde] Ab inferno ſcilicet, quo deſcenſu ac reditu erit facilius te perſequi, *vel* ut inf. v. 949. *F.*

Genitor] Neptunus dedit mihi optionem 3. votorum inf. 950. *F.*

Prono] Favente, exaudiente. *F.*

Invocata] Herc. Fu. v. 711. *F.*

Triſte] Cum pater filii necem exoptet. *F.*

Supremum] Ex tribus enim optatis hoc erat ultimum, quod de Hippolyti interitu optavit. primum quidem fecerat in latrones dum Athenas proficiſceretur à Troëzene ubi natus eſt: ſecundum ut è Labyrintho redire poſſet. *F.*

Tertium. Cicero de offic. lib. 1. ait; Nam ſi, ut in fabulis eſt, Neptunus quod Theſeo promiſerat, non feciſſet; Theſeus Hippolyto filio non eſſet orbatus. ex tribus enim optatis, ut dicitur, hoc erat ultimum, quod de Hippolyti interitu iratus optavit: quo impetrato, in maximos luctus incidit. *Delr.*

Voto] Non conſumpſi votum hoc tertium. *F.*

Noctem] Tenebras, caliginem. *F.*

Vulgus] Monſtra marina. *F.*

Voca] In terram. inf. v. 1030. *F.*

O ma-

CHORUS.

Queritur Chorus, cum cœli ceterarumque rerum curſus certo regantur conſilio, non tamen res humanas juſte ac recte cedere, cum bonis male ſit, malis bene.

O Magna parens natura deûm,
Tuque igniferi rector Olympi,
Qui ſparſa cito ſidera mundo
Curſuſque vagos rapis aſtrorum,
Celerique polos cardine verſas;
Cur tibi tanta eſt cura perennes
Agitare vias ætheris alti?
Vt nunc canæ frigora brumæ
Nudent ſilvas; nunc arbuſtis
Redeant umbræ; nunc æſtivi
Colla Leonis Cererem magno
Fervore coquant; vireſque ſuas
Temperet annus? ſed cur idem,
Qui tanta regis, ſub quo vaſti
Pondera mundi librata ſuos
Ducunt orbes; hominum nimium
Securus ades; non ſolicitus
Prodeſſe bonis, nocuiſſe malis?
Res humanas ordine nullo

For-

O *Magna parens*] *Cur bonis viris accidant mala.* Sen. phil. *F.*

Hunc chorum ferme totum imitatur Boëtius, de Conſolat. Philoſ. Metro. 1. cujus initium: *O ſtelliferi conditor poli.* Delr.

Celerique] Moventur enim poli cum univerſo, utcumque Mathematicis dicantur immoti. *F.*

Nunc] Hyeme, ſpolientur foliis ſylvæ. *F.*

Nunc] Vere, redeant arboribus comæ umbroſæ. *F.*

Colla] Æſtate, Sol in Leone fruges torreat. *F.*

Vireſque] Autumnus calorem frigore temperans fructus maturet. *F.*

Vaſti] Adeo vaſti, ut infinitum cenſuerint Seleucus Erythræus, & Heraclides Ponticus, propter difficilem partium ejus enumerationem commenſurationemque: Vere tamen in ſe finitus eſt juxta Ocellum Lucanum, Platonem in Timæo, Ciceron. & Apulejum in lib. de Vniverſitate. Stobæum lib. 1. elog. Phyſic. cap. 25. *Delr.*

Securus] *Non curans, negligens.* F.

Res humanas] Vitam regit Fortuna non Sapientia. *ex Epicuri Schola.* F.

Vincit

Fortuna regit, ſpargitque manu
Munera cœca, pejora fovens.
Vincit ſanctos dira libido.
Fraus ſublimi regnat in aula.
Tradere turpi faſces populus
Gaudet; eoſdem colit, atque odit.
Triſtis virtus perverſa tulit
Præmia recti. caſtos ſequitur
Mala paupertas: vitioque potens
Regnat adulter.
O vane pudor, falſumque decus!
Sed quid citato nuncius portat gradu,
Reſtatque mœſtus lugubrem vultum gerens?

AC-

Vincit] Violenti & libidinoſi opprimunt innocentes & caſtos. *F.*

Faſces] Honores, honorum inſignia. à Romanis tractum, quorum magiſtratibus præferebantur à lictoribus ſecures faſcibus virgarum inſertæ; conſulibus 12. Dictatori 24. Prætori 6. &c. *F.*

Eoſdem] Fluctuans, mobilis, inconſtans populus. *F.*

Triſtis] Boni pœnas ferunt iniquam virtuti ſuæ mercedem. *F.*

Sed quid] Apoſiopeſis ex interventu nuncii. *F.*

Reſtatque] Al. *Rigatque mœſtis lugubrem vultum genis?* F.

Tres m. ſ. & in his Moguntin. cum hoc verſu etiam alium habent, quem huic præponunt: *Rigatque mœſtis lugubrem vultum genis.* Eguianus m. ſ. hunc ſolum exhibet, vulgari illo relicto. quod mihi probatur. nam ſi *citato gradu* accurrebat, quomodo nunc reſtaſſe dicit? niſi ſi quantum reſtantem, dolor citare gradum jubebat; tantundem, ire conantem, idem dolor prohibebat betere. *Delr.*

O Sors

ACTVS QVARTVS.

NVNCIVS. THESEVS.

Narrat Theſeo nuncius, ut perierit Hippolytus diſcerptus ab equis ſuis quos terruerat taurus marinus à Neptuno ex Theſei voto immiſſus.

O Sors acerba & dura famulatus gravis,
Cur me ad nefandos nuncium caſus vocas?
TH. *Ne metue clades fortiter fari aſperas;*
Non imparatum pectus ærumnis gero.
NVN. *Vocem dolori lingua luctifico negat.*
TH. *Proloquere, quæ ſors aggravet quaſſam domum.*
NVN. *Hippolytus (heu me) flebili leto occubat.*
TH. *Gnatum parens obiiſſe jam pridem ſcio:*
Nunc raptor obiit. mortis effare ordinem.
NVN. *Vt profugus urbem liquit infeſto gradu,*
Celerem citatis paſsibus curſum explicans,
Celſos ſonipedes ocyus ſubigit jugo,
Et ora frenis domita ſubſtrictis ligat.
Tum multa ſecum effatus, & patrium ſolum
Abominatus, ſæpe genitorem ciet,

Acerque

O *Sors acerba*] Servitutis, quæ adigis ſervos ad triſtia non raro miniſteria. *F.*

Fugerat impudicos amplexus Hippolytus, & in fuga perierat. obitus hiſtoriam patri nunc Nuncius narrat. deſcribitur etiam Theſei, eo audito, ſenſus medius inter patrem & iram. ſumptus hic Actus ex Euripide in Hippolyto Coronato, cum quo utile ſit conferre, & cum Philoſtrato lib. 2. de imagine Hippolyti. *Delr.*

Nefandos] Non male Egujan. *nefandi nuncium caſus.* Delr.

Non] Aſſuetum ærumnis & præparatum: ut qui *Omnia præcepi atque animo mecum ante peregi.* F.

Flebili leto occubat] Non abhorrent alii ab, *flebili voto.* Sed quo minus id heic locum habeat, obſtat tota fabula. Aderat nuncius Hippolyto, ideoque nihil ei conſtare poterat de voto paterno. Prærerea, dubito an dicatur Latine *occumbere flebili voto.* Grut.

Gnatum parens] Iamdudum periit mihi filius, ubi primum officii & pietatis immemor uxori patris ſtuprum inferre conatus eſt. Illo enim die nocens moritur, quo peccat: jam tandem raptorem periiſſe audio F. vel ex voto ſciebam eum periiſſe.

Multa ſecum] Apud Euripidem enim, unde totus hic deſumptus eſt actus, ait. Ζεῦ μηκέτ' εἴην, εἰ κακὸς πέφυκ' ἀνήρ. Αἴσθοιτο δ' ἡμᾶς ὡς ἀτιμάζει, πατὴρ, &c. F.

Core

Acerque habenis lora permiſſis quatit;
Cum ſubito vaſtum tumuit ex alto mare,
Crevitque in aſtra; nullus inſpirat ſalo
Ventus; quieti nulla pars cœli ſtrepit,
Placidumque pelagus propria tempeſtas agit.
Non tantus auſter Sicula diſturbat freta,
Nec tam furenti pontus exurgit ſinu
Regnante Coro, ſaxa cum fluctu tremunt,
Et cana ſummum ſpuma Leucatem ferit.
Conſurgit ingens pontus in vaſtum aggerem,
Tumidumque monſtro pelagus in terram ruit.
Nec iſta ratibus tanta conſtruitur lues;
Terris minatur. fluctus haud curſu levi
Provolvitur; neſcio quid onerato ſinu
Gravis unda portat; quæ novum tellus caput
Oſtendit aſtris. Cyclas exoritur nova.
Latuere nube numen Epidauri Dei,

Et

Coro] Thyeſt. v. 576. F.

Leucatem ferit] Promontorium Acarnaniæ. *Leucatæ nimboſa cacumina montis.* F.

Nec iſta] Nec tamen navigantibus exitium ab hoc monſtro paratur, ſed terris. F.

Neſcio] Non ſine ſtupore expectabamus, ſi qua nova inſula è mari exurgens augeret numerum Cycladum. F.

Quæ novum] Neſcio quæ novum tellus, &c. F.

Emendavi; —— *quæ novum tellus caput Oſtendet aſtris? cyclas exoritur nova?* &c. admirantium verba ſunt, & quærentium, quid undæ illæ præ ſe volvent? quam mare molem ex profundo evomet? *Delr.*

Latuere nube] Lipſ. legit *Latuëre rupes numen.* Joſ. Scal. legendum vult, *nomen*; ut ſit Hellenismus pro nomine πέτραι τ' ὄνομα Ἐπιδαύριοι. Heinſ. *Latuere rupes nomine Epidauri Dei*; habet certe Euripides, ὡς ἀφρῷ θη. Σκείρωνος ἀκτὰς ὄμμα, τὸ μὲν εἰσορᾶν. Ἔκρυπτε δ' ἰσθμὸν καὶ πέτραν Ἀσκληπιοῦ. *ſenſus erit itaque*, ingens ille fluctus è conſpectu noſtro ſuſtulit rupes Epidauri celebris templo Æſculapii, & ſaxa Scironia latrociniis & ſupplicio Scironis (Herc. Fu. 326.) famoſa, ipſumque Iſthmon inter Ægæum & Jonium. F.

Hoc perplexum vetus evolvet, è quo ſcribe: *Latuëre rupes numen.* Illæ rupes, inquit, quas Æſculapius inſidet, latuêre præ alto hoc fluctu. Ab Euripide eſt, qui hac ipſa in re:

Ἔκρυπτε δ' Ἰσθμὸν. καὶ πέτραν
Ἀσκληπιοῦ. Lipſ.

Lege & diſtingue cum m. ſ.

Latuere nube numen Epidauri Dei.

Et ſcelere petræ nobiles Scironides, &c. numen Epidauri Dei (inquit Gloſſator) i. ipſa Epidauria, in quâ Æſculapius colebatur, metonymice. Hoc vult dicere, Nubes texit Epidauriam,

& pe-

Et ſcelere petræ nobiles Scironides,
Et quæ duobus terra comprimitur fretis.
Hæc dum ſtupentes querimur, en totum mare
Immugit; omnes undique ſcopuli adſtrepunt:
Summum cacumen rorat expulſo ſalo.
Spumat, vomitque vicibus alternis aquas.
Qualis per alta vehitur Oceani freta
Fluctus refundens ore Phyſeter capax.
Inhorruit concuſſus undarum globus,
Solvitque ſeſe, & litori invexit malùm
Majus timore. pontus in terras ruit,
Suumque monſtrum ſequitur. os quaſſat tremor.
TH. *Quis habitus ille corporis vaſti fuit?*
NUN. *Cærulea taurus colla ſublimis gerens*
Erexit altam fronte viridanti jubam:
Stant hiſpidæ aures: cornibus varius color:

Et quem

& petras nobiles, &c. ut fit ubi cooritur tempeſtas. *Commel.*

Summum] *Heinſius legit* Summ. cac. ror. exp. ſalo Spumas, vomitque vicibus alternis aquas. *Sed quid ſi tranſponatur cum verſu ſequente?* F.

Spumat, vomitque] Qui heic verſus trajiciunt,efficiunt ut auctor haud ſatis exprimat quod voluit; nempe mare non ſecus ſpumaſſe & alternis vicibus evomuiſſe undas, quam ſolet phyſeter. *Grut.*

Phyſeter] Bellua marina prægrandis, ex balænarum genere, ore maximo, dentibus ſerratis,columnæ modo ſe attollens, & ex alto velis navium diluviem quandam infundens, earumque alveos quandoque deprimens. eructat, non ore, ſed fiſtulis quibuſdam in vertice prope oculos poſitis. quare verſus Senecæ ſic interpungi debet; *Fluctus refundens, ore Phyſ. cap.* Nec enim credendum, erraſſe Senecam hominem Turdetanum, cum in eo mari frequens ſit piſcis, teſte Strabone lib. 3. ubi eum deſcribit, & à flando vult denominatum, quia cum fluctus efflat,ſpeciem quandam nubis in columnæ formam effigiatæ ſpectantibus præbet. Ab Orcâ diſtinguitur, quia longior Phyſeter, & dorſuali ſpinâ caret. Oppianus lib. 1. Halieut. φύσαλον nuncupat. vide Arrianum lib.rerum Indicarum, qui de Phyſetere eſt intelligendus cum ſcribit: ὅτι κήτεα ταῦτα φερόμενα κατὰ τὸν πόντον ἀναφυσᾷ ἐς τὸ ἄνω τὸ ὕδωρ. *cete eſſe quæ in mari volutantia aquam ſurſum efflent.* vide Ælianum l.9. de hiſtor. Animal. Plinium lib.9. cap. 4. Solinum in Polyh. Wottonum lib. 8. de Differ. animal. & Rondeletium lib. 16. de Piſcibus. *Delr.*

Cærulea taurus] MSſ. ſeptem, nec non Scholiaſtes, *Herculea.* & interpretantur; *ſimili collo quo erat taurus quem Hercules devicit.* Satis nove. Et tamen *Cærulea* cur heic minus feram, eſt quod paulo poſt ſequatur: *Cærula inſignis notâ Opima cervix* &c. *Grut.*

Et quem

Et quem feri dominator habuiſſet gregis,
Et quem ſub undis natus: hinc flammam vomit;
Oculi hinc relucent: cærula inſignis nota
Opima cervix arduos tollit toros:
Nareſque hialcis hauſtibus patulæ fremunt:
Muſco tenaci pectus ac palear viret;
Longum rubenti ſpargitur ſucco latus.
Tum pone tergus, ultima in monſtrum coit
Facies, & ingens bellua immenſam trahit
Squammoſa partem. talis extremo mari
Piſtrix citatas ſorbet aut reddit rates.
Tremuere terræ: fugit attonitum pecus
Paſſim per agros; nec ſuos paſtor ſequi
Meminit juvencos: omnis è ſaltu fera
Diffugit; omnis frigido exanguis metu
Venator horret. ſolus immunis metu
Hippolytus arctis continet frenis equos,
Pavidoſque notæ vocis hortatu ciet.
Eſt alta ad Argos *collibus ruptis via,*
Vicina tangens ſpatia ſuppoſiti maris:
Heic ſe illa moles acuit, atque iras parat.

Vt

Et quem feri] Mixtus illi color terreſtris tauri, & vituli marini. *Delr.*

Dominator] Taurus. F.

Sub undis] Vitulus marinus. F.

Palear] Pellis ex gutture boum dependens.

Succo latus] Legitur & *Fuco*. F.

Vltima] Ultima forma, id eſt poſterior pars deſinit in piſcem. ſic Virg. de Scylla, *pectore virgo Pube tenus poſtrema immani corpora piſtrix*, & de Tritone *Frons hominem præfert. in piſtrin deſinit alvus.* nam & Piſtris dicitur. F.

Piſtrix] Monſtrum marinum tantæ magnitudinis ut abſorbeat naves. Plin. 26. *F.*

Ingens in Indico mari bellua, piloſa, parit animal. Plinius, lib. 9. cap. 4. & 13. Secundum quoſdam etiam *ſerra* Latinè, vulgò *Nivella* vel *Caldero*, vel *Malthe*: quod ultimum nomen Suidas novit: πρῆστις εἶδος κήτους θαλασσίου· ἡ λεγομένη μάλθη, ὃ καὶ δυσκαταγώνιστόν ἐστι. *Priſten genus eſſe ceti marini, inexpugnabile. quod Malthe dicitur.* Quæri ſolet, quomodo ſcribendum. Nam in Sidonii libris modo, *priſtis*, modo *piſtrix*. de Tritone:

Iamque ſuam parcenti piſtre flagellat.

at alibi:

Priſtigeno quæ concha vehit Tritone
Cytheron. Delr.

Tremuere] Vide Virbium hæc de ſe narrantem. 15. *Metamorph. Ovid.*. F.

Eſt alta] Omnes mẽbranæ, *eſt arta*, D.

Vicina] Prope litus. *F.*

Illa moles] Monſtrum marinum. *F.*

Ira

Vt cepit animos, ſeque prætentans ſatis
Proluſit ira; præpeti curſu evolat,
Summam citato vix gradu tangens humum,
Et torva currus ante trepidantes ſtetit.
Contra feroci gnatus inſurgens minax
Vultu, nec ora mutat, & magnum intonat;
Haud frangit animum vanus hic terror meum;
Nam mihi paternus vincere eſt tauros labor.
Inobſequentes protinus frenis equi
Rapuere currum; jamque deerrantes via,
Quacunque pavidos rapidus evexit furor,
Hac ire pergunt. ſeque per ſcopulos agunt.
At ille, qualis turbido rector mari
Ratem retentat, ne det obliquum latus,
Et arte fluctus fallit; haud aliter citos
Currus gubernat: ora nunc preſſis trahit
Conſtricta frenis, terga nunc torto frequens
Verbere coërcet. ſequitur aſſiduus comes
Nunc æqua carpens ſpatia, nunc contra obvius
Oberrat, omni parte terrorem movens.
Non licuit ultra fugere: nam torvo obvius
Incurrit ore corniger ponti horridus.

Tum

Ira] Al. *iræ*. F.

Et torva] Supra præceſſit, *moles*. ideo lego ex membranis, *& torva*; vel ex conjectura, *taurusque*. Delr.

Gnatus] Tuus ô Theſeu. F.

Nam mihi] Hereditario jure mihi debetur hic labor, nam & pater taurum Marathonium ſuperavit, Minotaurum interfecit. F.

At ille qualis] Ait Euripides in Hippolyto:

Καὶ δεσπότης μὲν ἱππικοῖς ἐν ἤθεσι
Πολὺς ξυνοικῶν, ἥρπασ' ἡνίας χεροῖν.
Ἕλκει δὲ κώπην ὥστε ναυβάτης ἀνὴρ,
Ἱμᾶσιν εἰς τὸ ὄπισθεν ἀρτήσας δέμας.

Sane totum hunc de morte Hippolyti locum ab Euripide accepit. *Delr.*

Currus] Euripides quadrigam fuiſſe tradit. quomodo ergo Philoſtrato credemus? qui, in Amphiarai imagine, negat Heroum tempore quadrigam in uſu fuiſſe, præterquam ſoli Hectori. quomodo Dionyſio? qui lib. 7. ſcribit Heroibus ſemper bigam vel trigam placuiſſe. Scio Homerum Achilli tres equos tribuere Iliad. XVI. ſed alium poëtam quattuor; qui vidit; *Hectorem curru quadrijugo raptarier.* Delr.

Sequitur] Equos, F.

Aſſiduus] Taurus marinus, F.

Tum vero pavida ſonipedes mente exciti
Imperia ſolvunt, ſeque luctantur jugo
Eripere, rectique in pedes jactant onus.
Præceps in ora gnatus, implicuit cadens
Laqueo tenaci corpus: & quanto magis
Pugnat; ſequaces hoc magis nodos ligat:
Senſere pecudes facinus, & curru levi,
Dominante nullo, qua timor juſſit, ruunt.
Talis per auras non ſuum agnoſcens onus,
Solique falſo creditum indignans diem,
Phaëthonta currus devio excuſſit polo.
Late cruentat arva, & illiſum caput
Scopulis reſultat. auferunt dumi comas:
Et ora durus pulchra populatur lapis:
Peritque multo vulnere infelix decor.
Moribunda celeres membra provolvunt rotæ.
Tandemque raptum truncus ambuſta ſude
Medium per inguen ſtipite ejecto tenet;
Paulumque domino currus affixo ſtetit.
Hæſere bijuges vulnere, & pariter moram
Dominumque rumpunt. inde ſemianimem ſecant
Virgulta: acutis aſperi vepres rubis,
Omniſque truncus corporis partem tulit.
Errant per agros funebris famuli, manus,
Per illa, qua distractus Hippolytus, loca

Longum

Sonipedes] Hinc ἱππόλυτος dictus, qui prius *Demophon.* ſed a Diana, ſeu Æſculapio vitæ redditus, *Virbius. F.*

Præceps] Al. *In lora præceps fuſus impl. F.*

Laqueo] Loris equorum, *F.*

Curru] *Sed leve pondus erat nec quod cognoſcere poſſent Solis equi, ſolitaque jugum gravitate carebat. F.*

Solique] Phaëthonti Solis currum occupanti, *F.*

Devio] Quo ipſe Phaëthon devius erravit, *F.*

Cruentat] Hippolytus, *F.*

Populatur] Lacerat; diripit, *F.*

Truncus] Corpus palo vel ſtipite hærens paulum morabatur equos; diſrupto mox corpore curſum peragunt equi, *F.*

Ejecto tenet] Dubitavi aliquando an non ſcripſerit, *erecto.* At Lugdunenſis editio non omnino male *injecto* ſubſtituit, *Raphel.*

Famuli] *Appoſitorie,* multitudo famulorum, *F.*

Paſſim

Longum cruenta tramitem ſignat nota:
Mœſtaque domini membra veſtigant canes.
Necdum dolentum ſedulus potuit labor
Explere corpus. hoccine eſt forma decus?
Qui modo paterni clarus imperii comes
Et certus hæres, ſiderum fulſit modo;
Paſsim ad ſupremos ille colligitur rogos,
Et funeri confertur. TH. ô nimium potens,
Quanto parentes ſanguinis vinculo tenes
Natura! quam te colimus inviti quoque!
Occidere volui noxium; amiſſum fleo.
NV. Haud quiſquã honeſte flere, quod voluit, poteſt.
TH. *Equidem malorum maximum hunc cumulum reor,*
Si abominanda caſus optata efficit.
NV. *Et ſi odia ſervas, cur madent fletu genæ?*
TH. *Quod interemi, non quod amiſi, fleo.*

CHORVS.

Sublimis fortunæ inſtabilitatem & pericula, humilis ſecuritatem canit, Hippolyti mortem deflet.

QVanti caſus humana rotant!
Minus in parvis Fortuna furit,
Leviuſque ferit leviora Deus.
Servat placidos obſcura quies;
Præbet ſomnos caſa ſecuros.
Admota ætheriis culmina ſedibus
Euros excipiunt, excipiunt Notos,

Inſani

Paſsim] Sparſim., undecunque collig. F.

Quanto] Cedit ira naturæ legibus nec ipſe Theſeus à lacrymis ſe continet, F.

Haud] Non ſatis honeſte flere licet, quod ipſe voluiſti, F.

Si abominanda] Si quod accidens fecerit pœnitere ejus rei quam quis prius optarit. F.

Quod interemi] Quod ego pater cauſa fuerim necis filio, non quod ille perierit. F.

ROtant] Alludit ad Fortunæ, quæ vulgo fingitur, rotam. F.

Admota] Altarum ædium faſtigia, *Farn.*

Humi-

Inſani Boreæ minas,
Imbriferumque Corum.
Humida vallis raros patitur
Fulminis ictus: tremuit telo
Iovis altiſoni Caucaſus ingens,
Phrygiumque nemus matris Cybeles.
Metuens cœlo Iupiter alto
Vicina petit. non capit unquam
Magnos motus humilis tecti
Plebeja domus.
Circa regna tonat.
Volat ambiguis
Mobilis alis hora, nec ulli
Præſtat velox Fortuna Fidem.
Qui clara videt ſidera mundi,
Nitidumque diem nocte relicta,
Luget mœſtos triſtis reditus;
Ipſoque magis flebile Averno
Sedis patriæ videt hoſpitium.
Pallas Actæa veneranda genti,
Quod tuus cœlum ſuperoſque Theſeus
Spectat, & fugit Stygias paludes,
Caſta nil debes patruo rapaci:
Conſtat inferno numerus tyranno:
Quæ vox ab altis flebilis tectis ſonat?
Strictoque vecors Phædra quid ferro parat?

A C-

Humida] In vallibus enim colliguntur aquæ. *F.*

Tremuit] Ipſa enim altitudo attonat ſumma: Caucaſum, Acroceraunia, Idam, injectum Pelion Oſſæ, Gigantes, *F.*

Circa regna] Fortaſſe quædam deſunt, *F.*

Hora] Al. *Hera.* i. Fortuna, de qua hoc loco, de hora nihil. *Voſne velit, an me regnare hera, quidve ferat fors.* *F.*

Qui clara] Theſeo ab inferis reverſo luctuoſus contigit reditus, & neſcio an inferna ſede flebilius patriæ hoſpitium, *F.*

Pallas] Vide ſup. v. 108. & Herc. Fu. 912. *F.*

Tuus Theſeus] Athenarum rex, quæ ſub tuo præſidio, *F.*

Caſta] O Pallas ven. &c. ſupra v. 108. & Herc. Fu. 912, *F.*

Patruo tyranno] Plutoni, *F.*

Conſtat] Loco Theſei inde reverſi ceſſit illi Hippolytus, *F.*

Corpus

ACTUS QUINTUS

THESEVS. PHAEDRA. CHORVS.

Phædra Hippolyti innocentiam, ſuas calumnias revelat: ipſaque ſua ſe manu occidit, pater non ſine luctu filio juſta perſolvit, novercæ negat.

TH. *QVis te dolore percitam inſtigat furor?*
Quid enſis iſte? quidve vociferatio?
Planctuſque ſupra corpus inviſum volunt?
PH. *Me, me profundi ſæve dominator freti*
Invade, & in me monſtra cœrulei maris
Emitte: quidquid intimo Tethys ſinu
Extrema geſtat, quidquid Oceanus vagis
Complexus undis ultimo fluctu tegit.
O dire Theſeu ſemper, ô nunquam ad tuos
Tuto reverſe! gnatus & genitor nece
Reditus tuos luêre: pervertis domum,
Amore ſemper conjugum aut odio nocens.
Hippolyte tales intuor vultus tuos?
Taleſque feci? membra quis ſævus Scinis,
Aut quis Procruſtes ſparſit? aut quis Creſſius
Dædalea vaſto clauſtra mugitu replens,
Taurus biformis, ore cornigero ferox

Divul-

COrpus] Artus paſſim collectos Hippolyti, quem modo oderas. *Vel* mihi inviſi, *F.*

Monſtra] Quæ modo in Hippolytum miſiſti jamque juſtius in me, *F.*

Gnatus] Filius nunc: pater Ægeus olim, qui ex editiſſima turre navis tuæ vela nigra proſpiciens ac te periiſſe inde conjiciens, quia in mandatis dederat ut victor aut incolumis albis redires velis, ſe in mare dejecit, *F.*

Amore] Mei, criminationi meæ nimis credule, *F.*

Odio nocens] Antiopes. ſup. v. 225. *F.*

Tales] Laceros, fœdatos, *F.*

Feci] Falſo inſimulando te, *F.*

Scinis] Latro Corinthius, qui pinubus intortis alligatos homines diſcerpebat. vide quæ ad v. 226. Herc. Fu. & inf. v. 1218, *F.*

Jungi ſolent, Scinis & Procruſtes & Minotaurus. Ovidius in Epiſt. Phyllidis:

Cum fuerit lectus Sciron, torvuſque Procruſtes
Et Scinis, & tauri miſtaq; forma viri.

de his latronibus, vide Plutarch. in Theſeo, & Notas in Claudianum. *Delr.*

Procruſtes] Thyeſt. 1047. *F.*

Creſſius] Minotaurus. ſup. v. 646.

 qui

Divulſit? heu me! quo tuus fugit decor,
Oculique, noſtrum ſidus? exanimis jaces?
Ades parumper, verbaque exaudi mea.
Nil turpe loquimur. hac manu pœnas tibi
Solvam, & nefando pectori ferrum inſeram,
Animaque Phædram pariter ac ſcelere exuam;
Et te per undas, perque Tartareos lacus,
Per Styga, per amnes igneos amens ſequar.
Placemus umbras. capitis exuvias cape,
Laceræque frontis accipe abſciſſam comam.
Non licuit animos jungere; at certe licet
Iunxiſſe fata. morere, ſi caſta es, viro;
Si inceſta, amori. conjugis thalamos petam
Tanto impiatos facinore? hoc deerat nefas,
Vt vindicato ſancta fruereris toro?
O mors amoris una ſedamen mali;
O mors pudoris maximum læſi decus;
Confugimus ad te: pande placatos ſinus.
Audite Athenæ, tuque funeſta pater
Peior noverca. falſa memoravi, & nefas,
Quod ipſa demens pectore inſano hauſeram,
Mentita finxi: falſa puniſti pater;

Iuve-

qui humana carne veſcebatur, F.

Dædalea] Labyrinthum à Dædalo factum. *ibidem.* F.

Noſtrum] Quos inſtar gemini ſideris ſuſpiciebam, F.

Nil turpe] Ut nuper, F.

Phædram] Al. *memet.* F.

Amnes] Phlegetonta, Thyeſt. 73. F.

Capitis exuvias] Crines. moris enim fuit in funeribus amicorum teſtari luctum, nec non funera honorare, defunctorumque faciem tegere coma abſciſſa & avulſa. in ſquallorem ſc. ſpoliata natura ſuperfluo hoc ornatu. F.

Morere] Si non ſtuprata ficti criminis reum Hippolytum egiſti, morere, ut viro ſatisfacias; ſi non caſta ſed inceſta fuiſti, morere, ut ſequaris amatorem. F.

Vt vindicato] Ut illæſa fruereris Theſeo iniquæ tuæ criminationis vindice, F.

Legitur & *vindicati*, ſcilicet Theſei, ſed Eguianus, Herb. & vet. Veneti; *vindicato.* mihi neutrum placet. quomodo enim Phædra ſancta? aliquid latere video, quod quid ſit non video: niſi *ſancta* per ἀντίφρασιν. *Delr.*

Sedamen] In o. v. l. legitur *ſolamen.* & verſus hic proxime præcedenti præponitur, *Delr.*

Peior noverca] Nimis facilis & credule querelæ novercali, F.

Quod ipſa] Quod ipſa conceperam, F.

Ince

Iuveniſque caſtus crimine inceſtæ jacet,
Pudicus, inſons. recipe jam mores tuos,
Mucrone pectus impium juſto patet,
Cruorque ſancto ſolvet inferias viro.
Quid facere rapto debeas nato parens;
Diſce ex noverca: condere Acherontis plagis.
TH. *Pallidi fauces Averni, voſque Tænarei ſpecus,*

Vnda

Inceſtæ] Mei inceſtæ, F.

Recipe] Recipe ô Hippolyte juſtam caſtitatis tuæ famam, F.

Mucrone pectus] Ita noſtræ membranæ. & præponderat illi, *juſto pete*, quod ſubſtituerunt alii. Quid enim hortetur Theſeum ad cædes, cum aſſeveret conſuetudine homicidam? Imò indicat Phædra, præbere ſe pectus, nec refugere ferrum. Qui propius attenderit, mecum facile ſentiet: utique ſi fingat totum verſum circumcinctum parentheſi, *Grut.*

Iuſto patet] Probè, *patet*. i. apertum eſt. ſic in Oedipo, v. 1036.

—— utrumne pectori infigam meo
Telum? an patenti conditum jugulo imprimam? Commel.

Inferias] Vid. Theb. 172. F.

Viro] Poſt hunc verſum in meo manuſc. habetur iſte:

Nulla latus comitante quid dubitas dedit. ſed aſcriptum in margine: *hoc carmen in originali commentato non invenitur.* ex quo originali poſtea omiſſum. hulcus forte aliquod latet incognitum mihi. nam unde verſus ille erepſerit, neſcio, & conſtat ſine illo ſententia. ideo non duxi edendũ. *Delr.*

Quid facere] Mori diſce ex me. *quo dicto, gladio incumbit, F.*

Averni] Pallidum ab effectu vocat. Nam lacus eſt Campaniæ propter tetrum odorem creditũ limen inferorum. dictum tradit Lucret. lib. 6. quia ſit contrarius volucribus. quod & Izacius in Lycophron. probat. nam Græcis ἄορνος. præter cycnos nullæ in eo audent lavari, quod omnes emoriantur, vel tantum ſupervolantes. tantâ eſt graveolentiâ, auctore Ariſtotele de admirand. audition. num. 89. Virgilio, Strabone lib. 6. & aliis. Plinius ſimilem eſſe ſcribit in Epiro: ſed noſter hic nobilior, Bajis contiguus intra Lucrinum ſinum. quondam Styga vocatum recte colligitur ex Silio lib. 12.

Ille, olim populis dictum Styga, nomine verſo,
Stagna inter celebrem nunc mitia monſtrat Avernum.

plura pete ab Euſtathio, in Odyſſ. κ´. locum illum ἔνθα μὲν εἰς Ἀχέροντα. *Delr.*

Tænarei ſpecus] Herc. Fu. v. 586. F.

Apollonii Schol. l. 1. ex Pherecyde ἐν τῇ θ´. ſcribit Elatum Icari filium duxiſſe Erimedam Damaſicli filiam, & ex eâ genuiſſe Tænarum, à quo dicatur Tænarus, urbs, promontorium & palus: ſed poſtea addit ταίναρον promontorium Laconiæ à Tænaro Neptuni filio nuncupatum. Valer. Argon. lib. 1. Tænarum vocat *ſemper patentem*, ſcilicet umbris deſcendentibus. Lucanus lib. 9. *apertam Tænaron umbris.* nam hic creditur Ditis eſſe janua. ſitum, ceteraque eo ſpectantia fuſius reliquis deſcribit Papinius l. 2. Thebaid.

Eſt locus Inachiæ dixerunt Tænara gentes,
Quâ formidatum Maleæ ſpumantis in auras
It caput, & nullos admittit culmine viſus.

Stat

Vnda miſeris grata Lethes, voſque torpentes lacus,
Impium capite, atque merſum premite perpetuis malis.
Nunc adeſte ſæva ponti monſtra, nunc vaſtum mare,
Vltimo quodcunque Proteus æquorum abſcondit ſinu,
Meque ovantem ſcelere tanto rapite in altos gurgites.
Tuque ſemper, genitor, iræ facilis aſſenſor meæ,
Morte dignum facinus auſus, qui nova natum nece
Segregem ſparſi per agros: quique dum falſum nefas
Exequor vindex, ſceleſtus incidi in verum nefas.
Sidera & manes, & undas ſcelere complevi meo.
Amplius ſors nulla reſtat; regna me norunt tria.

In

Stat ſublimis apex, ventoſque imbreſq; ſerenus
Deſpicit, & tantũ feſſis inſiditur aſtris,
Et poſtea:
Interiore ſinu frangentia litora curvat
Tænarus, expoſitos non audens ſcandere fluctus:
Illic Ægæo Neptunus gurgite feſſos
In portum deducit equos; prior haurit habenas
Vngula poſtremi ſolvuntur in æquora piſces.
Hoc (ut fama) loco pallentes devius umbras
Trames agit, nigrique Iovis vacua atria ditat
Mortibus. Arcadii perhibent ſi vera coloni;
Stridor ibi, & gemitus pœnarum, atroque tumultu
Fervet ager. ſæpe Eumenidum voceſque manuſque
In medium ſonuere diem, lethique triformis
Ianitor agricolas campis auditus abegit.
deſcribitur etiam eleganter à Senecâ in Herc. Fur. à ver. 661. quo loco plura. *Delr.*

Miſeris grata] Quæ ærumnarum oblivionis artem docet. Herc. Fu. v. 679. *F.*

Lethes] Lethe fluvius inferorum, cujus potus umbris præteritarum rerum oblivionem inducere putabatur. ideo miſeris grata. Eſt & Lethes ſeu Lethe fluvius Hiſpaniæ Straboni ac aliis, à quibus etiam Limius & Limæa videtur dici: Salluſtius, & Mela, & Plinius, *fluvium Oblivionis* vocant. Epitoma Livii, *Oblivionem.* de eo Silius lib. 1.

— lucentes volvit arenas
Infernæ populis, referens oblivia Lethes.
Delr.

Torpentes] Cocytus. Herc. Fu. 685. & Styx. *ibid.* v. 712. F.

Nunc adeſte] Juſtius in me quam nuper in Hippolytum, F.

Proteus] Oceani & Tethyos filius phocarum paſtor & cuſtos, *F.*

Ovantem] Modo lætantem, *F.*

Iræ facilis] Exaudiendo vota, *F.*

Nova natum] Nam filius abſens patris votis, in ſolo ſali monſtro, auriga propriis equis periit, *F.*

Segregem] Separatum, ſolum, *F.*

Hac voce Seneca Philoſophus utitur, item Aſconius, Prudentius, Sidonius, alii, *Delr.*

Nefas] Omnes vet. libri præter Moguntinum, *Scelus.*

Sidera, & manes, & undas] Propter temeritatem meam pater dejecit ſe in mare. ſup. v. 1160. ad inferos deſcendi comes Pirithoi adulteri, jamque terram pollui nefaria filii innocentis cæde. *F.*

Bina

In hoc redimus? patuit ad cœlum via,
Bina ut viderem funera, & geminam necem?
Cœlebs & orbus, funebres una face
Vt concremarem prolis ac thalami rogos?
Donator atræ lucis, Alcide, tuum
Diti remitte munus, ereptos mihi
Reſtitue manes. impius fruſtra invoco
Mortem relictam. crudus, & leti artifex,
Exitia machinatus inſolita, effera,
Nunc tibimet ipſe juſta ſupplicia irroga.
Pinus coacto vertice attingens humum
Cœlo remiſſum findat in geminas trabes,
Mittarque præceps ſaxa per Scironia.
Graviora vidi, quæ pati clauſos jubet
Phlegethon, nocentes igneo cingens vado.
Quæ pœna maneat memet & ſedes, ſcio.
Vmbræ nocentes cedite; cervicibus
His his repoſitum degravet feſſas manus
Saxum ſenis perennis Æolii labor:
Me ludat amnis ora vicina alluens.
Vultur relicto tranſvolet Tityo ferus,

Meum-

Bina] Filii & uxoris? *F.*

Cœlebs] Filio & conjuge privatus, *F.*

Donator] Herc. Fu. 805. ſup. 840. *F.*

Atræ] Funeſtæ & miſeræ, *F.*

Alcide] Dederat Herculi petenti Theſeum reducendum Pluto, ut narrat Theſeus Herc. Fur. act. 3 de quo intelligendum quod Ariſtides ſcripſit, Orat. in Minervam, Minervæ auxilio quendam ab Hercule ex inferis reductum, *Delr.*

Tuum] Triſtior enim mihi ſupereſt vita quam mors & inferi, *F.*

Crudus] *Hæc ad ſe.* F.

Exitia] Quæ filio injuſte machinatus es. *vel.* quæ tyrannis latronibuſque inflixiſti ut in ſequentibus. & vide quæ ad v. 226. Herc. Fu. *F.*

Pinus] Sup. v. 1164. F.

Scironia] Sup. v. 1020. *F.*

Graviora] Et tamen his graviora apud inferos vidi ſupplicia quæ merui, & quæ me manent, *F.*

Phlegethon] Thyeſt. 73, *F.*

Senis] Siſyphi fil. Æoli. hic Atticam latrociniis infeſtans a Theſeo interfectus, apud inferos hac pœna damnatus, ut ſaxum ingens ad ſummi montis verticem volvat, quod repente dilabitur. *Aut petis aut urges rediturum Siſyphe ſaxum*, *F.*

Amnis] Eridan. infern. in quo Tantalus. Herc. Fu. 751. *F.*

Tityo ferus] Qui, cum Latonæ ſtuprum inferre conaretur, Apollinis telis confixus ad inferos demiſſus eſt, ubi humi per novum jugera exporrectus, jecur immortale, utpote

Meumque pœna ſemper accreſcat jecur.
Et tu mei requieſce Pirithoi pater:
Hæc incitatis membra turbinibus ferat
Nunquam reſiſtens orbe revoluto rota.
Dehiſce tellus; recipe me dirum chaos,
Recipe: hæc ad umbras juſtior nobis via eſt.
Gnatum ſequor: ne metue, qui manes regis;
Caſti venimus. recipe me æterna domo
Non exiturum. non movent Divos preces:
At ſi rogarem ſcelera, quam proni forent!
CH. *Theſeu, querelis tempus æternum manet.*
Nunc juſta gnato ſolve, & abſconde ocyus
Diſperſa fœde membra laniatu effero.
TH. *Huc, huc reliquias vehite cari corporis,*
Ponduſque, & artus temere congeſtos date.
Hippolytus hic eſt? facinus agnoſco meum.
Ego te peremi. neu nocens tantum ſemel
Soluſve fierem, facinus auſurus parens;
Patrem advocavi. munere en patrio fruor.
O triſte fractis orbitas annis malum,
Complectere artus, quodque de gnato eſt ſuper
Miſerande mœſto pectore incumbens fove.

Disjecta

cum Luna ad pœnas renaſcens, vulturi depaſcendum præbet. F.

Mei] *Emphaſin habet*, mihi chari Pirithoi pater, id eſt, Ixion, F.

Hæc incitatis] Ut Ixonis. vid. Herc. Fu. 719. F.

Chaos] Herc. Fu. 609. & Thyeſt. 820. F.

Hæc ad umbras] Quam quæ Hippolyto, F.

Caſti venimus] Non ut olim rapturi Proſerpinam cum Pirithoo, F.

Sunt qui ſcribunt verſum & rem flagitare, *Caſti redimus:* ſed an etiam perſuadent? certe verſus bene omnino habet. nec rationem ullam excogito, cur non heic æque conveniat quam alterum nullo ſubnixum libro archetypo, *Grut.*

Non exiturum] Ut nuper cum Hercule, F.

Scelera] Quod feci in tertio voto contra filium. ſup. 910. quam faciles exaudirent? F.

Iuſta] Exequias debitas, F.

Ponduſque] Neque enim formam habent, F.

Facinus] Meum crimen.

Patrem] Neptunum a quo compreſſa Æthra, cum ex Ægeo non conciperet, Theſeum peperit, Plutarch. in Theſeo, F.

Fractis] Ætate & ærumnis, F.

Eſt ſuper] Supereſt, reſtat. *Anaſtrophe*, F.

Quam

Diſjecta genitor membra, laceri corporis
In ordinem diſpone, & errante loco
Reſtitue partes. fortis heic dextra locus;
Heic læva frenis docta moderandis manus
Ponenda. lævi lateris agnoſco notas.
Quam magna lacrymis pars adhuc noſtris abeſt?
Durate trepidæ lugubri officio manus,
Fletuſque largos ſiſtite arentes genæ,
Dum membra gnato genitor annumerat ſuo,
Corpuſque fingit. hoc quidem eſt forma carens,
Et turpe multo vulnere ambeſum undique,
Quæ pars tui ſit dubito, ſed pars eſt tui.
Heic heic repone; non ſuo, at vacuo loco.
Hæc illa facies igne ſidereo nitens,
Inimica flectens lumina? huc cecidit decor?
O dira fata numinum! O ſævus furor!
Sic ad parentem gnatus ex voto redit?
En hæc ſuprema dona genitoris cape,
Sæpe efferendus. interim hæc ignes ferant.
Patefacite acerba cæde funeſtam domum,
Mopſopia claris tota lamentis ſonet.
Vos app[ar]ate regii flammam rogi:
At vos per agros corporis partes vagas

Anqui-

Quam magna] Multi n. artus, multæ corporis particulæ abſunt, quæ ſi poſthac inventæ fuerint, cum lacrymis mihi componendæ ſunt, *ſic infr.* v. 1269. *ſæpe efferendus*, F.

Fingit] Componit. Et hoc vere eſt mortuum componere, F.

Hoc quidem] Membrum, F.

Ambeſum] Dubito num melius antiq. cod. *abruptum*, habeant, *Delr.*

Non ſuo] Deeſt enim pars, quæ proprium locum ſuppleat, F.

Inimica] Etiam novercæ, F.

Furor] Novercæ amor, ira mea! F.

Sic ad parentem] Tam fœde lacer, tam crudeliter laniatus? F.

En hæc ſuprema] Hæc funeri tuo ſoluta exequiarum juſta, *Seu potius*, En quali dono complevit mihi votum ſupremum, id eſt, tertium Neptunus? ut ſæpe ſit efferendus mihi filius. ſup. v. 1256. F.

Hæc ignes] Hæc crementur, comburantur, *pro more ſepeliendi apud veteres* Thyeſt. 745. F.

Mopſopia] Athenæ. ſup. v. 120. F.

Anqui-

Anquirite. iſtam terra defoſſam premat,
Graviſque tellus impio capiti incubet.

OEDI-

Anquirite] vulgo *acquirite*, Suſpicor expulſum à ſciolis vocabulum vetus, probum, laudatum, *anquirite*; quod ſignificat diligenter, & omnibus excuſſis quærere. eſt quidem ut plurimum judiciale verbum Livio & ceteris hiſtoricis, oratoribus, legiſlatoribus, ſed tamen ad alia etiam utuntur Lucretius, Salluſtius, Cicero. Vide Giſanii Collectanea Lucretiana, *Delr.*

Iſtam] Phædram, F.

Terra deſoſſam premat] Meminit olim hujus moris Britannicus in Juvenal. Sat. 10. Et fortaſſis propterea non lapidibus, lignis, aut ceſpitibns, quos repererant inſepultos, contegebant, ſed Græci quidem ter puluerem injiciebant, teſte Euſtathio; Romani verò, Varrone auctore, levem terræ glebam. Vide Muretum lib. 10. var. lect. cap. 19. Lambinum ad Horatii lib. 2. Od. 28. Lud. Guicciardum lib. 1. & 2. de Funerib. *Delr.*

Graviſque] Cui male volebant, terram gravem & tumulum oneroſum precabantur veteres, quo anima, quam ſepulchro una cum corpore condi credebant, depreſſa ad beatorum ſedes tarde aut ægre devolaret, atque ægre ultro citroque ad ſepulchra commearet in ſolemnibus funeris: ut contra, cui bene volebant *tenuem & ſine pondere terram precabantur. levem ceſpitem aut cippum, ut molliter oſſa cubarent.* Farn.

Oedi-

OEDIPUS.

Perſonæ.

OEDIPVS. IOCASTA.
CHORVS. CREON.
TIRESIAS. MANTO.
SENEX. PHORBAS.
NVNCIVS.

ARGVMENTVM.

GraſſanteThebis dira peſtilitate mittitur Delphos Creon conſulturus Apollinem. refert expiandam Laji necem interfectoris exilio. qui cum ignoraretur, Tireſias fruſtra extiſpicia aggreſſus, per Necromantiam Laji umbra evocata intelligit ipſum eſſe regem Oedipum. Negat primum ille, ſed poſtea diſquirens, invenit ſe filium eſſe Laji, quem interfecerat & Iocaſtæ, quam in uxorem duxerat. Effoſſis itaque præ pudore atque ira oculis in exilium abit. & Iocaſta ſe gladio confodit.

ACTUS PRIMUS.

OEDIPVS. IOCASTA.

Oedipus de peſtilentiæ ſævitia conqueritur.

Iam nocte pulſa dubius effulſit dies,
Et nube mœſtum ſquallida exoritur jubar,
Lumenque flamma triſte luctifera gerens
Proſpiciet avida peſte ſolatas domos;

Stra-

OEdipus] Invenio Oedipum tragœdiam compoſuiſſe apud Græcos Æſchylum, Sophoclem, Euripidem, Lycophronem, Philoclem Athenienſem, Xenoclem (qui ea fabula, teſte Æliano, vicit Euripidem) & Diogenem Cynicum. juxta Laërtium. nam Satyrus, in 4. de vitis, illam tragœdiam non à Diogene, ſed à Philiſco Ægynenſi ſcriptam contendit: Suidas verò illam Diogeni Oenomao aſcri-

bit

Stragemque, quam nox fecit, oſtendet dies.

Quiſ-

bit, ſicuti & Helenam, Herculem, Achillem, Thyeſtem, Chryſippum, Semelem, Medeam, de quibus eadem controverſia eſt. Aſconius tradit Julium Cæſarem Latinam quandam tragœdiam Oedipi nomine inſcripſiſſe. Athenæus lib. 6. Eubulum ἐν Οἰδί-ποδι citat, quæ comœdia fuit. A Nonio Marcello adducitur Terentii Varronis teſtimonium ex Oedipothyeſte, quæ comœdia an tragœdia fuerit, non habeo affirmare. nam tragœdiam ſcio Varronem compoſuiſſe: ſed inſcriptio ſatyram vel hilarotragœdiam ſapere videtur. Porrò hac fabula multa noſter ex Sophoclis Oedipo tyranno accepit, nonnulla etiam fortaſſis ex Silanionis Iocaſta. etenim in ea tragœdia Iocaſtæ mors, quemadmodum & in hac, repræſentabatur, teſte Plutarcho, *Delr.*

Tragœdia præclara. minor quam inventoris tamen. Norent ſtudioſi, ſolam hanc inter Romanas περιπεπλεγμένην extare. Qualem conſtitutionem abſolutam Ariſtoteles cenſet. Quippe & ſubitam in contrarium mutationem, quam peripetiam vocant, & agnitionem habet. Manifeſta peripetia eſt, ubi ſenex Polybum deceſſiſſe nunciat, & Oedipodem ad Corinthiorum regnum invitat. Iſto enim ſine cum veniſſet, & jam in tranquillo conſtitutus videretur Oedipus, præter expectationem, contrarium efficitur. Quippe parentem ſuum non fuiſſe Polybum, docetur. Unde totius rei ſequitur mutatio, & tota fit palam. Hinc agnitio, pars altera, dependet. Ita Iocaſtam agnoſcit. Duæ tales extant Sophocleæ, Electra & Oedipus prior, quem Tyrannum vocant. E qua hæc eſt adumbrata. Unam talem in Euripide invenias: nullam in Æſchylo. cujus tempore peripetiæ nondum inventæ erant. Sane cum judicio abſtinuiſſe ab eo Latini videntur. Ubi enim ſummum artificium eſt, ibi ἑρμηνεία noſtrũ maxime defecit. Sed & nimium ad finem feſtinat, Græcus paulatim procedit. Quod lectorem detinet ſuſpenſum, & paulatim movet. Itaque, periiſſe mihi videor, priuſquam Oedipus perit. Noſter Epiſodia quæ addidit, cum tam accurate ignem & viſcera deſcribit, ut è ſacris hauſiſſe ea libris videatur, tum prolixa illa νεκυίας ex Homero delineatio, ita pulchra ſunt, ut quamvis habeant vernile & ambitioſum aliquid, potius in hoc laudanda tamen, quam in iſto requirenda videantur. Seneca feliciter fere omnia deſumpſit: totam etiam œconomiam accepit. A qua cum recedit, quiſque deprehendat. Iocaſta apud Græcum ſimul factum ſuum agnoſcit, & conſpectum hominum nunquam reditura fugit. Nam quis matrem introducere poſt iſta audeat? Hic & poſtea occurrit filio, & ſolari eum audet. Tantum ut acumina aliquot faciat compendii. quæ nec illi deſunt. Qualiá enim ſunt iſta:

Γ. ἆπτε δ' εὐνάς, ἔνθα δύςηνος διπλοῦς
Ἐξ ἀνδρὸς ἄνδρας, καὶ τέκν' ἐκ τέκνων
τέκοι;

Ut agnoſcas, nihil præter talium abuſum ignoraſſe veteres. Quo poſteriores iſti declamatores nihil magis quam Tragœdiam inquinarunt. Loca autem ſingula cum tentat, non tam vincitur quam deficit, & in quantum impar ſit, fatetur. Chorus primus qui de peſte eſt, idem fere eſt utrobique. Etiam pulcherrimus noſter. In iſto tamen multa, ad quæ ſanus ne aſpiret quidem, *Heinſ.*

Iam nocte] Lipſ. è vet. codice leg *Iam nocte Titan dubius expulſa redit*, ad cavendam inamœnam repetitionem τῷ *Dies* in quinto verſu, *F.*

Dubius] Diluculum, crepuſculum, vel *dubius* i. e. nubilus, qui non exhalet vapores, non attenuet nec expurget corruptum aëra. huc enim coacervan-

Quiſquamne regno gaudet; ô fallax bonum;
Quantum malorum fronte quam blanda tegis!
Vt alta ventos ſemper excipiunt juga;
Rupemque ſaxis vaſta dirimentem freta,
Quamvis quieti, verberant fluctus maris:
Imperia ſic excelſa fortunæ objacent.
Quam bene parentis ſceptra Polybi fugeram,
Curis ſolutus, exul, intrepidus, vagans!
Cœlum Deoſque teſtor in regnum incidi.
Infanda timeo; ne mea genitor manu
Perimatur. hoc me Delphica laurus monent,
Aliudque nobis indicant majus ſcelus.
Eſt majus aliud patre mactato nefas?
Prô, miſera pietas! eloqui fatum pudet.
Thalamos parentis Phœbus, & diros toros

Gna-

cervantur, *Mœſtum, ſquallida, triſte, luctifera flamma*, F.

Solatas] Viduatas, deſtitutas incolis, F.

Stragemque] Cadaverum eorum qui perierunt hac nocte, F.

Vt alta] *Perflant altiſſima venti.* vid. v. 1125. Hippolyt. F.

Parentis] Sic enim putabat. Oraculo itaque accepto, fore ut patris à ſe necati thalamos conſcendens fœdaret, Corintho in exilium profugit, cætera vide. v. 243. Thebaid. F.

In regnum] Præter ſpem & votum in regnum hoc Thebanum deveni, F.

Delphicæ laurus] Oraculum Apollinis Delphici; Laurus autem Apollini ſacra: *Clarii laurus*, μαντικὸν φυτὸν *venturi præſcia Laurus*, in igne crepitans fauſtum portendere, tacita, inauſpicatum credebatur: nec non folia pulvillo ſubjecta credebantur vera conciliare ſomnia, ut & manducata ἐνθουσιάζειν, unde vaticinantes dicti ſunt δαφνηφάγοι qua&coronati præcinebant vates, & circa templum Delphicum Lauri copioſe creſcebant inf. v. 228. F.

Duo fuere oracula Delphica, ſine quibus hæc fabula nequit intelligi. prius Laio de liberis ſciſcitanti, redditum in hanc ſententiam; *Poſcere Laium liberos eique filium naſciturum, à quo ipſum necari fata ſanxiſſent. Id enim illi Pelopem imprecatum, ob occiſum à Laio filium.* poſterius accepit Oedipus; hujuſmodi: *Procul à templo Diis inviſa proles abſcede; qui necati à te patris thalamum conſcendes, & tibi ex matre fratres procreabis.* priore territus Laius natum Oedipum, pedibus ferro ignito foratis, feris objici mandavit: poſterioris metu Oedipus Corintho in exilium profugit, & nolens oraculo fidem fecit, *Delr.*

Eſt majus aliud] Hic verſus in nonnullis lib. tribuitur Iocaſtæ, F.

Non abſurde Delrius, qui verſum iſtum tribuit Iocaſtæ. Nobis tamen haud viſum interrumpere ſermonem ſenis, cum nulli id ſuaderent libri. Si quid mutandum, detraxerim potius notam interrogatoriam, ut ſit magis ſtupentis ac horrentis, quam quærentis, *Grut.*

Thalamos] Modo v. 12, F.

Face

Gnato minatur, impia inceſtos face.
Hic me paternis expulit regnis timor:
Non ego penates profugus exceſſi meos.
Parum ipſe fidens mihimet, in tuto tua,
Natura, poſui jura. cum magna horreas,
Quæ poſſe fieri non putes, metuas tamen.
Cuncta expaveſco, meque non credo mihi.
Iamjam aliquid in nos fata moliri parant.
Nam quid rear, quod iſta Cadmea lues
Infeſta genti, ſtrage tam late edita
Mihi parcit uni? cui reſervamur malo?
Inter ruinas urbis, & ſemper novis
Deflenda lacrymis funera, ac populi ſtruem,
Incolumis adſto. ſcilicet Phœbi reus,
Sperare poteras ſceleribus tantis dari
Regnum ſalubre? fecimus cœlum nocens.

Non

Face] Vid. Thebaid. 263. & 507. F.

Non ego] Non mutabam ſolum propter ſcelus aliquod admiſſum aut puſillanimitatem; ſed ne quando (ut prædictum erat) naturæ jura violarem per parricidium aut inceſtum, F.

Iamjam] Etiam in hac peſte videntur fata magnum aliquod malũ mihi machinari, cum mihi uni parcatur. F.

Cadmea] Thebanæ à Cadmo conditore. F.

Semper] Propter continua funera, F.

Incolumis adſto] Neſcio, an falſi arguant lectionem noſtram membranæ: duo enim tantum ſtant pro iſtâ; in reliquis eſt, aut *Incolumis ergo*, aut *Incolumis ore.* Mediam ſecuti fuerunt editores, hac interpunctione:

— Cui reſervamur malo,
Inter ruinas urbis, & ſemper novis
Deflenda lacrimis funera, ac populi ſtruem?
Incolumis ergo. ſcilicet Phœbi reus &c.

Meis auribus non potui perſuadere, ut probarent. Si quid mutandum, malim *populi ſtruem Incolumis erro. Scilicet* &c. Cum nulla, inquit, fugiam loca contagioſa, haud tamen inficior à peſte. Scitur, reges alios tali morbo vigente, petere ſeceſſus avios, aut includi regiæ; certe non errare per vicos & compita. *Grut.*

Scilicet] *Ironice*, quaſi vero Phœbi oraculo in tanta ſcelera damnatus ſalubre regnum ſperare audeam: imo ſcelere meo corruptus eſt aër, F.

Fecimus] Scelere inf. v. 631. & Octav. 231. F.

Cœlum nocens] Aër autem corrumpitur a terrenis & inferioribus expirationibus, Endemiis, F.

Sequitur peſtis deſcriptio, quales habentur apud Sophoclem in Oedipo tyranno, Thucydidem lib. 2. Lucretium lib. 6 Virgil. 3. Georg. Manilium lib. 1. Ovidium 7. Metam. Lucanum lib. 6. Silium lib. 14. Capitolinum, in M. Antonino Philoſopho, Herodianum lib. 1. Ammian. Marcellinum lib. 19. denique Homerum Iliad. *ά.*

Non

Non aura gelido lenis afflatu fovet
Anhela flammis corda: non Zephyri leves
Spirant, ſed ignes auget æſtiferi Canis
Titan,

Non aura]Peſtis orta à maligna qualitate ex certa ſiderum configuratione, vel à vehementi temporum tempeſtatumque mutatione, unde qualitatum exuperantiæ & inæqualitates Epidemiæ. quæ omnia cùm hic concurrant, gravis eſt peſtilentia, F.

Anhela] Aura non refrigerat corda æſtuantia, ſed & peſtiferâ aura pariter cum ſpiritu in pulmones hauſta in cor penetrat, quod affectioni præparatum propter plethoram, cacochymiam, vel obſtructionem labefactat arteriarum ſpiritum. F.

Ignes] Quin & Sol primam Leonis partem ingreſſus Canis ſidus ardentiſſimum, quod exoritur 29. Gra. Cancri, æſtum & calorem adauget, *F.*

Æſtiferi Canis] Mogunti. æſtigeri. Orto ergo Cane ſeu Sirio hæc peſtis viguit. nam ait, ſolem tunc in Leonem primum ingreſſum. Plinius: *Ardentiſſimo æſtatis tempore exoritur Caniculæ ſidus, ſole primam partem Leonis ingrediente*, lib. 2. cap. 47. mens ergo noſtri; Sed vectus Leone, auget æſtum & calorem canis, flammâ ſuâ nos adurentis. verum id eſt. nam Calpurnius Baſſus tradit, cum Sol ad Sirium acceſſerit, Sirii calorem duplicari, & languore affici corpora. *Sirium* Græce propter flammæ candorem, *caniculam* Latine vocari. inde dies caniculares dici. Germanicus, de caniculâ:

Cum radios Solis tetigit, accenditur æſtu.

Plinius effectus miros hujus ſideris recenſet lib. 2. c. 40. & lib. 9. cap. 16. multa etiam ex Timoſthene & aliis, Scholiaſtes Apollonii in lib. 2. ver. 518. De nomine non convenit, nam ſæpe *canis* cum *caniculâ* confunditur. cum vere differant. nam duo ſidera canum. Unum canis major: alterum canis minor. *Minor*, vocatur Græco nomine *Procyon* à Manilio lib. 5. Firmico lib. 8. cap. 9. Plinio lib. 18. c. 28. & Avieno in Arati verſione, a Cicerone Latine *Anticanis*, prior enim oritur & majorem prævenit, hic proprie dicitur *Canicula. Major*, proprie loquendo appellatur *ἁπλῶς Canis*, idem eſt Sirius, de quo noſter, etſi fortaſſis utrumque ſidus uno nomine complexus ſit. Calpurnius Baſſus aperte Majorem vocavit Caniculam, his verbis: Sirium *autem ſtellam vocatam putant propter flammæ candorem, Latini autem ipſam* Caniculam *vocant. unde & dies* Caniculares *dicuntur*: quia quandiu Sol in ipſâ eſt, *peſtifera eſt: ſed pro qualitate*, &c. Plinius etiam turbat. nam majorem, vocat Caniculam d. lib. 2. cap. 40. & 47. & lib. 9. cap. 16. minorem vero lib. 18. c. 28. ut omnino ex præcedentibus & ſubſequentibus verbis oporteat conjicere, de utrâ loquantur ſcriptores, quando *Caniculam* memorant. Ambigua etiam eſt vox. *Canis* de ipſo ſidere Majoris toto, & de ſtella unicâ ejus in linguâ; quæ fulgentiſſima lucidiſſimaq; eſt, & propriè *Sirius* nuncupatur, teſte Ptolomæo. Etſi Higynus lib. 2. *Sirium* aliam eſſe ſtellam velit, quæ ſit non in linguâ, ſed in capite Canis majoris: verum Aſtrologi Ptolomæum ſequuntur. Quod tamen Higynus ſcribit, eam eſſe ſtellam Iſidis, hoc Ægyptiorum traditione aſtruitur; qui Iſidem in cœlum tranſlatam à ſe *Sothim* à Græcis *canem* vocari cenſent. & eſſe Sirium Iſidis ſignum. quia Iſis fertilitatis dea putetur, & *Sothim* ipſis fœturam ſignificet, quæ Græcis *κύησις*. ita factum ut ab his illa ſtella *κύων*, a Romanis canis dicatur. quæ prolixius Mercurius Ægyptius, & ex eo Plutarchus l. de Iſide & Oſiride. *Delr.*

Titan, Leonis terga Nemeæi premens.
Deſeruit amnes humor, atque herbas color.
Aretque Dirce. tenuis Iſmenos fluit,
Et tingit inopi nudâ vix undâ vada:
Obſcura cœlo labitur Phœbi ſoror;
Triſtiſque mundus nubilo pallet novo.
Nullum ſerenis noctibus ſidus micat:
Sed gravis & ater incubat terris vapor.
Obtexit arces cœlitum ac ſummas domos
Inferna facies. denegat fructum Ceres;
Adulta & altis flava cum ſpicis cremat:
Arente culmo ſterilis emoritur ſeges.
Nec ulla pars immunis exitio vacat:
Sed omnis ætas pariter & ſexus ruit,
Iuveneſque ſenibus jungit, & gnatis patres,
Funeſta peſtis. una fax thalamos cremat:
Fletuque acerbo funera & queſtu carent.
Quin ipſa tanti pervicax clades mali

Sicca-

Leonis] Herc. Fu. 225, F.

Deſeruit] Unde & ſtella fulgida in Canis ſidere Sirius dicitur nonnullis, à σειριᾶν, id eſt, ſiccare, areſacere, quod aliis ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι. quod canes præ ſiti hiſcere faciat, F.

Dirce] Herc. Fu. 915. Theb. 20. & 126. F.

Iſmenos] Iſmenos de quo in Her. Fu. 333. fluit tenuis, F.

Phœbi ſoror] Luna. F.

Triſtiſque mundus] Cœlum. ut Herc. Fu. 18. v. & alibi non raro, F.

Nubilo] Alii leg. *nub. pal. Iove.* F.

Sed gravis &c.] Tenebræ infernales. vide Herc. Fu. 703, F.

Denegat] Segetes jam ſpicatæ ardore exareſcunt & robigine torrentur, F.

Cremat] Cur æſtivo tempore hanc luem viguiſſe refert? quia, quo ſiccior eſt tempeſtas, eo peſtis eſt perniciofior. Ammianus, Nimietatem, inquit, frigoris aut caloris, vel humoris vel ſiccitatis peſtilentiam gignere Philoſophi & illuſtres medici tradiderunt. Unde accolentes loca paluſtria vel humecta, tuſſes, joculares caſus & ſimilia perferunt: contra confines caloribus, tepore febrium areſcunt. Sed quanto ignis materies ceteris efficacior, tanto ad perimendum celerior ſiccitas. *Delr.* Cum æſtate tamen aliquando deſiiſſe peſtem Fernelius auctor eſt. Itaque in ea θεῖόν τι latitat.

Iuveneſque ſenibus] Lucretius,
Exanimis pueri ſuper exanimata parentum
Corpora nonnunquam poſſes, retroque videre
Matribus aut patribus natos ſuper edere vitam. Del.

Vna] Eodem rogo cremantur maritus & uxor, F.

Fletuque] Nemo ſupereſt qui defleat funera. *qui lacryment deſunt.* F.

Sicca-

Siccavit oculos: quodque in extremis ſolet,
Periere lacrymæ. portat hunc æger parens
Supremum ad ignem; mater hunc amens gerit;
Properatque, ut alium regerat in eundem rogum.
Quin luctu in ipſo luctus exoritur novus,
Suæque circa funus exequiæ cadunt:
Tum propria flammis corpora alienis cremant.
Diripitur ignis. nullus eſt miſeris pudor.
Non oſſa tumuli ſancta diſcreti tegunt.
Arſiſſe ſatis eſt. pars quota in cineres abit?
Deeſt terra tumulis: jam rogos ſylvæ negant.
Non vota, non ars ulla correptos levant.
Cadunt medentes. morbus auxilium trahit.
Affuſus aris ſupplices tendo manus,
Matura poſcens fata, præcurram ut prior
Patriam ruentem; neve poſt omnes cadam;
Fiamque regni funus extremum mei.
O ſæva nimium numina! ô fatum grave!
Negatur uni nempe hoc in populo mihi
Mors tam parata? ſperne letali manu
Contacta regna. linque lacrymas, funera,

Tabi-

Siccavit] A vehementi morbi incendio. ſive quod jam malis obdurati. cum lacrymas inter ſymptomata & notas peſtis ponant medicorū filii, F.

Parens] Pater & ipſe æger, F.

Supremum] Rogum, F.

Vt alium regerat] Lipſii liber, *repetat*.

Suæque circa] Qui funus curabant, ſequebanturque, in ipſo officio efferendi moriuntur, F.

Illi ipſi qui funus curabant, funus efferuntur; & illis exequiis, quibus alios honorabant, ipſi tumulantur. Nec male; *Duæque* geminæ unius funeris exequiæ, cui ducebatur, & qui ducebat. *Delr.* Non putat tamen hoc Latine dici Gruterus.

Alienis] Alteri cadaveri incenſis. *Et jam reverentia nulla eſt, Deque rogis pugnant, alieniſque ignibus ardent.* F.

Non oſſa] Singulis tumulis urniſve non conduntur ſancto ritu ſinguli. F.

Arſiſſe] Uſtulata tantum ſunt corpora non cinefacta. F.

Deeſt] *Nec locus in tumulos, nec ſufficit arbor in ignes.* F.

Non vota] Hic verſus à vetuſtis Mſſ. nonnullis abeſt.

Cadunt] *Inque ipſos ſæva medentes Erūpit clades. obſuntq; autoribus artes.* F.

Auxilium] Auxiliatorem, medicum, F.

Affuſus] Ego itáque (inquit) advolutus ad aras ſupplex. F.

Tam parata] Tam ad manum cæteris. F.

Contacta] M.s. aliquot, & Interpres.

 Contra-

Tabifica cœli vitia; quæ tecum invehis
Infauſtus hoſpes: profuge jamdudum ocyus,
Vel ad parentes. 10. *quid juvat, conjux, mala*
Gravare queſtu? regium hoc ipſum reor,
Adverſa capere: quôque ſit dubius magis
Status, & cadentis imperii moles labat;
Hôc ſtare certo preſſius fortem gradu.
Haud eſt virile, terga Fortunæ dare.
OED. *Abeſt pavoris crimen ac probrum procul,*
Virtuſque noſtra neſcit ignavos metus.
Si tela contra ſtricta, ſi vis horrida
Mavortis in me rueret; adverſus feros
Audax gigantes obvias ferrem manus.
Nec Sphinga cæcis verba nectentem modis
Fugi. cruentos vatis infandæ tuli
Rictus, & albens oſſibus ſparſis ſolum.
Cumque è ſuperba rupe, jam prædæ imminens,
Aptaret alas, verbera & caudam movens,
Sævi leonis more, concuteret minas;

Carmen

Contracta. i. conquiſita letali manu. *Commelin.*

Tabifica] Sup. v. 36. *F.*

Vel ad parentes] *Emphaſis.* Si non alio patet miſero profugium, vel ad Polybum & Meropem profuge, *quos ſuos eſſe putabat parentes.* ſup. v. 12. & Theb. 245. *F.*

Regium] Virtutem ego maxime regiam puto æquanimitatem & ad res adverſas bene præparatum pectus. *F.*

Stare certo] *Metaph.* à militibus, quibus loco in acie occupato cedere eſt inglorium. *F.*

Gigantes] Fuerint gigantes necne, diſputant Hieronymus Magius in Miſcellaneis, & Joannes Goropius in Originibus. *Delr.*

Cæcis] Ποικιλῳδὸν σφίγγα. Theb. 120. *F.*

Albens] Interfectorum, qui ænigma non ſolviſſent. *F.*

Superba] Qua toties victrix conſederat. vel, præalta, unde *alii leg.* ſuperna. *F.*

i. e. alta, erecta. *Commelin.*

Prædæ] Mihi quem ſperabat prædam. *F.*

Aptaret alas] *Al. Aptaret alas verbere.* F.

Quid eſt *aptare verbera*? Scribe, *aptaret alas verbere.* Omnes aves verbere alas aptant, ut cuivis notum. Prius enim plaudunt alas, antequam eas componant dorſo, ut gallus ante cantum. Satis de emendatione conſtat. *Scal.*

Sævi leonis] *Qui viſo cominus hoſte Subſedit dubius, totam dum colligit iram: Mox ubi ſe ſævæ ſtimulavit verbere caudæ,* &c. *F.*

Concuteret] Legitur quoque *conciperet.* quod non muto. notum vel ex Alciati Emblem. Leones ſeipſos caudâ

Carmen poposci: ſonuit horrendum; inſuper
Crepuere malæ: ſaxaque impatiens moræ
Revulſit unguis, viſcera exſpectans mea.
Nodoſa ſortis verba, & implexos dolos,
Ac triſte carmen alitis ſolvi feræ.
IO. *Quid ſera mortis vota nunc demens facis?*
Licuit perire. laudis hoc precium tibi
Sceptrum, & peremptæ Sphingis hæc merces datur.
OED. *Ille ille dirus callidi monſtri cinis*
In nos rebellat. illa nunc Thebas lues

Perem-

caudâ flagellare, ut iram ſtimulent. *Delr.*

Hoc malui cum mſſ. omnibus Pall. & pleriſque Delrii: etſi ipſe defendat prius vulgatum *Conciperet*. Concuſſu enim caudæ minas ſibi ipſi excitabat Sphinx, jam quaſi ſopitas, ut in ſilice flammæ. *Grut.*

Crepuere] Frendebat. *F.*

Ac triſte carmen] Scilicet:

Ἔστι δίπουν ἐπὶ γῆς καὶ τετράπον, οὗ μία φωνή.
Καὶ τρίπον, ἀλλάσσει δὲ βοὴν μόνον ὅσσ' ἐπὶ γαῖαν
Ἑρπετὰ κινεῖται, ἀνά τ' αἰθέρα, καὶ κατὰ πόντον·
Ἀλλ' ὁπόταν πλείστοισιν ἐπειγόμενον ποσὶ βαίνῃ,
Ἔνθα τάχος γυίοισιν ἀφαυρότατον πέλει αὐτοῦ.

i.e. *Eſt bipes, eſt quadrupes in terris (ſoláque vox huic)*
Atque tripes: mutat vocem ſolum, omnia campis
Inter quæ ſerpunt, quæ cœlo & fluctibus errant.
Aſt ubi contendit pedibus jã pluribus; illi
Deficiunt vires, & lentis robora nervis.
Delr.

Alitis] Sphingem Echidnæ & Typhonis filiam fabulantur, corpus canis, vultum puellæ, vocem humanam, alas avium, pedes leoninos habuiſſe; &, obſeſſo monte Sphincio, Thebanis ænigmata propoſuiſſe, quæ qui explicare non poterant, occidere ſolitam. cum vero ſuum ſolviſſet Oedipus; adeo ægre id monſtrum tuliſſe, ut ſe de ſaxo præceps jecerit. copioſè iſta narrant Apollodorus lib. 3. Biblioth. Higynus in Fab. cap. 151. & Palæphatus, qui docet ex hiſtoriâ natam fabulam, ut & Strabo lib. 9. Sphingem facetè Anaxilas, in Iuvencâ, apud Athenæum, lenæ typum eſſe contendit, alludens ad ænigma paullo ante aſſcriptum. *Delr.*

Solvi] Docui de homine intelligendum, qui *infans*, quadrupes; *vir*, bipes; *decrepitus*, aſſumto ſcipione tripes. *Delr.*

Quid ſera] Si ita vitæ pertæſum eſſet, expeditam tamen mortem tunc effugere voluiſti; cur nunc regno hoc meque ipſa potitus præmiis, mortem optas? *F.*

Licuit perire] Amiſiſti occaſionem fortiter occumbendi, cum ænigma Sphingæum ſolviſti. nunc incaſſum optas mortem. capillatâ fronte, occaſio: præterire ſiviſti, occipitium calvum non potes prehendere. *Delr.*

Hæc merces] Se oſtendit. nam Iocaſta, & cum illâ regnum, merces interemtæ feræ. *Delr.*

Ille] Peſte hac pœnas repoſcit quod tum non perierim. *F.*

Lues] Sphinx. *F.*

Perempta perdit una. jam ſupereſt ſalus,
Si quam ſalutis Phœbus oſtendit viam.

CHORUS.

Luis gravitatem deplorat Chorus è Thebanis.

OCcidis Cadmi generoſa proles
Urbe cum tota. viduas colonis
Reſpicis terras, miſeranda Thebe.
Carpitur leto tuus ille Bacche
Miles, extremos comes uſque ad Indos,
Auſus Eois equitare campis,
Figere & mundo tua ſigna primo.
Cinnamis ſylvas Arabum beatas
Vidit, & verſas equitis ſagittas,
Terga fallacis metuenda Parthi.
Littus intravit pelagi rubentis.
Promit hic ortus, aperitque lucem
Phœbus, & flamma propriore nudos

Inſi-

Phœbus] Solam ſedandæ peſtilitatis ſpem (ſi qua ſit) expectamus ab Apolline cujus oracula ſciſcitatum miſſus eſt Creon. ſed & ipſe Apollo λοίμιος, ἰήιος, ἀκήσιος. Sol enim aëra rarefacit & expurgat. *F.*

C*Admi*] Thebani. Herc.Fu.914. & 259. *F.*

Thebe] *Uſitatior pluralis, Thebæ.* Sed & nomen ſumpſiſſe à veteri illa Thebe Ægyptia, unde Cadmum oriundum aſſerunt nonnulli, potius crediderim, quam à Theba, Promethei vel Aſopi filia. *F.*

Primo] Orienti. *F.*

Cinnamis] Aliiſque aromatum ſpeciebus. *F.*

Beatas] Felicis Arabiæ. *F.*

Terga fallacis] Thyeſt. v. 383. *F.*

Quidam verſum iſtum ſcribendum ducunt ante priorem, *Vidit & verſas* &c. ut fiat ſententia expeditior. At nihil opus eſt. ſecundus enim eſt quaſi explicator primi. Cum tamen m. s. omnes ad unum ſervent, *Terga converſi metuenda*, ſuſpicio oboritur animo, reſtituendum, *Terga non verſi metuenda.* ut feſtivè opponantur ſagittæ verſæ equiti non verſo, velitque auctor ita tenuiſſe artem ſagittandi, ut à tergo tela emitterent, neque ipſi tamen obliquarent corpus. Quæ conjectura, meâ quidem opinione, non inarguta; quam confirmavi pluribus in Suſpicionum libris. *Grut.*

Recte tamẽ & ſervatur *converſi*, quod inter jaculandum Parthi ſe verterent.

Rubentis] Herc. Fu.902. & Thyeſt. 370. unde Bacchus vitem in Græciam tranſtulit. *F.*

Propiore] Vide quæ ad v. 600. Thyeſt. *F.*

Inſi-

Inficit Indos.
Stirpis invictæ genus interimus.
Labimur ſævo rapiente fato.
Ducitur ſemper nova pompa morti.
Longus ad manes properatur ordo
Agminis mœſti, ſerieſque triſtis
Hæret; & turbæ tumulos petenti
Non ſatis ſeptem patuere portæ.
Stat gravis ſtrages, premiturque juncto
Funere funus.
Prima vis tardas tetigit bidentes;
Laniger pingues male carpſit herbas.
Colla tacturus ſteterat ſacerdos;
Dum manus certum parat alta vulnus,
Aureo taurus rutilante cornu
Labitur ſegnis: patuit ſub ictu
Ponderis vaſti reſoluta cervix.
Nec cruor ferrum maculavit. atra
Turpis è plaga ſanies profuſa eſt.
Segnior curſu ſonipes in ipſo
Concidit gyro, dominumque prono
Prodidit armo.

Inca-

Inficit Indos] Moguntin. addit; *igne vicino.* ſed Veneti; *Sole vicino.* utrumque ab adtextu. *Delr.*

Stirpis] Milites Bacchi Indiæ victoris. vel pubes Martia ab Hermione Martis filia Cadmi uxore. vel Spartanis oriundi, quos ſocios in urbe condenda Cadmus ſumpſit. *F.*

Septem] Extra urbem enim efferebantur, urebantur, ſepeliebantur. *F.*

Quarum apud Pauſaniam in Boeot. hæc nomina. Electrides, Prœtides, Netides, Creneæ, Ogygiæ, Homoloides. *Delr.*

Stat] Longe lateque patet ſtrages. plenus eſt ſtratis cadaveribus locus. *F.*

Prima] Pecudes prius inficiuntur peſte quam homines, quia dejectæ ad paſtum & in terram pronæ τοὺς νοσώδεις ἐκεῖθεν ἀτμοὺς trahant. & ex his primum quibus odorandi præſtantia, ut canes & muli: οὐρῆας μὲν πρῶτον ἐπῴχετο καὶ κύνας ἀργούς. *vel etiam* quod iis cerebri major caliditas, quam homini. *F.*

Male] In ſuam perniciem. *F.*

Colla] *Stans hoſtia ad aram Inter cunctantes cecidit moribunda miniſtros,* &c. Ovid. Met. 7. *F.*

Aureo] Diis ſuperis immolabantur victimæ coronatæ, vittatæ, cornibus auratis & frontem bracteis aureis ornatæ. *F.*

In ipſo] *Tremulo medios abrumpit poplite gyros,* &c. Lucan. 6. *F.*

Incubant pratis pecudes relictæ :
Taurus armento pereunte marcet.
Deficit paſtor grege diminuto ,
Tabidos inter moriens juvencos.
Non lupos cervi metuunt rapaces.
Ceſſat irati fremitus leonis ;
Nulla villoſis feritas in urſis.
Perbibit peſtem latebroſa ſerpens;
Aret, & ſicco moritur veneno.
Non ſylva ſua decorata coma,
Fundit opacis montibus umbras.
Non rura virent ubere glebæ.
Non plena ſuo vitis Iaccho
Brachia curvat.
Omnia noſtrum ſenſere malum.
Rupere erebi clauſtra profundi
Turba ſororum face Tartarea ;

Phlege-

Non lupos] *Non lupus inſidias explorat ovilia circum , Nec gregibus nocturnus obambulat : acrior illum Cura domat , timidi damæ cervique fugaces Nunc interque canes & circum tecta vagantur. Virg. Georg. 3. F.*

Nulla villoſis] Urſis denſitatem cutis & tergoris, ut propriam tribuit Seneca l. 2. de benefic. *Queruntur quod non magnitudine corporis æquamus elephantos, velocitate cervos , levitate aves , impetu tauros : quod ſolidior ſit cutis belluis. denſior urſis, mollior fibris : quod ſagacitate narium nos canes vincant; quod acie luminum aquilæ, ſpatio ætatis corvi, multa animalia nandi felicitate.* Delr.

Perbibit] h. ſerpens imis medullis hauſit aëris corrupti contagionem. meus lib. m. f. optimus & antiquiſſ. continet *perbidit.* unde quis conjiciat legendum *perdidit*, ut ſignificetur ſerpens ſic morbo confecta eſſe, ut , cum nemini nocere queat , omne ſuum virus , quod peſtem vocat , amiſiſſe videatur , hoc eſt (ut ait Seneca epiſt. 42.) cui non deſit , ſed torpeat venenum : hanc conjecturam aſtruunt præcedentia ;

Ceſſat irati fremitus leonis ,
Nulla villoſis feritas in urſis.

quibus ſi addideris , *Perdidit peſtem latebroſa ſerpens.* omnia ſibi invicem pulcherrimè cohærebunt. *Delr.*

Latebroſa] Sic Maro :

Interit, & curvis fruſtra defenſa latebris
Vipera, & attoniti ſquamis adſtantibus hydri.

Rupere] *Sævit & in lucem Stygiis emiſſa tenebris Pallida Tiſiphone morbos agitante.* 3. *Georg.* F.

Turba] Furiarum agmina. Herc. Fu. 87. *F.*

Phlege-

Phlegethonque ſua motam ripa
Miſcuit undis Styga Sidoniis.
Mors alta avidos oris hiatus
Pandit, & omnes explicat alas:
Quique capaci turbida cymba
Flumina ſervat durus ſenior,
Navita crudus, vix aſſiduo
Brachia conto laſſata refert,
Feſſus turbam vectare novam.
Quin Tanarii vincula ferri
Rupiſſe canem fama, & noſtris
Erraſſe locis; mugiſſe ſolum;

Vaga

Phlegethonque] Fluv. ardens; Thyeſt. 73. atque hujus, propter ardorem peſtilentiæ, meminit. *F.*

Miſcuit] Miſcet terras infernales aquis Thebanis, Cadmus autem è Sidone venit. Herc. Fu. 916. *F.*

Styga] Venenatis aquis Stygiæ paludis, amnes, fontes, puteos infecit. ſic alii poëtæ: Claudianus in Ruſin. lib. 1.

Ac velut infecto morbus crudeſcere cœlo
Incipiens, primo pecudum depaſcitur artus,
Mox populos, urbeſque rapit; ventiſque peruſtis,
Corruptos Stygiam peſtem diffundit in amnes.

Silius:

Et patulam Cyanem, lateque paluſtribus undis
Stagnantem Stygio Cocyti implevit odore.

Lucanus, paullo aliter:

—— tali ſpiramine Neſſus
Emittit Stygium nebuloſis aëra ſaxis,
Antraque letiferi rabiem Typhonis anhelant.

Styx, fons Arcadiæ pone Nonacrim, aquam habet, nimio frigore, letalem, adeo corroſivam, ut omne metalli genus perfringat, ſolâque muli vel aſini ungulâ queat contineri. teſtib. Plutarcho in Alexandro, Arriano lib. 7. de geſt. Alex. Plinio lib. 30. cap. 16. & Juſtino lib. 12. Stygiam ergo aquam pro ipſâ morte videtur, vel quovis deleterio ſumere: & fingit factam hujuſmodi commixtionem; quia docet experientia, aquarum corruptione peſtilentiæ vim latiſſime proſerpere. *Delr.*

Explicat] *Metaph. vel quod* Mors, ut & ſomnus frater ejus, alata fingitur, ut quæ celeriter & inopinato veniat. *F.*

Quique] Charon Stygius portitor. F.

Crudus] *Nam cruda Deo viridiſque ſenectus.* F.

Multi codices habent *Navita Charon.*

Quin] Fama eſt Cerberum rupiſſe ferream catenam qua ligatus eſt ad Tænarum, de quo in Herc. Fu. 589. cui fabulæ occaſionem ferunt dediſſe ſerpentem quendam in Tænaro, quem quod morſu è veſtigio enecaret ᾅδου κύνα nominarunt, atque hunc ab Hercule ad Euriſtheum productum. F.

Erraſſe locis] Hoc tempore peſtis, multi credebant contingere, & in Loimographiâ dabimus exempla ex Procopio, Cedreno, Sigisberto. *Delr.*

Mugiſſe ſolum] De Mugitus terræ omine, teſtis etiam Dion, in Tito, in Trajano, & in Severo, & Salisberienſis

Vaga per lucos ſimulacra virûm
Majora viris: bis Cadmeum
Nive diſcuſſa tremuiſſe nemus,
Bis turbatam ſanguine Dircen;
Nocte ſilenti Amphionios
Vlulaſſe canes.
O dira novi facies leti,
Gravior leto! piger ignavos
Alligat artus languor; & ægro
Rubor in vultu; maculæque caput

Spar-

ſis lib. 1. Polycratici in fine: Sane ut plurimum lucem hanc terræmotus præcedit, ut docebo in Loimographiâ. Effici autem ſub terrâ ſonitus, qui mugitus imitantur, quod pro portento quidam arripiunt, id naturale eſſe, & ab incluſis exhalationibus, percuſſis vel percutientibus, provenire docet Ariſtoteles lib. 2. Meteor. cap. 8. *Delr.*

Simulacra virûm] Vel quod ita ſe res habeat, vel quod in cladibus publicis metus ipſe faciat hujusmodi apparere. Dion, in Tito, auctor eſt, exundante incendia Veſuvio, homines giganteæ magnitudinis interdiu, noctuque per urbes oberraſſe. idem confirmat in Trajano. Pro prodigio hoc habuerunt etiam alii. Petronius Arbiter:

Ecce, inter tumulos atque oſſa arentia buſtis,
Vmbrarum facies diro ſtridore minantur.

Lucanus, lib. 1.

—— venientes cominus umbras.

Item:

Tollentemque caput. gelidas Anienis ad undas,
Agricolæ fracto Marium videre ſepulcro.

Ciceronis Urania in 2. Conſulatu.

Aut cum ſe gravido tremefecit corpore tellus:
Iam verò variæ nocturno tempore viſæ
Terribiles formæ, bellumque motusſque movebant.

Dionyſ. Halycarnaſſ. lib. 8. ſub finem, ſcribit, Romæ obſervata multa prodigia, Deorum iram nunciantia; exauditas ominoſas voces incerto auctore, obſervatas oculis novas ſpectrorum facies, & hæc oculis atque auribus hominum ſæpè oblata. & lib. 10. cœlum arſiſſe, terram cum mugitu tremuiſſe, varias ſpectrorum facies horrendáſque voces auribus atque oculis hominum frequenter exceptas. Ovidius 2. Faſtorum:

Vix equidem credo. buſtis exiſſe feruntur,
Et tacitæ queſti tempore noctis avi,
Perque vias urbis; latoſque ululaſſe per agros
Deformes animas, vulgus inane, ferunt.

Delr.

Majora] Thyeſt. 671. & quæ ſeq. à verſu 666. F.

Cadmeum] Thebanum, in quo Cadmus ſerpentem interfecit, terræ motu tremuiſſe. F.

Dircen] Theb. 20. & 126. manaſſe fontes ſanguine. F.

Amphionios] Thebanos ab Amphione. Herc. Fu. 260. & 914. F.

O dira] *Deſcribit peſtis notas & ſymptomata.*

Piger] Infecto corde, vires omnes præcipue vitales infringuntur & ſpiritus languent. F.

Rubor]. *Flammaque latentes* (id eſt, vehementis caloris morbi) *Indicium rubor eſt, & ductus anhelitus igni.* F.

Macu-

Sparſere leves: tum vapor ipſam
Corporis arcem flammeus urit;
Multoque genas ſanguine tendit.
Oculique rigent, & ſacer ignis
Paſcitur artus. reſonant aures,
Stillatque niger naris aduncæ
Cruor, & venas rumpit hiantes.
Intima creber viſcera quaſſat
Gemitus ſtridens, tunc amplexu
Frigida preſſo ſaxa fatigant:
Quos liberior domus elato
Cuſtode ſinit. petit is fontes:

Alitur-

Maculæque] Puſtulæ, & exanthemata purpurea, nigra, viridia. F.

Vapor] Tetri vapores & calidi ſublati cerebrum incendunt, gravantque caput, in quo tanquam in arce & ſpecula locavit Deus ſenſuum organa, mentiſque & rationis ſedem. F.

Multoque] *Tument diſtentæ ſanguine genæ.* F.

Oculique] *Oculos ſtupor urget inertes.* F.

Sacer ignis] Eryſipelas, Herpes, quem, cum tumor ſit è ferventi ſanguine ortus, pro peſte ponit vel peſtis comite. F.

Virgilius:

—— *contactos artus ſacer ignis edebat.*

Quo loco male Servius putavit ſacrum ignem eſſe; quem Græcis ἱερὰν νόσον vocant. cum ἱερὰ νόσος, teſte Hieronymo Mercuriali in variis lection. nihil ſit aliud, quam epilepſia: *ignis* vero *ſacer* apud Latinos idem ſit, quod apud Arabes *formica*. apud Plinium *zoſter* & *circinus*, apud Scribonium *zona*; de quo Plato egit. 1. de legibus. Græcis ἕρπης vocatur; cujus quot ſint genera, ex Gorræo petas. Porrò ſacri ignis, ſeu herpetis vim optime declaravit Lucretius lib. 6.

Exurit ſacer ignis & urit corpora ſerpens
Quamcumque arripuit partem, repitque per artus. Delr.

Sacer ignis] Execranda peſtis.

Reſonant] *Solicitæ porro pleraque ſonoribus aures.* Lucret. F.

Stillatque] *It naribus ater Sanguis.* propter corruptionem & humorum aduſtionem. F.

Intima creber] *Imaque longo Ilia ſingultu tendunt*, ob ventriculi convulſionem. F.

ait Virgilius:

Tum verò ardentes oculi. atque attractus ab alto
Spiritus interdum gemitu gravis, imaq; longo
Ilia ſingultu tendunt ——

Creber] quia teſte Hippocrate, πνεῦμα πυκνὸν μὲν ἐὸν πόνον σημαίνει, ἢ φλεγμονὴν ἐν τοῖσι ὑπὲρ τῶν φρενῶν χωρίοισι. confirmat hoc Thucydides. *Delr.*

Tunc] Interius æſtuantes refrigerium petunt, marmora amplexantes, & humi ſtrati. *Non ſtratum non ullo pati, &c.* Ovid 7. Metam. *Nec fit corpus humo gelidum, ſed humus de corpore fervet.* F.

Quos liberior] Ægri aſſumpta libertate ex morte moderatorum, qui eos curabant, *Fontibus & fluviis puteiſque capacibus hærent, Nec ſitis eſt extincta prius quam vita bibendo.* F.

Petit is fontes] Ovidius:

Fonti-

Digitized by Google

Aliturque ſitis latice ingeſto.
Proſtrata jacet turba per aras,
Oratque mori. ſolum hoc faciles
Tribuere Dei. delubra petunt,
Haud ut voto numina placent,
Sed juvat ipſos ſatiare Deos.
Quiſnam ille propero regiam greſſu petit?
Adeſtne clarus ſanguine ac factis Creo?
An æger animus falſa pro veris videt?
Adeſt petitus omnibus votis Creo.

ACTUS SECUNDUS.

OEDIPUS. CREON.

Reverſus Delphis Creon nunciat jubere Deum ut mors Laji expurgetur, nec prius ceſſaturam peſtem, quam in exilium mittatur interfector ejus; de quo, quia non nominatur, ambigitur.

HOrrore quatior, fata quo vergant timens,
Trepidumque gemino pectus eventu labat.
Vbi læta duris miſta in ambiguo jacent,
Incertus animus ſcire cum cupiat, timet.
Germane noſtræ conjugis, feſſis opem
Si quam reportas, voce properata edoce.
CR. *Reſponſa dubia ſorte perplexa latent.*

OED.

Fontibus & fluviis puteiſque capacibus hærent.
Nec ſitis eſt exſtincta prius, quam vita, bibendo.
idem Thucydides & Procopius lib. 2. de bello Perſico. F.
Hoc faciles] Mori F.
Delubra petunt] Sophocles ait infinitos ante aras & delubra ſe proſtraviſſe: & Lucretius,
Omnia denique ſancta deûm delubra replerat
Corporibus mors exanimis, onerataque paſſim
Cuncta cadaveribus cæleſtum templa manebant
Hoſpitibus, loca quæ complerant æditventes. Delr.
Haud] Deplorata quidem ſalutis ſuæ ſpe, ſed ut Diis exprobrarent crudelitatem. F.
Clarus] Iocaſtæ frater. F.
Petitus] Sup. v. 109. F.

FAta] Reſponſum Apollinis fatidicum. F.
Gemino] Felici an infelici. E[illegible]
Perplexa] Namque obſcuris vera invol-

OED. Dubiam ſalutem qui dat afflictis, negat.
CR. *Ambage nexa Delphico mos eſt Deo*
Arcana tegere. OED. *fare; ſit dubium licet:*
Ambigua ſoli noſcere Oedipodæ datur.
CR. *Cædem expiari regiam exilio Deus,*
Et interemptum Laïum ulciſci jubet.
Non ante cœlo lucidus curret dies,
Hauſtuſque tutos ætheris puri dabit.
OED. *Ecquis peremptor incluti regis fuit?*
Quem memoret, ede, Phœbus; ut pœnas luat.
CR. *Sit, precor, dixiſſe tutum; viſu & auditu horridum.*
Torpor inſedit per artus, frigidus ſanguis coit.
Vt ſacra templa Phœbi ſupplici intravi pede,
Et pias, numen precatus, rite ſummiſi manus:
Gemina Parnaßi nivalis arx trucem ſonitum dedit,
Imminens Phœbea laurus tremuit & movit domum,
Ac repente ſancta fontis lympha Caſtalii ſtetit.
Incipit Lethea vates ſpargere horrentes comas,
Et pati commota Phœbum. contigit nondum ſpecum,

Emicat

involvens ambages canit Apollo, ab obſcuritate & ἀμφιβολογίᾳ reſponſorum λοξίας cognominatus, unde Cruſerianus codex habet *Ambage flexa.* quem tamen alii ita dictum autumant ab obliquo ſolis curſu vel tranſverſis radiis. F.

Ambigua] Quod dudum in Sphingis ænigmate feci. F.

Cœlo] Vid. ſup. v. 36. & 109. *F.*

Gemina] Duo vertices Tithoreus & Hyampeus *qui Phœbo Bromioque ſacri.* F.

Parnaßi nivalis] Montis Phocidos; dicti à Parnaſſo Neptuni filio, vel potius à Deucalionis arca, quam λάρνακα vocant, huc primum à diluvio delata. F.

Proprium hujus montis epithetum. Sophocles νιφόεντα vocat: & Panyaſis,

Παρνησσὸν νιφόεντα θεοῖς διὰ ποσσὶ περῆσαι,
Ἵκετο Κασταλίης Ἀχελωΐδος ἄμβροτον ὕδωρ

Dionyſius Afer ἐν τῇ οἰκουμ. περιηγ.

Παρνησσοῦ νιφόεντος ἐπὶ πτυχὶ--D.

Laurus] Sup. v. 16. F.

Sancta fontis] Fontis ad radicem Parnaſſi Muſis ſacri. F.

Lethea] Virgo ſeu mulier Phœbas numine inflata, furens, decoris & ſui oblita. nam λήθη oblivio eſt. vide Herc. Fu. 679. *F.*

Spargere] *Non comptæ manſere comæ, ſed pectus anhelum, Et rabie fera corda tument, majorque videri. Nec mortale ſonans afflata eſt numine quando Iam propiore Dei.* F.

Commota] Temulenta ſpiritu, quem ἆσθμα δαιμόνιον vocant, exhalante è

ſpecu

Emicat vaſto fragore major humano ſonus:
Mitia Cadmeis remeabunt ſidera Thebis,
Si profugus Dircen Iſmenida liqueris hoſpes,
Regis cæde nocens, Phœbo jam notus & infans.
Nec tibi longa manent ſceleratæ gaudia cædis:
Tecum bella geres; gnatis quoque bella relinques;
Turpis maternos iterum revolutus in ortus.

OED. *Quod facere monita cœlitum juſſu paro,*
Functi cineribus regis hoc decuit dari,

Ne

ſpecu Delphico, quo cum paſcentes non procul ab ipſo ſpecu capras ſuas correptas laſcivire animadvertiſſet paſtor quidam Coretas nomine, & ipſe periculum rei facturus acceſſit, ingreſſuſque afflari & futura prædicere cœpit. atque hinc extructum eſt inibi adytum, in quo & pegma, quo inſcenſo vaticinarentur Phœbades. Innitebatur id triplici baſi, propterea illi tripodis nomen eſt inditum, hinc & Pythius dictus, à πύθεσθαι, id eſt, afflatu ex putredine terræ orto. *F.*

Occumenius in cap. 16. Act. *Pythia dicitur mulier quæpiam quæ inſidere ſolet tripodi Apollinis divaricatis cruribus; deinde hoc modo ſpiritus pravus inferne aſcendens, & per loca mulieris tranſiens, eam inſaniâ replebat; & hanc ſolutis crinibus ſub hæc bacchari, ſpumamque ore cogebat emittere, & ita in debacchatione conſtitutam; inſaniæ verba proferre.* En tibi oraculi Delphici ritum apertum: & horum, & ſimilium apud poëtas, explicationem; quomodo Pythia intelligenda inſediſſe vel inſtitiſſe tripodi: quomodo illo ψευδοθειασμῷ plena: quomodo commota à Phœbo. *Delr.*

Mitia] Rite autem hoc carminis genere refert Creon reſponſum. nam Hexametrum Pythio Apollini debetur: *hæc dicta per carmina ſortes, &* ἔπος dictum quod hoc carminis genere ἔπεσι) τὰ μαντεύματα τοῖς χρησμοῖς. vel etiam κατ' ἐξοχήν. F.

Sidera] Suavitas & aëris puritas è miti & benigna ſiderum configuratione. ſup. v. 36. F.

Dircen] Thebas, juxta quas fons Dirce cujus aqua in Iſmenum fluit. *F.*

Phœbo jam notus] Vide Theb. 243 *F.*

Propter redditum oraculum Laio, quod explicui ſupra ver. 16. & cujus mentio apud Proclum in lib. de animâ. Alcinoum. cap. 19. & Euſebium lib. 6. Præparat. cap. 6. Euripidis Scholiaſtes refert fuiſſe tale:

Λαΐε Λαβδακίδη, παίδων γένος ὄλβιον αἰτῇς;
Δώσω τοι φίλον υἱὸν ἀτὰρ πεπρωμένον ἐστὶ
Σοῦ παιδὸς χείρεσσι λιπεῖν φάος.

Laïe Labdacidæ ſobolis felix genus optas?
Ecce, dabo carum natum: ſors at feret olim
Illius ut pereas manibus, & lumen amittas. Delr.

Tecum] Quæ Oedipo evenerunt. namque & ipſe ſibi oculos effodit; filiiſque duellum ortum eſt de regno. F.

Turpis] Per inceſtum matrimonium. *videturque hic verſus locum habere ante duos verſus præced. F.*

Quod facere] Vindictam, quam oraculo monitus paro, oportuit jam tum ſub ipſo regis funere peractum fuiſſe. F.

Regi

Ne ſancta quiſquam ſceptra violaret dolo.
Regi tuenda maxime regum eſt ſalus.
Queritur peremptum nemo, quem incolumem timet:
CR. *Curam perempti major excuſſit timor.*
OED. *Pium probibuit ullus officium metus?*
CR. *Probibent nefandi carminis triſtes minæ.*
OED. *Nunc expietur numinum imperio ſcelus.*
Quiſquis Deorum regna placatus vides;
Tu, tu, penes quem jura præcipitis poli;
Tuque, ô ſereni maximum mundi decus,
Bis ſena curſu ſigna qui vario regis,
Qui tarda celeri ſecula evolvis rota;
Sororque fratri ſemper occurrens tuo,
Noctivaga Phœbe; quique ventorum potens
Æquor per altum cœrulos currus agis;
Et qui carentes luce diſponis domos,
Adeſte. Cujus Lajus dextra occidit,
Hunc non quietum tecta, non fidi lares,
Non hoſpitalis exulem tellus ferat.
Thalamis pudendis doleat & prole impia.
Hic & parentem dextera perimat ſua;
Faciatque (num quid gravius optari poteſt?)

Quid-

Regi] Cædem regis ulciſci, regi & juſtum & utile. F.

Queritur] Duo lib. ſcripti. *Quærit.* Nemo enim ſubditorum ulciſci ſolet necem Regis, quem timuerunt non lugent, nec dolent: lætantur potius, & gaudent ſe jugo liberatos. hoc amplius regni ſucceſſoribus ſatagendum, ne inulta regicidia. Quid in hac mente vitii? nec in ſequentibus. Nam aptè reſpondet Creo. Non ea (quam puras) cauſa omiſſæ ultionis, & officii: ſed quod major metus imminens, excuſſit illam ſollicitudinem. Major hic metus: Sphinx Thebas obſidens, & diras illas ſortes civibus proponens, quas mox vocat, nefandi carminis triſtes minas. *Delr.*

Major] Ne, ex oraculo, Laji interfector Jocaſtam duceret. *E.*

Tu, tu,] Iupiter. *F.*

Tuque] Phœbe. *F.*

Sororque] Vide quæ à v. 834. Thyeſt. *F.*

Occurrens] *Ibid.* 836. *F.*

Quique] Neptunus, non Æolus. *F.*

Qui carentes] Pluto. F.

Hunc] Quas inſcius interfectori Laji imprecatur in ſuum ipſius caput ceciderant, vel etiam caſuræ erant omnes hæ diræ. *F.*

Non hoſpitalis] Nec enim admiſerunt eum Athenienſes, ut habet Sophocles in Oedip. Colonæo. F.

Quid-

Quidquid ego fugi. non erit venia locus.
Per regna juro, quaque nunc hoſpes rego,
Et qua reliqui; perque penetrales Deos:
Per te, pater Neptune, qui fluctu brevi
Vtrimque noſtro geminus alludis ſolo:
Et ipſe noſtris vocibus teſtis veni
Fatidica vatis ora Cirrhea movens:
Ita molle ſenium ducat, & ſummam diem
Securus alto degat in ſolio parens,
Solaſque Merope noverit Polybi faces,

Vt

Quidquid] Parricidium & inceſtum quæ ſe effugiſſe credit. ſup. v. 12. F.

Per regna juro] M. s. o. quos vidi, *gero*. quod ſi retineas, pro *regna*, malim *ſceptra*. per ſceptra enim jurare ſolebant reges. *Commel.*

Penetrales Deos] Penates. F.

Pater Neptune] Lucilius: (*Divum,*
Vt nemo ſit noſtrum, quin pater optimu'
Vt Neptunu' pater, &c.

Pater dicitur Neptunus, quia aquam ſignificat, & ex aqua oriri cuncta quidam Philoſophi voluerunt: ideo Homerus,

Ὠκεανός θ', ὅσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται.

& Virgilius noſter:

Oceanumque patrem rerum.

Sic intellige illa Claudiana, in Panegyr. de Theodoſii conſulatu:

Hic confidit aquis, hic procreat omnia flammis.

Idem tradidit Epiphan. lib. 3. contra hæreſes, quod & Cicero 2. Academ. prodidit his verbis; Princeps Thales, unus ex ſeptem, cui ſex reliquos conſenſiſſe ferunt, ex aqua dixit conſtare omnia. Heraclitus omnia ex igne gigni voluit: Anaximenes & Archelaus omnia ex aëre, nulli verò ex Phyſicis, uſque ad Ariſtotelis tempora, principium rerum terram dixerunt. Ariſtot. lib. 1. τῶν μετὰ τὰ φυσ. poſt Ariſtotelem nonnullos hujus ſententiæ defenſores exſtitiſſe ut putem, facit Lucretius lib. 1. de rer. natura, his verſibus.

—— aut humorem quicumque putarunt
Fingere res ipſum per ſe, terramve creare
Omnia, & in rerum naturas vertier omnes.

Niſi enim hoc dicamus, aut Ariſtotelem inſcitiæ, aut Lucretium mendacii accuſemus oportet. *Delr.*

Vtrimque] Iſthmo in quo Corinthus, ſuum, ut credidit, ſolum. F.

Cirrhea] A Cirrha Phocidis oppido, ubi Apollinis oraculum, id eſt, ipſe Apollo, veni teſtis, per te juro. *F.*

Ita molle] Sic pater meus (ut putavit) Polybus non à me interficiatur, imo in longum feliciter extendat ævum: & Merope (quæ & aliis Peribæa) mater non mihi nupta, ſola ſciat nuptias Polybi, ut ego non pepercero interfectori Laji. F.

Summam diem] Certe *ſummus dies* heic eſt dies mortis, quemadmodum & Martiali: *Summum nec metuas diem, nec optes.* Grut.

Degat] Non modò in longum extendat tempus vitam; ſed, & diu vivens, ſecurus in ſolio degat, ſine periculo regnet. *Degat*, habent Baſileenſ. Lugd. Lipſienſ. & multi m. ſ. ſed tres Veneti & Herbipolenſis; *regat*, quod ex; *degat*, potius depravatum videtur, quam ex, *reddat*. *Delr.*

Neſaſtum

Vt nulla ſontem gratia eripiet mihi.
Sed quo nefaſtum facinus admiſſum loco eſt,
Memorato. aperto Marte, an inſidiis jacet?
CR. *Frondifera ſancta nemora Caſtaliæ petens*
Calcavit altis obſitum dumis iter;
Trigemina qua ſe ſpargit in campos via.
Secat una gratum Phocidos Baccho ſolum;
Vnde altus ima deſerit, cœlum petens
Clementer arcto colle, Parnaſſus biceps.
At una bimares Siſyphi terras adit,
Olenia in arva: tertius trames cava
Convalle ſerpens, tangit errantes aquas;
Gelidumque dirimit amnis Elei vadum:
Hic pace fretum, ſubita prædonum manus
Aggreſſa ferro facinus occultum tulit.
In tempore ipſo ſorte Phœbea excitus,
Tireſia tremulo tardus accelerat gradus,
Comeſque Manto luce viduatum trahens.

Nefaſtum facinus] Sic cod. Lipſiæ impreſſus. Sed ego cum membranis & Pariſienſi exemplari lego *Nefandum facinus*. Delr.

Frondifera] Laurifera, ſup. v. 16. F.

Sancta] Supra v. 229. F.

Petens] Lajus ad oraculum Delphicum proficiſcens, qua trivium ducit Thebas, Corinthum & in Atticam. F.

Trigemina] Hoc Trivium ducebat, Thebas, Corinthum, in Atticam, & dicebatur *Schiſte*. ita Pauſan. in Phocaic. *Delr.*

In hoc trivio etiam necatum Sophocles reſtatur.

Vnde altus ima] Valles, planitiem. F.

Tò *arva* aliorum, minus gratum habeo. quod eadem vox paulò poſt iteretur: neque eam agnoſcant m. s. noſtri novem. *Grut.*

Parnaſſus biceps] Sup. v. 227. F.

Siſyphi] Corcyram in Iſthmo primum condidit Siſyphus latro Æoli filius; deinde aucta ab Ephyre Oceani filia Ephyra dicta eſt: ad ſummum à Corintho Marathonis filio Corinthus nominata. F.

Olenia] Bœotiam, ubi Olenus urbs. F.

Errantes aquas amnis Elei] Alphei. vid. Thyeſt. 119. F.

Pace] Atque ita paucis ſtipatū. F.

Facinus] Cædem regis. F.

Occultum] Sine indicio. F.

Sorte] Oraculo Phœbi monitus & juſſus. F.

Comeſque] Filiaq; patrem ducens. F.

Manto] Filia Tireſiæ, à cujus lacrymis denominatam *Claron*, ſacram Apollini, ex ſcriptore Thebaidis refert Scholiaſt. Apollonii in l. 1. ver. 308: etſi Nearchus & Theopompus aliter, ut refert idem Schol. rara quædam adferens. vide etiam Pauſan. in Achaic. qui prodit: cum Thebas Therander Polynicis filius & Argivi cepiſſent; inter captivos Delphos ab

OEDIPUS. TIRESIAS. MANTO.

Tireſias per aruſpicium eruere Laji interfectorem tentat, ſed re propter triſtia extiſpicia infecta ad necromantiam ſe convertit.

OE. *SAcrate divis, proximum Phœbo caput,*
Reſponſa ſolve; fare quem pœna petant. (*moras,*
TIR. *Quod tardo fatum, lingua quod quærit*
Haud te quidem magnanime, mirari addecet:
Viſu carentem magna pars veri latet.
Sed quo vocat me patria, quo Phœbus, ſequar.
Fata eruantur. ſi foret viridis mihi
Caliduſque ſanguis, pectore excuterem Deum.
Appellite aris candidum tergo bovem,
Curvoque nunquam colla depreſſum jugo.
Tu lucis inopem, gnata, genitorem regens,
Manifeſta ſacri ſigna fatidici refer.
MAN. *Opima ſanctas victima ante aras ſtetit.*

ductam Manto, cum ejus pater Tireſias ad Haliartum in viâ fato fuiſſet functus. Iuſſi ab oraculo captivi in Aſiam Coloniam ducere, eò tranſmiſere; ad Claron inde poſitis caſtris, Cretenſes cum exercitu occurrêre, eoſque ad Rhacium deduxêre; qui Manto ſibi in conjugem accepit, & ex eâ Mopſum genuit. *Delr.*

Luce viduatum] Tireſiam cœcum fuiſſe nemo negat, ſed in cœcitatis cauſa tradenda diſſentiunt Callimachus in hymno εἰς λουτρὰ τῆς Παλλάδος, Homeri ſcholiaſtes Odyſſ. κ'. Nonnus Dionyſ. ε. Lucian. in Aſtrol. Apollodor. lib. 3. Biblhot. Ovid. in Metamorph. vide Politianum in Miſcell. cap. 89. & Falckenburgium in Nonnum. *Delr.*

SAcrate] Ω πάντα νωμῶν Τειρησία διδακτά τε ἄῤῥητά τ' οὐράνιά τε. &c. Sophoc. in Oedipo tyranno, unde pleraque hujus Tragœd. deſumpta ſunt. *F.*

Proximum] In divinatione Apollini ſecundum. nam & Tireſiæ oraculum fuit. *F.*

Fare] Divinare quis ſit ille Laji interfector, quem fata ad pœnas poſcant. *F.*

Quod tardo fatum] *Excuſat ſe vates per ſenium & cæcitatem non valere vaticinio, velle autem exquircre per extiſpicia.*

Cruſerianus Codex: *Quod tarda fatum.* &c. Pont.

Phœbus] Sup. v. 288. Phœbi oraculum. *F.*

Pectore] Conceptum pectore numen Phœbi excutere laborarem, id eſt, vaticinarer, cum autem non valeam ſufferre furorem & impetum, inſidentis Dei, ſiſtite ante aras bovem candidum, injugem, Diis ſuperis hoſtiam. *F.*

Opima] Herc. Fu. 908. *F.*

TIR. *In vota ſuperos voce ſolenni voca,*
Araſque dono thuris Eoi extrue.
MAN. *Iam thura ſacris cœlitum ingeßi focis,*
TIR. *Quid flamma? largas jamne comprendit dapes?*
MAN. *Subito refulſit lumen, & ſubito occidit.*
TIR. *Vtrumne clarus ignis, & nitidus ſtetit,*
Rectuſque purum verticem cœlo tulit,
Et ſummam in auras fuſus explicuit comam;
An latera circa ſerpit incertus viæ,
Et fluctuante turbidus fumo labat?
MAN. *Non una facies mobilis flammæ fuit:*
Imbrifera qualis implicat varios ſibi
Iris colores, parte quæ magna poli
Curvata picto nunciat nimbos ſinu:
Quis deſit illi, quiſve ſit dubites color:
Cærulea fulvis miſta oberravit notis;
Sanguinea rurſus; ultimum in tenebras abit.

Sed

Stetit] *Rituale.* placida, non reluctans. inf. v. 336. *F.*

Thuris Eoi] Sabæi. *F.*

Ingeßi] Dedi, ut loquitur Herc. Fur. 917. Plinius lib. 12. cap. 14. *ingere thura aris* dixit. utrumque ſollemne vocabulum. Delr.

Largas] An carnes impoſitas avide depaſta eſt? *quod lætum ſignum.* F.

Subito] *Signum triſte Oedipo portendens ſubitam ruinam è ſtatu regio, quo ſubito evectus fuerat.* F.

Vtrumne clarus ignis] Habes in iis quæ ſequuntur Pyromantiæ, Capnomantiæ, & Hieroſcopiæ accuratiſſimam deſcriptionem, cui ſimilem apud alios ſcriptores non invenio. *Pyromantia* divinationis genus, quod à flammâ capiebatur: *Capnomantia* aliud, quod à fumo: *Hieroſcopia*, extiſpicium eſt. de quibus vaniſſimis ſuperſtitionibus, quid ſentiendum, & quam exſecrabiles ſint, docere te poterunt D. Iſidorus lib. 8. Origin. cap. de Magis, Rhabanus lib. de præſtigiis Magorum. qui ſpecies harum magicarum deluſionum accurate recenſent. Ioan. Saliſberienſis lib. 1. Polycratici cap. 12. & lib. 2. à cap. 17. Gaudentius Merula in Memorabilium libris, & fuſiſſime Michael Medina lib. 2. de verâ fide cap. 2. *Delr.*

Rectuſque &c.] Haud nauci eſt aliorum *Recensque*, neque eis quiſquam accedit exemplarium noſtrorum. Optimi erat auſpicii, recta in cœlum evolans flamma cum fumo. *Grut.*

Comam] Flammas. *F.*

Fluctuante] Non recta aſcendente. *F.*

Imbrifera] Pluviæ prænuncia nubo jam in pluviam reſolvi parata. *F.*

Varios] Puniceum, viridem, cœruleum. *F.*

Curvata] In arcum curvata ſemicirculo minorem, cujus ratio eſt, cum roſcidus humor quaſi ſubjectum, tum ſolis quaſi efficientis ſuperior pars, quorum utrumque pyramidale. *F.*

In tenebras] Flamma hæc nigra paret vel extinguitur, *quod Pyroman-*

Sed ecce pugnax ignis in partes duas
Diſcedit, & ſe ſcindit unius ſacri
Diſcors favilla. genitor, horreſco intuens;
Libata Bacchi dona permutat cruor,
Ambitque denſus regium fumus caput,
Ipſoſque circa ſpiſſior vultus ſedet,
Et nube denſa ſordidam lucem abdidit.
Quid ſit, parens, effare. TI. *quid fari queam*
Inter tumultus mentis attonitæ vagos?
Quidnam loquar? ſunt dira, ſed in alto, mala.
Solet ira certis numinum oſtendi notis.
Quid iſtud eſt, quod eſſe prolatum volunt,
Iterumque nolunt, & truces iras tegunt?
Pudet Deos neſcio quid. huc propere admove,

Et

tice cæcitatem Oedipo prædicit. F.

In partes duas] *Quod deſignat fratres Etheoclem & Polynicem in vivis diſcordes, mutuiſque vulneribus occubituros, atque ubi eidem rogo imponentur flammam ſe diviſuram.* F.

Lucanus lib. 1.

—— Veſtali raptus ab ara
Ignis, & oſtendens confectas flamma Latinas
Scinditur in partes, geminoque cacumine ſurgit
Thebanos imitata rogos —— Delr.

Libata] *Horrendum dictu latices nigreſcere ſacros, Fuſaque in obſcœnum ſe vertere vina cruorem.* F.

Ambitque] Hoc etiam è Capnomantia regi cœcitatem portendit. *F.*

Effare] Divinando. *F.*

Quid fari queam] Male interpp. *fari*, exponunt, loqui. eſt enim hic προφητεύειν. Varro lib. 5. de ling. Latina, ita ſcripſit; Qui divina prædivinando ſolent fari, fatidici dicti. Ennius;

Atque Anchiſes doctu' Venus quem polcra dearum
Fari donavit, divinum & pectus habere. Delr.

Sed in alto] Sed obſcuritatis caligine tecta nec eruenda facile. *F.*

Solet ira] Iram Deorum per exta, eorumque indicia denotari exiſtimabant. Statius 4. Thebaid.

—— aut verum ſpirantibus extis.

Tibullus lib. 1. eleg. 9. *fibram* vocat *Deorum conſciam*, & eleg. 11. Deorum nunciam. *Delr.*

Iterumque] Sequentia enim ſigna offuſcant priora. & huc referri poteſt illud v. 320. *ultimum in tenebras abit.* F.

Neſcio] *Inceſtus innuitur Oedipi cum matre.* F.

Propere admove] Ritum ſacrificandi ſic accurate Dionyſ. Halycarnaſſ. l. 7. *Conſules ſacerdoteſque quibus fas erat, lotis manibus, & luſtratis aquâ purâ victimis, molaque conſperſis earum capitibus, votiſque nuncupatis, miniſtros eas mactare jubebant: quorum alii ſtantem tum etiam hoſtiam vecte feriebant in tempora, alii cadentem cultris excipiebant; mox direpto tergore, concidebant membratim, delibataſque ex ſingulis extis, aliiſque membris primitias, farre obvolutas, in caniſtris offerebant ſacrificantibus; qui aris impoſitas ſuccendebant, & vinum inſuper adfundebant,*

quæ

Et ſparge ſalſa colla taurorum mola:
Placidone vultu ſacra & admotas manus
Patiuntur? MAN. *altum taurus attollens caput,*

quæ ſingula in ſacrificiis Græcorum factitari ſolita apud Homerum licet videre. (mox ſubjungit Homeri loca) *eaque etiam ætate meâ Romanos in ſacris obſervare comperi.* Hæc ille. *Delr.*

Admove] Ante aram ſtatue. rituale vocabulum, ut docet Briſſonius, & alii. *Delr.*

Sparge ſalſa &c.] Quando victimis ſalſa mola inſpergebatur, tunc demum dicebantur *immolari*, auctore Servio in 4. & in 10. Æneid. Gloſſar. Græcolatin. *molacio* ἄλεσμα, *molator* ἀλεστής. num forte rectius legamus, ἄλισμα & ἀλιστής; nam ἅλς ſalſugo & *mola* in ſacrificiis ſalſa. nam quid *mola* ſit, docet Feſtus, his verbis: *Immolare, eſt molâ, id eſt, farre molito & ſale hoſtiam perſperſam ſacrare.* qui locus interpres hujus verſus Senecæ, quem vult Briſſon. molam vocare far molitum & ſalitum; addere potuit & toſtum, hoc eſt, ador ſeu adus ex eodem Feſto & Auſonio. Verum quia hic non Romanum, ſed Græcanicum ſacrificium deſcribitur, opinor Senecæ molam accipiendam de farre non freſo, ſed integris frugibus. Scribit enim Turnebus lib. 7. adverſar. c. 13. Græcis in more poſitum fuiſſe, hoſtiis fruges integras, non tritas nec molitas inſpergere: & argumento eſſe, quod eorum molæ vocentur οὐλαὶ ſeu οὐλοχύται, quæ erant hordei integri, & frugum cum ſale admixto: uſos autem Græcos, ut Theophraſtus prodidit, in ſacris hordeo non molito, in priſcæ vitæ memoriam, quando homines, ſolidis, non contuſis, aut fractis frugibus veſcebantur. Hanc ego cauſam cenſeo, cur Dionyſius Halycarnaſſ. dixerit victimæ capitibus inſpergi Δημητρὸς καρποὺς, *fructus Cereris.* & Ovid. lib. 15. Metamorph.

Imponique ſuæ videt inter cornua fronti
Quas coluit fruges —— loquitur enim Samius Pythagoras. & hujus conſuetudinis Græcanicæ etiam, ſine Turnebo, me memorem reddidit Suidas: Οὐλοθυλεῖν, κριθὰς ἐπιχέειν τοῖς θύμασιν. οὐλὰς γὰρ ἔλεγον τὰς κριθὰς, κατ' ἀντίθεσιν τῶν φαιστῶν. ἅπερ ἦν ἄλφιτα ὑπὸ τῆς μύλης κατεψηνισμένα. τὰς γὰρ οὐλὰς, αὐτόθεν ἔκοπτον ἐσθίοντες, οὐδέπω τῆς κατεργασίας αὐτῶν εὑρημένης. καὶ τὰς μὲν κριθὰς, μέχρι νῦν ὅλας χέουσιν οἱ ἐπιθύοντες ταῖς σπονδαῖς ἐπὶ σύμβολον τῆς παλαιᾶς τροφῆς. τὰ δὲ πόπανα, τῆς ἄρτι ὥρας. τουτέστι, τῆς αὐτῆς. i. e. οὐλοθυλεῖν, *hordeum effundere in ſacrificiis.* οὐλὰς *enim vocabant hordeũ oppoſitione placentarum, quaſi farina molâ comminuta erat.* οὐλὰς *enim eſuri concidebant, eorum confectione nondum inventâ. ac hordeum quidem etiam hodie integrum affundunt libationibus ſacrificantes, argumentum veteris victus: placentas autem rotundas adduat, ad ſignificandam hujus temporis elegantiam.* idem memorat Euſtathius in Homerum. Frons ergo victimæ à Græcis ſolido farre perſpergebatur: poſtquam tamen mactata & in partes erat diviſa, ſingulæ partes adolendæ, polline, quemadmodum apud Romanos, conſpergebantur, ut ex Homero Dionyſ. lib. 7. affirmavit. Homerus Odyſſ ξ'.

Καὶ τὰ μὲν ἐν πυρὶ βάλλε, παλύνων ἄλφιτα λευκά.

Et partim quidem in ignem jecit, miſcens farinæ flori. Delr.

Placidone] Piaculare enim ſacrum & ingratum cenſebatur, ſi hoſtia aris admota refugeret, reluctaretur, mugitum icta daret, aut non placide & recte caderet. *F.*

Primos ad ortus poſitus, expavit diem;
Trepiduſque vultum ſolis & radios fugit.
TIR. *Vnone terram vulnere afflicti petunt?*
MAN. *Iuvenca ferro ſemet oppoſito induit,*
Et vulnere uno cecidit. at taurus, duos
Perpeſſus ictus, huc & huc dubius ruit,
Animamque feſſus vix reluctantem exprimit.
TIR. *Vtrum citatus vulnere anguſto micat;*
An lentus altas irrigat plagas cruor?
MA. *Hujus per ipſam, qua patet pectus, viam*
Effuſus amnis: hujus exiguo graves
Maculantur ictus imbre; ſed verſus retro
Per ora multus ſanguis atque oculos redit.
TIR. *Infauſta magnos ſacra terrores cient.*
Sed ede certas viſcerum nobis notas.
MAN. *Genitor, quid hoc eſt? non levi motu, ut ſolent,*

Agita-

Expavit] *Hoc etiam Hieroſcopio regis cœcitas prædicitur.* F.

Trepiduſq; vultum obliquat &c.] Proba, ſed an ſincera? negat liber, qui ſuggerit: *vultum ſolis & radios.* Multa autem hic & rara notabis ad Ritualia ſacrorum. *Lipſ.*

Vnone] Quoto mallei ictu cadunt victimæ? *hoc enim obſervatũ in aruſpicina.*

Iuvenca] *Sic Iocaſta uno vulnere ſe occidit.* F.

Oppoſito induit] M. ſ. meus, *impoſito.* Virg. 3. Georg.

Ac vix ſuppoſiti tinguntur ſanguine cultri.

Sed hæc contraria ſunt? nequaquam. Nam à Cleone 1. Argonaut. ſi Natali in Mytholog. credimus, proditum fuit, veteres ſuperis ſacrificantes, reſupinatarum jugulum ſurſum convertiſſe; cum inferis faciebant, earumdem collum deorſum terram verſus deprimere ſolitos. quod & Myrtilus ubi ſupra docet his verbis; εἰώθασιν οἱ ἱερεῖς τὰ ἔντομα τοῖς κάτω θεοῖς ἐναγιζόμενοι ἐν τῇ γῇ ἀποτέμνειν τὰς κεφαλάς· οὕτω γὰρ θύουσι τοῖς ὑποχθονίοις. τοῖς δὲ οὐρανίοις ἄνω ἀναστρέφουσι τῶν ἱερείων τὸν τράχηλον σφάξαντες. Recte ergo Virgilius dixit *ſuppoſiti*, cum loquatur de inferorum ſacrificio, quo culter quodammodo victimæ jugulo ſupponebatur: quare & lib. 6. Æneid.

Supponunt alii cultros ——

recte etiam noſter dixit *impoſito*, cum agat de ſuperorum ſacrificio, quo culter hoſtiæ collo quaſi imponebatur. Unde apparet veriſſimam eſſe optimi mei cod. ſcripturam. *Delr.*

At taurus] Oedipus binis vulneribus oculorum cœcus erravit, & vix tandem apud σεμνὰς θεὰς mortem oppetiit. *F.*

Hujus] Legitur etiam *vivus.*

Viam] Vulnus. *F.*

Amnis] Copia ſanguinis. *F.*

Exiguo] Modico cruore. *F.*

Infauſta] *Terruit ipſe color vatem, &c.* Lucan. 1. *Et ominoſa hæc exta.* F.

Non levi motu] Hanc inſpectionem

rite

Agitata trepidant exta; ſed totas manus
Quatiunt; noviſque proſilit venis cruor.
Cor marcet ægrum penitus, ac merſum latet;
Liventque venæ; magna pars fibris abeſt;
Et felle nigro tabidum ſpumat jecur.
Ac, ſemper omen unico imperio grave,
En capita paribus bina conſurgunt toris;

Sed

rite fieri putabant, ſi, adhuc vivæ pecudis utero erepta exta, palpitarent, trepidarentque, ut patet ex Arnobio lib. 7. adverſ. gent. hîc dicit, *non levi motu*, quia ingentes tumultus inſtabant. *Delr.*

Vt ſolent] Quando læta nunciant. *Delr.*

Exta] Thyeſt. 763. *F.*

Ex viſceribus, propriè cor, jecur, & pulmo vocantur exta; quia hæc maximè exſtantia Diis proſecabantur. ſæpe hæc vocula corrupta apud ſcriptores. occurrit nunc Seneca, in cujus lib. 2. nat. quæſt. cap. 32, & 34. in Lugdunenſi Griphiano, quo utor, his *extra*, pro, *exta* legitur. *Delr.*

Noviſque] *Iuvenum Etheocl. & Polynicis.* vel lege *novuſque*, id eſt, non ſolitus & uſitati coloris. *F.*

Cor marcet ægrum] Oedipus. *F.*

Jam enim Haruſpices Græci cor inſpiciebant, quod Romani, demũ poſt Pyrrhi ex Italiâ diſceſſum, facere cœperunt. Plinius lib. 11. cap. 7. *Delr.*

Liventque venæ] Plena eſt hæc Senecæ ominoſorum extorum deſcriptio: cum qua videtur certare voluiſſe Lucanus lib. 1. quem fuerit non inutile cum eâ conferre.

Terruit ipſe color vatem, nam pallida tetris
Viſcera tincta notis, gelidoque infecta cruore
Plurimus aſperſo variabat ſãguine livor.
Cernit tabe jecur madidum, venaſque minaces
Hoſtili de parte videt. pulmonis anheli
Fibra latet, parvuſque ſecat vitalia limes.
Cor jacet, & ſaniem per hiantes viſcera rimas
Emittunt, produntque ſuas omenta latebras:
Quódque nefas nullis impune apparuit extis;
Ecce videt capiti fibrarum increſcere molem:
Alterius capitis pars ægra & marcida pendet,
Pars micat, & venas celeri movet improba pulſu.
His ubi concepit magnorum fata malorum, &c. Delr.

Magna] *Fratrum concordia deficit.* F.

Felle nigro] *Odio fratrum.* F.

Probatur hoc verſiculo inſpectoribus etiam atræ bilis folliculum curæ fuiſſe: quem ſuo hîc loco, nempe in jecore, cui adhæret, poſuit. *Delr.*

Semper omen] Duos enim Principes, & de Principatu contentionem minatur. *Delr.*

Vnico] Huic maximè, omni tamen imperio minax. quare hujuſmodi exta Livius lib. 27. & Valerius lib. 1. cap. 6. *minus læta*, vocant. M. Marcello Coſ. duo jecinoris capita viſa, eo qui necem præceſſit die, affirmant, Livius, Valerius, Plinius, & Plutarchus. *Delr.*

Capita bina] In extis obſervabant maximè ſummitates fibrarum, *τὰ κυρτὰ*, & jecoris caput, quod ex natura unum, ſi quando duo reperirentur, ominoſum illud & præter natu-

 ram,

Sed utrumque cæſum tenuis abſcondit caput
Membrana, latebram rebus occultis negans.
Hoſtile valido robore inſurgit latus,
Septemque venas tendit. has omnes retro
Prohibens reverti limes obliquus ſecat.

Muta-

ram. *ſed & imaginaria erant capita, de quibus mox.* F.

Sed utrumque] Sed utrumque caput jecinoris deliteſcens in membranæ involucris, cum triſte ſit oſtentum, velle Deos hæc in præſens celari ſignificat, verum parvo interjecto tempore nota fore paricidium & inceſtum Oedipi. F.

Abſcondit] Exiſtimabant jocinoris caput non apparens grave Imperatori aut Reipubl. infortunium portendere. Iul. Obſequens in lib. de prodigiis, Q. Metello. & T. Didio (*vulgo male habetur, Tullio Didio*) conſulibus, apud ædem Apollinis Xyris immolantibus, caput jocinoris non apparuiſſe. accidit hoc ipſum Poſtumio, Catoni, Herennio, & Lucilio Lupo. Arrianus lib. 7. hiſtor. Alex. ſcribit Pythagoram, antequam Alexander obiret, hoſtiam immolaſſe, & ſine capite iecur inventum; idemque illi contigiſſe pro Epheſtione & Perdicca ſacrificanti; qui omnes ſtatim poſt mortui ſunt.

Non cæſum modo caput erat, ſed etiam in membranæ cujuſdam involucris deliteſcens, ut vix potuerit magnâ curâ & diligenti inveſtigatione inveniri. exempla producit Barnabas pag. 26. & 27. Ego etiam nonnulla prior Adverſar. *Delr.*

Hoſtile] Aruſpices quidem mente & imaginatione dividebant exta duas in partes; hanc amicis tributam *Familiarem*, illam inimicis *Hoſtilem* vocabant. deinde ex utriuſque partis habitu eventura conjiciebant. hic itaque ariolatur vires adverſæ partis. ſc. Polynicis cum ſex aliis ducibus, *quos 7 venæ denotant.* F.

Vnde jam manifeſtum cur Livius lib. 8. tradiderit; *caput jecinoris, à familiari parte cæſum haruſpex dicitur oſtendiſſe*; & Lucanus *hoſtilem partem*, noſter *hoſtile latus* nominarint. Ad duplex iſtud latus, partem, ſeu caput, videbatur conſequi etiam duplex *fiſſum*, unum hoſtile & noxium, alterum propitium & amicum. *Fiſſum*, puto vocaſſe, lineam ſeu tramitem quendam imaginarium, exta & fibras bipartito dividentem & interſecantem; quem fruſtra quæras in corporis verâ diſſectione. meminit Cicero in lib. de Divinat. & de Nat. Deorum. Fiſſum hoc dividebant etiam in *familiare* & *vitale*, ut notat Turnebus lib. 4. c. 18. & *vitale* dictum putat ceterorum extorum; *familiare*; tantum iecoris: & nititur auctoritate Lucani; & Ciceronis, qui inquit: *Fiſſum familiare & vitale tractant.* quæ verba non video cur me à ſententiâ meâ dimoveant, ne putem Romanis idem fuiſſe fiſſum familiare, proprium, & vitale; idque hoſtili & inimico, & alieno oppoſitum; nec aliud nomen fuiſſe fiſſo jecinoris; aliud extorum ceterorum. Judicent Critici; mihi quidem ſine ullo diſpendio hæc nugacia deliria ſtultæ gentilitatis neſciri poſſe videantur. *Delr.*

Septemque venas] Prætendit venas ſalientes & celeri (ut ait Lucanus) pulſu motas; quod hoſtilium prœliorum ſignum vetuſto Scholiaſti Lucani apud Briſſonium. *Delr.*

Limes] Fiſſum, ſeu linea commentitia ex mente aruſpicis, exta bipartitò dividens. F.

Obliquus] Hoſtilis, *vel* tranſverſus.

cum

Mutatus ordo eſt. ſede nil propria jacet ;
Sed acta retro cuncta. Non animæ capax
In parte dextra pulmo ſanguineus jacet.
Non læva cordis regio ; non molli ambitu
Omenta pingues viſceri obtendunt ſinus.
Natura verſa eſt. nulla lex utero manet.
Scrutemur unde tantus hic extis rigor.
Quod hoc nefas? conceptus innuptæ bovis,
Nec more ſolito poſitus; alieno in loco
Implet parentem. membra cum gemitu movet.
Tremulo rigore debiles artus micant.
Infecit artas lividus fibras cruor ;
Tentantque turpes mobilem trunci gradum :
Et inane ſurgit corpus, ac ſacros petit
Cornu miniſtros: viſcera effugiunt manum.
Neque ipſa, quæ te pepulit, armenti gravis

Vox

cum ſit, oſtendit hoſtes non reverſuros. *ceciderunt autem duces ante Thebas ad unum Adraſtum.* F.

Mutatus ordo eſt] Lege Veſalium,& alios Anatomicos, & videbis adcurationem noſtri etiam in iſtis. *Delr.*

Retro cuncta] inverſa. *F.*

Animæ] Spiritus & aëris vitalis capax. *F.*

Non molli] Manu tentans viſcera ex diſtento & rigido utero concepiſſe fordam juvencam miratur. *atque hæc intellige de Iocaſtæ partu ex illicito concubitu.* F.

Omenta] Sic fatiſcunt, ut quæ debebant obnubere viſcerà, rimis ſuis illa potius prodant. ſic Lucanus interpretatur. addit, *non molli ambitu,* ſolent eſſe tactu mollia, ut pinguia: ſed nunc ſunt rigida & aſpera. Aliena ab hoc loco, quæ de carnibus immolatitiis omento tegendis referuntur à Turnebo lib. 7. adverſ. cap.13. *Delr.*

Viſceri] Ineptiſſime *viſcerum.* Qui ſcit quid ſit omentum, nunquam hoc concedet. Repone veterem ſcripturam, *viſceri.* Sane omentum obtendit viſceribus ſinuôſam & rugoſam pinguedinem ſuam. *Scal.*

Tantus hic extis rigor] Abjeci perſonam Tireſiæ, ut ipſa adhuc loquatur Manto, accingatque ſe ut exploret cauſam rigoris. Porro m.s. omnes, locò *rigor,* præſerunt *livor*, quod reſpuit Lex Pedia. *Grut.*

Conceptus innuptæ bovis] Liber, *innuptæ bovis.* Atque ita ſane duplex monſtrum: quod nec ſuo loco fœtus, quod nec in vaccâ. Supra *juvencam* appellavit :] & ſolent tales eligi ad ſacra. *Lipſ.*

Infecit arctas] Admiſerunt alii *atras,* quibus non adjicio calculum. nam ſi *fibræ atræ,* non utique potuit apparere in iis livor. *Grut.*

Tentantque] Victimæ ſemineces ſurgere & effugere conantur, ſed fruſtra. *F.*

Et inane] Jam extractis exris. *Delr.*

Neque ipſa] Nec mugitus quem audis boum eſt, ſed ſanguinis in aris. *F.*

Vox eſt, nec uſquam territi reſonant greges.
Immugit ara ſegnis, & trepidant foci.
OED. *Quid iſta ſacri ſigna terrifici ferant,*
Exprome: voces aure non timida hauriam.
Solent ſuprema facere ſecuros mala.
TIR. *His invidebis, quibus opem quæris, malis.*
OED. *Memora, quod unum ſcire cœlicolæ volunt,*
Contaminarit rege quis cæſo manus.
TIR. *Nec alta cœli penna quæ leve ſecat,*
Nec fibra vivis rapta pectoribus poteſt
Ciere nomen. alia tentanda eſt via.
Ipſe evocandus noctis æternæ plagis
Emiſſus Erebo, ut cædis auctorem indicet.
Reſeranda tellus. Ditis implacabile
Numen precandum. populus infernæ Stygis
Huc extrahendus. ede, cui mandes ſacrum.
Nam te, penes quem ſumma regnorum eſt, nefas

Invi-

Solent] Extrema mala timorem tollunt,deſperatoſque reddunt. F.

His invidebis] Non ſunt hæc extrema mala, verum ea imminent, quæ ſi præſentibus conferantur, bona ſunt, habeaſque cur his invideas. *F.*

Memora] Effare tantum quod oraculum patefieri vult, quis Lajum interfecerit. *F.*

Alta cœli] Augurium. alii ne ſit jambus in quinto loco leg. *quæ lævi ſecat*, ut ſit ordo, nec penna quæ ſecat alta cœli lævi &c. de lævi autem cœli parte, vide Thyeſt. 595. *F.*

Fibra] Aruſpicina. *F.*

Vivis rapta] Sic Thyeſt. cap. 4.
Erepta vivis exta pectoribus tremunt.
Rapi illa conſueviſſe, ut ſpirantia & palpitantia conſulerentur, Arnobii, Virgilii & aliorum teſtimoniis probat Barnabas pag. 23. *Delr.*

Nomen] Regicidæ nomen. *F.*

Ipſe] Per necromantiam, vel Sciomantiam evocandus eſt ab inferis Lajus vel umbra Laji. *F.*

Populus] Umbræ. *F.*

Nam te] Nota Regibus non licuiſſe intereſſe ſacris inferorum;quibus manes invocabātur. Nam inferos adiêre (ſecundum poëtas) Æneas,& Vlyſſes. Fortaſſis tectum quid & ingenioſum hic latet, & in adulationem Principis; quem negat fas adire inferos. Mos enim invaluerat, mortuos Impp. numero Deorum aſcribere. An etiam reſpexit ad Dialis flaminis conditionem? cui certe non licuit locum,in quo buſtum erat, unquam ingredi; neque mortuum attingere,ut ex Aulo Gellio refert Dominicus Floccus in lib. de Magiſtratibus; quem (mirâ inſcitiâ dicam an pertinaciâ?)pergunt Feneſtellam vocare. cum ex Feneſtellâ multa ipſe Gellius; ex Gellio multa nominatim Floccus. Sed prius illud amplius placet. *Delr.*

Commentatores quærunt cauſas, nec explicant. Ego puto ſimpliciter, quia haud licitum regibus videre aut tractare ferālia, non magis quam Impera-

Inviſere umbras. OED. *Te Creo hic poſcit labor,*
Ad quem ſecundum regna reſpiciunt mea.
TIR. *Dum nos profundæ clauſtra laxamus Stygis,*
Populare Bacchi laudibus carmen ſonet.

CHORVS.

Canit Chorus dithyrambum, qui Bacchi geſta & inventa continet.

EFfuſam redimite comam nutante Corymbo,
Lucidum cœli decus, huc ades votis,
Mollia Nyſæis armata brachia thyrſis
Quæ tibi nobiles Thebæ, Bacche, tuæ
Palmis ſupplicibus ferunt.
Huc adverte favens virgineum caput,
Vultu ſidereo diſcute nubila,
Et triſtes Erebi minas,
Avidumque fatum.

Te

peratoribus *auguratu vetuſtiſſimiſve cæremoniis præditis*, ut loquitur Tacitus lib. II. Annalum. De quo more ego plura in libellis Suſpicionum. *Gr.*

Te Creo] *Sufficit huic negotio Creonta.* F.

Populare] Pop. Thebano peculiare & ſolenne. nam & Bacchus Thebanus. Hymnus Thebanis peculiaris, & ſolitus. Feſtus: *Popularia ſacra ſunt (ut ait Labeo) quæ omnes cives faciunt, nec certis familiis attributa ſunt.* populare ergo quod totius populi. Ennius Annal. *Quam de tuas omnes legiones ac populares.* Delr.

REdimite] O Bacche redim. com. *atque hæc tranſpoſitio præferenda vulgatæ lectioni, ubi Chorus populares ſeque invicem hortantur.* F.

Bacchi legem juſſiſſe, ut comites ejus nigræ hederæ foliis & corymbis coronarentur, docet Dionyſ. Afer, & Bacchum comatū pingi conſtat. *Delr.*

Nyſæis] Decem Nyſæ ſunt. quoties aurem nullo adjecto reſtringitur, Indica illa intelligenda eſt, prope quam in antro Bacchus à nymphis eſt enutritus. *F.*

Cœli decus] Bacchus enim idem cum Sole, qui *crinitus* ſc. radiis: *perpetuo Iuvenis*, quia in curſu conſtans & omnia vivificans; *formoſus*, quippe omnia illuſtrans. Et hic rite invocatur, quia λοίμιος, ut ſup. v. 36. & 109. F.

Thyrſis] Thyrſus erat lancea hederæ frondibus occultata, ut hedera amicis metum rolleret; hoſtibus, doloſa cuſpis lanceæ vulnus infligeret. ab hoc thyrſo Bacchus thyrſiger, Bacchæ thyrſigeræ Latinis: Nævius Lycurgo:

Pergite thyrſigeræ Bacchæ, Bacchico cum ſchema. Græcis θυρσόλογχοι, quæ vox doloſam illam cuſpidem indicat. Athenæus auream thyrſolanceam in manu habuiſſe docet Liberum, cum de illo inquit, εἶχεν ἐν ταῖς χερσὶ χρυσοῦν θυρσόλογχον. *Delr.*

Virgineum] Herc. Fu. 473. *F.*

Vultu ſidereo] Formoſo.

Triſtes] Sup. 160. & deinceps. *F.*

Avidumque] Mortem inſatiabilem. *F.*

Flori-

Te decet vernis comam floribus cingi,
Te caput Tyria cohibere mitra;
Ederave mollem baccifera
Religare frontem.
Spargere effuſos ſine lege crines,
Rurſus adducto revocare nodo.
Qualis iratam metuens novercam
Creveras falſos imitatus artus,
Crine flaventi ſimulata virgo,
Luteam veſtem retinente zona.
Vnde tam molles placuere cultus,
Et ſinus laxi, fluidumque ſyrma?
Vidit aurato reſidere curru,
Veſte cum longa tegeres leones,
Omnis Eoa plaga vaſta terra;
Qui bibit Gangem, niveumque quiſquis
Frangit Araxem.
Te ſenior turpi ſequitur Silenus aſello,

Turgi-

Floribus] Unde ἄνθιος dictus. *F.*

Tyria] Purpurea *vel* Lydia. Herc. Fu. 470. *F.*

Mitra] מיתרא *Mitra* autem vox Syriaca tam matrum quam virginum ornamentum quo caput vinciebant, ſignificans; Latine, *vitta*. Propertius: *Cinxit & acceptas altera vitta comas.* D.

Ederave] Hedera, quæ corymbos nigros fert ſe Bacch. coronavit, vel propter ſimilitudinem quā habent folia & fructus cum vite; vel quod corollæ hederaceæ inſita frigiditate vapori reſiſtunt vinique potentiam ſiſtunt. *F.*

Baccifera &c.] Sic omnino legendum. Haud recte qui ſubſtituëre *Bacchiferâ*, atque interpretantur, quæ fertur à Baccho & Bacchis. Requiro enim exemplum ſimilis compoſitionis. quippe compoſita hujuſmodi activa ſunt, non paſſiva. *Grut.*

Adducto] Collecto in nodum & in terga rejecto. *F.*

Qualis] Qualis infeſtam pellicibus Joviſque filiis Junonem metuens, virginis os habitumque gerens latebas in antro Nyſæo. ſup. v. 405. *F.*

Vnde tam molles] Origenes lib. 3. contra Celſum, tradit Bacchum muliebri habitu amictum eſſe, vocatque Mænalam. *Delr.*

Laxi] Diſcincti. *F.*

Syrma] Herc. Fu. 474. *F.*

Veſte] Cum ſyrmate tegeres leones currum tuum trahentes, ut & tigres & lynces. *F.*

Omnis] Orientales mundi partes; India maxime & Scythia. ſup. v. 114.

Gangem] Indiæ fl. *F.*

Niveumque] Armeniæ flu. nivibus auctum, vel frigidum. addit enim *Frangit.* vel, gelu conſtrictum; vel ratibus ſecat. vel reſpicit ad nomen fluvii ab ἀῤῥάσσω frango. F.

Silenus aſello] Alumnus & nutritor Bacchi. F.

Ovid.

Turgida pampineis redimitus tempora ſertis.
Condita laſcivi deducunt orgia myſtæ,
Te Baſſaridum comitata cohors,
Nunc Edonii pede pulſavit
Sola Pangæi; nunc Threïcio
Vertice Pindi; nunc Cadmeas
Inter matres impia Mænas
Comes Ogygio venit Iaccho,
Nebride ſacra præcincta latus.
Tibi commotæ pectora matres
Fudêre comam: thyrſumque levem
Vibrante manu, jam poſt laceros
Pentheos artus Thyades œſtro

Mem-

Ovid. Metamorph. 4.

—— Bacchæ Satyrique ſequuntur,
Quique ſenex ferula titubantes ebrius artus
Suſtinet, & pando non fortiter hæret aſello.

Sileni Mythologiam docet Natalis libro 5. Mytholog. cap. 8. Silenos Nicandri ſcholiaſtes in Alexipharm. dici tradit ἀπὸ τοῦ σιλλαίνειν, ὅ ἐστι λοιδορεῖν, & eoſdem appellari ſatyros: cui repugnat Nonnus, eos diſtinguens his verbis:

Καὶ λασίων Σατύρων κενζευελδος αἷμα γενέθλης,
Σιληνῶν τε φάλαγγα, &c. *Delr.*

Turgida] *Inflata heſterno ut ſemper Iaccho.* F.

In m. s. Colonienſe & aliis nonnullis, ab hoc verſu uſque ad 472. hiatus eſt. *Commel.*

Condita] Nonniſi initiatis revelanda; variis obſita frondibus; non ſub dium rapienda. F.

Orgia] Bacchanalia, ab ὀργῆς furore; *vel* τῶν ὀρέων montibus qui reſonant nocturno Bacchantium clamore, *vel* ἀπὸ τοῦ εἴργειν ab arcendo à myſteriis profanos. F.

Myſtæ] Myſteriorum periti, initiati ſacris, à μυέω. F.

Baſſaridum] Bacchi miniſtrorum ἀπὸ τοῦ βάζειν à vociferando. vel à vulpinis pellibus quibus cingebantur, Baſſares enim Thracibus ſonat vulpes (qua ratione & ſcortum deducitur, & Baſſaris pro meretrice ſæpe uſurpatur) *aliis* à demiſſa & talari veſte qua induebantur Bacchi miniſtri. F.

Harum nomina habes apud Nonnum Dionyſ. ιδ'. *Delr.*

Edonii] Thracii ab Edone monte. F.

Pangæi] Thraciæ promontorii Macedoniam verſus. F.

Cadmeas] Thebanas. F.

Mænas] Baccha. à μαίνεσθαι. F.

Ogygio] Thebano ab Ogyge rege. F.

Iaccho] Baccho ἀπὸ τοῦ ἰάκχειν, à vociferatione ebriorum. F.

Nebride] Hinnuli pelle Baccho ſacra, qua ipſe amiciebatur. unde νεβρώδης dictus & νεβριδόπεπλος. F.

Matres] Thebaid. v. 17. F.

Thyades] Bacchico furore percitæ, à θύω, feror impetu. F.

Bacchæ Thebanæ. *Thyades* (ait Pauſan. in Phoc.) *ſunt Atticæ feminæ, quæ in Parnaſſum quotidie venientes, cum Delphi-*

Digitized by Google

Membra remiſſa, velut ignotum
Videre nefas.
Ponti regna tenet nitidi matertera Bacchi,
Nereïdumque choris Cadmeïa cingitur Ino.

Ius

Delphicis mulieribus arcana Libero patri ſacra peragunt. ſed poëtæ latius ſumere conſueverunt. *Delr.*

Oeſtro] Latine *aſilus*, Græce οἶςρος. Virgilius 4. Georg.

Eſt lucos Silari circa, ilicibuſque virentem
Plurimus Alburnum volitans; cui nomen aſilo
Romanum eſt, oeſtrum Graji vertêre vocantes,
Aſper, acerba ſonans, quo tota exterrita ſilvis
Diffugiunt armenta: ——

Romanum nomen ſuo jam tempore periiſſe, & Græcum tantum in uſu fuiſſe ſcribit Seneca epiſt. 59 Oeſtrum quidam cum tavano confundunt, quem Græci μύωπα vocant, in quibus Plinius lib. 11. cap. 28. & Apollonius lib. 1. ubi cum de oeſtro ageret, dicit: ὅντε μύωπα βοῶν κλείουσι νομῆες, *quem tavanum vocant bubulci.* & gloſſarium Latino-Græcum; *Aquilio* κέντρον βόων καὶ σκορπίων. Emendandum ex Græco-Latino, ubi, οἶςρος ὁ μύωψ *Tabanus, aſilio.* Quod vero prius illud etiam exhibet, *Aquilio* βοῤῥᾶς, puto pravum, pro; *Aquilo.* Sed, ad rem, Soſtratus lib. 4. de animalibus ut & Ariſtotel. in animal. hiſtor. docent οἴςρον circa fluvios, μύωπα in ſilvis naſci. vide Scholiaſt. Apollon. in lib. 1. verſ. 205. & Wottonum lib. 9. de differ. animal. c. 213. Obtinuit, ut μεταφορικῶς furioſi dicantur Oeſtro perciti ab Euripide apud Galenum lib. 3. de Hippocrat. & Plat. dogmat. cap 4. & Latinis paſſim. Philoſtratus in Imag. Penthei pingit τὸν τοῦ οἶςρον ἐπεσβακχεύσας ταῖς γυναιξὶν. *oeſtrum pungentem & furiantem mulieres,* ut hic noſter. Ælianus quoque lib. 3. var. hiſt. refert Lacænas, Sicyonias, & Thebaides olim hoc Bacchi oeſtro infeſtatas; treſque Minyades, Leucippem, Alcippem & Alcithoëm eodem aſilo ſtimulatas, infantulum Leucippes, quem hinnuleum putabant, diſcerpſiſſe. Addit Seneca, eodem percitas Agaven matrem, Autonoën & Ino materteras, Pentheum ſuâ manu interemiſſe. ſed non eſt aperta mens verborum Senecæ; cum addit;

—— *Oeſtro membra remiſſa, velut ignotum videre nefas.*

Puto, voluit potentiam Bacchi ſignificare. neque videbatur ſatis efficax probatio, ſi diceret Thyades beneficio affectas, vel ſaltem non læſas à Baccho, orgia frequentaſſe. cognatæ illius, iſtæ quidem, & affines, in quas honoris multum redundabat. addit ergo etiam tunc bacchatum ab illis, fuſam comam, thyrſum jactatum, & curſitatum, & quæ ſolebant alia; quando jam ad ſanam mentem redierant, & parricidii ſui turpitudiuem, ejuſque Euhium auctorem cognoſcebanr. plus illas videlicet honori numinis, quam naturæ neceſſitudini tribuiſſe, plus Bacchi ſtimulos jam remiſſos, quàm acerbiſſimi doloris præſentem memoriam valuiſſe. Magnifica hæc & dithyrambica. ſed quam flebiliter Pentheum Agave mater luxerit ita deſcribit Nonnus lib. 46. Dionyſ. ut vix queat mœſtius & lacrymabilius. *Delr.*

Velut] Sanæ menti reſtitutæ lugebant facinus, quod furiatæ admiſiſſent.

Matertera] Ino. Thebaid. 23. F.

Cadmeïa] Sic Claudianus:

—— *Cadmeia ludit*
Leucothoë. ——

De Ino ſeu Leucothoë multa Pauſania s

Ius habet in fluctus magni puer advena ponti
Cognatus Bacchi, numen non vile, Palæmon.
Te Tyrrhena puer rapuit manus,
Et tumidum Nereus poſuit mare,
Cærula cum pratis mutat freta.
Hinc verno platanus folio viret,
Et Phœbo laurus carum nemus:
Garrula per ramos avis obſtrepit.
Vivaces ederas ramus tenet.
Summa ligat vitis carcheſia.
Idæus prora fremuit leo.
Tigris puppe ſedet Gangetica.
Tum pirata freto pavidus natat;
Et nova demerſos facies habet.
Brachia prima cadunt prædonibus,
Illiſumque utero pectus coit,
Parvula dependet lateri manus,

Et

nias in Atticis, & Natalis libro 9. Mytholog. cap. 4. *Delr.*

Ino] Ino Athamanti Melicertam peperit. cum quo mariti furorem fugiens, in mari ſubmerſa credita marinorum Deorum numero addita. Græci Leucothean; Latini Matutam, filium illi Palæmonem, hi Portunum nuncupant. latè hæc Nonnus lib. θ'. & ι'. Pauſan. in Attic. & Meſſeniac. Plutarchus in Camillo. Apollodor. lib. 3. Biblioth. Ovid. lib. 1. & 4. Metam. & 6. Faſt. ſed alia longè narrat Ariſtides in Iſthmica. 1. quem legat, qui multa de Leucotheâ & Palæmone volet. vide etiam verſ. 22. Thebaid. *Delr.*

Cognatus] Sororinus Palæmon, factus Deus maris Portumnus. *ibid.* F.

Te Tyrrhena] Piratæ Tyrrheni rapuerant Bacchum in navim, dumque ipſum ligare vellent, Bacchus piratas in furorem vertit, quo correptis mare viſum eſt pratum floribus & arboribus conſitum, mali in vites verti, remi in ſerpentes, jamque leo viſus eſt proram obſidere, tigris puppim, quo attoniti dejiciunt ſe in mare & Delphines facti ſunt. alii alias hanc fab. narrant. F.

Laurus] Sup. v. 16. F.

Vivaces] Quæ juge virentes, ne hieme quidem decus ſuum amittunt. *Delr.*

Carcheſia] Summam mali partem. F.

Idæus] Horrendus qualis in Ida monte Phrygiæ. F.

Gangetica] Indica à Gange flu. F.

Brachia prima] Hoc carminis genere uſus fuit Pomponius Secundus, apud Terentianum his verbis:

Pendeat ex humero dulcis chelys
Et numeros edat varios; quibus
Aſſonet omne virens late nemus
Et tortis errans qui flexibus. Delr.

Parvula dependet] Ovidius Metamorph. 3. hanc rem fuſius expreſſit, hoc modo:

In ſpacium reſilire manus breve vidit, &
illas

Iam

Et dorſo fluctum curvo ſubit,
Lunata ſcindit cauda mare,
Et ſequitur curvus fugientia carbaſa delphin.
Divite Pactolus vexit te Lydius unda,
Aurea torrenti deducens flumina ripa.
Laxavit victos arcus Geticaſque ſagittas
Lactea Maſſagetes qui pocula ſanguine miſcet.
Regna ſecurigeri Bacchum ſenſere Lycurgi.
Senſere terræ te Dacûm feroces:
Et quos vicinus Boreas ferit
Arva mutantes: quaſque Mæotis
Alluit gentes frigida fluctu:
Quaſque deſpectat vertice ſummo
Sidus Arcadium, geminumque plauſtrum.
Ille diſperſos domuit Gelonos:
Arma detraxit trucibus puellis:
Ore dejecto petiere terram

Ther-

Iam non eſſe manus, jam pinnas poſſe vocari. Delr.

Manus] Pinnæ loco manuum. F.

Curvo] Ex hominibus facti Delphines incurvi. F.

Lunata] *Falcata noviſſima cauda eſt, Qualia dimidiæ ſinuantur cornua Lunæ.* F.

Pactolus] Pact. Lydiæ flu. vexit te rectorem unda aurifera. F.

Maſſagetes] Scythiæ pop. *qui lac commiſtum potant cum ſanguine equino.* F.

Regna]Thracia, vid. Herc. Fu. 902. F.

Securigeri-Lycurgi]Lycurgus, Dryantis F. rex Thraciæ, Bacchum omni, quâ potuit injuriâ affecit, bello ſuperavit, egit in exilium, interfecit, ut ſcribit Iul. Firmicus lib. de myſteriis & erroribus prophan. religion. cap. 6. Verum ethnici finxerunt contraria, victum Bacchi artibus Lycurgum contemtæ religionis graviſſimas pœnas dependiſſe. Plutarchus in lib. de poët. legend. ſcribit eum, cum vites omnes è Thraciâ conaretur exſcindere, ſibi crura ſecuri incidiſſe; huc noſter reſpicit. Higyn. cap. 132. tradit furore correptum, uxorem & liberos trucidaſſe, & à Pantheris, quas Dionyſius immiſerat, in Rhodope laceratum, Apollodorus lib. 3. Bibliothec. putat ab equis in Pangæo diſcerptum; Homerus vult excæcatum dumtaxat; alii ſibi manus intuliſſe. multa Euſtathius ad 6. Iliad. *Delr.*

Te Dacum] Vide Thyeſt. 369. ſic Horat. *te Dacus, te profugus Scytha.* F.

In emendationibus Solini cap. 52. nu. 3. monui, hic legendum eſſe *Zacarum*. in qua ſententia adhuc ſum. male in v. l. cōtinetur *Zadacum*. Delr.

Arva] Herc. Fu. 532. F.

Quaſque] Scythiæ palus. F.

Quaſque] Et ſi qui directe ſubjacent urſis ſideribus Borealibus. Herc. Fu. v. 6. & 128. F.

Gelones]Sarmatiæ pop. Herc. Fu. 538.

Trucibus] Amazonibus. Hippolyt. 397. F.

Ore] Mortem oppetiere. Herc. Fu. 895. F.

Therme-

Thermodontiacæ graves catervæ,
Poſitis tandem levibus ſagittis,
Mites factæ. ſacer & Cithæron
Sanguine inundavit,
Ophioniaque cæde.
Prœtides ſylvas petiere & agros.
Præſidem Bacchum coluit noverca.
Naxos Ægeo redimita ponto
Tradidit thalamis virginem relictam,
Meliore penſans damna marito.
Pumice ſicco
Fluxit Nyctileus latex.
Garruli gramen ſecuere rivi,
Combibit dulces humus alta ſuccos,

Nivei-

Thermodontiacæ] Herc. Fu. 245. F.

Cithæron] Mons prope Thebas. *F.*

Ophioniaque] Thebana, ab Ophione ſuperſtite ex iis, qui è ſerpentis dentibus nati ſunt. Herc. Fu. 259. *Hoc eſt* Penthei & comitum Bacchi contemptorum ſang. *F.*

Prœtides] Cum Prœti Argivorum regis filiæ Iunonis formæ ſuam præferebant, eædemque Bacchum colere recuſabant, injecit iis furorem Liber, ut ſibi vaccæ viſæ in ſylvas fugerent & *implerent falſis mugitibus agros.* hæc ultio Iunoni uſque adeo grata, ut deinceps privigno conciliata faveret. *F.*

Præſidem] Bacchum Naxi inſulæ Deum tutelarem. *F.*

Naxos] Hippolyt. 757. F.

Cyclades inſulæ in Ægeo ſunt, Andros, Myconos, Tenedos, Naxos, Delos, Seryphus, Gyaros, Rhenia, omnium altiſſima Naxos, quæ etiam Dia, teſte Callimacho, & Strongyle & Dionyſias vocata, teſte Plinio lib. 4. cap. 12. à vinearum fertilitate. quare à Papinio in Achilleid. *Bacchica* dicitur, ut Baccho ſacra. *Delr.*

Ægeo] Theb. 313. *F.*

Virginem relictam] Ariadne à Theſeo in Naxo deſerta, ibidem Baccho nupſit: qua in re tamen non ſatis Plutarchus in Theſeo & Nonnus. Dionyſ. μζ'. conveniunt. *Delr.*

Fluxit] Bacchus è terra aquam elicuit, lac, vinum, mel. Eurip.
Ῥεῖ δὲ γάλακτι πέδον, Ῥεῖ δ' οἴνῳ, Ῥεῖ δὲ μελισσᾶν Νέκταρι. F.

Nyctileus] Vinum. Nyctilei nomen Baccho inditum a nocturnis Orgiis. *Nyctileumque patrem nocturnaque ſacra precante.* F.

Vinum, quia Bacchus ipſe Nyctileus vocatur. Ovid. Metam. 4.

—— Bacchumque vocant, Bromiumque, Lyæumque,
Ignigenamque ſatumque iterum, ſolumque bimatrem,
Additur his Nyſeuſque, indetonſuſque Thyoneus,
Et cum Lenæo genialis conſitor uvæ,
Nyctileuſque, Eleleuſque parens, & Iacchus & Evan,
Et quæ præterea per Graias plurima gentes
Nomina Liber habes —— Delr.

Garruli] *Dulci labentes murmure rivi.* F.

Niveique lactis candida fontes
Et miſta odoro Lesbia cum thymo.
Ducitur magno nova nupta cœlo:
Solenne Phœbus carmen
Edit infuſis humero capillis.
Concutit tædas geminus Cupido.
Telum depoſuit Iuppiter igneum,
Oditque Baccho veniente fulmen.
Lucida dum current annoſi ſidera mundi;
Oceanus clauſum dum fluctibus ambiet orbem;
Lunaque dimiſſos dum plena recolliget ignes;
Dum matutinos prædicet Lucifer ortus;
Altaque cæruleum dum Nerea neſciet Arctos;
Candida formoſi venerabimur ora Lyæi.

AC-

Lesbia] Fragrantia vina è Lesbo inſ. Λέσβιον εὐώδη νέκταρος ἁγνῆ, Ἀμβροσίας ὅμοιον. F.

Nova] Ariádne Baccho nupta & in cœlum relata. *F.*

Carmen] Epithalamium, χαλκοιμενημὸν. F.

Concutit tædas] Faces nuptiales (de quibus Thebaid. 263. & 407.) præferebat. *F.*

Ex ritu antiquo egregiè liber, *Concutit.* Scis in nuptiis faces præferri ſolere, & plerumque à pueris. Huc reſpiciens vult Bacchi & Ariadnes cætui præluxiſſe Cupidinem utrumque. *Lipſ.*

Geminus] Mutuus *vel* ut v. 274. Hippolyt. *F.*

Oditque] Semeles infauſtique concubitus memor. *F.*

Lucida] Semper itaque Bacchum venerabimur. *F.*

Oceanus] Terram inſulæ modo comprehendi ab Oceano, & cingi omnem ſignificat. ſic Dionyſius Afer: οὕτως Ὠκεανὸς περιδέδρομε γαῖαν ἅπασαν. quod, teſte Strabone, primus Homerus fuit commentus, ceteri Geographi quoque poſtea ſunt ſecuti: adeo ut Æthicus affirmet Senatui compertum, orbem terrarum mari, ut limbo quodam cingi. nata opinio, quod terram per ſe globum efficere & rotundam putabant. *Delr.*

Lunaque] Luna cum plena fuit, paullatim lucem deperdit, & obſcuratur, donec Novilunium ſeu Neomenia ſit: tum ſe recolligens rurſus & corniculans, paullatim amiſſam recuperat: & primò Menoeides, mox Dichotomos, deinde Amphicyrtos effecta, tandem rurſus Panſelenos ſeu plena apparet, & ſic dimiſſos plena ignes recolligit. docet Ariſtoteles & Græci ejus interpretes in lib. 2. de cœlo cap. 11. *Delr.*

Altaque] Thyeſt. 476. *F.*

Lyæi] Ἀλύω, ut Liber. *Quod curis ſolvat corda, Lyæus erit.*

ACTUS TERTIUS.

OEDIPVS: CREON.

Indicat regi Creon ex necromantia, ſeu mavis ſciomantia, intellexiſſe ſe interfectorem Laji Oedipum fuiſſe, ille fretus opinione ſua de Polybo patre negat, & poſt jurgia Creontem in carcerem conjici jubet.

Etſi ipſe vultus flebiles præfert notas,
Expone cujus capite placemus deos.
CR. *Fari jubes, tacere quæ ſuadet metus.*
OED. *Si te ruentes non ſatis Thebæ movent,*
At ſceptra moveant lapſa cognatæ domus.
CR. *Neſciſſe cupies, noſſe quæ nimium expetis.*
OED. Iners malorum remedium ignorantia eſt.
Itane & ſalutis publicæ indicium obrues?
CR. Vbi turpis eſt medicina, ſanari piget.
OED. *Audita fare; vel malo domitus gravi,*
Quid arma poſſint regis irati ſcies.
CR. Odere reges dicta, quæ dici jubent.
OED. *Mittêris Erebo vile pro cunctis caput,*
Arcana ſacri voce ni retegis tua.
CR. *Tacere liceat: nulla libertas minor*
A rege petitur. OED. *Sæpe vel linguâ magis*
Regi atque regno muta libertas obeſt.
CR. *Vbi non licet tacere, quid cuiquam licet?*
OED. Imperia ſolvit, qui tacet juſſus loqui.
CR. *Coacta verba placidus accipias precor.*
OED. *Vlline pœna vocis expreſſæ fuit?*

CR: Eſt

SI te ruentes] Si non publicæ ſalutis cauſa, mihi tamen qui ſororem tuam duxerim tuæque familiæ hoc tribue, cui fruſtra erit regnum, ubi perierunt omnes ſubditi. F.

Iners] Ignavum vel inops. neq; enim qui ignorat malũ, remedium curat. F.

Vile] Velut devotum Diis manibus pro ſalute publica. F.

Muta] Tacendi libertas. F.

Imperia] Imperium detrectat & non paret. F.

Dir-

CR. *Eſt procul ab urbe lucus ilicibus niger,*
Dircea circa vallis irrigua loca.
Cupreſſus altis exerens ſylvis caput
Virente ſemper alligat trunco nemus;
Curvoſque tendit quercus & putres ſitu
Annoſa ramos. hujus abrupit latus
Edax vetuſtas: illa jam feſſa cadens
Radice, fulta pendet aliena trabe.
Amara baccis laurus; & tiliæ leves;
Et Paphia myrtus; & per immenſum mare
Motura remos alnus; & Phœbo obvia
Enode Zephyris pinus opponens latus:
Medio ſtat ingens arbor, atque umbra gravi
Sylvas minores urget; & magno ambitu
Diffuſa ramis, una defendit nemus.
Triſtis ſub illa lucis & Phœbi inſcius,
Reſtagnat humor, frigore æterno rigens;
Limoſa pigrum circuit fontem palus.
Huc ut ſacerdos intulit ſenior gradum,
Haud eſt moratus. præſtitit noctem locus.

Tunc

Dircea] Dirces fontis, *Theb.* 20.& 126. *F.*

Alligat] Amplectitur nemus ſemper virente trunco. *F.*

Situ] Lanugine, muſco. *F.*

Annoſa] Vivax.

Fulta] Proximæ arboris trunco innixa. *F.*

Amara baccis] Δαφνίδες, teſtibus Dioſcoride, Matthiolo, & Ruellio, deſiccant & excalfaciunt, eoque potentius quo ſunt amariores. ideo Columella;

Rutaque Palladia bacca victura ſaporem.

tunc enim ruta excellit, cum amariſſima eſt. *Delr.*

Paphia] Veneri (quam Paphii religioſiſſime poſt Aſſyrios colūt) delicatiſſimæ Deæ arbuſcula perpetuo vire re ſpectabilis, foliorum ſpecie odoreq; ſuaviſſimo præſtantiſſima, ſacrata. *F.*

Motura] Navigiis apta. *Alnus amica fretis.* F.

Obvia] Ad ſolem modice inclinata. *vel* denſiſſimo cacumine ſylvis ſolem præcludens. *F.*

Enode] Rectum, nullis nodis, vel flexibus deformatum. Moguntin. *Enoda.* ab enodus. *Delr.*

Sylvas] Arbores. *F.*

Lucis] Nec lucem, nec ſolem excipiens. *F.*

Humor] Fons. *F.*

Sacerdos] Tireſias. *F.*

Senior] Volunt Tireſiam tres ætates vixiſſe. *Delr.*

Noctem] Diis ſuperis ſub naſcentis ſolis ortum, inferis ſub occaſum ſolis ſacra ſunt. *F.*

Foſſa

Tunc foſſa tellus, & ſuper rapti rogis
Iaciuntur ignes. ipſe funeſto integit
Vates amictu corpus, & frondem quatit.
Lugubris imos palla perfundit pedes.
Squalente cultu mœſtus ingreditur ſenex.
Mortifera canam taxus aſtringit comam.
Nigro bidentes vellere atque atræ boves
Retro trahuntur. flamma prædatur dapes,
Vtrumque trepidat igne ferali pecus.
Vocat inde Manes; teque qui Manes regis,
Et obſidentem clauſtra letalis lacus:
Carmenque magicum volvit, & rapido minax
Decantat ore, quidquid aut placat leves
Aut cogit umbras. irrigat ſanguis focos,

Soli-

Foſſa] Diis ſuperis in aris extructis, terreſtribus in terra; inferis in terra effoſſa, ſacra faciebant. *F.*

Rapti] Sacra infernalia igne tantum è rogis rapto accendere moris erat. F.

Ipſe funeſto] Nigro, impuro; ut contra, Diis ſuperis operantes candido, puro. F.

Mirum, nihil his offenſos Criticos. Mihi ſanè omnia laborare videntur battologiâ. Si enim Tireſias integitur corpus amictu funeſto, ſi ei palla lugubris perfundit pedes, cur ſequitur? *Squallente cultu mœſtus ingreditur ſenex;* Dum omnia penitius rimor, ſenſi auctorem non de uno homine loqui ſed duobus, Manto nempe ac Tireſiâ. Itaque audacter edico reſcribendum, *ipſa funeſto integit Vates* &c. Et verò *Palla* propriè veſtimentum muliebre. *Grut.*

Frondem] Funeſtam, feralem, utpote taxum ſeu cupreſſum, vel lege *Frontem quatit.* quod mœſti & irati ſolent. inf. v. 555. & 913. *F.*

Nigro bidentes] Diis inferis nonniſi furvæ hoſtiæ immolantur, triſtes ſcil. & luctuoſæ. F.

Quod Homerus dixit ἀνερύειν, in Deorum ſuperorum victimis, hoc Sophocles dixit ἄνω σφάζοντα τρέπειν. Contrarium ejus, quod in inferorum victimis fiebat, quæ capite terram verſus inclinato, a ſacerdote ſtatuebantur, dixit noſter, *retro trahere.* quod oppoſitum eſt τῷ ἀνερύοντι. Mirum eſt hoc in tanta ambitione criticos fugiſſe. *Heinſ.*

Retro trahuntur] Superorum victimas ſolebant ἀνερύειν. F.

Hoc, quemadmodum ſuperiorum pleraque, nec non ſequentia fere omnia, ab Homero Odyſſ. λ'. mutuatus videtur. *Delr.*

Vtrumque] Infra v. 564. F.

Manes] Umbras. F.

Qui Manes] Summane. Pluto. F.

Obſidentem] Cerberum. F.

Volvit] Immurmurat, revolvit carmina magica. F.

Irrigat ſanguis focos] Vidi qui legerent; *ſanguinem libat focis.* eleganter quidem & admodum accommodate, ſed contra. o. v. l. & codicum Pariſiis, Venetiis, Lugduni, Compluti, Antverpiæ, & Baſileæ excuſorum auctoritatem. *Delr.*

Solidaſque pecudes urit, & multo ſpecum
Saturat cruore. libat & niveum inſuper
Lactis liquorem; fundit & Bacchum manu
Læva. canitque rurſus; & terram intuens,
Graviore Manes voce & attonita ciet.
Latravit Hecates turba. ter valles cavæ
Sonuere mœſtum. tota ſuccuſſo ſolo
Pulſata tellus. audior; vates ait;
Rata verba fudi. rumpitur cæcum Chaos,
Iterque populo Ditis ad ſuperos datur.
Subſedit omnis ſylva, & erexit comam;
Duxere rimas robora; & totum nemus
Concuſſit horror. terra ſe retro dedit,
Gemuitque penitus. ſive tentari abditum

Acheron

Solidaſque] In ſacris inferis integra & ſolida hoſtia comburebatur. F.

Multo ſpecum] Sanguine, lacte, & vino foſſam perfundit, aquam addit Hom. Odyſſe. λ. πρῶτα μελικρήτῳ, μετέπειτα δ' ἡδεῖ οἴνῳ, τὸ τρίτον αὖθ' ὕδατι. F.

Fundit & Bacchum manu] Hanc aquam veteres vocarunt, *arferiam, adferiam & adſerias*, ut docent Feſtus & gloſſæ veteres. Vinum autem victimæ bis ſuperinſundebatur, primum ad explorandum an eſſet idonea, ut docent Servius in 4. Æneid. & Plutar. lib. 1. de defect. oracul. poſtea vero victimæ in fruſta conciſæ, ut fit apud Homerum Iliad. λ'. & Odyſſ. μ'. & Apollon. lib. 1. Argon. *Delr*

Læva] Inferis ſc. utpote malis invergens; ſuperis contra & bonis dextra. F.

Canitque rurſus] Cum primo carmine non adveniſſent. F.

Terram] Dejecto in terram vultu, non oculis, cum cœcus fuerit Tireſias. F.

Hecates] Canes. *Sub pedibus mugire ſolum, & juga cœpta moveri ſylvarum, viſæque canes ululare per urbem, Adventante dea.* id eſt, Hecate. de qua v. 311. Hippol. Huic autem deæ canes immolarunt priſci, quod ipſorum latratus incantationes ſolvere & monſtroſas viſiones credebatur. Ipſa itaque Lycophroni θεὰ κυνοσφαγής. & Canis Ἑκάτης δεῖπνον dicebatur. F.

Ter valles cavæ] In uno cod. impreſſo habetur *tum valles*; ceteri & l. ſcripti habent, *ter valles cavæ*. quæ lectio ſincera eſt. Non obſtat quod Aſcenſius adfert, inferis non imparem, ſed parem numerum ſacrum eſſe. noſter Poëta namque ea in re non valde religioſus fuit, in Thyeſte & Medea, quemadmodum nec Virgilius Georg. 4. *Delr.*

Audior] Impetravi. F.

Rata verba] Non irrita vel caſſæ, ſed efficacia & impetratoria. Vide Briſſon. lib. 1. de Form. c. 112. *Delr.*

Chaos] Herc. Fu 609. Thyeſt. 830. F.

Populo] Manibus, umbris. F.

Comam] Folia, *Metaph.* præ horrore ſc. F.

Duxere rimas] Diffindebantur. F.

Se retro] Recedit hiatum factura. F.

Ache-

Acheron profundum mente non æqua tulit:
Sive ipſa tellus, ut daret functis viam,
Compage rupta ſonuit: aut ira furens
Triceps catenas Cerberus movit graves:
Subito dehiſcit terra, & immenſo ſinu
Laxata patuit. ipſe pallentes deos
Vidi inter umbras. ipſe torpentes lacus
Noctemque veram. gelidus in venis ſtetit
Hæſitque ſanguis. ſæva proſiluit cohors,
Et ſtetit in armis omne vipereum genus
Fratrum, caterva dente Dircæo ſata,
Avidumque populi peſtis Ogygii malum.
Tum torva Erinnys ſonuit, & cæcus Furor
Horrorque, & una quidquid æternæ creant
Celantque tenebræ; Luctus evellens comam,
Ægreque laſſum ſuſtinens Morbus caput,
Gravis Senectus ſibimet, & pendens Metus.
Nos liquit animus. ipſa, quæ ritus ſenis
Arteſque norat, ſtupuit. intrepidus parens,
Audaxque damno, convocat Ditis feri
Exſangue vulgus: illico ut nebulæ leves
Volitant, & auras libero cœlo trahunt.

Non

Acheron] Rex vel leges Acher. id eſt, inferni. F.

Functis] Mortuis defunctis. F.

Triceps] Heſiodus Cerbero quinquaginta capita tribuit. Horatius & Izacius centum. Seneca Sophoclem, Apollodorum, Ciceronem, Tibullum, & alios ſequitur. *Delr.*

Pallentes] Plutonem & Proſerpinam. F.

Ipſe] Cocytum. Herc. Fu, 685. & Styga. ibid. 712. F.

Hæſitque] *Coit formidine ſanguis.* F.

Cohors] Furiarum, ut. v. 590. & draconigenum fratrum. F.

Peſtis] Draco in nemore ad fontem Dirceen. Herc, Fu. 259. F.

Ogygii] Thebani, ab Ogyge rege. F.

Erinnys] Vide Thyeſt. v. 96. & Herc. Fu. 93. & deinceps. F.

Evellens] Hippolyt. 1179. F.

Pendens] Anxius, ſuſpenſus, in dubio. F.

Audaxque] Tireſ. orbitate oculorum audacior, nec timens quæ non vidit. F.

Nebulæ] Leves umbræ. F.

Libero] Non incluſo, ut ſuo inferno. F.

Non] *Μυρίοι ὅσσα τε φύλλα καὶ ἄνθεα.* Hom. β. & emenda hunc verſum, legeque, *Non tot caducas Oeta frondes educat.* F.

Non tot caducas educat frondes Eryx;
Nec vere flores Hybla tot medio creat;
Cum examen alto nectitur denſum globo;
Fluctuſque non tot frangit Ionium mare;
Nec tanta gelidi Strymonis fugiens minas
Permutat hyemes ales, & cœlum ſecans
Tepente Nilo penſat Arctoas nives:
Quot ille populos vatis eduxit ſonus.
Pavide latebras nemoris umbroſi petunt
Animæ trementes. primus emergit ſolo
Dextra ferocem cornibus taurum premens
Zethus; manuque ſuſtinet læva chelym,
Qui ſaxa dulci traxit Amphion ſono.
Interque natos Tantalis tandem ſuos

Tuto

Educat frondes Eryx] *Educat frondes Oeta*, Veneti. *Oeta frondes educat*, ceteri. Sequitur autem Seneca illorum ſententiam, qui magicis artibus Manes evocari credebant. At D. Iſidor. lib. 8, ita ſcribit: *Necromantici ſunt, quorum incantationibus videntur reſuſcitati mortui divinare, & ad interrogata reſpondere (νεκρὸς enim Græce mortuus, μαντεία divinatio nuncupatur.) ad quos ſuſcitandos cadaveri ſanguis adjicitur. Nam amare dæmones ſanguinem dicunt. ideoque quoties Necromantia fit; cruor aquâ miſcetur. ut colore ſanguinis facilius provocentur.* ait videri ſuſcitatos, quia cenſuit eſſe tantum phantaſiæ illuſiones. Vide Hercul. Oetæum ver. 460. Sunt qui inter *Necromantiam* & *Sciomantiam* diſtinguant. in hac nullo cadavere opus eſſe, ſed ſola umbræ evocatione; in illâ mortui cadaver adhibendum, & ſanguine aſpergendum, auctor Beroald. in 1. Tuſculan. Cicer. Ergo hic apud Senecam & Statium lib. 4. Theb. Sciomantia, apud Lucanum lib. 6. vera Necromantia deſcribitur. *Delr.*

Hybla] Mons Siciliæ thymo & ſalicibus abundans, apibus itaq, nobilis. F.

Globo] Βοτρυδὸν, cum in morem uvæ conglobatæ ramo defluunt, *Solentque lentis uvam demittere ramis.* F.

Nec tanta] Nec tot grues (ſive aves aliæ) hyeme regionibus frigidis fugiunt ad auras tepidiores. *Ingenti clangore grues æſtiva relinquunt Thracia, cum tepido permutant Strymona Nilo.* F.

Strymonis] Fl. Macedoniam à Thracia dividentis. F.

Populos] Umbras populorum præcipue Thebanorum. F.

Sonus] Incantatio. F.

Dextra] Thebaid. 20. F.

Zetus] Cruſerianus noſter non *Zetus*, ſed *Oetus* legit: additurque ad oram, *Oetus fuit ſocius Iaſonis ad quærendum aureum vellus, conſilio Medeæ taurum devicit.* Pont.

Amphion] Herc. Fu. 260. F.

Interque natos] Ut Homerus & Propertius, duodecim; ut Euripides, Lazus Hermioneus, Apollodorus, Antipater Sidonius, & noſter Seneca, quatuordecim; ut Sappho, octodecim; ut Mimnermus, Bacchylides, Pindarus, &, teſte Apollodoro, Heſiodus, viginti; ut idem Heſiodus, ſibi contrarius, (niſi ſi forte illa non ſunt Heſio-

di,

Tuto ſuperba, fert caput faſtu gravi,
Et numerat umbras. pejor hac genitrix adeſt
Furibunda Agave; tota quam ſequitur manus
Partita regem. ſequitur & Bacchas lacer
Pentheus, tenetque ſævus etiam nunc minas.
Tandem, vocatus ſæpe, pudibundum extulit
Caput, atque ab omni deſidet turba procul,
Celatque ſemet. inſtat, & Stygias preces
Geminat ſacerdos, donec in apertum efferat
Vultus opertos Lajus. fari horreo.
Stetit per artus ſanguine effuſo horridus,
Pædore fœdo ſqualidam obtectus comam,
Et ore rabido fatur: O Cadmi effera,
Cruore ſemper læta cognato domus,
Vibrate thyrſos, enthea gnatos manu
Lacerate potius. maximum Thebis ſcelus

Mater-

di, ut putat Ælianus) novemdecim, ut Alcman, decem; ut alii, teſte Gellio, tradiderunt, tres; ut apud Apollodorum Herodotus, quinque. *Delr.*

Tantalis] Niobe Tantali filia. F.

Tuto] Secura de liberis, quibus non poteſt amplius orbari. F.

Umbras] Liberorum, etiam umbris eorum gaudens ipſa umbra. namque affectus *nec ipſa in morte relinquunt*. F.

Pejor] Quæ filium ſuum interfecit. F.

Agave] Theb. 17. F.

Manus] Bacchantium multitudo. F.

Partita] Diſcerpens Penthea. F.

Pentheus] Theb. 17. F.

Sævus] Auſterus, abſtemius, Thebanis Bacchi cultum interdicens. F.

Extulit] Sunt qui putant *extulit* vix heic habere locum obſequentia; itaque tentant, *occulit*. Non erat neceſſe. Nam hæc elatio capitis referenda ad productionem Laji ab inferis, vi carminum factam. At verò ubi dicitur, *celare ſemet*, ſpectat conſcientiam jam emerſi, minime ſuſtinentis erigere caput præ pudore. *Grut.*

Deſidet] Illuſtra, & ſcribe, *deſidet*. cum meo libro. Nempe vult Lajum, qui invitus & vi violentâ carminis protractus ad ſuperos, procul ſe remoſſe ab aliis & ſolum reſediſſe, ſeque occultantem. *Lipſ.*

Stygias] Exorciſmos, adjurationes infernas vel per Styga. F.

Stetit] Lajus ſtetit horridus, effuſo ſanguine per artus. F.

O Cadmi] O Thebani, etiam à draconigenis fratribus qui mutuis ſe vulneribus peremerunt, in veſtros ſævi, Bacchico furore perciti, occidite potius filios propria manu (ut Agave aliæque impiæ Mænades in Orgiis) quam permittatis ut vivant in privatam veſtræ domus perniciem & publicum malum, quod fecit Oedipus meus filius. F.

Enthea] Numinis furoris Bacchici impetu afflata, adacta. F.

Maximum Thebis ſcelus] Acumen eſt ab Ovidio lib. x. Metamorph.

— *Scelus eſt odiſſe parentem.*
Hic amor eſt odio majus ſcelus.

Maternus amor eſt. patria, non ira Deûm
Sed ſcelere raperis. non gravi flatu tibi
Luctificus Auſter, nec parum pluvio æthere
Satiata tellus halitu ſicco nocet:
Sed rex cruentus; præmia qui ſævæ necis
Sceptra, & nefandos occupat thalamos patris,
Inviſa proles. ſed tamen pejor parens
Quam gnatus: utero rurſus infauſto gravis,
Egit qui in ortus ſemet; & matri impios
Fœtus regeſſit; quique nec mos eſt feris,
Fratres ſibi ipſe genuit; implicitum malum;
Magiſque monſtrum ſphinge perplexum ſua.
Te, te, cruenta ſceptra qui dextra geris,
Te pater inultus urbe cum tota petam,
Et mecum Erinnys pronubas thalami traham,
Traham ſonantes verbera; inceſtam domum
Vertam, & Penates impio Marte obteram.
Proinde pulſum finibus regem ocyus
Agite exulem. quodcunque funeſto gradu,
Solum relinquet, vere florifero virens
Reparabit herbas. ſpiritus puros dabit

Vita-

Quod obiter moneo, cum heſc ſileant tam prolixi alias Commentatores. *Gr.*

Maternus] Iocaſtæ in filium. *F.*

Patriâ] O patria. F.

Non gravi] Sup. v. 36. F.

Nefandos] Majus enim ſcelus liberos è matre ſuſcepiſſe, quam patrem interfeciſſe. *F.*

Egit] *Matris concubitu qui ſemet in ortus Vertit & indignum regerit ſua pignora matri* F.

Implicitum] Ænigma magis implicitum, quām illud Sphingis, quod ipſe ſolvit. Thebaid. 137. *F.*

Magiſque monſtrum] *Magis perplexum*, nota comparativi circumſcriptio; ideo alteram lectionem abjicio. De Sphinge monſtro ſatis Palæphatus Ejus imagine pro inſigni uſi ſunt Parthenopæus rex Arcadiæ, ut eſt apud Æſchylum: Auguſtus Cæſar, ut nummus quidam æneus declarat. *Fabr.*

Sphinge] Thebaid. 505. F.

Verbera] Flagella. Thyeſt. 96. F.

Inceſtam domum] M. s. non pauci *incertam*; ubi neſcitur quis ſit maritus, quis filius: quæ ſit uxor aut quæ mater, inquit Interpres. *Commel.*

Impio] Inter fratres Polynic. & Etheoc. *F.*

Spiritus puros dabit] Non corruptos & peſtilentes ut nunc. vide ſup. v. 36. F.

Lectio admodum languida, & tamen coacta. Quam diſplicuiſſe etiam Delrio, inde colligamus, quod diſtinxerit:

Reparabit herbas, ſpiritus puros dabit,
Vitalis aura veniet, & ſilvis decor.

Sed

Vitalis aura; veniet & ſylvis decor.
Letum, lueſque, mors, labor, tabes, dolor,
Comitatus illo dignus, excedent ſimul.
Et ipſe rapidis greſſibus ſedes volet
Effugere noſtras: ſed graves pedibus moras
Addam, & tenebo. repet incertus viæ,
Baculo ſenili triſte prætentans iter.
Præcidite terras, auferam cœlum pater.
OED. *Et oſſa & artus gelidus invaſit tremor.*
Quidquid timebam facere, feciſſe arguor.
Tori jugalis abnuit Merope nefas
Sociata Polybo. ſoſpes abſolvit manus
Polybus meas. uterque defendit parens
Cædem, ſtuprumque. quis locus culpæ eſt ſuper?
Multo ante Thebæ Lajum amiſſum gemunt,
Bœota greſſu quam meo tetigi loca.
Falſuſne ſenior, an Deus Thebis gravis?
Iam, jam tenemus callidi ſocios doli.
Mentitur iſta præferens fraudi deos

Vates,

Sed eo modo; meâ opinione, magis adhuc enervatur. Quare cum repererim in m. s. Colonienſi, *puras auras*; capior reſcribere & interpungere:

—— quacunque funeſto gradu
Solum relinquet; vere florifero virens
Reparabitur herba, ſpiritus puras dabit
Vitalis auras, veniet & ſilvis decor.

Nec refugio quo minus hæc ad Lydium ſuum lapidem exigant Criticorum primi. nam ut â puero ſemper, ita etiamnum, *odi profanum vulgus & arceo. Grut.*

Decor] Frondes, folia. F.

Sedes] Thebas, vitamque ipſam. F.

Moras] Senium, laſſitudinem, cœcitatem, natam, quæ mori non ſinat. F.

Præcidite] Vos ô Thebani ejicite eum terra, ego pater ejus arcebo cœlo. *F.*

Tori jugalis] Sententia eſt: matrem non duxi, quia Merope, (quam matrem ſuam eſſe credebat) adhuc matrimonio juncta eſt Polybo (eum patrem ſuum opinabatur eſſe) qui quoniam adhuc vivit, patrem non interfeci, ac ne Lajum quidem, qui diu mortuus fuit, priuſquam Bœotiam vidi. Mentitur ergo Tireſias. at cur mentiatur vir fide dignus? quia, inquit, à Creonte ad id inductus fuit, ut me regno pulſo ipſe Creo rex fiat. *Delr.*

Culpæ] Supereſt culpæ. *Anaſtrophe. F.*

Multo] Et longe ante quam ego Thebas advenerim, Lajus eſt interfectus. *F.*

Falſuſne] Numnam deceptus eſt Tireſias? an ultra peſtem etiam Thebæ debent offenſo Deo ſeditionem ex concitatione in regem? *F.*

Socios] Tireſiam & Creonta. *F.*

Præferens] Prætexens. *F.*

Fortu-

Vates, tibique ſceptra deſpondet mea.
CR. *Egon', ut ſororem regia expelli velim?*
Si me fides ſacrata cognati laris
Non contineret in meo certum ſtatu;
Tamen ipſa me Fortuna terreret, nimis
Sollicita ſemper. liceat hoc tuto tibi
Exuere pondus, ne recedentem opprimat.
Iam te minore tutior pones loco.
OED. *Hortaris etiam, ſponte deponam ut mea*
Tam gravia regna? CR. *ſuadeam hoc illis ego,*
In utrumque queis eſt liber etiam nunc ſtatus.
Tibi jam neceſſe eſt ferre fortunam tuam.
OED. Certiſſima eſt regnare cupienti via,
Laudare modica, & ocium ac ſomnum ſequi.
Ab inquieto ſæpe ſimulatur quies.
CR. *Parumne me tam longa defendit dies?*

OED.

Fortuna] Regni, præcipue Theban. Herc. Fu. 385. *F.*

Semper] Deponere regnum jam tutius eſt, quam nimis tarde recedentem ab eo opprimi. *F.*

Suadeam] Dubiis rebus inventa eſt oratio ſuaſiva, neceſſario manet te tua fortuna. *F.*

Certiſſima Satis callide regnum ambis, qui (quod faciunt ambitioſi, ſegnitiem laudantes & in otium ſimulatum recedentes donec occaſionem rei gerendæ repererint) vitæ quietæ ſtudium præ te fers, imperium tamen captas. *F.*

Sequi] Al. *loqui.* *F.*

Non Hercules, *ſequi*; non: ſed, *loqui.* quod adſerit Vetus. Nam ita eſt. qui regno occulti imminent, regnum & alta ſermone deteſtantur, ut re aſſequantur. Prudentiſſimus Hiſtoricorum: *Simulatorem ſegnitiæ, dum temeritati locum reperiat.* Lipſ.

Sic Pall. omnes, reſtatque ſolum *loqui* in Colonienſibus membranis. quod tamen non ſequor: cum proxime ſequatur, *Ab inquieto ſæpe ſimulatur quies.* Illa enim ſimulatio non ſolum in voce nudâ, ſed in vitâ totâ; & tanto quidem intentior, quanto plura fingunt qui ſimulant, quam qui non. Adeatur Seneca Epiſt. XLV. *Grut.*

Defendit dies] Mei jam diu notitia vel experientia. legitur & *fides.* *F.*

Lipſii liber, heic & verſu ſequenti ſupponit *fides*, cui fere auſcultat natio doctorum. At enim, cum dies æque experimentum ſit hominis quàm fides; imo dies & ipſam exploret fidem; haud auſim ſollicitare vulgatum, contra m. s. noſtros: præſertim cum nemo facile probaverit Creontem ſæpe antea inſignia neſcio quæ fidei exhibuiſſe documenta. Sequentia profecto, tantũ volunt, hominem vixiſſe ſemper in otio; ubi rarior producendæ fidei occaſio: exeritur magis in negotio, cum quis provinciis præficitur, cum exercitibus, cum: ſed taceo. neque enim loquor cum Davis, ſed cum Oedipis, quibus vel verbum ſatis erat. *Grut.*

Aditum

OED. *Aditum nocendi perfido præſtat dies.*
CR. *Solutus onere regio, regni bonis*
Fruor, domuſque civium cœtu viget;
Nec ulla vicibus ſurgit alternis dies,
Qua non propinqui munera ad noſtros lares
Sceptri redundent; cultus, opulentæ dapes.
Donata multis gratia noſtra ſalus.
Quid tam beata deeſſe fortunæ rear?
OED. *Quod* res ſecundæ non habent unquam modum.
CR. *Incognita igitur ut nocens cauſa cadam?*
OED. *Num ratio vobis reddita eſt vitæ meæ?*
Num audita cauſa eſt noſtra Tireſiæ? tamen
Sontes videmur. facitis exemplum; ſequor.
CR. *Quid ſi innocens ſum?* OED. dubia pro certis ſolent
Timere reges. CR. qui pavet vanos metus,
Veros fatetur. OED. quiſquis in culpa fuit,

Dimiſſus

Aditum] Imo nocendi occaſionem & viam miniſtrat perfido diuturna experientia, *vel* fides habita. *F.*

Solutus] Hoc argumentum, quo Creo conatur Oedipo fidem facere à regnandi cupiditate alienum eſſe ſe, à Sophocle in Oedipo tyranno tranſlatum eſt. *Delr.*

Vicibus] Noctem ſubſecuta, vel alterna dies. *F.*

Propinqui ſceptri] Affinis regis, id eſt, munera à rege propinquo. *F.*

Num ratio] Expurgavi me apud vos criminis, & tamen parricidii & inceſtus me inſimulatis. *F.*

Facitis] Præbuiſtis mihi legem & exemplum quod ſequar. vos itaque etiamſi inſontes condemno. *F.*

Quiſquis] Senſus. quiſquis verè noxius, & deprchenſus, falſo tamen in nocentem ſe eſſe ſimulans, impune tulit, nunquam vere reconciliatur ignoſcenti: quia, dubius ipſe vel fictus amicus cum ſit, idem ſibi de alio perſuadet. ita fit ut eũ odio proſequatur, quem ſibi dubium, non certum, amicum credit. ſic putem has tenebras penetrari. Quas quod aliter Lipſius diſpellit, probæ diſpunctionis ope, & litterulæ unius extritione, non improbo. legit:

— quiſquis in culpa fuit
Dimiſſus, odit. Omne quod dubium, puta.

& bicipitem eſſe ſententiam inquit. primum dici, omnem qui accuſatus & dimiſſus, odiſſe eum apud quem & ob quem in periculo. Deinde in univerſum Regibus præcipi, ut de quo ambigunt, pro certo habeant, & dubiam culpam ut certam puniant. quo, quid tyranno accommodatius? *Delr.*

Locus vexatiſſimus: quare non ultra rapiam ſublimem. tantum dicam videri ſanum integrumque, ſed alio ſenſu, quam voluëre Interpretes. Quippe negat Oedipus eum qui vanos metus pavet, fateri veros: ſed obtinet, inquit, more; ut quicunque inſimulatus fuerit alicujus criminis, approbatâ deinde innocentiâ ſuâ omnes eos oderit, qui ipſum pro nocente aut accuſarunt, aut accuſatum non propugnarunt.

Dimiſſus odit omne, quod dubium putat.
CR. *Sic odia fiunt.* OED. Odia qui nimium timet,
Regnare neſcit. regna cuſtodit metus.
CR. Qui ſceptra duro ſævus imperio regit,
Timet timentes: metus in auctorem redit.
OED. *Servate ſontem ſaxeo incluſum ſpecu:*
Ipſe ad penates regios referam gradum.

CHORUS.

Excuſat Oedipum Chorus transferendo culpam in mala Thebarum fata, quæ ab ipſa inauſpicata bove Thebanos uſque vexarint.

NOn tu tantis cauſa periclis,
Non hæc Labdacidas premunt
Fata: ſed veteres deûm
Iræ ſequuntur. Caſtalium nemus
Vmbram Sidonio præbuit hoſpiti,
Lavitque Dirce Tyrios colonos:
Vt primum magni natus Agenoris,
Feſſus per orbem furta ſequi Iovis,
Sub noſtræ ramis conſtitit arboris,
Prædonem numerans ſuum;

Muni-

gnarunt; dubii ſcilicet nocens ne eſſet, an ſecus. Sententia veriſſima; quamque pluribus excutio in Diſſertatiunculis ad Tacitum. *Grut.*

Odia] Theb. 654. & Herc. Fu. 352. *F.*

Qui ſceptra] Neceſſe eſt multos timeat quem multi timent. *F.*

N*On tu*] Non tu Oedipe, *F.*

Non hæc] Nec tantum Labdaci progeniem, Lajum, Oedipum, &c. *F.*

Caſtalium] Cadmus fil. Agenoris regis Phœnicum, quorum præcipuæ urbes Tyrus & Sidon, miſſus à patre quæſitum Europam à Jove ſub ſpecie tauri raptam appulit Phocidem conſeditque non procul à Parnaſſo, vid. ſup. v. 112. *F.*

Dirce] Hunc fontem, apud quem ſerpens iſte Marti ſacer degebat, Euripid. in Phœnyſſ. ſemper *Dirſen*, Apollonius lib. 3. Argonaut. *Aretiadam* nominat. Dirce Pauſaniæ in Boeot. ſeu lib. 9. eſt amnis. *Delr.*

Natus Agenoris] Totus iſte chorus ex Ovidii 3. Metam. commode poterit explicari. *Delr.*

Furta] Sororem à Jove raptam. Hippolyt. 302. *F.*

Noſtræ arboris] Nemoris jam Thebani.

Prædonem] Numerans ſpatia à ſe emenſa prædonem inſequuto. alii leg. *memorans.* id eſt, meditatus ubinam inveniret prædonem. *F.*

Monitu-

Monituque Phœbi, juſſus erranti
Comes ire vacca, quam non flexerat
Vomer, aut tardi juga curva plauſtri,
Deſeruit fugas, nomenque genti
Inauſpicata de bove tradidit.
Tempore ex illo nova monſtra ſemper
Protulit tellus. aut anguis imis
Vallibus editus, annoſa ſupra
Robora ſibilat, ſupraque pinus,
Supra Chaonias celſior arbores
Cœruleum erexit caput,
Cum majore ſui parte recumberet;
Aut fœta tellus, impio partu,
Effudit arma.
Sonuit reflexo claſsicum cornu;
Lituuſque adunco ſtridulos cantus
Eliſit ære. ante, non linguas

Alias,

Monituque Phœbi] Oraculo Phœbi juſſus urbem condere in quo loco juvenca injugis, quam ſequebatur conſideret, Thebas condidit. vid. ſup. v. 112. *F.*

—— Ovidius;

Bos tibi, Phœbus ait, ſolis occurret in arvis,
Nullum paſſa jugum, curvique immunis aratri:
Hac duce carpe viam, & qua requieverit herba,
Mœnia fac condas, Bœotiáque illa vocato.
Vix bene Caſtalio Cadmus deſcenderat antro,
Incuſtoditam lente videt ire juvencam,
Nullũ ſervitii jugum cervice ferentem. Delr.

Nomenque] Sequitur eos, qui Boëotiam à Cadmi bove nominant, bove inquam Cadmi duce, ut Euripides & Caſtor. ſed Euphorion & Nicocrates dictam volunt, à Bœoto Arnes & Neptuni filio, alii à Deucalionis filio, alii aliunde. Vide Leonicum libro 1. var. hiſtor. cap. 95. Nec unum dumtaxat Bœotiæ nomen, dicitur Aonia, Meſſapia, Ogygia, Cadmeis: auctore Stephano in *βοιωτία*. *Delr.*

Anguis] Draco, ſerpens quem, cum Cadmi comites aquatum miſſos interfeciſſet, ipſe Cadmus occidit. *F.*

Annoſa] *Ac media plus parte leves erectus in auras Deſpicit omne nemus.* Ovid. 3. Metam. unde fabulam hanc petas. *F.*

Supra Chaonias] Quercus altas, quales alunt Chaoniæ nemora glandifera. *F.*

—— Ovidius:

Ac media plus parte leves erectus in auras
Deſpicit omne nemus ——

Arma] Armatos homines, qui ut primum terra nati ſunt bella ſibi indixere, mutuiſque vulneribus periere omnes ad quinque. Herc. Fu. 259. *F.*

Lituuſque] Lituus incurvus aheneus. *F.*

Ante] Lingua ſua voceque tum primum

Alias, & arma vocis ignotæ
Clamore primum hoſtico experti,
Agmina campos cognata tenent.
Dignaque jacto ſemine proles
Vno ætatem permenſa die,
Poſt Luciferi nata meatus,
Ante Heſperios occidit ortus:
Horret tantis advena monſtris,
Populique timet bella recentis:
Donec cecidit ſæva juventus;
Genitrixque ſuo reddi gremio
Modo productos vidit alumnos.
Hac tranſierit civile neſas.
Illa Herculeæ norint Thebæ
Prælia fratrum.
Quid Cadmei fata nepotis;

Cum

primum experti uſique in bellica acclamatione ἐλελεῦ. F.

Cognata] Terra nati fratres: *F.*

Semine] Serpentis dentibus, Herc. Fu. 259. *F.*

Advena]Cadmus advena Tyrius. F.

Recentis] Lugdunenſ. ferme ſoli; *ruentis*. non placet. *Delr.*

Genitrixque] Terra filios cæſos recepit. *F.*

Hac tranſierit] Atque utinam hic finis ſit inteſtinis & civilibus Thebanorum bellis! *F.*

Herculeæ] Natus Thebis jam tum erat Hercules, ſed nondum regnarat. Megaram enim duxit poſt obitum Polynicis & Etheoclis. *F.*

Cadmei fata] Actæonis, quem, quod in fonte Dianam nudam vidiſſet, Dea in cervum convertit, unde præda ſuis canibus factus eſt. *F.*

Proſequuntur fabulam Actæonis totam Ovidius 4. Metamorph. & Nonnus lib. 5. Dionyſ. & Callimachus in Lavacro Palladis. Anaximenes lib. 2. de picturis antiquis vult venationis ſtudio, nimiâ canum multitudine, decoxiſſe bona Actæonem, & inde natam fabulã. quod probatur etiam Palæphato, & Higyno. Rejicit iſta Pierius l. 7. Hieroglyp. malens cornutum fuiſſe Actæonem, teſte Plinio, & ab hoſtibus immiſſis canibus diſcerptum, idque ex Maximo Tyrio confirmat. Pauſanias in Bœot. ſcribit Thebis viâ, quæ Megaram ducit, ſaxum oſtendi, quod nuncupant Actæonis, quia ſuper eo feſſus venatione Actæon dormire ſit ſolitus. Inde Dianam, in fonte proximo lavantem, aſpexiſſe: & Steſichorum prodere, a Dianâ pelle cervinâ circumdatum; incitatoſque ab eâ in herilem necem canes, ne Actæon Semelen in uxorem duceret. Ita tamen ſe credere furore actos canes dominum laniaſſe, ſicut alium quemvis fuerant oblatum interemturi. Idem cenſuit Iul. Scaliger Commentar. in Ariſtot. lib. de plant. 1. addens ſuo tempore idipſum multis venatoribus Corſis accidiſſe. *Delr.*

Viva-

Cum vivacis cornua cervi
Frontem ramis texere novis,
Dominumque canes egere ſuum?
Præceps ſylvas monteſque fugit
Citus Actæon, agilique magis
Pede per ſaltus & ſaxa vagus
Metuit motas zephyris plumas,
Et, quæ poſuit, retia vitat:
Donec placidi fontis in unda
Cornua vidit vultuſque feros,
Vbi virgineos foverat artus
Nimium ſævi Diva pudoris.

ACTUS QUARTUS.

OEDIPVS. IOCASTA.

Suſpicari jam incipit Oedipus, ne ille forte, quem olim Delphos petens occidiſſet, Lajus fuerit: quærit itaque à Iocaſta de Laji ætate, necis tempore, & aliis circumſtantiis.

CVras revolvit animus, & repetit metus.
Obiiſſe noſtro Lajum ſcelere autumant
Superi inferique. ſed animus contra innocens,
Sibique melius quam deis notus, negat.

Redit

Vivacis &c.] Ovidius:
Dat ſparſo capiti vivacis cornua cervi.
Virgilius:
—— *Ramoſa Micon vivacis cornua cervi.*
Auſonius, eidyl. 9.
Ter binos deciesque novem ſuperexit in annos
Juſta ſeneſcentum quos implet vita virorum:
Hos novies ſuperat vivendo garrula cornix,
Et quater egreditur cornicis ſæcula cervus.
de cervorum ætate vide Plinium l. 7 cap. 48. & Solinum cap. 22. *Delr.*

Motas] Lineam, formidinem. vide Hippolyt. 46. *F.*

Poſuit] Nuper ipſe venator. F.

Nimium] Pudoris ſui nimis ſæva vindex, quæ quum erratum tam crudeliter ulta ſit, graves in Thebanos iras deorum arguit. *F.*

SVperi] Apollo, *vel* homines in ſuperis. Tireſias & Creon. *F.*

Inferique] Lajus ſeu umbra Laji inferis evocata. *F.*

Redit memoria tenue per veſtigium,
Cecidiſſe noſtri ſtipitis pulſu obvium
Datumque Diti, cum prior juvenem ſenex
Curru ſuperbus pelleret, Thebis procul,
Phocea trifidas regio qua ſcindit vias.
Vnanima conjux, explica errorem precor,
Quæ ſpatia moriens Lajus vitæ tulit.
Primone in ævo viridis, an fracto occidit?
IO. *Inter ſenem juvenemque; ſed propior ſeni.*
OE. *Frequenſne turba regium cinxit latus?*
IO. *Plures fefellit error ancipitis viæ;*
Paucos fidelis curribus junxit labor.
OE. *Aliquiſne cecidit regio fato comes?*
IO. *Vnum fides virtuſque conſortem addidit.*
OE. *Teneo nocentem; convenit numerus, locus.*
Sed tempus adde. IO. *decima jam metitur ſeges.*

Senex. Oedipus.

E ſene à Merope & Corinthiis miſſo, qui Oedipum de Polybi morte edoceat, rogetque, ad gubernacula regni ſuſcipienda veniat, diſcit Oedipus ſe non vere eſſe Polybi filium. nimia itaque curioſitate ſua veros invenit parentes.

Corinthius te populus in regnum vocat
Patrium. quietem Polybus æternam obtinet.
OED. *Vt undique in me ſæva fortuna irruit?*
Ediſſere agedum quo cadat fato parens.

Tenue] Per objectum leve. *F.*
Stipitis] Clavæ. Iocaſta tamen enſem fuiſſe dicit inf. v. 1034. atque ipſe in Thebaide. *F.*
Datumque] Demiſſum Orco, id eſt, interfectum. *F.*
Phocea trifidas] Sup. 277. *F.*
Iſtud Oedipi & Iocaſtæ colloquium magnâ ex parte à Sophocle in Oedipo tyranno accepit. *Delr.*
Quæ ſpatia] Quæ ſpatia vitæ, id eſt, quam ætatem? *F.*
Propior] Μέγας χνοάζων, &c. F.
Vnum fides] Polyphontem præconem. F.
Virtuſque] Ἀνδρεία fortitudo, unica quondam virtus habita. F.
Nocentem] Me. ſc. F.
Decima] Ante annos decem. F.

U*Ndique*] Ludificando mè & ambiguum tenendo. vel ſecundum jam regnum pernicioſe mihi ingerendo. F. Vel luctum judicendo novum.

Animam

SE. *Animam ſenilem mollis exſolvit ſopor.*
OED. *Genitor ſine ulla cade defunctus jacet.*
Teſtor, licet jam tollere ad cœlum pie
Puras nec ulla ſcelera metuentes manus.
Sed pars magis metuenda fatorum manet.
SE. *Omnem paterna regna diſcutiunt metum.*
OED. *Repetam paterna regna, ſed matrem horreo.*
SE. *Metuis parentem, qua tuum reditum expetens*
Sollicita pendet? OED. *ipſa me pietas fugat.*
SE. *Viduam relinques?* OED. *tangis, en, ipſos metus.*
SE. *Effare, merſus qui premat mentem timor:*
Præſtare tacitam regibus ſoleo fidem.
OED. *Connubia matris Delphico monitu tremo.*
SE. *Timere vana deſine, & turpes metus*
Depone. Merope vera non fuerat parens.
OED. *Quod ſubditivi præmium gnati petit?*
SE. *Regnum ſuperbum; liberi adſtringunt fidem.*

OED. Se-

Animam ſenilem] Quia, ut ait Sophocles.

σμικρὰ παλαιὰ σώματ' εὐνάζει ῥοπή.

Themiſtius: καταγωγῇ γὰρ ἔοικεν ὁ γεροντικὸς θάνατος, ἐκβολὴ δὲ καὶ ναυάγιόν ἐστιν ὁ τῶν νεῶν. Cato apud Ciceronem in Dialogo de ſenectute; Quid eſt autem tam ſecundum naturam quam ſenibus emori? quod idem contingit adoleſcentibus adverſante & repugnante natura. Itaque adoleſcentes mori mihi videntur; ut cum aquæ multitudine vis flammæ opprimitur; ſenes autem; ſicut ſua ſponte, nulla adhibita vi, conſumtus ignis exſtinguitur. Et quaſi poma ex arboribus, ſi cruda ſunt, vi avelluntur; ſi matura & cocta, decidunt: ſic vitam adoleſcentibus vis aufert, ſenibus maturitas. *Delr.*

Exſolvit] Schidæ Burdegal. continent; *excivit*. Delr.

Puras] Parricidium non metentes. Quibus manus à ſordibus (illuvie, ſanguine, Venere) mundæ non erant, eos Græci Latinique à ſacris arcebant. vide Briſſon. princip. Formular. & quæ Herc. Fur. act. 4. ſce. 1. *Delr.*

Pars] De inceſtis matris nuptiis. F.

Tangis] Rem tetigiſti, tetigiſti ulcus. hoc enim eſt quod metuo, ne fato ductus eam viduam ducam. F.

Præſtare] Quod fecerat prius in Oedipi genere velut regio ſimulando & celando. F.

Quod] In quem finem aſcivit me filium ſuppoſititium parens? *F.*

Regnum ſuperbum] Ita mſſ. octo & antiquitus editi; nam recentiores, *Regum ſuperbam liberi adſtringunt fidem.* Quod vellem Commentatores eorum interpretatione aliquâ aperte nobis evolviſſent. Meâ enim ſententiâ *fides ſuperba* dicuntur ipſi ſubditi ſuperbi, quorum fides adſtringitur prole regiâ. Præmium ergo nati ſubditivi, regnum fuit. *Grut.*

Liberi] Quo firmius retineret tyranni-

OED. *Secreta thalami, fare, quo excipias modo.*
SE. *Hæ te parenti parvulum tradunt manus.*
OED. *Tu me parenti tradis? at quis me tibi?*
SE. *Paſtor nivoſo ſub Cythæronis jugo.*
OED. *In illa temet nemora quis caſus tulit?*
SE. *Illo ſequebar monte cornigeros greges.*
OED. *Nunc adice certas corporis noſtri notas.*
SE. *Forata ferro geſſeras veſtigia,*
Tumore nactus nomen ac vitio pedum.
OED. *Quis fuerit ille, qui meum dono dedit*
Corpus, requiro. SE. *regios pavit greges,*
Minor ſub illo turba paſtorum fuit.
OED. *Eloquere nomen.* SE. prima langueſcit ſenum
Memoria, longo laſſa ſublabens ſitu.
OED. *Poteſne facie noſcere ac vultu virum?*
SE. *Fortaſſe noſcam. ſæpe jam ſpatio obrutam*
Levis exoletam memoriam revocat nota.
OED. *Ad ſacra & aras omne compulſum pecus*
Duces ſequantur. ite propere, accerſite
Famuli, penes quos ſumma conſiſtit gregum:

SE. Si-

rannidem, quam firmat certa ſucceſſio, retinetque populum in fide, ne quando interfecti regis liberi ſint ultores. F.

Quo excipias] Unde tu noris me eſſe ſubditítium? F.

Hæ te parenti,] Tradiderunt te meæ hæ manus parv. pa. F.

Hæc quoque & ſequentia pene omnia qui cum Sophocle, in Oed. tyranno, contulerit, non aliunde ſumpta deprehendet. *Delr.*

Tumore] Οἰδῶν τὼ πόδε ſc. ὅθεν νιν Ἕλλας ὠνόμαζεν Οἰδίπουν. F.

Regios] Regius paſtor ſummus. F.

Prima] An prima inter animæ potentias deficit, cum ætas illa in continuo deflexu rerum ſpecies nequeat retinere? an primo quidem objectum non agnoſcit, poſtea autem reminiſcitur, ut ait v. 820? F.

Facie] Diſtinguuntur facies, & vultus. Salluſt. *prorſus in facie vultuque vecordia inerat.* Vultum fingere poſſumus, faciem non poſſumus. Nonius: *Vultus eſt voluntas, quæ pro motu animi in facie oſtenditur. Facies, ipſa oris ſpecies.* ſignificat, vultum eſſe illam faciei & oris compoſitionem, quam pro lubitu motibus animi accommodamus. Aliam differentiam Fronto tradidit, vultum hominum propriè, os omnium, faciem plurium eſſe. ſed hoc huc non pertinet. *Delr.*

Ad ſacra] Sub prætextu ſacrificii, veluti eximendæ ſint egregiæ victimæ, paſtores accerſit. F.

Famu-

SE. Sive iſta ratio, ſive fortuna occulit,
Latere ſemper patere, quod latuit diu.
Sæpe eruentis veritas patuit malo.
OED. *Malum timeri majus his aliquod poteſt?*
SE. *Magnum eſſe, magna mole quod petitur, ſcias.*
Concurrit illinc publica, hinc regis ſalus,
Vtrimque patria. contine medias manus,
Vt nil laceſſas, ipſa ſe fata explicant.
Non expedit concutere felicem ſtatum.
OED. Tuto movetur quidquid extremo in loco eſt.
SE. *Nobilius aliquid genere regali appetis?*
Ne te parentis pigeat inventi, vide.
OED. *Nec pœnitendi ſanguinis quæram fidem:*
Sed noſſe certum eſt. ecce grandævus ſenex,
Arbitria ſub quo regii fuerant gregis,
Phorbas. referſne nomen aut vultum ſenis?
SE. *Arridet animo forma. nec notus ſatis,*
Nec rurſus iſte vultus ignotus mihi.
Regnum obtinente Lajo famulus greges
Agitaſti opimos ſub Cithæronis plaga?

PHOR-

Famuli] Paſtores & bubulci. F.

Sive] Suadet ſenex ne nimis curioſe id ſcrutetur, quod notum in malum ſuum redire poſſit. F.

Majus his] Parricidio & inceſtu? F.

Illinc] Sciendo. ut evitetur peſtis. vel ambigue loq. needum intelligit ſenex, quid velit Oedipus. F.

Hinc regis] Neſciendo. F.

Vtrimque] Salute vel rege amiſſo. Farn.

Vt nil] Etiamſi nihil moveas, fatum (quod ſeries eſt & connexio quædam cauſarum, qua fit quicquid fit) ſe declarabit. F.

Non expedit] Τὸ κακὸν εὖ κείμενον οὐ κινητέον. F.

Tuto] Sed meum ſtatum infeliciſſimum puto, movebo itaque ut certum ſciam. F.

Regali] Polybi enim filius jam crederis. F.

Nec pœnitendi] Nec eo animo de inveniendo laboro, ut inventi pœniteat. F.

Phorbas] Aliis *Ithimales* dictus. F.

PHORBAS. SENEX. OEDIPUS.

LÆtus Citharon pabulo ſemper novo
Æſtiva noſtro prata ſummittit gregi.
SE. *Noſciſne memet?* PH. *dubitat anceps memoria.*
OED. *Huic aliquis à te traditur quondam puer?*
Effare. dubitas? cur genas mutat color?
Quid verba quaris? veritas odit moras.
PH. *Obducta longo temporum tractu moves.*
OED. *Fatere, ne te cogat ad verum dolor.*
PH. *Inutile iſti munus infantem dedi.*
Non potuit ille luce, non cœlo frui.
SE. *Procul ſit omen: vivit, & vivat precor.*
OED. *Supereſſe quare traditum infantem negas?*
PH. *Ferrum per ambos tenue tranſactum pedes*
Ligabat artus: vulneri innatus tumor
Puerile fœda corpus urebat lue.
SE. *Quid quaris ultra? fata jam accedunt prope.*
OED. *Quis fuerit infans, edoce.* PH. *prohibet fides.*
OED: *Huc aliquis ignem. flamma jam excutiet fidem.*
Per tam cruentas vera quarenti vias,
Ignoſce quaſo, ſi ferus videor tibi,
Et impotens. PH. *jam parta vindicta in manu eſt.*
OED. *Dic vera. quiſnam, quove generatus patre,*
Qua matre genitus? PH. *conjuge eſt genitus tua.*
OED. *Dehiſce tellus. tuque tenebrarum potens,*

In

S*Vmmittit*] Suppeditat. F.

Veritas] Vera relaturo ad manum verba ſunt, nec mora eſt opus F.

Ad verum] Al. *ad nervum.* F.

Inutile] Non diu victurum, ſaucium ſc plantis perforatis. F.

Procul ſit omen] Felicia omina ajebant ſe *accipere.* ut apud Virgil. Æneas: mala averſabantur, & orabant Deos ut ea averterent, ut in Philip. Cicero & alii paſſim, vel ut in hoſtium capita converterentur. *Delr.*

Lue] Putredine. F.

Quis fuerit] Quibus parentibus ortus. F.

Huc aliquis] *Cruciatus & tormenta minitatur.* F.

Per tam] In quibuſdam libr. duo iſti v. tribuuntur Phorbanti q. d. ſi ferus fuerim in te exponendo ignoſce quæſo, aut ſi tormentorum metu arcana prodam: cape itaque indicium. F.

Tenebrarum potens] Pluto. F.

Retro

In tartara ima, rector umbrarum, rape
Retro reverſas generis ac ſtirpis vices.
Congerite, cives, ſaxa in infeſtum caput;
Mactate telis. me petat ferro parens;
Me natus. in me conjuges arment manus,
Fratreſque; & æger populus ereptos rogis
Iaculetur ignes. ſæculi crimen vagor,
Odium Deorum, juris exitium ſacri;
Qua luce primum ſpiritus hauſi rudes,
Iam morte dignus. redde nunc animos, parens.
Nunc aliquid aude ſceleribus dignum tuis.
I, perge. propero regiam curſu pete,
Gratare matri, liberis aucta domo.

CHORUS.

Varietate obnoxium arguit chorus excelſum ſtatum. mediam itaque fortunam optat. cujus laudes canit, à ſimilitudine navis modico vento actæ, & exemplo Icari.

FAta ſi liceat mihi
Fingere arbitrio meo,
Temperem zephyro levi
Vela, ne preſſæ gravi
Spiritu antennæ tremant.
Lenis ac modicum fluens
Aura, nec vergens latus,
Ducat intrepidam ratem.
Tuta me media vehat

Vita

Retro] Me qui adverſus naturæ leges ſum reverſus in propriæ matris uterum ſup. 638. F.

Infeſtum] Alii hab. *inceſtum*. F.

Me petat] Cauſam hujus peſtilitatis. F.

Parens] Omnes parentes, liberi, conjuges, fratres me petant, qui jura illorum violaverim. F.

Ereptos] In me velut inferis devotum piaculum. vide ſup. v. 550. vel in me peſtis, funerum, rogorum cauſam. F.

Qua luce] Theb. 244. F.

Parens] Per indignationem ſibi ſe ex matre parentem exprobrat. F.

Liberis] Ob domum auctam liberis à te filio ex matre. Ioſ. Scal. legit. *liberis aucta modo*. Al. auctam domum. F.

Vita decurrens via.
Cnoſſium regem timens,
Alta dum demens petit,
Artibus fidens novis,
Certat & veras aves
Vincere, ac falſis nimis
Imperat pennis puer,
Abſtulit nomen freto.
Callidus medium ſenex
Dædalus librans iter
Nube ſub media ſtetit,
Alitem exſpectans ſuum.
Qualis accipitris minas
Fugit, & ſparſos metu
Colligit fœtus avis:
Donec in ponto manus
Movit implicitas puer,
Comes audacis viæ.
Quicquid exceſſit modum.
Pendet inſtabili loco.

Regius

F*Ata*] *Medio tutiſſimus ibis.* F.
Cnoſſium] Dædalus Hymetionis fil. damnatus ab Areopagitis, quod occidiſſet Talum ſororis filium, in Cretam, migrarat: ibi quia vaccam fabricaſſet ligneam à Minoe rege Labyrintho ſeu turri incluſus terra marique fugam interdictam per aëra tentavit; alas itaque confecit ſibi & filio, quibus ipſe evolavit Sardiniam, inde Cumas. Icarus autem dum, patris monito non audiens nimis alte volat, pennis à ſole liquefactis in mare decidit, quod ab illo nomen tulit. F.

Proſequitur Dædali & Icari fabulam; quæ (juxta Lucian. in imaginibus) indicat omnibus actionibus mediocritatem adhibendam, ne, dum nimis alta petimus, decidamus, vel dum terrenis cogitationibus inhæremus, nunquam attollamur. *Delr.*

Regem] Minoem regem Cretæ, in qua Cnoſſus urbs. F.

Falſis] *Pennis non homini datis.* F.

Puer] Icarus. F.

Abſtulit &c.] Pars illa maris Ægæi ab Icari caſu Icarium mare dicta eſt, ut & inſula in eodem mari Icaria quæ prius ἰχθυόεσσα· Al. nomen eripuit freto. F.

In nonnullis abeſt hic verſus. *Comm.*

Varronem ſequitur, qui, Solino teſte, tradidit Icarium mare ab Icaro nominatum, quod & Ovidio lib. 2. de arte amandi placuit. Sed Androetas Tenedius, in navigatione Propontidis, ab una Cycladum, quæ Macris & Icarus vocabantur, appellatum fuiſſe, ſcripſit. *Delr.*

Poſtes

Sed quid hoc? poſtes ſonant,
Mœſtus & famulus manu
Regius quaſſat caput.
Ede quid portes novi.

ACTUS QUINTUS.

NVNCIVS.

Nuncius Oedipi excæcationis conſilium & modum narrat.

PRadicta poſtquam fata, & infandum ſcelus
Deprendit, ac ſe ſcelere convictum Oedipus
Damnavit ipſe; regiam infeſtus petens
Invíſa propero tecta penetravit gradu;
Qualis per arva Libycus inſanit leo,
Fulvam minaci fronte concutiens jubam:
Vultus furore torvus, atque oculi truces,
Gemitus, & altum murmur, & gelidus fluit
Sudor per artus. ſpumat, & volvit minas,
Ac merſus alte magnus exundat dolor.
Secum ipſe ſævus grande neſcio quid parat,
Suiſque fatis ſimile. Quid pœnas moror?
Vt hoc ſceleſtum pectus aut ferro petat,
Aut fervido aliquis igne vel ſaxo domet?
Quæ tigris, aut quæ ſæva viſceribus meis
Incurret ales? ipſe tu ſcelerum capax

Sacer

Poſtes] Crepant regiæ fores exeunte nuncio. vide Herc. Oct. v. 254. F.

Mœſtus] Antiquatam hanc exoletarum editionum lectiônem reducit approbatque P. Scriv. damnatam quidem I. Grutero non concoquenti locutionis formulam *manu quaſſat caput.* Præfert itaque illam lect. *poſtes ſonat Regius famulus manu, Mœſtus & quaſſans caput.* Verum quia *ſonare poſtes manu* vix Latine ſonet: quid ſi, una & altera in voce *manu* literis mutatis, legamus: *poſtes ſonant. Regius famulus venit, Mœſtus & quaſſans caput.* quem verborum ordinem in vulgatis libb. obſervatum invertere coguntur qui ut retineant *manu, Mœſtus* transferunt in locum ꝗ *Regius.* F.

SCelus] Quidam *Genus* legunt & intelligunt de natis ex matre liber. F.

Fulvam] Proprie leonum color eſt.

Gelidus] Al. Gelidus volat. &c. F.

Suiſque fatis ſimile] Duo libri ſcripti; *ſuiſque factis ſimile.* Delr.

Quid pœnas] Verba Oedipi F.

Vt hoc] An pœnas aliunde expectem?

Scelerum] Agaves & ceterarum Baccharum? F.

Sacer Cithæron, vel feras in me tuis
Emitte ſylvis, mitte vel rabidos canes.
Nunc redde Agaven, anime, quid mortem times?
Mors innocentem ſola fortunæ eripit.
Hæc fatus, aptat impiam capulo manum,
Enſemque ducit. Itane tam magnis breves
Pœnas ſceleribus ſolvis? atque uno omnia
Penſabis ictu? moreris? hoc patri ſat eſt,
Quid deinde matri? quid male in lucem editis
Gnatis? quid ipſi, quæ tuum magna luit
Scelus ruina, flebili patria dabis?
Solvenda non eſt illa quæ leges ratas
Natura in uno vertit Oedipode, novos
Commenta partus. ſuppliciis eadem meis
Novetur. iterum vivere, atque iterum mori
Liceat; renaſci ſemper: ut toties nova
Supplicia pendas. utere ingenio miſer.
Quod ſæpe fieri non poteſt, fiat diu.
Mors eligatur longa. quæratur via,
Qua nec ſepultis mistus, & vivis tamen
Exemptus erres. morere, ſed citra patrem.
Cunctaris, anime? ſubitus an vultus gravat
Profuſus imber, ac rigat fletu genas?
Et flere ſatis eſt? hactenus fundent levem
Oculi liquorem. ſedibus pulſi ſuis
Lacrymas ſequantur. hi maritales ſtatim
Fodiantur oculi. dixit, atque ira furit.

Ardent

Sacer] Iovi, *vel* Bacchi ſacris. *vel* execrande. F.

Agaven] Sup. v. 616. & Theb. 17. F.

Breves] Facilis & ſimplicis mortis. F.

Solvenda] Non æquum eſt ut natura, quæ me produxit in dedecus ſuum, jura ſua per parricidium & inceſtum violaturum, ſolvat me unica & ſimplici nece tot ſceleribus functum. F.

Novos] Filios ex matre. F.

Ingenio] Utere eo ingenio ad pœnas excogitandas, quo uſus es quondam in Sphingis ænigmate ſolvendo. F.

Citra] Non uno ictu, ut Lajus. F.

Maritales] ἵμερος ἀνοσίου καὶ γάμου ἀνομίμου δᾳδοῦχοι. ex conſpectu enim amor. hi, quibus placuit mater, vel qui illius amorem conciliavere. F.

Vix

Ardent minaces igne truculento genæ;
Oculique vix ſe ſedibus retinent ſuis.
Violentus, audax, mutus, iratus, ferox;
Tantum cruentus gemuit; & dirum fremens
Manus in ora torſit. at contra truces
Oculi ſteterunt, & ſuam intenti manum
Vltro inſequuntur. vulneri occurrunt ſuo.
Scrutatur avidus manibus uncis lumina.
Radice ab ima funditus vulſos ſimul
Evolvit orbes. hæret in vacuo manus,
Et fixa penitus unguibus lacerat cavos
Alte receſſus luminum, & inanes ſinus.
Sævitque fruſtra, pluſque quam ſat eſt furit;
Tantum eſt periclum lucis, attollit caput
Caviſque luſtrans orbibus cœli plagas,
Noctem experitur. quicquid effoſſis male
Dependet oculis, rumpit; & victor deos
Conclamat omnes; Parcite, en, patriæ, precor:
Iam juſſa feci. debitas pœnas tuli.
Inventa thalamis digna nox tandem meis.
Rigat ora fœtus imber, & lacerum caput
Largum revulſis ſanguinem venis vomit.

Cho-

Vix ſe] Conſcii & in pœnas parati. F.

Manibus] Digitis, unguibus. F.

Orbes] Κύκλους. ita Soph. ἄρας ἔπαισεν ἄρθρα τῶν αὐτοῦ κύκλων. Sphærica autem ſeu orbicularis forma oculo data eſt, quo celerius & facilius revolutus objecta apprehendat, utque ſufficiat cuivis quantitati capiendæ perpendicularibus lineis à viſis in centrum oculi concurrentibus. *vel* orbes hic cape ſinus, in quibus oculi. F.

Cavos, inanes] Etiam in oculorum ſinus & globos, cum ſatis fuiſſet araneæ telam, vel pupillam effodiſſe. F.

Tantum] In tantum lucem exodit. tam attente cavet, ne quid ſibi lucis relinquatur. F.

Attollit] More luſtrantis & ſuſpicientis. F.

Noctem] An penitus ſit cæcus. F.

Iuſſa] Quod voluiſtis. credo legendum *Iuſta*, ut Theb. v. 175. & infra v. 998. F.

Rigat] Hæc nuncius ex ſua perſona. F.

CHORUS.

Chorus iſte ex diſciplina Stoicorum (qui omnia, imo Deum ipſum ſubjiciunt inevitabilibus fatis) excuſari Oedipum vult.

Fatis agimur: cedite fatis.
Non ſolicitæ poſſunt curæ
Mutare rati ſtamina fuſi.
Quidquid patimur mortale genus,
Quidquid facimus, venit ex alto:
Servatque ſua decreta colûs
Lacheſis. dura revoluta manu
Omnia certo tramite vadunt:
Primuſque dies dedit extremum.
Non illa Deo vertiſſe licet,
Quæ nexa ſuis currunt cauſis.
It cuique ratus, prece non ulla
Mobilis, ordo. *multis ipſum*
Timuiſſe nocet. multi ad fatum
Venere ſuum, dum fata timent.
Sonuere fores, atque ipſe ſuum
Duce non ullo molitur iter
Luminis orbus.

OEDI-

CEdite*] Legitur & *credite*.

Stamina] Herc. Fu. 558. F.

Alto] Fato ſeu providentia divina. *vel ut illi*, ex conſtellatione. F.

Lacheſis] Una è Parcis, fatum. F.

Dura] Inexorabili, immutabili. F.

Omnia certo] M. s. ferè omnes & Interpretes, *Omnia ſecto tramite v.* id eſt, inquiunt, via diviſa in duas, proſperæ fortunæ & adverſæ. *Commel.*

Non diſplicet, *ſepto*, quod eſt in nonnullis codd. citaturque à Bocacio. Hoc eſt, quem tranſilire, quem declinare nequeas ob ſepimentum. Sed nec abhorreo ab eo quod ſervant Pall. *ſecto tramite. Gruter.*

Primuſque] Horoſcopus genethliacus ex ſitu & nativitatis hora. F.

Non illa] *Quod fore paratum eſt id ſummum exuperat Iovem.* Stoice. F.

Quæ nexa] Quæ proveniunt ex ſerie & ordine cauſarum. F.

Atra

OEDIPVS: CHORVS. IOCASTA.

Iocaſta ſe interficit. Oedipus excæcatus in exilium abit.

Bene habet, peractum eſt. juſta perſolvi patri.
Iuvant tenebræ. quis Deus tandem mihi
Placatus atra nube perfundit caput?
Quis ſcelera donat? conſcium evaſi diem.
Nil, parricida, dextera debes tua:
Lux te refugit. vultus Oedipodem hic decet.
CH. *En ecce, rapido ſæva proſiluit gradu*
Iocaſta vecors: qualis attonita & furens
Cadmea mater abſtulit gnato caput,
Senſitve raptum: dubitat. afflictum alloqui
Cupit, pavetque. jam malis ceßit pudor.
IO. *Cupiunt, & horrent ora, nam quid te vocem?*
Gnatumne? dubitas? gnatus es: gnatum pudet?
Immitis, oro, gnate, quo avertis caput,
Vacuoſque vultus? OED. *quis frui & tenebris vetat?*
Quis reddit oculos? matris en, matris ſonus.

Haud

A*Tra*] Cœcitatis caligine. F.
Donat] Dono remittit? F.
Hic decet] Emphatice. F.

Qualis] Qualis Agave, ubi furens filio caput abſtuliſſet moxque ad ſe reverſa facinus ſenſiſſet, attonita ſtetit; talis hîc Iocaſta. vid. ſup. v. 443. Pet. Scriverius habet. *Senſimve raptum traxit.* F.

Senſitve raptum] Vulgò, *Senſimve raptum traxit.* Hæc vero inepta. Scilicet in furore illo ſenſim & leniter caput avulſum traxerit Agave? aut hæc ad ſimilitudinem faciant, quam inſtituit Poëta? nihil. Liber meus: *Senſitve raptum dubitat.* Ex quo aptiſſime apto: *Senſitque raptum. dubitat, afflictum alloqui Cupit, pavetque.* Qualis, inquit, Agave cum furens filio caput abſtulit & mox facinus ſenſit, attonita ſtetit, probaret an damnaret facinus, ſileret an loqueretur: talis hîc Iocaſta. *Lipſ.*

Cupiunt, & horrent ora] Alia in Scripto lectio: *Et hæret ore prima vox. quid te vocem?* & quidem omiſſâ Iocaſtæ perſonâ. Ego valde approbem. ſi tamen reſcribas, *Sed hæret.* itemque diffindas verſum, & Iocaſtam inſeras ante hæc verba, *Quid te vocem?* Lipſ.

Alloqui te cupio, horreo tamen, P. Scriverius legit, *ſed hærent ora.* F.

Quo avertis] *Audita Iocaſta, avertit ſe Oedipus.* F.

Quis frui] Quiſnam tu es, qui interdicis mihi fructum capere, quem ex cæcitate percepiſſe mihi viſus ſum? F.

Quis reddit] Quis per aures ingerit mihi mala, quorum notas ne viderem, effodi mihi oculos? F.

Perdidimus operam. congredi fas amplius
Haud eſt. nefandos dividat vaſtum mare,
Dirimatque tellus abdita: & quiſquis ſub hoc
In alia verſus ſidera, ac ſolem avium
Dependet orbis, alterum ex nobis ferat.
IO. *Fati iſta culpa eſt: nemo ſit fato nocens.*
OED. *Iam parce verbis mater, & parce auribus,*
Per has reliquias corporis trunci precor,
Per inauſpicatum ſanguinis pignus mei,
Per omne noſtri nominis fas & nefas.
IO. *Quid, anime, torpes? ſocia cur ſcelerum dare*
Pœnas recuſas? omne confuſum perit,
Inceſta, per te juris humani decus.
Morere, ac nefaſtum ſpiritum ferro exige.
Non ſi ipſe mundum concitans divum ſator
Coruſca ſævâ tela jaculetur manu,
Vnquam rependam ſceleribus pœnas pares
Mater nefanda. mors placet: mortis via
Quæratur. agedum, commoda matri manum,
Si parricida es. reſtat hoc operi ultimum.
Rapiatur enſis. hoc jacet ferro meus
Conjux. quid illum nomine haud vero vocas?
Socer eſt. utrumque pectori infigam meo
Telum? an patenti conditum jugulo imprimam?
Eligere neſcis vulnus. hunc, dextra, hunc pete
Vterum capacem, qui virum & gnatum tulit.

CH. *Ia-*

Perdidimus] Nil profeci oculos eruendo, cum etiamdum audiam. vide Theb. 226. F.

Tellus] Alterum Hemiſphærium. F.

Avium] Legunt quidam *alium* alii *alterum*. F.

Orbis] Alterum orbis latus aliis ſideribus notum. utque dicunt poëtæ, *alio ſole calens, Et alio ſub ſole jacens*. F.

Inauſpicatum] Infelicem prolem, liberos. F.

Fas] Matris & filii. F.

Nefas] Uxoris, mariti, &c. nefanda inter nos nomina. F.

Quid] *Se ad pœnas de ſe ſumendas excitat*. F.

Tela] Fulmina. F.

Reſtat] Ut matrem etiam occidas. F.

Enſis] Quem modo Oedipus abjecerat. F.

Conjux] Lajus conjux meus imo ſocer. namque filio ejus nupſi. F.

Vulnus] Locum vulneri. F.

Qui virum & gnatum] Al. ut & Interpres

CH. *Iacet perempta. vulneri immoritur manus;*
Ferrumque ſecum nimius ejecit cruor.
OED. *Te fatidice, te præſidem veri Deum*
Compello. ſolum debui fatis patrem.
Bis parricida, pluſque quam timui nocens.
Matrem peremi; ſcelere confecta eſt meo.
O Phœbe mendax, fata ſuperavi impia.
Pavitante greſſus ſequere fallaces vias,
Suſpenſa plantis efferens veſtigia,
Cæcam tremente dextera noctem rege.
I, gradere præceps lubricos ponens gradus.
I, profuge, vade. ſiſte, ne in matrem incidas.
Quicumque feſſi corpore & morbo graves
Semianima trahitis corpora; en fugio, exeo.
Relevate colla. mitior cœli ſtatus
Poſt terga ſequitur. quiſquis exilem jacens
Animam retentat, vividos hauſtus levis
Concipiat. ite, ferte depoſitis opem.
Mortifera mecum vitia terris extraho,
Violenta fata, & horridus mortis tremor,
Macieſque & atra peſtis, & rabidus dolor
Mecum ite, mecum. ducibus his uti libet.

TROAS

terpres, *gnatos*, id eſt ventrem qui tulit virum. ſ. filium, & ex eo tulit filios. *Commel.*

Te fatidice] Te ridiculum deum falſitatis arguo, qui fore prædixiſti, ut patrem occiderem. ſed jam & matri necis cauſa fui. *F.*

Fallaces] Aſperas, præcipites, cæco ignotas. *F.*

Cæcam] Vias baculo prætentans explora. *F.*

In matrem] In matris cadaver. *F.*

Quicumque] O Thebani peſte laborantes. *F.*

Fugio] Prout jubet oraculum. *F.*

Mitior] O medici, curatores. *F.*

Ite, ferte depoſitis opem] De quorum ſalute & vita deſperabatur. *F.*

Non *diſpoſitis*, ut in margine annotatum, ſed *depoſitis* legi debet. Sunt enim *depoſiti*, deſperati, vel ſalutis deſperatæ, ut Servius & Aſconius. Virg. *Ille ut depoſiti proferret fata parentis.* Fabr.

Mortifera mecum] Id eſt quod prædictum fuerat, v. 630. *Commel.*

Mortis] Al. *morbi*. *F.*

Ducibus] Mihi cæco hi pro ducibus erunt. ſup. 652. *F.*

TROAS.

Perſonæ

Hecuba.	Pyrrhus.
Chorus Mulierum.	Andromacha.
Talthybius.	Senex.
Agamemnon.	Vlysses.
Calchas.	Astyanax.
Helena.	Nuncius.

ARGUMENTUM.

Græci, exciſo jam Ilio, reditum in patriam cogitantes contrario vento detinebantur. Apparens noctu Achillis umbra ſolvere eos poſſe negat, niſi ſibi debitis inferiis mactata Polyxena, cujus nuptiarum prætextu interfectus eſt. Non fert Agamemnon ſibi amatam Prolyxenam mactari. Qua de re orto cum Pyrrho jurgio intervenit conſultus Calchas, qui omnino immolandam pronunciat, unaque necandum Aſtyanacta, quem à matre abſconditum abducit Vlyſſes & de Scæa porta dejicit. Polyxenam ab Helena auſpice, ritu cultuque ſponſæ deductam ad patris tumulum Pyrrhus mactat.

ACTUS PRIMUS.

HECUBA.

Luget Hecuba patriæ, domus, ſui ipſius calamitatem.

Quicunque regno fidit, & magna potens
Dominatur aula, nec leves metuit deos,
Animumque rebus credulum lætis dedit,
Me videat, & te Troja. non unquam tulit

Docu-

Troas] Falſo Troada vocant hanc fabulam, quum Poëta Troadas inſcripſerit, exemplo Euripidis. Et chorus eſt Troadum. Ineptum aliter putare. *Scal.*

Valerius Probus bis Senecæ Hecubam laudat, cum ex iſta verſus adducit.

Documenta Fors majora, quam fragili loco

cit. Rectius qui Troadas inſcribunt. Certe princeps eruditionis Ariſtoteles, quo nemo melius hæc intellexit, cum parvam Iliada in portiones Tragicas partitur, eam quæ Ilii expugnationem, ſive τὴν τῆς Ἰλίου πόρθησιν, ſequitur, Τρωάδας vocat: forte Euripidē ſecutus. Hecuba ejuſdem vix cōmune quicquā habet, niſi quod ejuſd. πραγματείας ſit. Troicæ enim ambæ ſunt, tam Hecuba quam Troades. Sicut ambo Oedipodes, qui hic leguntur, ſunt Thebaicæ. Tamen Polyxenam ibi habes, & narrationem ſimilem de ejus morte Talthybii. Etiam Vlyſſem; ſed paulo aliter moratum. Scena quoque eſt alibi: non ut iſta in Troia. Troadum œconomia apud iſtum & Euripidem fere eſt eadem. Ibi ὁ προλογίζων eſt Neptunus: hic Hecuba, quæ plurima ex eo deſumpſit. Non auſim Græcam ullo modo, ſive diſpoſitionem ſpectes, ſive πάθος, ſive gravitatem & auguſtum pondus ſententiarum, cū iſta conferre. Etiam in Choris noſter vincit, quos ex paucis Græci verbis, & quæ ſparſum leguntur, fecit alios & plane divinos. Apud Græcū uno loco illa invenerat:

Τίς μ' Ἀργείων ἢ Φθιωτῶν
Ἢ νησαίαν ἄξει χώραν;
Δύστανον πόῤῥω Τροίας; φεῦ φεῦ.

Alio, illa.

Ἢ Σαλαμῖν' ἱεράν
Ἢ δίπορον κορυφὰν
Ἴσθμιον, ἔνθα πύλαις
Πέλοπος ἔχουσιν ἕδρας.

Et paulo poſt nonnulla ſimilia. E quibus præclarum illum fecit:

Quæ vocat ſedes habitanda captas?

Et ex duobus verſibus,

Ὡς ἡδὺ δάκρυα τοῖς κακῶς πεπονθόσιν,
Θρήνων τ' ὀδυρμοὶ, μοῦσά θ' ἣ λύπας ἔχεις,

cœleſtem illum,

Dulce mœrenti populus dolentum.

Quæ ab Andromache de ſuo in maritum amore dicuntur, ſunt præclara, ſed non promovent actionem. Helenæ vero & Hecubæ coram Menelao certamen; ſicut extra argumentum eſt, ita prorſus eſt ineptum. Hic omnia ad inſtitutum faciunt. Inprimis tota Andromache, divinitus & dramati convenienter eſt morata. Nolim tamen ejus πάθος, quod eſt plane alienum ab Euripideo, vitio Euripideo contaminaſſet. Hoc vitium eſt ἀδολεσχία, ſive importuna verboſitas. Nam cum valedicit filio, frangit luctum ſuum quia affert aliena:

Iliaca non tu ſceptra regali potens
Geſtabis aula; jura nec populis dabis,
Victasq; gentes ſub tuum mittes jugum;
Non Graia cades terga, non Pyrrhum trahes,
Non arma tenerâ patria tractabis manu,
Sparſusque paſſim ſaltibus latis feras
Audax ſequeris: nec ſtato luſtri die,
Solemne referens Troici luſtri ſacrum,
Puer citatas nobilis turmas ages.
Non inter aras mobili velox pede,
Revocante flexo concitos cornu modos,
Barbarica priſco templa ſaltatu coles.

Ecce coram Vlyſſe de Grajis & Pyrrho. Sed fingamus iſta non audiſſe Vlyſſem aut in aures dici puero (quod nos olim abſurditati minuendæ, excogitavimus,) jam ſupremum vale puero dicebat, jam è ſinu ejus avellebatur natus, jam poſcebat eum victor hoſtis, jam claſſis anchoras legebat, & deplorat, quod non ſit venaturus: quod luſtro Troico non ſit interfuturus. Denique in tanta temporis anguſtia, quem, ludi, cornua, ſaltationes, locum habent? Nolim factum, eſt enim prorſus λαλιὰ Euripidea, toties ab Ariſtophane exploſa. Quæcunque ex Hecuba ejuſdem ſunt deſumpta, longe prudentius inſtituit. Hic Achillis

Starent ſuperbi: columen everſum occidit
Pollentis Aſiæ, cœlitum egregius labor:
Ad cujus arma venit, & qui frigidum
Septena Tanain ora pandentem bibit;
Et qui renatum pronus excipiens diem,
Tepidum rubenti Tigrin immiſcet freto;
Et quæ vagos vicina proſpiciens Scythas
Ripam catervis Ponticam viduis ferit;
Exciſa ferro eſt. Pergamum incubuit ſibi.

En

φάντασμα ex tumulo emergit, & in Troade, ubi eſt ſepultus. Ibi, ſi Grammaticis credimus, ἐκ κενοταφίου, & quidem in Thracia. Quæ ſunt σοφὰ φάρμακα ipſorum Criticorum, quibus negligentiam Poëtæ, &, ut ipſi vocant, τοὺς αὐτοσχεδιασμοὺς tegunt. Quod ni facerent, neceſſe eſſet, alteram dramatis ejuſdem partem in Aſia, alteram in Europa, Polymeſtoris cauſa, & ultra Helleſpontum, ponere. Eſt enim drama ἐμπαθὲς, ſed propter varias περιπετείας, quas conjungit, ἀνοικονόμητον. De inſcriptione aliquid Scaliger, & nos ſupra: cur nimirum Troas dici nequeat. *Heinſ.*

Leves] Inconſtantes *faciles dare ſumma deos, eademque tueri Difficiles.* F.

Troja] Proprie regio, in qua Ilium urbs, à Troe dicta. F.

Superbi] Nobiles, potentes: quorum commune vitium eſt ſuperbia. F.

Aſiæ] Minoris, cui imperavit Priamus: & parti majoris, quæ orbis pars tertia. F.

Cœlitum] Inf. v. 476. F.

Exſtruxerat quidem Ilus, ſed Neptunus & Apollo mœnibus cinxerunt Ilium, teſtes Homerus, Euripides, Ovidius, Statius, & reliqui, unde Triphiodorus vocat, *opus immortalium*, ἔργον ἀθανάτων; & Simmias, in ſecuri, de turribus ejus agens, πύργων θεοτεύκτων, *turrium à Diis ædificatarum.* Notandum tamen non omni ex parte illa mœnia à Diis exſtructa. nam cum fata ſtatuiſſent (loquor ex mente ipſorum) Troiam dirui, & crederent inexpugnabilem futuram, ſi muros integros Dii ædificarent; Æaco partem laboris demandarunt. Pindarus auctor Olymp. 8. *Delr.*

Arma] Auxiliaria, namque. F.

Qui frigidum] Rheſus Thraciæ rex auxilio Trojæ venit. F.

Septena] Ex perſona mulieris imperitæ tribuitur Tanai, quod Iſtri eſt: ut per ſeptem ora in mare labatur. F.

Qui renatum] Memnon Tithoni & Auroræ filius ex Æthiopia, *vel ut alii, Suſis*, Trojam venit, dux Perſarum, qui ſolem orientē proni adorabant. F.

Tepidum] In regione tepenti. F.

Rubenti] Auroræ ſeu Solis orientis rubore perfuſo. alias, ſecundo hallucinabitur fœmina. Tigris enim in mare Perſicum influit, non Erythræum niſi ex perſonæ decoro dictum malis, ut prius v. 9. F.

Tigrin] Herc. Fu. 1323. F.

Quæ] Pentheſilea Amazonum regina. de quibus vide Hippol. 397. F.

Vagos] Herc. Fu. 532. F.

Viduis] Hippolyt. 620. F.

Exciſa] Troja. alii legunt. *Exciſa ferro eſt Pergamos, incubuit ſibi.* F.

Pergamum] Alii; *Pergamus*, alii; *Pergamum*; alii *Pergamos.* πέργαμος, ab altitudine dicta, clariſſima Troadis civitas, ipſum ſcilicet Ilium, de quo

Martia-

En alta muri decora congeſti jacent
Tectis aduſtis. regiam flammæ ambiunt;
Omniſque late fumat Aſſaraci domus.
Non prohibet avidas flamma victoris manus;
Diripitur ardens Troja. nec cœlum patet
Vndante fumo. nube ceu denſa obſitus,
Ater favilla ſqualet Iliaca dies.
Stat avidus victor, & lentum Ilium
Metitur oculis, ac decem tandem ferus
Ignoſcit annis. horret afflictam quoque;
Victamque quamvis videat, haud credit ſibi
Potuiſſe vinci. ſpolia populator rapit
Dardania. prædam mille non capiunt rates.
Teſtor deorum numen adverſum mihi;
Patriæque cineres; teque rectorem Phrygum,
Quem Troja toto conditum regno tegit,
Tuoſque Manes, quo ſtetit ſtante Ilion;
Et vos meorum liberûm magni greges,

Vmbræ

Martianus lib. 6. *ibi inter omnes Aſiæ civitates, Pergamum clarius.* hoc ſane loco Eguian. & Moguntinenſ. & Lugdunenſ. *Pergamum*. Alia Pergamus, Attalicis regibus nobilitata, & inventione Pergameni, teſte Plinio: aliud etiam Pergamum Idæ promontorium, de quo Strabo: Servius etiam auctor eſt ipſas arces Troiæ, atque adeo alta loca omnia, *Pergama* olim vocata. ad quod alludens noſter, ſubdit: *En alta muri*, &c. *Delr.*

Incubuit] *In ſe magna ruunt.* vel in cinerem verſum. *F.*

Alta] Πύργοι, ἐπάλξεις, turres, pinnæ. *F.*

Aſſaraci] Ilium. ubi regnavit Aſſaracus Ili filius. *F.*

Diripitur] Ex incendio prædam rapiunt. *F.*

Vndante] Undatim aſcendente. *F.*

Lentum] Iliũ decennali bello tandem debellatum luſtrans non indigne fert, ſi decem annos in civitate tam nobili & munita expugnanda abſumpſerit. *F.*

Mille] Qui numerus claſſis quæ Trojam advenit. Agam. v. 169. *F.*

Patriæque] More veterum jurat Hecuba per quæ ſibi gratiſſima. *F.*

Teque] Priamum, in cujus ruina & regnum Trojanum interiit. *F.*

Tuoſque] O Hector. *F.*

Quo ſtetit] Vid. inf. v. 126. *F.*

Liberûm magni greges] Quibuſdam L. aliis XVII. *F.*

Ὑπερβολικῶς. duntaxat enim vel ſeptendecim, ut tradit Cicero 1. Tuſc. vel quatuordecim, ut Apollodorus lib. 3. vel viginti, ut Theocrit. Idill. 15. vel, teſte Homero, viginti duos, Hecuba ex Priamo peperit: ceteri huic ex concubinis nati, ſimul omnes quinquaginta ſecundum Homerum, Virgilium, Dictyn, & Euripidem, aut quinquaginta-quatuor, juxta Apollod. lib. 3. & Higynum in Fabulis c. 90.

ubi

Umbræ minores; quidquid adverſi accidit,
Quæcumque Phœbas ore lymphato furens,
Credi Deo vetante, prædixit mala,
Prior Hecuba vidi gravida, nec tacui metus,
Et vana vates ante Caſſandram fui.
Non cautus ignes Ithacus, aut Ithaci comes,
Nocturnus in vos ſparſit, aut fallax Sinon:
Meus ignis iſte eſt; facibus ardetis meis.
Sed quid ruinas urbis everſa gemis,
Vivax ſenectus? reſpice infelix ad hos
Luctus recentes. Troja jam vetus eſt malum.
Vidi execrandum regiæ cædis nefas,
Ipſaſque ad aras majus admiſſum ſcelus
Æacidis armis: cum ferox ſæva manu
Coma reflectens regium torta caput,
Alto nefandum vulneri ferrum abdidit;
Quod penitus actum cum recepiſſet libens,
Enſis ſenili tinctus è jugulo rediit.

Placa-

ubi nomina recenſent. *Delr.*

Vmbræ] Umbræ liberûm minorum, vel minori mihi loco habitorũ, quam Priamus & Hector. *F.*

Phœbas] Caſſandra filia Priami, cui Phœbus amans vaticinandi peritiam dedit pollicitæ concubitum: promiſſis tamen non ſtanti donum auferre Deus cum non poſſet, fidem ademit, ut vaticiniis ſuis nemo crederet. *F.*

Caſſandræ vaticinia habes apud Lycophronem, nonnulla etiam apud Ciceronem lib. 1. de divinat. *Delr.*

Prior] Cum Paridem utero geſtaret, ſomniavit Hecuba ſe facem ardentem parituram. *F.*

Vana] Inutilis & irrita, æque ac Caſſandra non credita. *F.*

Ithacus] Vlyſſes Ithacæ dux. *F.*

Ithaci comes] Diomedes, cui Ulyſſes in caſtrorum Thracum exploratione comes nocturnus. *F.*

Fallax] Cujus doloſo miniſterio receptus equus, laxatuſque. *F.*

Meus] Somnio de Paride prædictus modo, v. 36. *F.*

Sed quid] Sed quid ego anus miſere longæva vetus malum gemo? *F.*

Vidi execrandum] Hoc concinit Euripidis verſibus, quorum initium eſt, ⲉ τὸν φύλακ' ἐγὼν Πρίαμον. &c. Delr.

Regiæ] Priami à Pyrrho ad aras cæſi. *F.*

Aras] Iovis Hercii, quod inter aulam & parietem in domus penetrali coleretur, ab ἕρκος. *vel* quod mala arceat. *F.*

Æacidis] *Æacidæ*, id eſt, Pyrrhi, Neoptolemi. *F.*

Sæva] Vel lege *Scæva*. Sic Virgil. *Implicuitque comam læva.* &c. de eod. 2. Æneid. *F.*

Enſis ſenili] Quare hæc lectio ſuſpecta eſſe debeat, cauſſa non eſt. Neque enim hoc vult, parum aut mul-

tum

Placare quem non potuit à cæde efferа,
Mortalis ævi cardinem extremum premens;
Superique teſtes ſceleris; & quondam ſacrum
Regni jacentis. ille tot regum parens
Caret ſepulchro Priamus, & flamma indiget,
Ardente Troja. non tamen ſuperis ſat eſt:
Dominum, ecce, Priami nuribus & natis legens
Sortitur urna. præda quem vilis ſequar?
Hic Hectoris conjugia deſpondet ſibi;
Hic optat Heleni conjugem; hic Antenoris;
Nec deeſt tuos Caſſandra qui thalamos petat.
Mea ſors timetur. ſola ſum Danais metus.
Lamenta ceſſant? turba, captiva, mea;
Ferite palmis pectora, & planctus date,
Et juſta Trojæ facite. jamdudum ſonet
Fatalis Idæ judicis diri domus.

CHO-

tum gladium maduiſſe ſanguine, ſed impreſſum jugulo & è jugulo eductum fuiſſe, Priamum jugulatum. Et nihil aliud loquitur. Sequentia adteſtantur. *Scal.*

Tinctus] Quidam leg. *haud tinctus*, & reſpiciunt ad v. 654. Agamem. *F.*

Quem] Enſem, ſeu Pyrrhum. *F.*

Mortalis] In extremo jam ſenio. *F.*

Superique] Ad aras ſtantes, ubi cæſus eſt Priamus. *F.*

Sacrum] Sacrarium, ara τῆς ἑστίας, vel τοῦ ἑρκείου Διός. ad quam inaugurandi reges auſpicabantur. Agamem. v. 8 *F.*

Regum] Nobilium juvenum, ſupra v. 32. *F.*

Caret ſepulchro] Proprium ſepulcrum Priamus non habuit, ſed truncus ejus, cum aliquando in litore abjectus jacuiſſet, tandem Hectoris ſepulcro illatus. *Delr.*

Flamma] Non habet, qui ipſi rogum extruat. *Primumque in litore truncum. Cui non Troja rogus.* F.

Dominum] Sed & ſortibus in urnam miſſis dividimur, ego cum filiabus & nuribus inter Græcos nobis futuros dominos. infra v. 972. *F.*

Sortitur urna] Sortes Græcorum erant calculi, vel ex humo ficti globuli, mittentium nomina inſcripti; qui in urnam mittebantur, & verſabantur doli vitandi gratiâ; ut, cujus primum ſors exibat, commodi vel periculi primas ferret, ut docuit Brodæus l. 3. Miſcellan. cap. 25. *Delr.*

Vilis] Quia vetula. *Læta cum pubes edera virenti Gaudeat pulla magis atque myrto.* F.

Hic Hectoris] Aliquis ſc. Pyrrhus ſibi optat ſeu promittit Andromachen. *F.*

Conjugem] Priorem. nam Pyrrho Andromache, Heleno cæſo, nupſit. F.

Antenoris] Theano. F.

Ferite] Pro more lugentium. *Vide Chorum ſeq.* F.

Fatalis] Paridis, qui in Ida ſeu Antandro monte Idæ vicino Veneri tanquam pulchriori aureum adjudicavit malum. cujus judicii mercedem favente

vente

CHORVS MVLIERVM. HECVBA.

Chorus Iliadum cum Hecuba excidium patriæ, Hectoris & Priami mortem lugentium.

NOn rude vulgus, lacrymiſque novum
Lugere jubes: hoc continuis
Egimus annis, ex quo tetigit
Phrygius Grajas hoſpes Amyclas,
Secuitque fretum pinus matri
Sacra Cybellæ:
Decies nivibus canuit Ide,
Ide noſtris nudata rogis;
Et Sigeis trepidus campis
Decies ſecuit meſſor ariſtas;
Vt nulla dies mœrore caret,
Sed nova fletus cauſa miniſtrat.
Ite ad planctus;
Miſeramque leva, regina, manum,
Vulgus dominam vile ſequemur.
Non indociles lugere ſumus.
HEC. *Fidæ caſus noſtri comites,*
Solvite crinem: per colla fluant

Mœſta

vente Venere Helenam rapuit, quam repetentes Græci Trojam vaſtarunt. F.

Diri] Proprie, quaſi deorum ira ad ſententiam illam ferendam electi. F.

NOn rude] Non inexpertum lugendi. *mox v.* 81. F.

Phrygius] *Talis ab armiferis Priameius hoſpes Amyclis*, &c. F.

Amyclas] Urbem Laconiæ. *Grajas*, ad diſtinctionem Amyclarum, quæ in Campania. F.

Pinus] Navis è pinu cæſa in Ida Cybelæ ſacra. F.

Decies] Per decem hyemes. F.

Nudata] Spoliata arboribus ad comburenda interfectorum è noſtris cădavera. F.

Sigeis] Trojanis, à Sigeo Trojæ promontorio. F.

Trepidus] Ne deprehenderetur à prædatore hoſte. F.

Miſeramque] Tuque ô Regina præito nobis, & more præſicæ elevata manu modum luctus, & planctus ſigno dato, nos lugendi dociles ſequemur. F.

Solvite] Præſcribit Hecuba luctus formulam ſumptā ex Euripidis Troade, nec diſſimilem illius Lucani, lib. 2. *quarum una madentes Sciſſa genas planctu liventes atra lacertos, Nunc, ait, ô miſeræ contundite pectora matres. Nunc laniate comas, &c.* Lugentes enim mulieres

Mœſta capilli, tepido Troja
Pulvere turpes. paret exertos
Turba lacertos. veſte remiſſa
Subſtringe ſinus, uteroque tenus
Pateant artus. cui conjugio
Pectora velas captive pudor?
Cingat tunicas palla ſolutas.
Vacet ad crebri verbera planctus
Furibunda manus. placet hic habitus,
Placet. agnoſco Troada turbam.
Iterum luctus redeant veteres;
Solitum flendi vincite morem.
Hectora flemus.
CH. *Solvimus omnes*
Lacerum multo funere crinem;
Coma demiſſa eſt libera nodo;
Sparſitque cinis fervidus ora.
HEC. *Complete manus. hoc ex Troja*

Sum-

lieres ſolutum nodo crinem adſpergebant, veſtimenta lacerabant, pectora & humeros nudatæ unguibus, pugnis, palmis, in ſe ſævientes ejulabant: ſolo inſuper affligebant pectora humum crinibus verrentes, *ταῖς κόμαις τὰ θεῶν ἱερῶν ἐδάφη πλυνούσαις*. F.

Tepido pulvere] Cinere nondum frigefacto, ex recenti Ilii incendio. ſic enim mox chorus:

Sparſitque cinis fervidus ora.

Mos vetuſtiſſimus in luctu & funeribus caput cinere conſpergendi, ut paſſim in ſacris litteris: & apud Eurip. in Hecuba & Supplicib. Homerum Iliad. ψ. Smyrnæum lib. 7. Nonnum Dionyſ. lib. 46. *Delr.*

Veſte] Chorda ſeu faſcia demiſſas veſtes ſub utero nectebant, ne deciderent. *alii leg. revulſa.* ut ſignificet veſtes ſciſſas & laceratas. F.

Cui conjugio] *Procatalepſis.* neque enim amplius conjugibus velandæ ſumus. cui autem domino ſervemus pudorem captivæ? F.

Coma demiſſo] Nullus nodus poteſt dici demiſſus. ſed Seneca ſcripſit, *demiſſa.* & hæc eſt lectio meliorum mſs. *Scal.*

Fervidus] Ex Troja ardente. F.

Complete] Cinere. F.

Hoc ex Troja] Ex omni Troja opibuſque quondam Trojanis hoc ſumpſiſſe licet. *quod dicens tollit cineris manipulum.* F.

Habitus illarum ergo hic fuit. primum crinem nodo ſolvebant, & cinere aſpergebant: tum pectus nudabant & humeros: & veſtem non manu, ſed chorda vel faſcia aliqua ſupra uterum nectebant, ne decideret, ne patefierent quæ natura operuit: ſic utero tenus nudæ, ejulabant, & unguibus, palmis, pugnis, in ſe ipſas ſæviebant. *Delr.*

Sumpſiſſe licet. cadat ex humeris
Veſtis apertis: utrumque tegat
Suffulta latus, jam nuda vocant
Pectora dextras. nunc nunc vires
Exprome dolor tuas.
Rhœtea ſonent litora planctu;
Habitanſque cavis montibus Echo
Non, ut ſolita eſt, extrema brevis
Verba remittat; totos reddat
Trojæ gemitus. audiat omnis,
Pontus, & æther: ſævite manus,
Pulſu vaſto tundite pectus.
Non ſum ſolito contenta ſono.
Hectora flemus.
CHO. *Tibi noſtra ferit dextra lacertos,*
Humeroſque ferit tibi ſanguineos.
Tibi noſtra caput dextera pulſat.
Tibi maternis ubera palmis
Laniata jacent. fluit, & multo
Sanguine manat, quamcunque tuo
Funere feci, rupta cicatrix.
Columen patriæ, mora fatorum,
Tu præſidium Phrygibus feſſis,
Tu murus eras; humeriſque tuis

Stetit

Suffulta] Suffibulata. palla ſeu faſcia ſubſtricta. F.

Vocant] Ad planctus & verbera. F.

Rhœtea] Rhœtus promontorium eſt Trojæ. F.

Echo] Ῥήμαλ© ὕδωρ μόνον. ſoni per medium delati & in corpus obſtans incidentis repercuſſi reflexio. F.

Tibi] O Hector. F.

Sanguineos] Humano autem ſanguine placari defunctorum animas credebant. atque hinc non præficæ modo ſed & poſtea gladiatores in funeribus conducti. F.

Sanguine] Novis plagis rupta recrudeſcit. F.

Columen] Hector enim, manus murus, turris, columna & propugnaculum Trojæ poëtis decantatus F.

Mora] *Decimum quæ diſtulit Hector in annum*: namque *ademptus Hector Tradidit feſſis leviora tolli Pergama Grajis.* F.

Tu murus eras] In uno eorum epigrammatum, qui Maronis operibus ſolent ſubjungi; legitur:
Defenſor patriæ, juvenum fortiſſimus Hector,

Qui

Stetit illa decem fulta per annos:
Tecum cecidit. ſummuſque dies
Hectoris idem patriæque fuit.
HEC. *Vertite planctus: Priamo veſtros*
Fundite fletus: ſatis Hector habet.
CHO. *Accipe fletus bis capte ſenex:*
Nil Troja ſemel te rege tulit.
Bis pulſata Dardana Grajo
Mœnia ferro; biſque pharetras
Paſſa Herculeas. poſt elatos
Hecubæ partus, regumque rogos,
Poſtrema pater funera cludis;
Magnoque Iovi victima caſus
Sigea premis litora truncus.
HEC. *Alio lacrymas flectite veſtras:*
Non eſt Priami miſeranda mei
Mors, Iliades. Felix Priamus

Qui murus miſeris civibus alter erat,
Occubuit telo violenti victus Achillis;
Occubuere ſimul ſpeſque ſaluſque Phrygum.
auctor eſt Higynus Achillem, cum Hectorem raptaret, exclamaſſe, Expugnavi Trojam. *Delr.*

Tecum] *Hectoris hic tumulus cum quo ſua Troja ſepulta eſt: Conduntur pariter qui periere ſimul.* F.

Priamo] Herbipol. & Veneti; *Priamo noſtro.* prius Podarces vocabatur, ſed quia ab Heſionâ ſorore, dato Herculi. in lytrum, aureo flammeo, redemptus, & in libertatem reſtitutus fuit, Priamus nominari cœpit. A poll lib. 2. Bibl. Bis autem captus, ſemel ab Hercule, & iterum auſpiciis Atridarum. *Delr.*

Nil Troja] Sed bis expugnata: te prius regis filio, nunc rege. F.

Bispulſata] Semel ab Hercule perfidiam Laomedontis ulto, cui promiſerat rex 30. equos propter ſervatam a marino monſtro filiam Heſionem: denuo jam ab Atridis. *F.*

Biſque] Fatale enim erat Trojam non poſſe ſecundo capi ſine Herculis ſagittis. ipſe Herc. in Sophoc. Philoctete τὸ δεύτερον γὰρ τοῖς ἐμοῖς αὐτὴν χρεὼν τόξοις ἁλῶναι. Philoctetes itaque ſolus Herculis ſagittis uti ſciens ad ſecundum bellum Trojanum ductus eſt. *F.*

Elatos] Filios ad ſepulturam elatos.

Regumque] Regis filiorum. *F.*

Magnoque] Ad aram enim Jovis Hercii cæſus. *F.*

Premis] Imitatur poëta illud. 2 Æneid. *Iacet ingens litore truncus.* Ubi Virgil. non tam rei veritatem ſecutus eſt, cum Priamus tantum confoſſus fuerit; quã ad Pompeji caſum alluſit. *F.*

Felix] Præ nobis. ille enim liber, nos captæ. F.

Dicite cuncta. liber Manes
Vadit ad imos: nec feret unquam
Vincta Grajum cervice jugum.
Non ille duos vidit Atridas,
Nec fallacem cernit Vlyſſem.
Non Argolici præda triumphi
Subjecta feret colla trophæis.
Non aſſuetas ad ſceptra manus
Poſt terga dabit; curruſque ſequens
Agamemnonios, aurea dextra
Vincula geſtans, lætis fiet
Pompa Mycenis. CH. Felix Priamus
Dicimus omnes: ſecum excedens
Sua regna tulit: nunc Elyſii
Nemoris tutis errat in umbris,
Interque pias felix animas
Hectora quærit. Felix Priamus!
Felix, quiſquis bello moriens
Omnia ſecum conſumpta videt!

AC-

Vincta] Al. *Victa*. F.

Trophæis] Triumphis. trophæa enim proprie ſunt ſpolia eo in loco erecta, quo hoſtes terga vertere cœperunt. F.

Non aſſuetas] Non dabit poſt terga manus ſceptro aſſuetas. F.

Curruſque] Catenis vincti ducebantur in triumpho captivi poſt vel ante currum victoris: reges vincti aureis manicis. Namque pro conditione perſonarnm injicere ſolebant catenas, ferreas, argenteas, aureas. aureis compedibus vinctum à ſuis Darium ſcribit Curtius. Idem de Crœſo refert Auſonius. Et de Zenobia ab Aureliano capta, Treb. Pollio. de Artuaſde Armeniæ rege ab Antonio capto, Paterculus. Argenteis vinctum Arſacem à Sapore captum tradit Am. Marcellinus. F.

Mycenis] Urbi Agamemnoniæ. F.

Felix] Qui à malis diſceſſit. F.

Elyſii] Troad. v. 942. F.

Videt] Lipſ. habet, *tulit*. F.

Seu

ACTUS SECUNDUS.

TALTHYBIUS. CHORUS.

Narrat Talthybius apparuiſſe ſibi Achillis umbram, exprobrataque Græcis ingratitudine, poſtulaſſe, ut Polyxena, cujus nuptiarum prætextu ipſe interfectus eſt, ad tumulum ſuum pro inferis mactaretur, alias Græcos non habituros ventum ad reditum.

Quam longa Danais ſemper in portu mora,
Seu petere bellum, petere ſeu patriam volunt.
CH. *Quæ cauſa ratibus faciat & Danais moram,*
Effare; reduces quis deus cludat vias.
TA. *Pavet animus; artus horridus quaſſat tremor.*
Majora veris monſtra vix capiunt fidem.
Vidi ipſe, vidi. ſumma jam Titan juga
Stringebat; ortus vicerat noctem dies:
Cum ſubito cæco terra mugitu fremens
Concuſſa, cæcos traxit ex imo ſonos.
Movere ſylvæ capita, & excelſum nemus
Fragore vaſto tonuit, & lucus ſacer;
Idæa ruptis ſaxa ceciderunt jugis.

Nec

SEu] Græcorum claſſi ex Aulide portu Bœotiæ ſoluturæ Diana ob cervam ſuam ab Agamemnone cæſam irata negavit ventum, quem oraculi monitu Agamemnon filia ſua Iphigenia redemit. *Sanguine placaſtis ventos & virgine cæſa.* F.

Petere] Ut nunc. F.

Stringebat] Radiis novis contingebat. Herc. Fu. 132. F.

Ortus] Sub matutino, quo tempore, diſcuſſis vaporibus atque humoribus defæcatis, certiora apparent ſomnia. F.

Cum ſubito] Thyeſt. 261. F.

Sonos] Nullus à me viſus liber fuit, in quo non; *ſonos*, haberetur, unum alii laudant, qui; *ſinus*; congrua ſententia. fateor, de ſpecu; quem mox ſignificat verſu 176. Sed cum poſt de ſpecu, cur idem hic dicat? an ut τοῦ λεπτολογεῖν occaſiones quærat Talthybius? non ſed quia terram voces aut ſonos emiſiſſe negant. Verum de ſonis emiſſis aperta res, non cæca, niſi cæcis. an ullus, quæſo, mugitus ſine ſono? terram mugitu fremuiſſe dixit; quid mirum ſi nunc addat, traxiſſe cæcos ex imo ſonos, quaſi laborantis & dolentis gemitus; quam vi perrumpebat Pelidæ vmbra? prius auditus ille mugitus, mox ſoni iſti incerti. De voce emiſſa, nihil eſt: nihil de illa, hic noſter. videntur idem credere, vocem & ſonum. ſed paullo poſt docebo, quid interſit. *Delr.*

Sacer] Cybelæ ſacer. F.

Suum

Nec ſola tellus tremuit: & pontus ſuum
Adeſſe Achillem ſenſit, ac ſtravit vada.
Tunc ſciſſa tellus aperit immenſos ſpecus,
Et hiatus Erebi pervium ad ſuperos iter
Tellure fracta præbet, ac tumulum levat.
Emicuit ingens umbra Theſſalici ducis;
Threïcia qualis arma præludens tuis
Iam, Troja, fatis ſtravit: aut Neptunium
Cana nitentem perculit juvenem coma:
Aut cum inter acies Marte violento furens,
Corporibus amnes cluſit; & quærens iter
Tardus cruento Xanthus erravit vado:
Aut cum ſuperbo victor in curru ſtetit,
Egitque habenas, Hectorem & Trojam trahens.
Implevit omne litus irati ſonus:
Ite, ite inertes: debitos manibus meis

Auſer-

Suum] Thetidos filium, Nerei nepotem, quem tamen quidam Caloë, alii, Philomela Actoris filia, alii Chironis filia natum autumant. *F.*

Erebi] Ab ἔρῳ vel ἐρέφω. ſignificat enim tenebras vel caliginem Orci terra tecti. qua ratione & ab ערב id eſt, veſper deduci poteſt. *F.*

Ingens] Seu umbras reſpicias, quæ notis majores ſemper apparent, Thyeſt. 671. & Oedip. 175. Seu Achillis ſtaturam quam 9 cubitorum altitudinem æquaſſe ferunt. *F.*

Theſſalici] Achillis in Theſſalia à Chirone educati. *F.*

Threicia] Qualis præludium faciens tuis, ô Troja fatis, Thracum auxiliares à Ciſſæo Hecubæ patre copias, & Myſorum ducem Telephum fudit. *F.*

Neptunium] Cycnum Neptuni filium. *F.*

Cana] Propter olorem in quem verſus eſt Cycnus. *F.*

Tardus cruento] Cadaverum vi Xanthum & Simoënta fl. oppletos tarde fluere fecit, Agam. 210. *F.*

Nec hoc tantum, ſed etiam à Vulcano ambuſtus Xanthus, teſte Luciano, Homero, Philoſtrato in Imaginib. Recentiori nomine dictus, *Scamander*, fluvius Troadis, navigiis aptus ab Idæ radicibus defluit, & junctus Simoënti in Helleſpontum influit, teſtibus Homero & Plinio. Θεῖον vocat Heſiodus, non tantum communi fluviorum epitheto, ſed etiam quia, peculiari ritu, divinis honoribus colebatur. Nam Homerus Iliad. ί. Sacerdotem illi tribuit, & Æſchines in epiſt. prodidit, Trojanas virgines nupturas eo ſe flumine abluere, & ſic quaſi virginitatis ſuæ delibationem offerre ſolitas. alius eſt Xanthus Lyciæ Homero Iliad. ζ. alius Bœotiæ Plutarcho quæſt. Græcan. quæſt. 41. *Delr.*

Hectorem] Hectorem enim raptans exclamavit *Expugnavi Trojam.* ſup. v. 125. *F.*

Litus] Sigeum, ubi ſepultus eſt Ach. *F.*

Ite, ite inertes] Manifeſte peccatum in

Auferte honores: ſolvite ingratas rates
Per noſtra ituri maria. non parvo luit
Iras Achillis Græcia: at magno luet.
Deſponſa noſtris cineribus Polyxena
Pyrrhi manu mactetur, & tumulum riget.
Hæc fatus; alta nocte diviſit diem,
Repetenſque Ditem, merſus ingentem ſpecum
Coëunte terra junxit. immoti jacent
Tranquilla pelagi; ventus abjecit minas,
Placidumque fluctu murmurat leni mare.
Tritonum ab alto cecinit hymenæum chorus.

PYR-

in legem verſûs: nec aliud ſuggerunt libri. Si audaci mihi liceat eſſe, reponam *debitoſque manibus*; ut è gloſſâ irrepſerit τὸ *meis*. Niſi forte ad *manus*, id eſt res geſtas, robur, &c. referas ſenſum, non *manes*; ut poſt, *-quæ minor merces poteſt Tantæ dari virtuti?* Raphel.

Manibus meis] Nullum vitium in verſu: nedum ut emendari debeat, *debitoſque manibus Auferte. Manus* enim heic prorſus, victoriæ manu partæ, quomodo vox illa millies ſumitur & auctori noſtro, & aliis. *Grut.*

Noſtra] Matris meæ, &c. ſup. v. 173. *F.*

Non parvo luet] Quanti ſtetit Achillis propter raptam Briſeida ira, experti Græci; videant ne majoris ſibi iræ pœnas arceſſant negata inferis Polyxena. F.

Repone, *luit*. Notum, Μῆνιν ἄειδε θεά. & quam magno illa Græcis conſtiterit. Hoc vult. Sequitur, *At magno luet*. nempe niſi mactetur Polyxena. Caveant iterum experiri Achillis iram. Interpunge igitur, & ita totum locum lege, peſſime vulgo conceptum:

-non parvo luit
Iras Achillis Græcia: at magno luet.
Deſponſa noſtris cineribus Polyxena
Pyrrhi m. m. e. t. r. Scal.

Alta] Solis jam orientis luce mutavit noctem, id eſt, ſe ſub tenebras condidit. vide v. 119. Thyeſt. alii leg. *Hæc fatus alta voce, dimiſit diem.* F.

Merſus] Hiatus qui egreſſo ceſſit, regreſſo clauſit. F.

Tritonum] Deorum marinorum, & Nereidum materterarum Achillis: alii leg. *Triton ab alto cecinit hymenæon choro.* voluntque hunc Neptuni filium mariſque buccinatorem inter ceteros Tritonas vocis humanæ ſolum peritum, Nereidum & Tritonum nomine è profundo mari hymenæum cecinisſe. *F.*

Hymenæum] Thebaid. 262. *F.*

Cum

Pyrrhus. Agamemnon. Calchas.

Agamemnonis cum Pyrrho jurgia ſuper Polyxena compeſcit Calchas.

Cum læta pelago vela rediturus dares,
Excidit Achilles: cujus unius manu
Impulſa Troja corruit tandem ſolo,
Brevi repenſans, quidquid adjecit mora
Scyros, fretumque Lesbos Ægeum ſecans.
Illo remoto, dubia quo caderet, ſtetit.
Velis licet, quod petitur, ac properes dare;
Sero es daturus. jam ſuum cuncti duces
Tulere precium. quæ minor merces poteſt
Tanta dari virtuti? an is meruit parum,
Qui, fugere bellum juſſus, & longa ſedens

Ævum

C*Um læta*] Parta victoria. *F.* Hoc jurgium magna ex parte deſumtum ex jurgio Teucri & Atridarum in Sophoclis Ajace. *Delr.*

Cujus unius] Interfecto Hectore. ſup. v. 125. *F.*

Similem ibidem Teucer ſimili in ingratitudine Agamemnonis rerum ab Ajace geſtarum narrationem texit. *Delr.*

Brevi] Parvo tempore Troja cadens compenſavit longæ expugnationis tarditatem. *F.*

Scyros] Inſ. maris Ægæi, ubi latuit Achilles inter virgines Lycomedis puellari habitu, huc à matre Thetide fati illius præſcia deductus. *F.*

Lesbos] Inſ. maris Ægæi, quam relicta Scyro, Achilles vaſtavit priuſquam ſe Græcorum reliquæ claſſi adjungeret. *F.*

Relicta Scyro Achilles, in Lesbum priuſquam ſe reliquæ claſſi Ilium petenti adjungeret, contendit, eamque inſulam occiſo prius Trambelo Telamonis filio, qui illic habitabat, ex quo Apriatem puellam diligere cœperat, & Achilli ſe oppoſuerat, occidit; ut ex Euphorione narrat Parthenius Erotic. cap. 26. expugnavit. ibi illi Methymna urbs moram obtulit, nec illam potiri poſſe videbatur, niſi Piſidice Regis filia ipſius amore correpta urbem, nuptias pacta, prodidiſſet; quam tamen merito poſtea ſupplicio affecit, milites jubens ut proditricem lapidibus obruerent. hoc narrat poëta ignotus, qui Lesbiaca ſcripſit, cujus fragmentum extat in Parthenio: *Delr.*

Illo] Quod niſi feciſſet dubia ſtetiſſet Lesbos cui parti faveret, *vel* ex oraculi reſponſo ſine Achille in dubio erat, an Troja poſſet capi. *F.*

Quæ minor] An illi ſupra cæteros merito minus quam cæteris debetur pretium? *F.*

Qui, fugere] Cui (cum accepiſſet hanc conditionem filii ſui vitæ à Iove Thetis) licuit longam ætatem ſed tacitam & ingloriam egiſſe, ille tamen prælegit brevem, modo utilem & glorioſam. *F.*

Pylii

Ævum ſenecta degere, ac Pylii ſenis
Tranſcendere annos, exuens matris dolos,
Falſaſque veſtes, faſſus eſt armis virum?
Inhoſpitali Telephus regno impotens
Dum Myſiæ ferocis introitus negat,
Rudem cruore regio dextram imbuit,
Fortemque eandem ſenſit & mitem manum.

Cecidere

Pylii ſenis] Neſtoris. *F.*

Æolus genuit Salmoneum, qui Tironem; quæ peperit Neleum Neſtoris patrem. *Pylius* dicitur etiam Ariſtoteli in Peplo in utroque epigrammate. Auſonius quatuor ætates vixiſſe ſcribit:

Hoc tegor in tumulo quarti jam prodigus ævi
Neſtor, conſilio clarus, & eloquio.

Matris] Quibus mater ipſum abſconderet, ut modo. v. 204. *F.*

Faſſus] Prodidit ſeipſum viſâ galeâ & ſcuto, ut refert in Achilleide Statius, Iccirco Homerus ait à ferro attractum virum. *Delr.*

Armis] Quæ (inter cæteras merces fœmineas, quas Vlyſſes perſona inſtitoris aſſumpta Achillem exploraturus adduxiſſet) viriliter affectando ac tractando ſe prodidit. F.

Inhoſpitali] Telephus Myſiæ rex, cum Græcos Trojam proficiſcentes prohiberet, ne per Myſiam iter facerent, ab Achille vulneratus eſt immedicabiliter ex oraculi reſponſo, niſi peteret auxilium unde vulnus tulit, conciliatum itaque Achilles ſanavit dato è rubigine cuſpidis emplaſtro. *Farn.*

Impotens] Inſolens, ferox. *F.*

Myſiæ] Duplex Myſia, Europæa & Aſiatica; de hac hoc loco ſermo, cui nomen inditum ſcribit Scylax Cariandenus à Myſo fluvio, qui eam perfluit. Vide Apollonium & ejus Scholiaſt. in lib. 1. prope finem. *Delr.*

Rudem] Belli inexpertam, tironis tum Achillis. *F.*

Fortemque] Vulnere. *F.*

Mitem manum] Medela. *F.*

Telephus, Herculis F. rex Myſorum, ſtrenuè Græcos aditu regni ſui arcens, Bacchi dolo cadens, in Pergami cacumine, juxta Suidam, ab Achille lancea percuſſus, ab eodem ſanatus fuit, auctore Higyno c. 101. Dicty, & Izacio in Lycophronem. Propertius;

Myſus & Hæmonia juvenis qua cuſpide vulnus
Senſerat, hac ipſa cuſpide ſenſit opem.

Q. Serenus;

Vt Lariſſæa curatur Telephus haſta.

idem Ovidius & alii plerique affirmant, nempe curatum Telephum ferrugine haſtæ Achilleæ. vnde:

Vulneris auxilium Pelias haſta tulit.

quod inde confictum puto, quia ſyderite herba à ſe inventa, Telephi vulnus Achilles ſanavit. vide Dioſcoridem lib. 4. cap. 33. Plinium lib. 25. cap. 5. *Delr.*

Quod retulimus de Telepho ſanato ab Achille, fuſius commemorat Higynus fab. cap. 101. & Anton. Mizaldus Cent. 7. Memorab. aphoriſ. 4. putat fabulam natam inde quod vel Ariſtot. auctore, vulnera telis æreis inflicta, quia cauſticam & ſiccam exhalationem in vulnere relinquunt, facilius curentur. Id confirmari videtur eo, quod cuſpis haſtæ Achilleæ, ut & enſis Memnonis, & cetera Heroum arma tradita ſint ærea fuiſſe: ex Pauſaniâ docet lib. 1. var. hiſtor. cap. 51. Leonicus; & æs illos eam ad rem temperaturâ quadam indurare ſolitos, ſed eâ amiſſâ ad uſum ferri homines rediiſſe,

Cecidere Thebæ; vidit Eetion capi
Sua regna victus. clade ſubverſa eſt pari
Impoſita celſo parva Lyrneſſos jugo;
Captaque tellus nobilis Briſeide.
Et, cauſa litis regibus, Chryſe jacet;
Et nota fama Tenedos; & quæ paſcuo
Fœcunda pingui Thracios nutrit greges;
Et ſacra Phœbo Cilla. quid! quas alluit
Vernis Caycus gurgitem attollens aquis?
Hæc tanta clades gentium ac tantus pavor,
Sparſæ tot urbes, turbinis vaſti modo,
Alterius eſſet gloria ac ſummum decus:
Iter eſt Achillis. ſic meus venit pater;
Et tanta geſſit bella, dum bellum parat.
Vt alia ſileam merita; non unus ſatis

Hector

diiſſe, referunt Proclus & Zezes in Heſiodum. Medicinam Achilles à Chirone didicit, & ut veriſimile eſt Chirurgicam, quæ tunc forte ſola in uſu. *Delr.*

Thebæ] In Cilicia. *F.*

Eetion] Andromachæ pater. *F.*

Sua regna] Eam Ciliciæ partem, in qua Thebæ. *F.*

Lyrneſſos] Vrbs Troados. *F.*

Briſeide] Hippodomia Briſei filia. *Farn.*

Chryſe] Chryſe Ciliciæ oppido capta, è præda Agamemnoni data eſt Aſtynome Chryſæ Apollinis ſacerdotis filia, quam pater prece & precio repetens à rege repulſus eſt, injuriam hanc Apollo peſte ultus eſt non ceſſatura niſi reddita virgine, ab Achille itaque conſilii ejus authore abſtulit Agamemnon Briſeida: unde ἔχθιστος ἀνάκτων. *F.*

Et nota] *Tenedos notiſſima fama inſula.* F.

Fœcunda pingui] Vtcumque terminos Thraciæ extendas, nunquam illi ad Cillam vel Tenedum pertingent. quid ergo Tenedo vel Cillæ cum Threiciis gregibus commune? Quare arbitrarer eo decennio, quo Trojam obſederunt, Danaos armenta equorum bellicorum (quales ſunt Threicii) illic, propter paſcuorum ubertatem, aluiſſe. Sed utra, *Tenedos*, an *Cilla*? neſcio. nam neutri videtur ſatis recte cohærere, quod dicitur: & Moguntin. manuſc. aliique nonnulli; *mittit*, continent, pro; *nutrit*. ut ſuſpicio me ſubeat, hic aliquid deeſſe, nomen ſcilicet loci, qui equos vel ſubminiſtrabat, vel alebat. *Delr.*

Sacra Phœbo Cilla] Vrbs Troados. *Farn.*

Homerus, Κίλλαν τε ζαθέην, pro *ſacra*, meus cod. antiq. habet *cara*. Delr.

Caycus] Myſiæ amnis. *F.*

Sparſæ tot urbes] Duodecim maritimæ, undecim mediterraneæ, ut gloriatur ipſe Achilles Iliad. 9. *Delr.*

Turbinis] Μηδὲν ἀναβαλλόμενος, celeritate. quæ in rebus bellicis plus valet quam virtus. unde πόδας ὠκὺς, dictus Achilles. F.

Alterius] Quæ aliis ſtati belli fuiſſent cauſæ & fines, Achilli tantum

gradus

Hector fuiſſet? Ilium vicit pater;
Vos diruiſtis. inclytas laudes juvat,
Et clara magni facta genitoris ſequi.
Iacuit peremptus Hector ante oculos patris,
Patruique Memnon, cujus ob luctum parens
Pallente mœſtum protulit vultu diem,
Suique victor operis exemplum horruit,
Didicitque Achilles, & Deis natos mori.
Tum verſa Amazon ultimus cecidit timor.
Debes Achilli, merita ſi digne æſtimas,
Etſi Mycenis virginem atque Argis petat.
Dubitatur etiam? placita nec ſubito probas?
Priamique natam Pelei nato, ferum
Mactare credis? at tuam natam parens
Helenæ immolaſti. ſolita jam & facta expeto.
AG. Iuvenile vitium eſt, regere non poſſe impetum.
Ætatis alios fervor hic primæ rapit,

Pyr-

gradus fuere ad bellum. adeo hæc in tranſcurſu & obiter geſſit. F.

Ilium] In Hectore vincendo. ſup. v. 125. & 186. F.

Sequi] Relatione. F.

Patruique] Priami, cui frater Tithonus Memnonis pater. F.

Parens] Aurora. ſup. v. 10. F.

Pallente mœſtum] Ovidius de Aurora Memnonis matre lib. 13. Metam. ſcripſit; *Cura deam propior luctuſque domeſticus angit Memnonis amiſſi, Phrygiis quem lutea campis Vidit Achillea pereuntem cuſpide mater. Vidit: & ille color, quo matutina rubeſcunt Tempora, palluerat; latuitque in nubibus æther.* idem tradidit Triphiodorus. *Delr.*

Suique] Cum enim videret Memnona Auroræ filium à ſe interfectum, ſe quoque Thetide natum mortalem eſſe didicit. F

Deis natos] Multo melius veriuſque noſter, *& deâ*. Nam parente ſaltem deâ genitus Memnon, uti & Achilles. *Lipſ.*

Verſa Amazon] Pentheſilea ab Achille occiſa. F.

Etſi] Etiamſi ex tuis Mycenæis aut Argivis aliquam peteret. F.

Dubitatur] An dubitas hoſtis natam in Achillis gratiam mactandam tradere, qui tuam ipſius natam Iphigeniam (ſup. v. 161.) Helenæ repetendæ cauſa immolaſti, cum eadem utriuſque necis cauſa ſit ventus redimendus? F.

Iuvenile] Hic fervor juvenibus aliis ab ætate eſt: tibi ulterius etiam a patre hæreditarius. F.

Ætatis alios] Quis hic aliquid mutare audeat? In aliis, inquit Agamemnon, fervor iſte vitium juvenile eſt; in Pyrrho paternum. Alii ab ætate hoc habent, Pyrrhus à patre. Viri illuſtres cum Pyrrho iſta tribuunt, an non aliud agebant? An Agamemnon hic alio reſpicit, quam in ſequentibus; ad contentionem nimirum illam luculentam, quæ eſt Iliados primo? An non poëtæ, Tragici præſertim, Pyrrho

Pyrrhum paternus: ſpiritus quondam truces
Minaſque tumidi lentus Æacidæ tuli.
Quo plura poſſis, plura patienter feras.
Quid cæde dira nobilem clari ducis
Aſpergis umbram? noſcere hoc primum decet;
Quid facere victor debeat, victus pati.
Violenta nemo imperia continuit diu:
Moderata durant. quoque fortuna altius
Evexit ac levavit humanas opes,
Hoc ſe magis ſupprimere felicem decet,
Varioſque caſus tremere, metuentem deos
Nimium faventes. magna momento obrui
Vincendo didici. *Troja nos tumidos facit*
Nimium ac feroces. ſtamus hoc Danai loco,
Vnde illa cecidit. *fateor, aliquando impotens*
Regno ac ſuperbus, altius memet tuli:
Sed fregit illos ſpiritus hæc, quæ dare
Potuiſſet alii, cauſa, fortunæ favor.

Tu

τὸ Ἀχίλλειον ἦθος tribuunt: quod & diligenter Critici notarunt? An non Agamemnon hoc in eo tangit? An poſtremo non ſequentia hoc confirmant? Illa inquam, *Spiritus quondam truces Minaſque tumidi lentus Æacidæ tulit.* Heinſ.

Quondam] In jurgio ſuper Chriſeide remittenda. Iliad. α. ſupra v. 122. *Farn.*

Minaſque] Patiens inflati iratique Achillis minas tuli. F.

Quo plura poßis] Hunc verſum Pyrrho aſcribunt: Sed contra fidem librorum omnium. Nec male inter ſe nexa, ſi continues. reddit enim Atrides rationem pulcherrimam, & Regum Rege, jam ſene, digniſſimam, cur ſuperbiam Achillis patienter tulerit. At Pyrrhum hoc dicere, minus convenit. contumelias ille, non modeſtiam cogitat: ira & juventæ fervore effertur. nihil illi nunc ſanæ, nihil pacatæ mentis: qui conſilium nec datum recipiat, minus recte conſulat aliis. *Delr.*

Cæde] Polyxenæ. F.

Clari ducis] Achillis. F.

Magna] Ego vincendo Trojam didici, quam momento magna obruantur. ὡς τὰ μέγιστα διαλύσαι ῥᾴδιον. *Farn.*

Tumidos] Moguntin. *Timidos.* uterque quidem affectus ab Ilio. Superbia, quia everterant: pavor, quia monebat exemplo, & ipſorum potentiam momento obrui poſſe. Sed de pavore infra commodius, cum de Priamo: nunc ſolam ferociam Pyrrhi, qua efferebatur, vult compeſcere. *Delr.*

Stamus] Neque nos firmiori ſtatu ſumus, quam illi: nos cadere poſſumus ſicut Trojam vidimus. F.

Sed fregit] In me ſpiritus altos fregit, quos aliis poſſet addidiſſe ſecunda fortuna. F.

Tu

Tu me ſuperbum, Priame, tu timidum facis.
Ego eſſe quicquam ſceptra, niſi vano putem
Fulgore tectum nomen, & falſo comam
Vinclo decentem? caſus hac rapiet brevis;
Nec mille forſan ratibus, aut annis decem.
Non omnibus fortuna tam lenta imminet.
Equidem fatebor (pace dixiſſe hoc tua
Argiva tellus liceat) affligi Phrygas
Vincique volui: ruere & æquari ſolo,
Etiam arcuiſſem. ſed regi frenis nequit
Et ira, & ardens hoſtis, & victoria
Commiſſa nocti. *quidquid indignum aut ferum*
Cuiquam videri potuit, hoc fecit dolor,
Tenebræque, per quas ipſe ſe irritat furor,
Gladiuſque felix, cujus infecti ſemel
Vecors libido eſt. quidquid everſæ poteſt
Supereſſe Trojæ, maneat. exactum ſatis
Pœnarum, & ultra eſt. regia ut virgo occidat,
Tumuloque donum detur, & cineres riget,
Et facinus atrox cædis ut thalamos vocem,
Non patiar. in me culpa cunctorum redit.
Qui non vetat peccare, cum poſſit, jubet.
PYR. *Nullumne Achillis præmium manes ferent?*
AG. *Ferent; & illum laudibus cuncti canent;*
Magnumque terræ nomen ignotæ audient.

Quod

Tu me] Al. *Tu me ſuperbum, Priame, tu tumidum facis?* F.

Fulgore tectum] Splendore incruſtatum, intus miſerum. F.

Vinclo] Diademate quod præ ſe ferat lætitiam & felicitatem, quid autem intus non fellis habet? F.

Non omnibus] Hunc noſtrum ὄλβον ἐφήμερον forte rapient non M. carinæ aut X anni, uti nos Trojam, ſed brevis hora. F.

Regi] Non audiunt rationem & modum vindictæ libido, armorum ſtrepitus, victoria ſuperba, eaque licentioſa per noctem, quæ pudore vacat. F.

Dolor] Raptæ Helenæ vindicta. F.

Tenebræque] Noctis, qua capta eſt Troja, licentia. F.

Felix] Victor. F.

Infecti] Cruore ſemel tincti. F.

Vecors] Inſana, reponi neſciens. F.

Et ultra] Et pluſquam ſatis. F.

In me culpa] Niſi prohibeam. F.

Quod ſi levatur ſanguine infuſo cinis,
Opima Phrygii colla cædantur gregis,
Fluatque nulli flebilis matri cruor.
Quis iſte mos eſt, quando in inferias homo eſt
Impenſus homini? detrahe invidiam tuo
Odiumque patri, quem coli pœna jubes.
PYR. *O tumide, rerum dum ſecundarum ſtatus*
Extollit animos; timide, cum increpuit metus:
Regum tyranne, jamne flammatum geris
Amore ſubito pectus, ac Veneris nova?
Soluſne toties ſpolia de nobis feres?
Hac dextra Achilli victimam reddam ſuam:
Quam ſi negas retineſque, majorem dabo,
Dignamque, quam det Pyrrhus. & nimium diu
A cæde noſtra regiâ ceſſat manus,
Paremque poſcit Priamus. AG. *haud equidem nego*
Hoc eſſe Pyrrhi maximum in bello decus,

Sævo

Levatur] Vid. Theb. 172. & Hippol. v. ult. F.

Opima] Herc. Fu. 908. F.

Quando in inferias homo] Thebaid. 172. & Tro. 374. F.

Ab Achille Patroclo duodecim homines in inferias impenduntur apud Homerum Iliad φ'. & Pallanti ab Ænea, apud Virgilium Æneid. 10. Præterea pſeudodiis antiquorum homines immolari non fuit inſolitus. Fecerunt hoc Carthaginienſes & Celtæ, teſte Dionyſio Halicarnaſſ. lib. 1. Scythæ auctore Herodoto in Melpom. Leucadii & Albani, ſi Straboni credimus lib. 10. & 11. Achæi & Lacedæmonii, ut ſcribit Pauſanias in Lacon. & Achaicis, fecere Ariſtomenes. Pellæi, Phocenſes, Lesbii, Lycii teſte Clemente Alex. in Protrept. & Euſeb. lib. 4. de præparat. c. 7. & 8. Rhodii, Salaminii, Spartani, & alii de quibus Theodoret. lib. 7. curation. Græcan. necnon Gotthi, ut teſtantur Olaus Magnus, & Ioannes Magnus in in eorum hiſtoria. *Delr.*

Quem] Quem jubes coli innocentis regiæ virginis morte. *F.*

O tumide] O in ſecundis elate, in adverſis dejecte, ἔχων κραδίην ἐλάφοιο. F.

Regum] Dux ducum, Imperator Græcorum. *F.*

Amore ſubito] Ut olim Chryſeidos & Caſſandræ, ita nunc Polyxenæ? *F.*

Legitur & *ſolito*.

Propter Briſeidem & Chryſeidem hoc dicit. ſed in o. v. l. legitur *ſubito.* utroque modo πολυφιλίαν ejus carpit. *Delr.*

De nobis] De noſtra familia. vivo patri eripiens Briſeida; mortui inferiis Polyxenam negans. *F.*

Majorem] Teipſum ſcilicet. *F.*

Paremque] Regem mortis ſocium poſcit Priamus manu mea interfectus. *Farn.*

Maximum] Ironice. *F.*

Supplex

Sævo peremptus enſe quod Priamus jacet,
Supplex paternus. PYR. *ſupplices noſtri patris,*
Hoſteſque eoſdem novimus. Priamus tamen
Præſens rogavit: tu gravi pavidus metu
Nec ad rogandum fortis, Ajaci preces
Ithacoque mandas, cluſus, atque hoſtem tremens.
AG. *At non timebat tunc tuus, fateor, parens,*
Interque cædes Græciæ, atque uſtas rates,
Segnis jacebat, belli & armorum immemor,
Levi canoram verberans plectro chelym.
PYR. *Tunc magnus Hector, arma contemnens tua,*
Cantus Achillis timuit: & tanto in metu
Navalibus pax alta Theſſalicis *fuit.*
AG. *Nempe iiſdem in iſtis* Theſſalicis *navalibus,*
Pax alta rurſus Hectoris patri fuit.
PYR. *Eſt regis, alii ſpiritum regi dare.*
AG. *Cur dextra regi ſpiritum eripuit tua?*
PYR. Mortem miſericors ſæpe pro vita dabit.
AG. *At nunc miſericors virgines buſto petis.*
PYR. *Iamne immolari virgines credis nefas?*
AG. Præferre patriam liberis regem decet.

Lex

Supplex] Cui ſupplici filii Hectoris cadaver redempturo pepercit pater tuus. *F.*

Supplices] Supplici illi pepercit pater, hoſtem ego inrerfeci. F.

Priamus] Er tamen Priamus re animoſior, venit ipſe Achillem coram deprecaturus; tu non ſuſtinens parris mei irati conſpectum, Ajacem & Vlyſſem cum muneribus & precibus miſiſti ipſe in tentoriis latens. F.

At non] Scoptice. F.

Vſtas] Hectore & Trojanis faces in claſſem inferentibus. F.

Levi] Iliad. έ. F.

Tunc] Er ramen idem Hector, qui tua arma ſprevit, illius lyram rimuit non auſus naves Theſſalas aggredi. F.

Nempe] Nec ſane erat cur timeretur, cum auſus fuerit Priamus hoſtis huc venire. F.

Theſſalicis] Vulgo *Theſſalis*.

Lege cum M. S. ut & ſequenti verſu, *Theſſalicis*. nam in quintâ ſede jambum non reperias, niſi in quadriſyllabis quibuſdam dictionibus. *Commel.*

Eſt regis ſpiritum dare] Vitam dare, parcere regi. ut Priamo pater. *F.*

Alii] Al. alti. F.

Mortem] Vita exrreme miſera mors potior & malum minus. *F.*

Miſericors] Ironice. *F.*

Iamne] Ubi olim hæc mens, quando filiam tuam virginem immolaſti? *Farn.*

Præferre] Me quidem *Vtilitas populi, fraterque, datumque Imperium movit, penſarem ut ſanguine laudem.* F.

PYR. *Lex nulla capto parcit, aut pœnam impedit.*
AG. Quod non vetat lex, hoc vetat fieri pudor.
PYR. Quodcunque libuit facere victori, licet.
AG. Minimum decet libere, cui multum licet.
PYR. *His iſta jactas, quos decem annorum gravi*
Regno ſubactos Pyrrhus exſolvit jugo?
AG. *Hos Scyros animos?* PYR. *ſcelere quæ fratrum caret.*
AG. *Incluſa fluctu.* PYR. *nempe cognati maris.*
Atrei & Thyeſtæ nobilem novi domum.
AG. *Ex virginis concepte furtivo ſtupro,*
Et ex Achille nate, ſed nondum viro.

Illo

Lex nulla] Clementia quidem victoris, non lege ſervabantur a morte captivi ut ſervirent, unde *Servo* nomen apud I.C. quod Ioſ. Scaligero ab ἔρος. aliis ab εἶρος lana unde ἔριθος qui lanificium exercet. F.

Exſolvit] Sacramento in militiam præſtiro abſolvit, Troja ſc. capta, quæ ato capi non potuit ſine uno ex Æacidarum genere. F.

Hos Scyros] Tantoſ-ne tibi animos ſuppeditàt tam ignobilis patria? F.

Scelere] Quæ tamen non habet reges ſceleſtos fratres, quemadmodum habuere Mycenæ Atreum & Thyeſtem. F.

Incluſa] Inſula mari anguſtata. F.

Nempe] In quo Thetys patris mei mater. F.

Atrei] *Prolepſis Ironica:* atque hoc, ut multa alia in hac ſcena deſumuntur è jurgio Teucri & Agam. in Sophoclis Ajace. F.

Virginis] Deidamiæ Lycomedis filiæ ab Achille virgineo habitu latitante conſtupratæ. F.

Sed nondum viro] Quærebat apud Suetonium Tiberius, quomodo id temporis Achilles fuerit vocatus? reſpondet Hygin. in fab. cap. 96. à capillorum colore tunc *Pyrrham* dictum ſic explico & caſtigo iſta Sidonii in carmine ad Felicem:

Inde Scyriadum datus parenti,
Falſa nomina pertuliſſe Pyrrhæ:
Atq; inter tetricæ choros Minervæ, &c.

deſcribit elaborato ſermone, ut ſolet, Tertullianus lib. de pallio cap. 4. *Naturam concuſſit Lariſſeus heros in virginem mutando. ille ferarum medullis educatus, unde & nominis conſilium, quandoquidem labiis vacuerat ab uberum guſtu: ille apud rupicem, & ſilvicolam, & monſtrorum eruditorem ſcrupeâ ſcholâ eruditus. Feras in puero matris ſollicitudinem. patiens certe jam uſtricolas, certe jam virum alicujus clanculo functus, adhuc ſuſtinet ſtolam fundere, comam ſtruere, cutem fingere, ſpeculum conſulere, collum demulcere, aurem quoque foratu effeminatus: quod illi apud Sygeum ſtatua ſervat. plane poſtea mile eſt. neceſſitas enim reddidit ſexum. de prœlio ſonnerat, nec arma longe Ipſum* (inquit) *ferrum virum attrahit. Ceterum ſi poſt incentivum quoque puella perſeveraſſet, potuit & nubere. Ecce itaque mutatio: monſtrum equidem geminum, de viro femina, mox de femina vir.* Hæc Septimius, unde apparet turpitudo transfigurati ſexus, quam hîc Pyrrhi natalibus aſpergit. Nondum virum, veteres *improlem* vocabant teſte Victorino libro 1. artis Grammat. *Delr.*

Illo

PYR. *Illo ex Achille, genere qui mundum ſuo*
Sparſus per omnem, cœlitum regnum tenet,
Thetide aquor, umbras Æaco, cœlum Iove.
AG. *Illo ex Achille, qui manu Paridis jacet.*
PYR. *Quem nec deorum cominus quiſquam petiit.*
AG. *Compeſcere equidem verba, & audacem malo*
Poteram domare: ſed meus captis quoque
Scit parcere enſis. potius interpres deûm
Calchas vocetur. fata ſi poſcunt, dabo.
Tu qui Pelaſgæ vincla ſolviſti rati,
Moraſque bellis; arte qui reſeras polum,
Cui viſcerum ſecreta, cui mundi fragor,
Et ſtella longa ſemitam flamma trahens
Dant ſigna fati; cujus ingenti mihi
Mercede conſtant ora, quid jubeat Deus
Effare, Calcha, noſque conſilio rege.
CA. *Dant fata Danais, quo ſolent precio, viam.*
Mactanda virgo eſt Theſſali buſto ducis;

Sed

Illo ex] Diis totius mundi affine, Thetidos deæ æquoris filio, Æaci inferni judicis nepote, Iovis ſummi pronepote. F.

Paridis] Emphaſis, mollis, effœminati, imbellis Paridis. F.

Quem] Sed ab Apolline Paridi ſavente, idque eminus & per inſidias, neque enim deorum quiſquam eum cominus petere auſus. F.

Malo] Supplicio vel in malum tuum. F.

Captis] Captivis, ut Polyxenæ. &c. *Farn.*

Tu qui] Tu ô Calcha cujus divinatione ſolvimus diu detenti in Aulide, & cujus interpretatione de novem paſſerculis cum matre à ſerpente voratis pertulimus moras decennalis belli. F.

Arte] *Interpres divum, qui numina Phœbi,* &c. id eſt, qui ex ſiderum poſitione futura concipis, potes & augurium includere. F.

Cui viſcerum] Qui per extiſpicium. fata rimaris. F.

Cui mundi] Terræ motum *vult Delrius, ego* tonitru, *namque & hoc ad auſpices pertinere nemo non novit.* F.

Et] Cometen longe crinitum, *vel* ſtellam cadentem. *vide Theb.* 431. deorum placita divinaris. F.

Stella] Cometes, quem Seneca ſtellam eſſe cenſuit lib. 7. Nat. quæſt. Verius tamen, ſtellæ differunt à cometis, ut docent, Ariſtot. li. 1. Meteor. c. 7. Plinius lib. 2. c. 22. & eſt communis opinio philoſophorum & aſtronomorum. *Delr.*

Longa flamma] Extento & diffuſo crine. *Delr.*

Ingenti mercede] Filia mea. ſup. v. 161. & Chryſeide ſup. v. 222. F.

Quo ſolent] Virg. cæſa. F.

Theſſali] Sup. 178. F.

Et triſtes cineres urna coercuit,
Non prodeſt animam tradere funeri,
Sed reſtat miſeris vivere longius?
An toti morimur? nullaque pars manet
Noſtri; cum profugo ſpiritus halitu
Immiſtus nebulis ceſſit in aëra,
Et nudum tetigit ſubdita fax latus?
Quidquid ſol oriens, quidquid & occidens
Novit: cœruleis Oceanus fretis
Quidquid vel veniens vel fugiens lavat,
Ætas Pegaſeo corripiet gradu.
Quo bis ſena volant ſidera turbine,
Quo curſu properat ſecula volvere
Aſtrorum dominus, quo properat modo
Obliquis Hecate currere flexibus;
Hoc omnes petimus fata: nec amplius,
Iuratos ſuperis qui tetigit lacus,

Vſquam

bant ſanguine proximi. F.

Solibus] Luci vitali.ne videant ſolem dieſque. *F.*

Vrna] Quæ cineres combuſtorum capit. *F.*

Non prodeſt] Non eſt opus anima viventis animam placare mortui,quæ (ut totus hic chorus vult) nuſquam eſt,quum autem animas defunctorum ſanguine humano propitiari creditum eſſet, captivos primum in exequiis immolabant; poſtea gladiatorum paria inferiis ad tumulos exhibebant, ſpectaculi voluptate rei atrocitatem adumbrantes. Theb. 172. *F.*

Sed reſtat] An reſtat vita poſt funus? quam quidem vitam, miſeram duxerunt Stoici. *F.*

Cum profugo] Ubi anima (ex mente chori) ex aëre ſeu elementorum ſubtiliſſima parte concreta redit in illa, unde orta ſit. *F.*

Latus] Crematum rogo cadaver. *Farn.*

Quidquid] Omnia in terris, quas Sol videt, quas mare fluxu, aut refluxu alluit, ætas veloci pede corripit. *F.*

Pegaſeo gradu]Veloci,à Pegaſo equo alato è Meduſæ ſanguine juxta πήγας, id eſt,fontes Oceani nato. qui & fontem elicuit Hippocrenem. *F.*

Quo bis ſena ſidera] XII. Signa in Zodiaco. Thyeſt. 838. *F.*

Turbine] Curſu rapido inſtar turbinis. *F.*

Aſtrorum dominus] Sol. Thyeſt. 833. *F.*

Qua velocitate volvuntur duodecim menſes anni; qua celeritate Phœbus & Phœbe peragunt curſum ſuum;eâ properamus ad mortem. tantum enim vitæ,quantum tempori decedit. *Delr.*

Hecate] Hippolyt. 411. F.

Iuratos] Styga Herc. Fu. 711. id eſt, mortuus nuſquam eſt. *F.*

Digitized by Google

Vſquam eſt. ut calidis fumus ab ignibus
Vaneſcit ſpatium per breve ſordidus;
Vt nubes gravidas, quas modo vidimus,
Arctoi Boreæ diſſipat impetus;
Sic hic, quo regimur, ſpiritus effluet.
Poſt mortem nihil eſt, ipſaque mors nihil,
Velocis ſpacii meta noviſſima.
Spem ponant avidi; ſoliciti metum.
Quæris quo jaceas poſt obitum loco?
Quo non nata jacent.
Tempus nos avidum devorat, & chaos.
Mors individua eſt noxia corpori,

Nec

Vſquam] Nullibi eſt, tanquam nunquam fuiſſet. impie, ridicula vero ratio. celerrime ad mortem properamus; ut nubes à vento diſſipantur, ut fumus citò perit; ſic vita hominis. anima igitur hominis moritur. Miſeri, ſi hæc conſequi neceſſario Stoici rebantur: impudentes, ſi cum ſequi non viderent, ut rationi tamen conſentanea, obtrudebant. *Delr.*

Sordidus] Fumi epithetum ab Horatio lib. 4. Od. occupatum. *Delr.*

Gravidas] Pluvia fœtas. *F.*

Diſſipat] Al. disjicit. *F.*

Quo regimur] Rector noſtri & moderator animus. *F.*

Mors nihil] Vitæ enim privatio. *F.*

Avidi] Cupidi mortis, ut, quam credunt, beatitudinem conſequantur. *Delr.*

Sollıciti] Qui pœnas ſcelerum poſt mortem metuunt. ſic ſublatâ ſpe & metu futurorum nugabatur Epicurus ſe genus humanum incomparabili beneficio affeciſſe: eo reſpicit, vel id ſentit potius, quemadmodum Zenon, ut docui ex Theodoreto. *Delr.*

Quæris] Non erimus etiam poſt mortem ſicut nec fuimus ante vitam. Stoice & Epicurice. *F.*

Quo non nata]Eris poſt obitum, quaſi nunquam fuiſſes editus. impie. *Delr.*

Tempus] Præfinito tempore in primam illam unitatem atque confuſam materiam redibunt omnia, unde & rurſum renaſcentur, & in quam recident viciſſim. atque hæc Stoicorum æternitas. *F.*

Chaos] Succeſſu temporis omnia in priſtinum Chaos revolvi cenſebant Stoici; & novos deinde mundos iterum interituros ſecundum cunctas ſui partes; naſci iterum, mori iterum, nullumque circuli iſtius finem agnoſcebant. hæc illo tum æternitas. *Delr.*

Mors individua eſt] Non animæ magis parcens, quam corpori. *F.*

Diſtinctione juvandus eſt locus. Neque parum lucis accedet, ita ſi legas:

Mors individua eſt; noxia corpori,
Nec parcens animæ.

An non certo eſt certius, ita Tragicum ſcripſiſſe? Sic Tertullianus, quanvis alio fine, negat mortem diviſibilem eſſe. *Heinſ.*

Deeſt Moguntino. Porro vocat mortem individuam, hoc ſenſu: fieri nequit ut mors parcat animæ, non parcens corpori, vincatur ab illâ. victrix iſtius. ſic enim dividi mors deberer. at individua. Lepide; ſi quis lepos in tam excordi ſtultitiâ. Quaſi non tota vis mortis in corpore conſumatur: aut

Nec parcens animæ. Tænara, & aſpero
Regnum ſub domino, limen & obſidens
Cuſtos non facili Cerberus oſtio,
Rumores vacui, verbaque inania,.
Et par ſolicito fabula ſomnio.

ACTUS TERTIUS.

ANDROMACHA. SENEX. VLYSSES.

Hectoris uxor viſo territa filium in tumulo paterno abſcondit, quem ſagacitate ſua Vlyſſes latebris exutum ad mortem abducit.

Quid mœſta Phrygiæ turba laceratis comas,
Miſerumque tunſa pectus effuſo genas
Fletu rigatis? levia perpeſſa ſumus,
Si flenda patimur. Ilium vobis modo,.
Mihi cecidit olim, cum ferus curru incito
Mea membra raperet, & gravi gemeret ſono
Peliacus axis pondere Hectoreo tremens,
Tunc obruta atque everſa Troia concidit.
Torpens malis rigenſque ſine ſenſu feror.
Iam erepta Danais conjugem ſequerer meum,

Niſi

aut priuatio quid aliud ſit, quam ejus, cujus eſt, privatio & deſitio. Dividitur morte, animus à corpore: nec tamen mors ipſa dividitur. Parcit mors animæ, quia nihil illi poteſtatis, nihil juris in animam. Compoſitum humanum dividi poteſt, pars altera interimi poteſt: anima nec diviſioni, nec interitui obnoxia. *Delr.*

Tænara] Deſcenſus ad inferos. Herc. Fu. 586. *F.*

Aſpero] Diti illachrymabili regnati inferi. *F.*

Non facili] Non levi, vivis ingredi, umbris exire volentibus. *F.*

Rumores] Ex eadem ſchola, Horatii *fabulæ manes. quos eſſe Nec pueri credunt, niſi qui nondum ære lavantur.* F.

Somnio] Quod dormientes territat ut & ſuperſtitioſos. *F.*

SI flenda] Levium enim dolorum fletus eſt, ingentium ſtupor. *F.*

Modo] Iam tandem captis. *F.*

Mea membra] Mei Hectoris. *F.*

Gravi] Cum Achillis currus ter circum mœnia Trojæ raptaret Hectorem. *F.*

Tunc obruta atque everſa Troja concidit] Mihi concidiſſe viſa eſt. ſup. v. 186. *F.*

Memento, ut τὸ *Troia* τεβρυλλάβως hic legas. quod vulgo non advertitur. Ne in ſuas peccet leges Seneca. *Heinſ.*

Torpens] Illis itaque damnis ſtupens, non ſentio urbis excidium, captivitatemque meam. F.

Erepta] Morte mihi ultro illata aſſererem me in libertatem, niſi hic filiolus meus retineret me in vivis F.

Majo-

Niſi hic teneret. hic meos animos domat,
Morique prohibet. cogit hic aliquid Deos
Adhuc rogare. tempus ærumnæ addidit.
Hic mihi malorum maximum fructum abſtulit,
Nihil timere: proſperis rebus locus
Ereptus omnis: dira, quæ veniant, habent.
Miſerrimum eſt timere, cum ſperes nihil:
SE. *Quis te repens commovit afflictam metus?*
AN. *Exoritur aliquod majus è magno malum.*
Nondum ruentis Ilii fatum ſtetit.
SE. *Et quas reperiet, ut velit, clades Deus?*
AN. *Stygii profundi clauſtra, & obſcuri ſpecus*
Laxantur: &, ne deſit everſis metus,
Hoſtes ab imo conditi tumulo exeunt.
Soliſne retro pervium eſt Danais iter?
Certe æqua mors eſt. turbat atque agitat Phrygas
Communis iſte terror. hic proprie meum
Exterret animum noctis horrenda ſopor.

Quæ

Malorum] Mentis ſecuritatem. nihil ſc. timere.. F.

Proſperis] Quoniam itaque adempta melioris ſortis ſpe, non ſunt quibus me reſervem ad ſecunda, obdureſcat animus in adverſis, nec pejora timeat. F.

Miſerrimum eſt timere] Timor enim, cui nihil ſpei admiſtum ſit, deſperationem, malorum maximum, gignit. nam deſperans meliorem ſortem, jacet omnino, neque ſe conatur erigere: & quia illis omnibus abſtinet.quæ ſalutem poſſent adferre, nunquam ex miſeriâ eripitur. *Delr.*

Majus è magno] Nondum attigit ἀκμήν. etiam aliquid ultra eſt. F.

Manuſcriptum, *è malo malum.* Vt Terentius, *Aliud ex alio malum.* De Homero ſumptum, κακὸν ἐκ κακοῦ αἰεί· aut de Apollonio, χεδόθεν ἢ κακοῦ κακόν. *Fabr.*

Vt velit] Si modo velit. dic velle. *Farn.*

Hoſtes] *Indignanter pro* Hoſtis, id eſt, Achillis umbra Polyxenam ſibi inferias dari petens, ut ſup. Act. 2. *Farn.*

Soliſne retro] Vt hæc vulgo diſtinguuntur, nemo intelligit. Perſonarum vices turbatæ. Ita diſtinguo,

SE. *Soliſne retro pervium e. D. i?*
Certe æqua m. e. AN. *Turbat atque agitat Phrygas.*

Communis i. t. Scal.

Certe] Cum vero æqua ſit mors, non video quo minus pateat idem Trojanis ab inferis iter, & certe patet. namque (ut ſeq.) mihi apparuit Hector. *F.*

Terror] Ab Achillis umbris injectus de Polyxena. F.

Noctis] ἐνύπνιος ὄψις ſomnium. ſeu potius ὕπαρ. quod ex narratione & eventu patet. F.

Quæ

SE. *Quæ viſa portent, effer in medium, metus.*
AN. *Partes fere nox alma tranſierat duas,*
Clarumque ſeptem verterant ſtellæ jugum:
Ignota tandem venit afflictæ quies,
Breviſque feſſis ſomnus obrepſit genis;
(Si ſomnus ille eſt mentis attonitæ ſtupor)
Cum ſubito noſtros Hector ante oculos ſtetit:
Non qualis ultro bella in Argivos ferens,
Grajas petebat facibus Idæis rates;
Nec cæde vaſta, qualis in Danaos furens
Vera ex Achille ſpolia ſimulato tulit.

Non

Quæ viſa] φάντασμα, ὅραμα vel χρηματισμὸς. eſt enim de futuris, ede tua viſa, quæ portent hos metus. *F.*

Nox alma] *Nox* veteribus Dea, teſtibus Orpheo, Heſiodo, Araro; hymnum illi canit Sratius 2. Thebaid. ejusque effigiem ponit Pauſan. in Eliac. laudat hymno peculiari Orpheus. ſiderum alumna Euripidi: *O Nox* (inquit) *nigra, aureorum aſtrorum alumna.* Delr.

Duas] Græci in tres ſtationes ſeu vigilias noctem diſtribuebanr: Romani in quatuor; arguit autem veritatem ſomnii à tempore. vid. ſup. v. 116. F.

Septem] Herc. Fu. 129. *Parrhaſis obliquos Helice cum verteret axes:* F.

Ignota] Miſeræ mihi inſolita. F.

Si ſomnus ille] Niſi ſtupor ille mentis attonitæ ſit dicendus potius quam ſomnus, per quem mihi apparuit hoc viſum. F.

Ὅραμα igitur oblatum ſtupore potius menris, quam ſomno conſopitæ. Non fruſtra hoc additum. nam, auctore Iamblicho, lib. de myſter. Ægyptior. exiſtimabant divinitus immiſſa viſa, ad aliquid futuri indicandum, vigilantibus; vel ſalrem medio quodam modo ſeſe habentibus, offerri; non vero ut vulgaria ſomnia, ſopore gravatis. Propterea volunt apud Homerum Odyſſ. 19. Penelopen Vlyſſi dicere ſuum illud viſum, non ſomnianti ſibi, ſed (ut ajunt) videnti ac palpanti accidiſſe; & Pindaricam Palladem Olymp. 13. Bellerophonti jam evigilanti & cernenti frenum aureum dare. Superſtitioſe ergo noſter accuratus, & accurate ſuperſtitioſus. à quo lubens quærerem, quid ſibi voluerint, qui quo ſomnus profundior, hoc ſomnia certiora judicarunt; ut Triſmegiſtus in Pimandro, qui ſe dium illud inſomnium tum accepiſſe narrat, cum tali ſopore eſſet oppreſſus, quali qui ob ſatietatem vel defatigationem indormiſcunt, quorum ſomnus non levis, ſed graviſſimus eſſe ſolet; ut Homerus, qui 2. Iliad. Agamemnoni Somnum Deum, ſopitis plane ſenſibus, ſcribit apparuiſſe, ut Iamblichus eodem illo opere, qui ſententiæ etiam hujus rationem reddit. Niſi fallor, ut ſomniantium ſomnia ſæpe contraria, ſic Iamblichus & Homerus de ſomniis ſecum pugnantia commenti ſunt. *Delr.*

Non qualis] *Non qualis redit exuvias indutus Achillis, Vel Danaum Phrygios jaculatus puppibus ignes.* F.

Grajas] Græcæ claſſi flammas inferens Trojanas. F.

Vera ex Achille] Patroclo Achillis armis

Non ille vultus flammeum intendens jubar,
Sed feſſus ac dejectus, & fletu gravis,
Similiſque noſtro, ſqualida obtectus coma.
Iuvat tamen vidiſſe. tum quaſſans caput,
Depelle ſomnos, inquit, & natum eripe,
O fida conjux. lateat. hac una eſt ſalus.
Omitte fletus. Troja quod cecidit, gemis?
Vtinam jaceret tota! feſtina. amove
Quocunque noſtra parvulam ſtirpem domus.
Mihi gelidus horror ac tremor ſomnum excutit;
Oculoſque nunc huc pavida nunc illuc ferens,
Oblita nati, miſera quaeſivi Hectorem.
Fallax per ipſos umbra complexus abit.
O gnate, magni certa progenies patris,
Spes una Phrygibus; unica afflictae domus;
Veteriſque ſoboles ſanguinis nimium incliti,
Nimiumque patri ſimilis: hos vultus meus
Habebat Hector; talis inceſſu fuit,
Habituque talis. ſic tulit fortes manus;
Sic celſus humeris, fronte ſic torva minax,
Cervice fuſam diſſipans lata comam.
O nate, ſero Phrygibus, at matri cito,

Eritne

armis induto & ab Hectore exuto. *Antith. vera & ſimulato*. F.

Patroclum intellige, qui Achillis arma induerat, Iliad. π'. ceterum ſunt hæc ex Virgilio l. 2. Æneid.

Hei mihi, qualis erat, quantum mutatus ab illo
Hectore, qui redit exuvias indutus Achillis,
Vel Danaum Phrygios jaculatus puppibus ignes. Delr.

Non ille] Non ille vultus rubicundus ſeu auguſtus & Majeſtate plenus. *vel* oculi ſplendore micantes, quos Ion. Chius Herculi, Homerus Achilli tribuit. F.

Noſtro] Vultui. F.

Squallida obtectus coma] Virgilius, de Hectore;

Squallentem barbam & concretos ſanguine crines,
Vulneraque illa gerens, quæ circum plurima muros
Accepit patrios —— Delr.

Iuvat tamen vidiſſe] Etiam ſic, deformem, ſquallidum. F.

Vtinam] Utinam ejus ruinæ modo poſito tandem & periodo non ulterius cædes graſſetur. F.

Fallax] *Et fruſtra comprenſa manus effugit imago.* F.

Spes una] Uſque ad invidiam & timorem hoſtium, ne ſuperſtes patris & patriæ excidium ulciſcaris. F.

Hos

Eritne tempus illud, ac felix dies,
Quo Troici defenſor & vindex ſoli,
Recidiva ponas Pergama, & ſparſos fuga
Cives reducas? nomen & patriæ ſuum,
Phrygibuſque reddas? Sed mei fati immemor,
Tam magna timeo vota. quod captis ſat eſt,
Vivamus. heu me, quis locus fidus meo
Erit timori? quave te ſede occulam?
Arx illa pollens opibus & muris deûm,
Gentes per omnes clara, & invidiæ capax,
Nunc pulvis altus. ſtrata ſunt flamma omnia,
Supereſtque vaſta ex urbe ne tantum quidem,
Quo lateat infans. quem locum fraudi legam?
Eſt tumulus ingens conjugi caro ſacer,
Verendus hoſti; mole quem immenſa parens
Opibuſque magnis ſtruxit in luctus ſuos
Rex non avarus. optime credam patri.
Sudor per artus frigidus totos cadit.
Omen tremiſco miſera feralis loci.

Hac

Hos vultus] *Sic oculos, ſic ille manus, ſic ora ferebat.* F.

Sero] In ſubſidium & defenſionem patri. F.

Cito] Mihi enim curæ & ſoliciti timoris cauſa es. ſup. 419. F.

Recidiva] Virgilianum illud imitatur;

Et recidiva manu poſuiſſem Pergama victis. Delr.

Sed mei] Sed ſortis meæ ſomniique immemor nimis felicia vota exopto. alii leg. *Memor.* F.

Tam magna timeo vota] Sententia poſtulat. *fati memor.* Revocat ſe à tam magnis & felicibus votis Andromacha: & ſcio, inquit, aliud eſſe fatum Trojæ & Troum. *Lipſ.*

Deûm] Neptuni & Apollinis, qui conducti à Laomedonte ſeu Ilo potius mœnibus cinxere Ilium. ſed & Æaco laboris pars demandata, ne πάνγη θεότευκτοι forent inexpugnabiles F.

Invidiæ] Namque *ſumma petit livor.* F.

Fraudi] Dolo ſed non malo. latebris ad filium occulendum. inf. v. 499. F.

Sacer] Religioſus. Feſtus ex Gallo Ælio: *Sacrum ædificium conſecratum Deo: ſanctum murum, qui ſit circa oppidum: religioſum ſepulcrum, ubi mortuus ſepultus aut humatus ſit.* tamen ſæpe confunduntur hæc, & ſepulcrum ſacrum, ſanctum, religioſum dicitur. Vide Feſtum in *religioſus*. Delr.

Verendus] Cui & hoſtis abſtinet. F.

Mole] Quem Priamus in mœrorem, luctuſque, ut evenit, ſuos, nequaquam avarus ſplendidum ſtruxerat. *Farn.*

Omen] Vereor ne infauſto ſepulchri omine mortem illi prædixerim. *Farn.*

Arcuit

SE. *Hæc cauſſa multos una ab interitu arcuit;*
Credi periiſſe. vix ſpei quidquam eſt ſuper;
Grave pondus illum, magna nobilitas, premit.
AN. *Ne prodat aliquis.* SE. *amove teſtes doli.*
AN. *Si quæret hoſtis?* SE. *urbe in everſa perit.*
AN. *Quid proderit latuiſſe redituro in manus?*
SE. *Victor feroces impetus primos habet.*
AN. *Quid? quod latere ſine metu magno nequit?*
SE. *Miſer occupet præſidia, ſecurus legat.*
AN. *Quis te locus, quæ regio ſeducta, invia*
Tuto reponet? quis feret trepidis opem?
Quis proteget? qui ſemper, etiam nunc tuos,
Hector, tuere; conjugis furtum pia
Serva, & fideli cinere victurum excipe.
Succede tumulo, nate. quid retro fugis,
Turpeſque latebras ſpernis? agnoſco indolem.
Pudet timere. ſpiritus magnos fuge,
Animoſque veteres. ſume quos caſus dedit.
En intuere, turba quæ ſimus ſuper,

Tumu-

Arcuit] frequenti mendo Moguntin. *arguit.* ſequentia autem puto perſonarum incongrua interpoſitione vitiata. vellem ſic legi:

SE. *Hæc cauſſa multos una ab interitu arcuit.*
Credi periiſſe. AN. *Vix ſpei quicquam eſt ſuper.*
Grave pondus illum, magna nobilitas premit.
SEN. *Ne prodat aliquis, amove teſtes doli.*
AN. *Si quæret hoſtis?* SEN. *Vrbe in everſa perit.*

Verebatur mater filium in ſepulchro recondere, ne vere illi ſepulcrum id fieret. Imo (inquit SEN.) non eſt quod metuas, hoc ipſum illi futurum ſaluti. AN. Fruſtra id ſperamus, nimia ejus nobilitas incurret in oculos omnium, erit illi exitio, quæ metuenda hoſtibus. SEN. latere poterit, ſi conſcius nemo qui prodat. recedere omnes à te jube. AN. ſaxo. ſed quid hoſti quærenti ſum reſponſura? SEN. in manu id. periiſſe in urbe pereunte. *Delr.*

Vix ſpei &c.] Anaſtrophe, quicquam supereſt. Raphelengius & Delrius alias diſponunt perſonas. F.

Perit] Dic, periiſſe. F.

Quid] Quid proderit ad tempus latuiſſe, ſi poſtmodum in manus hoſtium ſit venturus. F.

Occupet] Obvia quæque & quæ occurrerint præſidia capeſſat, arripiat. F.

Legat] Eligat. F.

Indolem] Fortitudinem velut à patre hereditariam, quæ formidare & formidabilia effugere neſcit. F.

Veteres] Prioris fortunæ. F.

Quæ ſimus ſuper] Quæ ſuperſumus. F.

Tumu-

Tumulus, puer, captiva. cedendum eſt malis.
Sanctas parentis conditi ſedes, age,
Aude ſubire. fata ſi miſeros juvant,
Habes ſalutem. fata ſi vitam negant,
Habes ſepulchrum. SE. *clauſtra commiſſum tegunt.*
Quem ne tuus producat in medium timor,
Procul hinc recede, teque diverſam amove.
AN. Levius ſolet timere, qui propius timet.
Sed, ſi placet, referamus hinc alio pedem.
SE. *Cohibe parumper ora, queſtuſque opprime.*
Greſſus nefandos dux Cephalenum admovet.
AN. *Dehiſce tellus, tuque conjux ultimo*
Specu revulſam ſcinde tellurem Stygis.
Sinu profundo conde depoſitum meum.
Adeſt Vlyſſes; & quidem dubio gradu
Vultuque; nectit pectore aſtus callidos.
VL. *Dura miniſter ſortis, hoc primum peto,*
Vt ore quamvis verba dicantur meo,
Non eſſe credas noſtra. Grajorum omnium
Procerumque vox eſt, petere quos ſeras domos
Hectorea ſoboles prohibet. hanc fata expetunt.
Solicita Danaos pacis incerta fides
Semper tenebit, ſemper à tergo timor
Reſpicere coget; arma nec poni ſinet,
Dum Phrygibus animos natus everſis dabit

Andro-

Tumulus] Paternus. F.

Puer] Tu. F.

Captiva] Ego. F.

Dux] Ulyſſes. F.

Cephalenum] Pop. Cephalenes inſulæ Ionii maris, qui Ulyſſem ſecuti ſunt ad Trojam. Αὐτὰρ ὀδυσεύς ἦγε κεφαλλῆνας μεγαθύμους. F.

Dehiſce] Diſcede, & pande ſinus tuos, ut puero latebras præbeas. *Delr.*

Dubio] Cunctabundo, ancipiti κυνηγετοῦντι καὶ μετερχομένῳ ἴχνη νεοχάρακτα. F.

Miniſter] Talthybius in Troad. Euripid. μή με στυγήσῃς, οὐχ ἑκὼν γὰρ ἀγγέλλω Δαναῶν τε κοινὰ Πελοπιδῶν τ' ἀγγέλματα. Solenne vero eſt mali nuncii miniſtris mandatum præfatione mollientes, culpam à ſe avertere in alios rejectam. F.

Seras] Sero reviſendas. F.

A tergo] Ne ſequatur ultor. F.

Natus] Tuus ô Andromacha. F.

Andromacha. AN. *veſter augur hoc Calchas canit?*
VL. *Et ſi taceret augur hac Calchas, tamen*
Dicebat Hector, cujus & ſtirpem horreo.
Generoſa in ortus ſemina exurgunt ſuos.
Sic ille magni parvus armenti comes,
Primiſque nondum cornibus findens cutem,
Cervice ſubito celſus, & fronte arduus,
Gregem paternum ducit, ac pecori imperat.
Quæ tenera caſo virga de trunco ſtetit,
Par ipſa matri tempore exiguo ſubit,
Vmbraſque terris reddit, & cœlo nemus.
Sic male relictus igne de magno cinis
Vires reſumit. eſt quidem injuſtus dolor
Rerum æſtimator: *ſi tamen tecum exigas,*
Veniam dabis, quod bella poſt hyemes decem,
Totidemque meſſes jam ſenex miles timet,
Aliaſque clades rurſus, ac nunquam bene
Trojam jacentem. magna res Danaos movet,
Futurus Hector. libera nos hoc metu.
Hæc una naves cauſa deductas tenet;
Heic claſſis hæret. neve crudelem putes,
Quod ſorte juſſus Hectoris natum petam;

Petiſſem

Dicebat] Rebus clare geſtis præeundo. forte verbis. F.

In ortus] Vt parentes ſuos referant. F.

Findens] Vitulus *nondum rupta fronte, qui vexat naſcenti robora cornu* F.

Paternum] Quem taurus pater duxerat. F.

Matri] Arbori, è qua hic ſurculus ſeu planta fuit avulſa aut exciſa. F.

Male] Incaute, *ut ſolet à ventis alimenta reſumere, quæque Parva ſubinducta atuit ſcintilla favilla Creſcere & in veteres agitata reſurgere vires.* F.

Eſt quidem] Dolor eſt injuſtus æſtimator rerum. F.

Exigas] Si recte putes omnia.

Bella] Nova, alia. F.

Totidemque] Gruterus leg. Totidemque menſes. F.

Nunquam] Non funditus & radicitus everſam, ſuperſtite Aſtyanacte in novi belli ſemina, ut quondam Priamo. F.

Futurus] Filius tuus futurus alius Hector. F.

Deductas] E litore, & ad navigandum paratas. F.

Tenet] Moratur. F.

Quod ſorte] Sorte huic miniſterio delegatus. ſupra v. 522. vel dicta per carmina ſorte, id eſt, oraculo, à Tireſia effato. ſup. 366. Oed. 291. F.

Hectoris] Hoſtis mihi. F.

Oreſtem

Petiſſem Oreſtem. patere quod victor tulit.
AN. *Vtinam quidem eſſes, nate, materna in manu;*
Noſſemque quis te caſus ereptum mihi
Teneret, aut quæ regio. non hoſtilibus
Confoſſa telis pectus, aut vinclis manus
Secantibus præſtricta; non acri latus
Vtrumque flamma cincta, maternam fidem
Vnquam exuiſſem. nate, quis te nunc locus,
Fortuna quæ poſſedit? errore avio
Vagus arva luſtras? vaſtus an patriæ vapor
Corripuit artus? ſævus an victor tuo
Luſit cruore? nunquid immanis feræ
Morſu peremptus paſcis Idæas aves?
VL. *Simulata remove verba. non facile eſt tibi*
Decipere Vlyſſem. vicimus matrum dolos,
Etiam Dearum: caſſa conſilia amove.
Vbi natus eſt? AN. *ubi Hector? ubi cuncti Phryges?*
Vbi Priamus? unum quæris, ego quæro omnia.
VL. *Coacta dices, ſponte quod fari abnuis.*
AN. Tuta eſt, perire quæ poteſt, debet, cupit.
VL. Magnifica verba mors prope admota excutit.
AN. *Si vis, Vlyſſe, cogere Andromacham metu,*

Vitam

Oreſtem] Etiam Agamemnonis imperatoris noſtri filium. *F.*

Quod victor] Quod Agamemnon in filia Iphigenia ſup. 161. *F.*

Non hoſtilibus] Nullum me genus cruciatus cogeret, ut filium proderem. *F.*

Flamma cincta] Veteres flammam & ignem ad exprimendum, quod volebant, quæſtionibus adhibuiſſe, ex Martyrum hiſtoriis patet à Prudentio & aliis compoſitis: & Lucretio; *Verbera, carnifices, robur, pix, lamina, tædæ.* Delr.

Vapor] Incendio mixtus fumus. *F.*

Luſit cruore] Per ludibrium te tantulum interfecit. *F.*

Idæas] Trojanas vel in monte Ida. *F.*

Vlyſſem] Emphatice qui aſtutus πολύμητις, ποικιλόμητις. F.

Matrum] Clytemneſtræ, cum peterem Iphigeniam, ſup. v. 161. & Thetidos cum Achillem explorarem. ſup. v. 211. *F.*

Dearum] *Indignanter* pro Deæ, id eſt, Thetidos, quamvis enim & Palladis ſimulacrum ſuſtulerit, nihil tamen hoc ad matrum dolos. *F.*

Vbi Hector] Quaſi vero difficile ſit puerum perire, cum Hector, Phryges omnes, Priamus perierint. *F.*

Tuta eſt] Quæ poteſt, debet cupitque mori, ſecura eſt. *F.*

Digitized by Google

Vitam minare. nam mori votum eſt mihi.
VL. *Verberibus, igni, morte, cruciatu, eloqui*
Quodcunque celas, adiget invitam dolor,
Et pectore imo condita arcana eruet.
Neceſſitas plus poſſe, quam pietas, ſolet.
Stulta eſt fides, celare quod prodas ſtatim.
AN. *Propone flammas, vulnera, & diras mali*
Doloris artes, & famem & ſævam ſitim,
Variaſque peſtes undique & ferrum inditum
Viſceribus uſtis, carceris cœci luem,
Et quidquid audet victor iratus tumens.
VL. *Animoſa nullos mater admittis metus:*
Hic ipſe, quo nunc contumax perſtas, amor,
Conſulere parvis liberis Danaos monet.
Poſt arma tam longinqua, poſt annos decem;
Minus timerem quos facit Calchas metus,
Si mihi timerem. bella Telemacho paras.
AN. *Invita Vlyſſi gaudium ac Danais dabo?*
Dandum eſt. fatere, quos premis luctus, dolor.
Gaudete Atridæ; tuque lætifica, ut ſoles,
Refer Pelaſgis. Hectoris proles obiit.
VL. *Et eſſe verum hoc qua probas Danais fide?*
AN. *Ita quod minari maximum victor poteſt,*

Con-

Morte, cruciatu] *Mortis cruciatu.* & ſane ridiculum ſit, ſi ſententiam ſpectes, mori volenti mortem minari: mortis verò cruciatum illi minari, hoc eſt minari per cruentos cruciatuum modos ſe enecaturum, magis metuendum ſit. *Delr.*

Minimè verò in eorum ſententiam eo, qui malunt, *mortis cruciatu.* quod nec libri, quos vidi, præferunt; nec patitur verſus. Et ſanè haud credam Vlyſſem tam articulate penſitaſſe quid minaretur, ut mortem diſtingueret a cruciatu mortis. *Raphel.*

Stulta eſt] Plerique libri verſum nunc non agnoſcunt. *F.*

Fides] Silentium. *F.*

Animoſa] Alii aliàs diſponunt & hunc verſum Andromachæ tribuentes legunt. *Animoſa nullos mater admittit metus.* VL. *hic ipſe quo,* &c. *F.*

Hic ipſe] Amoris iſte affectus, quo tam pertinaciter filio tuo proſpicis, & nos monet noſtris æque conſulere. *F.*

Longinqua] Procul à patria. *F.*

Facit] Vaticinatur. *F.*

Telemacho] Filio meo. ſi ſuperſit Aſtyanax in ultionem. *F.*

Fatere] Fatere, ô dolor, luctus quos premis. *F.*

Ita quod minari] Et ipſum ſophiſtam Ulyſſem pene capit æquivoci juramenti fal-

Contingat, & me fata maturo exitu
Facilique ſolvant, ac meo condant ſolo,
Et patria tellus Hectorem leviter premat;
Ut luce caret, ut inter extinctos jacet,
Datuſque tumulo debita exanimis tulit:
VL. *Expleta fata ſtirpe ſublata Hectoris,*
Solidamque pacem lætus ad Danaos feram.
Quid agis Ulyſſe? Danaidæ credent tibi?
Tu cui? parenti. fingit an quidnam parens,
Nec abominandæ mortis auſpicium pavet?
Auſpicia metuunt, qui nihil majus timent.
Fidem alligavit jurejurando ſuam.
Si pejerat, timere quid gravius poteſt?
Nunc advoca aſtus, anime; nunc fraudes, dolos,
Et totum Ulyſſem. veritas nunquam latet.
Scrutare matrem. mœret, illacrymat, gemit,
Et huc & illuc anxios greſſus refert,
Miſſaſque voces aure ſolicita excipit.
Magis hæc timet, quam mœret. ingenio eſt opus:
* *Alios parentes, alloqui in luctu decet:*
Tibi gratulandum eſt. miſera, quod nato cares,
Quem mors manebat ſæva, præcipitem datum
E turre, lapſis ſola quæ muris manet.
AN. *Reliquit animus, membra quatiuntur, labant,*
Torpetque vinctus frigido ſanguis gelu.

VL. *En*

ti fallacia, dum jurat mater filium (in tumulo abditum) luce carere & inter extinctos jacere. F.

Meo condant] Patrio ſolo, nec abducar captiva. F.

Leviter] Vide ultimum verſ. *Hippolyti.* F.

Debita] Exequias, juſta debita mortuis. F.

Auſpicium] Omen mortis immaturæ duræque & malorum quibus ſe jurejurando devovet. F.

Auſpicia] Interrogative hoc, *vel* Ironice. F.

Totum] Omnes Ulyſſis artes, technas, aſtus. F.

Scrutare] *Hæc ſecum, mulieris geſtus advertens.* F.

**His Andromacham ſubdole affatur.* F.

Alloqui] Conſolari. *alloquio curæ parte levare decet.* παραμυθεῖσθαι. F.

Reliquit] Al. *Deliquit.* P. Scriverius leg. *Me liquit.* & hæc quibuſdam lib. continuantur Ulyſſi tacite & callide mulieris affectus obſervanti. F.

VL. *En tremuit. hac, hac parte quærenda eſt mihi.*
Matrem timor detexit. iterabo metum.
Ite, ite celeres, fraude materna abditum
Hoſtem Pelaſgi nominis, peſtem ultimam,
Vbicunque latitat, erutam in medium date.
Bene eſt. tenetur perge, feſtina, attrahe.
Quid reſpicis, trepidaſque? jam certe perit.
AN. *Vtinam timerem, ſolitus ex longo eſt metus.*
Dediſcit animus ſero, quod didicit diu.
VLY. *Luſtrale quoniam debitum muris puer*
Sacrum anteceſſit, nec poteſt vatem ſequi
Meliore fato raptus: hoc Calchas ait
Modo piari poſſe redituras rates,
Si placet undas Hectoris ſparſi cinis,
Ac tumulus imo totus æquetur ſolo.
Nunc ille quoniam debitam effugit necem,
Erit admovenda ſedibus ſacris manus.
AN. *Quid agimus? animum diſtrahit geminus timor:*
Hinc gnatus, illinc conjugis chari cinis.
Pars utra vincet? teſtor immites deos,
Deoſque veros, conjugis manes mei,
Non aliud, Hector, in meo nato mihi
Placere, quam te. vivat, ut poſſit tuos
Referre vultus. Prorutus tumulo cinis

Merge-

Hac] Per timorem. *F.*

Ite,] *Comites ſeu famulos alloquitur. F.*

Bene eſt] Fingit puerum inventum ab aliquo è ſuis abduci à tergo Andromachæ, quod illa timens reſpicit trepide. unde illam filium occuliſſe conjicit. F.

Vtinam] Excuſat metum à metu diuturno profectum non à juſta cauſa, inquiens, utinam mihi viveret filius eſſetque veri timoris cauſa! *F.*

Luſtrale] Ut mulierem penitus excutiat, metum illi adauget, fingitque jubere Calchantem undas Hectoris cineribus placare, ſi minus inveniatur puer. *F.*

Debitum] De turre dejiciendum. *F.*

Meliore] Mitiore, quam ut de turre præcipitaretur. *F.*

Sedibus] Sepulchro Hectoris. Sepulchra autem violare nefas, omniũq; nationum ritibus&legibus cautum. *F.*

Quid agimus] *Hac ſecum. F.*

Manes mei] *Appoſitive.* præcipuo autem honore veteres colebant deos domeſticos & ſuorum lares. *F.*

Quam te] Quam quod te referat. *F.*

Prorutus] Fluctuat metu dubia mulier,

Mergetur? oſſa fluctibus ſpargi ſinam
Disjecta vaſtis? potius hic mortem oppetat:
Poteris nefandæ deditum mater neci
Videre? poteris celſa per faſtigia
Miſſum rotari? potero; perpetiar; feram,
Dum non meus poſt fata victoris manu
Iactetur Hector. hic ſuam pœnam poteſt
Sentire; at illum fata jam in tuto locant.
Quid fluctuaris? ſtatue, quem pœnæ extrahas.
Ingrata, dubitas? Hector eſt illic tuus.
Erras, utrinque eſt Hector: hic ſenſu potens,
Forſan futurus ultor extincti patris.
Vtrique parci non poteſt. quidnam facis?
Serva è duobus, anime, quem Danai timent.
VL. *Reſponſa peragam, funditus buſta eruam.*
AN. *Quæ vendidiſtis?* VL. *pergam, & è ſummo aggere*
Traham ſepulchra. AN. *cœlitum appello fidem,*
Fidemque Achillis; Pyrrhe, genitoris tui
Munus tuere. VL. *tumulus hic campo ſtatim*
Toto jacebit. AN. *fuerat hoc prorſus nefas*
Danais inauſum. templa violaſtis, Deos
Etiam faventes. buſta tranſierat furor.
Reſiſtam, inermes offeram armatis manus:
Dabit ira vires. qualis Argolicas ferox

Tur-

lier, nec cogitat erui non poſſe cineres ſalvo filio in tumulo abſcondito. *F.*

Hic] Aſtyanax. *F.*

Illum] Hectorem. *F.*

Senſu potens] Vivus. *F.*

Serva è duobus] Variant libri antiq. ſunt in quibus legitur, *Serva è duobus illum, quem Danai timent.* in aliis continetur; *Serva è duobus malum, quod Danai timent.* *F.*

Buſta] Tumulum in quo cadaver uſtum & cinefactum. proprie enim cadaveris crematio *Buſtum* dicitur ab antiquo Buro à πυρόω, locus *Vſtrina*, operis extructio *Sepulchrum*, Inſcriptio *Monumentum*. ſtrues lignorum, *Rogus*. Ignis inflammatus, *Pyra*. apparatus mortuorum, *Funus*. *F.*

Quæ vendidiſtis] Corpus Hectoris, mortui Achillis locum ſepulchro extruendo Græci vendiderunt. *F.*

Fuerat] Hactenus à ſepulchris violandis abſtinuiſtis, cætera utut furioſi. *F.*

Qualis] *Quales Threiciæ cum flumina Thermodoontis Pulſant & pictis bellantur Amazones armis, ſeu circum Hippolyten, ſeu cum ſe Martia curru Pentheſilea refert.* *F.*

Turmas Amazon ſtravit; aut qualis Deo
Percuſſa Manas, entheo ſylvas gradu
Armata thyrſo terret, atque expers ſui
Vulnus dedit, nec ſenſit; in medios ruam,
Tumuloque cineris ſocia defenſo cadam.
VL. *Ceſſatis? & vos flebilis clamor movet,*
Furorque caſſus fœminæ? juſſa ocyus
Peragite. AN. *me, me ſternite heic ferro prius.*
Repelle Avernum. rumpe fatorum moras.
Molire terras Hector, ut Vlyſſem domes.
Vel umbra ſatis eſt. arma concuſſit manu:
Iaculatur ignes. cernitis Danai Hectorem?
An ſola video? VL. *funditus cuncta erue.*
AN. *Quid agis? ruina mater & gnatum & virum*
Proſternis una. forſitan Danaos prece
Placare poteris. conditum elidet ſtatim
Immane buſti pondus. intereat miſer,
Vbicunque potius, ne pater gnatum obruat,
Prematque patrem gnatus. ad genua accido
Supplex, Vlyſſe, quamque nullius pedes
Novere dextram, pedibus admoveo tuis.
Miſerere matris, & preces placidus pias
Patienſque recipe; quoque te celſum altius
Superi levarunt, mitius lapſos preme.

Miſe-

Deo] Furore Bacchico percita. *F.*

Manas] Agave. Theb. 17. & Oedip 616. *F.*

Entheo] Afflatu numinis acta. Oed. 628. *F.*

Expers] Mente abalienata, animi impos. *F.*

Molire] Αρηξον, ἔλθε, καὶ σκιὰ φάνηθί μοι, Eurip. *F.*

Arma] *Vel* in eorum terrorem fingit, *vel* per phantaſiam videtur cernere Hectorem. *F.*

Iaculatur] Ut quondam, naves Græcorum flammis petens. *F.*

Conditum] Filium abſconditum. *F.*

Intereat] Vel de turre præcipitatus aut ubicunque, modo ne in patris ſepulchro. *F.*

Ad genua] Verecundiæ veteres frontem aſſignabant, impudentiæ os, ſagacitati vel irriſioni naſum, judicio aurem, faſtui ſupercilium, virtuti & fidei dextram, miſericordiæ genua, quæ illius cui ſe ſupplices ingererent, contingebant ut & caput, ſeu mentum, & dextram. velut τὸ ἡγεμονικὸν, τὸ πραξιλικὸν; καὶ τὸ κινητικὸν, Symbola conſenſus actionis & progreſſus ad

præ-

Miſero datur quodcunque, fortunæ datur.
Sic te reviſat conjugis ſancta torus,
Annoſque, dum te recipit extendat ſuos
Laërta! ſic te juvenis excipiat tuus,
Et vota vincens veſtra felici indole,
Ætate avum tranſcendat, ingenio patrem!
Miſerere matris. unicum afflictæ mihi
Solamen hic eſt. VL. *exhibe gnatum, & roga.*

ANDROMACHA.

Evocat filium è tumulo mater, jubetque ſupplicem petere Vlyſſis gratiam.

HVc è latebris procede tuis,
Flebile matris furtum miſeræ.
Hic puer, hic eſt terror, Vlyſſe,
Mille carinis. Submitte manus,
Dominique pedes ſupplice dextra
Stratus adora: nec turpe puta,
Quidquid miſeros fortuna jubet.
Pone ex animo reges atavos,

Magniſ-

præſtanda, quæ petuntur. *F.*

Miſero datur] Ita M. s. & typis editi omnes; diſtinguendum autem poſt *quodcunque*, non poſt *datur*, hoc ſenſu: quicquid miſero datur, id Fortunæ datur; ut ſi quando ipſe miſer fias, illa tibi beneficium acceptum referre jure teneatur. *Commel.*

Fortunæ] Par relaturæ illi qui ſuccurrit miſeris, lubricæ fortunæ memor. Lipſ. autem legit *Miſeræ datur quodcunque fortunæ, datur.* q. d. animo vere liberali datur, non aucupanti & retributionem ſperante. *F.*

Sic te reviſat] Sic tu reviſas thorum. *Hypallage.* F.

Conjugis] Penelopes caſtæ & reditum tuum expectantis. *F.*

Laërta] Pater tuus. *F.*

Iuvenis] Telemachus filius. *F.*

Avum] Laërtem *F.*

Exhibe] Juridicum & ſollemne vocabulum. vide D. de liberis exhibendis. *Delr.*

TError] Jam enim à Græcis metuebatur, Auſonius:

Flos Aſiæ, tantaque unus de gente ſuperſtes
Parvulus; Argivis ſed jam de patre timendus,
Hîc jaceo Aſtyanax, Scæis dejectus ab altis.
Prô dolor! Iliaci, Neptunia mœnia, muri
Viderunt aliquid crudelius Hectore tracto. Delr.

Magnique ſenis jura per omnes
Inclyta terras: excidat Hector.
Gere captivum; poſitoque genu,
Si tua nondum funera ſentis,
Matris fletus imitare tuæ.
Vidit pueri regis lacrymas
Et Troja prior, parvuſque minas
Trucis Alcidæ flexit Priamus.
Ille, ille ferox, cujus vaſtis
Viribus omnes ceſſere feræ:
Qui perfracto limine Ditis
Cæcum retro patefecit iter,
Hoſtis parvi victus lacrymis,
Suſcipe, dixit, rector habenas,
Patrioque ſede celſus ſolio,
Sed ſceptra fide meliore tene.
Profuit illo victore capi.
Diſcite mites Herculis iras;
An ſola placent Herculis arma?
Iacet ante pedes non minor illo
Supplice ſupplex, vitamque petit.
Regnum Trojæ, quocumque volet,
Fortuna ferat.

VLYS-

Magnique] Priami. *F.*
Hector] Memoria, *vel* indoles & virtus Hectoris. *F.*
Gere] Geſtu te præbe, gere te more captivi. *F.*
Si tua] Si forte non intelligis malum tuum & mortem paratam. *F.*
Pueri] Priami tum pueri futuri regis. ſup. 129. *F.*
Prior] Hoc eſt, prius; veluti *ferus*, pro *ferò*. Delr.
Alcidæ] Herc. Fu. 356. *F.*
Feræ] Monſtra domita. *F.*
Hoſtis] Priami. *F.*
Habenas] Gubernacula, imperium. *F.*
Meliore] Quam pater Laomedon, qui perfide primum Deos urbis munitores promiſſa mercede, mox Herculem equis propter liberatam à monſtro marino Heſionem pactis fraudavit. ſup. v. 131. *F.*
An ſola] An Hercul. ſagittæ in expugnanda Troja ſolæ placent vobis? annon & mores, miſericordia & clementia? F.
Illo] Priamo. *F.*
Supplex] Aſtyanax. *F.*

An

VLYSSES. ANDROMACHA. ASTYANAX.

Precibus minas & diras miſcet Andromache, Vlyſſem orans nec exorans.

MAtris quidem me mœror attonitæ movet;
Magis Pelaſgæ me tamen matres movent,
Quarum iſte magnos creſcit in luctus puer.
AN. *An has ruinas urbis in cinerem datas*
Hic excitabit? hæ manus Trojam erigent?
Nullas habet ſpes Troja, ſi tales habet.
Non ſic jacemus Troës, ut cuiquam metus
Poſſimus eſſe. ſpiritus genitor facit?
Sed nempe tractus. ipſe poſt Trojam pater
Poſuiſſet animos, magna quos frangunt mala.
Si pœna petitur, quæ peti gravior poteſt?
Famulare collo nobili ſubeat jugum:
Servire liceat. aliquis hoc regi negat?
VLY. *Non hoc Vlyſſes: ſed negat Calchas tibi:*
AN. *O machinator fraudis, ô ſcelerum artifex;*
Virtute cujus bellica nemo occidit,
Dolis & aſtu maleficæ mentis jacent
Etiam Pelaſgi, vatem & inſontes deos

Præ-

AN *has ruinas*] Emphatice, ut ſup. v. 474. *F.*

Hic excitabit] Infans, puellus Τρόιαν ποτε Πεσῦσαν ὀρθώσειν, &c. Eurip. *F.*

Tales habet] Tam macras, lentas, exiles. *F.*

Non ſic] Imo tam funditus deleti, ut non amplius timendi ſimus. *F.*

Genitor] Hector. *F.*

Tractus] Raptatus curru, vet. poëta: *Vidi, videre quod me paſſa ægerrumè, Hectorem curru quadrijugo raptarier,* Virgilius & Latini poëtæ ter circum muros Ilii, Homerus lib. 22. & 24. Iliad. uſque ad naves, & poſtea ter circum Patrocli tumulum raptatum ſcribit. *Delr.*

Famulare Iugum] Servitutis onus. *F.*

Regi negat] Regia ſtirpe edito, regni hæredi, ἀσυνάνακλε. F.

Calchas tibi] Deorum oraculum, cujus interpres Calchas. *F.*

O machinator] Deſperata ſalutis ſpe ſe ad convicia in vindictam convertit. *Farn.*

Pelaſgi] Iphigenia ſup. v. 567. Palamedes falſa proditionis accuſatione oppreſſus: & Ajax in contentione de armis Achillis victus. *F.*

Vatem

Prætendis? hoc eſt pectoris facinus tui,
Nocturne miles, fortis in pueri necem.
Iam ſolus audes aliquid, & claro die.
ULY. *Virtus Ulyſſis nota Danais eſt ſatis,*
Nimiſque Phrygibus. non vacat vanis diem
Conterere verbis: anchoras claſſis legit.
AN. *Brevem moram largire, dum officium parens*
Gnato ſupremum reddo, & amplexu ultimo
Avidos dolores ſatio. ULY. *miſereri tui*
Utinam liceret! quod tamen ſolum licet,
Tempus moramque dabimus. arbitrio tuo
Implere lacrymis: fletus ærumnas levat.
AN. *O dulce pignus! O decus lapſæ domus!*
Summumque Trojæ funus! O Danaûm timor!
Genetricis ô ſpes vana! cui demens ego
Laudes parentis bellicas, annos avi
Medios precabar: vota deſtituit deus.
Iliaca non tu ſceptra regali potens
Geſtabis aula; jura nec populis dabis,
Victaſque gentes ſub tuum mittes jugum;
Non Graja cades terga, non Pyrrhum trahes;
Non arma tenera parva tractabis manu;
Sparſaſque paſſim ſaltibus latis feras
Audax ſequeris; nec ſtato luſtri die

Solenne

Vatem] Calchanta & deos hoc non jubentes. *F.*

Nocturne] Qui noctu ſolum expeditiones ſeu furta potius exerces, ut in rapiendo Palladio & Rheſi tentoriis deprehendendis. ſup. v. 38. *F.*

Solus audes] Sine Diomede comite. *Farn.*

Legit] Retrahit in navem. *F.*

Miſereri] Et miſericordiam profitetur Sophocleus ille Ulyſſes, *ἐποικτείρω δὲ νιν Δύστηνον ἔμπης καίπερ ὄντα δυσμενῆ.* F.

Fletus] *Expletur lacrymis, egeriturque dolor. F.*

Laudes] Fortitudinem patris, Priami ætatem mediam, id eſt, florentem opibus, regno, liberis, non optarem ejus ſenectutem: quæ miſeriarum exemplum. *F.*

Non Graja] Ut pater. *F.*

Pyrrhum trahes] In filio, patrem tuum ultus. *F.*

Arma parva tractabis] Exercitationes & præludia bellica, venationes ſc. Trojanum agmen, ſaltationes. *F.*

Luſtri

Solenne referens Troici luſtri ſacrum,
Puer citatas nobilis turmas ages:
Non inter aras mobili velox pede,
Revocante flexo concitos cornu modos,
Barbarica priſco templa ſaltatu coles.
O morte dira triſtius leti genus!
Flebilius aliquid Hectoris magni nece
Muri videbunt. VL. *rumpe jam fletus parens.*
Magnus ſibi ipſe non facit finem dolor.
AN. *Lacrymis, Vlyſſe, parva, quam petimus, mora eſt.*
Concede, parvos ut mea condam manu
Viventis oculos. occidis parvus quidem,
Sed jam timendus. Troja te expectat tua:
I, vade liber, liberos Troas vide.
AS. *Miſerere mater.* AN. *quid meos retines ſinus,*
Manuſque matris? caſſa præſidia occupas.
Fremitu leonis qualis audito tener
Timidum juvencus applicat matri latus;
At ille ſævus matre ſummota leo,
Prædam minorem morſibus vaſtis premens

Fran-

Stato luſtri die] Nam fiebant ſingulis quadrienniis expletis. *Delr.*

Solenne] A nobilibus pueris equeſtribus & armatis peractum, quem deſcribit Virgilius 5 Æneid. quæ Pyrrhica dicta eſt, vel Troja. *F.*

Luſtri] Lege *Ludi* aut *feſti*, ut evitetur inſuavis repetitio ejuſdem vocis in verſu præcedenti. *F.*

Mobili] Choreæ in Dyndimenes ſacris, ſaltando ad Phrygium modum, qui cæteris quatuor concitatior. Æolius enim ſimplex & animi tempeſtates tranquillat; Doricus honeſtus & gravis pudicitiæ largitor; Ionius ſeu Jaſius varius, intellectum obtuſis acuit; Lydius querulus mentem curis defatigatam reparat & oblectat; Phrygius vero religioſus & ἔνθεος pugnas excitat & vatum furores inflammat. F.

Flexo] Curva tibia. ἐν αὐλοῖς Συνοδαποὶ Πέλοπος ματρὸς ὀρείας Φρύγιον ἄεισαν νόμον. F.

Concitos cornu modos] *Barbara & horribili ſtridebat tibia cantu* Catul. *F.*

Barbarica] Phrygia. *F.*

Priſco] Phrygio. *F.*

Muri videbunt] *Iliaci, Neptunia mœnia, muri Viderunt aliquid crudelius Hectore rapto.* Auſon. *F.*

Rumpe] Deſine, mitte. *F.*

Condam] Claudam, quod proxime neceſſitudine conjuncti officium eſt. *F.*

Liberos Troas] Apud inferos, qui bello mortem oppetierunt nec in ſervitutem redacti *F.*

Ad animum Senecæ melius erat, *viſe Troas liberos.* Ita maluiſſem, ſi auctor fuiſſem Tragœdiæ. *Scalig.*

Prædam] Juvencum. F.

Oſcu-

Frangit, vehitque: talis è noſtro ſinu
Te rapiet hoſtis. oſcula, & fletus, puer,
Laceroſque crines excipe, & plenus mei
Occurre patri; pauca materna tamen
Perfer querela verba: Si manes habent
Curas priores, nec perit flammis amor;
Servire Grajo pateris Andromachen jugo
Crudelis Hector, lentus & ſegnis jaces?
Rediit Achilles. ſume nunc iterum comas,
Et ſume lacrymas; quidquid è miſero viri
Funere relictum eſt; ſume quæ reddas tuo
Oſcula parenti: matris hanc ſolatio
Relinque veſtem. tumulus hanc tetigit meus,
Maneſque chari. quidquid heic cineris latet,
Scrutabor ore. VL. *nullus eſt flendi modus,*
Abripite propere claſſis Argolicæ moram:

CHO-

Oſcula] Vivo filio ſed morti deſtinato juſta perſolvit. reſpicit autem ad ritum oſſa componendi, qui talis: primo buſtum vino extinguebant, manes vocabant, lotis deinde manibus oſſa legebant, lecta vino perfundebant & lacte, mox vento ſiccanda exponebant, ſiccata aromatibus & odoribus miſta in urnam reponebant, reliquiis lacrymas ſuperfundebant. F.

Laceroſque] Hippolyt. v. 1176. F.

Mei] Spiritus mei ab oſculis; lacrymarum, crinium. F.

Si manes] Si affectus maneant poſt rogos, *nec cura nos ipſa in morte relinquant.* F.

Lentus] Curnon & tua umbra rediit, ut Achillis? ſup. 430. F.

Sume] Modo v. 798. F.

Viri] Mei Hectoris. F.

Hanc tetigit] Veſtem, qua obvolutus in ſepulchro à matre abſconditus fuerat. F.

Quidquid] Cineres ſuorum, ne qua pars periret, labris & ore ſcrutati lambere ſolebant. Herc. Oet. 1341. F.

Moram] Puerum in quo mora, ut ſup. v. 550. F.

Qua

CHORVS.

Aſportandæ Troades in varia Græciæ loca, prout ſorte Achivis diſpertitæ contigerant, in quamcunque tamen Græciæ partem abduci præoptant quam in Spartam, Mycenas, & Ithacam, Helenæ, Agamemnonis, & Vlyſſis patriam.

QVa vocat ſedes habitanda captas?
Theſſali montes, & opaca Tempe?
An viros tellus dare militares
Aptior Phthie? meliorque fœtu
Fortis armenti lapidoſa Trachyn?
An maris vaſti domitrix Iolcos?
Vrbibus centum ſpacioſa Crete?
Parva Gortyne, ſteriliſque Tricce?
An frequens ruſcis levibus Methone,

Qua

QVa vocat] Apud Euripidem ipſamet Hecuba quærit, ad quam angulum Theſſaliæ, vel Phthiotidis, vel Cadmæi ſoli ſit deportanda. *Delr.*

Velim hunc chorum diligenter comparari cum exactiſſima Græciæ deſcriptione, quam compoſuit Nicolaus Sophianus. *Delr.*

Tempe] Theſſaliæ loca amœna. F.

Phthie] Theſſaliæ pars, Achillis & Myrmidonum patria. F.

Trachyn] Theſſaliæ urbs & pars quod τραχὺν, id eſt, aſpera ſit, dicta. F.

Iolcos] Jaſonis patria, qui ad vellus aureum petendum vectus Argo, mare navibus pervium docuit. F.

Vrbibus] Εκατόμπολις inſula. F.

Gortyne] Cretæ opp. F.

Tricce] *Al.* Tricca, Theſſaliæ urbs. *Farn.*

Ex Homero Stephano, Strabone, & Ptolomæo ſcribas *Tricce*. Porphyrius in libro de Reſponſis, citante Euſebio lib. 3. de præparar. Euangelica: Τρίκκης ἐξ ἱερῆς ἥκω θεὸς, &c. eodem modo ſcriptum eſt in Heliodoro ad Nicomachum, ſi non eſt mendoſus Galeni contextus lib. 2. antidotorum. Domitius in Commentario ſuper Statium, Triccen cum Trachyne confundit: ſed vel ex hoc Senecæ loco, eas ſeparantis, manifeſtiſſime refellitur: ideoque merito ab Hermolao, in emendationibus Plinianis, fuit reprehenſus. *Delr.*

Methone] Thraciæ urbs, cui aliæ cognomines in Meſſenia, Macedonia, Euboja, &c. F.

Ruſcis] Bernardin. legit, *rubis*. Egui. l. habet, *ruris*. Herbipol. & Veneti; *rivis*. ceteri *ruſcis*. quod retineo. Pro, *Methone*, legit Bernardin. *Melibœa*: & ſane Melibœa urbs Theſſaliæ Athenæo, vel litoralis potius (teſte Herodoto lib. 6.) Magneſiæ; fuit patria Philoctetæ, de quo hic agitur. Lucanus:

— *pretioque neſandæ*
Lampadis Herculeis fortis Melibœa ſagittis.

Methone Straboni lib. 8. Stephanó, Dioni lib. 11. Pauſan. in Meſſeniac. & Ptolomæo Meſſeniæ urbs, à multis Græcis *Methone* nuncupata. Sed cum ſubdat Seneca, *Quæ ſub Oethæis*, &c. & conſtet Philoctetem Troiam ſecundo tiſ-

Quæ ſub Oetæis latebroſa ſylvis
Miſit infeſtos Troïæ ruinis
Non ſemel arcus?
Olenos tectis habitata raris?
Virginis Pleuron inimica Divæ?
An maris lati ſinuoſa Trœzen?
Pelion regnum Prothoi ſuperbum,
Tertius cœlo gradus? hic recumbens
Montis exeſi ſpacioſus antro
Iam trucis Chiron pueri magiſter,

Timu-

do iiſdem ſagittis expugnaſſe, quibus prior Hercules; plane arbitror, vel hic legendum; *ruſcis Melibæa lentis.* vel ſi lectionem priſtinam retines, dicendum Senecam putaſſe Philoctetem Methonenſem, vel Methonem cum Melibœa confudiſſe. *Delr.*

Oetæis] Oeta mons in finibus Theſſaliæ. Herculis rogo celebris. F.

Non ſemel] Supra v. 133. F.

Semel tantum miſit: ſed iidem arcus bis Troiæ infeſti fuerunt. *Delr.*

Olenos] Elidis urbs. F.

Pleuron] Ætoliæ urbs Meleagri patria, cujus pater Oeneus cum ceteris numinibus frugum honores ſacrificaret omiſſa Diana, indignata Dea immiſit aprum, qui Ætoliam vaſtaret. F.

Omnes libri. *Pleuros* miror tamen; & conſenſus ſcriptorum aliorum ſuadet. *Pleuron.* ſic enim Græci omnes Πλευρὼν. Statius *Meleagria Pleuron.* Silius —— *regia Pleuron.* ſic Ovidius & alii. Nota Ætoliæ urbs, à quâ Strabo partem Ætoliæ, Pleuroniam dictam teſtatur. Helenam Lycophron Pleuroniam nominat. an ergo Ætola? aut in Argivo agro Pleuron ulla, unde id nominis ſortita? putat Izacius, ſed toto cœlo aberrat, à proavo ſic nominata. Helena Ledæ filia fuit. Leda Theſtii, Theſtius Agenoris, Agenor Pleuronis. vide Pauſaniam in Laconicis. *Delr.*

Trœzen] Peloponneſi civitas maritima, Theſei patria. F.

Prothoi] Μαγνήτων δ' ἦρχε Πρόθοος Τενθρηδόνος υἱὸς, Οἳ περὶ Πηνειὸν καὶ Πήλιον εἰνοσίφυλλον. Non *Protei*, ut habetur in vulgatis. F.

Tertius] Pindo ſeu Olympo & Oſſæ ſuperingeſtus à gigantibus. vid. Herc. Fu. 970. F.

Hic recumbens] In Pelio F.

Montis exeſi] Chironis antrum deſcribens Papinius, ait;

Longævum Chirona petit, domus ardua montem
Perforat & certo ſuſpendit Pelion arcu:
Pars exhauſta manu, partem ſua ruperat ætas. Delr.

Iam] Achillis, quem puerum inſtruxit centaurus Chiron medica, muſica, & equitandi arte. F.

Trucis] Naturâ enim & indole trux, ferus, iracundus. Dictys lib. 1. ſcribit primis adhuc adoleſcentiæ annis Achilli vim quandam inconſultam & efferam morum impatientiam fuiſſe. Philoſtratus lib. 2. & 3. Imag. Achillem puerum pingit feroci facie, truci, magnanimoque vultu, unde Ovidius canit:

Phillyrides puerum cytharâ perfecit Achillem;
Atque animos molli contudit arte feros.

Μῆνιν

Tinnulas plectro feriente chordas,
Tunc quoque ingentes acuebat iras
Bella canendo.
An ferax varii lapidis Caryſtos?
An premens litus maris inquieti
Semper Euripo properante Chalcis?
Quolibet vento faciles Echina?
An carens nunquam Gonoeſſa vento?
Quaque formidant Borean Eniſpæ?
Attica pendens Peparethos ora?
An ſacris gaudens tacitis Eleuſis?
Numquid Ajacis Salamina veram?

Tunc quoque] Μῆνιν Homericam reſpicit, *vel* Achillis tum juvenis *mares animos in Martia bella Verſibus exacuit.* F.

Varii Lapidis] Sunt qui metri cauſa ſubdant *rari lapidis*, cum tamen alibi pluries reperiatur Dactylus in ſecunda Sapphici ſede, è licentia Tragicorum. *F.*

Nonnulli m. ſ. habent *rari lapidis*. Caryſtos, teſte Plinio, prius Chalcodoris dicta eſt, ſi Ephoro credimus; ſin Callidemo apud Solinum, Chalcis. ſed eas ſeparat poëta noſter hoc choro. ſubjungit enim;
Semper Euripo properante Chalcis.
Delr.

Scaligeri, ſummi Critici, hæc lectio: pro quâ faciunt Mss. mei cum editione Lutetianâ. Malunt alii, *rari lapidis*, cauſâ metri, cum tamen verſu 1053. hujuſce Tragœdiæ etiam dactylum ſede ſecundâ reperire ſit in Sapphico; *Troia quâ jaceat regione monſtrans.* Raphel.

Legit hoc modo Cæſar Scaliger; nempe *varii lapidis*. Caryſtium marmor macularum varietate commendant Strabo, & Plinius: & factas ex eo columnas, Tibullus & Martialis. *Fabr.*

Caryſtos] Una è Cycladum inſulis. F.

Euripo] Herc. Fu. 377. F.

Chalcis] Eubojæ urbs, ab Aulide Bœotiæ portu Euripo diviſa. *F.*

Echina] Echinæ ſeu Echinades inſulæ ad oſtium Acheloi. F.

Gonoeſſa] In Ætolia. *F.*

Lege *Gonoëſſa*, ex Homero, qui alto loco ſitam ſcribit: ideo noſter ait;
—— *nunquam carens Gonoëſſa vento.*

Eniſpæ] Iccirco Homerus Iliad. β. è quo multa in hunc chorū tranſlata ſunt;
—— καὶ ἠνεμόεσσαν Ἐνίσπην. *Delr.*

Peparethos] Legendum videtur *Perithædos*, qui Atticæ vicus, vel aliquid ſimile. nam Peparethos è Cycladum numero eſt. *F.*

Tacitis] Cereris ſacris non revelandis. Herc. Fu. v. 301. & 844. *F.*

Eleuſis] Hippol. 635. *F.*

Numquid] Inſulam Atticam, Telamoni regnatam; non illam à Teucro in Cypro conditam. & hic deeſſe aliquid videtur ad perficiendam conſtructionem, niſi referantur Accuſativi ad *Mittat.* infr. v. 850. *F.*

Ajacis Salamina veram] Sed quo caveatur conſtructioni Nominativi in Accuſativum tranſeuntis, Io. Scaliger inſerit duos verſus: *Quove jactata pelago feremur Exules? ad quæ loca? quas ad urbes?* atque illos in edi-

Aut ferâ notam Calydona ſavâ?
Quaſque perfundit ſubiturus æquor
Segnibus terras Titareſſos undis,
Beſſan & Scarphen? Pylon an ſenilem?
Pharin? an Piſam, Iovis & coronis
Elida claram?
Quolibet triſtis miſeras procella
Mittat, & donet cuicunque terræ:
Dum luem tantam Troïæ atque Achivis
Quæ tulit, Sparte procul abſit: abſit
Argos, & ſævi Pelopis Mycenæ;

Neritos

tione ſua adoptat P. Scriverius. F.

Legitur & *veri*. Quia primis nominis ſui litteris, optime exitus vitæ Aiacis reſpondit. *verum* vocat: vel ſignificat rectum & veracem fuiſſe, minimeq; ſolitum mentiri, qualis ab Homero pingitur: vel, *veri*, i. e. veracis vatis, quia Teucro fratri regni amiſſionem prædixit, apud Sophoclem. Dicit etiam *Salamina Ajacis*; quia in illa Telamonius Aiax fuit natus, ut ex Aretade Cnidio Plutarch. in Parallel. meminit. de hac eadem eſt illud à Lucano dictum obſcuriſſime lib. 3.

Trêſque petunt veram credi Salamina carinæ.

Quo loco, ut, quæ interpretes, mihi non placent, ita, quod mihi placeat, ipſe non invenio. Venit in mentem hanc Atticam Salamina *veram* vocari ſolitam, ad diſtinctionem alterius Cypriæ, quam Teucer ædiſicavit, cum hanc Salamina patremque fugeret, & quæ ab eodem Horatio vocatur *ambigua*. Ut fortaſſis apud Senecam debeamus reponere:

Nunquid Aiacis Salamina veram?

ſi non mavis Hypallagen dicere. *Del.*

Fera] Apro. ſup. v. 825. F.

Calydona] Urbem Ætoliæ. *F.*

Titareſſos] Titareſſus (ut vocat Lucanus lib. 6.) vel Titareſius, ut Græci videntur malle, amnis Theſſaliæ tam pingues habet aquas, ut Peneo, cui influit, non admiſceatur, ſed olei inſtar ſupernatet, auctore Homero Iliad. 2. & Lucano lib. 6. ideo undas ejus vocat ſegnes. Plinius lib. 4. cap. 8. videtur nonnullis vocare *Euroton*, Strabo *Eurotam*, Epitoma ejus *Europum*. Homero aquas habet ſuaves. admiſcetur Peneo, ſed vix, ut patet ex Athenæo lib. 2. c. 2. cauſa, pinguedo juxta Strabonem; levitas, juxta Athenæum & Plinium; fluit per Locros, quorum ſunt urbes, Beſſa & Scarphe. apud Stephanum Heracleo Glauci F.

Βησσάντε Σκάρφηντε ϗ Αὐγειὰς ἐρα

alia etiam Beſſa Phocidis, & alia Scharphe Euboeæ. Scarphe & Scharphia Euſtathio eadem. Sed falli puto. nam una eſt Scharphia Locrorum diſtincta à Scharphe, de quâ Pauſan. in Corinthiac. & Achaic. alia Scharphia Bœotiæ, Straboni. *Delr.*

Pylon] Meſſeniæ, *Pylon antiquam, Neleia Neſtoris arva.* F.

Pharin] Laconiæ urbem. *F.*

Piſam] Thyeſt. v. 122. F.

Coronis] Victorum præmiis in ludis Olympicis juxta Elida urbem. *F.*

Elida] Vide Herc. Fu. 829. *F.*

Luem] Helenam. *F.*

Sparte] Laconum urbs. *F.*

Odio Helenæ, quæ Spartana fuit,

negat

Neritos parva brevior Zacyntho,
Et nocens ſaxis Ithace doloſis.
Quod manet fatum, dominuſque quis te,
Aut quibus terris Hecube videndam
Ducet? in cujus moriere regno?

ACTUS QUARTUS.

HELENA. ANDROMACHA. HECUBA.

POLYXENA muta perſona.

Vt manibus Achillis rite inferiæ peragantur, excogitata ratio eſt, qua ut veſte ita animo nuptiali affecta mactetur Polyxena. vid. ſup. v. 360. quæ partes dantur Helenæ, ut Polyxenam lactet inani ſpe nuptiarum cum Pyrrho. quas illa primo ſimulat, mox Andromachæ jurgio excuſſa dolos fatetur & rem aperte ſuadet.

Quicunque hymen funeſtus, illætabilis,
Lamenta, cædes, ſanguinem, gemitus habet,
Eſt auſpice Helena dignus. everſis quoque
Nocere cogor Phrygibus; ego Pyrrhi thoros

Narra-

negat ſe Spartam proficiſci velle. *F.*

Neritos] Mons Ithacæ. *F.*

Stephano Νήριτος & Νήρικος, inſula Acarnaniæ, quæ & Leucadia; & etiam mons Ithacæ, vide Plinium l. 4. cap. 1. & 12. ubi docet etiam Zacynthum eſſe Ionii inſulam. *Delr.*

Zacyntho] Inſula Ulyſſi regnata. *nemoroſa Zacynthos, Dulychiumque Sameque & Neritos ardua ſaxis.* F.

Doloſis] Latentibus ſub undis, vel Ithaca ſaxoſa & aſpera, nidus inter ſcopulos, Ulyſſis doloſi patria & regnum. *F.*

Quod manet] Converſus ad Hecubam Chorus hoc quærit.

H*Ymen*] Thebaid. 262. *F.*

Auſpice] Veteres nihil non initiabantur ab augurio, in nuptiis itaque adhibiti auſpices. *F.*

Helena] Staſimus, Pauſanias & Higynus Helenæ matrem Nemeſim vocant: Homerus, Theocritus, Euripides, Theon Arati ſcholiaſtes & Ovidius Ledam nominant; quæ contraria non ſunt. cum Baſſus, in Germanicum, Lactantius lib. 1. de falſa religione, & Crates tradiderint Ledam mortuam Nemeſis nomen aſſumſiſſe. Apollodorus lib. 3. Biblioth. credit Nemeſim à Iove adamatam, cum periculi evitandi cauſa in anſerem ſe mutaſſet, à Jove, qui cygni formam induerat conpreſſam, & eo compreſſu gravidam decumo poſt menſe ovum peperiſſe, quod Ledæ cuſtodiendum tradiderit: inde natam Helenam; quæ quia à Leda educabatur pro ſua, Ledæ filia dicta fuit. Clearchus, in amatoriis, teſte Athenæo lib. 2. cap. 17.

 prodi-

Narrare falſos jubeor; ego cultus dare,
Habituſque Grajos. arte capietur mea,
Meaque fraude concidet Paridis ſoror.
Fraudetur. ipſi levius hoc equidem reor.
Optanda mors eſt, ſine metu mortis mori.
Quid juſſa ceſſas agere? ad auctores redit
Sceleris coacti culpa. *Dardania domus*
Generoſa virgo, melior afflictos Deus
Reſpicere cœpit; teque felici parat
Dotare thalamo. tale conjugium tibi
Non ipſa ſoſpes Troja, non Priamus daret.
Nam te Pelaſga maximum gentis decus
Ad ſancta lecti jura legitimi petit,
Cui regna campi lata Theſſalici jacent:
Te magna Tethys, teque tot pelagi deæ,
Placidumque numen æquoris tumidi Thetis
Suam vocabunt: te datam Pyrrho ſocer
Peleus nurum vocabit, & Nereus nurum.
Depone cultus ſquallidos, feſtos cape.

Dediſce

prodidit Helenam in cœnaculis, quæ ὠϊὰ dicebantur, educatam fuiſſe: unde fabula Helenam ovo prognatam. quod tamen Lucianus in Gallo, quia Helena olorinum collum, candidum habuerit & oblongum, putat confictum. Ridicula etiam eſt Meliſſi Euboici fabulæ iſtius interpretatio, quam Fulgentius lib. 2. Mytholog. refert. Magis etiam ridiculum Neoclis Crotoniatæ commentum, cecidiſſe ovum è luna, è quo Helena nata ſit, & mulieres lunares ova parere, è quibus nati ceteros homines quinquies & decies proceritate excedant, auctore Herodoto Heracleote. hæc partim ab aliis accepi, partim addidi de meo. *Delr.*

Dignus] Digna ſane pronuba, quæ haſce funeſtas nuptias conciliaret, nam & ipſa bis rapta, jura jugalia violaverat. Paridem ſecuta Menelaum deſeruerat, Deiphobum prodiderat, Trojamque in prioris mariti gratiam. *F.*

Cultus] Sup. v. 360. *F.*

Paridis ſoror] Polyxena. *F.*

Optanda] Repentina & ſubita mors, *quæ & Iulio Cæſari optata contigit.* F.

Iuſſa] Duces Græcos, qui mihi invitæ has partes mandarunt. F.

Dardania] Converſa ad Polyxenam, hæc dicit. *F.*

Pelaſgæ] Pyrrhus, cui campi Theſſ. patent lati regna, te in conjugium petit. *E*

Tethys] Maris Dea, Neptuni conjux. *F.*

Thetis] Mater Achillis Dea marina, Pelei uxor. *F.*

Nurum vocabit] Affinem, neptem, nurum, &c. *F.*

Feſtos] Nuptiales. *F.*

Docta

Dediſce captam: deprime horrentes comas,
Crinemque docta patere diſtingui manu.
Hic forſitan te caſus excelſo magis
Solio reponet. profuit multis capi.
AN. *Hoc deerat unum Phrygibus everſis malum,*
Gaudere? flagrant ſtrata paſſim Pergama.
O conjugale tempus! an quiſquam audeat
Negare? quiſquam dubius ad thalamos eat,
Quos Helena ſuadet? peſtis, exitium, lues
Vtriuſque populi! cernis hos tumulos ducum?
Et nuda totis oſſa quæ paſſim jacent
Inhumata campis? hæc hymen ſparſit tuus.
Tibi fluxit Aſiæ, fluxit Europæ cruor;
Cum dimicantes lenta proſpiceres viros,
Incerta voti. perge, thalamos appara.
Tædis quid opus eſt? quidve ſolenni face?
Quid igne? thalamis Troja prælucet novis.
Celebrate Pyrrhi, Troades, connubia;
Celebrate digne. planctus & gemitus ſonent.
HEL. *Ratione quamvis careat, & flecti neget*
Magnus dolor, ſociosque nonnunquam ſui
Mœroris ipſos oderit; cauſam tamen
Poſſum tueri judice infeſto meam;

Gravio-

Docta manu] Pſecados, coſmetæ, ciniflonis, commotriæ, ancillæ ornatricis, quæ *pectitque comas & volvit in orbem.* F.

Hoc deerat unum] Hæc verba quibuſdam in m. ſ. Polyxenæ potius, quam Andromachæ tribuuntur. ſed infra Helena oſtendit, Andromachæ verba fuiſſe. *F.*

O conjugale] Ironice. *F.*

Vtriuſque] Trojani & Græci. *F.*

Aſiæ] In qua Troja. *F.*

Europæ] In qua Græcia. *F.*

Cum dimicantes] Cum è muro Trojano proſpiceres duos maritos tuos monomachia de te certantes, ipſa cui faveas incerta legitimóne Menelao, an raptori Paridi. *F.*

Lenta] Aſſenſus ſum libro Lipſiano & noſtris ſeptem. Vulgata lectio, *læta*, nauci non eſt; quicquid alii dicant. Ut ut feminæ forſan non attendant decoro inter conviciandum; at attendunt feminæ ſcenicæ; utpote quas non ſinit eſſe ſui juris Tragœdus: freno ſuo regit, hoc eſt rationis. *Grut.*

Perge] *Ironice.* F.

Solenni] Nuptiali, Thebaid. 263. & 507. *F.*

Thalamis] Sarcaſtice. *F.*

Digne] Planctu ſc. & gemitu, ut ſeq

Iudice infeſto] Magnum innocentia

Graviora paſſa. luget Andromacha Hectorem,
Et Hecuba Priamum: ſolus occulte Paris
Lugendus Helenæ eſt. durum & inviſum & grave eſt,
Servitia ferre. *patior hoc olim jugum*
Annis decem captiva. proſtratum Ilium eſt,
Verſi penates. perdere eſt patriam grave;
Gravius timere. vos levat tanti mali
Comitatus. in me victus & victor furit.
Quam quiſque famulam traheret, incerto diu
Caſu pependit: me meus traxit ſtatim
Sine ſorte dominus. cauſſa bellorum fui,
Tantæque Teucris cladis. hoc verum puta,
Spartana puppis veſtra ſi ſecuit freta:
Sin rapta Phrygiis præda remigibus fui,
Deditque donum judici victrix Dea:
Ignoſce Paridi. judicem iratum mea

Habi-

tiæ argumentum, ut & alia hujus defenſionis; qua haut ſcio an quicquam nervoſius, aut ſplendidius, in Helenæ defenſionem, dici queat. *Delr.*

Graviora] Quam vos. *F.*

Luget] Vobis aperte luctum licet profiteri, mihi occulte lugendus eſt Paris. *F.*

Proſtratum] Vobis. *F.*

Timere] Quod ego facio, deſerti à me mariti ultionem timens. *F.*

Levat] Vide Chorum ſequentem v. 1009. *F.*

In me victus] Me Trojani & Græci deteſtantur. *F.*

Meus] Menelaus, prior maritus. *F.*

Sin rapta] Sum ait, innocens, quia non ſponte Trojam veni, ſed vi compulſa. quia non adulteri blandas perſuaſiones, ſed Deæ Veneris mandata ſecuta ſum, illius pollicitationem nolui falſam reddere. Utrumque argumentum à Gorgia Rhetore ſumtum, qui in Oratione pro Helenâ, culpâ vacuam docet; quia vel fortunæ imperio, Deorum juſſu & Neceſſitatis nutu fecit, ea quæ fecit, vel vi rapta, vel perſuaſa verbis, vel amore capta; ſingula deinde diſcutit, priora duo potiſſimum, quæ hic abutitur. Non (inquit) ſponte Trojam veni, ſed rapta à Paride, Paridis potius, quam meo peccato. Nec tamen illius; qui datum ſibi à Deâ munus, jure ſuo vindicavit. Dignus ille, cui tu, ſoror, ignoſcas. Sed eſto. mea tota culpa, meum facinus, quid te judicem eſſe poſtulas? an vereris ne benevolo judice abſolvar? non eſt quod metuas. idem mihi judex, qui læſus, maritus adulterio laceſſitus, Menelaus. illi futurum curæ, ne impune abeat. hæc ſententia ſi; *iratum* legas, cum Moguntinenſ. Burdegalenſ. & Eguiano & aliis m. ſ. item cum Herbipol. Venetis, Pariſ. & Lugdunenſ. & aliis. Neſcio unde N. invexerit; *irritum*. cui nec deeſt ſententia. An tu, inquit, putas me futilem & caſſum judicem ſortitam; qui injuriam ſuam vel nolit, vel non poſſit ulciſci? &c. *Delr.*

Ignoſce Paridi] *Anthypophora.* at dicetis me meruiſſe quæ fuerim cauſa belli & cladis Trojanæ; ego autem non

fui

Habitura cauſſa eſt: iſta Menelaum manent
Arbitria. nunc hanc luctibus paulum tuis,
Andromacha, omiſſis flecte. vix lacrymas queo
Retinere. AN. *quantum eſt, Helena quod lacrymat, malum!*
Cur lacrymat autem? fare, quos Ithacus dolos,
Quæ ſcelera nectat. utrum ab Idæis jugis
Iactanda virgo eſt? arcis an celſæ edito
Mittenda ſaxo? num per has vaſtum in mare
Volvenda rupes, latere quas ſciſſo levat
Altum vadoſos Sigeon ſpectans ſinus?
Dic, fare quidquid ſubdolo vultu tegis.
Leviora mala ſunt cuncta, quam Priami gener
Hecubæque Pyrrhus. fare, quam pœnam pares.
Exprome, & unum hoc deme noſtris cladibus,
Falli. paratas perpeti mortem vides.
HEL. *Vtinam juberet me quoque interpres deûm*
Abrumpere enſe lucis inviſæ moras,
Vel Achillis ante buſta, furibunda manu
Occidere Pyrrhi, fata comitantem tua
Polyxene miſeranda; quam tradi ſibi,
Cineremque Achilles ante mactari ſuum,
Campo maritus ut ſit Elyſio, jubet.

Vide,

fui cauſa, neque enim ultro ſecuta ſum Paridem, ſed ab eo rapta, & donata quidem illi à Venere. ſup. v.66. *Farn.*

Paridi] Qui datum ſibi à Dea munus vindicavit jure ſuo. *F.*

Judicem] Quod vero meum peccatum ſpectat pœnamque, ſeverum ſatis habebo judicem Menelaum, nempe læſum, iratum. *F.*

Nunc] Polyxenam ad nuptias tu flecte, namque ego vix lacry, &c. *F.*

AN. *Quantum*] Magnum certe aliquod imminet malum, quod Helenam malis induratam in lacrymas cogat. *F.*

Sigeon] Trojæ promontorium. *F.*

Quam] Quam ut Polyxena nubat patris ſui interfectori. *F.*

Interpres] Calchas. ſup. 192. & v. 359. *F.*

Campo] Sede & domicilio beatarum animarum corpore exutarum. ἀπὸ τῆς λύσεως, id eſt, ſolutione, aliis ab ἠλύσιος, id eſt, profectione, quem campum ſub terra locant nonnulli, in orbe Lunæ alii, alii in Sphæra, quæ ἀπλανὴς dicitur, in inſulis fortunatis & Atlanticis alii, in Hiſpania Homerus, &c. Quum vero amœnitatem & gaudia Paradiſi (cujus cognitionem

 ab

AND. *Vide, ut animus ingens lætus audierit necem.*
Cultus decoros regiæ veſtis petit,
Et admoveri crinibus patitur manum.
Mortem putabat illud, hoc thalamos putat.
At miſera luctu mater audito ſtupet.
Labefacta mens ſuccubuit. aſſurge, alleva
Animum, & cedentem miſera firma ſpiritum.
Quam tenuis anima vinculo pendet levi!
Minimum eſt, quod Hecubam facere felicem poteſt.
Spirat; revixit: prima mors miſeros fugit:
HEC. *Adhuc Achilles vivit in pœnas Phrygum?*
Adhuc rebellat? ô manum Paridis levem!
Cinis ipſe noſtrum ſanguinem ac tumulus ſitit.
Modo turba felix latera cingebat mea:
Laſſabar in tot oſcula, in totum gregem
Dividere matrem. ſola nunc hæc eſt ſuper,
Votum, comes, levamen, afflictæ quies.
Hæc totus Hecubæ fœtus. hac ſola vocor
Iam voce mater. dura & infelix, age,
Elabere anima. denique hoc unum mihi

Remitte

ab Ægyptiis & literis ſacris habuere) Philoſophi & hos ſecuti poëtæ ad Elyſium ſuum tranſtulerint, cur non & nomen indidèm ex אשל אל id eſt, Dei nemus? *F.*

Animus] Polyxenæ, quæ muta inducitur perſona, quaſi virginem ingenuam deceat ſilentium. Quæ tamen apud Euripidem θανεῖν, inquit μοι ξυντυχίας κρείσσων ἐκύρησεν. F.

Illud] Pyrrho nubere. *F.*

Hoc] Occidi. *F.*

Quam tenuis] Quam facile evolat ſenilis anima? Herc. Fu. 1 3c8. *F.*

Minimum] Facilis mors & unus quaſi ſpiritus evolans Hecubam ſervitute ac miſeriis liberare valet. F.

Prima mors] Mors vero maxime fugit miſeros. *F.*

Levem] Quæ Achillem non in totum interfecerit. ſup. v. 346. F.

Cinis ipſe] Tranſlatus de Ovidio locus eſt, ex Metamorphoſi. ubi hæc querela Hecubæ legitur,

—— cinis ipſe ſepulti
In genus hoc ſævit, tumulo quoque ſenſimus hoſtem.
Æacidæ fœcunda fui. —— Fabr.

Turba] Liberorum ſup. v. 32. F.

Matrem] Affectus & officia materna. F.

Sola] Supererat quidem Caſſandra, aliis Alexandra, ſed non comes matris. *Namque trahebatur paßis Priamëia virgo Crinibus à templo Caſſandra adytiſq; Minervæ.* inf. v. 960. & 975. F.

Sola vocor] Caſſandræ ſolius. F.

Dura] Difficilis ad exeundum. F.

Genas

Remitte funus: irrigat fletus genas,
Imberque victo ſubitus è vultu cadit.
Lætare, gaude, gnata. quam vellet tuos
Caſſandra thalamos, vellet Andromache tuos.
AN. *Nos Hecuba, nos, nos, Hecuba, lugendæ ſumus,*
Quas mota claſſis huc & huc ſparſas feret.
Hanc chara tellus ſedibus patriis teget.
HEL. *Magis invidebis, ſi tuam ſortem ſcias.*
AN. *An aliqua pœna pars meæ ignota eſt mihi?*
HEL. *Verſata dominos urna captivis dedit.*
AN. *Cui famula tradar, ede: quem dominum voco?*
HEL. *Te ſorte prima Scyrius juvenis tulit.*
AN. *Caſſandra felix! quam furor ſorte eximit,*
Phœbuſque. HEL. *regum hanc maximus rector tenet.*
HEC. *Eſtne aliquis Hecubam qui ſuam dici velit?*
HEL. *Ithaco obtigiſti præda nolenti brevis.*
HEC. *Quis tam impotens ac dirus, & iniquæ ferus*
Sortitor urnæ, regibus reges dedit?
Quis tam ſiniſter dividit captas deus?
Quis arbiter crudelis, & miſeris gravis,
Eligere dominos neſcit? & ſæva manu
Dat iniqua miſeris fata? quis matrem Hectoris
Armis Achillis miſcet? ad Vlyſſem vocor.

Nunc

Genas] Polyxenæ. F.

Thalamos] Mori, ut tu. F.

Magis] Invidendo fœlicitati illius, tuam dolebis. F.

Verſata] Sup. v. 58. F.

Scyrius] Pyrrhus Achillis filius ex Deidamia Lycomedis Scyri regis filia. ſup. v. 340. F.

Caſſandra] Alio nomine dicta Alexandra, teſte Pauſania in Lacon. Natarum Priami pulcherrima, ſi credimus Homero Iliad. γ'. *Delr.*

Felix] Propter divinationem & ſacerdotium Phœbi ſorte exempta. F.

Regum] Agamemnon Caſſandram extra ſortem habet. F.

Hecubam] Quia vetulam. ſup. 68. F.

Præda] *Prædæ mala ſors quam victor Vlyſſes Eſſe ſuam nollet.* F.

Brevis] Cito enim ab Ulyſſe dimiſſa ad Thracas fugit, ubi in canem converſa, id eſt, rabidis conviciis omnes impetens, lapidibus obruta eſt. F.

Regibus] Nonnullis placet lectio, *haud regibus reges.* F.

Eligere] Dignos eligere neſcit, ſed cæca ſorte indigne miſcet. F.

Quis matrem] Ut eidem Ulyſſi, cui adjudicata ſunt Achillis arma, contingat Hecuba, *cujus rationem ſubjungit* v. 988. Hect. ſp. &c. F.

Armis Achillis] Quæ Ulyxi obtigere

AND. *Vide, ut animus ingens lætus audierit necem.*
Cultus decoros regiæ veſtis petit,
Et admoveri crinibus patitur manum.
Mortem putabat illud, hoc thalamos putat.
At miſera luctu mater audito ſtupet.
Labefacta mens ſuccubuit. aſſurge, alleva
Animum, & cedentem miſera firma ſpiritum.
Quam tenuis anima vinculo pendet levi!
Minimum eſt, quod Hecubam facere felicem poteſt,
Spirat; revixit: prima mors miſeros fugit:
HEC. *Adhuc Achilles vivit in pœnas Phrygum?*
Adhuc rebellat? ô manum Paridis levem!
Cinis ipſe noſtrum ſanguinem ac tumulus ſitit.
Modo turba felix latera cingebat mea:
Laſſabar in tot oſcula, in totum gregem
Dividere matrem. ſola nunc hæc eſt ſuper,
Votum, comes, levamen, afflictæ quies.
Hæc totus Hecubæ fœtus. hac ſola vocor
Iam voce mater. dura & infelix, age,
Elabere anima. denique hoc unum mihi

Remitte

ab Ægyptiis & literis ſacris habuere) Philoſophi & hos ſecuti poëtæ ad Elyſium ſuum tranſtulerint, cur non & nomen indidèm ex אשל אל id eſt, Dei nemus? *F.*

Animus] Polyxenæ, quæ muta inducitur perſona, quaſi virginem ingenuam deceat ſilentium. Quæ tamen apud Euripidem θανεῖν, inquit μοι ξυντυχίας κρέισσων ἐκύρησεν. F.

Illud] Pyrrho nubere. *F.*

Hoc] Occidi. *F.*

Quam tenuis] Quam facile evolat ſenilis anima? Herc. Fu. 1308. *F.*

Minimum] Facilis mors & unus quaſi ſpiritus evolans Hecubam ſervitute ac miſeriis liberare valet. F.

Prima mors] Mors vero maxime fugit miſeros. *F.*

Levem] Quæ Achillem non in totum interfecerit. ſup. v. 346. F.

Cinis ipſe] Tranſlatus de Ovidio locus eſt, ex Metamorphoſi. ubi hæc querela Hecubæ legitur,

—cinis ipſe ſepulti
In genus hoc ſævit, tumulo quoque ſenſimus hoſtem,
Æacidæ fœcunda fui. — Fabr.

Turba] Liberorum ſup. v. 32. F.

Matrem] Affectus & officia materna. F.

Sola] Supererat quidem Caſſandra, aliis Alexandra, ſed non comes matris. *Namque trahebatur paſſis Priamëia virgo Crinibus à templo Caſſandra adytiſq; Minervæ.* inf. v. 960. & 975. F.

Sola vocor] Caſſandræ ſolius. F.

Dura] Difficilis ad exeundum. F.

Genae

Remitte ſunus: irrigat fletus genas,
Imberque victo ſubitus è vultu cadit.
Lætare, gaude, gnata. quam vellet tuos
Caſſandra thalamos, vellet Andromache tuos.
AN. *Nos Hecuba, nos, nos, Hecuba, lugendæ ſumus,*
Quas mota claſſis huc & huc ſparſas feret.
Hanc chara tellus ſedibus patriis teget.
HEL. *Magis invidebis, ſi tuam ſortem ſcias.*
AN. *An aliqua pœna pars meæ ignota eſt mihi?*
HEL. *Verſata dominos urna captivis dedit.*
AN. *Cui famula tradar, ede: quem dominum voco?*
HEL. *Te ſorte prima Scyrius juvenis tulit.*
AN. *Caſſandra felix! quam furor ſorte eximit,*
Phœbuſque. HEL. *regum hanc maximus rector tenet.*
HEC. *Eſtne aliquis Hecubam qui ſuam dici velit?*
HEL. *Ithaco obtigiſti præda nolenti brevis.*
HEC. *Quis tam impotens ac dirus, & iniquæ ferus*
Sortitor urnæ, regibus reges dedit?
Quis tam ſiniſter dividit captas deus?
Quis arbiter crudelis, & miſeris gravis,
Eligere dominos neſcit? & ſæva manu
Dat iniqua miſeris fata? quis matrem Hectoris
Armis Achillis miſcet? ad Vlyſſem vocor.

Genas] Polyxenæ. F.

Thalamos] Mori, ut tu. F.

Magis] Invidendo fœlicitati illius, tuam dolebis. F.

Verſata] Sup. v. 58. F.

Scyrius] Pyrrhus Achillis filius ex Deidamia Lycomedis Scyri regis filia. ſup. v. 340. F.

Caſſandra] Alio nomine dicta Alexandra, teſte Pauſania in Lacon. Natarum Priami pulcherrima, ſi credimus Homero Iliad. γ'. *Delr.*

Felix] Propter divinationem & ſacerdotium Phœbi ſorte exempta. F.

Regum] Agamemnon Caſſandram extra ſortem habet. F.

Hecubam] Quia vetulam. ſup. 68. F.

Præda] *Prædæ mala ſors quam victor Vlyſſes Eſſe ſuam nollet.* F.

Brevis] Cito enim ab Ulyſſe dimiſſa ad Thracas fugit, ubi in canem converſa, id eſt, rabidis conviciis omnes impetens, lapidibus obruta eſt. F.

Regibus] Nonnullis placet lectio, *haud regibus reges.* F.

Eligere] Dignos eligere neſcit, ſed cæca ſorte indigne miſcet. F.

Quis matrem] Ut eidem Ulyſſi, cui adjudicata ſunt Achillis arma, contingat Hecuba, *cujus rationem ſubjungit* v. 988. Hect. ſp. &c. F.

Armis Achillis] Quæ Ulyxi obtigere

Nunc victa, nunc captiva, nunc cunctis mihi
Obſeſſa videor cladibus. domini pudet,
Non ſervitutis. Hectoris ſpolium feret,
Qui tulit Achillis? ſterilis, & ſævis fretis
Incluſa tellus, num capit tumulos meos?
Duc, duc, Vlyſſe. nil moror; dominum ſequor:
[Me mea ſequantur fata. non pelago quies
Tranquilla veniat. ſæviat ventis mare,
Et bella, & ignis, & mea, & Priami mala.
Dumque iſta venient, interim hac pœna in loco eſt:
Sortem occupavi, præmium eripuit mihi.]

Sed

gere, judicibus vel Græcis, juxta Ovidium, Antipatrum, Aſclepiadem, & Sophoclem; vel captivis Trojanis, juxta Homerum, Q. Smyrnæum & alios.

Nunc victa] Poſtquam Ulyſſi ſorte contigerim. F.

Hectoris ſpolium] Me matrem Hectoris. ſpolium autem proprie veſtis corpori detracta dicitur. F.

Quia geſſit in utero Hectorem, inquiunt alii. Ego ſimplicius, quia parens & filius reputantur unum & idem, neque poſſit triumphari mater, niſi dehoneſtetur in matre etiam natus. *Grut.*

Nil moror] Sequar tamen, ut & infortunia mea Ulyſſem comitentur. F.

Me mea ſequantur fata] Ita & noſtri Pall. aliquot, ut ſit optantis. Vulgo, *ſequentur*, minus bene: neque enim id ipſa ſcire ac polliceri ſibi poterat Hecuba. *Grut.*

Interim hæc pœna in loco eſt] Lege ex autoritate Ioſ. Scaligeri, *in lucro eſt.* namque miſera omnia ſævaque pro lucro deputabo, modo compatiatur Ulyſſes. *F.*

Omnes libri impreſſi ita habent: ſcripti verò; *interim hoc pœnæ in loco eſt.*) fuit tempus cum credidi poſſe reponi*; *interim hoc pœnæ loco eſt.* hac ſententia; interim dum iſta mala eos manent & cervicibus eorum, quaſi jam jam caſura imminent, ipſa hæc mali expectatio pœnæ loco eſt. nam qui in continuo metu verſatur infortunii, gravius nonnunquam cruciatur, & affligitur vehementius, quam qui malum ipſum patitur. metus enim & ſpes cuncta in majus efferunt, ſuntque tyranni mentis noſtræ crudeliſſimi: qui verò nec ſpe nec metu urgeatur, feliciſſimus putandus eſt. *Delr.*

Sortem occupavi] Sic omnes libri, obſcura tamen verba, & arbitror mendoſa. *Daniel* explicat: Sors mihi præmium eripuit. nempe mortem, quia mori mallem, quam ſervire ſervitutem. *Bernardinus*; Voluiſſem potius ſponte cũ eo abire, ut nocerem, quam per ſortem. vellem autem hoc, quia tunc omnes Trojani mihi eſſent obligati. Hoc amplius mihi placet, ſed dicendum clarius. Interea vos (ait) mora & expectatione dirarum, quas imprecari non deſinam, cruciemini. Vellem ſponte mea vos eſſem conviciis & ditis inſecuta: vellem arbitratu meo, non ſortis, Ulyxem male dictis onerare licuiſſet; proſcindere, configere licuiſſet iratæ linguæ telis. fuiſſet hoc mihi præmium miſeriarum mearum. cœpiſſem hunc fructum ex tantâ calamitate. ſed hoc præmium ſors mihi eripuit, præoccupavit illa. ſequar nunc Ulyſſem & inſequar, ſed non ſponte, non arbitrio meo.

Sed incitato Pyrrhus accurrit gradu,
Vultuque torvo. Pyrrhe, quid ceſſas? age.
Recludeferro pectus, & Achillis tui
Conjunge ſoceros. perge mactator ſenum;
Et hic decet te ſanguis: abreptam trahe.
Maculate ſuperos cæde funeſta deos.
Maculate manes. quid precer vobis? precor
His digna ſacris æquora, hoc claſſi accidat
Toti Pelaſgæ, ratibus hoc mille accidat,
Meæ precabor, cum vehar, quidquid rati.

CHORVS.

Chorus occaſione ſumpta ab Helenæ dicto ſup. v. 911. *vos levat tanti mali comitatus*, ſolatur ſe communi malo, quaſi *ſolamen miſeris ſocios habuiſſe doloris*; quod tamen ſolatium ipſis ſortito disjunctis ablatum fore.

DVlce mœrenti populus dolentum,
Dulce lamentis reſonare gentes.
Lenius luctus lacrymæque mordent,
Turba quas fletu ſimili frequentat.
Semper, ah, ſemper dolor ipſe magnus
Gaudet in multos ſua fata mitti,
Seque non ſolum patuiſſe pœnæ.

Ferre,

meo. An ergo legendum: *Sors occupavit*, &c. vel an Synecdoche? *Delr.*

Eripuit mihi] Legit idem Scal *Eripui* Ut ſit ab athletis tranſlatio, qui ſæpe victori ſecuro extra ſortem præmium eripiebant. quid ſi legamus? *ſors occupavit.* ac ſi diceret, & hoc ante ſortem optavi ut infauſta comes adderer Ulyſſi, Jam vero ſors occupavit, præmiumque eripuit mihi. *F.*

Reclude] Me ut nuper Priamum conſice, conjungeque nos per mortem ſoceros in his funeſtis nuptiis patris tui. *F.*

Mactator] Sup. 45. *F.*

Hic decet] Meus ſenilis hic cruor. *F.*

Abreptam trahe] Polyxenam. *F.*

Cru'erianus, *abreptam trahe*, pro *trahite*. Et quare non ſequar, præſertim cum Pyrrhum ſolum alloquatur Hecuba? quin & præcedat numero eodem, *reclude*, *conjunge*, *perge*. Delr.

Manes] Inferos. *vel* Achillis umbram. *F.*

Digna] Sæva, tumida, infeſta. *F.*

Meæ] Sup. v. 992. *F.*

Rati] Atque huc quinque verſus à verſu 992. uncinulis incluſos, trajiciendos contendit Joſ. Scal. cui adſtipulatur P. Scriverius.

Gaudet

Ferre, quam ſortem patiuntur omnes,
Nemo recuſat.
Nemo ſe credit miſerum, licet ſit.
Tolle felices, removeto multo
Divites auro, removeto, centum
Rura qui ſcindunt opulenta bubus;
Pauperi ſurgent animi jacentes.
Eſt miſer nemo niſi comparatus.
Dulce in immenſis poſito ruinis
Neminem lætos habuiſſe vultus.
Ille deplorat, queriturque fatum,
Qui ſecans fluctum rate ſingulari
Nudus in portus cecidit petitos.
Æquior caſum tulit & procellas,
Mille qui ponto pariter carinas
Obrui vidit, tabulaque litus
Naufraga ſpargi, mare cum coactis
Fluctibus Corus prohibet reverti.
Queſtus eſt Hellen cecidiſſe Phryxus,
Cum gregis ductor radiante villo
Aureo fratrem ſimul & ſororem
Suſtulit tergo, medioque jactum
Fecit in ponto. tenuit querelas
Et vir, & Pyrrhe, mare cum viderent,

Et

G*Audet*] Gaudet ſua mala in multos mitti, communicari. *F.*

Patuiſſe] Aliter, *placuiſſe.*

Nemo] Sit nemo dives; & ipſi pauperes ſibi non videbuntur miſeri. *F.*

Centum] *Terram qui centum vertebat aratris.* Virg. de Galeſo. 7 Æneid. *F.*

Singulari] Unica, ſola, ſingula. μονόκωπος ἀνὴρ. F.

Nudus] E naufragio enatans. *F.*

Corus] Thyeſt. v. 576. *F.*

Hellen] Phryxus & Helle & patrem Athamanta & novercam Ino fugientes ariete aurei velleris conſcenſo pontum transfretare aggreſſi ſunt. quod ille quidem fecit, Helle vero ſubmerſa nomen ponto reliquit. *F.*

Gregis] Aries aureo vellere radians.

Iactum] Jacturam Helles. *F.*

Tenuit] Contra, Deucalion & Pyrrha non conquerebantur malum late patens. *F.*

Et vir, & Pyrrhe] Al. *Et vir & uxor.* F.

Errorem videre videor: quem tamen non tollo. Nam ſi emendem, *Et vir & conjux*, &c. poſſit intelligi τὸ *Pyrrha* irrepſiſſe è gloſſâ: tamen audaciam

Et nihil præter mare cum viderent,
Vnici terris homines relicti:
Solvet hunc cœtum lacrymaſque noſtras
Sparget huc illuc agitata claſſis,
Et tuba juſſi dare vela nautæ,
Cum ſemel ventis properante remo
Prenderint altum, fugietque litus.
Quis ſtatus mentis miſeris, ubi omnis
Terra decreſcet, pelaguſque creſcet?
Celſa cum longe latitabit Ide;
Tum puer matri, genitrixque gnato,
Troja qua jaceat regione monſtrans
Dicet, & longe digito notabit:
Ilium

daciam iſtam non aſſumo. *Raphel.*

Et vir] Deucalion Promethei filius juxta Hellanicum, Heſiodum, & Apollonium. *Delr.*

Pyrrha] Epimethei filia, auctore Proclo in Heſiodic. enarrationibus. *D.*

Et nihil] Iſte verſus in pleriſque lib. non habetur. *F.*

Multa olim fuêre diluvia. primum generale temporibus Noachi, de quo in ſacris litteris Geneſ. 7. ad perdendam tollendamque ex orbe terrarum malitiam, ut ait Lactantius l. 2. quod pulchre deſcribit Alcymus lib. 4. cetera peculiaria, primum in Ægypto, Promethei & Herculis tempore menſtruum apud Diodorum lib. 1. ſecundum in Atticâ bimeſtre rege Attico Ogyge, Pauſan. in Attic. & Diodor. lib. 6. Tertium in Theſſaliâ ætate Deucalionis, quod integra hyeme duravit, Ariſtot. in Meteor. Virgilio in Georg. Ovidio, & ceteris poëtis, & de hoc noſter, & fere ſemper ceteri poëtæ intelligendi; etſi de eo loquantur, quaſi generale fuiſſet. Quartum Pharonium in Ægypto imperante Proteo, de quo Lucanus lib. ult.

Tunc claustrum pelagi, cœpit Pharum, inſula quondam
In medio ſtetit illa mari, ſub tempore vatis
Protheos; at nunc eſt Pellæis proxima muris.

Accuratiſſimam diluvii deſcriptionem invenies apud Senecam lib. 3. Nat. quæſt. cap. 27. *Delr.*

Hunc] Noſtrum, captivarum vid. argumentum hujus Chori. *F.*

Cœtum] Vulgo, *queſtum*.

M. s. o. & Interpres *cœtum*, i. omne ſocietatis ſolatium auferetur. *Delr.*

Et tuba] Imitatur Euripidem, qui in Rhœſo,

Πόνυς δ' ἔχοντας χρὴ μένειν τυρσηνικῆς
Σάλπιγγος αὐδήν.

& in Heraclidis;

—— Ἔστημεν ὄρθρον τυρσηνικῇ
Σάλπιγγι.

Sophoclis tamen & Euripidis ſcholiaſtæ tradiderunt neque Græcos neque Barbaros Trojani belli tempore tuba uſos fuiſſe, quibus Euripides & Seneca, ut videtis, alii etiam poëtæ repugnant. vide Trag. Agamemn. ver. 428. *Delr.*

Fugietque] In altum è portu vectis terra

Ilium eſt illic, ubi fumus alte
Serpit in cœlum, nebulæque turpes.
Troes hoc ſigno patriam videbunt.

ACTUS QUINTUS.

NUNCIUS. ANDROMACHA. HECUBA.

Nuncius matribus narrat, ut è turri præcipitatus fuerit Aſtyanax, & Polyxena ad tumulum Achillis cæſa.

O Dira fata, ſæva, miſeranda, horrida,
Quod tam ferum, tam triſte bis quinis ſcelus
Mars vidit annis, quod prius referens gemam?
Tuoſne potius; an tuos luctus, anus?
HEC. *Quoſcunque luctus fleveris, flebis meos.*
Sua quemque tantum, me omnium clades premit:
Mihi cuncta pereunt. quiſquis eſt, Hecuba eſt, miſer.
NUN. *Mactata virgo eſt. miſſus è muris puer.*
Sed uterque letum mente generoſa tulit.
AN. *Expone ſeriem cædis, & duplex nefas*
Proſequere. gaudet animus ærumnas meus
Tractare totas; ede, & enarra omnia.
NUN. *Eſt una magna turris è Troja ſuper,*
Aſſueta Priamo; cujus è faſtigio
Summiſque pinnis arbiter belli ſedens
Regebat acies: turre in hac blando ſinu

Fovens

terra recedere videtur. *Provehimur portu, terræque urbeſque recedunt.* Oculus enim quieſcere nos judicans, motu conſpecto, quaſi ſemet retractans terram retro tendere opinatur. *F.*

Nebulæque] Aſcendentis fumi. *F*

D*Ira*] Incrementum Rhetoricum. *F.*

Tam triſtis] Cujuſmodi non vidimus bello decennali. *F.*

Tuos-ne] Tuos-ne ô Andromacha, an tuos ô Hecuba? *F.*

Mihi cuncta] Reginæ, & in omnes miſerias ſuperſtiti. *F.*

Animus] Induratus jam, malis inſenſatus & inſanus. *F.*

Eſt una] Supereſt è Troja turris una portæ Scææ, quod ad ſiniſtram eſſet dictæ, è qua Priamus, Antenor, &c. prœlia & exercitus ſpectabant, ut Iliad γ. F.

Regebat] Signo è mœnibus dato congrediendi cum hoſte, vel receptus. *F.*

Turre

Fovens nepotem, cum metu verſos gravi
Danaos fugaret Hector & ferro & face,
Paterna puero bella monſtrabat ſenex.
Hæc nota quondam turris, & muri decus,
Nunc ſæva cautes, undique affuſa ducum
Plebiſque turba cingitur. totum coit
Ratibus relictis vulgus. his collis procul
Aciem patenti liberam præbet loco;
His alta rupes, cujus è cacumine
Erecta ſummos turba libravit pedes.
Hunc pinus, illum laurus, hunc fagus gerit,
Et tota populo ſylva ſuſpenſo tremit.
Extrema montis ille prærupti petit,
Semiuſta at ille tecta, vel ſaxum imminens
Muri cadentis preſſat. atque aliquis (nefas!)
Tumulo ferus ſpectator Hectoreo ſedet.
Per ſpatia late plena ſublimi gradu
Incedit Ithacus, parvulum dextra trahens
Priami nepotem: nec gradu ſegni puer
Ad alta pergit mœnia. ut ſumma ſtetit.
Pro turre, vultus huc & huc acres tulit,
Intrepidus animo, qualis ingentis feræ
Parvus tenerque fœtus, & nondum potens
Sævire dente, jam tamen tollit minas,
Morſuſque inanes tentat, atque animis tumet:
Sic ille dextra prenſus hoſtili puer

Ferox,

Turre] *Mittitur Aſtyanax illis de turribus, unde Pugnantem pro ſe proavitaque regna tuentem Sape videre patrem monſtratum à matre ſolebat.* F.

Face] Quam in naves impulit. *F.*

Totum] Confluunt univerſi à claſſe ad miſerandum hoc ſpectaculū. *F.*

Aciem] Proſpectum. *F.*

Libravit] In pedum digitos erecta. *vel* ſedens lib. ped. *F.*

Hunc pinus] Deſcribit concurſum illum vulgi, omnia, ad aſpectum Aſtyanactæi ſupplicii, occupantis. Sed huic menti magis faciet ſcriptura libri, *fagus gerit.* Vult alium in rupe ſtetiſſe, alium in pinu, lauru, fago. *Lipſ.*

Gerit] Aſcendentes, ſc. ut Aſtyanacta projectū ſpectarent. Al. *tegit.* F.

Tumulo] Violati ſepulchri. ſup. v. 639. *F.*

Ingentis] Leonis catulus. *F.*

Superne

Ferox, ſuperne moverat vulgum ac duces,
Ipſumque Vlyſſem: non flet è turba omnium,
Qui fletur: ac dum verba fatidici & preces
Concipit Vlyſſes vatis, & ſævos ciet
Ad ſacra ſuperos, ſponte deſiluit ſua
In media Priami regna.
AN. *Quis Colchus hoc, quis ſedis incertæ Scytha*
Commiſit? aut quæ Caſpium tangens mare
Gens juris expers auſa? non Buſiridis
Puerilis aras ſanguis aſperſit feri.
Nec parva gregibus membra Diomedes ſuis
Epulanda poſuit. quis tuos artus teget,
Tumuloque tradet? NVN. *quos enim præceps locus*
Reliquit artus? oſſa disjecta & gravi
Eliſa caſu, ſigna clari corporis,
Et ora, & illas nobiles patris notas
Confudit imam pondus ad terram datum.
Soluta cervix; ſilicis impulſu caput
Ruptum, cerebro penitus expreſſo; jacet

Deſor-

Superne] E turri ſc. Al. *Superbe.* alto animo mortem deſpiciens. *F.*

Non flet] *Ille ſolus non flet* pro quo omnes flebant. *At populus lacrymas, quas ille tenebat, non tenet.* F.

Concipit] Prout à Calchante vate inſtructus & edoctus fuerat. *F.*

Vlyſſem]De Ulyſſis morte, hæc Sex. Empyricus cap. 16. contra Mathematicos: quidam ſcribunt eum à Telegono ſilio per imprudentiam interemptum; alii à Laro, qui marinæ turturis ſtimulum immiſerat, occiſum; alii in equi formam mutatum. Sane in Italia ſepultum docet Ariſtoteles in Peplo, ubi illum collocat in Tyrhenia; ἐπὶ Ὀδυσσέως, κεῖμαι ἐν Τυῤῥηνίᾳ: quo pervenerat, poſtquam eum Neoptolemus, ne à cognatis occideretur, Cephallenia & Ithaca cedere juſſerat. vide Izacium & Canterum in Lycophron. *F.*

Sponte] Projecit ſe in medium urbis. vel populi illic adſtantis. Sunt qui ſuffertū eunt hoc hemiſtichium, adduntque; *non trepidus puer.* verum citra autoritatem libri unius. *F.*

Quis Colchus] Quis immaniſſimus è Colchis Medeæ crudelitate famoſis? *Farn.*

Sedis] Herc. Fu. 532. & Thyeſt. v. 628, & 1045. *F.*

Quæ Caſpium] Hyrcani, barbari & crudeles. *F.*

Buſiridis] Herc. Fu. 484. *F.*

Parva] Puerorum. *F.*

Gregibus] Equis. Herc. Fu. 225. *F.*

Quos enim] Neque enim ſepultura opus erit laceris & diſperſis artubus. *Quid enim ſupereſt de corpore? quis membra, quis oſſa Invenit? obtritum pueri perit omne cadaver More animæ.* F.

Impulſu] Al. *incuſſu.* vel *incurſu.* F.

Hic

Deforme corpus. AN. *hîc quoque eſt ſimilis patri.*
NVN. *Præceps ut altis cecidit è muris puer,*
Flevitque Achivûm turba, quod fecit, nefas;
Idem ille populus aliud ad facinus redit,
Tumulumque Achillis. hujus extremum latus
Rhœtea leni verberant fluctu vada;
Adverſa cingit campus, & clivo levi
Erecta medium vallis includens locum
Creſcit theatri more. concurſus frequens
Implevit omne litus: hi claſſis moras
Hac morte ſolvi rentur; hi ſtirpem hoſtium
Gaudent recidi: magna pars vulgi levis
Odit ſcelus, ſpectatque. nec Troës minus
Suum frequentant funus, & pavidi metu
Partem ruentis ultimam Trojæ vident:
Cum ſubito thalami more præcedunt faces;
It pronuba illic Tyndaris mœſtum caput
Demiſſa: tali nubat Hermione modo,
Phryges precantur: ſic viro turpis ſuo
Reddatur Helene. terror attonitos movet
Vtroſque populos. ipſa dejectos gerit
Vultus pudore; ſed tamen fulgent genæ,
Magiſque ſolito ſplendet extremus decor.

Vt

Hic quoque] Etiam in hoc ſimilis patri, quem lacerum raptarat bigis Achilles. *F.*

Aliud] Polyxenæ cædem. *F.*

Tumulumque] Qui ad Rhœtem Trojæ promontorium. *F.*

Achillis tumulum ſtatuunt in Propontide Homerus Odyſſ. *ώ.* & in Peplo Ariſtoteles. *Delr.*

Moras] Sup. v. 358 550. & 811. *Farn.*

Odit ſcelus] Monet Iſ. Pontanus in l. Cantabrigienſ. haberi, *Odit ſcelus ſpectatque.* eadem mente qua ſupra v. 1117. & qua Tacitus 5 hiſt. *Factum eſſe ſcelus loquuntur, faciuntque.* *F.*

Thalami] Nuptiali ritu. ſup. 360. *Farn.*

Faces] Thebaid. 163. & 507. *F.*

Pronuba] Sup. 861. *F.*

Hermione] Helenæ & Menelai filia poſtea à Pyrrho rapta, verum ab Oreſte, cui prius deſponſata fuerat, repetita, cæſo Pyrrho. *F.*

Modo] Nece. *F.*

Legitur & *face.*

Turpis] Adultera. *F.*

Vtroſque] Trojanos & Græcos. *F.*

Ipſa] Polyxena. *F.*

Sed tamen] In ipſa morte. *F.*

Miſere gemitum. clarius victor gemit.
Hic ordo ſacri. non ſtetit fuſus cruor,
Humore ſumma fluxit. obduxit ſtatim,
Sævuſque totum ſanguinem tumulus bibit.
HEC. *Ite, ite Danai; petite jam tuti domos,*
Optata velis maria diffuſis ſecet
Secura claſſis. concidit virgo, ac puer.
Bellum peractum eſt. quo meas lacrymas feram?
Vbi hanc anilis exſpuam leti moram?
Gnatam, an nepotem; conjugem, an patriam fleam?
An omnia? an me? ſola mors votum meum.
Infantibus violenta, virginibus venis,
Vbicunque properas, ſæva: me ſolam times,
Vitaſque gladios inter ac tela & faces.
Quæſita tota nocte cupientem fugis.
Non hoſtis, aut ruina, non ignis meos
Abſumpſit artus: quam prope à Priamo ſteti?
NVN. *Repetite celeri maria, captivæ, gradu,*
Iam vela puppis laxat, & claſſis movet.

AGA-

Obduxit] Hauſit, ebibit. *F.*

Tumulus] Noſter vult in Troade ad buſtum Achillis immolatam Polyxenam, ut Virgilius: ſed Euripides in Cherſoneſo ad tumulum honorarium. vide Turneb. lib. 11. adverſar. cap. 19. de illa Auſonius:

Troas Achilleo conjuncta Polyxena buſto,
Malueram nullo ceſpite functa tegi.
Non bene diſcordes tumulos miſcetis Achivi;
Hoc violare magis, quam ſepelire fuit. Delr.

Concidit virgo] Ab aliis Philoſtratus diſſentit, ſcribens Polyxenam, ſtante Troja, Achillis deſiderio egreſſam urbe ad ipſius tumulum mortem ſibi conſciviſſe. credo ut à Græcis tantæ crudelitatis notâm amoveret. *Delr.*

Exſpuam] Cum indignatione emittam. Sen. de ira. l. 3. c. ult. *Iam ipſum ſpiritum expuimus interim dum trahimus.* F.

Infantibus] Ut Aſtyanacti. *F.*

Virginibus] Ut Polyxenæ. *F.*

Me ſolam] *Quo me ſervas damnoſa ſenectus! Quo Dii crudeles niſi, uti nova funera cernam, Vivacem differtis annum?* eadem apud Ovid. 13. Metam. *F.*

Quam prope] Cum ad aras ipſe occideret, nec tamen cæſa fui. *F.*

Movet] Se movet, movetur. *F.*

AGAMEMNON.

Perſonæ.

THYESTES.	EVRYBATES.
CLYTÆMNESTRA.	CASSANDRA.
NVTRIX.	AGAMEMNON.
ÆGISTHVS.	ELECTRA.
CHORVS Argivarũ ſive Mycenæarum.	STROPHIVS.
	CHORVS Iliadum.
ORESTES muta perſ.	PYLADES muta perſ.

ARGVMENTVM.

Thyeſtis umbra ulciſcendi injuriarum (de quibus vide Thyeſtis argumentum) cupida, filium Ægiſthum in cædem Agamemnonis incitat. Ille itaque Agamemnonem victorem à Troja reducem in convivio impervia irretitum veſte occîdit, conſilii cædiſque participe Clytæmneſtra, quam abſente marito Agamemnone corruperat. Caſſandram deinde Agamemnoni amatam ab aris avulſam occidit. Electram, quod fratrem Oreſtem amandârat, carceri mancipari jubent.

ACTUS PRIMUS.

THYESTES.

Thyeſtis umbra ab inferis adveniens Ægiſthum ad vindictam ſibi ab oraculo promiſſam invitat.

Opaca linquens Ditis inferni loca,
Adſum profundo Tartari emiſſus ſpecu.
Incertus utras oderim ſedes magis.
Fugio Thyeſtes inferos, ſuperos fugo.

En

AGamemnon] Scena Argis, vel Mycenis; utrobi nihil refert, ut in Thyeſte notabimus. Duo chori Argivarum & Troadum. quod minus ab aliis animadverſum. *Scal.*

Agamemnones tragœdias ſcripſerunt Ion & Æſchylus, è quo tamen pauca

En horret animus, & pavor membra excutit:
Video paternos, imo fraternos lares.
Hoc eſt vetuſtum Pelopiæ limen domus.
Hinc auſpicari regium capiti decus
Mos eſt Pelaſgis. hoc ſedent alti toro,
Quibus ſuperba ſceptra geſtantur manu.
Locus heic habendæ curiæ: heic epulis locus.
Libet reverti, nonne vel triſtes lacus
Incolere ſatius? nonne cuſtodem Stygis

Terge-

pauca noſter fuit mutuatus. Nonius citat L. Pomponii, Agamemnonem ſuppoſitum, ſed illa vel comœdia vel ſane hilarotragœdia fuit. à Latinis Grammaticis nonnullæ tragœdiæ nominantur, quibus venit aliquando mihi in mentem ſuſpicari, hujus fabulæ materiam fuiſſe tractatam: ex hoc numero ſunt Attii Ægiſthus, Agamemnonides, Clytæmneſtra, Livii Andronici Ægiſthus, Nævii Ægiſthus, & ſimiles. *Delr.*

Oeconomia Tragœdiæ ex parte ab Æſchyli cognomine. Locum enim quem tantopere ibi veteres commendant, de Caſſandræ furore, expreſſit. Ibi Agamemnon in ſcena mactatur. Hic res partim à Caſſandra, partim ab Electra exponitur, ſine alia ἀπαγγελία aut perſona Nuncii. Electram quam ignorat ille, è Sophocleis inſtruxit. Unde illi mores dedit. Eſt autem frugis bonæ hæc Tragœdia. Quod vel imitatio evincit. Multa enim ex Virgilio non male tranſtulit, quædam quoque ex aliis. More antiquorum, qui malebant loqui cum aliis, quam in acumina nequicquam evaneſcere. Talia ſunt illa,

Tu bella manu pacemque geris

Et,

Quiſquis ad Trojam jacet, Felix vocatur.

Tum quod ſequitur,

cadere qui meruit manu.

Et,

Troica pubes Sacros gaudet tangere funes.

Et, *(Deum.*

Hanc fida famuli turba, dum excutiat

Quæ omnia unde prompta ſint, quivis videt. Eſt & ubi Æſchylum tentat, & Ovidium. Narratio Nuncii, multa acute, pauca ambitioſe, nec pauca eleganter. *Heinſ.*

Opaca] Inferna, umbroſa, quibus interpoſita terra, quæ Ops, lucem intercludit. *F.*

Ditis] Διὸς ſed inferni, Plutonis. *F.*

Tartari] Hippolyt. 841. *F.*

Utras] Inferaſne, an ſuperas. *F.*

Fugio] Inferos horreo, ſuperis ipſe horribilis. *F.*

Paternos] Pelopis patris mei victoris (de qua Thyeſt. 143.) imo fratris Atrei ſcelere (de quo in Thyeſt. 4. & 5. act.) claros. *F.*

Hinc] Thyeſt. 655. Troad. 861. In his atriis coronari ſolent reges. *F.*

Libet] Domo feſta ſeu cœnatione viſa, ſuccurrit illi de filiis, quos ibi epulatus fuerat. *F.*

Triſtes] Acheronta. ex ἄχος & ῥέω. qnod luctuoſis fluat undis. *vel* ab α, & χαίρειν quaſi illætabilis unda: Styga autem à ϛυγέω, id eſt, odi. *triſtique palus innabilis unda Styx.* & Cocytum ἀπὸ τοῦ κωκύειν, à lamentando. *F.* Potius Acheron ex Hebræo atque extremum locum denotat.

Cuſtodem] Cerberum *Troad.* 403. *Herc. Fur.* 289. *F.*

Tergemina nigris colla jactantem jubis?
Vbi ille celeri corpus evinctus rota
In ſe refertur; ubi per adverſum irritus
Redeunte toties luditur ſaxo labor;
Vbi tondet ales avida fecundum jecur;
Et inter undas fervida exuſtus ſiti
Aquas fugaces ore decepto appetit,
Pœnas daturus cœlitum dapibus graves.
Sed ille noſtræ pars quota eſt culpæ ſenex?
Reputemus omnes, quos ob infandas manus
Quæſitor urna Cnoſſius verſat reos:
Vincam Thyeſtes ſceleribus cunctos meis.
A fratre vincar. liberis plenus tribus

In

Ille celeri] *Volvitur Ixion, & ſe ſequiturque fugitque.* Al. leg. *celeri tortus & vinctus rota.* F.

Vbi] Siſyphus. *Hippol.* 1228 *F.*

Fecundum] Tiryi. *Hippol.* 1228. *F.*

Exuſtus] Tantalus. *Thyeſt.* 152. *F.*

Pœnas] Ob Pelopem filium diis appoſitum. *ibid.* F.

Sed ille noſtræ]. Ad hunc locum & alios intelligendos, flagitia Pelopidarum enumeranda ſunt. In eâ gente Tantalus Pelopem filium Diis epulandum appoſuit, & Atreus fratri Thyeſti filios tres comedendos dedit. Pater filium egit in exilium, Atreum Pelops: fratrem pepulit frater, Thyeſtem Atreus: gener ſuſtulit ſocerum, Pelops Oenomaum: pater filium, Atreus Pliſthenem: pater item filiam, Agamemnon Iphigeniam: maritus uxorem, Atreus Æropen: uxor maritum, Clytemnæſtra Agamemnonem: filius matrem, Oreſtes Clytemnæſtram: nepotes ſuos occidêre patruos, Ægiſthus Atreum, & Oreſtes Ægiſthum: frater necavit germanum, Atreus Chryſippum: patruelis patruelem, ut Tantalum Agamemnon, Aleten Oreſtes: patruelis filios, Ægiſthus Pelopem & Teledamum. Sævierunt ferro in ſeipſas, Hippodamia uxor Pelopis, & Pelopeia filia Thyeſtis. Ægiſthi nurus numeratur inter eas quæ ſcelere ſunt infames, ab Ovidio de Ponto; de quâ alibi non legi. In eâdem familiâ vitiavit pater filiam, Pelopeïam Thyeſtes: levir glorem, ut idem Æropen: patruelis patruelem, ut Oreſtes Hermionem, patruelis affinem, ut Ægiſthus Clytæmneſtram. A Pelopidarum igitur urbe atque arce, propter tot parricidia & inceſtus, Sol jubar ſuum avertiſſe dicitur, & Pleiades curſum retrò egiſſe perhibentur. Pelopidas ſcripſit Accius, tragicus antiquiſſimus, quorum gens ἄσυλος οἶκος à Xenarcho. & δυστυχῶν δόμος ab Euripide nominatur. *Fabr.*

Reputemus] M. s. cod. continent *repetamus.* Delr.

Quæſitor] Judex. tranſlatum à conſuetudine Romanorum, apud quos, qui judiciis publicis præerat, Quæſitor dicebatur, per ſyncopen Quæſtor; qui de crimine diligenter inquirebat & vindicabat. *F.*

Vrna] Herc. Fu. 190. & 731. *F.*

Cnoſſius] Herc. Fu. 732. *F.*

Liberis] Thyeſt. act. 4. & 5. *F.*

Nec

In me ſepultis, viſcera exedi mea.
Nec hactenus fortuna maculavit patrem;
Sed majus aliud auſa commiſſo ſcelus;
Nata nefandos petere concubitus jubet.
Non pavidus h i uſi dicta, ſed cepi nefas.
Ergo ut per omnes liberos irem parens,
Coacta fatis nata fert uterum gravem,
Me patre dignum. verſa natura eſt retro.
Avo parentem, (pro nefas!) patri virum,
Natis nepotes miſcui, nocti diem.
Sed ſera tandem reſpicit feſſos malis
Poſt fata demum ſortis inceſta fides.
Rex ille regum, ductor Agamemnon ducum,
Cujus ſecuta mille vexillum rates,
Iliaca velis maria texerunt ſuis;
Poſt dena Phœbi luſtra devicto Ilio
Adeſt, daturus conjugi jugulum ſuæ.

Iam

Nec hactenus] Neſcientem me comediſſe proprios filios atque ex ignorantia peccantem. *F.*

Fortuna maculavit] Ex ſequentibus conſtat legendum, *cortina*, non *fortuna*. Nam quæ juſſit patrem devorare natos, eadem juſſit, ut pater cum filia coïret. Infra [v. 38.] *ſortis inceſtæ*, id eſt, oraculi, quod ſtuprum juſſit. Et in hac eadem tragœdia [v. 294.] Ægiſthus, *Auctore Phœbo gignor*. Quomodo auctore oraculo Thyeſtes epulatus ſit liberos, nuſquam lego: quomodo eodem oraculo Thyeſtes cum filia concubuerit, exſtant veſtigia apud Hyginum Fabula 87. Omnino nobis conſtat, *cortina*, non *fortuna* ſcripſiſſe Senecam, quum manifeſto Thyeſtes per eundem caſum imperatus epulationem filiorũ, per quem etiam poſtea juſſus inceſtus fuit. Atqui per cortinam. Ergo & epulatio filiorum per cortinam. *Scal.*

Majus] Oraculi monitu, ut cum propria filia concumberem, hinc natum fore ultorem fraterni ſceleris. *F.*

Non pavidus] Vindictæ cupidine audax, & obvius ſceleri. *F.*

Per omnes] Filios enim mihi ingeſſi, me filiæ. *F.*

Coacta] Oraculo, ut modo. v. 30. *F.*

Avo parentem] Namque ego Ægiſtho avus & pater filiæ & maritus, ſic Ægiſthus mihi natus & nepos. *F.*

Nocti] *Fugiente per ortus Sole, Thyeſtæas horret dum cernere menſas.* Thyeſt. v. 774. *F.*

Poſt fata] Poſt meam fratriſque mortem. *F.*

Sortis] Oraculi ſuadentis inceſtum. v. 30. ſup. Al. leg. *fortis incertæ*. F.

Rex] Græcorum exercitus imperator. *F.*

Iliaca] *Hyperbole ſonantior.* F.

Poſt dena] Poſt decem ſolaria luſtra, id eſt, annuos ſolis curſus, hoc eſt, annos. *F.*

Jugulum] Feriendum. infra v. 883. F.

Iam jam natabit ſanguine alterno domus.
Enſes, ſecures, tela, diviſum gravi
Ictu bipennis regium video caput.
Iam ſcelera prope ſunt; jam dolus, cædes, cruor:
Parantur epulæ. cauſſa natalis tui,
Ægiſthe, venit. quid pudor vultus gravat?
Quid dextra dubio trepida conſilio labat?
Quid ipſe temet conſulis, torques, rogas,
An deceat hoc te? reſpice ad matrem; decet.
Sed cur repente noctis æſtivæ vices
Hiberna longa ſpatia producunt mora?
Aut quid cadentes detinet ſtellas polo?
Phœbum moramur. redde jam mundo diem.

Chorus Argivarum.

Chorus è mulieribus Argivis ſeu Mycenæis(*vid. argum. primi Chori Thyeſtæi*) excelſam fortunam queritur inſtabilem, anxiam, periculis obnoxiam; mediocrem itaque illi præfert.

O Regnorum magnis fallax
Fortuna bonis, in præcipiti
Dubioque nimis excelſa locas.
Nunquam placidam ſceptra quietem,
Certumve ſui tenuere diem.

Alia

Iam] Ubi Ægiſthus interfecerit Atrei filium, ut meos Atreus, alii intellig. de ſanguine alterno Agamemnonis, mox Clytæmneſtræ & Ægiſthi. ſed prius magis placet, neque enim lætaretur etiam impia umbra filii ſui morte. *F.*

Bipennis] Quam *dextra lævaque tenens* conjugis incuſſit capiti Clytæmneſtra *fortiſſima Tyndaridarum.* *F.*

Dolus] Veſtis, quæ negaret exitum capiti & manibus. infr. v. 882. *F.*

Epulæ] Simulatæ & funeſtæ Agamemnoni, ut quondam mihi. *F.*

Cauſſa] Ultio per te promiſſa. ſup. v. 30. *F.*

Quid pudor] An te pudet uxorem patruelis ſtupraſſe? *F.*

Quid dextra] An dubitas patruelem interficere? *F.*

Reſpice] Decere proculdubio te hæc ſcelera fatebere, ſi memineris te matre inceſta natum. *F.*

Sed cur] Sed cur nox hæc æſtiva (quam contractiorem eſſe oporteret) æquat longitudine hybernas? *F.*

Cadentes] Jam occidere paratas, *vel* quas jamdudum occidiſſe tempus erat. F.

Phœbum] Mea illi in mora præſentia, meum refugit conſpectum. vid. Thyeſt. v. 119. *F.*

Bonis

Alia ex alia cura fatigat,
Vexatque animos nova tempeſtas.
Non ſic Libycis Syrtibus æquor
Furit alternos volvere fluctus;
Non Euxini turget ab imis
Commota vadis unda, nivali
Vicina polo;
Vbi cœruleis immunis aquis,
Lucida verſat plauſtra Bootes:
Vt præcipites regum caſus
Fortuna rotat.
Metui cupiunt, metuique timent.
Non nox illis alma receſſus
Præbet tutos; non curarum
Somnus domitor pectora ſolvit.
Quas non arces ſcelus alternum
Dedit in præceps? impia quas non
Arma fatigant? jura, pudorque
Et conjugii ſacrata fides,
Fugiunt aulas: *ſequitur triſtis*
Sanguinolenta Bellona manu,

Qua-

BOnis] Splendore quidem, & ſpecie bonis revera, atque exitu plerunque malis. τὸ μὲν πρόσωπον ἡδὺ τ' ἐν δόμοισι δὲ λυπηρά. Eurip. *Farn.*

Alia] Herc. Fu. v. 207. *alterius curæ finis gradus eſt futuræ.* F.

Libycis] Vid. Herc. Fu. 322. F.

Alternos] Fluxu refluxuque impetuoſos. F.

Euxini] Quibuſdam κατ' ἀντίφρασιν dict. rectius quod cum prius ob accolarum inhoſpitalitatem vel latronum immanitatem ἄξεινος dicta fuerit regio illa, Herculis tandem opera latrociniis purgata & aliarum gentium commercio emollita εὔξεινος nuncupata eſt. F.

Nivali] Septentrionali. F.

Immunis] Eadem ratione, qua Urſæ, vid. Thyeſt. 476. F.

Plauſtra] Med. v. 315. F.

Metuique] Multos timeat neceſſe eſt, quem multi timent. F.

Non curarum] Οὐθ' ὁ πανδαμάτωρ καὶ ὁ παγκρατὴς ὕπνος Διὸς πεδήσας. Soph.

Arces] Regias. vid. Thyeſt. 453. & 640. F.

Alternum] A regibus ſibi mutuo illatum. F.

Quas] Arces? F.

Bellona] Enyo, bellorum dea, Martis ſoror, auriga. F.

 Erin-

Quaque ſuperbos urit Erinnys,
Tumidas ſemper comitata domos;
Quas in planum qualibet hora
Tulit ex alto. licet arma vacent,
Ceſſentque doli;
Sidunt ipſo pondere magna,
Ceditque oneri Fortuna ſuo.
Vela ſecundis inflata notis,
Ventos nimium timuere ſuos.
Nubibus ipſis inſerta caput
Turris pluvio vapulat Auſtro:
Denſaſque nemus ſpargens umbras
Annoſa videt robora frangi.
Feriunt celſos fulmina colles.
Corpora morbis majora patent:
Et cum in paſtus armenta vagos
Vilia currunt, placet in vnlnus
Maxima cervix. quidquid in altum
Fortuna tulit, ruitura levat.
Modicis rebus longius ævum eſt.
Felix mediæ quiſquis turbæ
Sorte quietus,
Aura ſtringit litora tuta;
Timiduſque mari credere cymbam,
Remo terras propiore legit.

AC-

Erinnys] Furia. Erinnyes autem tres *θεαὶ σεμναὶ καὶ τιμωρητικαί*, Tiſiphone, Megæra & Alecto natæ è guttis ſanguinis Saturni verendorum. F.

Sidunt] *In ſe magna ruunt.* F.

Nubibus] Alta, quæ *caput inter nubila condit.* vid. Hippol. chorum ult. à v. 1120. qui totus huic choro concinit. F.

Feriunt] *Plurimaque hujus Montibus in ſummis veſtigia cernimus ignis*, Lucret. 6. *feriuntque ſummos fulmina montes.* F.

Corpora] Τὰ γὰρ περισσὰ κἀνόνητα *σώματα* Πίπτειν *βαρείαις πρὸς θεῶν δυσπραξίαις* Ἔφασκε. *Sophoc.* F.

Placet] Eximuntur ad cædem è grege pulcherrimi quique boves. F.

Quidquid] *Tolluntur in altum, ut lapſu graviore ruant.* Claud. F.

Modicis] *Moderata durant. Firma mediocria.* F.

Stringit] Radit, *utque poſtea* legit litus. F.

Tuta

ACTUS SECUNDUS.

CLYTAEMNESTRA. NUTRIX.

Sibi male conſcia Clytæmneſtra, atque adulterii pœnas, redeunte jam marito, verita, κακὰ κακοῖς ἰᾶσθαι ſtatuit. meditatur itaque Agamemnoni exitium: diſſuadet nutrix.

Quid ſegnis anime, tuta conſilia expetis?
Quid fluctuaris? clauſa jam melior via eſt.
Licuit pudicos conjugis quondam toros,
Et ſceptra caſta vidua tutari fide.
Periere mores, jus, decus, pietas, fides,
Et qui redire, cum perit, neſcit pudor.
Da frena, & omnem prona nequitiam incita.
Per ſcelera ſemper ſceleribus tutum eſt iter.
Tecum ipſa nunc evolve fœmineos dolos,
Quod ulla conjux perfida, atque impos ſui,
Amore cæco; quod novercales manus
Auſa; quod ardens impia virgo face,
Phaſiaca fugiens regna Theſſalica trabe;
Ferrum, venena. vel Mycenæa domo,
Conjuncta ſocio, profuge furtiva rate.
Quid timida loqueris furta, & exilium, & fugas?
Soror iſta fecit. te decet majus nefas.

Regi-

TUta] Honeſtam receptionem, vel excuſationem, deprecationem culpæ, &c. *F.*

Incita] Utitur metaphora ab equis ſumpta; quos cum currere volumus, frenum illis permittimus, ut prono, non erecto, collo inciti evolent. quare non placet Moguntini lectio, *excita*. falſum autem quod ſequitur, ſed perſonæ loquenti accommodatum. *Delr.*

Fœmineos] *Emphatice* nihil inauſum intentatumque relinquentes. *F.*

Ardens] Medea Jaſonis amore ardens. vid. Med. & Hipp. 561. *F.*

Phaſiaca] Colchica à Phaſide flu. *F.*

Theſſalica trabe] Argo. vide Med. 609. *F.*

Sic Horatius ode 1. Cypriam trabem dixit. *Delr.*

Mycenæa] Mycenis Agamemnoniis. *F.*

Socio] Ægiſtho adulterii & periculi ſocio. *F.*

Soror iſta fecit] Helena ſoror mea fugit Paridem ſecuta. *F.*

M. s. o. editi, *Sors iſta fecit*, id eſt, ut inquit vetus Interpres, Fortuna dedit iſta communiter: ſed te, quæ regina es, decet majus nefas. verſus 907. fa-

Google

NVT. *Regina Danaûm, inclytum Leda genus,*
Quid tacita verſas? quidve conſilii impotens
Tumido feroces impetus animo geris?
Licet ipſa ſileas, totus in vultu eſt dolor.
Proin quidquid eſt, da tempus ac ſpacium tibi.
Quod ratio nequit, ſæpe ſanavit mora.
CLY. *Majora cruciant, quam ut moras poſſim pati.*
Flamma medullas & cor exurunt meum.
Miſtus dolori ſubdidit ſtimulos timor.
Invidia pulſat pectus. hinc animum jugo
Premit Cupido turpis, & vinci vetat,
Et inter iſtas mentis obſeſſa faces
Feſſus quidem, & dejectus, & peſſundatus
Pudor rebellat. fluctibus variis agor:
Vt cum hinc profundum ventus, hinc æſtus rapit,
Incerta dubitat unda, cui cedat malo.
Proinde omiſi regimen è manibus meis.
Quocunque me ira, quo dolor, quo ſpes feret,
Huc ire pergam. fluctibus dedam ratem.
Vbi animus errat; optimum eſt caſum ſequi.
NV. Cæca eſt temeritas, quæ petit caſum ducem.
CL. *Cui ultima eſt fortuna, quid dubiam timet?*

Tuta

907. facit ut editam lectionem præferam. *Commel.*

Sana lectio eſt, *Soror iſta fecit.* ſeſe enim Clytæmneſtra exſtimulat Helenæ ſororis exemplo. Soror, ait, maritum odit, decepit, deſeruit; me majus áliquod patrare facinus convenit, quia tentat maritum manu ſuâ interficere. quod etiam nefas ope adulteri mox perficiet. *Fabr.*

Totus] Prodit dolorem vultus. Med. v. 444. *F.*

Quod ratio] Χρόνος μαλάξει, νῦν δ' ἔθ' ἡβᾷ σοι κακόν. Eurip. *F.*

Dolori] De pellice Caſſandra. *F.*

Timor] Ne deprehenſi adulterii pœnas ſumat maritus. *F.*

Cupido] Adulteri Ægiſthi. *F.*

Feſſus quidem, & dejectus] Alii *devinctus.* Prius ad ſententiam melius facit. Ut enim pudor oculos dejicit in terram; ita ipſa dejecit pudorem ex animo. Vel eſt mutatio præpoſitionis, *dejectus* pro *abjectus.* *Fabr.*

Rebellat] Nec cedit honeſto conjugis amori. *F.*

Vt cum] *Vtque carina, Quam ventus premit & vento contrarius æſtus Vim geminam ſentit, paretque incerta duobus.* Farn.

Regimen] Clavum, gubernaculum rectæ rationis. *F.*

Vltima] In extremo, quo deterius nil poteſt eſſe. *F.*

Perla-

NV. *Tuta eſt, latetque culpa, ſi pateris, tua.*
CL. Perlucet omne regiæ vitium domus.
NV. *Piget prioris, & novum crimen ſtruis?*
CL. *Res eſt profecto ſtulta, nequitiæ modus.*
NV. Quod metuit, auget, qui ſcelus ſcelere obruit.
CL. *Et ferrum & ignis ſæpe medicinæ loco eſt.*
NV. *Extrema primo nemo tentavit loco.*
CL. *Capienda rebus in malis præceps via eſt.*
NV. *At te reflectat conjugii nomen ſacrum.*
CL. *Decem per annos vidua reſpiciam virum?*
NV. *Meminiſſe debes ſobolis ex illo tuæ.*
CL. *Equidem & jugales filiæ memini faces;*
Et generum Achillem. præſtitit matri fidem.
NV. *Redemit illa claſſis immotæ moras,*
Et maria pigro fixa languore impulit.
CL. *Pudet, pigetque! Tyndaris cœli genus,*
Luſtrale claſſi Doricæ peperit caput.

Revol-

Perlucet omne] In omnium oculis & ore poſitum eſt. *Tanto conſpectius in ſe Crimen habet, quanto major, qui peccat, habetur.* F.

Id ipſum ſenſit Cl. Claudianus, poëta prudentiſſimus;

—— te totius medio telluris in orbe
Vivere cognoſcas, cunctis tua gentibus eſſe
Facta palam, nec poſſe dari regalibus unquam
Secretum vitiis. nam lux altiſſima fati
Occultum nihil eſſe ſinit, latebráſque per omnes
Intrat & abſtruſos explorat fama receſſus. Delr.

Quod metuit] Scelus, ſceleriſque pœnam. F.

Et ferrum] Cauterio, candenti ferro obſiſtitur cancris, gangrænis, &c. *Ut redimas corpus, ferrum patieris & ignes.* F.

Extrema] *Cuncta prius tentanda, ſed immedicabile vulnus Enſe recidendum,* &c. *F.*

Capienda] In rebus aſperis & tenuis ſpei fortiſſima quæque conſilia ſunt tutiſſima, ſed in bellicis politiciſque utibile hoc, in peccando minime. *F.*

Decem] Egregius ſane conjux, qui me per decem annos reliquit. de vidua autem vid. Hippolyt. v. 620. *F.*

Equidem] Et memini quo pacto ſub prætextu nuptiarum cum Achille accerſiverit Iphigeniam, eamque immolaverit Dianæ. Troad. 162. *F.*

Præſtitit] Ironice. *F.*

Tyndaris] Ego Tyndari, filia putativa, revera Jovis ex Leda, *ſeu ut quidam* Nemeſi. *vel* ego filia Tyndari cui Jup. abavus. Namque Helena & Pollux altero ovo editi Jovis progenies dicuntur; Caſtor & Clytæmneſtra, Tyndari, ex altero ovo. *F.*

Luſtrale] Expiativum, ventos redimens. vid. Troad. 161. *F.*

Thala-

Revolvit animus virginis thalamos mea,
Quos ille dignos Pelopia fecit domo,
Cum ſtetit ad aras ore ſacrilego pater
Quaſi nuptiales. horruit Calchas ſua
Reſponſa vocis, & recedentes focos.
O ſcelera ſemper ſceleribus vincens domus!
Cruore ventos emimus, bellum nece.
NV. *Sed vela pariter mille fecerunt rates.*
CL. *Non eſt ſoluta proſpero claßis Deo:*
Ejecit Aulis impias portu rates.
Sic auſpicatus bella, non melius gerit.
Amore captæ captus; immotus prece,
Sminthea tenuit ſpolia Phœbei ducis,
Ardore ſacræ virginis jam tum furens:
Non illum Achilles flexit indomitus minis;
Non ille ſolus fata qui mundi videt,
In nos fidelis augur, in captas levis;
Non populus æger, & relucentes rogi.

Inter

Thalamos] Modo. v. 156. *F.*

Pelopia] Sæva, crudeli, quæ liberos mactare ſolet, ut Tantalus Pelopem, Atreus tres Thyeſtis filios. *F.*

Recedentes] Pathos, ſic Thyeſt. v. 766.

Cruore] Vid. Troad. 161. *F.*

Mille] Quos tamen Homerus 1080. computat; Dares Phrygius 1140. Dictys 1295. *F.*

Deo] Numine, vel etiam Diana, vid. Herc. Fu. 384. *F.*

Aulis] Bœotiæ portus, Græcorum ſtatio in Trojanos conjurantium. *F.*

Sic auſpicatus] Cæde virginis filiæ imperatoris. *F.*

Amore] Aſtynomes, Chryſeidos. Troad. 222. *F.*

Prece] Patris Chryſæ filiam redempturi. *F.*

Sminthea] Filiam Chryſæ Sacerdotis Apollinis Sminthei, παρὰ τῶν σμίνθων. i. mures κτείνειν, θεὸς μυόκτονος. *al.* à Smynthe opp. *F.*

Iam tum] Ut nunc rurſus Caſſandræ. *Delr.*

Non illum] Non flexit minis, *vel* Achilles indomitus minis. *F.*

Indomitus] Talem nobis Achillem Homerus ubique, & Horat. in epiſt. ad Piſones de arte poëtica depingunt. poſſet etiam legi *indomitum*, ut ad Agamemnonem referas. *F.*

Ille ſolus] Calchas. οἰωνοπόλων ὄχ' ἄριστος· Ὃς ᾔδη τά τ' ἐόντα, τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα. F.

In nos] Statim Agamemnoni creditus, ubi Iphigeniam Dianæ immolandam cecinit, quando faretur reddendam Briſeida, fidem ejus elevavit Agam. Μάντι κακῶν &c. Αἰεί τοι τὰ κάκ' ἐστὶ φίλον φρεσὶ μαντεύεσθαι. F.

Æger] Peſte laborans. *notum ex Hom. Il.* α. *F.*

Relucentes] Αἰεὶ δὲ πυραὶ νεκύων καίοντο θαμειαί. F.

Gracia

Inter ruentis Græciæ ſtragem ultimam
Sine hoſte victus marcet, ac Veneri vacat,
Reparatque amores: neve deſertus foret
A pellice unquam barbara cœlebs torus,
Ablatam Achilli diligit Briſeida:
Nec rapere puduit è ſinu avulſam viri.
En Paridis hoſtem! nunc novum vulnus gerens,
Amore Phrygiæ vatis incenſus furit:
Et poſt trophæa Troica, ac verſum Ilium,
Captæ maritus remeat, & Priami gener.
Accingere, anime; bella non levia apparas:
Scelus occupandum eſt. pigra, quem exſpectas diem?
Pelopia Phrygiæ ſceptra dum teneant nurus?
An te morantur virgines viduæ domi;
Patrique Oreſtes ſimilis? horum te mala

Ventu-

Græciæ] Hujus Trojanæ expeditionis poëtæ ſemper ita meminerunt, veluti ſi illi tota Græcia interfuiſſet. Sed refragatur Artemidorus inquiens: *μόνοι οἱ Θηβαῖοι τῶν Βοιωτῶν οὐκ ἐςρατεύσαν εἰς* Ἴλιον. verum forte voluit Homerus eos etiam ad Ilium pugnaſſe: ſiquidem in navium catalogo, hos inter Bœotios enumerat, Iliad. β'.

Οἵ θ' ὑπὸ Θήβας εἶχον εὐκτίμενον πτολίεθρον. Delr.

Invenerat Artemidorus, non ὑπὸ Θήβας, ſed Ὑποθήβας, ut teſtatur Euſtathius multos legiſſe, & parvi oppidi nomen eſſe, Hypothebas: quos interfuiſſe teſtatur Homerus, non Thebanos. Tamen Juſtinus lib. 28. ſolos Acarnanas ſcribit Græcis ad Trojam non iviſſe ſuppetias: nec eos in Bœotiâ expreſſos invenio. *Delr.*

Marcet] *In Venerem putris.* F.

Cœlebs] Hippol. 230. *F.*

Ablatam] Hippodamiam Briſei filiam per præcones Achilli aufert. *F.*

Viri] Achillis fortis, vel illam maritali amore tenentis. F.

En Paridis] En pulchrum adulterii vindicem. *Iron.* F.

Phrygiæ] Caſſandræ, ſeu Alexandriæ. vid. Troad. 34. & 966. F.

Furit] *Eleganter ἀνθυπαλλάττει vatis furori.* F.

Trophæa] Troad. v. 147. F.

Scelus] Antequam meum ulciſcatur adulterium Agamemnon, ego illius. Thyeſt. 203. Herc Oet. 435. F.

Phrygiæ] Caſſandra. *plural. indignanter pro ſingulari. ut Theb.* 368. *Med.* 1005. F.

An te] An filiarum innuptarum Electræ, Chryſothemidos, Laodices, & Iphianaſſæ filiique cauſa vindictâ abſtines? imo horum gratia magis perfice, ne quid gravius patiantur iſta ſuperinducta noverca, eaque captiva furore vaticinii percita. Hippol. 602. F.

Virgines viduæ] Loquitur Clytæmneſtra de ſuis & Agamemnonis filiabus. ideo ridiculus eſt Ferandus Adduenſis lib. 1. explicationum c. ult. exiſtimans hic viduas dici virgines, quæ matre carent. vivebat enim Clytæmneſtra, ac ipſamet loquitur. *D.*

Mor

Ventura moveant, turbo queîs rerum imminet.
Quid miſera ceſſas? en adeſt natis tuis
Furens noverca. per tuum, ſi aliud nequit,
Latus exigatur enſis, & perimat duos.
Miſce cruorem. perde pereundo virum.
Mors miſera non eſt, commori cum quo velis.
NV. *Regina, frena temet & ſiſte impetum;*
Et quanta tentes, cogita. victor venit
Aſiæ ferocis, ultor Europæ, trahens
Captiva Pergama, & diu victos Phrygas.
Hunc fraude nunc conaris & furto aggredi?
Quem non Achilles enſe violavit fero,
Quamvis procacem torvus armaſſet manum;
Non melior Ajax, morte decreta furens;

Non

Mors miſera non eſt &c.] Cum illo, quem perire expetis, mori. Hellen. *συνθανεῖν ᾧ ἂν θέλοις.* F.

Sic vetuſtius cuſi, ſic Pall. novem. & dum pars Criticorum heîc inter ſe luctantur, ſtabiliam lectionem loco Valer. Maximi lib. 6. cap. 8. *Levique vulnere à Thelefino, cum quo commori deſtinaverat, perſtrictum* &c. Fabricius nobis invexerat, *commori qui cum velis:* eleganter quidem, ſi ferrent codd. ſcripti. *Grut.*

Victor] Agamemnon, cui hæc meditaris, redit victor. F.

Aſiæ] Trojæ in Aſia minori. vid. Troad. v. 4. F.

Europæ] Injuriæ illatæ Græciæ, quæ in Europa. *F.*

Captiva] Reliquias Trojæ, captivas.

Diu victos] Diutino, lento, decennali bello. F.

Furto] Clandeſtinis inſidiis. Al. *conaris inſana aggredi?* F.

Quem non Achilles] Homerus Iliad. α. narrat Achillem gladium ſtrinxiſſe, ut Agamemnonem occideret, ſed Palladis interventu ſe abſtinuiſſe: quo monemur iram ratione temperare. *Delr.*

Quamvis] Ἕλκετο δ' ἐκ κολεοῖο μέγα ξίφος, &c. Il. α. F.

Procacem] Cædis & vindictæ immodice appetentem. Procari enim ſignificat immodice & impudenter petere. F.

Melior Ajax] Telamonius, non Οἰλῆος, ταχὺς, Αἴας μείων. F.

Melior, non Achillis, ſed Aiacis Oilei reſpectu. quod confirmat Homerus;

Λοκρῶν δ' ἡγεμόνευεν Ὀϊλῆος ταχὺς Αἴας
Μείων, οὔ τι τόσος γε ὅσος Τελαμώνιος Αἴας. Delr.

Morte] Deliberata morte ex pudore cæſorum à ſe pecorum per inſaniam, qua correptus eſt propter adjudicata Ulyſſi ab Agamemnone & proceribus Achillis arma. F.

Furens] Vide Sophoclem ἐν τῷ μαστιγοφόρῳ, & Ovidium 13. Metamorph. *Delr.*

Sola] Troad. 31. & 121. F.

Non tela] Nec tela Paridis certa, quia ab Apolline directa in Achillem,

Digitized by Google

Non ſola Danais Hector & bello mora;
Non tela Paridis certa; non Memnon niger;
Non Xanthus armis corpora immiſtis gerens;
Fluctuſque Simoïs cæde purpureos agens,
Non nivea proles Cycnus æquorei Dei;
Non bellicoſo Threſſa cum Rheſo phalanx,
Non picta pharetras, & ſecurigerâ manu
Peltata Amazon; hunc domi reducem paras
Mactare, & aras cæde maculare impia?
Vltrix inultum Græcia hoc facinus feret?
Equos & arma, claſſibuſque horrens fretum

Propo-

lem, (Troad. 345.) violaverunt. F.

Memnon] Memnon Æthiops, vid. Troad. v. 10. F.

Xanthus] Ὡς ἀπ' Ἀχιλλῆος Ξάνθου βαθυδινήεντος Πλῆτο ῥόος κελάδων ἐπιμὶξ ἵππων τὲ καὶ ἀνδρῶν. Il. φ. *Farn.*

Fluctuſque] Quem neque qui *tot Simoïs correpta ſub undis Scuta virum galeaſque & fortia corpora volvit*, violavit. F.

Nivea] Troad. v. 183. F.

Æquorei Dei] Neptuni. additum ad differentiam alterius Cycni, Martis filii, ab Hercule ſuperati, de quo Heſiodus in fragmento Ocarum, de Herculis ſcuto. *Delr.*

Non bellicoſo] Troad. v. 8. F.

Threſſa cum Rheſo] Vide Rhœſum tragœdiam incerti auctoris, quæ vulgo perperam Euripidi aſcribitur, & nos vulgus ſecuti ſic eam ſæpe citavimus, & Homerum Iliad. κ'. Delr.

Rheſo] Qui ad amnem ſui nominis fuit interfectus, in quem etiam ſe uxor Arganthona, deſiderio mariti projecit. Vide Parthenium Narration. ſuarum cap. ult. *Delr.*

Picta] Non Pentheſilea, quæ *Ducit Amazonidum Lunatis agmina peltis, Sæva ſecurigeris dextris & picta pharetras*, Med. 214. eſt autem pelta ſcutum in folium hederaceum formatum. F.

Peltata Amazon] Pentheſilæa, de qua Virgilius:

Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis
Pentheſilæa furens, mediiſque in millibus ardet.
Aurea ſubnectens exertæ cingula mammæ
Bellatrix, gaudetque viris concurrere virgo.

Peltam ſic deſcribit Pierius Hieroglyph. lib. 42. *ut circulus deſcriptus lineâ diametrali diſſecetur: pars altera, quantum cubiti, manuſque miniſterio deſerviat, relinquatur: altera duobus à lateribus excavetur: ita ut in medio ſpatium ſit inſertando brachio, cujus hoc ſit propugnaculum. extrema ad ſcuti marginem lunentur in cornua. Orbes illi duo hinc inde exempti, inſertandæ ſi opus ſit haſtæ, alter commodus, alter ad inſpectandum inſerviat.* Conſule Q. Smyrnæum, quem non vulgus tantum, ſed & doctiores nonnulli Q. Calabrum appellant. non bene. *Delr.*

Hunc] Talem poſt tot tantaſque res geſtas ſtrenue reducem. F.

Equos] Propone tibi egregia ejus facinora nec ſperabis impune laturam

Propone, & alto ſanguine exundans ſolum,
Et tota capta fata Dardaniæ domus
Regeſta Danais. comprime affectus truces,
Mentemque tibimet ipſa pacifica tuam.

Ægisthus. Clytaemnestra.

Clytæmneſtram nutricis conſiliis cedere paratam, jamque dubiam ſuperveniens Ægiſthus avertit rurſus atque in præceps trahit.

Quod tempus animo ſemper ac mente horrui,
Adeſt profecto rebus extremum meis.
Quid terga vertis, anime? quid primo impetu
Deponis arma? crede perniciem tibi,
Et dira ſævos fata moliri deos.
Oppone cunctis vile ſuppliciis caput,
Ferrumque & ignes pectore adverſo excipe.
CL. *Ægiſthe, non eſt pœna ſic nato mori.*
AEG. *Tu nos pericli ſocia, tu Leda ſata*
Comitare tantum: ſanguinem reddet tibi
Ignavus iſte ductor, ac fortis pater.
Sed quid trementes circuit pallor genas,

Iacenſ-

ram cædem viri optime de omni Græcia meriti. F.

Alto] Trojanum ſolum ſanguine exund. F.

Regeſta] Reportata in Græciam in vindictam raptæ unius Helenæ. F.

Adverſo] Oppoſito, omnia prius tentante quam timide cedas, vertaſque terga. *F.*

Ægiſthe] Nimis ſæva primo congreſſu Clytæmn. an adhuc hoc carmen Ægiſtho tribuendum? *Delr.*

Hæreo etiam cum Delrio, annon & iſte verſus adſcribi queat Ægiſtho. cum tamen mſſ. noſtri omnes tribuant Clytæmneſtræ, hæc loquetur pugnans quaſi cum mente ſanâ inſanâque; & prævalente jam ſanâ, ut liquet ex ſequentibus; ſed ad breve tantum momentum. *Grut.*

Mori] Ex inceſtu nato. ſup. v. 30. *F.*

Leda] Hipp. 300, & ſup. v. 160. *F.*

Tantum] Refer ad *comitare*. vel tantum ſanguinem, quantus fuit filiæ, non reddet. *Commel.*

Sanguinem] Sanguine ſuo rependet ſanguinem filiæ tuæ Iphigeniæ, ab illo cæſæ. Troad. 161. *F.*

Ignavus] Quia ipſe dux licet ducum per ſe nihil geſſit fortiter. οὔτέ ποτ' εἰς πόλεμον ἅμα λαῷ θωρηχθῆναι τέτληκε, amoribus ſolum indulgens. F.

Fortis] In filia immolanda, ἀντὶ τοῦ Ignavus ductor, *vel* ſtrenuus in concubinas. F.

re

Iacenſque vultu languido obtutu ſtupet?
CL. *Amor jugalis vincit, ac flectit retro.*
Remeemus illuc unde non decuit prius
Abire: ſic nunc caſta repetatur fides.
Nam ſera nunquam eſt ad bonos mores via.
Quem pœnitet peccaſſe, pæne eſt innocens.
AEG. *Quo raperis amens? credis aut ſperas tibi*
Agamemnonis fidele conjugium? ut nihil
Subeſſet animo, quod graves faceret metus;
Tamen ſuperba & impotens flatu nimis
Fortuna magno, ſpiritus tumidos daret.
Gravis ille ſociis ſtante adhuc Troja fuit:
Quid rere ad animum ſuapte natura trucem,
Trojam addidiſſe? rex Mycenarum fuit.
Veniet tyrannus. proſpera animos efferunt:
Effuſa circa pellicum quanto venit
Turba apparatu! ſola ſed longe eminet,
Tenetque regnum famula veridici Dei.
Fereſne thalami victa conſortem tui?
At illa nolet. ultimum eſt nuptæ malum,
Palam mariti poſſidens pellex domum.
Nec regna ſocium ferre, nec tedæ ſciunt:
CL. *Ægiſthe, quid me rurſus in præceps rapis,*
Iramque flammis jam reſidentem excitas?
Permiſit aliquid victor in captas ſibi:
Non conjugem hoc reſpicere, non dominam decet.

Lex

Ut nihil] Fac te caſtam eſſe, nec adulterii conſciam ſupplicium metuere. F.

Gravis] Quod exprobrat δημοβόρῳ βασιλεῖ Achilles Il. α. F.

Trojam] Trojæ caſum. F.

Tenetque] Imperatque Caſſandra vates Apollinis. F.

At illa] Quod ſi tu poteris voleſve, illa nolet, te itaque tollere tentabit. F.

Nec regna] *Non bene conveniunt nec in una ſede morantur Majeſtas & Amor. Non capiunt dominos regna Venuſque duos.* F.

Permiſit] Fac Agam. victorem ſibi aliquid indulſiſſe in captivas. F.

Dominam] Matrem familias, *Donna.* Lacones autē uxores ſuas κυρίας vocabant, Theſſali δεσποίνας, illæ viciſſim maritos κυρίους & δεσπότας dominos. F.

Lex alia ſolio eſt, alia privato toro.
Quid quod ſeveras ferre me leges viro
Non patitur animus, turpis admiſſi memor?
Det ille veniam facile, cui venia eſt opus.
AEG. *Ita eſt. paciſci mutuam veniam licet.*
Ignota tibi ſunt jura regnorum haud nova.
Nobis maligni judices, æqui ſibi,
Id eſſe regni maximum pignus putant,
Si quidquid aliis non licet, ſolis licet.
CL. *Ignovit Helena: juncta Menelao redit,*
Quæ Europam & Aſiam paribus afflixit malis.
AEG. *Sed nulla Atriden Venere furtiva abſtulit,*
Nec cepit animum conjugi obſtrictum ſuæ.
Iam crimen ille quærit, & cauſſas parat.
Nil eſſe crede turpe commiſſum tibi:
Quid honeſta prodeſt vita flagitio carens,
Vbi dominus odit; fit nocens, non quæritur.
Spartamne repetes ſpreta, & à tanto viro,
Patriaſque ſedes profuga? non dant exitum
Repudia regum. ſpe metum falſa levas.
CL. *Delicta novit nemo, niſi fidus, mea.*
AEG. Non intrat unquam regium limen fides.

Opibus

Lex alia ſolio] Regibus, quibus plerumque quot libet concubinæ licent. *Farn.*

M. s. o. & Interpres, *Lex alia ſocio, alia privato, vel in privato:* hac ſententia, alia conditio conjugis, alia pellicis & quidem ſervæ. *Commel.*

Det ille] Iniquum eſt, ut conjux à conjuge fidem à ſe non præſtitam exigat. F.

Ita eſt] Ironice. F.

Pignus] Prærogativam. F.

Europam] Sup. v. 103. F.

Sed nulla] Sed nullius concubinæ amor animum Menelai ab Helena alienavit, ut Caſſandræ pellicis amor Agamemnonis animum à te. F.

Ille] Agamemnon. F.

Cauſſas] Propter quas te de medio tollat, quo liberius fruatur pellice. F.

Nil eſſe] Ut ſupra v. 243. F.

Fit nocens] Non inquiritur nocenſne quis ſit necne, ſed pro nocente damnatur, quemcunque rex odit. F.

Spartamne] Nec ſpera te repudiatam petituram patriam tuam Spartam; repudiatas enim uxores non ſinunt reges abire, verum eas necandas curant. F.

Delicta] Adulterio meo conſcius eſt nemo præter quendam fidelem, qui celabit, unde non eſt cur fugiam. *Farn.*

ibus

CL. *Opibus merebor, ut fidem pretio obligem.*
AEG. Pretio parata, vincitur pretio fides.
CL. *Surgit reſiduus priſtinæ mentis pudor.*
Quid obſtrepis? quid voce blandiloqua mala
Conſilia dictas? ſcilicet nubet tibi
Regum relicto rege, generoſa exuli?
AEG. *Et cur Atrida videor inferior tibi?*
Natus Thyeſte? CL. *ſi parum eſt, adde & nepos.*
AEG. *Auctore Phœbo gignor, haud generis pudet.*
CL. *Phœbum nefandæ ſtirpis auctorem vocas?*
Quem nocte ſubita frena revocantem ſua
Cœlo expuliſtis? quid deos probro advocas,
Surripere doctus fraude geniales toros,
Quem Venere tantum ſcimus illicita virum?
Secede propere: dedecus claræ domus
Aſporta ab oculis. hac vacat regi ac viro.
AEG. *Exilia mihi ſunt haud nova. aſſuevi malis.*
Si tu imperas regina, non tantum domo
Argiſve cedo: nil moror juſſu tuo
Aperire ferro pectus ærumnis grave.
CLY. *Siquidem hoc cruenta Tyndaris fieri ſinam?*

Quæ

Opibus] Muneribus. F.

Surgit] Statui autem ad meliorem vitam me recipere, refocillantur enim mihi in animo ſcintillulæ quædam priſtini pudoris. F.

Scilicet] Egone Agamemnone relicto nubam tibi exuli & ejecto? unde & nomen illi quod ejectus, à capella nutriretur. ſunt tamen qui *Ægyptum* dicendum autumant. F.

Atrida] Atrei filio, qui Thyeſtæ frater. F.

Si parum] Nec filius tantum, ſed & nepos Thyeſtæ es, te quippe è filia genuit. *F.*

Auctore Phœbo] Sup. v. 30. *F.* Thyeſtæ redditum erat oraculum, quem ex Pelopeia filia ſua gigneret, illum ab Atreo pœnas exacturum. ideo filiam ſuam compreſſit, eaque illi Ægiſthum peperit. vide Higynum in fabulis. *Delr.*

Quem nocte] Reducentem currus, ne videret nefandam patris tui cœnam. Thyeſt. v. 774. *F.*

Surripere] Nuptiales toros violare doctus à patre tuo, qui Atrei fratris ſui uxorem corrupit. *F.*

Hac vacat regi ac viro] Agamemnoni. *Farn.*

V. l. diſſentiunt, quidam ſic habent. alii; *hac vacat regia viro*, nonnulli; *regia hac vacat viro.* quomodo olim ab Aſcenſio excuſum fuit. *Delr.*

Siquidem] Miſere labaſcit Clytæmneſt.

Quæ invita peccat, debet & culpa fidem.
Secede mecum potius, ut rerum ſtatum
Dubium ac minacem juncta conſilia explicent.

CHORVS ARGIVARVM.

Chorus è virginibus Mycenæis & Argivis canit Apollinis Pæana ob partam victoriam, interſerit autem Iunoni, Minervæ & Iovi laudes ſuas.

CAnite ô pubes inclyta Phœbum.
Tibi feſta caput turba coronat:
Tibi virgineas laurum quatiens
De more comas innuba fundit
Stirps Inachia. tu quoque noſtros
Thebana manu comitare choros,
Quæque Eraſini gelidos fontes,
Quæque Eurotam, quæque virenti

Taci-

mneſt. *vel* jam ſimulatas iras fraudeſque aperit. *F.*

Cruenta] In tantum crudelis ero ut hoc fieri ſinam? non patiar, &c. *F.*

Quæ invita] Delrius ex fide Mogunt. cod. legit. *Quæ juncta peccat debet & culpæ fidem.* q. d. non deferam aut prodam culpæ ſocium, ſecedamus itaque & conſilium capeſſamus quid in dubiis nobis rebus agendum ſit. *F.*

CAnite] Carmine laudate Phœbum. *hoc præfica, vel Chori pars altera.* F.

Coronat] Videlicet ex lauro. nam fuit hoc in Apollinis ſacris ſolemne. *Delr.*

Laurum] Apollini ſacram *vid. Oedip.* v. 16. *F.*

Stirps Inachia] Inachi genus, virgines Argivæ. *F.*

Meliſſus hiatum volebat ſequi poſt illud *Stirps Inachia*, alteramque pauſam incipere ab *Tu quoque* &c. Idem quoque fieri cupiebat v. 323. poſt *Phœbe relaxa:* nec non v. 356. poſt *Nata Tonantis.* denique v. 377. poſt *Flebile ſaxum.* Et vero ſi attendamus nexui ſententiarum ac numerorum, alia illa verſuum diſpoſitio introducenda eſt. *Grut.*

Thebana] Suſpicatur hunc locum Lipſius & merito. Sed cur reponat *Thebais hoſpes* è libro ſuo non video. quis enim locus Thebanis in Choro eorum victoriæ gratulanti, qui bello non adfuerunt, teſte Artemidoro. *μόνοι οἱ Θηβαῖοι τῶν Βοιωτῶν οὐκ ἐστράτευσαν εἰς* Ἴλιον. F.

Eraſini] Eraſini plures, hic atticus eſſe videtur. *F.*

Eurotam]. Laconiæ fl. *F.*

Eurotas Lelegis N. Mileti F.; cum in Laconiâ ſtagnantem in campis aquã, alveo facto in mare deduxiſſet, quod fuit aquarum reliquum in juſti amnis morem defluens, de ſuo nomine nuncupavit Eurotam. Pauſan. in Laconic. *Delr.*

Iſme-

Tacitum ripa bibis Iſmenon,
Quam fatorum præſcia Manto
Sata Tireſia Latonigenas
Monuit ſacris celebrare deos,
Arcus victor pace relata
Phœbe relaxa;
Humeroque graves levibus telis
Pone pharetras; reſonetque manu
Pulſa citata vocale chelys.
Nil acre velim,
Magnumque modis intonet altis:
Sed quale ſoles leviore lyra
Flectere carmen ſimplex, luſus
Cum docta tuos Muſa recenſet.
Licet & chorda graviore ſones,
Quale canebas cum Titanes
Fulmine miſſo fregere dei.
Vel cum montes montibus altis
Superimpoſiti ſtruxere gradus
Trucibus monſtris. ſtetit impoſita

Iſmenon] Herc. Fu. 333. *F.*

Quam fatorum] Hunc locum explicat illud Ovid. 6. Metam. unde ſumpſit noſter: *Nam ſata Tireſiâ venturi præſcia Manto Per medias fuerat divino concita motu Vaticinata vias: Iſmenides ite frequentes, Et date Latonæ, Latonigeniſque duobus. Cum prece thura pia lauroque innectite crinem*, &c. F.

Victor] Laomedon rex perfidiæ ultor. *F.*

Relaxa] *Quondam citharam tacentem Suſcitet Muſam, neque ſemper arcum Tendat Apollo.* F.

Nil acre] Nihil bellicum, nil grande quale ubi vates affiatu concitas, ſed pæana lætum, qualem canebas parta à diis victoria de gigantibus. *F.*

Lyra] Lyram, citharam, chelim, barbytum, & phormingem ſolere confundi aſſentior, Polluci, Suidæ, Guarino, Budæo & aliis, & colligitur ex Homero in hymn. Mercurii & Odyſſ. 8. Martiano libro ult. & aliis. Sed tamen illi oportet mihi viciſſim aſſentiantur, proprie loquendo eſſe diverſa. nam ille ipſe Martianus eodem lib. ult. aperte chelym à barbyto, & à tetrachordo diſtinxit. Pauſanias præterea in Attic. loquens de Memnonis ſtatuâ, *τὶς κιθάρας ἢ λύρας*, inquit: & Anaxilaus apud Athenæum lib. 4.

Ἐγὼ δ' βαρβίτους τριχόρδους, πηκτίδας
κιθάρας, λύρας, σκινδαψούς. F.

Titanes] Vid. Herc. Fu. 970. & Troad. v. 827. *F.*

Pelion Oſſa. pinifer ambos
Preſſit Olympus.
Ades, ô magni Soror & conjux
Conſors ſceptri, Regia Iuno:
Tua te colimus turba Mycenæ.
Tu ſolicitum ſupplexque tui
Numinis Argos ſola tueris;
Tu bella manu pacemque regis;
Tu nunc lauros Agamemnonias
Accipe victrix.
Tibi multifora tibia buxo
Solenne canit. tibi ſila movent
Docta puellæ carmine molli.
Tibi votivam matres Grajæ
Lampada jactant. ad tua conjux
Candida tauri delubra cadit,
Neſcia aratri, nullo collum

Signa-

Pelion Oſſa]. Virgilius, Georg. 1.
Ter ſunt conati imponere Pelio Oſſam
Scilicet, atque Oſſæ frondoſum involvere Olympum.
Ovidius Metamorph. 1.
Tum pater omnipotens miſſo perfregit Olympum
Fulmine, & excuſſit ſubjectum Pelion Oſſæ. Delr.

Tua te] Ἥρη γὰρ πολὺ φίλταταί εἰσι πόληες Ἄργος τε Σπάρτη τε, καὶ εὐρυάγυια Μυκήνη. F.

Argos] Creditur Argis nata, unde & Ἀργεία dicitur Juno. *In Iunonis honorem dicet ἱππόβοτον Ἄργος ditesque Mycenas.* F.

Tu bella] Namque & Junoni τρόπαια non ſecus ac Jovi erigebantur ſpolia, canebatur Pœan (qui tamen primo & proprie Apollini debetur) ut cujus beneficio converſi hoſtes, parta victoria. *F.*

Fila] Fides, chordas, quæ ex χορδαῖς, id eſt, inteſtinis contortis. alii tamen à corde deducunt minus recte. *F.*

Multifora tibia] Ovidius:
Longaque multifori delectat tibia buxi.
multifora tibia, quæ multa habet foramina. Apulejus in Floridis, multiforatiles tibias dixit. Harum inventionem Oſiridi tribuit Scaliger in arte poëtica. *Delr.*

Lampada] Λαμπαδηδρομίαν (à Perſis acceptam) Athenienſes in feſtis Panathenaicis, Hephæſtiis & Prometheis exercebant (Vulcano enim & Prometheo ex ope Minervæ inventū ignem ferunt) prius quidem Eleuſin, poſtea ex Academia Athenas accenſam geſtantes lampada currentes certabant, quis primum ad metam perveniret non extincta lampade, quandoque & defatigatus lampada alteri tradebat. vid. Herc. Fu. v. 846. *F.*

Con-

Signata jugo.
Tuque ô magni nata Tonantis
Inclyta Pallas, quæ Dardanias
Sæpe petiſti cuſpide turres:
Te permiſto Matrona minor
Majorque choro colit, & reſerat
Veniente dea Templa ſacerdos:
Tibi nexilibus turba coronis
Redimita venit.
Tibi grandævi laſſique ſenes,
Compote voto reddunt grates,
Libantque manu vina trementi.
Et te, Trivia, grata memores
Voce precamur: tu maternam
Siſtere Delon, Lucina, jubes,
Huc atque illuc prius errantem
Cyclada ventis. nunc jam ſtabilis
Fixa terras radice tenet;
Reſpuit auras, religatque rates
Aſſueta ſequi. tu Tantalidos

Fune-

Conjux] Juvença nivea, injugis. *F.*
Nata] E Jovis cerebro nata. *F.*
Quæ Dardanias] Namque *Omnis ſpes Danaum & cœpti fiducia belli Palladis auxilio ſemper ſtetit.* F.
Minor] Omnis ætatis, junior, ſeniorque. *F.*
Nexilibus] Plectilibus, quæ è ramulis (hîc oleaginis ut pote Palladiis) innectebantur plectebanturve, unde dictæ. ut *Serta*, à ſerendo, *ſutiles* quæ è floribus mero imprimis roſarum folio conſuebantur, *pactiles* quæ in torulo rotundo pangebantur. *F.*
Trivia] Hippol. 412. *F.*
Memores] Auxilii tui, Palladii Diomedem & Ulyſſem ſequi dignati, Trojæ captæ *per amica ſilentia Lunæ* & equi *divina Palladis arte* fabricari. *F.*
Maternam] Vid. Herc. Fu. 15. *F.* Cicero l. 3. Accuſat. Verrinar. ait Latonam ex longo errore & fuga gravidam, & jam ad pariendum vicinam temporibus exactis fugiſſe Delon, atque ibi Apollinem Dianamque peperiſſe. Innixam ſcilicet vel oleaſtro, vel palmæ, ut Homerus tradidit. Virgilius;

— *Delon maternam inviſit Apollo.*

Delr.
Lucina, jubes] Med. 22. *F.*
Virgilius Æneid. 3. hoc Apollini tribuit, Lucianus, in dialogo Neptuni & Iridis, Neptuno. *Delr.*
Reſpuit] Al. *Deſpicit* q. d. dedignatur amplius agitari ventis, quin & ipſa ratibus ſtatio eſt, olim huc illuc acta ut ratis. *F.*
Tantalidos] Niobes. Herc. *Fu.* 389. *Oed.* 613. & *Med.* 952. *F.*

Stat

Funera matris victrix numeras.
Stat nunc Sipyli vertice ſummo
Flebile ſaxum;
Et adhuc lacrymas marmora fundunt
Antiqua novas.
Colit impenſe fœmina virque
Numen geminum. Tuque ante omnes
Pater ac rector, fulmine pollens,
Cujus nutu ſimul extremi
Tremuere poli, generis noſtri
Iupiter auctor, cape dona libens;
Abavuſque tuam non degenerem
Reſpice prolem.
Sed, ecce, vaſto concitus miles gradu
Manifeſta properat ſigna lætitiæ gerens.
Namque haſta ſummo lauream ferro gerit:
Fiduſque regi ſemper Eurybates adeſt.

ACTUS

Stat] Al. *ſudant*. F.

Fundunt] Ὅσις ἐνὶ Φρυγίῃ διερὸς λίθος ἐστήρικτ) Μάρμαρον ἀντὶ γυναικὸς ὀϊζυρὸν κεχυμένη. *quæ fixa cacumine montis Liquitur & lacbrymis etiam nunc marmora manant*. F.

Numen] Apollinem & Dianam. F.

Nutu] Ἐπ᾽ ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων, &c. μέγαν δ᾽ ἐλέλιξεν ὄλυμπον. *cuncta ſupercilio movens*. F.

Abavuſque] Agamemnonis, cui pater Atreus Jovis nepos. F.

Signa] Victoriam teſtari Græci capiti, haſtis, ſignis, ſtatuis, curribus, puppibus laurus affigebant, nec non literis, foribus, faſcibus, &c. Romani. F.

Lauream] Romani victoriâ partâ multis rebus laurum alligabant, vel præferebant, vel mittebant teſte Plinio lib. 15. Nat. hiſt. cap. 30. præferebantur Imperatori *laureæ virgæ* & *faſces laureati*, Cicerone teſte lib. 2. de divinat. Capitolino in Gordiano, & Lazio lib. 2. Comment reip. Rom. cap. 4. mittebantur ad Senatum *laureatæ litteræ*, de quibus Capitolin. in Maximi. Marcellin. Cicero, Ovidius, & alii citati à Pierio lib. 50. Hieroglyph. & Lazio d. cap. 4. ubi docet has etiam vocatas *tabellas laureatas*. Sed & lictores lauro ornabantur, ut patet ex epiſt. Ciceronis ad Atticum. Mittebatur ad Senatum *laurea* in Iovis Capitolini gremio reponenda. nam Gethicæ laureæ Claudianus meminit, Pannonicæ Plinius Iunior, & confirmat Pacatus in Theodoſii Panegyrico. Redimibantur *haſtæ* lauro, ut docet Papinius, de pietate Abaſcantii lib. 5. Silvar.

Omnia nam lætas pila attollentia frondes.

ut expono, lauri. & ad hunc morem alluſit hîc Seneca. Item *ſigna militaria*, ex illo Sidonii, *Atque ſuas ad ſigna jubet reviréſcere lauros*. Delr.

Eurybates] Ithacenſis præco & nuncius Agamemnonis. F.

Delu-

ACTUS TERTIUS.

EURYBATES. CLYTAEMNESTRA.

Eurybates narrat Agamemnona reducem advenire, tempeſtatem à Pallade immiſſam Naupliique dolo aggravatam; parantur diis victimæ & convivium Agamemnoni, captivæ adducuntur.

DElubra & aras cœlitum, & patrios Lares
Poſt longa feſſus ſpacia, vix credens mihi,
Supplex adoro. vota ſuperis ſolvite:
Telluris altum remeat Argolicæ decus
Tandem ad penates victor Agamemnon ſuos.
CLY. *Felix ad aures nuncius venit meas.*
Ubinam petitus per decem conjux mihi
Annos moratur? pelagus, an terras premit?
EV. *Incolumis, auctus gloria, laude inclytus,*
Reducem expetito litori impreſſit pedem.
CLY. *Sacris colamus proſperum tandem diem:*
Et ſi propitios, attamen lentos, deos.
Tu pande, vivat conjugis frater mei,
Et pande, teneat quas ſoror ſedes mea.
EV. *Meliora votis poſco, & obteſtor deos.*
Nam certa fari ſors maris dubii vetat.
Ut ſparſa tumidum claſſis excepit mare,
Ratis videre ſocia non potuit ratem.
Quin ipſe Atrides æquore immenſo vagus
Graviora pelago damna, quam bello tulit;
Remeatque victo ſimilis; exiguas trahens

Lace-

DElubra] Regionem aliquam ingreſſis, vel etiam in patriam poſtliminio reverſis moris erat genios loci deoſque Topicos ſalutare religioſe, atque invocare. F.

Vix credens] Me incolumen rediiſſe. *hæc quoque adhuc noſtræ non eſt fiducia vitæ Certa ſatis.* F.

Felix] Simulate hæc. F.

Proſperum] Al. proſpero *tandem die.*

Conjugis] Menelaus. F.

Soror] Helena. F.

Meliora] Votis poſco, ſpero quidem precorque eos in vivis eſſe; verum propter tempeſtatem incertus non auſim affirmare ita eſſe. F.

Exiguas] Paucas eaſque male mulctatas. F.

Acerba

Laceraſque victor claſſe de tanta rates,
CLY. *Quis, fare, noſtras hauſerit caſus rates.*
Aut qua maris fortuna diſpulerit duces.
EV. *Acerba fatu poſcis: infauſtum jubes*
Miſcere læto nuncium. refugit loqui
Mens ægra, tantis atque inhorreſcit malis.
CLY. *Exprome*: clades ſcire qui refugit ſuas,
Gravat timorem. dubia plus torquent mala.
EV. *Vt Pergamum omne Dorica cecidit face,*
Diviſa præda eſt. maria properantes petunt.
Iamque enſe feſſum miles exonerat latus;
Neglecta ſummas ſcuta per puppes jacent;
Ad militares remus aptatur manus;
Omniſque nimium longa properanti mora eſt.
Signum recurſus regia ut fulſit rate,
Et clara lentum remigem emovit tuba,
Aurata primas prora ſignavit vias,
Aperitque curſus, mille quos puppes ſecent.
Hinc aura primo lenis impellit rates,
Allapſa velis. unda vix tactu levis
Tranquilla Zephyri mollis afflatu tremit;
Splendetque claſſe pelagus, & pariter latet.

Iuvat

Acerba] *Infandum regina jubes renovare dolorem.* F.

Infauſtum] De tempeſtate. F.

Læto] De reditu. F.

Refugit] *Atque animus meminiſſe horret, luctuque refugit.* F.

Dubia] Non pro certo nota: timentur quippe ne veris majora ſient. *Farn.*

Signum] *Flammas ut regia puppis Extulerat.* quod reliquæ claſſi legendi anchoras viæque ſignum eſt. F.

Et clara lentum remigem] Vulgo *Regimen*, &c.

Vide Troad. 1043. *F.*

Hoc mendum librariorum eſt, nam ſic in veteris Codicibus,

Et clara lentum remigem monuit tuba. In quâ lectione aperta eſt ſententia; vulgaris enim conjecturâ aſſequenda, & polienda ingenio eſt, quo plerumque hallucinantur homines, non adjuti ab exemplaribus. Tubâ vocantur nautæ ad iter faciendum. Ita in Troade.

Et tubâ juſſi dare vela nautæ. Fabr.

Aurata] Regia navis, cujus roſtrum auratum eſt. Al. monuit. F.

Splendetque] Auratis, æratiſque roſtris & puppibus pictis armiſque ſuſpenſis ſplendet, tegitur tamen navium numero. F.

Latet] *Vt verſ.* 41 *ſup.* F.

Iuvat

Iuvat videre nuda Trojæ litora,
Iuvat relicti ſola Sigei loca.
Properat juventus omnis adductos ſimul
Lentare remos. adjuvat ventos manu,
Et valida niſu brachia alterno movet.
Sulcata vibrant æquora, & latera increpant;
Dirimuntque canæ cærulum ſpumæ mare.
Vt aura plenos fortior tendit ſinus,
Poſuere tonſas. credita eſt vento ratis:
Fuſuſque tranſtris miles; aut terras procul,
Quantum recedunt vela, fugientes notat;
Aut bella narrat: Hectoris fortis minas,
Curruſque, & empto redditum corpus rogo:
Sparſum cruore regis Herceum Iovem.
Tum qui jacente reciprocus ludit ſalo,
Tumidumque pando tranſilit dorſo mare
Tyrrhenus omni piſcis exſultat freto,
Agit-

Iuvat] Iuvat nos diſcedentes videre deſolata atque depopulata à nobis Trojæ litora. F.

Sigei] Promontorii Troadis. F.

Lentare] Incurvare & flectere in undis juvenili vi ac deſiderio reditus. *lentos incurvant gurgite remos.* F.

Adjuvat] Velificationi remigium addunt. F.

Latera] Navium latera increpant remigantium impetu., F.

Tonſas] Remos. F.

Palmulas, imas remorum partes, quibus aqua tunditur. Virgilius: *lento luctantur marmore tonſæ.* niſum ipſum remigantium expreſſit Ennius: *Pone petunt, ex in referunt ad pectora tonſas.* Delr.

Fuſuſque tranſtris] Plerique codices pro, *miles*, exhibent, *navita.* æque bene. *Tranſtra*, loca in quibus ſedent remiges: ſpacium vero ſeu iter per quod ad remiges hortator ſolet accedere, quod à puppi ad proram portenditur, dicebatur *Agæum.* Delr.

Aut terras] Vid. Troad. 1046. & Med. 303. F.

Hectoris] Cum flammas Argivæ claſſi inferret. Troad. 440. F.

Curruſque] Achillis, quibus raptabatur Hector. Troad. v. 742. F.

Redditum] Patri Priamo. Troad. 325. F.

Regis] Priami cæſi ad aram Hercei Iovis v. 45. Troad. F.

Tranſilit] Velociſſimus enim Delfin. Attius,

Sicut inciti, atque alacres roſtris perfremunt Delfini.

de piſcium iſtorum prognoſtico accipe, quæ ex Pacuvio Tullius l. 1. de Divinat. ſcribit, Achivorum exercitum, & tot navium rectores lætos piſcium laſciviam intuitos, nec tuendi ſatietatem capere potuiſſe: ad quem Pacuvii locum noſter hic videtur reſpexiſſe. *Delr.*

Tyrrhenus] Delphin ex fab. Tyrrheno-

Agitque gyros, & comes lateri adnatat,
Anteire naves lætus, & rurſus ſequi.
Nunc prima tangens roſtra laſcivit chorus,
Milleſimam nunc ambit & luſtrat ratem.
Iam litus omne tegitur, & campi latent,
Et dubia parent montis Idæi juga.
Et jam, quod unum pervicax acies videt,
Iliacus atra fumus apparet nota.
Iam laſſa Titan colla relevabat jugo;
In aſtra jam lux prona, jam præceps dies.
Exigua nubes ſordido creſcens globo
Nitidum cadentis inquinat Phœbi jubar.
Suſpecta varius occidens fecit freta.
Nox prima cœlum ſparſerat ſtellis. jacent
Deſerta vento vela. tum murmur grave
Majora minitans collibus ſummis cadit,
Tractaque longo litus ac petra gemunt.
Agitata ventis unda venturis tumet:

Cum

rhenorum piratarum in Delphinas verſorum. vid. Oed. v. 449. F.

Exſultat] Delphini in tranquillo mari laſcivientes futuram tempeſtatem portendunt. hyemali enim procella ingruente, ab imo mari aſſurgunt exhalationes, quæ tempeſtati fomenta ſuggerant, quibus Delphini excitati geſtiunt, atque in maris ſuperficie colludunt. F.

Prima] Primas claſſis naves. F.

Chorus] Delphinum ſaltantium. F.

Milleſimam] Æſchylus *claſſem Græcorum mille navium.* idem, Eurip. Virgil. Propertius. ſed Dictys naves autumat MCCXCV. *Delr.*

Iam litus] Jam nobis in altum provectis humiliora Troadis loca abſconduntur, montes vix apparent. F.

Pervicax] Al *perſpicax.* F.

Iliacus] Troad. 1051. F.

Iam laſſa] Jam occidente ſole nox ingruebat, F.

Exigua] Nubibus conſperſus ſol occidens ventorum & pluviæ prognoſticon, F.

Suſpecta varius] Sol occidens maculis conſperſus ventos & pluvias portendit:

Virgilius 1. Georg.

Hoc etiam immenſo cum jam decedit Olympo
Profuerit meminiſſe magis. nam ſæpe videmus
Illius in vultu varios errare colores:
Cæruleus pluviam denunciat, igneus Euros.
Sin maculæ incipient rutilo immiſcerier igni;
Omnia tunc pariter nimbis, ventiſque videbis
Fervere, non illa quiſquam me nocte per altum
Ire, neque à terra moneat convellere funem. Delr.

Murmur] Murmurans à terra venit

aura

Cum luna ſubito conditur, ſtellæ cadunt,
In aſtra pontus tollitur. cœlum perit.
Nec una nox eſt. denſa tenebras obruit
Caligo, & omni luce ſubducta fretum
Cœlumque miſcet. undique incumbunt ſimul,
Rapiuntque pelagus infimo everſum ſolo
Adverſus Euro Zephyrus, & Boreæ Notus.
Sua quiſque mittunt tela, & infeſti fretum
Emoliuntur. turbo convolvit mare.
Strymonius altas Aquilo contorquet nives;
Libycuſque arenas Auſter ac Syrtes agit,
Nec manet in Auſtro; fit gravis nimbis Notus,
Imbre auget undas; Eurus Orientem movet,
Nabathæa quatiens regna, & Eoos ſinus.
Quid rapidus ora Corus Oceano exerens?
Mundum revelli ſedibus totum ſuis,
Ipſoſque rupto crederes cœlo deos
Decidere, & atrum rebus induci Chaos.
Vento reſiſtit æſtus, & ventus retro
Æſtum revolvit. non capit ſeſe mare:

Vndaſ-

aura, gravioris venti prænuncia. F.

Cadunt] Al. Latent, de qua re vide quæ ad Thebaid. 431. & Hippol. 736. F.

In aſtra] *Fluctibus erigitur, cœlumque æquare videtur Pontus.* F.

Cœlum] Eripiunt nubes cœlum. F.

Nec una] Non ſimplices, non noctis ſolius tenebræ. ſic. *Non cœli nox illa fuit.* Et 9. Metamorp. *Cæcaque non premitur tenebris hyemiſque ſuiſque.* F.

Cœlumque] Ut neutrum diſcerni poſſit. F.

Adverſus] *Diverſi turbine venti Confligunt Zephyruſque Notuſque,* &c. *Σὺν δ' εὖρός τε νότός τ' ἔπεσε ζέφυρός τε δυσαὴς καὶ βορέας αἰθρηγενέτης μέγα κῦμα κυλίνδων.* F.

Emoliuntur] Molem ejus loco movent, evertunt. F.

Strymonius] Thracius, è Thracia flans a fl. uſque Strymone. F.

Libycuſque] Herc. Fu. 322. F.

Ac Syrtes] Al. *ad Syrtes.* F.

Nec manet] Nec manet tempeſtatis dominium penes Auſtrum, *vel* in Auſtrali parte. F.

Fit gravis] *Madidis Notus evolat alis,* &c. F.

Nabathæa] Arabiam Petream. F.

Quid rapidus] Quid autem Corus fecit, &c. de Coro ad Thyeſt. v.576. *Farn.*

Totum] Al. motum. F.

Atrum] Non quod illi color ullus, ſed quia nullus certus. F.

Chaos] Herc. Fu. 609. F.

Æſtus] Maris. F.

Non capit] Verum tumidis undis æſtuq; ſublatum in aëra *cœlum æquare videtur.* F.

Dira

Undaſque miſcent imber & fluctus ſuas.
Nec hoc levamen denique ærumnis datum eſt,
Videre ſaltem, & noſſe, quo pereant malo.
Premunt tenebræ lumina. & diræ Stygis
Inferna nox eſt. excidunt ignes tamen,
Et nube dirum fulmen eliſa micat:
Miſeriſque lucis tanta dulcedo eſt malæ;
Hoc lumen optant. ipſa ſe claſſis premit,
Et prora proræ nocuit, & lateri latus.
Illam dehiſcens pontus in præceps rapit,
Hauritque, & alto redditam revomit mare,
Hæc onere ſidit. illa convulſum latus
Summittit undis. fluctus hanc decimus tegit,
Hæc lacera, & omni decore populato levis
Fluitat; nec illi vela, nec tonſæ manent;
Nec rectus altas malus antennas ferens;
Sed trunca toto puppis Ionio natat.
Nil ratio & uſus audet: ars ceſſit malis.
Tenet horror artus. omnis officio ſtupet
Navita relicto. remus effugit manus.
In vota miſeros ultimus cogit timor,
Eademque ſuperos Troes & Danai rogant.
Quid fata poſſunt! invidet Pyrrhus patri,

Ajaci

Diræ] Tartareæ tenebræ. F.

Excidunt] Nedum apparent, tantum fulminibus lux redditur, vid. Thyeſt. 1085. F.

Illam] *Illum unda dehiſcens Torquet agens circum & rapido vorat æquore vortex.* F.

Fluctus] Decumanus fl. *Decimæ ruit impetus undæ.* q. d. maximus. Sic enim ova decumana. porta in caſtris decumana, &c. denarius ſiquidem numerus perfectiſſimus, ut qui contineat par & impar, quadratum, quadratale, longum, planum &c. conſtetque ex uno, duobus, tribus, & quatuor, proinde Græci ad decem uſque numerant & hinc ad unitatem revertuntur. Sphærarum inſuper decada mundo tribuebant Pythagoræi. *Farn.*

Decore] Vexillorum, apluſtrium. F.

Trunca] Al. *Fracta.* F.

Ars ceſſit] *Tanta mali moles tantoque potentior arte eſt.* al. *in magnis malis.* F.

Eademque] Ut evadant maris truculentiam, ne ſubmergantur. F.

Quid fata] Vide quid deorum fata poſſunt, quæ in una eademque vota Troas Danaoſque adegerint. *vel referas ad ſequentia*, vides quid inter fati & mortis genera, cum in aquis perituri

Ajaci Vlyſſes, Hectori Atrides minor,
Priamo Agamemnon. quiſquis ad Trojam jacet,
Felix vocatur, cadere qui meruit manu,
Quem fama ſervat, victa quem tellus premit.
Nil nobile auſos pontus atque undæ ferent?
Ignava fortes fata conſument viros?
Perdenda mors eſt. quiſquis es nondum malis
Satiate tantis cælitum, tandem tuum
Numen ſerena. cladibus noſtris daret
Vel Troja lacrymas. odia ſi durant tua,
Placetque mitti Doricum exitio genus;
Quid hos ſimul perire nobiſcum juvat,
Quibus perimus? ſiſtite infeſtum mare:
Vehit iſta Danaos claſſis & Troas vehit.
Nec plura poſſunt; occupat vocem mare.
Ecce ali i clades. fulmine irati Iovis
Armata Pallas, quidquid aut haſta minax,
Aut ægide, aut furore Gorgoneo poteſt,

Aut

turi his invideant qui vel inimici, vel per inſidias & dedecus in terra mortem oppetierant. maxime autem deteſtabantur fortes hoc mortis genus. qui cum animam igneam eſſe cenſerent, aquis illam prorſus extingui putabant, & in quo mortis genere non poteſt quis ſuæ fortitudinis ſpecimen dare. F.

Atrides] Menelaus. F.

Quiſquis] Τρὶς μάκαρες Δαναοὶ καὶ τετράκις οἳ τότ' ὄλοντο Τροίῃ ἐν εὐρείῃ. *O terque quaterque beati Queis ante ora patrum Trojæ ſub mœnibus altis contigit oppetere*, &c. F.

Meruit] Al. *potuit*. F.

Quem fama] Quod fortiter pugnando occiderit. F.

Victa] Qui ad Trojam ſepultus eſt. Al. *tegit*. F.

Ignava] Vide ſup. notam ad v. 506. F.

Perdenda] Alii habent, *Pudenda*. F.

Cladibus] *Pœnas expendimus, & quæ Vel Priamo miſeranda forent*. F.

Hos ſimul] Trojanos captivos. F.

Quibus perimus] In quorum ultionem. F.

Fulmine] Vide Med. 59. F.

Armata Pallas] Cui hinc nomen ſc. παρὰ τὸ πάλλειν δόρυ. F.

Non eſt hoc abs re confictum. nam in libris Hetruſcorum ſcriptum fuit, Manubias, id eſt fulminum jactus, tres deos poſſidere, Jovem, Palladem, & Vulcanum: docet hoc Servius, ad illud Virgilii,

Ipſa Iovis rapidum jaculata è nubibus ignem
Disjecitque rates, &c. Delr.

Ægide Gorgoneo] Scuto, munimento pectoris, quod τῆς αἰγὸς, id eſt, capræ Amaltheæ pelle (ſeu potius ſquammoſo draconum corio) contectum Jupiter Palladi dedit, cui poſtea Perſeus caput Meduſæ Gorgonis

 indi-

Aut igne patrio, tentat; & cœlo nova
Spirant procellæ. ſolus invictus malis
Luctatur Ajax. vela cogentem hunc ſua
Tenſo rudente flamma perſtrinxit cadens.
Vibratur aliud fulmen. hoc toto impetu
Tortum reducta Pallas excuſſit manu,
Imitata patrem. tranſit Ajacem, & ratem,
Ratiſque partem ſecum & Ajacis tulit.
Nil ille motus, ardua ut cautes ſalo
Ambuſtus exſtat, dirimit inſanum mare;
Fluctuſque rumpit pectore, & navem manu
Complexus in ſe traxit, & cæco mari
Collucet Ajax. omne reſplendet fretum.
Tandem occupata rupe, furibundum intonat.

Supe-

indidit, cujus aſpectu homines in ſaxa vertebantur. *F.*

Solus invictus] Pulchre hoc deſcripſit Cointus Smyrnæus lib. 15. *Delr.*

Hoc toto] Quo validius torqueret, Ajacem Oilei f. ultura, quod Caſſandram in templo ſuo violaſſet. F.

Patrem] Iovem, qui *dextra libratum fulmen ab aure Miſit* in Phaëthonta. F.

Dirimit] Natans. *F.*

Et cæco] Caliginoſo. *F.*

Collucet] Fulmine ardens. *F.*

Furibundum] ὁ περφίαλον ἔπος ἔκβαλε καὶ μέγ᾽ ἀάσθη φῆ ῥ᾽ ἀέκητι θεῶν φυγέειν μέγα λαῖτμα θαλάσσης, &c. Odyſ. δ. *furias Ajacis Oilei.* Æneid. 1. Quod alii de furioſo amore interpretentur., *F.*

Periſſe volunt omnes poëtæ cum Homero. idem teſtatur Ariſtoteles in Epitaphiis. & vult in Mycono inſulâ maris Ægæi ſepultum. Verius tamen evaſiſſe naufragium, ut docet Timæus Locrus lib. 2. Hiſtoriar. qui ſcribit, poſt captam Trojam, multos Locrenſium naufragio ad Geræas petras interiiſſe, reliquos cum Ajace per ſummas difficultates & pericula tandem in patriam rediiſſe. Sed anno poſtea tertio, quod eorum ditionem fames & peſtilitas, ſimul invaſerant, propter facinus ab Ajace cum Caſſandrâ nefarie patratum, oraculum conſulere Locri, quibus reſponſum, debere Trojanam Palladem ab illis per mille annos placari; miſſis ſortito quotannis Trojam duabus virginibus Locriis. Manſit illa conſuetudo diu poſtmodum, & Trojani virgines miſſas obvii capiebant & jugulabant, & jugulatas agreſtibus & ſterilibus lignis comburebant. ad bellum uſque Phocenſe retenta hæc conſuetudo & ritus. tunc demum ſacrificii vel impiæ crudelitatis potius immunitas Locrenſibus conceſſa. Timæus hic verbis: μετὰ τὴν Τροίας ἅλωσιν πολλοὶ τῶν Λοκρῶν περὶ τὴν γηρέας ναυαγησάντων ἀνῃρέθησαν. οἱ δὲ λοιποὶ σὺν Αἴαντι μόλις εἰς Λοκρίδα διεσώθησαν. φθορᾶς δὲ καὶ λοιμοῦ τὴν χώραν αὐτῶν μετὰ τὸ τρίτον ἔτος ἐχόντων, διὰ τὴν μίξιν ἀθέμι-

τον

Superaſſe nunc ſe pelagus, atque ignes: juvat
Viciſſe cœlum, Palladem, fulmen, mare.
Non me fugavit bellici terror Dei.
Et Hectorem una ſolus & Martem tuli.
Phœbea nec me tela pepulerunt gradu.
Cum Phrygibus iſtos vicimus. tandem horream,
Aliena inerti tela mitti dextera?
Quid ſi ipſe mittat? plura cum auderet furens,
Tridente rupem ſubruit pulſam pater
Neptunus, imis exerens undis caput,
Solvitque montem; quem cadens ſecum tulit:
Terraque & igne victus & pelago jacet.
Nos alia major naufragos peſtis vocat.
Eſt humilis unda, ſcrupeis mendax vadis,

Ubi

τὸν Αἴαντος τῇ Κασσάνδρᾳ, ἔχρησεν ὁ θεός, δεῖν εἰς ἔτη χίλια τὴν Ἀθηνᾶν τὴν ἐν Ἰλίῳ ἱλάσκεσθαι, πέμποντας δύο παρθένους ἐπὶ κλήρῳ καὶ λοχίσαι. καὶ μετὰ ταῦτα ἔθος ἦν τοῖς Τρωσὶ πεμπομένας προσαπαντῶσι κατακαίειν καὶ ἀναιρεῖν, καὶ τοῖς ἀκάρποις καὶ ἀγρίοις τῶν ξύλων καίειν. ὅπερ ἐποίουν μέχρι τοῦ Φωκικοῦ πολέμου. τότε γὰρ ἐπαύσαντο ταύτης τῆς θυσίας, μᾶλλον δὲ ἀσεβείας. Quod Timæi Siculi fragmentum moneo, ut lector conferat cum Plutarchi, ex lib. de Sera numinis vindicta verbis, adductis in deſcriptione peſtis: ut Timæus Plutarchi, & hic illius viciſſim verba fatis, in re non cuivis nota, breviter & obſcure poſita, interpretetur. *Delr.*

Hectorem] Alteri Ajaci magis hæc conveniant, quæ tamen hic furens & jactabundus in ſe transfert. *F.*

Phœbea] Apollinis, qui à Trojanis ſtetit. *F.*

Iſtos] Deos, Neptun. Apol. &c. *F.*

Tandem horream] Sic omnes libri quos vidi: nec ſententia inconcinna, etſi vehementior illa Criticorum emendatio: *Tene horream? Aliena inertis tela mittis dextera. Aliena.* fulmen Jovis. paullo ante; *Fulmine irati Iovis armata Pallas.* Delr.

Nihil variant membranæ noſtræ. & meo quidem ſenſu, fortiora iſta ſunt eis quæ ſubſtituunt viri clariſſimi. Egone, inquit Aiax, ut nunc demum mulieris horream tela aliena, qui victor Martis, victor Phœbi? imo ne tunc quidem metuam, ſi vel ipſe Jupiter ſua ſibi in me mittat fulmina. *Grut.*

Aliena] Iovis fulmina. *F.*

Inerti] Fœminea, Palladis. *F.*

Ipſe] Jupiter. *F.*

Tridente] Τοῦ δὲ Ποσειδάων μεγάλ' ἔκλυεν αὐδήσαντος· Αὐτίκ' ἔπειτα τρίαιναν ἑλὼν χερσὶ στιβαρῇσιν ἤλασε. *Farn.*

Montem] Γυραίην πέτρην, &c. Odyſſ. δ'. ἀπὸ δ' ἔσχισε. diſcidit rupem. *F.*

Secum] Rupe obrutus, fulmine ambuſtus, undis ſubmerſus. *F.*

Terraque & igne & pelago] Ulterior.

Major] Doloſa vadis. *F.*

Vbi ſaxa rapidis cluſa vorticibus tegit,
Fallax Caphareus. æſtuat ſcopulis fretum,
Fervetque ſemper fluctus alterna vice.
Arx imminet prærupta, quæ ſpectat mare
Vtrinque geminum: Pelopis hinc oras tui,
Et Iſthmon, arcto qui recurvatus ſolo
Ionia jungi maria Phrixeis vetat;
Hinc ſcelere Lemnon nobilem; hinc & Chalcida,
Tardamque ratibus Aulida. hanc arcem occupat
Palamedis ille genitor, & clarum manu
Lumen nefanda vertice è ſummo efferens,
In ſaxa ducit perfidâ claſſem face.
Hærent acutis rupibus fixæ rates.
Has inopis undæ brevia comminuunt vada.
Pars vehitur hujus prima, pars ſcopulo ſedet.
Hanc alia retro ſpacia relegentem ferit,
Et fracta frangit. jam timent terram rates,

Volunt-

Caphareus] Mons Eubojæ. vid. Med. v. 659. *F.*

Fallax Caphareus] Euripus. Herc. Fu. 377. *F.*

Hoc loco Nauplius Palamedis pater Græcos in cæca ſaxa pertraxit. unde Pacuvius;

—— pater
In Caphareis ſaxis pleros Achivos perdidit.

Virgil. Æneid. II. hanc cladem Minervæ ſideri aſcribit;

—— ſcit triſte Minervæ
Sidus & Euboicæ cautes, ultorque Capharem.

quæ Virgilii ſententia Straboni vera videtur lib. 8. & ſit ſane vera. Seneca Euripidem ſequitur in Helena. *Delr.*

Fretum] Ionium & Ægæum. *F.*

Alterna] Reſpicit ad Euripum.

Tui] Avi ſc. Agamemnonis mariti tui. *F.*

Iſthmon] Herc. Fu. 335. *F.*

Phrixeis] Helleſponto, quæ Ægæi pars. Theb. 611. à Phrixo. Vid. Troad. 1124. Med. 744. *F.*

Scelere] Fœminarum, quæ à maritis ſpretæ viros omnes interfecerunt, præter Hypſypilem, quæ patrem Thoantem clam navi amandavit. *B.*

Chalcida] Eubojæ civ. *F.*

Tardamque] Quæ bis morata erat claſſem Græcam exituram. Troad. 161. & redituram. ibidem. *F.*

Palamedis ille genitor] *Emphatice.* Nauplius. Medea 659. *F.*

Nauplius; quem, ut id faceret, impulſum volunt cupiditate ulciſcendi Agamemnonem & Ulyſſem, qui Palamedem occiderant juxta pleroſque. nam Dares à Paride interfectum fuiſſe ſcribit. ut ut eſt, Xenophon in Cynegetico tradidit, mortem Palamedis deos vindicaſſe. *Delr.*

Perfida] Tutos præ ſe ferenti portus. *F.*

Timent] Vada timent nautæ *maluntque maria.* F.

Cedit

Voluntque maria. cedit in luctum furor.
Poſtquam litatum eſt, Phœbus in lucem redit,
Et damna noctis triſtis oſtendit dies.
CLY. *Vtrumne doleam, læter an reducem virum;*
Remeaſſe, lætor. vulnus at regni grave
Lugere cogor. redde jam Grajis, pater,
Altiſona quatiens regna, placatos deos.
Nunc omne læta fronde veletur caput.
Sacrifica dulces tibia effundat modos:
Et nivea magnas victima ante aras cadat.
Sed ecce turba triſtis, incomptæ comas,
Iliades adſunt: quas ſuper celſo gradu
Effrena Phœbas entheas laurus quatit.

CHORUS TROADUM. CASSANDRA.

Chorus Iliadum Trojæ fata caſumque luget, Caſſandra furore Phœbejo correpta, quæ Agammenoni imminent, vaticinatur.

HEu quam dulce malum mortalibus additum,
Vita dirus amor: cum pateat malis
Effugium, & miſeros libera mors vocet,
Portus æterna placidus quiete!

Cedit] Al. *Cecidit in lucem furor*, i. illuceſcente aurora ceſſat tempeſtas. *ſpes vitæ cum Sole redit.* F.

Litatum eſt] Iratum pelagus ex piare ſolebant alii capite raſo, alii verberibus, mercium jactura, imo è vectoribus quandoque uno ſorte ejecto. poteſt hoc intelligi de naufragiis illius tempeſtatis. *F.*

In lucem] Diſcuſſis nubibus vel tenebris. *F.*

Damna] Cladem & damnum amiſſæ noctu claſſis. *F.*

Pater] Iovem uſurpat patrem. vid. Hippol. 299. quamvis Pollux & Helena Iovis editi ovo ſoli dicantur. *F.*

Læta] Corona triumphali. *F.*

Sacrifica] Sacris adhibita. *F.*

Nivea] Diis ſuperis debita. Oed. v. 539. *F.*

Turba] Troades captivæ. *F.*

Phœbas] Caſſandra Phœbi vates. *Oed.* 231. *F.*

Entheas] Oed. 628. *F.*

Laurus] Oed. 16. *F.*

Q*Vam mortalibus heu dulce malum*] Hoc modo ſcripſit qui verſui ſequenti voluit hoc carmen eſſe ſimile: ſed in Manuſcripto legitur,

Heu quam dulce malum mortalibus additum,

ut ſit hexameter μείουρος, è qualibus librum integrum Sapphonem poſ-

Nullus hunc terror, nec impotens
Procella fortunæ movet,
Aut iniqui flamma Tonantis.
Pax alta. nullos civium cœtus
Timet, aut minaces victoris iras;
Non maria aſperis inſana Coris:
Non acies feras,
Pulvereamque nubem
Motam Barbaricis equitum catervis;
Non urbe cum tota populos cadentes,
Hoſtica muros populante flamma:
Indomitumve bellum. perrumpet omne
Solus contemptor levium deorum.
Qui vultus Acherontis atri,

Qui

triam ſcripſiſſe, Attilius tradit grammaticus. Sunt hoc loco mirè confuſa carminum variorum genera, ut ſupra Chori Bacchici in Oedipo. *Fabr.*

Dirus] Etiam in miſeris. *F.*

Pateat] Per mortem, quæ Stoicis portus aliquando petendus, nunquam recuſandus. v. Herc. Fu. 425. F.

Iniqui] Obliquum fulmen. *F.*

Pax alta] In hoc portu ſecura tranquillitas. *F.*

Putant alii laudari heic pacem quæ cunctis careat belli incommodis. nihil minus. adhuc tractat felicitatem mortuorum, dicitque, qui illâ eorum altâ pace fruuntur, nihil metuere, ſecus viventes, iis in quavis etiam pace multa ſunt incommoda, & alioquin falſiſſimum eſt, pacem altam non metuere civium cœtus; imo eos timet potiſſimum. ſi enim quidquam è tripode profectum, eſt & hoc: *Otium reges prius & beatas perdidit urbes.* Poſſet quoque interpungi, *Pax alta. nullos* &c. ut ſubintelligatur, *eſt in eo portu*, quod proceſſit. *Grut.*

Nullos] *Non civium ardorem prava jubentium, non vultum inſtantis tyranni,* &c. Imitatio Horat. 3. 3. Od. q. d. mortis contemptor omnia contemnit. *F.*

Coris] Ventis. de Coro. Thyeſt. 576.

Pulvereamque] Ὅς τ᾽ ὑπὸ ποσὶ κονίσαλος ὤρνυτ᾽ ἀελλής. F.

Solus contemptor] Virgilii & Ovidii tam in operibus Philoſophicis quam in iſtis Tragœdiis & ſtudioſum & imitatorem ſemper ſe prodit. Hic locus plane eſt ex illo,

—— ſtrepitumque Acherontis avari
Subjecit pedibus.

Quam Epicuream ſententiam Virgilius à magiſtro ſuo Scirone didicerat. Epicuri autem & Metrodori adeo ſtudioſus fuit Seneca, ut neſciam quare Stoicum quidam illum malint quam Epicureum: quod ejus Epiſtolæ palam clamant. Itaque *levium deorum*, ex Epicureis hauſit. *Scal.*

Levium] Non ultra mortem nocere potentium quæ ſapienti (Stoico ſeu Epicureo) levis. vid. Chor. ſec. Troados. *F.*

Qui vultus] Ex ead. ſchola Epic. ſic ille, *ſtrepitumque Acherontis avari ſubjecit pedibus.* F.

Acherontis] V. 12. Agam. *F.*

Triſtem

Qui Styga triſtem non triſtis videt,
Audetque vitæ ponere finem,
Par ille regi, par ſuperis erit.
O quam miſerum eſt neſcire mori!
Vidimus patriam ruentem nocte funeſta,
Cum Dardana tecta Dorici raperetis ignes.
Non illa bello victa, nec armis,
Vt quondam Herculea cecidit pharetra:
Quam non Pelei Thetidiſque natus,
Charuſque Pelidæ nimium feroci
Vicit, acceptis cum fulſit armis,
Fuditque Troas falſus Achilles:
Aut cum ipſe Pelides animos feroces
Suſtulit luctu, celeremque ſaltu
Troades ſummis timuere muris.
Perdidit in malis extremum decus,

Forti-

Triſtem non triſtis] Ἀντίθεσις πολύπτωτος. F.

Mori] Quod effugium eſt & portus ex miſeriis. ſup. *F.*

Nocte funeſta] Excidium Trojæ in noctem incidiſſe conſentaneum eſt Æſchylo in Agamemn. & Euripidi in Hecuba. auctor parvæ Iliadis idipſum probat:

Νὺξ μὲν ἔην μεσάτη, λαμπρὰ δ' ἐπέτελλε σελήνη.

Petronius Arbiter, in Trojæ Haloſi:

Iam plena Phœbe candidum extulerat jubar,
Minora ducens aſtra radiante face,
Cum inter ſepultos Priamidas nocte mero
Danai relaxant clauſtra, &c.

Sed quæ nox illa fuerit, nemo facile certo dixerit; qui ſciat Hellanicum, Dionyſium Argivum & Lyſimachum prodidiſſe Trojam captam XII. Febr. Calliſthenem vero lib. 2. Græcanicæ hiſtoriæ, Februario ineunte. Qui Attica ſcripſerunt, in octavum diem hujus menſis deſinentis hanc cladem rejiciunt: nec defuerunt; qui ad octavum deſinentis Martii id retulerint. Dercylas autem & Ægias contendunt funeſtæ hujus noctis diem fuiſſe octavum deſinentis *Πανέμου*, hoc eſt, ſi Corinthios audimus, Iulii; ſin Bæotios ſequimur, Maji. hæc ex Euripidis ſcholiis Græcis, & Clemente Ægyptio decerpſi. *Delr.*

Non illa] Sed inſidiis & dolo. *F.*

Vt quondam] Sub Laomedonte. v. Troad. 131. & 716. *F.*

Pelei] Achilles. *F.*

Charuſque] Patroclus Achillis armis indutus. *F.*

Suſtulit] Κλαῖε φίλου ἑτάρου μεμνημένος, &c. Πατρόκλου ποθέων ἀνδροτῆτα. F.

Celeremque] Πόδας ὠκὺν, ὠκύμορον. Achillis autem ſaltus Trojæ excidio fatalis. Lycophr. & Lucian. lib. περὶ ὀρχήσεως. F.

Fortiter vinci. reſtitit annis
Troja bis quinis,
Unius noctis peritura fato.
Vidimus ſimulata dona molis immenſæ;
Danaûmque fatale munus duximus noſtra
Creduli dextra: tremuitque ſæpe
Limine in primo ſonipes, cavernis
Conditos reges bellumque geſtans:
Et licuit verſare dolos, ut ipſi
Fraude ſua capti caderent Pelaſgi.
Sæpe commotæ ſonuere parmæ,
Tacitumque murmur percuſſit aures;
Et fremuit male ſubdolo
Parens Pyrrhus Ulyſſi.

Secura

Fato] Al. furto, dolis & inſidiis. *F.*

Dona] Minervæ pro reditu vota. *F.*

Molis immenſæ] Equi duratei ſive πολιορκητικὸν fuerit illud μηχάνημα, ſeu porta equi inſigni picta per proditionem Græcis aperta, ſeu mons Hippius in quo ex inſidiis Græci Trojanos interceperunt ſimulque urbem irruperunt, ſeu denique equitatus Græcorum. *F.*

Magnus fuerit oportet equus Durateus, in cujus alvo tot duces incluſi fuerunt. quot refert Izacius, dicto loco, ἱπποτέκτων ὁ Πανοπέως υἱὸς ἐποίησε τὸν Δούρειον ἵππον εἰς ὃν πεντήκοντα, ἢ τρισχίλιοι, ἢ κατ᾽ ἐμὲ κγ′ ἄνδρες εἰσελθόντες Ἕλληνες ἐκάθηντο. ideo ait Petronius;

Cum, Delio præfante cæſi vertices
Idæ trahuntur, ſciſſaque in molem cadunt
Robora, minacem quæ figurarent equum,
Aperitur ingens clauſtrum & obducti ſpecus,
Qui caſtra caperent ———

molem hujus equi declaravit Homer. dicens;

Αὐτὰρ ὅτ᾽ εἰς ἵππον κατεβαίνομεν.

& Virgilius;

Demiſſum lapſi per funem.

nam ſic quoque altitudo demonſtrata eſt, inquit Fabius lib. 8. Inſt. Oratoriar. cap. 3. *Delr.*

Fatale] Primo enim exciſum eſt Ilium propter equos Herculi ex pacto non datos à Laomedonte: ſecundo per equum durateum, de quo hoc in loco; tertio per equum qui valvis interceptus Romanis irruendi poteſtatem fecit, cum Ilienſes Cinnam Coſ. in urbem recipere noluerunt. *F.*

Creduli] Sinoni fidem habentes. *F.*

Conditos reges] Quos recenſent Smyrnæus, Coluthus & Virgilius. *F.*

Verſare] In ipſos authores ſuos vertiſſe dolos, *ſi mens non læva fuiſſet.* Farn.

Sæpe] *Atque utero ſonitum quater arma dedere.* F.

Percuſſit aures] Verberavit. nam Stoicis, ut Archedemo in lib. de voce, Chryſippo lib. 2. Natural. Antipatro, & Diogeni apud Laërtium l. 7. vox corporatum quid eſt: quia (inquiunt) omne quod facit & patitur corporatum: vox & ſonus patiuntur.

Secura metus Troica pubes
Sacros gaudet tangere funes.
Hinc æquavi gregis Aſtyanax;
Hinc Æmonio deſponſa rogo,
Ducunt turmas: hæc fœmineas,
Ille viriles.
Feſtæ matres votiva ferunt
Munera divis. feſti patres
Adeunt aras. unus tota eſt
Vultus in urbe.
Et, quod nunquam poſt Hectoreos
Vidimus ignes, læta eſt Hecube.
Quid nunc primum, dolor infelix,
Quidve extremum deflere paras?
Mœnia divum fabricata manu,
Diruta noſtra?

An

tur, cum à locis ſolidis & lævibus repelluntur, vel refringuntur; faciunt cum auribus, ut ceræ annulus, imprimuntur. Idem cenſuit Epicurus, ut docet diſcipulus ejus Lucretius lib. 4.

Principio auditur vox & ſonus omnis, in auris
Inſinuata ſuo pepulêre ubi corpore ſenſum.
Corpoream quoque enim vocem conſtare fatendum eſt,
Et ſonitum, quoniam poſſunt impellere ſenſum.

Contra Cyrenæi & Pyrrhonici ſonum nihil eſſe putabant, & Sex. Empyricus hoc conatur Platoni & Democrito tribuere lib. contra Mathemat. fol. 114. Peripatetici non perfectum, ſed imperfectum quoddam corpus eſſe volunt, nempe qualitatem quandam ſenſilem ex violentâ corporum vel aëris colliſione ac motu natam. nam non eſt proprie motus ipſe, ſed motus conditio eſt, ſine quâ ſonitus non ederetur, & hoc ſenſu à Platone in Timæo, & ab Ariſtotele lib. 2. de anima dicitur vox aut ſonus, aëris plaga vel motus aëris reſultantis. *D.*

Male] Ægre inductus ab Ulyſſe, ut dolis uteretur μισοπάτης; & ſimplex Neoptolemus viribus magis quam fallaciis fretus, quod ἦθος & illi apud Ulyſſ. in Philoctete tribuit Sophocles, ἔφυν γὰρ οὐδὲν ἐκ τέχνης πράττειν κακῆς, &c. mox: Ἀλλ' εἰμ' ἕτοιμος πρὸς βίαν τὸν ἄνδρ' ἄγειν Καὶ μὴ δόλοισιν. F.

Secura] *Circum pueri innuptæque puellæ Sacra canunt funemque manu contingere gaudent.* F.

Æquavi] Puerorum. *F.*

Æmonio] Polyxena, quæ poſtea deſponſata erat rogo Achillis Theſſalici ducis. Troad. v. 360. *F.*

Votiva] Pro filiorum reditu. *F.*

Unus vultus] Lætitiæ. F.

Poſt Hectoreos] Poſt redemptum rogoque datum Hectoris corpus. *F.*

Mœnia] Murorum munitiones, Trojæ mœnia. Troad. v. 476. *F.*

An templa deos ſuper uſta ſuos?
Non vacat iſtis lacrymare malis.
Te, magne parens, flent Iliades.
Vidi, vidi, ſenis in jugulo,
Telum Pyrrhi vix exiguo
Sanguine tingui.
CA. *Cohibete lacrymas, omne quas tempus petit,*
Troades, & ipſa veſtra lamentabili
Lugete gemitu funera. ærumnæ meæ
Socium recuſant. cladibus queſtus meis
Removete, noſtris ipſa ſufficiam malis.
CHO. Lacrymas lacrymis miſcere juvat.
Magis exurunt, quos ſecretæ
Lacerant curæ. juvat in medium
Deflere ſuos. nec enim, quamvis
Dura virago patienſque mali,
Poteris tantas flere ruinas.
Non quæ verno nobile carmen
Ramo cantat triſtis Aëdon,
Ityn in varios modulata ſonos;
Non quæ tectis Biſtonis ales
Reſidens ſummis impia diri

Furta

Magne parens] Priame. *F.*

Vix exiguo] *Exiguum ſenis Priami Iovis ara cruorem Combiberat.* vid. v. 46. Troad. *F.*

Cohibete] Cohib. luctus veſtros de patre meo. meæ ſunt iſtæ ſolius partes: vos funera veſtrorum lugete. *F.*

In medium] In commune. *F.*

Dura] Iudurata malis, virili animo fœmina. *F.*

Triſtis Aëdon] Ἀηδὼν luſcinia. al. *querula Edonis*, id eſt, Threicia Philomela, Daulias ales. *F.*

In Vetuſtis eſt,

Ramo cantat querula Edonis,

eadem ſententiâ: intelligit Edonim Philomelam quam rex Thraciæ Tereus impotenter & neſarie compreſſit, quæ poſtea in ſui nominis avem canoram eſt mutata Eſt autem Edon, ut Servius; ſeu Edonus, ut Strabo; mons Thraciæ, à quo populi ipſi Edonii, fluvii Strimonis accolæ. *Fab.*

Ityn] Seu Itylum, filium Terei à Procne & Philomela interfectum, patrique appoſitum in ultionem ſtupratæ ab eo Philomelæ. *F.*

Biſtonis] Hirundo, in quam iras mariti fugiens Procne (*ut alii Philomela*) verſa eſt conjux Terei regis Thraciæ, cujus Biſtonis civitas & ſtagnum. *F.*

Furta

Furta mariti garrula deſlet;
Lugere tuam poterit digne
Conqueſta domum: licet ipſe velit
Clarus niveos inter olores
Iſtrum cygnus Tanaimque colens
Extrema loqui: licet Alcyones
Ceyca ſuum fluxu leviter
Plangente ſonent, cum tranquillo
Male confiſa credunt iterum
Pelago audaces, fœtuſque ſuos
Nido pavidæ titubante fovent:
Non ſi molles imitata viros
Triſtis laceret brachia tecum,
Quæ turrita turba parenti
Pectora rauco concita buxo
Ferit, ut Phrygium lugeat Attyn:

Non

Furta] Adulterium. *F.*

Iſtrum] Thraciæ fluv. *F.*

Cygnus] In quem verſus eſt Cycnus, de quo Troad. 180. *F.*

Tanaimque] Morti vicina ſuavius canere dicitur olor. vid. Hippol. v. 301. *F.*

Alcyones] Aves illæ, in quas mutati ſunt Ceyx rex Trachinæ in Ægæo ſubmerſus cum Alcyone uxore Neptuni filia. quibus avibus nidificantibus fœtumque intra 7. ut alii 14. dierum ſpatium educentibus tempore hyberno, mare pacatur, quod tempus *Alcedonia* dicitur. *F.*

Leviter Plangente] Fluctuante. *F.*

Molles] Gallos Cybeles ſacerdotes ſemiviros quibus (ab Atty puero Cybelæ dilecto, quod in Nympha Sagaritide peccaſſet, in furorem à deo verſo ſibique pondera acuto ſilice amputante) *venit in exemplum furor hic, molleſque miniſtri Cædunt jactatis vilia membra comis.* F.

Quæ turrita] Cybele, quæ civitatis Midæ clauſæ muros capite ſublevavit atque ita eſt ingreſſa. vel *quod primis turres urbibus illa dedit.* an quod eadem cum Veſta, id eſt terra? *F.*

Buxo] Scio de Tibiâ hæc accipi poſſe, quæ Gallorum propria, & ſæpe ex buxo. Tamen liber occultiorem ritum præit, dum ſcribit: *Pectora rauco concita buxo Ferit.* Fanatici enim iſti in ſimulato hoc luctu pectora ſibi tundere ſoliti, pinu, aut buxo. Claudianus:

Cymbala ferre licet, pectuſque illidere pinu.

Lampridius in Commodo: *Iſiacos vere pineis uſque ad perniciem pectus tundere cogebat.* Statius lib. x.

— quatit ille ſacras in pectora pinus
Sanguineoſque rotat crines. Lipſ.

Attyn] Sup. ad v. 680. *F.*

De Atti ab Arnobio, Euſebio & Fulgentio, poſt Epicharmum, Soſidem Atticum, alioſque multa digna lectione & cognitu jucunda referuntur. *Delr.*

Sacra-

Non eſt lacrymis, Caſſandra, modus,
Quia quæ patimur vicere modum.
Sed cur ſacratas diripis capiti inſulas?
Miſeris colendos maxime ſuperos reor.
CAS. *Vicere noſtra jam metus omnes mala.*
Equidem nec ulla cœlites placo prece:
Nec, ſi velint ſævire, quo noceant, habent.
Fortuna vires ipſa conſumpſit ſuas.
Quæ patria reſtat? quis pater? quæ jam ſoror?
Bibêre tumuli ſanguinem atque aræ meum.
Quid illa felix turba fraterni gregis?
Exhauſta nempe: regiam miſeri ſenis
Vacuam relinqui, totque per thalamos vident,
Præter Lacænam, ceteras viduas nurus.
Tot illa regum mater, & regimen Phrygum
Fœcunda in ignes Hecuba, fatorum novas
Experta leges, induit vultus feros.
Circa ruinas rabida latravit ſuas,
Trojæ ſuperſtes, Hectori, Priamo, ſibi.

Silet

Sacratas] Apollini. *F.*

Diripis] Quia promiſſo & fuſo capillo vaticinabantur. Plautus:

Hariolus fiam, capillum promittam.

Tibullus lib. 2.

Hæc cecinit vates, & te ſibi Phœbe vocavit:

Jactavit fuſâ ſed caput ante comâ. D.

Infulas] Filamenta lanea. *F.*

Vicere] Extrema ſunt mea mala, quibus ipſi dii ulteriora ſuperaddere non poſſunt. *F.*

Tumuli] Achillis tumulus bibit ſanguinem Polyxenæ ſororis. Troad. 360. *F.*

Aræ] Jovis Hercii ara bibit fratris Polytis ſanguinem Priamique patris mei. Troad. 25. *F.*

Miſeri] Priami. *F.*

Relinqui] Al. *Relicti.* q. d. relicti vident. &c. vel lege *videt* ſc. Hecuba. *F.*

Totque] *Quinquaginta intus thalami, ſpes tanta nepotum.* vid. v. 32. Troad. *F.*

Lacænam] Helenam, quæ Paridi, deinde Deiphobo fuerat nupta. *ſed hoc indignanter. F.*

Tot illa] Troad. v. 32. *F.*

Regimen] Regina. *F.*

In ignes] Liberos immaturis rogis crematos. alii ad Paridem referunt. vid. Troad. v. 36. *F.*

Fatorum] Mutata in canem. Troad. 978. *F.*

Induit vultus] Mutata fuit Hecuba in canem, juxta Euripidem, Lycophronem, & Aſclepiadem. alii, quia, ut fures canis latratu, Græcos Hecuba maledictis & conviciis ſit inſecuta, fabulam confictam volunt, in Menæchm. Plautus, & Cicero 3. Tuſc. *Delr.*

Silet

CHOR. *Silet repente Phœbas, & pallor genas*
Creberque totum poſſidet corpus tremor.
Stetere vitta. mollis horreſcit coma:
Anhela corda murmure incluſo fremunt.
Incerta nutant lumina; & verſi retro
Torquentur oculi. rurſus immites rigent.
Nunc levat in auras altior ſolito caput,
Graditurque celſa. nunc reluctantes parat
Reſerare fauces; verba nunc cluſo male
Cuſtodit ore, Mænas impatiens dei.
CAS. *Quid me furoris incitam ſtimulis novi,*
Quid metus inopem ſacra parnaſſi juga
Rapitis? recede, Phœbe. jam non ſum tua.
Extingue flammas pectori infixas meo.
Cui nunc vagor veſana? cui bacchor furens?
Iam Troja cecidit. falſa quid vates ago?
Vbi ſum? fugit lux alma, & obſcurat genas
Nox alta, & æther abditus tenebris latet.
Sed ecce gemino ſole præfulget dies;
Geminumque duplices Argos attollit domos.

Idæa

Silet repente] Caſſandra *afflata eſt numine Phœbi Iam propiore.* F.

Ex ſequentibus nonnulla ad Virgilii Æneid. 6. nonnulla ad Lucani l. 5. imitationem dixit. *Delr.*

Pallor] *Non vultus, non color unus*: F.

Stetere] Inhorruere. *Non comptæ manſere comæ.* F.

Anhela] *Pectus anhelum. Et rabie fera corda tument.* F.

Incerta] *Torquet ad hac oculos totoque vagantia cœlo Lumina.* F.

Levat caput] Flexibile caput fanatici jactabant. unde Vivianus l. C. *Si ſervus inter fanaticos non ſemper caput jactaret.* lib. 1. D. de ædili. edic. *Delr.*

Altior] *Majorque videri Nec mortale ſonans.* F.

Cluſo] Murmurat. F.

Mænas] Vates furibunda. Oed. 436

Impatiens] *At Phœbi nondum patiens immanis in antro Bacchatur vates magnum ſi pectore poſſit Excuſſiſſe deum.* Farn.

Stimulis] Ut divina. fatidici ſpiritus impetu. *Et ſtimulos ſub pectore vertit Apollo.* F.

Sacra] Phœbo ſacra. F.

Non ſum tua] Sed Agamemnonis. F.

Flammas] Divinationem. F.

Cui nunc] In cujus nunc tandem uſum & utilitatem vaticinor. F.

Falſa] Non credita. Troad. 35. F.

Alta] Al. atra. F.

Sed ecce] *Et ſolem geminum & duplices ſe oſtendere Thebas.* Entheis a. ut & ebriis dupla ſe oſtentant objecta propter oculorum muſculos, vel ſpiritus ardore contractos vel humiditate ſolutos, unde oculus alter in ſuperna

contru-

Idaa cerno nemora. fatalis ſedet
Inter potentes arbiter paſtor deas:
Timete reges, moneo, furtivum genus.
Agreſtis ille alumnus evertet domum.
Quid iſta vecors tela fœminèa manu
Diſtricta praefert? quem petit dextra virum
Lacana cultu ferrum Amazonio gerens?
Quæ verſat oculos alia nunc facies meos?
Victor ferarum colla vexatus jacet
Ignobili ſub dente Marmaricus leo,
Morſus cruentos paſſus audacis leæ.
Quid me vocatis ſoſpitem ſolam è meis,
Vmbræ meorum? te ſequor, tota pater
Troja ſepulte. frater, auxilium Phrygum,
Terrorque Danaum, non ego antiquum decus
Video, aut calentes ratibus exuſtis manus:
Sed lacera membra, & ſaucios vinclo gravi
Fortes lacertos. te ſequor nimium cito

Con-

contruditur, in imum dejicitur alter, ita uterque ſua apprehendit. F.

Idaa] Montis Idæ, ubi Paris tulit ſententiam de malo aureo. F.

Arbiter] Paris. reſpicitque ad Ægiſthum, quem poſtea vocat agreſtem alumnum, Agamemnoni Myceniſque non minus fatalem quam Trojæ Paridem. F.

Furtivum] Furtiva Venere natum Ægiſthum. F.

Agreſtis ille alumnus] Mox enim ut natus, projectus eſt & à capris nutritus, unde nomen. F.

Iſta Lacana] Clytæmneſtra. F.

Cultu] More Amazonio armata. Heinſius legit, *vultu Amazon.* i. torvo, ſic Hippolyt. v. 655. F.

Ferrum] Bipennim, ſecurim. F.

Ignobili] Reſpicit ad Ægiſthum ex inceſtu natum. F.

Marmaricus] Ingens & fortis leo, quales in Marmarica regione Africæ verſus Ægyptum. *intelligit autem Agamemnona.* F.

Lea] Clytæmneſtræ. F.

Troja] Troad. v. 29. F.

Frater] Hector, loquitur juxta communem ſententiam. nam Porphyrius teſtimoniis Ibyci & aliorum probat Hectorem non Priami, ſed Apollinis filium fuiſſe. vide Scholiaſtem Homeri Iliad γ'. *Delr.*

Auxilium] Hector, quo ſtante ſtetit Ilium. Troad. 31. & columen patriæ, &c. v. 120. Troad. F.

Non ego] Non exuvias indutum Achillis. F.

Aut calentes] *Non Danaum Phrygior jaculantem puppibus ignes.* F.

Sed lacera] Sed per *pedes trajectum lora tumentes Raptatum bigis.* *vid.* Troad. 742. F.

Nimium] *Infelix puer atque impar congreſſus Achilli.* F.

Incer-

Congreſſe Achilli Troile. incertos geris
Deiphobe vultus, conjugis munus nova.
Iuvat per ipſos ingredi Stygios lacus;
Iuvat videre Tartari ſævum canem,
Avidique regna Ditis. hac hodie ratis
Phlegethontis atri regias animas vehet,
Victamque, victricemque. vos, umbræ, precor,
Iurata ſuperis unda te pariter precor,
Reſerate paulum terga nigrantis poli,
Levis ut Mycenas turba proſpiciat Phrygum.
Spectate miſeri. fata ſe vertunt retro.
Inſtant ſorores ſqualidæ.
Sanguinea jactant verbera.
Fert læva ſemuſtas faces;
Ardentque pallentes genæ,
Et veſtis atri funeris
Exeſa cingit ilia;
Strepuntque nocturni metus,
Et oſſa vaſti corporis
Corrupta longinquo ſitu
Palude limoſa jacent.
Et ecce defeſſus ſenex
Ad ora ludentes aquas
Non captat, oblitus ſitis,

Mæſtus

Incertos] Quem *lacerum crudeliter ora,* &c. *Vix adeo agnovit* Æneas. 6. Æneid. F.

Conjugis] Helenæ, à qua, ſuprema nocte, proditus eſt Græcis. F.

Ratis] Charonis cymba, *quam videre enthea ſibi videtur.* F.

Regias] Meam & Agamemnonis. F.

Victamque] Meam, & Agamemnonis. F.

Iurata] Styx. Herc. Fu. 606. & 11. 1103. F.

Nigrantis] Antarctici. Herc. Fu. 606. & 1103. F.

Levis] Ut umbræ Trojanorum videant Agamemnona Mycenarum regem ab uxore cæſum, ad ſuum ſolatium, veluti inferias ſibi relatas. F.

Vertunt] Al. *Volvunt.* F.

Sorores] Furiæ. *Thyeſt.* 78. *Med.* 957. F.

Ardentque] Al. *turgent.* F.

Atri] Funeſti apparatus & ominis. *Farn.*

Vaſti] Gigantum. F.

Defeſſus] Tantalius. *Thyeſt.* 152. F.

Pro-

Mœſtus futuro funere.
Exultat, & ponit gradus
Pater decoros Dardanus.
CH. *Iam pervagatus ipſe ſe fregit furor,*
Caditque, flexo qualis ante aras gradu
Cervice taurus vulnus inciſa gerens.
Relevemus artus entheos. tandem ſuos
Victrice lauro cinctus Agamemnon adit;
Conjuxque pariter obvios illi tulit
Greſſus: reditque juncta concordi gradu.

ACTUS QUARTUS.

Agamemnon. Cassandra.

Agamemnoni reduci prædicit Caſſandra fatum, nec creditur. *Troad.* 34.

Tandem revertor ſoſpes ad patrios lares.
O cara ſalve terra. tibi tot barbaræ
Dedere gentes ſpolia. tibi felix diu
Potentis Aſiæ Troja ſubmiſit manus.
Cur iſta vates corpus effuſa, ac tremens
Dubia labat cervice? famuli, attollite,
Refovete gelido latice. jam recipit diem

Marcen-

Mœſtus] Propter imminentem ſui pronepotis necem. F.

Exultat] Lætatur Dardanus in ultionem prolis ſuæ. F.

Pater] Tritavus Caſſandræ. F.

Tritavus. nam Dardanus genuit Erichtonium, hic Troem, Tros Ilum, Laomedontem Ilus, Laomedontis filius Priamus genuit Caſſandram, Homerus Iliad. 20. & Dionyſ. Halycarnaſſ. lib. 1. vide de Dardano Schol. Apollonii lib. 1. ver. 916. *Delr.*

Pervagatus] Phœbas recedente ſpiritu exanimis cadit. F.

Entheos] Oed. 628. F.

Victrice] Sup. v. 384. F.

Conjuxque] Multo ſane rectius cod. ille aliorum; *Et feſta conjux.* obviam enim prodiiſſe marito decet, lætitiam facie & ornatu veſtium præ ſe ferentem; ut incautum opprimeret. *Delr.*

O *Cara*] Vid. quæ ad v. 386. ſupra. *Farn.*

Vates] Caſſandra à furore exanimis: quam cum cæteris captivis Agamn. præmiſerat dono Clytæmneſtræ. F.

Refovete] Frigida enim in faciem λειποψύχοις adſperſa, ſpiritus, qui ad faciem plurimi venire ſolent cogit, quibus

Marcente viſu. ſuſcita ſenſus tuos.
Optatus ille portus ærumnis adeſt.
Feſtus dies eſt. CAS. *feſtus & Trojæ fuit.*
AG. *Veneremur aras.* CA. *cecidit ante aras pater.*
AG. *Iovem precemur pariter.* CA. *Herceum Iovem?*
AG. *Credis videre te Ilium?* CA. *& Priamum ſimul:*
AG. *Heic Troja non eſt.* CA. *Vbi Helena eſt, Trojam puto.*
AG. *Ne metue dominam famula.* CA. *libertas adeſt.*
AG. *Secura vive* CA. *mors mihi eſt ſecuritas.*
AG. *Nullum eſt periculum tibimet.* CA. *at magnum tibi eſt.*
AG. *Victor timere quid poteſt?* CA. *quod non timet.*
AG. *Hanc fida, famuli, turba, dum excutiat Deum,*
Retinete, nequid impotens peccet furor.
At te pater, qui ſæva torques fulmina
Pelliſque nubes, ſidera & terras regis,
Ad quem triumphi ſpolia victores ferunt;

Et

quibus congregatis redeunt ſenſibus functiones. F.

Diem] Lucem. F.

Feſtus] Quo periit, *tu noſtro exemplo feſtos cave.* F.

Aras] Troad. 45. F.

Et Priamum] Te ſc. mox interficiendum, ut Priamum. F.

Vbi Helena eſt] Ubi mala & adultera mulier eſt, *qualis uxor tua Clytæmneſtra.* namque Helena jam in Ægypto erat. F.

Non aderat ibi; ſed furens Caſſandra videt, quæ non erant. Helenæ impuri mores noti. rapta à Theſeo, poſt nupſit Menelao; hujus thorum reliquit, adulterum Paridem ſecuta. nec Paridi fida, ſed in Ilio cum privigno Coryrho, Paridis & Oenones filio, commiſit inceſtum, juxta Hellanicum in Troicis & Cephalonem Gergithium; vel cum proprio filio, juxta Nicandrum, quem his verſibus, hoc docuiſſe, cenſet Parthenius c 34.

Ἠρίατ᾽ ἐν ἀΐδαο κατοιχομένοιο κορύθοιο,
Ὅν τε καὶ ἁρπακτοῖσιν ὑποδμηθεῖσ᾽ ὑμεναίοις.
Τυνδαρὶς αἴν᾽ Ἀχέουσα κακὸν γόνον ἤγαγε βούτεω.

Hic tumulus Corythi, nuper qui miſſus ad orcum
Eſt, patrium obſcuris thalamum fœdare hymenæis
Auſus, amore Helenes; genitus qui eſt ante bubulco.

Sed mihi videtur Nicander potius ſignificare, genitum à Paride, cum adhuc paſceret armenta patris, quo tempore Helenam nondum noverat. *Delr.*

Ne metue] *Quod etiam ille de Clytæmneſtra ſubintelligens reſpondet*, non erit cur Clytæmneſt. ut dominam metuas, quæ mihi dilecta es. F.

Libertas] Per mortem vicinam. F.

Deum] Phœbi numen, quo afflatur. F.

Nequid] Ne ſibi manum inferat. F.

Ad quem triumphi] Jovi deferebantur & dicabantur triumphalia

Et te ſororem cuncta pollentis viri,
Argolica Iuno, pecore votivo libens
Arabumque donis, ſupplice & fibra colam.

CHORUS ARGIVARUM.

Chorus Argivarum Herculis laudes canit nutriti ſcil. Argis, cujusque ſagittæ fato poſcebantur ad ſecundum Trojæ excidium.

Argos nobilibus nobile civibus,
Argos irata carum novercæ,
Semper ingentes educas alumnos;
Imparem æquaſti numerum deorum:
Tuus ille biſſeno meruit labore
Allegi cœlo magnus Alcides;
Cui lege mundi Iuppiter rupta
Roſcidæ noctis geminavit horas,

Iuſſit-

ſpolia, Romæ *Feretrio*, in Græcia νικηφορίῳ; de quo Livius belli Macedonici lib. 2. & Spartianus in Hadriano: vel alludit ad Iovem *Prædatorem*, cui pars aliqua prædæ debita, teſte Servio 3. Æneid. vel denique ad Iovem τροπαῖον ſeu τροπαιοῦχον, cujus mentio apud Plutarchum, Pauſaniam & Ariſtidem. Sed & Romanis Iupiter *Triumphator*, de quo Iuſtus Lipſius me monuit. *Delr.*

Te ſororem] Sup. v. 341. F.

Arabumque donis] Thure. F.

Fibra] Thyeſt. v. 754. F.

IRatæ] Junoni Jovis ex pellicibus liberis infeſtæ. F.

Carum] Sup. v. 34. F.

Alumnos] Et in his Herculem, qui Heben duxit uxorem, deorumque (non magnorum illorum qui duodecim, neque ſelectorum qui octo,) numerum prius imparem æquavit. *vel intellige* de tribus diis communibus, Marte, Bellona, Victoria, quibus additus Hercules. Poteſt & de Diis patriis intelligi qui ex Argivis ſeu Argis educati in deos relati ſunt. vid. Herc. Fu. v. 24. F.

Geminavit] Seneca hic & in Hercule OEtæo, docet Herculem duabus noctibus fuiſſe genitum, ut Propertius lib 2.

Iuppiter Alcmenæ geminas requieverat Arctos,
Et cœlum noctu bis ſine rege fuit.

Lycophron adjicit unam noctem; Clemens Alexandrinus liberalior in προτρεπτικῷ inquiens; ὁ Ζεὺς ἐκεῖνος, ὁ μετ' Ἀλκμήνης τοσαύτας ἡδυπαθήσας νύκτας. οὐδὲ γὰρ αἱ νύκτες αἱ ἐννέα τῷ ἀκολάστῳ μακραί &c. & Arnobius, hoc imitatus lib. 4. contra gentes, ait; Hercules natus eſt, qui in rebus hujuſmodi patris ſui tranſiret exſuperaretque virtutes. ille noctibus vix novem, unam potuit prolem extundere, concinnare, compingere: at Hercules Sanctus deus, natas de Theſtio quinquaginta nocte una perdocuit, & nomē virginitatis ponere, & genitricum pondera ſuſtinere. F.

Bigas

Iuſſitque Phœbum tardius celeres
Agitare currus, & tuas lente
Remeare bigas candida Phœbe;
Retulitque pedem, alternis nomen
Stella qua mutat, ſeque mirata eſt
Heſperum dici; Aurora movit
Ad ſolitas vices caput, & relabens
Impoſuit ſenis humero mariti.
Senſit Ortus, ſenſit Occaſus,
Herculem naſci. violentus ille
Nocte non una poterat creari.
Tibi concitatus ſubſtitit mundus,
O puer magnum ſubiture cœlum!
Te ſenſit Nemeæus arcto
Preſſus lacerto fulmineus leo.
Cervaque Parrhaſis.
Senſit Arcadii populator agri.
Gemuitque taurus, Dictæa linquens
Horridus arva.
Morte fœcundum domuit draconem,

Vetuit-

Bigas] Bigas Lunæ tribuunt (ut ſoli quadrigas) quam trahunt equi, tauri, muli, vel cervi, quorum alter ater, albus alter. F.

Alternis] Veneris ſtella. vid. Hippol. 748. & Med. 71. F.

Seque] Cum debuiſſet Lucifer appellari, id eſt, quod non matutinus ortus ſit ſpatio ſolito. F.

Mariti] Tithoni. F.

Senſit] Phœbei itineris intermiſſi deſiderio. F.

Violentus] Τεχθῆναι γὰρ ἴδιον μέγαν καὶ πολυάθλιον θεόν. τοῦτον οὖν ἐν μιᾷ νυκτὶ ἀποτελεσθῆναι ἀδύνατον. F.

Tibi] Tibi genito. F.

Nemeæus] Herc. Fu. 223. & 83. F.

Fulmineus] Rapidus, impotens, quod epitheton apro magis convenit, cujus irati urunt dentes. F.

Cervaque Parrhaſis] A Parrhaſia urbe Arcadiæ, vide Herc. Fu. v. 221. *Farn.*

Hoc ordine recenſet labores Herculis: 1. Nemeæum leonem, 2. aëripidem cervam. 3 aprum Arcadium. 4. Cretenſem taurum. 5. hydram Lernæam. 6. Geryonem. 7. Diomedem. 8. Hippolytes Amazonis baltheum. 9. Stymphalides. 10. Heſperidum draconem. 11. Cerberum. 12. Ilii expugnationem. *Delr.*

Populator] Aper, ſus Erymanthius. *Farn.*

Taurus] Qui Neptuni ira in Cretam miſſus trajecit in Peloponneſum, ubi ab Herc. cæſus eſt. F.

Morte fœcundum] Hydram. Herc. Fu. v. 240. F.

Vetuitque collo pereunte naſci.
Geminoſque fratres pectore ab uno
Tria monſtra natos, ſtipite incuſſo
Fregit inſultans: duxitque ad ortus
Heſperium pecus,
Geryonis ſpolium triformis.
Egit Threicium gregem,
Quem non Strymonii gramine fluminis,
Hebrive ripis pavit tyrannus;
Hoſpitum dirus ſtabulis cruorem
Præbuit ſævis; tinxitque crudos
Vltimus rictus ſanguis aurigæ.
Vidit Hippolyte ferox,
Pectore è medio rapi ſpolium & ſagittas.
Nube percuſſa Stymphalis alto
Decidit cœlo.
Arborque pomis fertilis aureis
Extimuit manus inſueta carpi,
Fugitque in auras leviore ramo:
Audivit ſonitum crepitante lamna

Frigi-

Hydram, quæ moriens augeſcebat, renatis duobus pro uno capitibus. *Delr.*

Geminoſque] Trigeminum Geryona Herc. Fu. 230. F.

Heſperium] Armenta Hiſpana. F.

Threicium] Equos Diomedis regis Thraciæ. Herc. Fu. 225. F.

Strymonii] Thraciæ fl. F.

Tyrannus] Ipſe Diomedes ſuis equis ab Hercule objectus. F.

Hippolyte] Herc. Fu. v. 542. F.

Spolium] Baltheum militarem, quem gerebant virgines illæ unimammæ. Virg. Æneid. 5.

Alter Amazoniam pharetram, plenaſque ſagittis
Threjiciis; lato quem circumplectitur auro
Balteus, & tereti ſubnectit fibula gem- (mâ.

Hippolytes ergo Hercules cum baltheo pharetram accepit, ſi vulgatam lectionem retinemus, *rapi ſpolium & ſagittas:* ſed ſi malles emendari; *rapi ſpolium & ſagittis Nube percuſſa &c.* ut ex ipſis nubibus Stymphalidas ſagittis petierit, tunc ſolum baltheum eripuit. *Delr.*

Nube] Herc. Fu. 243. F.

Arborque] Herc. Fu. 238. F.

Manus] Manus Herculis carpentis ſpoliantiſque arborem. F.

Crepitante] Ramo aureo. ſic Virg. *leni crepitabat bractea vento.* F.

Lamna] Pro, lamina. Sic vocat aurea poma Heſperidum. male vulgo legitur *flamma.* Sic in Florentinis Pandectis *lamna* ſcriptum eſt, l. Q. Mucius. 27. §. fin D. de aur. arg. leg. differt autem lamina à bractea, ut do-
cet

Frigidus cuſtos neſcius ſomni,
Linqueret cum jam nemus omne fulvo
Plenus Alcides vacuum metallo.
Tractu ad cœlum canis inferorum
Triplici catena, tacuit, nec ullo
Latravit ore : lucis ignotæ
Metuens colorem. te duce ſuccidit
Mendax Dardaniæ domus,
Et ſenſit arcus iterum timendos:
Te duce concidit totidem diebus
Troja, quot annis.

ACTUS QUINTUS.

CASSANDRA.

Caſſandra vel illa non videns vaticinatur, vel in proſcenio ſtans, quæ intus & in ἐξώστρᾳ gerantur de cæde Agamemnonis narrat.

Res agitur intus magna, par annis decem.
Eheu quid hoc eſt? anime, conſurge, & cape
Precium furoris. vicimus victi Phryges.
Bene eſt! reſurgis Troja. traxiſti jacens

Pares

cet Valla; quamvis D. Hieronymus ad Fabiolum ea confuderit. Vide Catellianum Cottam, in voce *Lamina.* *Delr.*

Frigidus] Venenoſus draco, pervigil Heſperidum horti cuſtos. F.

Plenus] Aureis malis onuſtus. F.

Canis] Cerberus, Herc. Fu. 820. F.

Colorem] Ipſa lux colorata non eſt, ſed color ſine luce cerni non poteſt, teſte Ariſtotele lib. περὶ αἰσθήσεως, & Lucretio lib. 2. hoc ſenſu color luci à poëtis tribuitur, quia colores illa prodit, quos celant tenebræ. *Del.*

Te duce] Heinſius legit, *te duce dux cadit, &c.* verum nō adeo placet propter temporis Enallagen, cum quæ præcedebant verba, præteriti fuerint temporis. F.

Mendax] Perjura, perfida, promiſſis non ſtans. vid. Troad. 131. & 726. F.

Iterum] Troad. v. 133. F.

Totidem diebus] Decimo igitur die Hercules Troiam expugnavit, quod non memini alibi legere. *Delr.*

Quot annis] Decem. F.

P*Ar*] Cujus atrocitas decennales labores noſtros æquat aut etiam ſuperat. F.

Precium] Hoſtis cæde & vindicta compenſatum Phœbei numinis te fatigantis cruciatum. F.

Vicimus] Hoſtium imperatore cæſo. F.

Traxiſti] In uno cod. ſcripto legitur, *ſtraviſti.* Delr.

Pares Mycenas. terga dat victor tuus.
Tam clara nunquam provida mentis furor
Oſtendit oculis. video, & interſum, & fruor.
Imago viſus dubia non fallit meos.
Spectamus. epulæ regia inſtructa domo,
Quales fuerunt ultimæ Phrygibus dapes,
Celebrantur. oſtro lectus Iliaco nitet;
Merumque in auro veteris Aſſaraci trahunt:
Et ipſe picta veſte ſublimis jacet
Priami ſuperbas corpore exuvias gerens.
Detrahere cultus uxor hoſtiles jubet,
Induere potius conjugis fida manu
Textos amictus. horreo, atque animo tremo.
Regemne perimet exul & adulter virum?
Venêre fata. ſanguinem extremæ dapes
Domini videbunt, & cruor Baccho incidet.
Mortifera vinctum perfidæ tradet neci
Induta veſtis. exitum manibus negat,
Caputque laxi & invii cludunt ſinus.
Haurit trementi ſemivir dextra latus,
Nec penitus adigit: vulnere in medio ſtupet.
At ille, ut altis hiſpidus ſylvis aper,

Cum

Pares] Tuæ ruinæ corruentes. F.
Terga dat] Vincitur. F.
Tam clara] Tam evidentia & grata, ſic enim ipſa exponit, verſu ſeq. F.
Imago] Quod in furore entheo non raro fit. F.
Epulæ] Interſectus enim eſt Agamemnon δειπνήσας, ut ipſe narrat Odyſſ. λ. F.
Quales] Sup. v. 785. F.
Iliaco] Ex præda Ilii. F.
Veteris] Regis antiqui Phrygum. ſic Virgil. *Implevitque mero pateram, quam Belus & omnes A Belo ſoliti.* F.
Picta] Phrygionum opere. F.
Hoſtiles] Illos ex hoſte raptos, illas Priami exuvias. F.
Exul] Ægiſthus ſup. v. 289. F.
Extremæ] Secundæ menſæ. F.
Baccho] Poculo philoteſio, quo convivia claudere ſolebant, id eſt, ſub finem convivii interficietur. F.
Mortifera] Heinſius legi vult. *Mortifera vinctum perfidæ tradet neci Indutæ veſtis. exitum manibus negat, Caputque laxi &c* Et hanc lectionē ſequimur.
Veſtis] Veſtis ἄπειρος exitum capiti non præbens. F.
Invii] Ideo hanc veſtem vocant ἄπειρον, Sophocles in Polyxenâ, Euripides in Electrâ, & Philoſtratus in Caſſandræ imagine, ubi hanc cædem & convivium ornate deſcribit. *Delr.*
Semivir] Ægiſthus mollis & meticuloſus. F.
Ille] Agamemnon. F.

Cacos

Cum caſſe vinctus, tentat egreſſus tamen,
Arctatque motu vincla, & incaſſum furit:
Cupit fluentes undique & cæcos ſinus
Disjicere; & hoſtem quærit implicitus ſuum.
Armat bipenni Tyndaris dextram furens.
Qualiſque ad aras colla taurorum prius
Deſignat oculis, antequam ferro petat;
Sic huc & illuc impiam librat manum.
Habet. peractum eſt. pendet exigua male
Caput amputatum parte, & hinc trunco cruor
Exundat, illinc ora cum fremitu jacent.
Nondum recedunt. ille jam exanimem petit,
Laceratque corpus. illa fodientem adjuvat.
Vterque tanto ſcelere reſpondet ſuis.
Hic eſt Thyeſte natus, hæc Helenæ ſoror.
Stat ecce Titan dubius emerito die,
Suane currat an Thyeſtea via.

ELE-

Cæcos] Involventes nec exitum habentes. F.

Armat] *Tyndaris illa bipennim Inſulſam & fatuam dextra lævaque tenebat.* F.

Qualiſque] Ὡς τίς τε κατέκτανε βοῦν ἐπὶ φάτνῃ, &c. Agamem. de ſe apud Hom. Odyſſ. λ. F.

Habet] Scil. Vulnus. Formula à ludo gladiatorio ſumpta. ubi ſi gladiatorum alter Vulnus accepiſſet, acclamabat adverſarius & ſpectatores. *Hoc habet.* F.

Pendet] Non integre & fortiter amputatum. F.

Exanimem petit] Hoc vel timidi eſt, vel ira furentis, vel crudelis; hic timidi potius videtur. *Delr.*

Illa fodientem] Sic apud Euripidem Electra Oreſtem adjuvat in Clytæmneſtra necanda. *Delr.*

Thyeſte] Perfido, adultero, liberorum ſuorum helluoni. inceſto. F.

Helenæ] Adulteræ, & crudelis quæ Deiphobum maritum Menelao & hoſtibus dilaniandum prodidit. F.

Emerito] Finito, Sumpta Metaphora ab operariis, ſervis, militibus. F.

Suane] Procedatne curſu ſuo, an facinus hoc abominatus retrocedat, ut in Thyeſtæa cœna. *Thyeſt. act.* 4. & 5. F.

ELECTRA:

Electra fratri ſuo Oreſti ſubducto fugam ſuadet.

Fuge, ô paternæ mortis auxilium unicum,
Fuge, & ſceleſtas hoſtium evita manus.
Everſa domus eſt funditus. regna occidunt.
Quis iſte celeres concitus currus agit?
Germane, vultus veſte furabor tuos.
Quos anime demens, refugis? externos fugis?
Domus timenda eſt. pone jam trepidos metus,
Oreſta. amici fida præſidia intuor.

STROPHIVS. ELECTRA. ORESTES. & PYLADES. mutæ Perſonæ.

Electra fratrem Strophio opportune occurrenti tradit abducendum; ipſa ad aram confugit.

Phocide relicta Stophius, Elea inclytus
Palma revertor, cauſa veniendi fuit,
Gratari amico, cujus impulſum manu
Cecidit decenni Marte concuſſum Ilium.
Quænam iſta lacrymis lugubrem vultum rigat,
Pavetque mœſta? regium agnoſco genus.
Electra, luctus cauſa quæ læta in domo eſt?

Pater

O *Paternæ*] Paternæ mortis ulciſcendæ ſpes unica. F.
Hoſtium] Matris & Ægiſthi. F.
Quis iſte] Conſpecto è longe Strophio metuit, puerumque occulit. F.
Furabor] Tegam, clepam, vid. Herc. Fu. 798. F.
Quos anime] Suum corripit metum, quod peregrinum timeret, cum ſui timendi potius eſſent. *Lipſ. hæc ad fratrem dici vult.* Delr.

P *Hocide*] Erat autem Strophius Phocidis rex Anaxibiæ ſororis Agamemnonis filius, & Pyladis pater. F.
Elea] Curuli certamine victor in ludis Olympiacis. vid. Herc. Fu. v. 839. F.
Amico] Agamemnoni meo cognato. F.
Regium] Filiam regis eſſe. F.
Electra] Tunc temporis Laodice dicebatur, poſtea autem Electra vocari cœpit. Ælianus var. hiſtor. lib. 4. *Delr.*

Læta

EL. *Pater peremptus ſcelere materno jacet.*
Comes paternæ quæritur natus neci.
Ægiſthus arces Venere quæſitas tenet.
ST. O nulla longi temporis felicitas!
EL. *Te per parentis memoriam obteſtor mei,*
Per ſceptra terris nota, per dubios deos,
Recipe hunc Oreſtem, ac pium furtum occule.
ST. *Et ſi timendum caſus Agamemnon docet,*
Aggrediar, & te, Oreſta, furabor libens.
Poſcunt fidem ſecunda, at adverſa exigunt.
Cape hoc decorum ludicri certaminis
Inſigne frontis. læva victricem tenens
Frondem, virenti protegat ramo caput.
Et iſta donum palma Piſæi Iovis
Velamen eadem præſtet atque omen tibi.
Tuque ô, paternis aſſidens frenis comes,
Condiſce, Pylade, patris exemplo fidem.
Vos, Græcia nunc teſte, veloces equi
Infida curſu fugite præcipiti loca.
EL. *Exceſſit, abiit. currus effreno impetu*
Effugit aciem. tuta jam operiar meos
Hoſtes, & ultro vulneri opponam caput.
Adeſt cruenta conjugis victrix ſui,

Et

Læta] Reverſo Agamemnone. F.
Comes] Oreſtes quæritur, ut interficiatur. F.
Arces] Thyeſt. 453. & 640. *F.*
Terris] Recenti victoria. *F.*
Dubios] Memor idem tibi poſſe contingere. *F.*
Furabor] Occulam, aveham. Herc. Fu. 798. *F.*
Poſcunt] Gratuitam. *F.*
Exigunt] Debitam. *F.*
Decorum] Coronam oleaginam mihi in ludis Olympicis datam. *F.*
Victricem frondem] Palmam mihi victori datam. *F.*
Piſæi] Olympici, vide Thyeſt. v. 122. *F.*
Velamen] Ne agnoſcaris, vel adverſus Solis æſtum. *F.*
Omen] Victoriæ, vindictæ paternæ cædis. *F.*
Græcia] Celebri ludorum conventu approbati victores. *F.*
Loca] Mycenas, ubi uxor maritum interfecit. *F.*
Exceſſit] E conſpectu. *F.*
Tuta] Decurata de fratre cura, poſtquam Oreſtis conſuluerim vitæ, de mea non ſolicita. *F.*

Et

Et ſigna cadis veſte maculata gerit,
Manus recenti ſanguine etiamnum madent,
Vultuſque præ ſe ſcelera truculenti ferunt.
Concedam ad aras. patere me vittis tuis,
Caſſandra, jungi paria metuentem tibi.

CLYTÆMNESTRA. ELECTRA. ÆGISTHUS; CASSANDRA.

Electram ab ara detrahi & in carcerem conjici jubet Clytæmneſtra. Caſſandra jugulatur.

Hoſtis parentis, impium atque audax caput,
Quo more cœtus publicos, virgo, petis?
EL. *Adulterorum virgo deſerui domum.*
CL. *Quis eſſe credat virginem?* EL. *gnatā tuam*
CL. *Modeſtius cum matre.* EL. *pietatem doces.*
CL. *Animos viriles corde tumefacto geris,*

Sed

Et ſigna] Totum carmen deficit Moguntin. *Delr.*

Vittis] Supplicationibus tuis, quæ vittata vates confugiſti ad aras ſupplex. *F.*

Paria] Mortem. *F.*

P*Arentis*] Mei, matris tuæ. *F.*

Cœtus] Reſpicit ad veterem Græcorum morem, quorum virgines raro in publicum prodibant, nec non ad originationem, τὸ παρθένος, παρὰ τὸ παρθέειν τῇ μονῇ. F.

Adulterorum] Tui & Ægiſthi. F.

Quis eſſe credat virginem] Quæ talia loquaris. *F.*

Ait Electra, recte ſuſpicaris neminem crediturum me eſſe virginem, non quia cœtus publicos peto; ſed quia filia tua ſum. te ſciunt omnes pudicitiam tuam Ægiſtho proſtituiſſe: me ſuſpicabuntur matris veſtigia ſecutam pudori meo non temperaſſe. & merito. ſunt enim parentibus filii plerumque ſimiles auctore Ariſtotele lib. 3. polit. cap. 8. & l. 3. Rhetor. ad Theodectem, & filiæ matrum mores imitantur. *Delr.*

Gnatam tuam] Imo quæ tua ſim filia, mulieris impudicæ. *F.*

Tolle interrogationis notam. ſicut recte editum eſt a nobis. Porro geſtu hoc eſt adjuvandum. ut efficiat oblique, id quod Clytæmneſtra optime intelligebat. Si, inquit Electra, verum eſt quod tu in me accuſas, impudice me ætatem agere; ecce me gnatam tuam. Quaſi diceret: Ponamus verum eſſe. maternum hoc habeo. Quod apud Sophoclem eadem in cognomine fabula:

Εἰ γὰρ πέφυκα τῶνδε τῶν τρόπων ἴδρις,
Σχεδόν γε τὴν σὴν οὐ καταισχύνω φύσιν.

Etiam quod ſequitur ita ſcribe, *pietatem doces.* Non ut ante. *Heinſ.*

Pietatem] Emphatice, tu impia. Al. leg. Eja, tandem doces. *F.*

Agere

Sed agere domita fœminam diſces malo.
EL. *Ni forte fallor, fœminas ferrum decet.*
CL. *Et eſſe, demens, te parem nobis putas?*
EL. *Nobis? quis iſte eſt alter Agamemnon tuus?*
Vt vidua loquere, vir caret vita tuus.
CL. *Indomita poſt hac virginis verba impia*
Regina frangam. citius interea mihi
Ediſſere ubi ſit gnatus, ubi frater tuus.
EL. *Exiit Mycenas.* CL. *redde nunc gnatum mihi.*
EL. *Et tu parentem redde.* CL. *quo latitat loco?*

Tuto

Agere] Gerere te fœminam. i. modeſtius. *F.*

Malo] Supplicio & cruciatu. *F.*

Fœminas] Latenter illi exprobrat bipennim, qua occiderat Agamemnona. *F.*

Et eſſe] An tu credis decere te eadem quæ nos? *F.*

Nobis] Cur vero *Nobis*? quaſi jam dignus ſit adulter ille Agamemnonis locum ſupplere? *F.*

Indomita] Obſtinatam animi ferociam, quam maternum jus flectere non poteſt, ſceptrum, quatenus regina ſum, franget. *F.*

Regina frangam] Mira hic varietas lectionis. notat Lipſius in uno ſuo manuſc. deeſſe multa, hoc modo:

Regina frangam citius interea mihi
Ediſſere ubi ſit gnatus. & addit alia illa eſſe frigidula, eſſe & quæſita. Mihi videntur aptiſſima jurgantibus mulierculis, quæ non tam quid decet, vel rationi conſentaneum eſt, quam quod impotens ira in buccam protrudit, effutiunt. Quare non tollenda penitus, ſed ſuo loco reponenda ſunt, ut habentur in Moguntin, unius præterea litterulæ transpoſitione, cuncta concinnanda, hoc pacto:

EL. *Nobis? quis iſte eſt alter Agamemnon tuus?*
Vt vidua loquere. vir caret vita tuus.
CLYT. *Indomita poſthac virginis verba impia*
Regina frangam citius. interea mihi
Ediſſere ubi ſit natus, ubi frater tuus?

EL. *Exiit* —— Senſus cum Clytemnæſtra quæſiviſſet, quomodo illa putaret, ſe duobus parem eſſe, & uteretur vocula iſta, *Nobis* parum memor interfectum a ſe maritum, & adulterum, non maritum, adeſſe: Reſpondit Electra; quid, ais, *Nobis*? quis iſte alter tuus maritus, occidiſti maritum tuum, & tam cito tibi alium junxiſti? jacet cæſus vir tuus. vidua es. ut vidua loquere, non juncta viro. CLY. non immemor ſum me viduam: ſed memor etiam reginam: quam nequeo animi tui ferociam, materno jure flectere, frangam ſceptro, domabo malo, idque citius, quam verbis tecum velitando. licentia tua conviciandi, neque frenum neque modum admittit ullum: Interea, hoc unum quæro, ubi, &c. Retineo igitur *Nobis.* tranſpono verſiculum ſecundum ex Moguntin. muto; *tu*, in *ut*, ex conjectura. malo cum reliquis, *poſthac*, quam cum Lipſienſibus *poſt hac.* & cum omnibus aliis, *frangam citius*, quam cum eodem Saxonico lib. *mitius.* cetera confirmant omnes m. s. ut olim in Adverſ. *Delr.*

Parentem] Agamem. quem occidiſti. *F.*

Nova

EL. *Tuto; quietus, regna non metuens nova:*
Juſta parenti ſatis, at irata parum:
CL. *Morieris hodie.* EL. *dummodo hac moriar manu;*
Recedo ab aris. ſive te jugulo juvat
Merſiſſe ferrum; præbeo jugulum volens.
Seu more pecudum colla reſecari placet;
Intenta cervix vulnus exſpectat tuum.
Scelus peractum eſt: cæde reſperſam viri
Atque obſoletam ſanguine hoc dextram ablue.
CL. *Conſors pericli pariter ac regni mei,*
Ægiſthe, gaudes? gnata genetricem impie
Probris laceſſit; abditum fratrem occulit.
ÆG. *Furibunda virgo, vocis infandæ ſonum,*
Et aure verba indigna materna opprime.
EL. *Etiam monebit ſceleris infandi artifex,*
Per ſcelera nactus nomen ambiguum ſuis?
Idem ſororis gnatus, & patris nepos?
CL. *Ægiſthe, ceſſas impium ferro caput*
Demetere? fratrem reddat, aut animam ſtatim.
ÆG. *Abſtruſa cæco carcere, & ſaxo exigat*
Ævum, per omnes torta pœnarum modos.
Referre, quem nunc occulit, forſan volet
Inops, egens, incluſa, pædore obſita,

Vidua

Nova] Adulteri tuique. *F.*

Juſta] Sufficiat hoc reſponſum amanti & piæ. *F.*

At iratæ] Membranæ Burdigal. *injuſta.* Delr.

Hac moriar] Tua, ſi poſt conjugem etiam filiam occidere ſuſtines: non pigebit eadem manu perire, qua pater. *F.*

Scelus peractum eſt] Reſtat ut impuratam manum ſanguine maritali, filiali cruore abluas. tunc facinus patraſti, nunc eris miſericors. ablue ergo cruorem illum meo ſanguine. non placet, quod Mogunt. *paratum.* Delr.

Hoc dextram] Mei, filiæ tuæ. *F.*

Gaudes] Subriſerat forte Ægiſthus per indignationem. *vel etiam* quod taceret. *F.*

Aure] Indigna, quæ mater audiat. *Farn.*

Per ſcelera] Quem neſcirent parentes, quo cognationis nomine vocarent, pater, filiumne an nepotem; mater, filium ne an fratrem. ſup. v. 35. *F*

Aut animam] Aut animam reddat, id eſt, amittat. *F.*

Saxo] Carcere obſcuro & ſaxeo. *F.*

Quem] Fratrem Oreſtem. *F.*

Vidua

Vidua ante thalamos, exul, inviſa omnibus,
Æthere negato. ſero ſuccumbet malis.
EL. *Concede mortem.* ÆG. *ſi recuſares, darem.*
Rudis eſt tyrannus, morte qui pœnam exigit.
EL. *Mortem aliquid ultra eſt?* ÆG. *vita, ſi cupias mori.*
CL. *Abripite, famuli, monſtrum, & avectam procul*
Vltra Mycenas, ultimo in regni angulo
Vincite, ſeptam nocte tenebroſi ſpecus,
Vt inquietam virginem carcer domet.
At iſta pœnas capite perſolvat ſuo,
Captiva conjux, regii pellex tori.
Trahite, ut ſequatur conjugem ereptum mihi.
CAS. *Ne trahite, veſtros ipſa præcedam gradus:*
Perferre prima nuncium Phrygibus meis
Propero; repletum ratibus everſis mare;
Captas Mycenas; mille ductorem ducum,
Vt paria fata Troicis tulerit malis,
Periſſe dono fœminæ, ſtupro, dolo.
Nihil moramur. rapite, quin grates ago,
Iamjam juvat vixiſſe, poſt Trojam juvat.
CL. *Furibunda morere.* CAS. *veniet & vobis furor.*

HER-

Vidua] Quem & hinc quod conjugali caruerit lecto & in virginitate conſenuerit, Ælian. 4. l. hiſt. refert. Ἠλέκτραν nominatam, quæ prius Laodice fuiſſet dicta. F.

Æthere] Cœli aſpectu. F.

Rudis] Herc. Fu. 512. Med. v. 1056. F.

Vita] Οὐ γὰρ θανεῖν ἔχθιστον. ἀλλ' ὅταν θανεῖν χρῄζων τις εἶτα μηδὲ τοῦτ' ἔχῃ λαβεῖν. F.

Iſta] Caſſandra. F.

Regii] Agamemnonis, cui pellex erat conjugis loco. F.

Perferre] E veterum opinione, qui animas hominum corpore ſolutas in Elyſiis ſuos agnoſcere, cumque iis ſermones ſerere credebant. F.

Ratibus] Græcorum in reditu naufragio. F.

Captas] A tyranno adultero occupatas interfecto Agamemnone. F.

Mille] Agamem. F.

Tulerit] Al. lueret. F.

Iamjam] Prius quidem tædebat me vitæ patriæ ſuperſtitis, jam vero juvat me vivendo vidiſſe meorum vindictam. F.

Veniet] Et vates & morti vicina Caſſandra ominata prædicit illis vindictam & mortem ab Oreſte, qui matre cæſa & ipſe furere cœpit. F.

HERCULES FURENS.

Dramatis Perſonæ.

JUNO.	HERCULES.
LYCUS.	AMPHITRYON.
THESEUS.	CHORUS Thebanorum.

ARGUMENTUM.

Lycus à Creonte, Herculis ſocero, rege Thebano propter ſcelera in exilium miſſus, abſente jam Hercule apud inferos, ut inde Euryſthei juſſu peteret Cerberum (ubi & Theſeum in vinculis detentum, qui cum Pirithoo deſcenderat ad rapiendam Proſerpinam liberavit) occaſionem oblatam arripit, & per ſeditionem Creonte cum duobus filiis cæſo regnum Thebanum occupat. Megarem Herculis uxorem ad nuptias ſolicitat, abnuenti vim parat. Opportune reverſus Hercules. Lycum cæteroſque illius factionis interficit. hæc tam feliciter geſta Iuno non ferens immitit illi furorem, quo correptus uxorem ſuam cum liberis interficit. Quod ubi ad ſe reverſus intellexit, doloris impatientia vix Amphitryonis atque Theſei precibus detentus ne ſibi mortem inferret, cum Theſeo Athenas purgandus proficiſcitur.

ACTUS PRIMUS.

IUNO ſola.

Iuno Iovis furta, pellices, nothos, Herculem autem maxime ſtomachatur. cui ab inferis reverſo furioſam machinatur perniciem.

Soror Tonantis (hoc enim ſolum mihi
Nomen relictum eſt) ſemper alienum Iovem,
Ac templa ſummi vidua deſerui ætheris;
Locumque, cælo pulſa, pellicibus dedi.

Tellus

Tellus colenda eſt: pellices cœlum tenent.
Hinc, Arctos alta parte glacialis poli
Sublime claſſes ſidus Argolicas agit;
Hinc, qua tepenti vere laxatur dies,
Tyria per undas vector Europa nitet;
Illinc, timendum ratibus ac ponto gregem
Paſſim vagantes exerunt Atlantides.
Fera coma hinc exterret Orion deos:

Suaſ-

Hercules furens] Hoc modo Euripides tragœdiam quandam inſcripſit; quam ſibi hac fabula noſter propoſuit imitandam. *D.*

Apud Euripidem tragœdia eſt huic affinis & argumento & nomine. Oeconomia partim ſimilis, partim diſſimilis. Velitatio Amphitryonis cum Lyco apud utrumque paria facit: ſed in decore perſonæ Amphitryonis longe inferior Seneca: ut in multis aliis. Reliqua ſtudioſi inter ſe contendere poſſunt. *Scal.*

Soror] *Si ſum regina Ioviſque Et ſoror & conjux certe feror.* F.

Templa] Templum veteres, pro quovis tractu, & quavis hominum Deorumve habitatione, poſuerunt. Varro id docet initio lib. 6. de ling. Lat. *Templum dicitur tribus modis; ab naturâ, ab auſpicio, ab ſimilitudine. Naturâ in cœlo, ab auſpicio in terra, ab ſimilitudine ſub terrâ. In cœlo templum dicitur*; Delr.

Pulſa, pellicibus] Notationem pellicis innuit à pelliciendo vel pellendo, quod à παλλακὴ rectius. F.

Arctos] Caliſto Lycaonis filia à Jove compreſſa, à Junone in ἄρκτον i. urſam mutata, mox à Jove una cum filio Arcade in cœlum relata, alterum ſidus Helice, alterum Cynoſura vocatur. F.

Sublime] Quoad nos, quibus ab Æquinoctiali Septentrionem verſus ſitis, *Hic vertex ſemper ſublimis.* F.

Sidus Argolicas] Helice, quam Græci primum obſervabant, ut Sidonii Cynoſuram, *Helicem Graja carina notat.* vide quæ ad v. 696. Medeæ. F.

Hinc] Ab Auſtrali parte. in ipſo Zodiaco. F.

Qua tepenti] Qua dies elongatur & aperitur oriente Tauro xx. die Aprilis. F.

Vector] Taurus ſecundum Zodiaci ſignum, quem poëtæ fabulantur Taurum eum fuiſſe, qui Europam à Phœnice tranſvexit in Cretam, cujus opere Jupiter eam illi gratiam retulit, ut inter ſydera illum collocarit. F.

Nitet] In ſidus converſus fulget. F.

Illinc] A parte Orientali. F.

Timendum] Propter tempeſtates quas ortæ denunciant. F.

Paſſim] Quoad noſtrum aſpectum, fixæ tamen ſunt. F.

Atlantides] Plejades VII. ſtellæ inter os Tauri & caudam Arietis ſitæ, Atlantis ex Pleione filiæ, quarum tres Electram, Majam, Taigetem Jupiter compreſſit. F.

Fera] Quia caput ejus apparet ferum & terribile, & quando dominatur in cœlo, nubes adducuntur, & alia corpora cœleſtia teguntur. Al. leg. *Ferro minax hinc terret* eo quod fulgenti è ſtellis ferro Plejadas inſequi videtur. F.

Orion] E Jovis, Neptuni, & Mercurii urina natus. quod zelotypam deam male urit. F.

Deos] Sidera Deos vocat, more anti-

Suaſque Perſeus aureas ſtellas habet.
Hinc clara gemini ſigna Tyndaridæ micant:
Quibuſque natis mobilis tellus ſtetit.
Nec ipſe tantum Bacchus, aut Bacchi parens,
Adiere ſuperos: ne qua pars probro vacet,
Mundus puellæ ſerta Gnoſiacæ gerit.
Sed vetera querimur: una me dira ac fera
Thebana nuribus ſparſa tellus impiis,
Quoties novercam fecit? aſcendat licet,
Meumque victrix teneat Alcmene locum;
Pariterque natus aſtra promiſſa occupet,
In cujus ortu mundus impediit diem,
Tarduſque Eöo Phœbus effulſit mari,

Reti-

antiquorum, de quo alibi. Exterret autem Orion ſidera, non omnia, ſed Pleiades; quas cum matrem illarum inſequeretur, ſimul in fugam compulit, unam quoque illarum Meropen violavit. auctores Q. Smyrnæus l. 5. Athenæus lib. 11. & Scholiaſtes Apollonii in l. 3. *Orion*, Latine *Iugula*. D.

Aureas] XXVI Pulchras. ſplendidas, utpote quem Iupiter in aureum imbrem converſus è Danae genuit. F.

Clara Tyndaridæ] *Lucida ſidera.* Caſtor & Pollux Iovis ex Leda Tyndari uxore filii. *eſt autem Anachroniſmos ſeu Prolepſis. necdum enim Tyndaridæ mortui erant.* F.

Quibuſque] Apollo & Diana, quas Pythona ſerpentem fugiens Latona enixa eſt in Delo inſula prius erratica & fluctibus agitata, tum vero primum firmata, & *Mycone celſa Gyaroque revincta.* F.

Bacchi] Semele, quæ & in cœlum relata traditur. F.

Mundus] Cœlum cepit in numerum Siderum coronam Ariadnes conjugis Bacchi, & filiæ Minois regis Cretæ, in qua Cnoſſus urbs regia. *F.*

Dira] Reſpicit fab. de anguinis dentibus à Cadmo ſeminatis infra v. 259. *F.*

Nuribus ſparſa tellus impiis] Mulieribus impiis: ſeu pellices Jovis, ſeu Bacchas notet. *F.*

Quoties] Tanquam privignos mihi effundant pellices: Zethum & Amphiona Antiopa, Bacchum Semele: Herculem Alcmena. *F.*

Promiſſa] A Iove infra v. 958. & à virtute in ſolitudine. *F.*

In cujus ortu] Ad cujus πολυαθλίυ θεῦ & τριέσπερυ λέοντος generationem continuatæ ſunt duæ noctes adjecto die intermedio. *F.*

In exemplaribus quatuor, *ortus*: & in tribus, pro *impendit*, *impediit* ſeu *impedit* legitur. recte. ut *ortum* vel *ortus* accipias pro generatione. alias ſi *impendit* legas, *diem* ſingularis erit pro plurali, ut nonnulli interpretantur, & ad partum referetur: ſeptem enim dies è dolore mater laboravit. verum hanc germanam lectionem non arbitramur. vide v. 1158. & Herculem Oeteum v. 147. *Commel.*

Tarduſque Eöo] Et Sol à Iove juſſus per duplum ſpatium vacare, poſt geminam noctem exortus eſt è mari Orientali, ſecundum opinionem vulgarem. *vel*, ſupra Horizontem, pro quo mare uſurpant poëtæ. *F.*

Viraces

Retinere merſum juſſus Oceano jubar.
Non ſic abibunt odia. Vivaces aget
Violentus iras animus, & ſævus dolor
Æterna bella pace ſublata geret.
Quid bella? quidquid horridum tellus creat
Inimica; quicquid pontus aut aër tulit
Terribile, dirum, peſtilens, atrox, ferum;
Fractum atque domitum eſt. ſuperat & creſcit malis;
Iraque noſtra fruitur: in laudes ſuas
Mea vertit odia. dum nimis ſæva impero,
Patrem probavit. inde, qua lucem premit,
Aperitque Tethys, qua ferens Titan diem
Binos propinqua tingit Æthiopas face,
Indomita virtus colitur; & toto Deus
Narratur orbe. monſtra jam deſunt mihi;
Minorque labor eſt Herculi juſſa exequi,
Quam mihi jubere. lætus imperia excipit.
Quæ fera tyranni juſſa violento queant
Nocere juveni? nempe pro telis gerit,
Quæ timuit, & quæ fudit: armatus venit

Leone

Vivaces] *Memores, graves. & inexaturabile pectus.* F.

Quid bella] *Epanorthoſis indignationis plena.* ſed quid ego bella loquor, poſtquam monſtra, terreſtria, *taurum, Scorpium, gigantes*: aquatilia, *cancrum. Hydram,* &c. aëria, *Stymphalidas* debellarit? *F.*

Iraque] Vere Hercules, utj qui ex odio τῆς ἥρας κλέος aſſequatur. *F.*

Impero] Per Euryſtheum Mycenarum regem, qui, me dictante, Herculem ad difficilima quæque obeunda adigit, infra v. 829. *F.*

Patrem] Virtute ſua & victoriis probavit ſe vere natum Iovis. *Ioſ. tamen Scal. ex veteribus libris reſtituit, legitque, Patrem probavi: gloriæ feci locum: Qua ſol relucens, quaque repromens diem, Binos, &c.* F.

Tethys] Supra v. 25. i. e. ab ortu ad occaſum. ubi Columnæ. Herc. Calpe & Abyla. *F.*

Qua ferens] Qua ſol oriens calore vicino colorat Æthiopas ab orientali ſl. Nigris parte Ægyptum Arabiamque, ab occidentali mare Atlanticum ſpectante Αἰθίοπας τοὶ διχθὰ δεδαίαται) ἔσχατοι ἀνδρῶν, οἱ μὲν δυσομένου Ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος. F.

Toto Deus narratur orbe] Ex veterum more, qui à quibus inſignia beneficia acceperant, aras illis conſecrabant, & divinos honores decernebant. Hercules per totum orbem latrociniis à ſe & ſceleribus repurgatum, veluti θεὸς ἀλεξίκακος colebatur. hoc Juno queritur. *Delr.*

Tyranni] Euryſthei ſupra. v. 35. *F.*

Quæ timuit] Quæ in primo congreſſu

Leone & Hydra. nec ſatis terra patent:
Effregit ecce limen inferni Iovis,
Et opima victi regis ad ſuperos refert.
Parum eſt reverti: fœdus umbrarum perit.
Vidi ipſa, vidi nocte diſcuſſa inferûm,
Et Dite domito, ſpolia jactantem patri
Fraterna. Cur non victum & oppreſſum trahit
Ipſum catenis paria ſortitum Iovi?
Ereboque capto potitur, & retegit Styga?
Patefacta ab imis Manibus retro via eſt,
Et ſacra diræ Mortis in aperto jacent.
At ille rupto carcere Vmbrarum ferox
De me triumphat, & ſuperbifica manu
Atrum per urbes ducit Argolicas canem.
Viſo labantem Cerbero vidi diem,
Pavidumque ſolem: me quoque invaſit tremor:
Et tetra monſtri colla devicti intuens,
Timui imperaſſe. levia ſed nimium queror,
Cœlo timendum eſt; regna ne ſumma occupet,

Qui

greſſu etiam timere potuit: aggreſſus vero devicit à natura, non à conſilio & ratione. ὑ συγκαζεπίθι). Etiam nôrit fortis quæ timere debeat, vide Med. 160. & 166. *F.*

Timorne in Herculem cadat? non ipſa Iuno dixerit, etſi hîc dicit. Reponam, *Quæ domuit:* ſententiâ & heroë quidem illo volente. *Lipſ.*

Leone] Nemeæi leonis pelle, & ſagittis felle & ſanguine Lerneæ Hydræ tinctis. *F.*

Inferni Iovis] Plutonis *F.*

Homero ζεὺς καταχθόνιος.

Opima] Spolia opima ipſi Diti erepta, Cerberum ſc. tricipitem. Plutonis inſigne, ut fulmen triſulcum Iovis, Neptuni tridentem. *F.*

Fœdus umbrarum] Dum Herc. vivus adhuc Tartara quæ Plutoni ſortitione contigerant, penetrat, atque inde Cerberum in ſuperas auras trahit. *F.*

Ita m. s. nonnulli. potior tamen pars, *petit.* id eſt, Proſerpinam fœderatam regi umbrarum, ut habent Gloſſæ & vetus Interpres. *Commel.*

Fraterna] Plutonis. *F.*

Ereboque] Non ſequor m. s. in quo legitur; *Cerberoque.* nam Cerberum ceperat. eſt autem Erebus profunditas inferorũ. Servius & Sabinus in 4. Æneid. hîc pars, pro toto inferno. *D.*

Patefacta] Reditus ab inferis contra ſortitionis fœdus jam vivis patefactus eſt. *F.*

Sacra diræ] Sacra illa & arcana umbrarum cuſtodia (Cerbero ab Hercule ſublato) in aperto eſt, & pervia deſcendere atque remigrare volentibus. *F.*

Tetra] Al. leg. *terna monſtri colla:* Tricipitem canem Cerb. *F.*

Lenia

Qui vicit ima. ſceptra præripiet patri.
Nec in aſtra lenta veniet, ut Bacchus, via:
Iter ruina quæret; & vacuo volet
Regnare mundo. Robore expenſo tumet,
Et poſſe cœlum viribus vinci ſuis
Didicit ferendo. ſubdidit mundo caput,
Nec flexit humeros molis immenſæ labor,
Mediuſque collo ſedit Herculeo polus.
Immota cervix ſidera & cœlum tulit,
Et me prementem. quærit ad ſuperos viam.
Perge ira, perge, & magna meditantem opprime.
Congredere; manibus ipſa jam lacera tuis.
Quid tanta mandas odia? diſcedant feræ:
Ipſe imperando feſſus Euryſtheus vacet.
Titanas auſos rumpere imperium Iovis
Emitte: Siculi verticis laxa ſpecum.
Tellus gigante Doris excuſſo tremens,
Suppoſita monſtri colla terrifici levet.
Sublimis alias Luna concipiat feras:
Sed vicit iſta. quæris Alcidæ parem?

Nemo

Lenta] Quieta *vel* morte expectata. *F.*

Vacuo] Expulſis cœlo cæteris diis. *Farn.*

Robore] Viribus ſuis (quas expendit expertuſque eſt, dum Atlantis loco humeris cœlum ſuſtineret) fretus confiſuſque, etiam occupare cœlum tentabit. *F.*

Me prementem] Emphatice. *F.*

Perge ira]Se Iuno ad iras excitat. *F.*

Quid tanta mandas] Magis appoſite Heinſius legit *lenta mandas odia*. q. d. levia hæc & lenta odia ſunt, quæ per Euryſtheum mandas: quin Herculi cœlum affectanti Titanas gigantes idem auſos opponis. *F.*

Senſus, quid tu tam potens, Iovis & ſoror & conjux, Deorum regina, tam gravia, tam acerba, tam inveterata odia, aliis mandas exſequenda? cur non ipſa te ulciſceris, & manibus tuis ſævis? Odium illa ſatis jam aperuerat, nocuerat palam ſæpius: ſed manibus ſuis nondum, ac ne nunc quidem. Non ergo amplius; *tacita*. D.

Siculi]Solve gigantem Enceladum, cui fulmine icto injectum ferunt Ætnam Siciliæ montem. *F.*

Doris] *Sicula*. in Siciliam enim frequentes colonias miſerunt Græci, & in his maxime Dores. *F.*

Tremens] *Et feſſum quoties mutat latus, intremere omnem Murmure Trinacriam*. F.

Luna] E luna enim decidiſſe credebatur leo Nemeæus. idque ex opinione Pythagoræorum, qui in orbe Lunæ reperiri cenſebant, quæcunque apud nos ſunt. *F.*

Nemo eſt, niſi ipſe. bella jam ſecum gerat.
Adſint ab imo Tartari fundo excitæ
Eumenides: ignem flammeæ ſpargant comæ;
Viperea ſævæ verbera incutiant manus.
I nunc, ſuperbe, cælitum ſedes pete;
Humana temne. jam Styga & manes, ferox,
Fugiſſe credis? heic tibi oſtendam inferos.
Revocabo in alta conditam caligine
Ultra nocentum exilia Diſcordem deam,
Quam munit ingens montis oppoſiti ſpecus.
Educam, & imo Ditis è regno extraham
Quidquid relictum eſt. veniat inviſum Scelus,
Suumque lambens ſanguinem Impietas ferox,
Errorque, & in ſe ſemper armatus Furor.
Hoc hoc miniſtro noſter utatur dolor.
Incipite famulæ Ditis; ardentem incitæ
Concutite pinum: & agmen horrendum anguibus
Megæra ducat; atque luctifica manu
Vaſtam rogo flagrante corripiat trabem.
Hoc agite, pœnas petite violatæ Stygis:
Concutite pectus; acrior mentem excoquat,

Quam

Bella] Ipſe furore percitus ſibi & ſuis vim paret. *F.*

Eumenides] Furiæ ardenti face ac ſerpentibus armatæ Heculem in furorem vertant. *F.*

I nunc] Inſultat ei Iuno præſcia, quaſi peracta jam re. *F.*

Humana temne] .i. Contemne humana, quia Hercules prævalet: & quære majora contra eum. Hæc vetus Interpres. *Commel.*

Heic tibi] In terris ego tibi graviora oſtendam, quam quæ apud inferos vidiſti. *F.*

Nocentum] Loca ſupplicii ſceleratorum. *F.*

Diſcordem] Megæram comitatam ſcelere, impietate, errore, furore. *F.*

Famulæ] Furiæ, ultrices deæ. *F.*

Pinum] Facem. *excutiens pronam flagranti vertice pinum.* F.

Agmen] Sorores ὀφιοπλοκάμους. Tiſiphonem & Alecto. v. 75. Thyeſt. *Farn.*

Trabem] Trabs pro face, ἐμφατικῶς. ſic Maro trabale telum; Horatius, clavos trabales; Papinius, haſtam trabalem, Claudianus, trabale ſceptrum; Silius, trabem pro haſta, poſuerunt. *Delr.*

Concutite] *Mille nocendi artes. fæcundum concute pectus:* & de Herculis pectore intelligi poteſt. ſed prius magis placet. *F.*

Acrior] Violentior furoris ignis mentes veſtras exagitet, quam qui Ætneis cavernis & fornacibus furit.

quo

Quam qui caminis ignis Ætneus furit.
Vt poſſit animo captus Alcides agi,
Magno furore percitus, nobis prius
Inſaniendum eſt. Iuno cur nondum furis?
Me me ſorores mente dejectam mea
Verſate primam, facere ſi quidquam apparo
Dignum noverca. Iam odia mutentur mea.
Natos reverſus videat incolumes, precor,
Manuque fortis redeat. Inveni diem,
Inviſa quo nos Herculis virtus juvet:
Me pariter & ſe vincat; & cupiat mori
Ab inferis reverſus. heic proſit mihi,
Iove eſſe genitum. ſtabo, & ut certo exeant
Emiſſa nervo tela, librabo manum:
Regam furentis arma: pugnanti Herculi
Tandem favebo. ſcelere perfecto, licet,
Admittat illas genitor in cœlum manus.
Movenda jam ſunt bella; clareſcit dies,
Ortuque Titan lucidus croceo ſubit,

CHO-

quo majori impetu in Herculem feramini. *F.*

Nobis] Alii leg. *vobis*. F.

Iuno] Cur non & ipſa furo? *F.*

Me me ſorores] Heinſius ex lib. mſſ. Villerii legit. *In me ſorores mente dejectam mea primam facem verſate, ſi quicquam. &c.* F.

Noverca] Odio novercali. *F.*

Iam odia] In tempus illi favebo, quo gravius noceam. furens enim ſibi & ſuis hoc erit pernicioſior. *F.*

Me pariter & ſe vincat] Hic quidem facile me ab eo vinci patiar, dummodo ſe vincat, ſuos interficiens. *F.*

Sc. plus ſibi nocendo, quam ego ipſi nocere potuerim. *& ſe.* quia cum cetera monſtra vicerit, à ſe furente victus eſt. *Commel.*

Et cupiat] Et qui mortem apud inferos evaſit, jam præ doloris acerbitate mortem optet, cum ad ſe redierit, & uxorem filioſque à ſe furente occiſos fuiſſe viderit. F.

Iove eſſe] Ut heros fortis ſit, omniaque ſternens obvia, & ſuos perdat. *F.*

Stabo] Propoſito huic pertinaciter inſiſtam. *vel.* illi adſiſtam dirigamque tela ne errent. *F.*

Illas genitor] Tam nefario ſcelere pollutas, *Sarcaſmus*. F

Iam ſunt] Feſtinandum & inſtanti auroræ cedendum eſt. vid. quæ ad v. 119. Thyeſt. *F.*

Iam

Chorus Thebanorum.

Chorus è Thebanis à deſcriptione ortus dici, magnatum curas ſtudiaque damnat, Herculem audaciæ in laboribus ſubeundis taxat, vitæ denique humilis laudat tranquillitatem optatque.

Iam rara micant ſidera prono
Languida mundo: nox victa vagos
Contrahit ignes: luce renata
Cogit nitidum Phoſphoros agmen:
Signum celſi glaciale poli
Septem ſtellis Arcades urſæ
Lucem verſo temone vocant:
Iam cœruleis evectus equis
Titan ſummum proſpicit Oetan:
Iam Cadmeis inclyta baccis
Aſperſa die dumeta rubent:

Phœbi-

I*Am rara micant*] Chorus iſte totus in omnibus excuſis habetur: ſed in manuſc. quibuſdam deeſt ex parte & incipit inde: *Turbine magno ſpes ſollicitæ.* Bernardin. *hic chorus* (inquit) *non legitur hoc loco, unde paucis annotabimus.* Daniel teſtatur, hunc chorum in vetuſtiſſimo m. ſ. eſſe mancum, & non videri convenire hanc primam partem ſublimitati Senecæ. In Moguntin. m. ſ. totus quidem habetur, ſed alio, & prorſus turbato ordine. incipit enim à; *Turbine magno ſpes ſollicitæ*, uſque ad; *Sordida parvæ fortunæ domus*, & ibi inſerit; *Jam rara micant*, &c. Sive ergo hæc prima pars Senecæ, ſive alterius: digna certe, quæ legatur, nec cedit ſubſequentibus. Deſcribuntur vanæ divitum & magnatum curæ. laudantur quieta & tuta plebeiorum ſtudia: illas damnat, hæc ſibi in optatis eſſe canit. *Delr.*

Prono] In occidente cœli ſeu hemiſphærii parte. *F.*

Languida] A ſolis vicinitate. *F.*

Vagos] Erranteis planetas *vel generaliter*, omnes ſtellas quæ igneæ creduntur eſſe naturæ. *F.*

Cogit] *Diffugiunt ſtellæ quarum agmina cogit Lucifer.* F.

Celſi poli] Arctici, qui nobis ſemper ſublimis. ſupr. v. 6. *F.*

Arcades urſæ] Sidera illa Borealia, in quæ verſi Caliſto & Arcas, plauſtro ſeptentrionali verſo velut in meta ſeu confecta via & decurſo ſpatio diem evocant. *F.*

Cæruleis] Quos laviſſe creditur cæruleo Oceano. vid. ſup. v. 25. *F.*

Titan ſummum] Oriri ſol videtur ex altiſſimis montibus. eſt autem Oeta mons in finibus Theſſaliæ. *F.*

Cadmeis inclyta] Baccis lauri ſylveſtris vel quibusvis. aliis in Bacchi nemore. alii leg. *Bacchis*, q.d. Dumeta Baccharum Orgiis famoſa die adſperſa rubent. Quid ſi uvas intelligamus, vitium Baccas: quarum inventor fuit Bacchus Thebis à Cadmo conditis natus. *F.*

Phœbi-

Phœbique fugit reditura ſoror.
Labor exoritur durus, & omneis
Agitat curas, aperitque domos.
Paſtor gelida cana pruina
Grege dimiſſo pabula carpit.
Ludit prato liber aperto
Nondum rupta fronte juvencus.
Vacuæ reparant ubera matres.
Errat curſu levis incerto
Molli petulans hœdus in herba.
Pendet ſummo ſtridula ramo,
Pennaſque novo tradere ſoli
Geſtit querulos inter nidos
Thracia pellex; turbaque circum
Confuſa ſonat, murmure miſto
Teſtata diem. Carbaſa ventis
Credit, dubius navita vitæ,
Laxos aura complente ſinus.
Hic exeſis pendens ſcopulis
Aut deceptos inſtruit hamos;
Aut ſuſpenſus ſpectat preſſa
Præmia dextra. ſentit tremulum

Linea

Phœbique] Luna *F.*

Grego dimiſſo] Dimittit gregem, qui carpat pabula. *F.*

Ita uno conſenſu totus grex Pall. novem. quocirca excluſi illud *immiſſo* quibuſdam placitum, ſed non etiam ſuſtentatum auctoritate librorum calamo exaratorum. Dicit Seneca, paſtorem grege in paſcua jam dimiſſo, manu ſuâ quoque pabula legiſſe, eidem pecori futura uſui noctu: tale quid factitari ſolitum oſtendit Longus Sophiſta in Paſtoralibus. qui conſulatur. *Grut.*

Nondum ruptâ] Nondum enatis corniculis. *Delr.*

Vacuæ matres] Vaccæ, oves, capellæ, lacte evacuatæ. *F.*

Novo tradere] Recens exorto. *F.*

Nidos] Pullos, *Metonym.* F.

Thracia] Luſcinia, in quam mutata eſt Philomela violata à Tereo Thracum rege, & marito Prognes ſororis ipſius Philomelæ. *F.*

Turbaque] Turba avicularum miſta, &c. teſtatur diem adeſſe. *F.*

Deceptos] Eſca reparat hamos, priori à piſcibus erepta. *F.*

Preſſa] Pondere capti piſcis depreſſa. *F.*

Præmia] Piſces captos. *F.*

Tremulum] Ex arundine appenſum. *Farn.*

Lineapiſcem.
Hæc, innocua quibus eſt vita
Tranquilla quies, & læta ſuo
Parvoque domus, ſpes & in agris.
Turbine magno ſpes ſollicita
Vrbibus errant, trepidique metus.
Ille ſuperbos aditus regum,
Duraſque fores, expers ſomni,
Colit: hic nullo fine beatus
Componit opes, gazis inhians,
Et congeſto pauper in auro eſt.
Illum populi favor attonitum,
Fluctuque magis mobile vulgus
Aura tumidum tollit inani.
Hic clamoſi rabioſa fori
Iurgia vendens improbus, iras
Et verba locat. novit paucos
Secura quies, qui velocis.
Memores ævi, tempora nunquam
Reditura tenent. dum ſata ſinunt,
Vivite læti. properat curſu

Vita

Linea] Setaceus funiculus, cui hamus appendet. Hic tantum deſcribitur retrahens, ſive hamatoria piſcatio, & de piſcatore hamotrahone agitur. ſunt & piſcationum genera, retinaculaRia, tridentea ſeu fuſcinalis, percutiens & ignifera. *Delr.*

Hæc] Hæc ſ. agunt ii quibus, &c. In urbibus vero, &c. *F.*

Innocua] Non, quæ non nocet, ſed cui ab aliis non nocetur. Servius 2. Æneid. Innocuus, inquit, cui non nocetur: innoxius, qui non nocet. Sed hæc plerumque poëtæ confundunt. *Delr.*

Turbine magno] Magno cum tumultu. Hic incipit Chorus in melioribus exemplaribus omiſſis verſiculis antecedentibus. Alii libri hunc Chorum partiuntur in duos; & hic annotatur ſecundus Chorus. *F.*

Ille ſuperbos] Patroni (qui & Rex vocatur) veſtibulum cliens ſummo mane colit ut eum ſalutet, cœnam hinc vel ſportulam emeriturus. *F.*

Hic nullo] Avarus, nec fine quærendi ſibi præſtituto nec uſu beatus. *Farn.*

Congeſto] *Quærit, & inventis miſer abſtinet, & timet uti.* F.

Illum populi] Cauſidicus, rabula, quas ſimulat iras, & verba precio venalia exponit. *F.*

Novit paucos] *Hypallage.* pauci ſecuram quietem norunt. *F.*

Qui veloces] Qui memores quam velox ſit tempus utuntur bono illo irreparabili. *F.*

Rota

Vita citato, volucrique die
Rota præcipitis vertitur anni.
Duræ peragunt penſa ſorores,
Nec ſua retro fila revolvunt.
At gens hominum fertur rapidis
Obvia fatis, incerta ſui:
Stygias ultro quærimus undas.
Nimium, Alcide, pectore forti
Properas mœſtos viſere Manes.
Certò veniunt ordine Parcæ,
Nulli juſſo ceſſare licet,
Nulli ſcriptum proferre diem.
Recipit populos urna citatos.
Alium multis gloria terris
Tradat, & omnes fama per urbes
Garrula laudet, cœloque parem
Tollat & aſtris: alius curru
Sublimis eat. me mea tellus

Laro

Rota præcipitis] Rota ut & ſerpens caudam vorans Hieroglyphice annum deſignat. *namque in ſe ſua per veſtigia volvitur annus.* qui & à circuitu temporis dictus. veteres enim *an* pro *circum* dicebant, quod & in compoſitis apparet. hinc & *annulus* diminutivum. *F.*

Duræ peragunt] Parcæ quidem, duræ ſatis, vitæ noſtræ ſtamina abſolvunt; nos tamen miſeri homines præpropera manu illa incidimus noſtra freti audacia, ita tu ô Hercules. *Farn.*

Sorores] Parcæ, quibus varia nomina tribuuntur, ut ex Pauſania conſtat in Att. in Corinth. & in Achaic. quæ quid ſignificent, auctor lib. de mundo ad Alexand. docet his verbis: *τρεῖς αἱ μοῖραι, κατὰ τοὺς χρόνους μεμερισμέναι. νῆμα ἀτράκτου, τὸ μὲν ἐξειργασμένον, τὸ δὲ μέλλον, τὸ δὲ περιστρεφόμενον. τέτακται δὲ, κατὰ μὲν τὸ γεγονὸς, μία τῶν μοιρῶν, ἄτροπος, ἐπεὶ τὰ παρελθόντα πάντα ἄτρεπτά ἐστι. κατὰ δὲ τὸ μέλλον, λάχεσις, εἰς πάντα γὰρ ἡ κατὰ φύσιν μένει λῆξις· κατὰ δὲ τὸ ἐνεστὸς, κλωθὼ, συμπεραίνουσά τε καὶ κλώθουσα ἑκάστῳ τὰ οἰκεῖα.* *Delr.*

Nulli ſcriptum] Præſtitutum, ut bene exponit Franciſc. Polletus lib. 1. fori Romani cap. 9. Eguianus; *ſcripto.* Nulli inquit ſemel in album moriturorum relato, permiſſum extendere terminum. *Delr.*

Vrna citatos] Qua cineres combuſtorum conduntur. *vel* potius urna judicum infernorum. *Quæſitor Minos urnam movet* è qua *ſerius ocius Sors exitura citatos in æternum Exilium impoſitura eſt cymbæ*, vide inf. v. 730. *F.*

Alium multis] Non eſt vero abſimile, aliquot hic verſus deſiderari. *Heinſ.*

Curru] Triumphali. *F.*

Certa

Lare ſecreto tutoque tegat.
Venit ad pigros cana ſenectus;
Humilique loco, ſed certa ſedet
Sordida parvæ fortuna domus:
Alte virtus animoſa cadit.
Sed mœſta venit crine ſoluto
Megara, parvum comitata gregem:
Tarduſque ſenio graditur Alcidæ parens.

ACTUS SECUNDUS.

Megara.

Megara abſentiam Herculis deflet enumeratis ipſius ærumnis. Lyci vim & inſolentiam conqueritur.

O Magne Olympi rector, & mundi arbiter,
Iam ſtatue tandem gravibus ærumnis modum,
Finemque cladi. nulla lux unquam mihi
Secura fulſit. finis alterius mali
Gradus eſt futuri. protenus reduci novus
Paratur hoſtis. ante quam lætam domum
Contingat, aliud juſſus ad bellum meat,
Nec ulla requies, tempus aut ullum datur,

Certa ſedet] Ἐκ βελῶν, tuta, & poſita extra pericula. *F.*

Alte virtus] Superne, ex alto ſuam virtus animoſa habet ruinam. *F.*

Sed mœſta] Sed Megara Herculis uxor crinibus ſolutis fœmineo mœrens ululatu procedit. *F.*

Tarduſque] Amphytrion ſenio degravatus. *F.*

Protenus] Herculi redeunti nova ſemper ab Euryſtheo objiciuntur monſtra. *F.*

Paratur hoſtis] Placet Colonienſis m.s. lectio, *paratus.* ut nullum omnino tempus à labore vacuum Herculi intelligatur. mox enim dicit: *Nec ulla requies niſi dum jubetur.* nimis lentum eſſet illud, *paratur.* Commel.

Meat] P. Scriverius leg. exeat. & hæc lectio ferri queat, ea pronuntiatione, qua & occurret infra v. 526. *Euryſtheus facili regnet in otio, &c.* F.

Nec ulla requies] Euſtathius prodidit natum Herculem quartâ Lunâ, quâ qui naſcuntur laborioſam ſint acturi vitam: & quia talis imprimis Hercules fuit; qui vel pro ſe, vel pro aliis labores multos perferunt, *Tetradiſtæ* ſeu *quartâ Lunâ editi* vocantur. ſed & quinctâ Lunâ aliquid inchoare inauſpicatum fabulantur, ex Virgilii Georgicis. vide Adag. ἐν τετράδι γεγεννῆσθαι, *quartâ nati Lunâ:* quam

Hercu-

Niſi dum jubetur: ſequitur à primo ſtatim
Infeſta Iuno. nunquid immunis fuit
Infantis ætas? monſtra ſuperavit prius,
Quam noſſe poſſet. gemina criſtati caput
Angues ferebant ora, quos contra obvius
Reptavit infans; igneos ſerpentium
Oculos remiſſo pectore ac placido intuens,
Arctos ſerenis vultibus nodos tulit;
Et tumida tenerâ guttura elidens manu,
Prælufit Hydræ. Mænali pernix fera,
Multo decorum præferens auro caput,
Deprenſa curſu eſt. maximus Nemeæ timor
Gemuit lacertis preſſus Herculeis leo.
Quid ſtabula memorem dira Biſtonii gregis,
Suiſque regem pabulum armentis datum?
Solitumque denſis hiſpidum Erymanthi jugis
Arcadica quatere nemora Mænalium ſuem?
Taurumque centum non levem populis metum?

Inter

Herculis ſidus appellat L. Florus libro 1. hiſt. cap. 18. *Delr.*

A primo] *Ita legit Lipſius*, i. à vitæ principio. *alii* apprime, i. e. principaliter infeſta: Nullum, inquit, periculum adire jubetur, quin ecce tibi adverſariam, & quidem pervicaciſſimam, Iunonem: Iunonem dico, quæ ne infantem quidem odii ſui habuit immunem. *F.*

Gemina] Jam in cunis ſerpentes duos à Junone immiſſos vultu interritus & cum riſu eliſit. *F.*

Pectore] Lipſii codex pro pectore habet lumine: in uno è M. S. additur vultu. *F.*

Præluſit] Præludium & ſpecimen dedit futuræ pugnæ & victoriæ in Hydram. Al. proluſit iræ. i. e. initium fecit iræ, quia primum incepit iraſci. *F.*

Mænali] Cerva æripes & *χρυσοκέρως* quam curſu comprehendit in Mænalo monte Arcadiæ. *F.*

Caput] Cervæ tamen cornutæ non ſunt. Niſi cerva pro cervo per enallagen dicatur.

Nemeæ timor] Leo in Nemea ſylva Peloponneſi, inter Cleonas & Phliuntem, maximus illius regionis incolis terror, quem Hercules interfecit. *F.*

Stabula] Equos humanis carnibus paſtos, à Diomede Thraciæ rege. Biſtonis autem ſtagnum & regio Thraciæ. *F.*

Suiſque] Æqua veteribus viſa eſt talionis pœna, *εἴ κε πάθοι τά κ' ἔρεξε.* è lege Rhadamanthi: ita Theſeus Sinin tortis pinubus diſcerpſit, Scirona è rupe præcipitavit, Procruſten ad ſui lecti modulum extendit. *F.*

Erymanthi] Montis Arcadiæ, ubi & ejuſdem nominis flumen, juxta Pauſan. in Eliac. ſeu lib. 5. pugnam vide apud Claudian. *Delr.*

Centum] Cretæ. 827. Aga. *F.*

Inter

Inter remotos gentis Heſperiæ greges
Paſtor triformis litoris Tarteſſii
Peremptus, acta eſt præda ab occaſu ultimo.
Notum Cythæron pavit Oceano pecus.
Penetrare juſſus ſolis æſtivi plagas,
Et aduſta medius regna quæ torret dies,
Vtrinque monteis ſolvit abrupto obice,
Et jam ruenti fecit Oceano viam.
Poſt hæc, adortus nemoris opulenti domos
Aurifera vigilis ſpolia ſerpentis tulit.
Quid? ſcæva Lernæ monſtra, numeroſum malum,
Non igne demum vicit, & docuit mori?
Solitaſque pinnis condere obductis diem
Petiit ab ipſis nubibus Stymphalidas?
Non vicit illum cœlibis ſemper tori
Regina gentis vidua Thermodontiæ,
Nec ad omne clarum facinus audaces manus
Stabuli fugavit turpis Augiæ labor.
Quid iſta proſunt? orbe defenſo caret.
Senſere terræ pacis autorem ſuæ

Abeſſe

Inter remotos] Geryonem tricorporem Hiſpaniæ regem interemit, ejuſque armenta à Tarteſſo Hiſpaniæ Beticæ oppido maritimo abegit in Bœotiam, in qua mons Cithæron. *F.*

Vtrinque] Fingitur Herc. collibus inter Abylam & Calpen diremptis intromiſiſſe Oceanum, qui Mediterraneus dicitur. *F.*

Nemoris] Hortorum Heſperidum, quorum cuſtos præter tres Atlantis ſilias erat Vigil draco. *F.*

Aurifera] Aurea, Medica, citrea mala, εὔοσμα ἀλλ' ἄδρωτα: inquit ille apud Athen. 3. l. 7. *aliis*, pecora nativo rutilo colore inſignia cum μῆλα hæc & illa denotent. *F.*

Lernæ monſtra] Hydram & cancrum. *vel* ſolam Excetram quam propter amputata capita repullulantia vocat monſtra. *Vt &* numeroſum malum. *F.*

Stymphalidas] Aves à Stymphalo Arcadiæ palude dictas, quas ærei crotali crepitu fugavit. *F.*

Regina gentis] Hippolyte regina Amazonum juxta Therniodoonta fl. Cappadociæ incolentium. *F.*

Nec ad omne] Nec dedignatus eſt Augiæ regis Elidis bubile, in quo 3000. boum ſtabulaſſent. nec per 30 annos expurgatum fuiſſet, purgare immiſſo fl. Peneo vel Alpheo. *F.*

Caret] Demiſſus ipſe ad inferos. *F.*

Senſere] Quia illo abſente Lycus interfecto Creonte & liberis regnum occupavit. *F.*

Pacis autorem] Peperit orbi pacem Hercules, unde in Numiſmatibus dicitur *pacifer*. Delr.

Gnatos

Abeſſe terris. proſperum ac felix ſcelus,
Virtus vocatur. ſontibus parent boni.
Ius eſt in armis, opprimit leges timor.
Ante ora vidi noſtra, truculenta manu
Gnatos paterni cadere regni vindices;
Ipſamque Cadmi nobilis ſtirpem ultimam
Occidere. vidi regium capitis decus
Cum capite raptum. quis ſatis Thebas fleat?
Ferax deorum terra quem dominum tremit?
E *cujus arvis, eque fecundo ſinu*
Stricto juventus orta cum ferro ſtetit;
Cujuſque muros natus Amphion Iove
Struxit canoro ſaxa modulatu trahens;
In cujus urbem non ſemel divum parens
Cælo relicto venit; hæc quæ cælites
Recepit, & quæ fecit, & (fas ſit loqui)
Fortaſſe faciet, ſordido premitur jugo.
Cadmea proles civitaſque Amphionis
Quo decidiſtis? tremitis ignavum exulem

Suis

Gnatos paterni] Filios Creontis patris mei aſſertores regni paterni, &c. Ultimos ſtirpis Cadmi. *F.*

Regium] Diadema cum ipſo Creontis capite ablatum. *F.*

Ferax] Quæ Bacchum, Palæmona, Leucotheam, tot deos peperit. *F.*

Quem dominum] Quam ignavum, vilem, improbum? ſcilicet exulem. *F.*

Stricto] Ex dentibus ſerpentis à Cadmo interfecti ſeminatis nati ſunt homines armati, qui mutuis vulneribus perierunt. *F.*

Amphion] Jovis ex Antiope filius Lyræ à Mercurio acceptæ modulatu ſaxa ad extruendas Thebas traxit. *F.*

Non ſemel] Venit enim ad Semelen, Antiopen, Alcmenam. *F.*

Quæ cælites] Quæ in deorum numerum retulit Bacchum, Semelen, Dircen, &c. ſup. v. 258. *F.*

Fortaſſe] Hoc dicit propter Herculem indigetem cœlo deſtinatum. *F.*

Sordido] Hæc urbs ſordidi hominis tyrannide opprimitur. *F.*

Cadmea] Thebana, à Cadmo conditore. F.

Amphionis] Multi libri leg. *atque Ophionius cinis:* quia è ſerpentis dente nata eſt gens Thebarum conditrix. vid. v. 259. Al. legunt *Civis atque Ophionius.* Ego ſolius P. Scriverii judicio & authoritate fretus lego: Civitaſque Amphionis: de quo vide num. 28. f. ſupra. F.

Quo decidiſtis] Rectius eſt, *Quo recidiſtis*? Id eſt, quo vobis mentes cecidere? Eadem numeri menſurâ utitur Propertius lib. 4.

Recidit inque ſuos menſa ſupina pedes.
Ovidius X. Metamorphoſ.

Recidit in ſolidam longo poſt tempore terram. Fabr.

Tremi-

Suis carentem finibus, noſtris gravem?
Qui ſcelera terra, quique perſequitur mari,
Ac ſæva juſta ſceptra confregit manu,
Nunc ſervit abſens, fertque quæ ferri vetat:
Tenetque Thebas exul Herculeas Lycus.
Sed non tenebit. aderit & pœnas petet,
Subituſque ad aſtra emerget: inveniet viam,
Aut faciet. Adſis ſoſpes & remees tuis:
Tandemque venias victor ad victam domum.
Emerge conjux, atque depulſas manu
Abrumpe tenebras: ulla ſi vetita eſt via,
Iterque clauſum eſt, orbe diducto redi;
Et quidquid atra nocte poſſeſſum latet,
Emitte tecum. dirutis qualis jugis
Præceps citato flumine quærens iter
Quondam dediſti; ſciſſa cum vaſto impetu
Patuere Tempe. pectore impulſus tuo
Huc mons & illuc cecidit, & rupto aggere
Nova cucurrit Theſſalus torrens via.

Talis

Tremitis] Cum tremore paretis ignavo Lyco. F.

Qui ſcelera] Hercul. interea qui aliis ſceleſtam vim prohibet, abſens ſervitutem & tyrannidem in ſuis fert. *Farn.*

Fertque quæ ferri] Suſtinet mala, quæ avertit ab aliis; patitur, quæ facit ne alii patiantur. ſic recte Lugd. & multi manuſc. & placet. non male tamen Lipſienſ. *fertque quæ fieri.* Baſileenſ. corrupte; *fert quæ fieri vetat.* D.

Emerge] Ab inferis, quos in centro terræ credebant. F.

Ulla via] Dirupta terra. F.

Dirutis] Ut quondam divulſis Oſſa & Olympo exitum dediſti Peneo fl. in mare, atque aperuiſti Tempe amœniſſima Theſſaliæ loca. F.

o. v. l. *Dirutis*, habent, &, pro *dediſti*, quidam continent, *feciſti*. quod vero hic Seneca, Catullum & Diodorum ſecutus, Herculi tribuit; hoc Herodotus in Polyhymnia, & Claudian. lib. 2. de raptu, Neptuno aſſcripſerunt. F.

Huc mons & illuc] Mons prius contiguus diviſus eſt in duos Oſſam & Olympum. F.

Continui montes, Oſſa & Olympus, diviſi, admiſerunt aquarum fluenta, ut per medium ſpaciũ fluerent. Apollodor. lib. 1. putat hanc diviſionem factam diluvio Deucalionæo. Seneca lib. 6. Nat. quæſt. terræmotu accidiſſe. idque valde veriſimile. *Delr.*

Theſſalus torrens] Peneus. F.

Multa quidem Theſſaliæ nobilia flumina, ſed poſtulant adjuncta, de Peneo intelligi: alioquin etiam per excellentiam ei hoc nomen competit. Apollonii Schol. in 3. ſcribit multa quidem Theſſaliam ornare influen-

Talis parentes, liberos, patriam petens
Erumpe; rerum terminos tecum efferens:
Et quidquid avida tot per annorum gradus
Abſcondit ætas, redde; & oblitos ſui,
Luciſque pavidos ante te populos age.
Indigna te ſunt ſpolia, ſi tantum refers,
Quantum imperatum eſt. magna ſi nimium loquor,
Ignara noſtræ ſortis, adde illum mihi,
Quo te tuamque dexteram amplectar, diem;
Rēditusque lentos nec mei memores querar.
Tibi, ô deorum ductor, indomiti ferent
Centena tauri colla: tibi frugum potens,

Secre-

fluentia flumina, præcipua tamen cenſeri quatuor, Peneum, Apidanum, Paniſum, & Enipeum; excellere autem & nobiliorem reliquis Peneum, obſcurare aliorum nomina. ὁ Πηνειὸς τῷ ὀνόματι κατακρατῶν, ἀνωνύμους τοὺς ἄλλους ποιεῖ. D.

Rerum terminos] Cerberum tricipitem, id eſt mortem, cujus genera tria: naturale, violentum, fortuitum. *F.*

Oblitus] Mortuos, qui epota Lethe quæcunque in vivis fecerant obliti ſunt. F.

Luciſque] Lucem non ferentes, tenebris aſſuetos. F.

Quantum] Cerberum juſſu Euryſthei. F.

Tibi] Voveo tibi ô Iupiter Hecatomben. negat tamen Servius Iovi taurum immolari, abſque piaculo aut malo omine. quod & in hoc voto locum habet, propter furorem Herculis & necem Megaræ & liberorum. *Med.* 60. F.

Centena tauri] Vovet Iovi Taurorum Hecatomben, ſi ſibi detur adhuc Herculis conſpectu & conjugio frui: quod quia conſecuta non eſt; appoſite irrito voto, & non impetratis optatis, improbatas etiam victimas illam fingit polliceri. quemadmodum apud Virgil. lib. 3. Æneas cœlicolum regi taurum mactat in littore, *committens rem inſolitam & piacularem, ut monſtro locum faceret ſecuturo*, inquit Macrob. lib. 3. cap. 11. notans vetitum, Iovi taurum immolare: quod & Servius annotavit lib. 3. & 9. Æneid. Atteius Capito lib. 1. de jure ſacrificiorum, ait: *Iovi itaque tauro, verre, ariete immolari non licet.* & poſtea: *Si quis forte Iovi tauro fecerit, piaculum eſto.* Labeo lib. 68. innuit etiam Neptuno, Apollini & Marti taurum non immolari. ſicut ergo Maro ad futura reſpexit, ut oſtenderet, non litatum; ſed ſecutum *horrendum dictu & mirabile monſtrum:* ita noſter pari acumine ad eventum reſpiciens, ut oſtenderet Megaram mariti reditu, non modo non conſecutam miſeriarum, quem ſperabat, finem; ſed in majores multo miſerias incidiſſe, hoſtiam fecit contrariam, votum improbum.

Donatus tamen etiam taurum Iovis ſacrificio adhibet. & apud Ovid. libr. 4. Metamorph. Perſeus occiſo ceto, & Andromedâ liberatâ:

Diis tribus ille focos totidem de ceſpite ponit,
Lævum Mercurio, dextrum tibi bellica virgo,

Ara

Secreta reddam ſacra: tibi multa fide
Longas, Eleuſi, tacita jactabo faces.
Tum reſtitutas fratribus rebor meis
Animas, & ipſum regna moderantem ſua
Florere patrem. ſi qua te major tenet
Clauſum poteſtas; ſequimur. aut omnes tuos
Defende reditu ſoſpes, aut omnes trahe.
Trahes, nec ullus eriget fractos deus.

AMPHITRYON. MEGARA.

Deſpondentem animum Megaram & deſperantem conſolatur Amphitryon.

O Socia noſtri ſanguinis, caſta fide
Servans torum gnatoſque magnanimi Herculis,
Meliora mente concipe, atque animum excita.
Aderit profecto, qualis ex omni ſolet

Labore

Ara Iovis media eſt. mactatur vacca Minervæ,
Alipedi vitulus, taurus tibi ſumme Deorum.

Iulianus etiam apoſtata ſuperſtitionis Ethnicæ diligentiſſimus quadam ad Libanium epiſt. ſcribit Berrhoeæ ſe in arce, more regio, taurum immolaſſe, & Silius lib. 15. Scipionem idem factitaſſe:

—— cadit ardua taurus
Victima Neptuno pariter, pariterque Tonanti.

Et eodem ſenſu Chor. Medeæ 59. *Primus ſceptiriferis colla Tonantibus Taurus celſa ferat tergore candido &c.* An ergo jure id Pontificio privatis interdictum, regibus Deorumque filiis licuit dumtaxat, iiſque omnibus qui ſuperiorem in terris non agnoſcebant? ſuſpicor. mira alias ſcriptorum diſſidentium pugna. Nec illud quidem Iuvenalis patitur ſubſiſtere, qui Sat. 12. in prin. privatis quoque ſactificiis Taurum tribuit. Sed quid ſi Satyricum dicam id reprehendere? *Delr.*

Potens] Legitur & *parens*, quia Ceres educatrix frugum.

Tibi frugum] Tibi ô Ceres, ſacra ſolvam. F.

Tacita] *Myſtica quæ non niſi initiatis revelanda ſunt*, quod Ceres tacite uſa eſt conſiliis, dum Proſerpinam quæreret. F.

Multa] Abſtinendo à venereis, vino, malis Puniceis; alba veſte induta, cincta querna corona ſeu viticea, &c. *Farn.*

Eleuſi] Ceres, ab Eleuſi civitate non longe ab Athenis, quæ Cereri ſolemnia ſacra Theſmophoria inſtituerunt, infra v. 844. Al. Eleuſin. F.

Faces] Tu ô conjux mihi redditus penſabis fratres & patrem. F.

Si qua] Si qua poteſtas inferorum major, quam tua eſt, te detineat, & nos te prompte ſequimur. *F.*

Deus] In quibuſdam autographis legitur *dies*. Delr.

O Se-

Labore, major. ME. Quod nimis miſeri volunt,
Hoc facile credunt. AM. Immo quod metuunt nimis
Nunquam amoveri poſſe, nec tolli putant.
Prona eſt timori ſemper in pejus fides.
ME. *Demerſus, ac defoſſus, & toto inſuper*
Oppreſſus orbe, quam viam ad ſuperos habet?
AM. *Quam tunc habebat, cum per arentem plagam*
Et fluctuantes more turbati maris
Abiit arenas; biſque diſcedens fretum,
Et bis recurrens: cumque deſerta rate
Deprenſus hæſit Syrtium brevibus vadis,
Et puppe fixa maria ſuperavit pedes?
ME. Iniqua raro maximis virtutibus
Fortuna parcit: *nemo ſe tuto diu*
Periculis offerre tam crebris poteſt.
Quem ſæpe tranſit caſus, aliquando invenit.
Sed ecce ſævus, ac minas vultu gerens,
Et qualis animo eſt, talis inceſſu venit
Aliena dextra ſceptra concutiens Lycus,
Vrbis regens opulenta Thebanæ loca,
Et omne quidquid uberi cingit ſolo

Obliquâ

O *Socia noſtri*] O conjux Herculis, filii mei. *F.*

Initium colloquii faciunt mei manuſc.& Moguntinenſ.& Herbipolenſ. Non tamen ſupervenit in ſcenā prodiens Amphitryo;prius enim prodierat una cū Megarâ, ut ex fine præcedentis Chori conſtat.quare putē non eſſe à ſuperioribus ſeparanda. *Delr.*

Prona]Pejora facilius credimus, quā meliora. Aliqui ajunt hoc Megaræ eſſe reſponſū, quæ quaſi aſſentiens dicit, ô Amphitryon, verum dixiſti, quod timor pronus eſt fidē & credulitatem habere ſemper ad pejora, ſed vellē ſcire,cū Hercules jaceat demerſus quam viam habeat redeundi? *F.*

Quam tunc] Æque ac evaſerit Syrtes,ſinus duos in mari Lybico cumulis arenæ, qui ventorum arbitrio agitati, varie vadoſi,& fluxu refluxuque impetuoſi naves ad ſe trahunt: unde & nomen iis à *σύρω* traho. *F.*

Pedes] Apollodorus l.2.Biblioth. fabulatur aureum poculum ab Apolline Herculem accepiſſe dono, atque eo Oceanum tranaſſe: quia (ut docet Macrob.) uſus navigio, cui nomen, *Scyphus.* alii volunt uſum æreo lebete; pro velo,leonis pelle;pro malo, clavâ; pro rudentibus, pharetræ loris; pro remo, arcu. unde manavit proverbium *ἄλλο γένος κώπης.* *aliud remi genus.* refert Plutarch. in Collectan. *Delr.*

Qualis] Superbus & ferox, quod vel ex inceſſu patet. *F.*

Aliena] Uſurpata, inf. v. 336. *F.*

Obliqua Phocis, quidquid Iſmenus rigat,
Quidquid Cythæron vertice excelſo videt,
Et bina findens Iſthmos exilis freta.

Lycus. Megara. Amphitryon.

Lycus Thebis à Creonte in exilium miſſus, Hercule ad inferos profecto, cæſo Creonte cum filiis, quo regnum occupatum ſibi firmet, Megaræ nuptias ambit, abnuenti vim minatur.

Non vetera patria jura poſſideo domus
Ignavus hæres: nobiles non ſunt mihi
Avi, nec altis inclytum titulis genus;
Sed clara virtus. qui genus jactat ſuum,
Aliena laudat. *Rapta ſed trepida manu*
Sceptra obtinentur: omnis in ferro eſt ſalus.
Quod civibus tenere te invitis ſcias,
Strictus tuetur enſis. alieno in loco
Haud ſtabile regnum eſt. *una ſed noſtras poteſt*
Fundare vires, juncta regali face
Thalamiſque Megara. ducet è genere inclyto

Novitas

Obliqua] Regio Græciæ ad ſinuoſum litus Criſſæum. *F.*

Iſmenus] Bœotia, quam rigat fluvius Iſmenus, quamque proſpicit mons Cythæron. *F.*

Findens] Sunt v. l. in quibus *ſcindens* legitur. *Delr.*

Iſthmos] Peloponneſiacus, anguſtiæ ſex millium inter Ægæum & Ionium maria, in quo Iſthmo eſt Corinthus, unde & Corinthiacus dicitur. *F.*

Non vetera] Contrarium tamen tradit Euripides, in Hercule μαινομένῳ, Iulius Hyginus in fabulis, non quidem, ut arbitror antiquus ille, qui Auguſti tempore vixit, & de Virgilio teſte Gellio lib. 16. & de urbibus Italiæ auctore Servio 7. Æneidos ſcripſit, ſed alius recentior; Lycum, inquit, Neptuni filium, quod Megaram, Creontis filiam, uxorem ejus, & filios Theremachum & Ophitem occidere voluit, interfecit. *Delr.*

Virtus] Sup. v. 250. Proſperum ac felix ſcelus virtus vocatur. *F.*

Quod civibus] Malus imperii eſt cuſtos metus. Quem enim metuunt, periiſſe expetunt. *F.*

Alieno] Regnum occupatum haudquaquam firmum eſt. *F.*

Una] Mihi novo homini addent nobilitatis colorem Megaræ nuptiæ. *Farn.*

Megara] Cum Hercules Ergynum Minyarum regem crudeliſſimum fudiſſet Thebanos infeſtantem; Thebanorum rex Creon, ut animi grati benevolentiam teſtaretur, Herculi filiam ſuam Megaram deſpondit, conceſſa etiam regni ſocietate, ſed dubium an hic ille Creon Iocaſtæ frater,

Novitas colorem noſtra. Non equidem reor
Fore ut recuſet, ac meos ſpernat toros.
Quod ſi impotenti pertinax animo abnuet,
Stat tollere omnem penitus Herculeam domum.
Invidia factum ac ſermo popularis premet?
Ars prima regni eſt, poſſe *te* invidiam pati.
Tentemus igitur: ſors dedit nobis locum.
Namque ipſa triſti veſtis obtentu caput
Velata, juxta præſides aſtat deos,
Laterique adhæret verus Alcidæ ſator.
ME. *Quidnam iſte, noſtri generis exitium ac lues,*
Novi parat? quid tentat? LY. *O clarum trahens*
A ſtirpe nomen regia, facilis mea
Parumper aure verba patienti excipe.
Si æterna ſemper odia mortales agant,
Nec cœptus unquam cedat ex animis furor,
Sed arma felix teneat, infelix paret;

Nihil

ter, de quo in Oedipo noſtri, & apud Sophoclem in Oedipo utroque ex Antigonâ. videtur. nam ſupra dixit Megara, Creonte & filiis interemtis, occidiſſe ſtirpem ultimam Cadmidarum. & infra verſu 195. clare meminit Oedipi ut jam defuncti. quare hæc tragœdia foret poſtponenda Oedipo. ſed quia id non conſtat, & forte hic Creon alius. videtur etiam Oedipi calamitas jam mortuo Hercule obtigiſſe. quomodo enim ille non interfuiſſet prœlio illi nobili ad Thebas? quomodo ad ipſum non potius confugêre ſupplices, quam ad Theſei filium? ſunt & alia multa huic conjecturæ faventia. ſed res non tanti. *Delr.*

Ducet è genere inclyto] Opinantur quidam ductam tranſlationem à parmis inglorioſorum militum, quæ pingebantur patrato aliquo facinore egregio. Acute quidem illi; ſed nimium profecto longe petitum. Imo ſumptum eſt potius vel à tinctoribus, vel à pictoribus; vel adeo ab aleiptis. *Grut.*

Tollere] Statutum eſt mihi ipſam cum liberis è medio tollere & Herculeam domum radicitus exſtirpare. *F.*

Invidia factum] Inclinat animus opinari, ſcribendum, *factum*; ac referendum ad cædem liberorum Herculis. plane plus in ſcelere eo eminet crudelitatis quam arrogantiæ. *Grut.*

Tentemus] Megaram ad nuptias, *F:*

Triſti] Pulla, lugubri. *F.*

Iuxta] Confugit ſupplex, vel adſtat ad aras ſtatuas-ve Deorum tutelarium, *alii leg.* Præſtites. quorum aræ juxta fores poſitæ erant, προστατηρίοις. F.

Verus] Neque enim agnoſcet tyrannus Iovem eſſe Herculis patrem quem & Alcidem vocat ab Alcæo avo paterno, *alii* ab ἀλκὴ, robur. *F.*

Si æterna] Si uſque maneant utrinque odia; & potentior tueatur armis quæ vicerit, victus & oppreſſus vin-

 dictam

Nihil relinquent bella: tum vaſtis ager
Squallebit arvis, ſubdita tectis face
Altus ſepultas obruet gentes cinis.
Pacem reduci velle, victori expedit;
Victo neceſſe eſt. particeps regno veni:
Sociemus animos. pignus hoc ſidei cape:
Continge dextram. quid truci vultu ſiles?
ME. *Egone ut parentis ſanguine aſperſam manum,*
Fratrumque gemina cæde contingam? prius
Extinguet ortus, referet occaſus diem,
Pax ante fida nivibus & flammis erit:
Et Scylla Siculum junget Auſonio latus:
Priuſque multo vicibus alternis fugax
Euripus unda ſtabit Euboica piger.
Patrem abſtuliſti, regna, germanos, larem,
Patriam: quid ultra eſt? una res ſupereſt mihi,
Fratre ac parente carior, regno, ac lare,
Odium tui: quod eſſe cum populo mihi
Commune doleo. pars quota ex iſto mea eſt?

Domina-

dictam armis paret, belli faces omnia vaſtabunt. *F.*

Particeps] In conjugium meum. *F.*

Dextram] Fidei pignus & ſymbolum. Troad. 689. *F.*

Prius] Et hæ τῶν ἀδυνάτων conditiones negationis vim habent. *F.*

Et Scylla] Recedet fretum, jungeturque Sicilia Italiæ, cui quondam adnexa fuiſſe dicitur. F.

Cujus formam habes apud Homerum in Odyſſ. μ'. & Izacium in Lycophronem. *Delr.*

Priuſque] Prius Euripus fretum illud reciprocum inter Bœotiæ Aulidem & Eubœam, quod ſepties die ac nocte rapide fluit refluitque, quieſcet. F.

Euripus] *Mare* [inter Atticam & Euboeam] *rapidum, & alterno curſu ſepties die, ac ſepties nocte fluctibus invicem verſis, adeo immodice fluens, ut ventos etiam ac plenis velis navigia fruſtretur*, inquit Pompon. lib. 2. cap. 7. Plinius tamen, Seneca, Strabo, & alii tantum die ac nocte ſimul ſepties fluere contendunt. Livius autem lib. 38. ita ſcribit, *fretum ipſum Euripi non ſepties die, ſicut fama fert, temporibus ſtatis reciprocat, ſed temere in modum venti nunc huc nunc illuc verſo mari, velut monte præcipiti devolutus torrens rapitur.* cauſam hujus fluxus & refluxus, cum nequiſſet Ariſtoteles aſſequi, mœrore contabuit. auctores D. Iuſtinus Martyr in Admonitor. ad Gentes, & D. Gregorius Nazianzenus orat. 1. in Iulianum apoſtatam. *Delr.*

Commune] Vellem & eorum odium mihi ſoli eſſet, ut te abũdè odiſſe poſſem. *vel*, doleo quidem populum à te oppreſſum habere cur te oderint. F.

Ultor

Dominare tumidus, ſpiritus altos gere:
Sequitur ſuperbos ultor à tergo Deus.
Thebana novi regna. quid matres loquar
Paſſas & auſas ſcelera? quid geminum nefas,
Miſtumque nomen conjugis, nati, patris?
Quid bina fratrum caſtra? quid totidem rogos?
Riget ſuperba Tantalis luctu parens;
Mœſtuſque Phrygio manat in Sipylo lapis.
Quin ipſe torvum ſubrigens criſta caput
Illyrica Cadmus regna permenſus fuga,
Longas reliquit corporis tracti notas.
Hæc te manent exempla. dominare ut lubet;
Dum ſolita regni fata te noſtri vocent.
LY. *Agedum efferatas rabida voces amove:*
Et diſce regum imperia ab Alcide pati.

Vltor] Tantæ inſolentiæ vindex, *vel* Nemeſis ſuperbiæ ultrix. Dii enim cum utriuſque ſexus ſunt ſecundum Stoicos, Poëtæ Deum etiam pro Dea ponunt. F.

Thebana] Novi quam malo omine regnetur Thebis; quæ ſcelera Regum, quæ pœnæ. F.

Matres] Agaven, quæ filium Pentheum interfecit: Ino, quæ ſe in mare præcipitavit; Nioben, de qua inf. v. 388. F.

Geminum] Oedipi, qui patrem Lajum, verum non ſciens eum patrem fuiſſe, interfecit, ex matre Iocaſta, quam uxorem duxit, liberos ſuſcepit, vide v. 133. Theba. F.

Fratrum] Eteoclis & Polynicis filiorum Oedipi, qui binis exercitibus de regno decertantes mutuis vulneribus occubuerunt, impoſitiſque eidem rogo cadaveribus eorum flamma ſe diviſit. F.

Tantalis] Niobe filia Tantali numeroſa prole ſuperbiens Latonæ ſe prætulit, liberis itaque XIV à Phœbo & Diana interfectis & ipſa dolore ſtupeſcens in ſaxum mutata eſt, in Sipylo monte Phrygiæ, quod perpetuo humore madet, Agamemn. 370. *Farn.*

Sipylo lapis] Ex Callimacho & Ovidio, Leonides:

Πέτρος ἔτ' ἐν σιπύλῳ Νιόβη θρη-
νοῖσιν αἰάζει,

Eſt lapis in Sipylo Niobe lacrymas juge fundens.

Sipylus urbs & mons Phrygiæ: hîc de monte loquitur. nam urbs everſa terræmotu, vivo Tantalo, teſtibus Ariſtot. in Meteor. Strabone lib. 11. cap. 41. *Delr.*

Subrigens] Erigens. F.

Erigens. à *ſubrigo*, quo Virgil. utitur 4 Æneid. Seneca lib. 5. de benefic. *ſubrectis vexillis*. Plinius de upupa; *criſtâ viſenda plicatili, contrahens eam, ſubrigenſque per longitudinem capitis.* utitur etiam Tertullianus ſubrigendi verbo. *Delr.*

Illyrica] Ipſe Cadmus Thebarum conditor regno pulſus in Illyricum receſſit, & in ſerpentem commutatus eſt una cum Hermione uxore. F.

Diſce regum] Diſce a conjuge tuo,

Ego rapta quamvis ſceptra victrici geram
Dextra, regamque cuncta ſine legum metu
Quas arma vincunt, pauca pro cauſa loquar
Noſtra. cruento cecidit in bello pater?
Cecidere fratres? arma non ſervant modum,
Nec temperari facile, nec reprimi poteſt
Stricti enſis ira. bella delectat cruor.
Sed ille regno pro ſuo; nos improba
Cupidine acti: quæritur belli exitus,
Non cauſa. *ſed nunc pereat omnis memoria.*
Cum victor arma poſuit, & victum decet
Deponere odia. non ut inflexo genu
Regnantem adores, petimus. hoc ipſum placet,
Animo ruinas quod capis magno tuas.
Es rege conjux digna: ſociemus toros.
ME. *Gelidus per artus vadit exangues tremor.*
Quod facinus aures pepulit? haud equidem horrui,
Cum pace rupta bellicus muros fragor
Circum ſonaret. pertuli intrepide omnia:
Thalamos tremiſco: capta nunc videor mihi.
Gravent catenæ corpus, & longa fame
Mors protrahatur lenta, non vincet fidem

Vis

quem adeo jactas, parere mihi regi, ut ille paret Euryſtheo. F.

Arma vincunt] Notum eſt illud, Inter arma leges ſilent. notum & illud Marianum, ſe inter armorum ſtrepitum juris civilis verba exaudire non potuiſſe. *Delr.*

Sed ille regno] *Anthypophora.* quod ſi objicias patrem tuum juſte, me injuſte arma cepiſſe, reſpondeo juſtitiam belli exitu non cauſa diſcerni; *victrix cauſa Diis placuit.* F.

Nos improba] Ita m. s. fere o. & Aldina editio: itaque legendum monuit Lipſius. Si *vos*, cum Fabricio & Delrio legamus, illa *Sed illa*, &c. à Lyco Megaræ nomine, tyrannidem accuſante, dicta cenſebimus. Mox reſpondet Lycus, *Quæritur belli exitus, non cauſſa.* Commel.

Pereat] Sanciatur ἀμνηστία. F.

Non] Nolo me ut captiva adores, ſed quoniam mihi placet tua hæc magnanimitas, ut me pro marito colas. F.

Pertuli] Cætera belli mala æquo animo tuli. nunc tandem vere in ſervitutem redacta mihi videor, poſtquam ignavus tyrannus me de nuptiis interpellare audet. F.

Non vincet] Nullus cruciatus violabit fidem meam Herculi datam. *Farn.*

Supera

Vis ulla noſtram: moriar, Alcide, tua.
LY. *Animoſne merſus inferis conjux facit?*
ME. *Inferna tetigit, poſſet ut ſupera aſſequi.*
LY. *Telluris illum pondus immenſæ premit.*
ME. *Nullo premetur onere, qui cœlum tulit.*
LY. *Cogêre.* ME. Cogi qui poteſt, neſcit mori.
LY. *Effare, thalamis quod novis potius parem*
Regale munus? ME. *Aut tuam mortem, aut meam.*
LY. *Moriere demens?* ME. *Conjugi occurram meo.*
LY. *Sceptrone noſtro potior eſt famulus tibi?*
ME *Quot iſte famulus tradidit reges neci!*
LY. *Cur ergo regi ſervit, & patitur jugum?*
ME. *Imperia dura tolle, quid virtus erit?*
LY. *Obici feris monſtriſque, virtutem putas?*
ME. Virtutis eſt domare, quæ cuncti pavent.
LY. *Tenebræ loquentem magna Tartareæ premunt.*
ME. Non eſt ad aſtra mollis è terris via.
LY. *Quo patre genitus cœlitum penetret domos?*
AM. *Miſeranda conjux Herculis magni ſile:*
Partes meæ hæ ſunt, reddere Alcidæ patrem,
Genuſque verum. poſt tot ingentis viri
Memoranda facta, poſtque pacatum manu

Quod-

Supera] Cœlum. F.
Premit] Ne emergere & aſcendere poſſit. F.
Qui cœlum] Supra v. 69. F.
Cogi] Stoice. *Qui non timet mortem, cogi nequit. Non ſumus in ullius poteſtate, cum mors in noſtra poteſtate ſit.* Farn.
Conjugi] Ab inferis redeunti. F.
Famulus] Hercules Euryſtheo inſerviens. F.
Quot iſte] Multos, Diomeden, Buſirin, Geryonem, Antæum, &c. *Farn.*
Imperia] Verſatur enim virtus circa ardua, dura, formidabilia. F.
Virtutem] Audaciæ potius eſt & temeritatis. F.

Virtutis] Vincit enim vim virtus. *Farn.*
Tenebræ] Ut ut magna crepet, tenebræ tamen infernæ premunt ipſum & opprimunt. F.
Quo patre] Nec enim niſi diis geniti ſuperos adeunt. F.
Penetret domos] Longe melius in Vet. *cœlitum ſperat domos?* Lipſ.
Pacatum manu] Fuit Alcides per totum ferme orbem εἰρηνοποιός.
Ovid. in Epiſt. Deianiræ.
Reſpice vindicibus pacatum viribus orbem.
Qua latam Nereus cæruleus ambit humum.
Claudianus, de Hercule:

 Thracia

Quodcunque Titan ortus & labens videt,
Poſt monſtra tot perdomita, poſt Phlegram impio
Sparſam cruore, poſtque defenſos Deos;
Nondum liquet de patre? mentimur Iovem?
Iunonis odio crede. LY. *Quod violas Iovem?*
Mortale cœlo non poteſt jungi genus.
AM. *Communis iſta pluribus cauſa eſt Deis.*
LY. *Famuline fuerant ante quam fierent Dei?*
AM. *Paſtor Pheraos Delius pavit greges.*
LY. *Sed non per omnes exul erravit plagas.*
AM. *Quem profuga terra mater erranti edidit.*
LY. *Non monſtra, ſævas Phœbus aut timuit feras.*
AM. *Primus ſagittas imbuit Phœbi draco.*

Quam

Thracia pacifero contigit arva pede. unde quædam inſcriptiones: Herculi Pacifero.

Phlegram] Vallem Theſſaliæ, in qua Gigantes cum diis pugnavere. *Farn.*

Impio] Gigantum impiorum. F.

Defenſos] Herculis enim potiſſimum opèra gigantes victos ſcribunt non pauci. F.

Iunonis] Quæ, niſi quod Iove genitus ſit, eum non odio proſequuta uſque exagitaret. F.

Communis] Complures Heroes miſto mortalium ac immortalium ſemine nati in deos aſciti fuerunt. *Farn.*

Paſtor] Hippol. 295. F.

Greges] Ovium Admeti regis juxta Amphryſum fluvium, & Pheras Theſſaliæ urbem, teſte Orpheo, Rhiano, Pindaro & Tibullo. Sed Callimachus, in hymno de lavacro Palladis, ait eum armenta equarum cuſtodiiſſe; Homerus in Hymno in Mercurium, & Nonnius in Dionyſiac. boum. quod Horat. lib. 1. carm. ſequitur:

Te boves olim niſi reddidiſſes
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetræ
Riſit Apollo. Delr.

Sed non] Quod facit Hercules. *Farn.*

Quem profuga] Et tamen in ipſa inſula erratica natus eſt. ſupra. v. 15. *Farn.*

Terra mater erranti] Alii edidère, *terræ mater erranti dedit.* Bene: nec aliter noſtrorum unus. Sed cum valde variarent codices, expreſſi quod erat in pleriſque. *Grut.*

Phœbi] Phœbus etiam puer ſagittis interfecit Pythona draconem à Iunone miſſum, qui Latonam inſequeretur. F.

Primus ſagittas imbuit] Quidam verſum hunc ordine converſo ſequenti poſtponendum putat, hoc modo:

AM. *Quam gravia parvus tulerit ignoras mala.*
Primus ſagittas imbuit Phœbi draco.
E matris, &c.

At Phœbus intra infantiam minime occidit Pythonem. Deinde, incumbit Amphitruoni probare, commune hoc Herculi cum aliis Deis, quod monſtra ſuſtulerit. Fidenter dico: nemo haſtenus has aliquot lineas recte intellexit; intelligent omne diſtinctione noſtrâ:

LY. *Quam*

Quam gravia parvus tulerit, ignoras, mala
E matris utero fulmine ejectus puer?
Mox fulminanti proximus patri ſtetit.
Quid qui gubernat aſtra, qui nubes quatit,
Non latuit infans rupis exeſæ ſpecu?
Solicita tanti precia natales habent,
Semperque magno conſtitit, naſci Deum.
LY. Quemcunque miſerum videris, hominem ſcias.
AM. Quemcunque fortem videris, miſerum neges.
LY. *Fortem vocemus, cujus ex humeris Leo*
Donum puellæ factus, & clava excidit,
Fulſitque pictum veſte Sidonia latus?
Fortem vocemus, cujus horrentes comæ
Maduere nardo? laude qui notas manus
Ad non virilem tympani movit ſonum,
Mitra ferocem barbara frontem premens?

Non

LY. *Quam gravia parvus tulerit ignoras mala.*

AM. *E matris utero fulmine ejectus puer,*

Mox fulminanti proximus patri ſtetit. Objicit Lycus Amphitruoni, nullius Dei infantiam exercitam fuiſſe malis, ut Herculis, cui recenter nato certamen cum anguibus jubatis. reſpondet Amphitruo: itane vero? quaſi non Bacchus fulmine ejectus utero matris: quaſi non ipſa Iovis infantia ſpecu trepide abſcondita, *&c.* Itaque omnino retinendum eſt, *Non latuit*, pro quo quidam nobis objecerunt, *Num latuit.* Grut.

E matris] Bacchus è Semeles Iovis majeſtatem (quam ſubdolæ Iunonis hortatu, videre deſideraſſet) non ferentis & fœtum aborſæ utero fulmine ictus. F.

Mox fulminanti] In bello adverſus Gigantes Bacchus in Leonem converſus max. erat terrori Gigantibus. *Farn.*

Qui gubernat] Ipſe Iupiter. F.

Non latuit] An non à matre Rhea, ne Saturnus pater, ex fœdere cum fratre Titane de maſcula prole tollenda παιδοτρώκτης voraret, in Cretæ antrum ablegatus eſt, & enutritus à Curetibus in monte Ida. F.

Cujus] Qui ſub Omphale Lydiæ regina, clava & leonis pelle exutus, muliebri ornatu purpuraque indutus & unctus colum tractavit. F.

Nardo] Oleo Nardino. F.

Mitra ferocem] *Hic verſus in nonnullis lib. refertur ad Amphitryon. nam & Bacchi mitra eſt propria.* F.

Lipſii liber heic præponit perſonam Amphitruonis, ut annectatur ſequentibus, referaturque ad Bacchum. verum, ne id admittamus, præter conſenſum codd. omnium, vetat epithetorum diverſitas. quomodo enim tenero Baccho manibusque ejus mollibus tribuamus frontem ferocem? quod jam monuit Commelinus. *Grut.*

Barbara] Phrygiis & Lydis in uſu. F.

AM. *Non erubeſcit Bacchus effuſos tener*
Sparſiſſe crines, nec manu molli levem
Vibraſſe thyrſum, cum parum forti gradu
Auro decorum ſyrma barbaricum trahit.
Poſt multa virtus opera laxari ſolet.
LY. *Hoc Euryti fatetur everſi domus,*
Pecorumque ritu virginum oppreſſi greges,
Hoc nulla Iuno, nullus Euryſtheus jubet:
Ipſius hæc ſunt opera. AM. *Non noſti omnia.*
Ipſius opus eſt, ceſtibus fractus ſuis
Eryx, & Eryci junctus Antæus Libys.
Et qui hoſpitali cæde manantes foci
Bibêre juſtum ſanguinem Buſiridis.
Ipſius opus eſt, vulneri & ferro obvius

Mortem

Non erubeſcit] Nec ipſi Baccho forti deo eſt rubori, ſi quando crinibus diffuſis haſtam pampinis involutam vibret, trahatque veſtem muliebrem longe caudatam. ſyrma *à σύρω* traho. F.

Hoc Euryti] Egregia ſcilicet illa virtutis opera ſunt, Eurytus Oechaliæ rex cum filiis abHercule interemptus, ut potiretur filia ipſius Iole. *F.*

Vide Sophoclis Trachinias, & Senecæ Herculem Oetæum. *Delr.*

Iolen ſignificat & ſocias: de quibus in Oetæo. ſed nonne Hercules Euryti Oechaliam, poſt furorem, evertit? certum id, ut quod maxime. quare vel per anticipationem hæc dicta, vel de Theſpiadibus, ut & ſequens verſus, accipienda, & locus corruptus. ſane Moguntin. & alii quidam: *Teutantis teſtatur.* mendoſe, ſed fortaſſis emendandum, *Teuthrantis hoc fatetur everſi domus.* Ovidius de his virginum gregibus oppreſſis:

Nec tibi crimen erunt, Teuthrantia turba, ſorores;
Quarum de populo nulla relicta tibi.

has numero quinquaginta una nocte devirginavit, & Sardoûm heroum matres fecit, auctore Simplicio in lib. 8. Phyſic. Ariſtotelis. *Delr.*

Sic m. s. ſeptem. unus tantum *Teutantis*, iſque recentior. An erravit Seneca, poſito Euryto pro Theſpio? ita videtur. *Grut.*

Pecorumque] Theſpii regis Athenienſis filiæ L. una nocte promiſcue ab eo compreſſæ. F.

Non noſti] Vitia quæ ſunt, noſti, non autem meminiſti, quot tyrannos oppreſſerit. F.

Eryx] Fil. Butæ ex Venere victus ceſtibus *ſuis*. i. ad quorum certamen hoſpites provocare ſolitus erat. F.

Antæus] Herc. Oed. v. 24. F.

Qui hoſpitali] Buſiridis ſanguis juſta vindicta (*vid. ſup. v.* 226.) effuſus in aris, quibus ipſe hoſpites immolaverat. F.

Ipſius opus eſt] Herculis viribus occurrens Geryon interfectus eſt coram fratribus ſuis, mox & idem paſſuris, erat enim trigeminus, *ſup. v.* 231. Al. *leg. Ipſius Orthrus vulnere & ferro obvius. Mortem, &c.* Orthrus autem erat Geryonis canis biceps. F.

Non nunc primum nobis ſuſpectus eſſe cœpit hic locus, quo non eſt in

toto

Mortem coactus ante Geryonem pati:
Nec unus una Geryon victus manu.
Eris inter iſtos; qui tamen nullo ſtupro
Læſere thalamos. LY. *Quod Iovi, hoc regi licet:*
Iovi dediſti conjugem, regi dabis.

Et te

toto Seneca qui magis correctorum acumen propitium habere ſibi merebatur. Nam quis iſte eſt, ſodes, ferro & vulneri obvius, qui tamen ante Geryonem mortem eſt coactus pati? Saltem ſuſpectum ſibi eſſe de mendo monuiſſent, quem intelligere non poterant. In clariſſimi Villerii libro manu exarato, quo uſi ſumus, librarius, qui textum deſcripſerat, gloſſas quaſdam margini addiderat, ſane eruditas ſubinde, ex antiquioribus libris: quod cum admiratione noſtra ſæpe deprehendimus. Sicut & ſcripturæ differentiæ plerunque adnotatæ erant. Ad hunc verſum autem, qui diſerte hunc in modum ibi concipiebatur, ſcriptum erat,

Ipſius opus eſt vulneri & ferro obvius.

Canis biceps ſcilicet: idque ad poſtremam vocem. Paulo inferius ſcripta erant verba iſta, *ſcilicet quam ipſe.* Rurſus in margine, recentiori manu, *Canis*: E quibus apparet, quanto antiquior ſit gloſſa quam codex: eruditus literator, quam librarius. Philologus iſte ſine ullo dubio invenerat,

Ipſius Orthrus, vulnere & ferro ocyus
Mortem coactus ante Geryonem pati.

Orthrus, eſt biceps canis. quo notabat reliqua eſſe referenda. *Ocyus quam ipſe:* ſcilicet, Geryones. Quanquam enim *obvius* non ſit rejiciendum, apparet quam lectionem invenerit. Orthrum Geryonis fuiſſe canem, & bicipitem, ut gloſſa monet, nemo eſt qui ignoret. Et Apollodorus ad verbum, ubi de Geryone, φύλαξ δ' Ὄρθρος ὁ κύων, δικέφαλος. Alii, ut qui Herculis labores deſcripſit, ad verbum. Iam τὸ *opus* eſt ἀπὸ κοινοῦ intelligendum. Quod & correctores decepit & ſummis viris impoſuit. Qui ne ſomniarunt quidem hic latere mendam. Proxime acceſſerat vir eruditiſſimus P. Scriverius: qui, quo acumine eſt in iſtis, tale aliquid deeſſe nos monuerat. Memini cum ipſe quoque exiſtimarem ſcribendum,

vulnere & ferro Orthrius.

Sed nec uſquam extat hoc nomen, & quam uſque ad ſuperſtitionem τῆς διοσυλλαβίας in canum nominibus antiqui amarent, notum eſt præſertim ex Xenophonte; qui cum plurima commemoret, nunquam hoc exceſſit. Quamvis idem ſit Gargittius Polluci. Sane tale quid latere, nobis quoque videbatur. Totus ergo locus ita in poſterum legatur:

—— non noſti omnia.
Ipſius opus eſt, ceſtibus fractus ſuis
Eryx & Eryci junctus Antæus Libys,
Et qui hoſpitali cæde manantes foci
Bibere juſtum ſanguinem Buſiridis.
Ipſius Orthrus, vulnere & ferro obvius,
Mortem coactus ante Geryonem pati.
Nec unus una Geryon victus manu.

Heinſ.

Victus] Tres fratres erant, unus ante reliquos necatus; victus unâ manu non unus, nempe tricorpor. *Delr.*

Eris] Te manet eadem vindicta quam illis inflixit Hercul. qui tamen non tentarunt uxori ejus ſtuprum inferre; quod tu facis. F.

Iovi] Iovi uſuram conjugis tuæ Alcmenæ indulſiſti, nurus tuæ Megaræ uſum mihi regi dabis. quæ tuo exemplo non hoc primum diſcet me potiorem *veluti Iovem* ſequi, marito ſuo Hercule *ut te quondam* permittente. F.

Vmbra

Et te magiſtro non novum hoc diſcet nurus,
Etiam viro probante, meliorem ſequi.
Sin copulari pertinax tedis negat;
Vel ex coacta nobilem partum feram.
ME. *Vmbræ Creontis, & penates Labdaci,*
Et nuptiales impii Oedipodæ faces,
Nunc ſolita noſtro fata conjugio date.
Nunc, nunc cruentæ regis Ægypti nurus,
Adeſte, multo ſanguine infectæ manus;
Deeſt una numero Danais: explebo nefas.
LY. *Conjugia quoniam pervicax noſtra abnuis,*
Regemque terres; ſceptra quid poßint ſcies.
Complectere aras. nullus eripiet Deus
Te mihi: nec, orbe ſi remolito, queat
Ad ſupera victor numina Alcides vehi.
Congerite ſilvas, templa ſupplicibus ſuis
Injecta flagrent. conjugem & totum gregem
Conſumat unus igne ſubjecto rogus.
AM. *Hoc munus à te, genitor Alcidæ, peto,*
Rogare quod me deceat, ut primus cadam.
LY. *Qui morte cunctos luere ſupplicium jubet,*

Neſcit

Vmbræ] Ultrices patris mei Creont. umbræ vosq; male ominati lares Labdaci Thebarum regis ex Polydoro nepotis Cadmi, & vos infauſtæ nuptiæ Oedipodis *ſupra* v. 386. F.

Solita] Nuptiis meis coactis date calamitates noſtro generi accidere ſolitas. F.

Nurus] XLIX è filiabus Danai prima nocte maritos ſuos totidem è filiis Ægypti interfecerunt: ſola Hypermneſtra pepercit Lino. ejus vicem ego ſupplebo & Lycum interſiciam. F.

Multo] *Habentes manus multo cruore pollutas.* F.

Numero] Quinquageſimo, F.

Terres] Imprecationibus tuis. F.

Complectere] Non ad quas confugiſti aræ, non deorum ſtatuæ, non ipſe Alcides reverſus, &, quod mihi jactas, in deorum numerum relatus te mihi eripiet. F.

Remolito] Non deſunt m. s. qui contineant. *revoluto.* Delr.

Congerite] O famuli, adſtruite ligna, & ipſum templum, quo ſupplices confugerunt, admoto igne abſumite. *Farn.*

Conjugem] Megaram ux. Herc. & Amphitryonem cum natis Herc. F.

Hoc munus] Ego Herculis (quoniam Iovem illi negas) pater hoc à te peto. F.

Primus] Ne ſenex videam meorum necem. F.

Diverſa

Neſcit tyrannus eſſe. diverſa irroga:
Miſerum veta perire; felicem jube.
Ego, dum cremandis trabibus accreſcit rogus,
Sacro regentem maria votivo rogem.
AM. *Proh numinum vis ſumma, proh cœleſtium*
Rector parenſque; cujus excuſſis tremunt
Humana telis; impiam regis feri
Compeſce dextram. Quid Deos fruſtra precor?
Vbicunque es, audi nate. Cur ſubito labant
Agitata motu templa? cur mugit ſolum?
Infernus imo ſonuit è fundo fragor.
Audimur: en, en ſonitus Herculei gradus:

CHORVS THEBANORVM.

Actoris partes Chorus officiumque viriliter defendit, precibus Amphitryonis adſpirans Herculis reditum vovet, idque arguit Orphei exemplo.

O Fortuna viris invida fortibus,
Quam non æqua bonis præmia dividis!
Euryſtheus facili regnet in otio:
Alcmena genitus bella per omnia
Monſtris exagitet cœliferam manum:
Serpentis reſecet colla feracia;
Deceptis referat mala ſororibus,

Cum

Diverſa miſerum] Miſericordiæ enim eſſet per citam mortem miſeris ærumnarum finem dare. F,

Ego] Dum famuli parant ligna ad hos comburendos, ego Neptuno faciam ſacra, quæ illi vovi Creonte victo. F.

Nate] Tanquam numen mihi præſentiſſimum. F.

Cur ſubito] Inter preces mota terra Herculem ab inferis adventare erumpentem conjicit Amphitryon. F.

E*Vryſtheus*] Quæ tam inique rem comparaſti ut Euryſth. &c. F.

Monſtris] Delendis monſtris vexet manum cœlif. ſup. v. 68. F.

Cœliferam] Illa manus, quæ tulit cœlum & deos, nunc occupatur circa naturæ pudenda. F.

Serpentis] Hydræ. v. 240. F.

Colla feracia] Amplectar conjecturam amici noſtri Simonis Ulrici Piſtoris, *feracia*: & ita adpictum ad oram unius codicis ſcripti. *Grut.*

Deceptis] Sup. v. 257. F.

Geminæ

Cum ſomno dederit pervigiles genas
Pomis divitibus præpoſitus Draco.
Intravit Scythiæ multivagas domos,
Et gentes patriis ſedibus hoſpitas:
Calcavitque freti terga rigentia,
Et mutis tacitum litoribus mare.
Illic dura carent æquora fluctibus;
Et qua plena rates carbaſa tenderant,
Intonſis teritur ſemita Sarmatis.
Stat pontus vicibus mobilis annuis,
Navem nunc facilis, nunc equitem pati.
Illic quæ viduis gentibus imperat,
Aurato religans ilia baltheo,
Detraxit ſpolium nobile corpori,
Et peltam, & nivei vincula pectoris,
Victorem poſito ſuſpiciens genu.
Qua ſpe præcipites actus ad inferos,
Audax ire vias irremeabiles,
Vidiſti Siculæ regna Proſerpinæ?
Illic nulla Noto, nulla Favonio

Conſur-

Pomis] Aureis, citreis. ſup. v. 239. *Farn.*

Multivagas] Ἀμαξοφόρητας: plauſtris vectas; Scythiæ enim incolæ Nomades à paſcendis gregibus dicti nova quærentes paſcua mutant aſſidue loca, unde appellat *patriis ſedibus hoſpites.* F.

Tacitum] Septentrionale mare, quod hyberno gelu concretum non agitatur fluctibus, nec litori alliſum ſonat. *F.*

Qua plena] Qua æſtate navigarant, hyeme agitant currus. *F.*

Carbaſa tenderant] Defendi poſſe loco iſto lectionem Propertii lib. 3. Eleg. 6.

At tu quæ noſtro tendiſti retia lecto; monebat me amicus Meliſſus. *Grut.*

Intonſis Sarmatis] Tartaris & Ruſſis incultis, capillos & barbas libertatis ſuæ ſymbola alentibus. *F.*

Quæ viduis] Hippolyte vel Antiopa regina Amazonum ſine viris degentium in Scythia, dedit Herculi ſcutum & baltheum ſpolia, ipſum victorem flexo genu venerata. F.

Suſpiciens] Hippolyte vel Antiopa regina Amazonum, de quibus multa Stephanus. *Delr.*

Qua ſpe] Apoſtrophe ad Herc. F.

Irremeabiles] Per quas reditus non patet. F.

Siculæ] In Sicilia natæ ac inde à Plutone raptæ, infra v. 658. F.

Illic nulla] Apud inferos non ſunt venti, non ſtellæ. F.

Favonio] Apud Gellium l. 2. c. 22. Phavorinus inquit: Item alter Favonius, qui Græce vocatur ζέφυρος.

quæ

Conſurgunt tumidis fluctibus æquora :
Non illic geminum Tyndaridæ genus
Succurrunt tumidis ſidera navibus :
Stat nigro pelagus gurgite languidum ;
Et, cum Mors avidis pallida dentibus
Gentes innumeras Manibus intulit,
Vno tot populi remige tranſeunt.
Evincas utinam jura feræ Stygis,
Parcarumque colos non revocabiles :
Heîc qui rex populis pluribus imperat ;
Bello cum peteres Neſtoream Pylon,
Tecum conſeruit peſtiferas manus,
Telum tergemina cuſpide præferens :
Effugit tenui vulnere ſaucius,
Et mortis dominus pertimuit mori.

Fatum

quæ opinio veriſſima eſt, ſecundum Plinium & Fr. Floridum 2. lib. ſucciſivarum lection. cap. 5. Vegetius tamen lib. 4. de re militari, & Strabo, ut notat Turnebus in Adverſariis, crediderunt Favonium & Zephyrum duos eſſe ventos diverſos: quæ ſententia erronea. *Delr.*

Timidis] Hoc malo, quam; *miſeris*, quia manuſc. corrupte, *tumidis*. quo confirmatur. *Delr.*

Tyndaridæ] Διόσκουροι, ſup. v. 17.

Sidera] Exhalatio potius quam ſtella, ex motu quodam interfulgens, quæ in antennis, velis aut foris gemina apparens reſidentis tempeſtatis indicium eſt: nautæ, *Corpus ſanctum*, Hiſpani S. *Telmum* vocant. F.

Languidum] Non fluctuans: omniũ autem quæ hic ſunt, volunt apud inferos ſimulachra eſſe. Herc. Oet. 1706. *Farn.*

Manibus] Ad manes inferos demiſit. F.

Remige] Charonte umbrarum vectore, portitore. infra v. 764. F.

Evincas] Utinam nobis ſuperſtes redeas, devicto Stygis jure, quæ novies interfuſa coëreet reditumque negat. F.

Parcarumque] Quæ vitæ ſtamina breviora aut longiora fuſis ſuis devolvunt. ſup. v. 180. F.

Heîc] Et vincere poteris. hic enim regnat ille Pluto quem Pyliis auxilio advenientem tu Epirotarum ultor inflicto vulnere ſuperaſti. F.

Populis] Non uni populo, ſed ex pluribus imo omnibus gentibus: *vel* mortuis, quorum numerus major quam viventium. F.

Neſtoream] A Neſtore regnatum opidum in Peloponeſo occid. F.

Tergemina] Supra v. 51. F.

Tenui vulnere] Egregii Dii, qui vulnerati; quorum ex vulnere ſanguis, vel, ſi Homerum audimus, ſanies manavit. Vulnerata hoc eodem tempore ab Hercule, Iuno, aliô Venus & Mars, à Diomede; Pallas, ab Ornyto; ipſe Hercules, ab Hyppocoontidis, Clemens in Protrept. & Arnobius lib. 4. cont. Gent. teſtantur. *Delr.*

Cum ſomno dederit pervigiles genas
Pomis divitibus præpoſitus Draco.
Intravit Scythiæ multivagas domos,
Et gentes patriis ſedibus hoſpitas:
Calcavitque freti terga rigentia,
Et mutis tacitum litoribus mare.
Illic dura carent æquora fluctibus;
Et qua plena rates carbaſa tenderant,
Intonſis teritur ſemita Sarmatis.
Stat pontus vicibus mobilis annuis,
Navem nunc facilis, nunc equitem pati.
Illic quæ viduis gentibus imperat,
Aurato religans ilia baltheo,
Detraxit ſpolium nobile corpori,
Et peltam, & nivei vincula pectoris,
Victorem poſito ſuſpiciens genu.
Qua ſpe præcipites actus ad inferos,
Audax ire vias irremeabiles,
Vidiſti Siculæ regna Proſerpinæ?
Illic nulla Noto, nulla Favonio

Conſur-

Pomis] Aureis, citreis. ſup. v. 239. *Farn.*

Multivagas] Ἀμαξοφόρητας: plauſtris vectas; Scythiæ enim incolæ Nomades à paſcendis gregibus dicti nova quærentes paſcua mutant aſſidue loca, unde appellat *patriis ſedibus hoſpites*. F.

Tacitum] Septentrionale mare, quod hyberno gelu concretum non agitatur fluctibus, nec litori alliſum ſonat. *F.*

Qua plena] Qua æſtate navigarant, hyeme agitant currus. *F.*

Carbaſa tenderant] Defendi poſſe loco iſto lectionem Propertii lib. 3. Eleg. 6.

At tu quæ noſtro tendiſti retia lecto; monebat me amicus Meliſſus. *Grut.*

Intonſis Sarmatis] Tartaris & Ruſſis incultis, capillos & barbas libertatis ſuæ ſymbola alentibus. *F.*

Quæ viduis] Hippolyte vel Antiopa regina Amazonum ſine viris degentium in Scythia, dedit Herculi ſcutum & baltheum ſpolia, ipſum victorem flexo genu venerata. F.

Suſpiciens] Hippolyte vel Antiopa regina Amazonum, de quibus multa Stephanus. *Delr.*

Qua ſpe] Apoſtrophe ad Herc. F.

Irremeabiles] Per quas reditus non patet. F.

Siculæ] In Sicilia natæ ac inde à Plutone raptæ, infra v. 658. F.

Illic nulla] Apud inferos non ſunt venti, non ſtellæ. F.

Favonio] Apud Gellium l. 2. c. 22. Phavorinus inquit: Item alter Favonius, qui Græce vocatur ζέφυρος.

quæ

Conſurgunt tumidis fluctibus æquora:
Non illic geminum Tyndaridæ genus
Succurrunt timidis ſidera navibus:
Stat nigro pelagus gurgite languidum;
Et, cum Mors avidis pallida dentibus
Gentes innumeras Manibus intulit,
Vno tot populi remige tranſeunt.
Evincas utinam jura feræ Stygis,
Parcarumque colos non revocabiles:
Heîc qui rex populis pluribus imperat;
Bello cum peteres Neſtoream Pylon,
Tecum conſeruit peſtiferas manus,
Telum tergemina cuſpide præferens:
Effugit tenui vulnere ſaucius,
Et mortis dominus pertimuit mori.

Fatum

quæ opinio veriſſima eſt, ſecundum Plinium & Fr. Floridum 2. lib. ſucciſivarum lection. cap. 5. Vegetius tamen lib. 4. de re militari, & Strabo, ut notat Turnebus in Adverſariis, crediderunt Favonium & Zephyrum duos eſſe ventos diverſos: quæ ſententia erronea. *Delr.*

Timidis] Hoc malo, quam; *miſeris*, quia manuſc. corrupte, *tumidis*. quo confirmatur. *Delr.*

Tyndaridæ] Διόσκουροι. ſup. v. 17.

Sidera] Exhalatio potius quam ſtella, ex motu quodam interfulgens, quæ in antennis, velis aut foris gemina apparens reſidentis tempeſtatis indicium eſt: nautæ, *Corpus ſanctum*, Hiſpani S. *Telmum* vocant. F.

Languidum] Non fluctuans: omniũ autem quæ hic ſunt, volunt apud inferos ſimulachra eſſe. Herc. Oet. 1706. *Farn.*

Manibus] Ad manes inferos demiſit. F.

Remige] Charonte umbrarum vectore, portitore. infra v. 764. F.

Evincas] Utinam nobis ſuperſtes redeas, devicto Stygis jure, quæ novies interfuſa coërcet reditumque negat. F.

Parcarumque] Quæ vitæ ſtamina breviora aut longiora fuſis ſuis devolvunt. ſup. v. 180. F.

Heîc] Et vincere poteris. hic enim regnat ille Pluto quem Pyliis auxilio advenientem tu Epirotarum ultor inflicto vulnere ſuperaſti. F.

Populis] Non uni populo, ſed ex pluribus imo omnibus gentibus: *vel* mortuis, quorum numerus major quam viventium. F.

Neſtoream] A Neſtore regnatum opidum in Peloponeſo occid. F.

Tergemina] Supra v. 51. F.

Tenui vulnere] Egregii Dii, qui vulnerati; quorum ex vulnere ſanguis, vel, ſi Homerum audimus, ſanies manavit. Vulnerata hoc eodem tempore ab Hercule, Iuno, aliô Venus & Mars, à Diomede; Pallas, ab Ornyto; ipſe Hercules, ab Hyppocoontidis, Clemens in Protrept. & Arnobius lib. 4. cont. Gent. teſtantur. *Delr.*

Fatum rumpe manu, triſtis & inferis
Proſpectus pateat lucis, & invius
Limes det faciles ad ſuperos vias:
Immites potuit flectere cantibus
Vmbrarum dominos, & prece ſupplici
Orpheus, Eurydicen dum repetit ſuam.
Quæ ſylvas, & aves ſaxaque traxerat
Ars, quæ præbuerat fluminibus moras;
Ad cujus ſonitum conſtiterant feræ;
Mulcet non ſolitis vocibus inferos,
Et ſurdis reſonat clarius in locis.
Deflent Eurydicen Threiciæ nurus,
Deflent & lacrymis difficiles Dei;
Et qui fronte nimis crimina tetricâ
Quærunt, ac veteres excutiunt reos
Flentes Eurydicen Iuridici ſedent.
Tandem mortis ait, vincimur, arbiter;
Evade ad ſuperos; lege tamen data:
Tu poſt terga tui perge viri comes;

Tu

Saucius] Narrant Arnobius lib. 4. Apollodor. lib 3. Biblioth. & Home- Iliad. δ. addit Heſiodus eodem itinere Herculem Marti vulnera inflixiſſe. *Delr.*

Mortis] Pluto qui mortuis dominatur. F.

. *Fatum*] Fatum Stygis non recludendæ tu potentiori ſato evince. F.

Inferis] Qui triſtantur, cum vident lucem. Al. leg *triſtibus inferis*, ſed minus recte. F.

Immites] Thracius poëta inſignis ad inferos deſcendens repetitũ uxorem Eurydicen à ſerpente, dum Ariſtæi vim fugeret, occiſam, citharæ cantu in tantum demulſit Plutona & Proſerpinam, ut illi uxorem reſtituerent, hac lege, ne illam ante intueretur quam ad ſuperos veniſſet, ille verò impatientia amoris reſpexit, receptamque amiſit. F.

Non ſolitis] Vocibus non exauditis prius inferis. F.

Surdis] Ubi veræ voces non audiuntur, ſilentibus *ſacro digna Silentio Mirantur umbræ dicere.* F.

Threiciæ] Threiciæ mulieres, quæ apud inferos. F.

Difficiles] Illacrymabilis Pluto & Proſerpina. F.

Et qui] Quin & ipſi judices inferni, de *quibus* infra v. 730. rigidi licet, commiſerentur Orphei. F.

Veteres] Examinant ſcelera, quæ quis apud ſuperos & in vivis perpetrarit, inf. v. 727. F.

Tandem] Narratur hic deſcenſus & Orphei fabula etiam à Virgilio 4. Georg. & Ovidio 4. Metamorph. Mythologiam tradit Lucian. περὶ ἀςρολογ. Delr.

Mortis

Tu non ante tuam reſpice conjugem,
Quam cum clara deos obtulerit dies,
Spartanique aderit janua Tænari.
Odit verus amor, nec patitur, moras.
Munus, dum properat cernere, perdidit.
Quæ vinci potuit regia cantibus,
Hæc vinci poterit regia viribus.

ACTUS TERTIUS.

HERCVLES.

Solem cæteroſque Deos precatur veniam Herc. quod juſſus Cerberum ſuperis inviſum traxerit.

O Lucis alme rector, & cœli decus,
Qui alterna curru ſpatia flammifero ambiens,
Illuſtre lætis exeris terris caput;
Da Phœbe veniam, ſi quid illicitum tui
Videre vultus. juſſus in lucem extuli
Secreta mundi. tuque cœleſtûm arbiter
Parenſque, viſus fulmine appoſito tege,
Et tu ſecundo maria qui ſceptro regis,
Imas pete undas. quiſquis ex alto aſpicit
Terrena, facie pollui metuens nova,
Aciem reflectat, oraque in cœlum erigat,
Portenta fugiens. hoc nefas cernant duo,

Qui

Mortis] Mortis arbitri. Pluto ait, viciſti nos ô Orpheu. F.
Deos] Superos, ſolem & ſidera, quibus dies ſacra. F.
Tænari] Promontorii Laconiæ, ubi ad inferos deſcenſus patere credebatur, ut & in Averno Italiæ, *Tanareas fauces, alti oſtia Ditis.* F.
Cantibus] Orphei. F.
Viribus] Herculis. F.

L*Vcis*] Sol. F.
Alterna] Utrumque hemiſphærium alternis vicibus luſtrans. F.
Iuſſus] Ab Euryſtheo: & hoc venia magis dignus. F.
Secreta] Cerberum damnatum tenebris. F.
Cœleſtum arbiter] Iupiter. F.
Tu ſecundo] O Neptune, qui regis maria, quæ tibi ſecunda ſorte contigerunt. F.
Facie] Novo hujus monſtri aſpectu.
Duo] Ego & Juno, *alii legunt* qui, *ut ſit Euryſth.* F.

Qui advexit, & quæ juſſit. In pœnas meas,
Atque in labores non ſatis terra patent.
Iunonis odio vidi inacceſſa omnibus,
Ignota Phœbo; quæque deterior polus
Obſcura diro ſpatia conceſſit Iovi.
Et ſi placerent tertia ſortis loca,
Regnare potui: noctis æterna chaos,
Et nocte quiddam gravius, & triſtes Deos,
Et fata vici, morte contempta redii.
Quid reſtat aliud? vidi & oſtendi inferos.
Da, ſi quid ultra eſt. tam diu pateris manus
Ceſſare noſtras, Iuno? quid vinci jubes?
Sed templa quare miles infeſtus tenet?
Limenque ſacrum terror armorum obſidet?

Amphitryon. Hercules. Theseus.

Herculem reducem gratatur Amphitryon, illi quærenti narrat quo in loco res ſint: dum Herc. proficiſcitur ad occidendum Lycum, Theſeus rogatus ab Amphitr. exponit, quæ apud inferos geſſerit Hercules.

V Trumne viſus vota decipiunt meos?
An ille domitor orbis, & Grajum decus,
Triſti ſilentem nubilo liquit domum?
Eſtne ille natus? membra lætitia ſtupent.
O nate!

In pœnas] Ad explendum Junonis odium non ſufficiunt monſtra terreſtria, niſi, &c. *F.*

Iunonis] Odio infeſtæ novercæ vidi omnibus vivis invia. *F.*

Ignota] Soli, qui cuncta videt, inviſa. F.

Quæque] Nigra regna, quæ videt Antarcticus polus deterior, quia Stygi ſubjectus, *& quem ſub pedibus nox atra videt maneſque profundi.* Sorte data conceſſi Plutoni. *F.*

Et ſi] Quod ſi me regnandi rapuiſſet tam dira libido, occupare mihi licuiſſet inferna regna, quæ tertia ſorte Diti obtigerunt. *F.*

Noctis] Hiatum & cæcam voraginem æternæ noctis. i. mortis. *F.*

Triſtes] Plutonem & Proſerpinam. *Farn.*

Fata] Sup. v. 565. *F.*

Inferos] Cerberum ad ſuperas auras tractum. *F.*

Da] Dic, ſuggere. Virgil.

Sed tamen iſte Deus, qui ſit da Tityre nobis.

Papinius: *Aſopus genuiſſe datur* — ſic Græci δίδοται. Delr.

Tam diu] Sup. v. 206. *F.*

Sed templa] Miratur Herc. cur milites templum obſideant. *F.*

Vtrumne

O nate! certa & ſera Thebarum ſalus!
Verumne cerno corpus? an fallor tua
Deceptus umbra? tune es? agnoſco toros,
Humeroſque, & alto nobilem trunco manum.
HER. *Vnde iſte, genitor, ſqualor, & lugubribus*
Amicta conjux? unde tam fœdo obſiti
Pædore nati? qua domum clades gravat?
AM. *Socer eſt peremptus: regna poſſedit Lycus;*
Natos, parentem, conjugem leto petit.

Ingra-

U*Trumne*] Fallit ne me phantaſia; an video filium reverſum? *F.* In manuſc. non diſtinguitur hic nova ſcena, ſed continuatur præcedenti. *Delr.*

Viſus vota] Sic apud Maronem, non exſpectato Æneæ adventu, ſtupefacta Andromacha, hæret initio, & quærit an ipſus ſit, quem videt. Ait *vota decipiunt viſus*; quia quos jugi cogitatione & deſiderio fantaſiæ impreſſimus; facile illi oculis videntur adverſari. *Delr.*

Silentem] Ditis domum cæcam & ſilentem. *F.*

Sera] Tarda, interempto Creonte & amiſſo regno. *F.*

Verumne] *Vera ne te facies, verus mihi nuncius adfers*? Al. leg. Teneone in auras editum an vana fruor. *F.*

Agnoſco toros] Agnoſco Herculem ex toris, humeris, & manu ingentem clavam tenenti. *F.*

Fuit Hercules valde toroſus: quod fortitudinis indicium Phyſiognomici putant. noſter Hippolyto:

Æquas Herculeos jam juvenis toros.

Valerius Flaccus:

Conſpicuuſque toris Tirynthius ——

Plerique qui Herculei corporis habitum nobis deſcripſerunt, fuiſſe memorant, nigrum, gracilem, & puſillum potius, quam procerum. qua in re tamen diſſentiunt à ceteris Heraclides Ponticus & Herodorus, ei pedis unius & quattuor cubitorum longitudinem tribuentes. Seneca etiam, in Oetæo, Gigantem appellat. In eo conſentiunt omnes, fuiſſe corpore inprimis vegeto, nervis & oſſibus firmiter compacto; valetudine autem tam bona, ut ea ſemper optima ad annum ætatis uſque quinquageſimum ſit uſus. Ion Chius, & Apollodorus habuiſſe tres ordines dentium prodidit, & igneum ſplendorem ex oculis emicuiſſe. Dicæarchus tribuit aduncum naſum, oculos raviſtellos, capillos longos, & juxta Hieronymum Philoſophum, hirſutos, atque ſetarum modo erectos. *Delr.*

Lugubribus] Hoc eſt, atratis veſtibus. nam color hic lugentibus Græcis ſemper inuſu fuit; ut apparet ex multis locis Euripidis, Homero Iliad. ω Plutarcho lib. de ſanitate tuenda, & in Apophth. Pauſania in Arcad. ſeu l. 8. Rom. vero feminæ, non ſemper, ut falſo Blondus & Polydorus autumant, ſed aliqnando in luctu candidatæ, ut ex Tibullo lib. 3. ſtatim initio deprehendi, & ex Varrone, Dionyſio, Valerio, Ovidio, & Iuvenale docuit Hieron. Magius lib. 3. miſcellan. cap. 14. qui ſatis convincit florente republ. atris veſtibus uſas: confirmato poſtea unius imperio, etiam albatæ luxerunt promiſcuè fœminæ, ut ex Plutarchi Roman. problem. 26. & Severi funere apud Herodian. l. 4. docuit Iuſtus Lipſius Comment. 2. ad Annal. Taciti. *Delr.*

Pædore] Illuvie & ſordibus. *F.*

Vidit

HER. *Ingrata tellus, nemo ad Herculea domus*
Auxilia venit? vidit hoc tantum nefas
Defenſus orbis? cur diem queſtu tero?
Mactetur hoſtis. TH. *Hanc ferat virtus notam,*
Fiatque ſummus hoſtis Alcidæ Lycus?
Ad hauriendum ſanguinem inimicum feror.
HER. *Theſeu, reſiſte: ne qua vis ſubita ingruat.*
Me bella poſcunt. differ amplexus parens,
Conjuxque differ: nunciet Diti Lycus
Me jam rediſſe. TH. *Flebilem ex oculis fuga*
Regina vultum: tuque nato ſoſpite
Lacrymas cadentes reprime: ſi novi Herculem,
Lycus Creonti debitas pœnas dabit:
Lentum eſt, dabit; dat: hoc quoque eſt lentum; dedit.
AM. *Votum ſecundet, qui poteſt, noſtrum Deus,*
Rebuſque lapſis adſit. O magni comes
Magnanime nati, pande virtutum ordinem:
Quam longa mœſtos ducat ad Manes via;
Ut vincla tulerit dura Tartareus canis.
TH. *Memorare cogis acta, ſecura quoque*
Horrenda menti: vix adhuc certa eſt fides
Vitalis auræ: torpet acies luminum,
Hebeteſque viſus vix diem inſuetum ferunt:
AM. *Pervince, Theſeu, quidquid alto pectore*
Remanet pavoris; neve te fructu optimo

Frau-

Vidit] Orbis à me defenſus vidit hoc tantum nefas, nec repulit me abſente? *F.*

Hanc ferat] Indignum eſt, O Herc. tuam virtutem hac infamiæ nota ſugillari, ut poſt tot egregia facinora tam ignavi hominis ſanguinem haurias. Ego potius vado interfecturus Lycum. *F.*

Ingruat] A tergo. ſumta vox à gruibus, quæ hoc ordine volant, ut una alteram â tergo conſequatur. *D.*

Differ] *Amphit. & Megaram ipſum amplexantes jubet differre amplexus, donec Lycum ultus fuerit.* F.

Nunciet] Cæſus ibit nuncius Plutoni dicturus me rediiſſe ab inferis. *F.*

Tuque] Abige, ô Megara, mœſtitiam, tuque ô Amphitryon, Hercule ſalvo ſerena vultum. *F.*

Si novi] Si bene novi Herculis commori vires fulmineas. *F.*

Vix adhuc] Non mihi certa ſatis eſt fiducia me ad vitales auras rediiſſe, caligant ex diutinis tenebris oculi, nec ferunt ſolis lucem. *F.*

Fructu

Frauda laborum. quæ fuit durum pati,
Meminiſſe dulce eſt. *fare caſus horridos.*
TH. *Fas omne mundi, teque dominantem precor*
Regno capaci; teque, quam tota irrita
Quæſivit Ætna mater; ut, jura abdita
Et operta terris, liceat impune eloqui.
Spartana tellus nobile attollit jugum,
Denſis ubi æquor Tænarus ſilvis premit:
Heic ora ſolvit Ditis inviſi domus,
Hiatque rupes alta, & immenſo ſpecu
Ingens vorago faucibus vaſtis patet,
Latumque pandit omnibus populis iter:
Non cæca tenebris incipit primo via:
Tenuis relictæ lucis à tergo nitor,
Fulgorque dubius ſolis afflicti cadit,
Et ludit aciem. nocte ſic mixta ſolet

Præbere

Fructu] Gloria, ſeu voluptate ex ſecura & jucunda recordatione præteriti doloris. *F.*

Fas omne] Vos ô numina ſupera, Voſque inferna numina. Pluto & Proſerpina, *Dii quibus imperium eſt animarum, umbræque ſilentes, &c. Sit mihi fas audita loqui, ſit numine veſtro Pandere res altas terra & caligine merſas.*

Teque dominantem] O Pluto, qui dominaris regno omnes capienti. *F.*

Teque] O Proſerpina, quam anxia tua mater Ceres labore caſſo quæſivit per omnem Siciliam, Ætnam maxime, unde, dum flores colligeres, à Plutone rapta es. *F.*

Irrita Quæſivit Ætnâ mater] Sic noſtri omnes. nec video quomodo heſc locus eſſe queat illi, *erutâ*, quod erat in uno cod. Commentatoris. potius *Æthnâ* mutarim in *æthrâ*, ut divinaſſe Simonem Ulricum Piſtoris, prodidi in Suſpicionibus: quod ita ſtatim placuit Iano Douſæ filio, ut exclamaret non eſſe quod hanc ulterius lectionem probarem, ſatis ipſam tuente merâ Veritate. quæſitam certe, & terrâ totâ & mari toto, hoc eſt æthrâ, Proſerpinam; teſtatum paſſim Poëris omnibus. *Grut.*

Tænarus] Supra v. 586. *F.*

Etiamſi nonnulli è ſpelæo Heracleæ vicino Cerberum extractum memorent, inter quos Xenophon ἀναβάσ. ζ'. Euripides tamen ἐν τῷ μαινο-μένῳ, à Senecæ partibus ſtat. non deſunt qui hæc omnia fabuloſa credentes, hunc fuiſſe quendam immanem ſerpentem ſtabulantem in ſpecu Tænario arbitrentur, eumque ab Hercule ſuperatum. Pauſanias, in Laconicis. Plutarchus in Theſeo, perhibet fuiſſe canem Aïdonei regis Moloſſorum. *Delr.*

Ora ſolvit] Oſtia & deſcenſum. *F.*

Cæca] In totum tenebroſa, ut non videatur, vel quæ viſum adimit. *F.*

Solis afflicti] Solis tanquam nebulis vel Luna operti, deficientis. *F.*

Et ludit] Ubi viſa nec plane, nec longe diſcernuntur. *F.*

Præbere lumen primus aut ſerus dies.
Hinc ampla vacuis ſpatia laxantur locis;
In qua omne merſum pereat humanum genus.
Nec ire labor eſt, ipſa deducit via;
Vt ſæpe puppes æſtus invitas rapit;
Sic pronus aër urget atque avidum chaos:
Gradumque retro flectere haud unquam ſinunt
Vmbræ tenaces. intus immenſo ſinu
Placido quieta labitur Lethe vado,
Demitque curas: neve remeandi amplius
Pateat facultas, flexibus multis gravem
Involvit amnem. qualis incerta vagus
Mæander unda ludit, & cedit ſibi,
Inſtatque; dubius, littus an fontem petat.
Palus inertis fœda Cocyti jacet;
Hic vultur, illic luctifer bubo gemit,

Omen-

Nocte] *Qualia ſublucent fugiente crepuſcula Phœbo. Aut ubi nox abiit, nec tamen orta dies.* Alii leg. tale non dubie ſolet. *F.*

Vacuis ſpatia] Nec tamen datur vacuum intra mundum. *F.*

Stoicis intra mundum nullum, extra eundem infinitum vacuum. Ariſtoteles omnino nullum eſſe vacuum contendit, lib. 4. Phyſic. lib. 1. de ortu. lib. 2. de cœlo. ſed contra Ariſtotelem Cleomedes, finitum mundum in ſpacio ſeu vacuo infinito conſiſtere, nititur probare. *Delr.*

Nec ire] *Facilis deſcenſus Averni, Noctes atque dies, &c.* F.

Vt ſæpe] Veluti naves attrahit æſtus, invitis nautis; ita craſſus & proclivis aër præcipites dat, inſatiatumque illud Barathrum ad ſe trahit. *F.*

Sic pronus agger] Eleganter, de pronâ iſtâ ad inferos viâ. ſed malene Vetus, *pronus aër*? ut velit ab aëre & occulto vento quodam rapi nos ad atram ſedem. *Lipſ.*

Gradumque] *At revocare gradum ſuperaſque evadere ad auras, hoc opus hic labor eſt.* F.

Vmbræ] Manes avidi, *vel* tenebræ palpabiles. *F.*

Lethe] Fluvius τῆς λήθης, id eſt oblivionis apud inferos, cujus latex potus demit curas, id eſt facit manes oblivıſci omnium rerum præteritarum. *F.*

Flexibus] Involvit amnem gravem, triſtem, id eſt Styga flexibus novem. *Novies Styx interfuſa coercet.* F.

Mæander] Celeberrimus Phrygiæ fluvius multis anfractibus ſinuoſus & flexuoſus. *F.*

Deſumtum hoc ex Ovidio in Metamorph. vide Hippol. 15. *Delr.*

Palus] Cocytus fluvius infernalis, ſtagnat iners Pyriphlegetonti in Acheruſia obvius *flumine languido Cocytus errans.* F.

Vultur, bubo,] Aves inauſpicatæ & ferales. *F.*

Coma

Omenque triſte reſonat infauſtæ ſtrigis:
Horrent opaca fronde nigrantes comæ,
Taxo imminente; quam tenet ſegnis Sopor,
Fameſque mœſta tabido rictu jacens;
Pudorque ſerus conſcios vultus tegit:
Metus, Pavorque, Funus, & frendens Dolor,
Aterque Luctus ſequitur, & Morbus tremens,
Et cincta ferro Bella: in extremo abdita
Iners Senectus adjuvat baculo gradum.
AM. *Eſtne aliqua tellus Cereris aut Bacchi ferax?*
TH. *Non prata viridi læta facie germinant;*
Nec adulta leni fluctuat Zephyro ſeges;
Non ulla ramos ſilva pomiferos habet:
Sterilis profundi vaſtitas ſquallet ſoli,
Et fœda tellus torpet æterno ſitu;
Rerumque mœſtus finis & mundi ultima:
Immotus aër hæret; & pigro ſedet.

Nox

Comæ] Arborum cacumina. *F.*

Taxo] Taxo lethali & venenata arbore Cocyto imminente ſeu incumbente. *F.*

Ovid. 4. Metamorph.

Eſt via declinis funeſta nubila taxo,
Ducit ad infernas per muta ſilentia ſedes.

Quam tenet ſegnis ſopor.] Virgilius:

In medio ramos, annoſaque brachia pandit
Vlmus opaca, ingens; quam ſedem ſomnia vulgo
Vana tenere ferunt. ———

illa quoque, quæ mox late noſter proſequitur, omnia ad Virgilii imitationem dicta ſunt. ait Maro:

Veſtibulum ante ipſum, primiſque in faucibus Orci
Luctus & ultrices poſuere cubilia curæ,
Pallenteſque habitant morbi, triſtiſque ſenectus,
Et metus, & maleſuada fames, & turpis egeſtas:
Terribiles viſu formæ, letumque laborque,
Tum conſanguineus leti ſopor, & mala mentis
Gaudia, mortiferumque adverſo in limine bellum. Delr.

Tabido] Herbipol. *rapido.* Moguntinenſ. & unus Venetus: *rabido.* ceteri; *tabido.* melius. fames enim, quaſi tabes, conficit. *Delr.*

Segnis ſopor &c.] *Adverte nativa & ſignantia epitheta.* F.

Baculo] Scipione. *F*

Cereris] Frumenti aut vini ferax? *F.*

Fluctuat] More undarum fluctuat à ventis agitata. *F.*

Non ulla ramos] Ait apud inferos nullam felicem arborem eſſe, ſed omnes (ut Cato loquitur) infelices. *D.*

Mundi] Res hujus mundi ultimæ & infimæ decidunt ad centrum illud, quo infernum locant poëtæ. *vel* illic mors & rerum exitus. *F.*

Quid

Nox atra mundo. cuncta mœrore horrida,
Ipſaque morte pejor eſt Mortis locus.
AM. *Quid, ille opaca qui regit ſceptro loca,*
Qua ſede poſitus temperat populos leves?
TH. *Eſt in receſſu Tartari obſcuro locus,*
Quem gravibus umbris ſpiſſa caligo alligat.
A fonte diſcors manat hinc uno latex:
Alter quieto ſimilis (hunc jurant Dei,)
Tacente ſacram devehens fluvio Styga:
At hic tumultu rapitur ingenti ferox,
Et ſaxa fluctu volvit Acheron invius

Rena-

Quid] Ubi autem ponit regiam ſedem Pluto? *F.*

Populos] Manes, umbras. Hercul. Oet. 1706. *F.*

Eſt in receſſu] Moguntin. *ſeceſſu.* idem paullo poſt: *Manat hinc uno latex Alter*, &c. hoc ſenſu; ab uno eodemque fonte duo manant latices, hinc quieto ſimilis & ſtagnans, ſtyx; inde turbulentus, & ſpumans, Acheron. *Alter* etiam habetur in Herbipol. & ſic legit Marmita. primus Daniel poſtea repoſuit; *ater.* hoc ſenſu, ex profundo erumpit ſtyx diſcors ſuo fonti. nam fons ille non adeo ater eſt, & inquietior. *Delr.*

Tartari] Vid. Hip. v. 841. *F.*

Diſcors] Duo latices diverſæ naturæ, alter quietus, alter impetuoſus. *Farn.*

Hunc jurant] Inviolabilem. *Dii cujus jurare timent & fallere numen.* Qui vero pejerat, annum unum & dies novem, *aliis, novem annos*, nectare & ambroſia interdictus, Deorum epulis arcetur. hic autem honos Stygi habitus propter auxilium, quod Jovi adverſus Titanas tulerunt Stygis filiæ Vis, Robur, Victoria: vel propter indicium conſpirationis deorum: *vel* quod beati cœlites per inferni odiū triſtitiamque jurantes ſe obligant ad rem eorum naturæ contrariam ſi pejerent, στὺξ enim à στυγέω, odi, vel quod diis & hominibus odio habentur, qui ad perjurium procliviores ſunt: *vel* quod omnibus elementis antiquior eſt aqua. *F.*

Tacente ſacram] Sine murmure, *vel* quod ipſe fluvius fere immotus eſt; *vel* quia fluit in locis ſilentibus. *F.*

At hic tumultu] Immiſcuerunt quidam libris lectionem unius m. s. *Aſt hinc:* male. *Hic* enim diſerte opponitur voci *Alter* verſûs 712. tuenturque ipſam noſtri omnes. *Grut.*

Acheron] Agamemn. v. 13. *F.*

Non qui in agro Bruttiorum eſt, apud quem Alexander Moloſſus fuit interfectus. *Strabo, Liviuſque.* ſed alter Epiri, ex Acheruſia palude pone Pandoſiam ortus, multis in ſe receptis fluminibus, magno impetu in Maryandinorum regionem influens. *Apollon. 2. Argonaut.* hunc enim inferorum fluvium eſſe antiqui fabulantur, quemádmodum ex Aretadis Cnidii lib. 2. rerum Macedonic. & Nymphodori Samii lib. 1. Heracl. doctiſſimus Apollonii Scholiaſtes commemorat, lib. 2. Argonaut. quo poëta dicit, Acherontem ſub terra multis volvi verticibus, tandemque ſe ſumma vi è maximo ſpecu effundere. item;

Ἐνθά-

Renavigari. cingitur duplici vado
Adverſa Ditis regia, atque ingens domus,
Vmbrante luco tegitur. hic vaſto ſpecu
Pendent tyranni limina: hoc umbris iter;
Hæc porta regni. campus hanc circa jacet,
In quo ſuperbo digerit vultu ſedens
Animas recentes. dira majeſtas Deo,
Frons torva; fratrum quæ tamen ſpeciem gerat,
Gentiſque tanta: vultus eſt illi Iovis,
Sed fulminantis. magna pars regni trucis
Eſt ipſe dominus; *cujus aſpectum timet*
Quidquid timetur. AM. *Verane eſt fama, inferis*
Tam ſera reddi jura, & oblitos ſui
Sceleris nocentes debitas pœnas dare?
Quis iſte veri rector, atque æqui arbiter?
THE. *Non unus alta ſede quæſitor ſedens*

Iudi-

Ἐνθάδε καὶ προχοαὶ ποταμοῦ ἀχέροντος ἴασιν.

Merito ergo Seneca:

Aſt hinc tumultu rapitur ingenti ferox,
Et ſaxa fluctu volvit Acheron.

Et Silius Italicus:

— hic Acheron ſanie craſſoque veneno
Æſtuat, & gelidam eructans cum murmure harenam,
Deſcendit nigra lentus per ſtagna palude. Delr.

Duplici] Utroque fluvio Styge & Acheronte. *F.*

Pendent] Propter ſpecum inflexum & deſcendentem. *F.*

Recentes] Quæ de novo advectæ ſunt. *F.*

Dira majeſtas Deo] Plutonis forma etiam à Claudiano deſcribitur l. 1. de raptu Proſerp.

Ipſe rudi fultus ſolio, nigraque verendus
Majeſtate ſedet: ſquallent immania fœdo
Sceptra ſitu: ſublime caput mæſtiſſima nubes
Aſperat, & diræ riget inclementia formæ.

Sed Senecam non adæquavit. *Delr.*

Fratrum] Iovis & Neptuni. *F.*

Sed fulminantis] Sed Jovis irati & fulminantis. *F.*

Quidquid] Ipſi manes horridi. *F.*

Tam ſera] Poſt tot annos fieri judicia de nocentibus & examinari, *Quiſquis apud ſuperos furto lætatus inani Diſtulit in ſeram commiſſa piacula mortem.* ſup. v. 579. *F.*

Alta ſede] Tribunali. *à ritu Rom.* Tribunali, non ſubſellio. tribunal altius, & fixum: minorum judicum ſubſellia inferiora, & loco movebantur. ſubſelliis judices delegati utebantur: tribunal erat judicum ordinariorum, maxime ejus, qui inter ceteros primus, & quaſi præſes. vide Polletum lib. 1. Fori Romani cap. 6. *Delr.*

Quæſitor] Vide Agam. v. 24. *F.*

Quæſitores, qui judicio præerant:

ideo

Iudicia trepidis ſera ſortitur reis.
Auditur illo Cnoſſius Minos foro;
Rhadamantus illo; Thetidis hoc audit ſocer.
Quod quiſque fecit, patitur: autorem ſcelus
Repetit, ſuoque premitur exemplo nocens.
Vidi cruentos carcere includi duces,
Et impotentis terga plebejâ manu
Scindi tyranni. Quiſquis eſt placide potens,
Dominuſque vitæ, ſervat innocuas manus,
Et incruentum mitis imperium regit,
Animoque parcit; *longa permenſus diu*

Feli-

ideo illi tribunal tribuit. Cicero pro Fonteio: *quid mihi opus eſt ſapienti judice? quid æquo quæſitore?* Quærere, nonnunquam ſignificat judicio præeſſe. Cicero pro Rabirio: *Accuſavi de pecuniis repetundis, judex ſedi, Prætor quæſivi.* porro quæſitorum genus duplex, de quo Broideus in Corollar. ad Polletum lib. 5. cap. 7. num. 2. vide Polletum l. 3. de foro Rom. D.

Sedens] Sedere ſollemne judicibus dum judicabant, de quo alibi: interea conſulere potes Pollet. libr. 1. cap. 5. *Delr.*

Sortitur] A ritu Rom. tranſlatum. In gravibus enim & dubiis cauſis tabellæ literis, C. condemnationis, A. abſolutionis, N. L. *non liquet* Ampliationis, in ciſtam vel urnam conjectæ ſortitione dederunt reis vel ſalutem vel capitis periculum. *F.*

Cnoſſius] Cretenſis, à Cnoſſo Cretæ urbe. *F.*

Minos] Rhadamantum & Æacum Iovis filios reges juſtos umbrarum judicio præfecit Pluto, Minoa arbitrum inſtituit, ſi quid difficile aut ἀπόῤῥητον incideret, *Et de te ſplendida Minos Fecerit arbitria.* F.

Poëtæ tres inferorum judices conſtituerunt, ſicut & Plato in Gorgia. idem tamen Plato in Apolog. Socratis, & Cicero 1. Tuſcul. Minoi, Rhadamantho, & Æaco, quartum adjungunt Triptolemum. *Delr.*

Thetidis] Æacus pater Pelei, cui Thetis peperit Achillem. *F.*

Quod quiſque] Vid. ſup. v. 226. *F.*

Suoque] Sibi non imperantis, crudelis, qui vivus plebi infligere verbera gaudebat. *F.*

Quiſquis] Quicunque in vivis citra inſolentiam uſus eſt ſua potentia, vel quiſquis placide ſibi ſuiſque affectibus imperavit, vitæ ſuæ æquus moderator. *F.*

Animoque parcit] Suo, quem non contaminat crudelitate & libidine, vel lege. *Animaque parcit*, id eſt, vitæ civium. *F.*

Haud aliter triga noſtrorum, & Scholiaſtes: tantoque confidentius admiſi, quod placeret Lipſio, Delrio, Commelino. Qui tamen, *Animo parcit*, heſc interpretantur, *non contaminat animum crudelitate.* neſcio an ſatis exprimant vim verborum: parcit enim animo, qui ei moderatur, qui ei non indulget. Ovidius lib. 1. de Ponto Eleg. VI.

Parcendum eſt animo miſerabile vulnus habenti.

Arnobius lib. 7. adverſ. Gentes: *Ut parvuli puſiones quo animis parcant, abſtineantque ploratibus, paſſerculos, pupulos, equleos, panes accipiunt, quibus avocare*

care

Felicis ævi ſpatia, vel cœlum petit,
Vel læta felix nemoris Elyſii loca,
Iudex futurus. ſanguine humano abſtine,
Quicunque regnas. ſcelera taxantur modo
Majore veſtra. AM. *Certus incluſos tenet*
Locus nocentes? utque fert fama, impios
Supplicia vinclis ſæva perpetuis domant?
THE. *Rapitur volucri tortus Ixion rota.*
Cervice ſaxum grande Siſyphia ſedet.
In amne medio faucibus ſiccis ſenex

Secta-

care ſe poſſint. Quem locum injuriæ vexat Colvius Notis in Apuleium lib. 8. dum modo tentat reſcribere, *quo lacrimis parcant*; modo, *quo animos paſcant.* Grut.

Longa] Poſt longam & felicem vitam. *F.*

Vel cœlum] Vel per ἀποθέωσιν, in divorum numerum refertur. *F.*

Vel læta] Vel migrat in Elyſium. vid. Troad. v. 942. *F.*

Elyſii loca] Interpunctio hæc auribus meis morbus eſt. quin diſtinxerim, quamvis nullo velificante manuſcripto codice,

—— vel cœlum petit,
Vel læta felix nemoris Elyſii loca,

Iudex futurus. Sanguine humano &c. Vult nimirum reges omnes qui comi animo populos ſuos colunt, & ab iis coluntur, fieri à morte judices Infernales. Quid caperas frontem novitie Critice? tres ibi tantum, inquis, judices. Quid ſi negem? Plato ſane extremo Apologiæ Socratis diſerte ſcribit: Εἰ γάρ τις ἀφικόμενος εἰς ᾅδου, ἀπαλλαγεὶς τουτωνὶ τῶν φασκόντων δικαστῶν εἶναι, εὑρήσει τοὺς ὡς ἀληθῶς δικαστάς, οἵπερ καὶ λέγονται ἐκεῖ δικάζειν, Μίνως τε καὶ Ῥαδάμανθος καὶ Αἰακὸς καὶ Τριπτόλεμος, καὶ ἄλλοι ὅσοι τῶν ἡμιθέων δίκαιοι ἐγένοντο, &c. Et quid ſi plures poneret ipſe Seneca? ponit profecto Hercule Oetæo, v. 1556.

Non tamen viles eris inter umbras;
Æacumque inter geminoſque Cretas
Fata diſcernes ——

Ita enim ibidem legendum, ſuaſu membranarum noſtrarum. *Grut.*

Taxantur] Plectuntur majore modo quam hic apud nos, *vel*, majore menſura & pœna quam ſcelera commiſſa erant, cum quiſque patiatur eodem genere quo peccarit. *F.*

Certus] Neceſſaria perſonæ interpoſitio, ſi per interrogatiouem iſta. ſed Mog. hæc omnia Theſeo tribuit, & abſque interrogationis nota. non deterius. *Delr.*

Rapitur] Junonem de adulterio interpellare auſus è nube, quam Jup. pro Junone ſubjecit. Centauros genuit. Cum vero gloriatur ſe cum regina Deorum rem habuiſſe, fulmine ad inferos detruſus rotæ ſerpentibus implexæ alligatus *volvitur aſſiduus, dum ſe reſugitque fugitque.* F.

Cervice] Vid. Hippolyt. v. 1226. F.

In amne] Tantalus, vel quod Pelopem diis epulandum appoſuiſſet; vel quod ad deorum ſecreta admiſſus ea evulgaſſet, ad inferos Eridano fl. mento tenus immerſus, *Quærit aquas in aquis & poma fugacia captat.* vide Thyeſt. act. 1. *F.*

Eidem-

Sectatur undas, abluit mentum latex;
Fidemque cum jam ſæpe decepto dedit,
Perit unda in ore: poma deſtituunt famem.
Præbet volucri Tityus æternas dapes.
Vrnaſque fruſtra Danaides plenas ferunt.
Errant furentes impiæ Cadmeides:
Terretque menſas avida Phineas avis.
AM. *Nunc ede nati nobilem pugnam mei.*
Patrui volentis munus, an ſpolium refert?
THE. *Ferale tardis imminet ſaxum vadis,*
Stupente ubi unda ſegne torpeſcit fretum:
Hunc ſervat amnem cultu & aſpectu horridus,
Pavidoſque manes ſqualidus geſtat ſenex;
Impexa pendet barba, deformem ſinum
Nodus coërcet, concavæ lucent genæ,

Fidemque] Cum jam feciſſet Tantalo ſpem ſe poſſe eam capere. *F*

Præbet] Vide, Hippol. v. 1228. *F.*

Tityus] Lucretius:

Sed Tityus nobis hic eſt, in amore jacentem,
Quem volucres lacerant, atque exeſt anxius angor,
Aut alia quavis ſcindunt torpedine curæ.

eleganter hæc explicat Pierius l. 18. Hieroglyph. *Delr.*

Vrnaſque] L. Danai filiæ quæ & Belides ab avo Belo, patris juſſu maritos ſuos, filios Ægypti, prima nocte peremerunt omnes ad unam, hac pœna damnatæ, ut aquis pertuſis ſitulis ſeu urnis haurientes dolium item perforatum implere nitantur. *F.*

Cadmeides] Cadmi neptes Agave. Ino, Autonoe &c. quæ Pentheum dilaceraverunt. *F.*

Avis] Harpya. vide Thyeſten. v. 153. *F.*

Patrui] Accepit ne Cerb. donum à volente Plutone patris ſui Iovis fratre, an ſpolium ab invito Plutone abactum? *F.*

Amnem] Styga. *F.*

Pavidos] Animas trementes. *F.*

Senex] Charon, cujus deſcriptio ex Æneid. 6. petita. *F.*

Impexa] *Cui plurima mento Canicies inculta jacet.* F.

Deformem] *Sordidus ex humeris nodo dependet amictus.* F.

Concavæ lucent genæ] *Stant lumina flamma, &c.* Vel mole pellucent genæ. *F.*

Oſſa atque pellis Charon totus eſt. Non aliter Manuſcripti, Pariſienſis etiam & Baſileenſis. Sic Plautus Aulularia:

Quin exta inſpicere in ſole etiam vivo licet;
Ita is pellucet quaſi laterna Punica.

Nihil itaque me movet vir doctus, qui mavult: -- *concavæ ſquallent genæ.* Raphel.

Hæc eſt conſentiens omnium m. s. lectio; non, *ſqualent genæ*, quod extat in aliquot retro editis. Lux autem iſta à macie extremâ. Nam quod ſint, qui velint reſpexiſſe Poëtam ad Virg. —— *ſtant lumina flammâ*; quei potuit? aliud enim oculus, aliud gena, & quidem

Regit ipſe conto portitor longo ratem:
Hic onere vacuam litori puppim applicans
Repetebat umbras; poſcit Alcides viam,
Cedente turba: dirus exclamat Charon;
Quo pergis audax? ſiſte properantem gradum.
Non paſſus ullas natus Alcmena moras,
Ipſo coactum navitam conto domat,
Scanditque puppem. cymba populorum capax
Succubuit uni. ſedit, & gravior ratis
Vtrinque Lethen latere titubanti bibit.
Tunc vaſta trepidant monſtra, Centauri truces,

Lapi-

dem concava. Commelinus eò accommodat Plauti *agnum curioſum*, tamquam pelluceret ac lucem tranſmitteret. ſed an id admittent Anatomici? Suſpicabar aliquando, *lugent genæ*; ut lividas fuiſſe velit; confirmatumque ibam loco Martialis, vocantis alibi lib. 14. lanas pullas, *lugentes*. quod ut referebam Meliſſo noſtro, ſubjiciebat ſtatim, planius futurum, *livent genæ*. Grut.

Portitor] Vel quia portitorium capit, quo reſpexit Propertius:

—— ubi portitor æra recepit:

vel quia vehit. nam pro vectore ſimpliciter utuntur Columella, Lucanus, & Martialis. *Delr.*

Hic onere vacuam] Oſſa atque pellis totus eſt, ita Charon macer. Al. leg. onere vacuus i. Charon levem, imo nullam habens vecturam. *F.*

M. s. o. uno excepto, *vacuus*. recte. i. nullam habens vecturam, *litori puppim applicans*, ut facilius exſcenderet; *repetebat undas*, i. altam paludem. ſententia perſpicua. quare *undas* in *umbras* cum libro Lipſii mutare nolim. *Commel.*

Litori] Citeriori, ad petendas animas. *F.*

Repetebat] Cymbam evacuabat, & alias umbras tanquam novum onus repetebat. Legitur etiam *Repetebat undas*; Quod Ianus Gruterus ſic exponit. Repetebat illam vocem, ſæpius iterabat Undas, Undas, ſubaudito, venite ad undas ô animæ. Faceret huc illud Livii lib. 41, una vox audiebatur ad mare vocantium, id forte temere ab uno clamatum, totis paſſim perſonabat caſtris. *F.*

Charon] Arbiter vocat; *Prothea*. ſed ei omnes ceteri repugnant; niſi forte Iuvenal. Sat. 3. ſcripſerit

—— tetrumque novitius horret
Protea —— non, ut legitur; *Porthmea*. ſed hoc non eſt temere affirmandum. nam, *Porthmeus*, optime Charonti quadrat, ſignificat enim portitorem, quod nec Tortellium fugit, & v. l. Juvenalis, & antiqua ſcholia continent; *porthmea*. quare mallem apud Arbitrum repudiato Proteo legere *vix navita porthmeus:* nec fruſtra geminantur hæ voces. aliud enim navitæ, aliud ſæpe portitoris officiũ. *D.*

Ipſo coactum] Obſervat. Iſac. Pontanus. Ms. Cantabrigienſem legere *proprio coactum*, &c. Quod revera multo propius rem ſignificat. F.

Cymba] *Gemuit ſub pondere cymba Sutilis, & multam accepit rimoſa paludem.* F.

Gravior] Onerata majori pondere, quam ſolebat advectis umbris. *F.*

Centauri] Omnium rerum ſimulachra apud inferos eſſe perhibentur, ſicut animæ apud ſuperos: hæc vera

vi-

Lapithaque multo ad bella ſuccenſi mero.
Stygiæ paludis ultimos quærens ſinus
Fecunda mergit capita Lernæus labos.
Poſt hæc avari Ditis apparet domus:
Hic ſævus umbras territat Stygius canis,
Qui trina vaſto capita concutiens ſono
Regnum tuetur: ſordidum tabo caput
Lambunt colubræ: viperis horrent jubæ:
Longuſque torta ſibilat cauda draco;
Par iræ forma. ſenſit ut motus pedum,
Attollit hirtas angue vibrato comas,
Miſſumque captat aure ſubjecta ſonum,
Sentire & umbras ſolitus. ut propior ſtetit
Iove natus, antro ſedit incertus canis,
Et uterque timuit. ecce, latratu gravi

Loca

viſo victore tremuerunt. Herc. Oet. 1706. *F.*

Hos etiam cum Hydra Virgil. 6. *Æ*neid. in foribus inferorum ſtatuit. *D.*

Lapithaque] Quos Ixion è nube genuiſſe fingitur ſuperne humana forma, inferne equina: hi primi ex equis pugnabant, ut & Lapithæ frenos & ſtrata equorum inveniſſe dicuntur. Uterque Theſſaliæ populus ſuper mero ferox, ut in Pirithoi nuptiis. *F.*

Stygiæ] Hydra mergit ima Styge capita fœcunde repullulantia, ſup. v. 289. *F.*

Hic ſævus] Scholiaſtes agnoſcit, *ſcævus*. Grut.

Qui trina] *Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci perſonat.* F.

Sibilat] Pilos habet ſerpentinos & Draconem pro cauda. *F.*

Par iræ] Terribilis forma, terribilis ira. *F.*

Miſſumque captat] Aure terræ appoſita ſonum ex longinquo captat quod probat experientia, ſed id hominum proprium: at Cerberus canis inferorum & canes ſurrigunt aurem. quare licet in o. l. legatur *ſubjecta*, mallem cum Lipſio legere; *ſubrectâ*; quod canibus ſonum captantibus familiare fatebuntur, quibus erectæ & patulæ ad verum admittendum aures. *Delr.*

Sentire] Etiam leves umbras auditu explorare ſolitus. *F.*

Sedit] Vulgo *cedit*. Nunquam tam cito; poſtmodum forte cederet dira bellua. an ergo; *cedit*, quod habēt Lipſ. & Veneti omnes, ſignificat cedere cœpit; præfero lectionem Eguiani, & Moguntini, & Herbipolenſ. & Lugd. *ſedit*: qui jacebat, Hercule adveniente non dignatus in pedes ſurgere, ſed dumtaxat anteriori corporis parte pauliſper ſeſe erigere, poſteriore ſedere. & hoc moloſſicum. *Delr.*

Et meus, & olim editus, *antro ſedit.* recte. Non enim fugit, nec decuit Cerberum: ſed aſſedit, ambiguus quietis an pugnæ. *Lipſ.*

M. s. o. *ſedit*, proba lectio; id eſt dubius hæſit. Nam ſi ceſſiſſet Canis, Herculi, utpote fugato hoſte, nihil erat timendum. at verſu demum 804. antro cedit. *Commel.*

Timuit

Loca muta terret, ſibilat tortos minax
Serpens per armos: vocis horrendæ fragor
Per ora miſſus terna felices quoque
Exterret umbras. ſolvit à læva ferox
Tunc ipſe rictus, & Cleonæum caput
Opponit, ac ſe tegmine ingenti clepit:
Victrice magnum dextera robur gerens,
Huc nunc & illuc verbere aſſiduo rotat,
Ingeminat ictus. domitus infregit minas,
Et cuncta laſſus capita ſubmiſit canis,
Antroque toto ceſſit. extimuit ſedens
Uterque ſolio dominus; & duci jubet:
Me quoque petenti munus Alcidæ dedit.
Tunc gravia monſtri colla permulcens manu
Adamante texto vincit; oblitus ſui
Cuſtos opaci pervigil regni canis
Componit aures timidus; & patiens trahi,
Herumque faſſus, ore ſubmiſſo obſequens

Utrum-

Timuit] Sup. v. 45. *F.*

Serpens] Serpentini pili, jubæ è ſerpentibus. *F.*

Rictus] Pellem Cleonæi leonis ſiniſtro ſuo brachio obvolutam ſolvit, qua ſe tegit oppoſito capite cani. περικλῆς, inquit Apollod. χειρωσάμενος τὸν λέοντα, τὴν μὲν δορὰν ἠμφιάσατο. τῷ χάσματι δὲ ἐχρήσατο κόρυθι. F.

Clepit] A κλέπτω, quod & ipſum à καλύπτω. qui enim clam & latenter quid ſubtrahit, idem occulit tegitque. *F.*

Robur] Clavam. *F.*

Infregit] Remiſit minas, depoſuit iram. *F.*

Cuncta] Tria, al. centum, *bellua centiceps*. *F.*

Antroque] Aditum dedit Herculi. *Farn.*

Uterque ſolio dominus] Pluto & Proſerpina. *F.*

Sic vulgati libri, hoc eſt, Pluto & Proſerpina m. ſ. vero habent, *utrumque*, hoc eſt, Cerberum & Herculem: malo, *Uterque*, propter præcedens *extimuit*. Delr.

Duci] Addicitque canem Herculi ducendum, quo libeat. *F.*

Me quoque] Et Herculi petenti dedit me in vinculis ibi detentum, qui cum Pirithoo adveneram ad rapiendum Proſerpinam. *F.*

Adamante] Catena è ſolido ferro. ſolidas enim duraſque res appellant Poëtæ adamantinas, veluti ex adamante factas, *Quis Martem tunica tectum adamantina, &c.* Legitur etiam *Adamante texto vinxit.* F.

Sui] Suarum virium, & ſolitæ ferociæ. *F*

Herumque] Agnoſcens Herc. ſui domitorem & dominum. *F.*

Cauda

Vtrumque cauda pulſat anguifera latus.
Poſtquam eſt ad oras Tænari ventum, & nitor
Percuſſit oculos lucis ignotæ, novos
Reſumit animos vinctus, & vaſtas furens
Quaſſat catenas: pene victorem abſtulit.
Pronumque retro vexit, & movit gradu,
Tunc & meas reſpexit Alcides manus:
Geminus uterque viribus tractum canem
Ira furentem, & bella tentantem irrita,
Intulimus orbi. vidit ut clarum æthera,
Et pura nitidi ſpatia conſpexit poli,
Oborta nox eſt, lumina in terram dedit,
Compreſſit oculos, & diem inviſum expulit,
Aciemque retro flexit, atque omni petiit
Cervice terram: tum ſub Herculea caput
Abſcondit umbra. Denſa ſed læto venit
Clamore turba, frontibus laurum gerens,
Magnique meritas Herculis laudes canit.

Cauda] Adulando in obſequium. F.

Ad oras] Ad extremas & ſummas portas ſpeluncæ Tartareæ. ſup. v. 586. *F.*

Nitor] Poſtquam clara lux ſuperæ auræ ſuo fulgore Cerberi oculos hujuſmodi luci non aſſuetos perſtrinxit, reſumit priorem ferociam & indignans reluctatur. F.

Percuſſit oculos lucis ignotæ] Ego malim, *lucis ignotæ bono*, *Reſumit animos.* hac mente. Poſtquam Cerberus ſupera attigit, & lucis dulcedo ac bonum objecta oculis: luctatur, & negat vinci. *Lipſ.*

Ingenioſe quidem, qui ſupponunt *lucis ignotæ bono.* ſed nonne conſtructio nimis coacta? *nitor percuſſit oculos bono lucis ignotæ.* videtur: tantoque magis, quod reſpectu Cerberi lux potius triſtis. Videantur Poëtæ de conſternatione equorum Plutonis rapientis Proſerpinam. *Grut.*

Reſpexit] Profeſſus ſibi mea ope & manu auxiliari opus eſſe. F.

Geminus] Herculis & meis. F.

Oborta] Tenebris aſſueto caliginem induxit Sol, declinavit oculos ad terram, imo clauſit, ne lucem admitterent. F.

Omni] Vel tota cervice, id eſt, pervicaciter, vel omni, id eſt, triplici cervice. F.

Turba] Chorus è plebe Thebana lauro in lætitiæ atq; victoriæ ſignum coronatus canit. F.

CHORVS THEBANORVM.

Chorus Herculis victoriam ex inferis reportatam canit, & cæteras illius laudes admiſcet.

Natus Euryſtheus properante partu,
Juſſerat mundi penetrare fundum:
Deerat hoc ſolum numero laborum,
Tertiæ regem ſpoliare ſortis.
Auſus eſt cæcos aditus inire,
Ducit ad manes via qua remotos
Triſtis, & ſilva metuenda nigra:
Sed frequens magna comitante turba.
Quantus incedit populus per urbes
Ad novi ludos avidus theatri:
Quantus Eleum coit ad Tonantem,
Quinta cum ſacrum revocavit æſtas:
Quanta, cum longæ redit hora noctis,
Creſcere & ſomnos cupiens quietos
Libra, Phœbeos tenet æqua currus,

Turba

PRoperante] Cum Jupiter inter Divos dixiſſet de die quo Hercules natus foret, cæteris illum dominaturum, qui eo die naſceretur: Iuno per Lucinam remorata Alcmenæ partum, uxoris Stheneli regis Mycenarum partum acceleravit, unde natus eſt Euryſtheus ſeptimo menſe. F.

Fundum] Medium terræ centrum, in quo inferos plerique locabant. F.

Tertiæ] Plutonem, cui in Saturni patris poſſeſſionum diviſione inferorum imperium ſorte obvenerat. F.

Frequens] Frequentata magno deſcendentium numero. F.

Quantus] Non rarior quam coit multitudo ad novos ludos theatrales. 2. ad Olympica certamina. 3. ad Cereris Sacra. F.

Eleum] Concurrit ad ludos Iovis Olympici, qui prope Piſam Elidis urbem celebrantur. Elidi annumerat Strabo, quicquid inter Achaiam & Meſſeniam, uſque ad mare jacet. *Delr.*

Coit] Al. leg. *Ruit ad Tonantem.* Al. *currit ad.* ſed male. F.

Quinta] Quarto quidem expleto anno, quinto ineunte, neque enim Olympias vel luſtrum quinque abſolutos annos complectitur. F.

Revocavit] Feſtum Iovi celebravit. F.

Æſtas] Annus vel æſtas confecta Autumno jam cœpto, ubi longiores noctes & ſomnos reddit Sol in Libra ab æquinoctio autumnali. *Libra die ſomnique pares ubi fecerit horas.* F.

Annus, ſed inchoatus peractâ æſtate, cœpto autumno. ſic æſtas ſumitur Hercul. Oet. 597. ſic *hiemes* à Catullo, & aliis. vide Corradum in l. 1. Æn. *Delr.*

Turba ſecretam Cererem frequentat,
Et citi tectis properant relictis
Attici noctem celebrare myſtæ:
Tanta per campos agitur ſilentes
Turba: pars tarda gradiens ſenecta,
Triſtis, & longa ſatiata vita:
Pars adhuc currit melioris ævi,
Virgines nondum thalamis jugatæ,
Et comis nondum poſitis ephebi,
Matris & nomen modo doctus infans:
His datum ſolis, minus ut timerent,
Igne prælato relevare noctem.
Cæteri vadunt per opaca triſtes:
Qualis eſt nobis animus, remota
Luce, cum mœſtus ſibi quiſque ſentit
Obrutum tota caput eſſe terra.
Stat chaos denſum, tenebræque turpes,

Et co-

Secretam] Myſtica Cereris Eleuſinæ ſacra ſup. v. 300. F.

Citi] Myſtæ enim δᾳδοῦχοι facem accenſam tenentes currebant ad templum Cereris, prius Eleuſin. F.

Tectis relictis] Per agros celebrabantur hæc Cerealia, & noctu. Attici enim diem à ſolis occaſu auſpicabantur. F.

Tanta] Tanta multitudo frequentat viam illam ad inferos. F.

Pars adhuc] Qui ſunt fortioris ætatis currere valent. F.

Comis] Ephebi, qui nondum comam (quam, ut dignoſcerentur impuberes à puberibus, aluerunt) detondebant, eamque pro more, numinis alicujus aræ conſecrabant. F.

Matris] Qui jam primum didicerat appellare matrem, quam modo mammam vocabat. *vel*, matris nomen pronunciare.

Infantumq; animæ flentes in limine primo
Quos dulcis vitæ exortes, & ab ubere raptos,
Abſtulit atra dies, & funere merſit acerbo. Virgil. Æneid. 6. F.

His datum] His infanribus conceſſum præferre cereum vel candelam, quæ tenebras & timorem arceat; ut adultis facem. F.

Cæteri] Cæteri manes per loca illa obſcura deſcendunt, animo non minus triſtes, quam ſi quis noſtrum hic per tenebras præceps decideret in foveam ſeu antrum profundum. F.

Obrutum] Alludir hic poëta ad loca ſubterranea ſimilia Cryptæ Neapolitanæ, quam ipſemet nobis deſcripſit Epiſtola LVII. *Nihil illo carcere longius, nihil illis faucibus obſcurius, quæ nobis præſtant, non ut per tenebras videamus, ſed ut ipſas, &c.* Quæ conſulantur: ex iis enim lux petenda eſt huic loco.

Stat chaos] Non moventur confuſe illius voraginis tenebræ denſæ & quaſi palpabiles. F.

Color noctis]. Tenebræ coloris expertes ſunt: nocti tamen Poëtæ tribuunt atrum colorem, qui doloris & luctus

Et color noctis malus, ac ſilentis
Otium mundi, vacuaque nubes.
Sera nos illo referat ſenectus.
Nemo ad id ſero venit, unde nunquam,
Cum ſemel venit, potuit reverti.
Quid juvat durum properarè fatum?
Omnis hac magnis vaga turba terris
Ibit ad manes, facietque inerti
Vela Cocyto. tibi creſcit omne,
Et quod Occaſus videt, & quod Ortus:
Parce venturis; tibi, Mors, paramur:
Sis licet ſegnis, properamus ipſi.
Prima quæ vitam dedit hora, carpſit.
Thebis læta dies adeſt:
Aras tangite ſupplices,
Pingues cædite victimas:
Permiſtæ maribus nurus
Solemnes agitent choros.
Ceſſent depoſito jugo
Arvi fertilis incolæ.
Pax eſt Herculea manu
Auroram inter & Heſperum:

Et qua

luctus proprius eſt, malum appellant Romani *nigrum*. F.

Vacuaque] Pluviæ inanes, & nubium tantum ſimulachra. F.

Properare] Non periculis objiciendo, & fatis quaſi eundo obviam. F.

Facietque] Omne humanum genus. Stygiam paludem trajiciet. F.

Tibi] Neque aliud vita eſt quam ad mortem via, *ut enim in utero præparamur vitæ. ſic in hac vita illi loco, &c.* Senec. epiſt. 102. F.

Thebis læta] Sed legitur etiam *Thebis læta dies abeſt*. F.

Hortatur populum, ut ſoſpite Hercule Diis gratias agant. *Delr.*

Ab Euripide, ut multa alia, Θήβαις ἱερὸν φῶς. Et paulo ante, χοροὶ χοροὶ καὶ θαλίαι μέλουσι Θήβαις. Quod noſter, *Solennes agitent choros.* *Scalig.*

Aras] Sacrificate: Supplicibus enim precantibus, ſacra facientibus & jurantibus manu aras tangere moris erat. F.

Choros] Choreas, in ſacris enim ſaltare ſolitum. F.

Ceſſent] Ferientur agricolæ à laboribus. F.

Auroram] Ab Auroræ ortu ad occaſum veſperi. *ſupra.* v. 35. i. Ab India ad mare Atlanticum. F.

Et qua ſol medium tenens
Vmbras corporibus negat.
Quodcunque abluitur ſolum
Longo Tethyos ambitu,
Alcidæ domuit labor.
Tranſvectus vada Tartari
Pacatis redit inferis.
Iam nullus ſupereſt timor:
Nil ultra jacet inferos,
Stantes ſacrificus comas
Dilecta tege populo.

ACTVS QVARTVS.

HERCVLES. THESEVS. AMPHITRYON. MEGARA.

Hercules à cæde Lyci reverſus advocatis. Diis ſacra facturus in furorem vertitur, & ὑπὸ μανιάδος νόσου τὰς φρένας διαστραφεὶς ſuam uxorem cum liberis occidit, deinde in ſomnum labitur.

VLtrice dextra fuſus adverſo Lycus
Terram cecîdit ore: tum quiſquis comes
Fuerat tyranni, jacuit & pœna comes.
Nunc ſacra patri victor & ſuperis feram,

Cæſiſ-

Et qua] Meridiem verſus, ubi Sol verticalis non reddit corporibus umbram, ut in Syene civitate in confinibus Æthiopiæ atque Ægypti, directa & perpendiculari linea ſub æſtivo Tropico ſita, ſole in Cancro exiſtente, nulla de corporibus ſexta hora jactatur umbra. F.

Tethyos] Uxoris Oceani, pro mari. *Metonymice*. F.

Iam nullus] Et ipſis inferis devictis non eſt quod ultra timeamus. F.

Stantes] Horrentes & arrectas, ſacerdote ſc. afflato divinitus in re divina. F.

Sacrificus] Sacrifice: Antiptoſ. F.

Populo] Herculi ſacra, qua coronatus deſcendit ad inferos. alii ferunt Herculem ex alba populo in ripa Acherontis inventa ſibi coronam contexuiſſe, Κρατὶ δ' ἔχων λεύκην ἡρακλέος ἱερὸν ἔρνος. F.

TErram cecîdit] Tres manuſc. & Lugdunenſ. cum veter. excuſis *cecidit*. Solus forte Ariſtides Orat. contra proditores myſteriorum, ea negat Herculi contigiſſe, quæ de furore illius hoc actu narrantur. *D.*

Cur

Caſiſque meritus victimis aras colam.
Te, te, laborum ſocia & adjutrix precor,
Belligera Pallas, cujus in læva ciet
Ægis feroces ore ſaxifico minas.
Adſit Lycurgi domitor & rubri maris,
Tectam virenti cuſpidem thyrſo gerens:

Geminum-

Cur Critici retinere maluiſtis? *Terram petivit:* an quia minus Latine? at dicitur, opinor, *cadere pugnis, calcibus, &c.* an quia prima ſyllaba producitur? ita arbitrabatur amicus meus: falſo. nam & infra ecce verſu 1036.

Tibi hunc dicatum maximi conjux Iovis
Gregem cecidi. ——
& Iuvenalis Satyrâ III.
——*petulans qui nullum forte cecidit.*

Bonum igitur factum, quod lectionem omnium m. s. revocaverim, ejectâ aliâ ſpuriâ. Ceterum quod placet Commentatori novo, fortes fere terram momordiſſe, ne quis gemitus anteactâ vitâ indignus à circumſtantibus exciperetur; haud ei acceſſerim, gnarus tale ab omnibus promiſcue fieri, qui proni cadunt. proni, inquam: caditur namque etiam in latera, in tergum; ut pluribus demonſtravi in Diſſertatiunculis meis ad Cornelium Tacitum. *Grut.*

Meritas aras] Deorum ſic meritorum. F.

Quibus pro accepto beneficio victimæ debentur. ſic ſumunt Ovidius & alii, quos congerit Briſſonius l. 1. Formul. pag. 114. *Delr.*

Laborum ſocia] Pallas Herculi ſe ad omnia certamina ducem præbuit, & Hercules quandocumque ſibi contra hoſtes, quorum metuenda vis videbatur, tela dirigenda, in Minervæ auxilio ſpem ponebat. auctor Ariſtides orat. in Minervam, eo reſpicit. *Delr.*

Belligera] Quam belli & conſilii Deam (ut quæ clypeo & haſta armata è Iovis cerebro ſit nata) Hercules in omni certamine præſentem habuit ducem, præſidem, auxiliatricem. F.

Ægis] Vide Agamem. v. 524. F.

Scutum Palladis, cui Meduſæ caput infixum contectum pelle capræ Amaltheæ; quam poëtæ modo Iovi, modo Palladi tribuunt. Martialis ait fuiſſe thoracem Palladis, Muſæus & Homerus Iovis thoracem: Lactantius Iovis clypeo; Seneca & Pauſanias Minervæ ſcuto inducunt. Palladis autem hic habitus, pro lorica, ei pellis Pallantis necati, in caſſide, Typhon cælatus; in dextra, haſta pluſquam cubitûm quatuor; in læva ſcutum cum eburneo Gorgonis capite; in talis, pennæ ejuſdem Pallantis & pone cubans draco. dicitur è Iovis capite haſtam vibrans, unde & nomen ſortita, proſiluiſſe. Eadem belli præſes & olei inventrix fingitur: quia videlicet juſtis bellis pax invenitur, & bella ad pacem ſtabiliendam geri debent. *Delr.*

Lycurgi] Bacchus, qui, Lycurgi Thraciæ regis vites omnes è Thracia in Bacchi odium excindere conantis falcem in ſua crura convertit, illique furorem immiſit, quo correptus uxorem & liberos trucidavit, ipſe denique à Pantheris in Rhodope dilaniatus eſt. F.

Rubri] Quod Bacchus tranſvectus Indiam primus devicit. Thyeſt. 370. *Farn.*

Cuſpidem] Pampinis inviolatam haſtam. ſupra v. 72. F.

Geminumque numen, Phœbus & Phœbi ſoror,
Soror ſagittis aptior, Phœbus lyra;
Fraterque quiſquis incolit cœlum meus,
Non ex noverca frater; huc appellite
Greges opimos. quidquid Indorum ſeges,
Arabeſque odoris quidquid arboribus legunt,
Conferte in aras; pinguis exundet vapor.
Populea noſtras arbor exornet comas:
Te ramus oleæ fronde gentili tegat,
Theſeu: Tonantem noſtra adorabit manus.
THE. *Dii conditores urbis, & ſilveſtria*

Tru-

Phœbus] Diana ſemper venatrix. Apollo Arcitenens & ἑκηβόλος ſed lyræ ſibi à Mercurio donatæ ſæpe vacans: Muſarum ſcil. præſidio celebris. F.

Fraterque] Et quicunque indigetes Iovis filii ſunt, ſed non ex Iunone. F.

Huc appellite] Admovete huc ô famuli victimas pinguiores. *Farn.*

Opimos] Oves *lectæ*, porci *eximii*, boves *egregii* dicebantur vel opimi. F.

Quidquid] Quicquid aromatum vel thuris præbet India terra ferax & Arabia. F.

Odoris] Odoriferis arboribus, Oed. 117. F.

Pinguis] E victimis incenſis pinguis vapor, id eſt, *κνίσα* exundet, *alii leg.* exudet. *vel* thus pingue. F.

Populea] Supra v. 893. F.

Gentili] Theſeus enim rex Athenarum. Olea autem ejuſdem urbis propria eſt, utpote pacis ſymbolum, nata in contentione Palladis cum Neptuno de nomine & tutela urbis. F.

Dii] *Alii* leg. *Qui &c.* & poſtea. *colis. Dato thura flammis.* F.

Conditores] Cadme, qui Iovis monitu primus Thebas condidiſti, & Amphion, qui teſtudinis à Mercurio donatæ ſono ſaxa ad arcis Thebanæ conſtructionem traxiſti. F.

Dii conditores] Suſpicor delendam Theſei perſonam, & omnia adhuc Herculi relinquenda, uſq; dum Amphitryo; *Nate manantes, &c.* Delr.

Silveſtria] Speluncas Citheronis Bœotiæ montis, quo Dirces vinculis ſoluta Antiope fugiens peperit enutrivitque Zethum agreſtem, immanem, ἄμικτον cum fratre Amphione. *alii legunt, Ceti, ut ſit antrum immanis illius ſerpentis & ingentis & inſtar Ceti* à Cadmo cæſi, ſupra v. 259. F.

Trucis antra Zethi] En tibi lectionem veterem: *Trucis antra Theti* (recentiores, *Ceti*) *nobilis* (vel *nobiles*) *Dirces aquas,*

Laremque regis (q. addunt, *qui*) *advenæ Tyrium colis,*
Her. *Date thura flammis.*

Dum accelerare vult ſacrificium Hercules, orationem Theſei interrumpit. *Theti*, al. *Ceti*. utrumque falſum exiſtimo. nam quum deos urbis conditores invocet, non dubito quin ex Apollodori Bibliothecæ libr. 3. legendum ſit Zethi; Γαμεῖ Ζῆθος μὲν Θήβην, ἀφ' ἧς ἡ πόλις Θῆβαι. verum ſi hoc nomine ſerpentem intelligas, ut veteres Gloſſatores omnes, hærebis. ſerpentem enim occidit Cadmus, Cadmum vero Zethus. adde quod ſerpentem qui ad fontem

Dircen

Trucis antra Zethi, nobiles Dirces aquas,
Laremque regis advena Tyrium colens,
Date thura flammis. AM. *Nate manantes prius*
Manus cruenta cæde & hoſtili expia.
HER. *Vtinam cruorem capitis inviſi Deis*
Libare poſſem, gratior nullus liquor
Tinxiſſet aras. victima haud ulla amplior
Poteſt, magiſque opima mactari Iovi,
Quam rex iniquus. AM. *Finiat genitor tuos*
Opta labores: detur aliquando ocium,
Quieſque feſſis. HER. *Ipſe concipiam preces,*
Iove meque dignas. Stet ſuo cœlum loco,
Tellusque & æther: aſtra inoffenſos agant
Æterna curſus: alta pax gentes alat:
Ferrum omne teneat ruris innocui labor,
Enſeſque lateant: nulla tempeſtas fretum
Violenta turbet: nullus irato Iove
Exſiliat ignis: nullus hyberna nive

Nutritus

Dircen à Cadmo necatus fuit. Dercyllum Euripidis interpres Græcus nominat. *Commel.*

Dirces aquas] Vid. Theb. v. 126 F.

Dirce quia Antiopam, Amphionis & Zethi matrem, perſequebatur; ab iis crudeliter necata, ut declarat Nicocrates in Cypriis, poſtea in fontem converſa fuit, Euripid. in Bacchis. *Delr.*

Colens] Et colens, id eſt, qui colis larem regis Cadmi à Tyro huc advecti quæſitum ſororem Europam. *F.*

Manantes] Nam *ſacra manus à cæde recentes Attrectare nefas donec te flumine vivo Ablueris.* F.

Capitis] Tyranni. *F.*

Opima] Sicut oves pinguiores & candidiores, *lectæ*; & porci maximi, excepti, ad ſacrificia *eximii*; ſic boves totius armenti pulcherrimi & electiſſimi, *egregii*, vel *opimi.* ideo rite ait, *victima opima*; ut & Seneca 1. de benefic. & in Oedip. & Plinius l. 10. & Ovid. 4. de Ponto Eleg. 9.

Albave opimorum colla ferire boum.

Varro lib. 2. de re ruſt. *Boves altiles ad ſacrificia publica ſaginati, dicuntur opimi.* Feſtus autem: *Hoſtiæ,* inquit, *opimæ, præcipuæ, pingues: & ſpolia opima, magnifica & ampla. Græci* καλλιστα λάφυρα vocant, ut Plutarc. in Marcello. Etymologiam nominis Plutarchus tradit in Romulo. *Delr.*

Finiat] Precare, ut Jupiter finem tandem ſtatuat tuis laboribus. *F.*

Stet ſuo] *Vota hæc concipit ac pronunciat Hercules.* Conſtans & inviolata maneat mundi machina. *F.*

Aſtra inoffenſos] Illæſa & inconcuſſa maneat cœli machina. *Delr.*

Ferrum] Nullus ſit ferri uſus niſi in agro colendo, in ruſtica inſtrumenta conflentur arma omnia. *F.*

Ignis] Fulmen. *F.*

Nutritus agros amnis everſos trahat:
Venena ceſſent: nulla nocituro gravis
Succo tumeſcat herba: non ſævi ac truces
Regnent tyranni. Si quod etiamnum eſt ſcelus
Latura tellus, properet; & ſi quod parat
Monſtrum, meum ſit. Sed quid hoc? medium diem
Cinxere tenebræ: Phœbus obſcuro meat
Sine nube vultu. quis diem retro fugat,
Agitque in ortus? unde nox atrum caput
Ignota profert? unde tot ſtellæ polum
Implent diurna? primus en noſter labor
Cœli refulget parte non minima Leo,
Iraque totus fervet, & morſus parat;
Iam rapiet aliquod ſidus: ingenti minax
Stat ore, & ignes efflat, rutila jubam
Cervice jactat: quidquid autumnus gravis,
Hyemſque gelido frigida ſpatio refert,
Vno impetu tranſiliet: & verni petet
Frangetque Tauri colla. AM. *Quod ſubitum hoc malum eſt?*
Quo nate vultus huc & huc acres refers;
Acieque falſum turbida cœlum vides?

Perdo-

Agros] Sata & agrorum proventus. *F.*

Meum] Me adhuc vivo, me monſtrorum domitore, qui illa deleam. *Farn.*

Sed quid] Arrogantiam hanc Herculis excipit furor, quo correptus videtur, quæ non ſunt, videre. *F.*

Phœbus] Obſcuratur ſol, nulla tamen nube interpoſita. *F.*

Retro] Orientem verſus. *F.*

Vnde nox] A qua cœli parte? *vel* unde fit ut media die oriatur noctis facies, ſtellæque appareant? *F.*

Primus] Ecce Leo Cleonæ, qui mihi à laboribus primus, jam vero in Zodiaco poſitus, minax & jubam ſtellis rutilam jactans, uno ſaltu tranſmittet ſigna Autumnalia, & Hyemalia. *F.*

Rutila] Al. leg. *Et rutilat, jubam cervice jactans.* F.

Quidquid] Ait videre ſe leonem ad ſaltum paratum, uno ſaltu cuncta autumnalia & hiemalia ſimul ſigna, medium zodiacum, tranſmiſſurum, ut Taurum, ſidus vernale invadat. pro; *verni*, tamen Mogunt. *iterum.* Delr.

Gravis] Fœcundus fructibus. *vel,* febrium cohorte gravis. *F.*

Acieque] Veluti caligant oculi à ſublato de ventriculo vapore: ita ubi halitus turbidi ab atra bile ſurſum feruntur concipiunturque in cerebri venis, imaginatio læditur, unde falſo judi-

HER. *Perdomita tellus, tumida ceſſerunt freta,*
Inferna noſtros regna ſenſere impetus:
Immune cœlum eſt; dignus Alcidæ labor.
In alta mundi ſpatia ſublimis ferar;
Petatur æther, aſtra promittit pater.
Quid ſi negaret? non capit terra Herculem,
Tandemque ſuperis reddit. en ultro vocat
Omnis deorum cœtus, & laxat fores,
Vna vetante. recipis, & reſeras polum?
An contumacis januam mundi traho?
Dubitatur etiam? vincla Saturno exuam,
Contraque patris impii regnum impotens
Avum reſolvam. bella Titanes parent
Me duce furentes: ſaxa cum ſilvis traham,
Rapiamque dextra plena Centauris juga.
Iam monte gemino limitem ad ſuperos agam.

Videat

ſo judicant ſenſationes: & inſequitur ϑηλώδης παραφροσύνη & μελαγχολία, quæ tamen ſummis ingeniis plerunque accidit. ſic Herculi cœlum falſum i. obſcurum apparebat, cum ſudum eſſet. *F.*

Perdomita] Terra, mari, inferis devictis reſtat cœlum viribus meis intentatum, quod opus cum labore meo dignum ſit, proxime aggrediar. *Farn.*

Aſtra] Sup. v. 23. *F.*

Non capit] Non eſt capax mei, nihil habet amplius circa quod verſetur labor meus. Imitatur Varronis illud apud Nonium de Hercule, *Iccirco quem terra non cepit, cœlum recepit.* F.

Superis] *Vel* quia, Jove genitum. *Vel*, ex diſciplina Platonicorum qui animas in cœlis prius fuiſſe cenſebant, quam in corpora demitterentur. *F.*

Vna] Junone. *F.*

Recipis] Ad quam furens convertit ſermonem, inquiens, utrum reſerabis cœlum ô Juno, meque recipies? an mavis me obſtantis indignantiſque cœli janua diffracta per uim intrare? *F.*

Vincla] Ni facias, Saturnum avum meum vinculis illi à filio Jove injectis exuam, ut regnum à Jove occupatum repetat. *F.*

Patris] Patris mei, id eſt, Jovis in patrem ſuum impii. *F.*

Regnum] Regnum inſolenter occupatum, Tyrannidem. *F.*

Titanes] Tiranis filii, qui paterni regni (quo Titanem expulerat Saturnus) recuperandi cauſa contra Jovem bella moverunt. ſup. v. 79. *F.*

Saxa] Al. leg. *Saxa cum ſylvis feram.* Et lepidius profecto dicas ſe laturum rupes ſylveſtres, quam tracturum, quamvis etiam ferre dici potuit, pro auferre. *F.*

Plena] Montes Theſſaliæ, quos incolunt Centauri ſupra v. 777. *F.*

Monte] Iter & aſcenſum ad cœlum ſtruam injecto Pelio Oſſæ, & hic tertium ſuperſtruam gradum Olympum,

Videat ſub Oſſa Pelion Chiron ſuum:
In cœlum Olympus tertio poſitus gradu
Perveniet, aut mittetur. AM. *Infandos procul*
Averte ſenſus: pectoris ſani parum,
Magni tamen, compeſce dementem impetum.
HER. *Quid hoc? gigantes arma peſtiferi movent:*
Profugit umbras Tityus, ac lacerum gerens
Et inane pectus, quam propè à cœlo ſtetit?
Labat Citharon, alta Pallene tremit.
Marcentque Tempe. rapuit hic Pindi juga.
Hic rapuit Oeten. ſævit horrendum Mimas.
Flammifera Erynnis verbere excuſſo ſonat,
Rogiſque aduſtas propius ac propius ſudes
In ora tendit. ſæva Tiſiphone caput
Serpentibus vallata, poſt raptum canem,
Portam vacantem clauſit oppoſita face.
Sed ecce proles regis inimici latet,
Lyci nefandum ſemen. inviſo patri
Hac dextra jam vos reddet. excutiat leves
Nervus ſagittas. tela ſic mitti decet

Hercu-

pum, qui ſi ad cœlum non perveniat montem ego illum in cœlum jaculabor. *F.*

Oſſa Pelion] Montes Theſſaliæ. *F.*

Chiron] E Centauris juſtiſſimus, qui in cœlum tranſlatus Sagittarius eſt. Thyeſt. 859. F.

Suum] Montem, quem ipſe incoluerat. *F.*

Magni] Utut magni. *F.*

Quid hoc] *Imaginatur ſe videre Gigantes bella Iovi inferentes.* F.

Peſtiferi] Pernicioſi, anguipedes.

Profugit] Ruptis vinculis aufugit ex inferis Tityus, de quo ſup. v. 755.

Lacerum] Laniatum & exeſum jecur. v. 1206. *F.*

Quam prope] Quam prope cœlum contigit? *F.*

Citharon] Bœotiæ mons. *F.*

Pallene] Urbs Thraciæ. *F.*

Tempe] Sup. v. 285. *F.*

Horrendum] Horrendè. *F.*

Mimas] Gigas. *F.*

Flammifera] Face armata furia. *F.*

Verbere] Flagello. *F.*

Rogiſque] Intentat faces in rogis accenſas. *F.*

Tiſiphone] Ultrix furia anguibus crinita loco Cerberi à me rapti januam cuſtode vacantem oppoſita face defendit. *F.*

Proles] *Hercules filios ſuos, quos pernicioſo furore correptus Lyci eſſe exiſtimat, interimit.* F.

Inviſo] Demittet vos in Orcum ad patrem à me cæſum. *F.*

Nervus] Chorda arcus. *F.*

Sic mitti] Non à ſcopo propoſito aberrantia, verum quodcunque minabun-

Herculea. AM. *Quo ſe cæcus invergit furor?*
Vaſtum coactis flexit arcum cornibus,
Pharetramque ſolvit. ſtridet emiſſa impetu
Arundo. medio ſpiculum collo fugit
Vulnere relicto. HER. *Cæteram prolem eruam,*
Omneſque latebras. quid moror? majus mihi
Bellum Mycenis reſtat: ut Cyclopea
Everſa manibus ſaxa noſtris concidant,
Huc eat & illuc aula disjecto obice
Rumpatque poſtes. columen impulſum labet.
Procumbat omnis regia. hic video abditum
Gnatum ſceleſti patris. AM. *En, blandas manus*
Ad genua tendens, voce miſeranda rogat.
Scelus nefandum, triſte, & aſpectu horridum,
Dextra precantem rapuit, & circa furens,
Bis ter rotatum miſit; aſt illi caput
Sonuit: cerebro tecta diſperſo madent:

At

nabuntur, ſerientia. vid. Oeteum v. 1652. *F.*

Quo ſe cæcus invergit] *Amph. Herculem è ſcena ne pueros coram trucidet exeuntem inſequitur obſervaturus quid agat, redit, narratque, quid intus geſtum ſit.* F.

Veteri, *cæcus impedit.* ſed appâret ante fuiſſe, *impegit.* eraſum eſt. *Lipſ.*

Medio ſpiculum] Hoc eſt, per medium collum tranſivit. Fugiſſe autem dic t, ut ſagittæ emiſſæ velocitatem indicet. *Delr.*

Cæteram] Prius hîc omnia loca abdita ſcrutabor. deinde excindam Mycenas & ulciſcar Euryſtheum regem Mycenarum, qui mihi tot dura imperavit. *F.*

Cyclopea] Mycenæ Cyclopum opus perhibentur, eorum, qui turrium conſtruendarum inventores feruntur, numero ſeptem è Lycœa ἵνα τείχεα λαΐνα κυκλώπων, οὐράνια νέμονται. Eurip. Troad. verum omnia magnæ molis opera Cyclopum credebantur, *Mœnia magna vides manibus fabricata Cyclopum.* F.

Columen] Hoc eſt, culmen. ſic paſſim capit noſter. *Delr.*

Hic video] *Alterum è liberis ſuis comprehendit, receditque è ſcena.* F.

En, blandas] Riccius lib. 1. de imitat. omnia putat in Scenâ coram geri. Melius Oblanca; Amphytruonem tanquam introſpicientem iſta loqui; ſic tamen, ut cum hæc intus gerantur, quandocunque loquitur, quaſi per tranſennam populum adſpiciat, Hercules vero iſta gerens non videatur à populo, ſed audiatur tantum. *Delr.*

Genua] V. Troad. v. 689. *F.*

Dextra] *Introſpiciens Amphitryon narrat quam miſeranda morte perierit puer à patre circumactus & parieti alliſus.* F.

Sonuit : cerebro tecta] Ita novem mſſ. unus tantum *Sonuit cerebro terra;* quomo-

Videat ſub Oſſa Pelion Chiron ſuum:
In cœlum Olympus tertio poſitus gradu
Perveniet, aut mittetur. AM. *Infandos procul*
Averte ſenſus: pectoris ſani parum,
Magni tamen, compeſce dementem impetum.
HER. *Quid hoc? gigantes arma peſtiferi movent:*
Profugit umbras Tityus, ac lacerum gerens
Et inane pectus, quam propè à cœlo ſtetit?
Labat Cithæron, alta Pallene tremit.
Marcentque Tempe. rapuit hic Pindi juga.
Hic rapuit Oeten. ſævit horrendum Mimas.
Flammifera Erynnis verbere excuſſo ſonat,
Rogiſque aduſtas propius ac propius ſudes
In ora tendit. ſæva Tiſiphone caput
Serpentibus vallata, poſt raptum canem,
Portam vacantem clauſit oppoſita face.
Sed ecce proles regis inimici latet,
Lyci nefandum ſemen. inviſo patri
Hac dextra jam vos reddet. excutiat leves
Nervus ſagittas. tela ſic mitti decet

Hercu-

pum, qui ſi ad cœlum non perveniat montem ego illum in cœlum jaculabor F.

Oſſa Pelion] Montes Theſſaliæ. F.

Chiron] E Centauris juſtiſſimus, qui in cœlum tranſlatus Sagittarius eſt. Thyeſt. 859. F.

Suum] Montem, quem ipſe incoluerat. F.

Magni] Utut magni. F.

Quid hoc] *Imaginatur ſe videre Gigantes bella Iovi inferentes.* F.

Peſtiferi] Pernicioſi, anguipedes.

Profugit] Ruptis vinculis aufugit ex inferis Tityus, de quo ſup. v. 755.

Lacerum] Laniatum & exeſum jecur. v. 1206. F.

Quam prope] Quam prope cœlum contigit? F.

Cithæron] Bœotiæ mons. F.

Pallene] Urbs Thraciæ. F.

Tempe] Sup. v. 285. F.

Horrendum] Horrendè. F.

Mimas] Gigas. F.

Flammifera] Face armata furia. F.

Verbere] Flagello. F.

Rogiſque] Intentat faces in rogis accenſas. F.

Tiſiphone] Ultrix furia anguibus crinita loco Cerberi à me rapti januam cuſtode vacantem oppoſita face defendit. F.

Proles] *Hercules filios ſuos, quos pernicioſo furore correptus Lyci eſſe exiſtimat, interimit.* F,

Inviſo] Demittet vos in Orcum ad patrem à me cæſum. F.

Nervus] Chorda arcus. F.

Sic mitti] Non à ſcopo propoſito aberrantia, verum quodcunque minabun-

Herculea. AM. *Quo ſe cæcus invergit furor?*
Vaſtum coactis flexit arcum cornibus,
Pharetramque ſolvit. ſtridet emiſſa impetu
Arundo. medio ſpiculum collo fugit
Vulnere relicto. HER. *Cæteram prolem eruam,*
Omneſque latebras. quid moror? majus mihi
Bellum Mycenis reſtat: ut Cyclopea
Everſa manibus ſaxa noſtris concidant,
Huc eat & illuc aula dijecto obice
Rumpatque poſtes. columen impulſum labet.
Procumbat omnis regia. hic video abditum
Gnatum ſceleſti patris. AM. *En, blandas manus*
Ad genua tendens, voce miſeranda rogat.
Scelus nefandum, triſte, & aſpectu horridum,
Dextra precantem rapuit, & circa furens,
Bis ter rotatum miſit; aſt illi caput
Sonuit: cerebro tecta diſperſo madent:

At

nabuntur, ferientia. vid. Oeteum v. 1652. *F.*

Quo ſe cæcus invergit] *Amph. Herculem è ſcena ne pueros coram trucidet exeuntem inſequitur obſervaturus quid agat, redit, narratque, quid intus geſtum ſit.* F.

Veteri, *cæcus impedit.* ſed appâret ante fuiſſe, *impegit.* eraſum eſt. *Lipſ.*

Medio ſpiculum] Hoc eſt, per medium collum tranſivit. Fugiſſe autem dic:t, ut ſagittæ emiſſæ velocitatem indicet. *Deir.*

Cæteram] Prius hic omnia loca abdita ſcrutabor. deinde excindam Mycenas & ulciſcar Euryſtheum regem Mycenarum, qui mihi tot dura imperavit. *F.*

Cyclopea] Mycenæ Cyclopum opus perhibentur, eorum, qui turrium conſtruendarum inventores feruntur, numero ſeptem è Lycæa *ἵνα τείχεα λαΐνα κυκλώπων, οὐράνια νέμονται.* Eurip. Troad. verum omnia magnæ molis opera Cyclopum credebantur, *Mœnia magna vides manibus fabricata Cyclopum.* F.

Columen] Hoc eſt, culmen. ſic paſſim capit noſter. *Delr.*

Hic video] *Alterum è liberis ſuis comprehendit, receditque è ſcena.* F.

En, blandas] Riccius lib. 1. de imitat. omnia putat in Scenâ coram geri. Melius Oblanca; Amphytruonem tanquam introſpicientem iſta loqui; ſic tamen, ut cum hæc intus gerantur, quandocunque loquitur, quaſi per tranſennam populum adſpiciat, Hercules vero iſta gerens non videatur à populo, ſed audiatur tantum. *Delr.*

Genua] V. Troad, v. 689. *F.*

Dextra] *Introſpiciens Amphitryon narrat quam miſeranda morte perierit puer à patre circumactus & parieti alliſus.* F.

Sonuit : cerebro tecta] Ita novem mſſ. unus tantum *Sonuit cerebro terra;* quomo-

At miſera parvum protegens natum ſinu
Megara, furenti ſimilis è latebris fugit.
HER. *Licet Tonantis profuga condaris ſinu,*
Petet undecunque temet hac dextra, & feret.
AM. *Quo miſera pergis? quam fugam, aut latebras petis?*
Nullus ſalutis Hercule infenſo eſt locus:
Amplectere ipſum potius, & blanda prece
Lenire tenta. ME. *Parce jam conjux precor,*
Agnoſce Megaram; natus hic vultus tuos,
Habituſque reddit: cernis, ut tendat manus?
HER. *Teneo novercam: ſequere, da pœnas mihi,*
Iugoque preſſum libera turpi Iovem.
Sed ante matrem parvulum hoc monſtrum auferam.
ME. *Quo tendis amens? ſanguinem fundes tuum?*
AM. *Pavefactus infans igneo vultu patris*
Perit ante vulnus: ſpiritum rapuit timor.
In conjugem nunc clava libratur gravis.

Perſre-

quomodo perperam hactenus vulgatur. nam in ſublime miſſus infans tecta aſperſit cerebro, non terram. Sed nec illud *Sonat*, quod nonnulli modo revocarunt, heſc convenit, planeque abit à mſſ. *Grut.*

Miſera] *Megara infantem complexa fugit è penetralibus quibus latuerat. quam inſequitur Hercules, per furorem Iunonem eam eſſe putans.* F.

Licet] Confugias licet in complexum Iovis tui, ego te inſequutus inde eripiam. *F.*

Hercule infenſo] Nonne melius? *Hercule infeſto.* Et ita Liber. *Pont.*

Megaram] Me uxorem tuam. *F.*

Vultus] Filius hic facie & corpore patrem ſuum refert cum meæ pudicitiæ argumentum, tum cauſa ſatis digna cur & ipſi parcas. *F.*

Cernis] Cernis ut ad te tendat manus ſupplices? *F.*

Teneo novercam] *Videtur ſibi Iunonem tenere.* F.

Quidam antiq. codices *renuo*, ſed in pluribus continetur *teneo*: & quamquam neutra lectio diſplicet, poſterior tamen quo ad ſententiam valde elegantior eſt. *Delr.*

Sequere] Filios tuos ad necem *vel* me trahentem. *Amovetque è ſcena intus digna geri.* F.

Da pœnas] Tot laborum mihi imperatorum, odiique tui in me. *F.*

Iugoque] Zelotypæ & rixoſæ conjugio. *F.*

Ante] *Vel* in conſpectu matris. *vel* priuſquam matrem interficiam. *F.*

Sanguinem] Filium, quem ipſe genuiſti. *F.*

Pavefactus] Vide quæ ad v. 991. & v. 1004. *F.*

Igneo] Ardentibus & ſcintillantibus Hercul. furioſi oculis. *Et igneo quodam ſplendore radiaſſe Hercul. oculos tradidit Ion. Chius.* F.

Perit,] Timore exſpiravit infans, antequam percuſſus ſit. *F.*

Trunco] Detruncato. *F.*

Nec

Perfregit oſſa: corpori trunco caput
Abeſt, nec uſquam eſt. cernere hoc audes, nimis
Vivax ſenectus? ſi piget luctus, habes
Mortem paratam. pectus in tela indue;
Vel ſtipitem iſtum cæde monſtrorum illitum
Converte, falſum ac nomini turpem tuo
Remove parentem, ne tuæ laudi obſtrepat.
THE. *Quo te ipſe, genitor, obvium morti ingeris?*
Quo pergis amens? profuge, & obtectus late.
Vnumque manibus aufer Herculeis ſcelus.
HER. *Bene habet: pudendi regis exciſa eſt domus,*
Tibi hunc dicatum, maximi conjux Iovis,
Gregem cecîdi. vota perſolvi libens
Te digna: & Argos victimas alias dabit.
AM. *Nondum litaſti nate: conſumma ſacrum.*
Stat ecce ad aras hoſtia, exſpectat manum

Cervice

Nec uſquam] Caput clava conciſum in minuta fruſtula & contritum periit, evanuitque *more animæ.* F.

Cernere] *Cur hæc in tempora duro? Cur diu vivendo ea, quæ nolo video?* Imo cur ſuſtineo videre aut tam triſti ſpectaculo ſuperſum? *F.*

Habes] Habes mortem ad manum, portum & libertatem ab his malis. *Stoice,* ſup. v. 425. *F.*

Vel ſtipitem] Objice te clavæ iſti Herculis. *F.*

Converte] In me. *F.*

Falſum] Me patrem tuum falſo habitum, cum Iup. vere ſit & qui gloriæ tuæ ſplendorem offuſcare poſſim amove neci datum. *Et hac dicit irritans & provocans Herculem, ut & eum tollat.* F.

Genitor] Lipſii liber legit, *ſenior.* Malo ego vulgatam retinere. putant quidam propter reverentiam patris nomine à Theſeo appellari, ex illo nimirum more, quo ſenes obvios patres vocamus: ſed errant. Hoc enim vult Theſeus, Tu pater, cur filio furenti ſciens volens occurris, ut parricidii ſcelus admittat? *F.*

Profuge] Ne & te patrem occidat. *F.*

Pudendi] Lyci tyranni, ut putabat. *Farn.*

Tibi hunc] Hoc dicit in Iunonis, quæ Lyco favebat, irriſionem, *nimis autem vere prædicat ſe Iunoni vota ſolviſſe, neque enim quicquam Iunoni amplius in votis erat, quam ut uxorem & liberos interimeret. atque furens obliviſcitur ſe modo Iunonem voluiſſe occidere.* Farn.

Te digna] Mihi infeſtos & malos mactavi infeſto maloque numini. *Vel*, digna te crudeli numine. *F.*

Argos] Argos profectus tibi & Euryſtheum mactabo. Euryſth. quidem Mycenarum rex, ſed Argos & Mycenas poëtæ confundunt. *F.*

Nondum] *Vrget Hercul. Amphitryon inquiens,* uxori & liberis à te cæſis ego ſuperſum, ego placida ante aras hoſtia ſto mortem à te expectans, expetens. *F.*

Erra

Cervice prona. præbeo, occurro, inſequor.
Macta. Quid hoc eſt? errat acies luminum,
Viſuſque mœror hebetat. an video Herculis
Manus trementes? vultus in ſomnum cadit,
Et feſſa cervix capite ſummiſſo labat;
Flexo genu jam totus ad terram ruit:
Ut caſa ſilvis ornus, aut portus mari
Datura moles. vivis? an leto dedit
Idem, tuos qui miſit ad mortem, furor?
Sopor eſt, reciprocos ſpiritus motus agit.

Detur

Errat acies luminum] *Herc. vehementi labore exagitantis furiæ deſatigatus, tremebundus denique in ſomnum labitur. Sic autem Sophocles Ajacem. Euripides hunc ipſum Herculem conſopitos prius inducunt, quam menti reſtitutos.* v. 1050. *&* 1078. F.

Hoc Steſichorus & Panyaſſis tradidere. addunt Thebani, præ inſaniâ ipſum quoque Amphitryonem fuiſſe occiſurum, niſi lapide a Minervâ jacto ictus ſomno ſe dediſſet, eumque lapidem vocant; *auctorem reminiſcentiæ.* ita Pauſan. in Bœot. ſeu l. 9. *Delr.*

An video] Fallor an video, &c. ? *F.*

Et feſſa cervix] Nimii labores ſomnum conciliant. nam illis vehemens calor excitatur; quo liquantur humores; hi cerebrum petentes ibi refrigerantur, & denſati ſomnum adferunt: vel eum labore nimio vitales ſpiritus conſumantur, refrigeratum corpus vim ſomni proferre non valet, ſed opprimitur. Vide Argenterium lib. de ſomno. unde mirari non oportet tam laborioſum furorem Herculi ſomnum excitaſſe. *D.*

Ut caſa ſilvis ornus] Virg. 2. Æneid.
Ac veluti ſummis antiquam in montibus ornum
Cum ferro acciſam, crebriſque bipennibus inſtant
Eruere agricolæ certatim: illa uſque minatur,
Et tremefacta comam concuſſo vertice nutat,
Vulneribus donec paulatim evicta, ſupremum
Congemuit, traxitque jugis avulſa ruinam.

Simili comparatione tribus locis Iliad. δ'. ν'. & π'. uſus fuit Homerus: item Lucanus lib. 1. Pharſal. & Statius lib. 9. Thebaid.

Aut portus mari datura moles.
Sic Virg. l. 9. Æneid.
—— collapſa ruunt immania membra.
Dat tellus gemitum, & clypeum ſuper intonat ingens:
Qualis in Euboico Baiarum litore quondam
Saxea pila cadit; magnis quam molibus ante
Conſtructam jaciunt ponto; ſic illa ruinam
Prona trahit. penituſque undis illiſa recumbit. Delr.

Aut portus] Aut pars rupis exciſæ & ruentis in mare, quæ objectu ſuo tranquillum reddat mare, portumque efficiat. *F.*

Moles] Scilicet arteriarum.

Vivis] *Appropinquans Amphitryon* inquit, vivis-ne, an idem furor qui te tuos occidere coëgit, & te interfecit? *F.*

Sopor eſt] *Hoc dicit tacta arteria vel obſervatis ſpirituum meatibus.* F.

Ut ſomno] vide quæ ad v. 1041. F.

Tela] Clavam, arcum, & ſagittas ne à ſomno furens repetat. *F.*

Æther

Detur quieti tempus, ut ſomno gravis
Vis victa, morbi pectus oppreſſum levet,
Removete famuli tela, ne repetat furens.

CHORVS THEBANORVM.

Deos, Sidera, & elementa quæ lymphatis, lunaticis, & mente captis dominantur, in luctum, commiſerationem & auxilium Herculis Chorus advocat; ſomnum, qui furorem ſedare ſolet, precatur, ut gravi ſopore preſſum Hercul. menti reſtituat, pueros denique cæſos defleт.

LVgeat æther, magnuſque parens
Ætheris alti, telluſque ferax,
Et vaga ponti mobilis unda.
Tuque ante omnes, qui per terras
Tractuſque maris fundis radios,
Noctemque fugas ore decoro,
Fervide Titan. obitus pariter
Tecum Alcides vidit & ortus,
Novitque tuas utraſque domos.
Solvite tantis animum monſtris;
Solvite ſuperi: rectam in melius
Flectite mentem. tuque ô domitor
Somne laborum, requies animi,
Pars humanæ melior vitæ,
Volucer, matris genus Aſtrææ,

Frater

ÆTher] Cœlum cœlique creator. Cleanthes, Anaximenes alii q; cū philoſophi veteres tum poëtæ æthera ſummum Deum nuncupabant. *Tum pater omnipotens fœcundis imbribus æther*, &c. Aliis Æther Cœli pater, Cœlum Saturni, &c. Cum vero æther ſive aër ſæpiſſime pro Iove ponatur, exponas licebit, Iupiter Iouiſque pater Saturnus calamitatem Herc. filii & nepotis lugeant. F.

Tuque] O ſol ſup. v. 36. & v. 881. *Farn.*

Tantis] Tam nefando & monſtroſo furore. *F.*

Laborum] Al. leg. *malorum*, quæ ſomnus ut & labores domare quidem & minuere, ſi non extinguere & tollere, paſſim à poëtis decantatur. *F.*

Melior] Quæ nec agit nec cogitat malum, raro patitur. *vel*, quoniam quibuſdam magnam ſi non majorem vitæ partem abſumat, quid ſi dicamus, *major pars*, ut, *at bona pars procerum* pro *magna* Perſ. 2. ſat. *F.*

Volucer] O alate ſomne. filium autem

Frater duræ languide Mortis,
Veris miſcens falſa, futuri
Certus, & idem peſſimus autor:
Pater ô rerum, portus vitæ,
Lucis requies, noctiſque comes,
Qui par regi famuloque venis,
Placidus feſſum leniſque fovens;
Pavidum leti genus humanum
Cogis longam diſcere mortem:
Preme devictum torpore gravi:
Sopor indomitos alliget artus;
Nec torva prius pectora linquat,
Quam mens repetat priſtina curſum;
En, fuſus humi ſæva feroci
Corde volutat ſomnia. nondum eſt
Tanti peſtis ſuperata mali:
Clavaque gravi laſſum ſolitus

Mandare

tem Iuſtitiæ Aſtræi gigantis filiæ vocat, quod beneficio juſtitiæ tuto & ſecure dormitur, qui tamen pleriſque Noctis & Erebi filius dicitur. unde & addit *Frater, &c.* *F.*

Frater] Frater Mortis, quæ ex eadem progenie. *F.*

Veris miſcens] Inſomnia vera quandoque, falſa ut plurimum, ut quæ ex Eburnea porta. *F.*

Peſſimus] Frequentiora enim ſomnia vera ex mentis præſagæ metu, quam læta ex ſpe. *F.*

Pater] Chaos & tenebræ primæ. *Vel*, qui digeſtionem juvas, alis, viresque reparas, adeoque genitalis. F.

Lucis] Laboris diurni. F.

Par regi] Ex æquo. F.

Fovens] Al. leg. *fovet. F.*

Mortem] *I. Douza fil. legit Noctem. Nox autem longa mors eſt, cujus ſomnus imago*, & alioqui cum ſomnus cenſeatur mors brevis; haud male dicatur aſſuefacere nos longæ illi morti & perpetuo dormiendæ. F.

Preme] Tantiſper dormiat quoad concoxerit pernicioſum hunc humorem, qui furoris cauſa. F.

En, fuſus] Veluti, ſi quando mare ventorum vi agitatur, etiam ſi ponant venti, non tamen ſtatim ceſſat undarum æſtus: ita quamvis Hercul. μελαγχολικὸν πάθος ſomno mulceatur ac ſedetur, non tamen plane atrum atque acrem humorem expiravit. videte enim quam turbida etiam dormientem vexent inſomnia, per ſomnum enim clavam quærit, quam dormiturus capiti ſupponere ſolet. F.

Sæva feroci] Quia humor ille ater & acer, quo Hercules abundabat, talia ſomnia ſolet excitare, ut ſanguineus placida, teſtibus Hippocrate & Ariſtotele in libris de Inſomniis. accedit, quod furioſi & melancholia perciti flatibus abundant, à quibus immodice concitati humores, monſtruoſas & confractas reddunt imagines, ut in aqua cõmota videmus. *D.*

Vacua

Mandare caput, quærit vacua
Pondera dextra, motu jactans
Brachia vano: nec adhuc omnes
Expulit æſtus. ſed, ut ingenti
Vexata Noto ſervat longos
Vnda tumultus, & jam vento
Ceſſante tumet. pelle inſanos
Fluctus animi. redeat pietas,
Virtuſque viro: vel ſit potius
Mens veſano concita motu;
Error cæcus, qua cœpit, eat.
Solus te jam præſtare poteſt
Furor inſontem. Proxima puris
Sors eſt manibus, neſcire nefas.
Nunc Herculeis percuſſa ſonent
Pectora palmis: mundum ſolitos
Ferre lacertos verbera pulſent
Victrice manu: gemitus vastos
Audiat æther, audiat atri
Regina poli, vaſtiſque ferox
Qui colla gerit vincta catenis,
Imo latitans Cerberus antro.
Reſonet mœſto clamore chaos,
Lateque patens unda profundi,

Et

Vacua] Nec enim invenit, quod quærit. *F.*

Pondera] Clavam. *F.*

Sed] Vel etiam furore detineatur. ita nec ipſe quod admiſerit ſcelus agnoſcet, nec crimini dabitur illi, cui furor arbitrii libertatem ademit. *F.*

Solus] Proxime innocentiam eſt ignorantia. quæ, ſi non ſit affectata & malæ diſpoſitionis, reddit facta invita, & peccata excuſat. maxime vero ſi ſubſequatur dolor: *Chorus itaque Herculem ad pœnitentiam adhortatur.* Farn.

Verbera] Planctu, flagellis, gemitu teſtetur ſe dolere & pœnitere. *F.*

Æther] Cœlum. ſup. v. 68. *F.*

Atri] Proſerpina regina inferorum, qui polo Antarctico ſubjecti vulgo creduntur. ſup. v. 606. *F.*

Regina] Moguntinenſ. *Regia.* hoc eſt, aula Plutonis. at *Regina*, hoc eſt, Proſerpina. *Delr.*

Cerberus] Quem ab Euryſtheo dimiſſum Pluto priſtinæ cuſtodiæ iterum præpoſuerat. *F.*

Chaos] Rerum & elementorum confuſio, cujus imago apud inferos.

Vnda] Mare. *F.*

Melius

Et, qui melius tua tela tamen
Senſerat, æther.
Pectora tantis obſeſſa malis
Non ſunt ictu ferienda levi:
Vno planctu tria regna ſonent.
Et tu collo decus ac telum
Suſpenſa diu fortis arundo,
Pharetraque leves, date ſæva fero
Verbera tergo: cadant humeros
Robora fortes, ſtipeſque potens
Duris oneret pectora nodis:
Plangant tantos arma dolores.
Non vos patriæ laudis comites,
Vlti ſævo vulnere reges.
Non Argiva membra palæſtra,
Flectere docti, fortes caſtu,
Forteſque manu; jam tamen auſi

Telum

Melius] Melius in aëra, dum inſequereris Stymphalidas, miſſa quam in tuos liberos. *F.*

Tantis] Polluta tantis malis, vel furore. ut ſupra. v. 1062. *F.*

Tria] Cœlum, mare, infernus. *F.*

Et tu] Et vos ô Herculis tela, arcus, ſagittæ &c. *F.*

Date ſæva] In duobus cod. ſcriptis legitur, *date fera fero*; quod ipſum quoque recipi poteſt. *Delr.*

Robora] Clava cædite & gravate pectus, humeros, tergum Herculis, exigiteque pœnas ab eo, quod vobis abuſus ſit. F.

Non vos] Vos ô Herculis pueri miſere periiſtis, priuſquam paternam gloriam poſſetis per ætatem æmulari, & morte tyrannos plectere. F.

Sævo] *Legitur &* ſævos, *quod non diſplicet.* F.

Argiva] Synecdoche pro *Græca*, Farn.

Palæſtra] Palæſtra & caſtu pro *integro pentathlo.* F.

Palæſtram à quodam Mercurii filio inventam & nominatam, prodidit Philoſtratus in Imaginibus. Horatius ipſi Mercurio hanc laudem tribuit lib. 1. Od. 10. Pauſanias in Attic. Theſeo. erat exercitatio liberalis, juxta illud Terentii:

Fac periculum in litteris, in palæſtra, in muſicis;
Quæ liberum eſt æquum ſcire adoleſcentem, ſollertem dabo.

In Arcadiâ inventam ſcribit Philoſtratus; noſter vocat *Argivam* communi nomine, pro Græcâ, ut in illo:

—— *qua vecti Argivi delecti viri.*

Palæſtra proprie luctationem ſignificat; ſed hîc, ut alias ſæpe, integrum Pentathlum, ſeu Quinquertium, quo tota puerorum ingenuorum exercitatio conſtabat: nempe diſci jactum, curſum, ſaltum, luctum, jaculationem. *Delr.*

Telum

Telum Scythici leve coryti
Miſſum certa librare manu,
Tutoſque fuga figere cervos,
Nondumque feræ terga jubatæ;
Ite ad Stygios umbræ portus,
Ite innocuæ, quas in primo
Limine vitæ ſcelus oppreſſit
Patriuſque furor: ite infauſtum
Genus, ô pueri, noti per iter
Triſte laboris: ite iratos
Viſite reges.

AC-

Telum] Sagittas. F.

Scythici] Hoc ait, quia Scythæ puerulos adhuc filios ſagittis aſſuefaciebant: ita ſingularem dexteritatem ſibi parabant, & eâ genti ſuæ laudem. quare Lucanus de Parthis, Scytharum ſobole, lib. 8.

Nec puer aut ſenior lethales tendere nervos
Segnis, & à nullâ mors eſt incerta ſagittâ. Delr.

Coryti] Errant in hoc nomine recentiores, qui primam corripiant, & ultimam aſpirant: diſſentiunt in exponendo veteres: nam Servius corytum interpretatur pharetram, Nonius Marcellus miſſile. Latini in pronunciando tenuem, quæ eſt apud Græcos, mutant in mediam. Eſt autem γωρυτὸς, τοξοθήκη: & Silius poëta, qui corytum vocat ſagittiferum, oſtendit Marcelli interpretationem eſſe falſam, quod poëtæ probant meliores; ſeparatim enim ponit corytum & arcum Virgilius: item corytum & tela Ovidius: ille præterea teſtatur ejuſmodi pharetrâ uſos Etruſcos; hic Getas & Sarmatas; Seneca hoc loco Scythas. *Leve telum* heic intelligo, habile & pondere minus oneroſum. *Fabr.*

Tutoſque] Qui pedum velocitate freti, ſalutis fiduciam in fuga ponunt. F.

Nondumque] Nec dum auſi eſtis leonem jubatum aggredi. F.

Noti] Generaliter, vel, noti patri veſtro qua deſcendit, rediitque. F.

Iratos] Plutonem & Proſerpinam patri veſtro indignatos propter vim illatam. *vel*, ut v. 610. triſtes deos. *vel* Tyrannos quos Hercul. demiſerat. F.

ACTVS QVINTVS.

HERCVLES. AMPHITRYON. THESEVS.

Hercules experrectus & menti reſtitutus, poſtquam ſuos à ſe interfectos comperiſſet, manus ſibi inferre parat: patris precibus victus ſibi parcit, Athenaſque Theſei conſilio purgandus proficiſcitur.

QVis hic locus? quæ regio? quæ mundi plaga?
Vbi ſum? ſub ortu Solis, an ſub cardine
Glacialis Vrſæ? nunquid Heſperii maris
Extrema tellus hunc dat Oceano modum?
Quas trahimus auras? quod ſolum feſſo ſubeſt?
Certe rediimus. unde proſtrata domo
Video cruenta corpora? an nondum exuit
Simulacra mens inferna? Poſt reditus quoque
Oberrat oculos turba feralis meos.
Pudet fateri. paveo: neſcio quod mihi,
Neſcio quod animus grande præſagit malum.
Vbi eſt parens? ubi illa natorum grege
Animoſa conjux? cur latus lævum vacat
Spolio leonis? quonam abiit tegimen meum,
Idemque ſomno mollis Herculeo thorus?
Vbi tela? ubi arcus? arma quis vivo mihi
Detrahere potuit? ſpolia quis tanta abſtulit?

Ipſum-

C*Ardine*] Polo Arctico. ſupra •. 6. F.

Nunquid] Aut in Hiſpania ubi Oceanus terræ facit terminum. F.

Modum] Finem, terminum. ita apud Horatium, modus agri non ita magnus, dicitur. *Delr.*

Quas trahimus] Superas aut inferas? *vel* ſub quo cœlo? in qua regione? *Quia ſubdit*, quod ſolum feſſo ſubeſt. F.

Vnde] *Videns cadavera humi ſtrata dubitat, an redierit ab inferis, necne, tandem ait*, certe rediimus. F.

Inferna] Qualia vidi apud inferos. *Farn.*

Feralis] Mortuorum. *feram* enim antiqui mortem dixerunt, unde quæ ad mortem ſpectant dicuntur *feralia*. Farn.

Tegimen] Leonis pellis, qua me interdiu tegere ſolebam, quæ mihi dormituro ſtrata pro lecto erat. F.

Vivo] *Emphatice* ἐμοὶ ζῶντι καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένῳ. F.

Tanta] Mihi, tam forti. F.

Ipſum-

Ipſumque quis non Herculis ſomnum horruit?
Libet meum videre victorem, libet.
Exurge victor, quem novum cœlo pater
Genuit relicto: cujus inceſtu ſtetit
Nox longior, quam noſtra. quod cerno nefas?
Nati cruenta cæde confecti jacent;
Perempta conjux. quis Lycus regnum obtinet?
Quis tanta Thebis ſcelera moliri auſus eſt,
Hercule reverſo? quiſquis Iſmeni loca,
Actæa quiſquis arva, qui gemino mari
Pulſata Pelopis regna Dardanii colis,
Succurre, ſævæ cladis autorem indica.
Ruat ira in hoſtes. hoſtis eſt, quiſquis mihi
Non monſtrat hoſtem. *victor Alcida lates?*
Procede: ſeu tu vindicas currus truces
Thracis cruenti, ſive Geryonis pecus,
Libyæve dominos: nulla pugnandi mora eſt.
En nudus aſto, vel meis armis licet

Petas

Ipſumque] Etiam Herculem dormientem. *Delr.*

Exurge] Si quem me fortiorem genuerit Iupiter adulterata & vitiata aliqua fœmina per longiorem noctem, quam qua ego genitus ſum. ſupra v. 24. F.

Inceſtu] *Inceſtare*, vitiare & corrumpere, inde, *inceſtus*. late pro quovis ſtupro vel adulterio. F.

Nati] Pindarus octo fuiſſe ſcribit: Izacius quatuor, Onitem, Therimachum, Democoontem, & Creontidem: Apollodorus Therimachum, Creontiadem, Lamium, & Deicontem: Euripides & Philoſtratus tres: Higynus duos, Theremachum & Ophyten. *Delr.*

Quis Lycus] Quis tyrannus Lyci ſimilis vel deterior. &c. ille enim me abſente regnum occupavit: hic autem reverſo me. F.

Quiſquis] Aliquis ex iis qui Bœotiam, aut Peloponneſum incolit, indicet mihi hujus cladis authorem. F.

Iſmeni] Sup. v. 333. *F.*

Actæa] Attica, maritima, ab ἀκτὴ litus: aliis, ab Atthide Cranai filia. F.

Gemino] Sup. v. 335. F.

Pulſata] Peloponneſum Pelopi filio Tantali regis Phrygum regnatam, à quo & nomen habuit illa Peninſula. F.

Dardanii] Phrygem fuiſſe docebo poſtea: tamen Apollonius lib. 2. Paphlagonem facit; Euphorion, Lydum. *Delr.*

Seu tu] Seu tu ulciſceris interfectum à me Diomedem. ſup. v. 225. *Farn.*

Currus] Iugales equos, qui carne humana veſcebantur. F.

Geryonis] Seu Geryonis abacta pecora, v. 230. F.

Libyæve] Seu Antæum v. 481. & Atlantis hortos v. 237. F.

 Ora

Petas inermem. cur meos Theſeus fugit
Paterque vultus? ora cur condunt ſua?
Differte fletus. quis meos dederit neci
Omnes ſimul, profare: quid genitor ſiles?
At tu ede Theſeu, ſed tua Theſeu fide.
Vterque tacitus ora pudibunda obtegit,
Furtimque lacrymas fundit. in tantis malis
Quid eſt pudendum? nunquid Argivæ potens
Dominator urbis? nunquid infeſtum Lyci
Pereuntis agmen clade nos tanta obruit?
Per te, meorum facinorum laudem precor,
Genitor, tuique nominis ſemper mihi
Numen ſecundum, fare, quis fudit domum?
Cui præda jacui? AM. *Tacita ſic abeant mala.*
HE. *Vt inultus ego ſim?* AM. *Sæpe vindicta obfuit.*
HER. *Quiſquamne ſegnis tanta toleravit mala?*
AM. *Majora quiſquis timuit.* HE. *His etiam pater*
Quidquam timeri majus aut gravius poteſt?

Cladis

Ora] Manu inter lacrymandum. *vel* præ pudore. F.

Differte] Ut ſupra, *differte amplexus.* v. 636. quin miſſis lacrymis dicite, quis meos, &c. F.

Tua] Emphatice, id eſt, bona fide: Theſeus enim amicis erat fidus, utcunque uxoribus fidem non præſtaret. F.

Argivæ] Euryſth. F.

Nunquid infeſtum Lyci &c.] Quidam viri docti emendarunt, *Pereuntis:* quod laudamus. Sed maxima pars librorum ſcriptorum habet,

—— nunquid infeſtum mihi
Parentis agmen

Quod cur rejiciamus? Quis tantam cladem nobis comparavit? tyrannuſne urbis Argivæ, an agmen infeſtum mihi urbis parentis? Id eſt, Thebarum. Catullus, *Patria ô mea genitrix.* In Octavo,

Rogos in iſtos terra conſurgit parens.

Et, *infeſtum*, propter factionem Lyci. Nam ſeditione vulgi Lycus admiſſus. Nam quare Lycum commemoret, quem jam occiderat? Sed docti judicent. *Scal.*

Per te] *Ordo eſt*, precor te per laudem meorum facinorum. F.

Secundum] A Iove, cujus numen mihi primum. F.

Cui præda jacui?] Quis arma me præſente diripuit? ſic Claudian.

—— cui præda feror? Delr.

Tacita]. Μὴ κρῖνε, μὴ ξέταζε Sophoc. Ai. ne inquire curioſius ea quæ neſcire præſtat. *τὰ δ' ἀλλ' ἔα. F.*

Vt inultus] Itane abeant ignota, ut ego non ulciſcar? F.

Segnis] Etiam ignavus? *F.*

Majora] Fortis tamen minora tolerabit, ut majora devitet. F.

Cladis

AM. *Cladis tuæ pars iſta, quam noſti, quota eſt?*
HER. *Miſerere, genitor: ſupplices tendo manus.*
Quid hoc? manus refugit. hic errat ſcelus.
Vnde hic cruor? quid illa puerili madens
Arundo leto, tincta Lernæa nece?
Iam tela video noſtra, non quæro manum:
Quis potuit arcum flectere? aut quis dextera
Sinuare nervum vix recedentem mihi?
Ad vos revertor; genitor, hoc noſtrum eſt ſcelus?
Tacuere, noſtrum eſt. AM. *Luctus eſt iſtic tuus;*
Crimen novercæ. caſus hic culpa caret.
HER. *Nunc parte ab omni genitor iratus tona,*
Oblite noſtri: vindica ſera manu
Saltem nepotes: ſtelliger mundus ſonet,
Flammas & hic & ille jaculetur polus:
Rupes ligatum Caſpiæ corpus trahant,
Atque ales avida. cur Promethei vacant
Scopuli? paretur vertice immenſo feras

Volu-

Cladis] Quam vides & noſti, cædes, minima pars eſt calamitatis tuæ, quam non vides. *innuit multo pejus eſſe, quod ab ipſo caſi ſunt. F.*

Quota eſt] In Moguntino erat; *quanta*, ſed ab aliquo poſitum *quota*. Delr.

Manus] Manus mea ſibi male conſcia reſugit contactum patris. Sic infra v. 1317. *alii exponunt*, pater refugit tangere meas manus, *non placet.* F.

Hic errat] Scelus, cujus author me latuit, in his manibus errat. Quid ſi legas? *hinc erat ſcelus*, quandoque enim recipit Iambum quintus locus.

Tincta] Hydræ ſanguine & felle tincta. *F.*

Non quæro] Non ambigo de manu, quæ iis uti potuerit, quod nulla valuit præter meam. F.

Tacuere] Φασὶ σιωπῶντες, tacent. conſentire videntur. *F.*

Luctus] Luctus quidem cauſa tua eſt; at crimen eſt Iunonis. *F.*

Genitor] Iupiter. *F.*

Noſtri] Qui curam non habuiſti mei filii tui a mente abalienati & nepotum tuorum à me interfectorum. vel obliviſcere. me filium eſſe tuum.

Sera manu] Poſt admiſſum ſcelus, quod ante oportuit. *F.*

Nepotes] Tuos ex me nepotes à me cæſos. *F.*

Hic] Uterque polus. *F.*

Caſpiæ] Montis Caſpii, qui Tauri pars fuit. F.

Cur Promethei] Abripiar in locum Promethei, cujus Caucaſo catenis alligati jecur renaſcens aſſidue depaſcebatur aquila ob ignem Iovi ſurreptum, quem tamen jam pœna illa liberavit Iupiter præmonitus à Prometheo, ut à Thetidos connubio abſtineret. *F.*

Paretur] In meum ſupplicium. *F.*

Volucreſque paſcens Caucaſi abruptum latus,
Nudumque ſylvis. illa, quæ Pontum Scythen
Symplegas arctat, hinc & hinc vinctas manus
Diſtendat alto: cumque revocata vice
In ſe coibunt ſaxa, quæ in cœlum exprimunt
Actis utrinque rupibus medium mare,
Ego inquieta montium jaceam mora.
Quin ſtructum acervans nemore congeſto aggerem,
Cruore corpus impio ſparſum cremo?
Sic, ſic agendum eſt; inferis reddam Herculem.
AM. *Nondum tumultu pectus attonitum caret.*
Mutavit iras: quodque habet proprium furor;
In ſe ipſe ſævit. HER. *Dira furiarum loca*
Et inferorum carcer, & ſonti plaga
Decreta turba, & ſi quod exilium latet
Vlterius Erebo, Cerbero ignotum & mihi,
Huc me abde tellus: Tartari ad finem ultimum
Manſurus ibo. pectus ô nimium ferum!
Quis vos per omnem, liberi, ſparſos domum
Deflere digne poterit? hic durus malis
Lacrymare vultus neſcit. huc enſem date;

Date

Symplegas] Symplegades vel Cyaneæ inſulæ ſunt ſcopuli in Ponti Euxini oſtio, quæ finguntur concurrentes, eo quod non multum à ſe diſtantes navigantibus modo disjungi, modo coire videantur. Optat Hercules, ut ubi hæ invicem colliduntur, manu altera ipſe utrique alligatus intermedius concutiatur. Vide Medeam v. 341. *F.*

Actis] Moguntin. *arctis*.

Ego] Moram iis injiciam, corpore ſc. meo ne coeant, interjecto. *F.*

Inquieta] Ioſ. Scaliger ſejungit, & legit, *in quieta* & ſic exponit. Hercules optat in illa mora, dum coëunt ſaxa, & mare in cœlum exprimunt, inter illa intercipi, & ita perire in illo quieto momento. *F.*

Quin ſtructum] Aut cur non potius ipſe in conſtructam pyram me conjicio? *triſte de morte ſua omen.* *F.*

Impio] Natorum à me impie effuſo. *F.*

Reddam] Ut qui prius ibi fuerim.

Nondum] Non receſſit furor ejus in totum. *F.*

Mutavit] Ab aliis in ſe. *F.*

Dira] Supplicii loca. *F.*

Erebo] Infernalium fluviorum infimo. *F.*

Mihi] Qui omnia ibi perſcrutatus ſum. *F.*

O nimium] Quod non ſolvatur in lacrymas, ſed quis vos digne deflere poterit? &c. *F.*

Durus] Induratus malis. *F.*

Tibi

Date huc ſagittas; ſtipitem huc vaſtum date.
Tibi tela frangam noſtra; tibi noſtros puer
Rumpemus arcus, ac tuis ſtipes gravis
Ardebit umbris: ipſa Lernæis frequens
Pharetra telis in tuos ibit rogos.
Dent arma pœnas: vos quoque infauſtas meis
Cremabo telis, ô novercales manus.
THE. *Quis nomen unquam ſceleris errori dedit?*
HER. *Sæpe error ingens ſceleris obtinuit locum.*
THE. *Nunc Hercule opus eſt. perfer hanc molem mali.*
HER. *Non ſic furore ceſſit extinctus pudor,*
Populos ut omnes impio aſpectu fugem.
Arma, arma, Theſeu, flagito propere mihi
Subtracta reddi. ſana ſi mens eſt mihi,
Referte manibus tela: ſi remanet furor,
Pater recede. mortis inveniam viam.
AM. *Per ſancta generis ſacra, per jus nominis*
Utrunque noſtri, ſive me altorem vocas,

Seu

Tibi] *Converſus ad unum filiorum dicit*, Tibi ſagittas frangam: *ad alterum*, tibi arcum: *ad tertium converſus dicit*, tuis manibus quaſi inferiæ comburetur clava hæc; *ad quartum*, tuo rogo ardebit pharetra, atque *ita quatuor Herculem filios (quorum nomina Onitem, Theremachum, Demochoonta, Creontiadem ferunt) interfeciſſe vult, quos alii duos, alii octo ſtatuunt.* F.

Lernæis] Supra v 1194. *F.*

Vos quoque] Voſque una cremabo manus meæ, quæ nimis obſequutæ eſtis odio novercæ meæ Iunonis. F.

Nunc Hercule] Nunc tibi opus eſt ſolita tua tolerantia. *F.*

Non ſic] Nec tamen adeo mihi pudorem excuſſit furor, ut tanto ſceleri ſupereſſe velim, & perfricta fronte occurram hominibus, qui me horrentes fugiant è conſpectu meo. *F.*

Sana] Quæ ſciat uti armis. *vel* quæ ſentiat quid admiſerim, ſtatuatq; pœnas ſceleris exigere. *F.*

Mortis] Etiam abſque armis mortem inveniam. mori enim certum eſt. Aures (inquit Gruterus) radit illa repetitio ſimilis. videtur aliquanto virilius quod extat in uno codice. *Inveni viam.* F.

Per ſancta generis ſacra] Per ſancta generis jura mutuaque patris precor. *Vel* per ſacrificia gentilitia. *F.*

Gentilitia ſacra intelligit quorum mentio apud Livium lib. 5. quæ gentilibus erant communia. Gentiles vero dicuntur, qui ex eodem genere orti ſunt, ut Sex. Pompeius ſcribit. & qui ſimili nomine appellantur, ut ait Cincius, gentiles mihi ſunt. Quo ſenſu, ſecundum quoſdam Cicero Servium Tullium regem gentilem ſuum appellavit, cum interim ab eo genus non traheret. vide Paul. Manutium ad 1. epiſt. famil. Ciceron. *Delr.*

Nominis] Alumni & parentis. *F.*

 Unum

Seu tu parentem; perque venerandos piis
Canos, ſenecta parce deſerta precor,
Anniſque feſſis: unicum lapſa domus
Firmamen, unum columen afflicto malis
Temet reſerva. nullus ex te contigit
Fructus laborum. ſemper aut dubium mare,
Aut monſtra timui. quiſquis in toto furit
Rex ſævus orbe, manibus, aut aris nocens,
A me timetur. ſemper abſentis pater.
Fructum tui, tactumque & aſpectum peto.
HER. *Cur animam in iſta luce detineam amplius*
Morerque, nihil eſt: cuncta jam amiſi bona.
Mentem, arma, famam, conjugem, natos, manus;
Etiam furorem. nemo polluto queat
Animo mederi: morte ſanandum eſt ſcelus.
THE. *Perimes parentem?* HER. *Facere ne poſſim, occidã.*
THE. *Genitore coram?* HER. *Cernere hunc docui nefas.*
AM. *Memoranda potius omnibus facta intuens,*
Vnius à te criminis veniam pete.
HER. *Veniam dabit ſibi ipſe, qui nulli dedit?*
Laudanda feci juſſus, hoc unum meum eſt.

Succur-

Vnum] Te mihi amicis deſtituto, ſoli, ſeni, malis afflicto ſolamen unicum reſerva. F.

Nullus] Hactenus de te abſente ſolicitus fui: mihi jam tandem liceat tua præſentia frui. F.

Quiſquis] Si quis alicubi terrarum ſit tyrannus in homines crudelis, in Deos impius, timui ſemper, ne tu amandareris ad eum extinguendum. alii legunt, *manibus aut armis nocens*. F.

Cur animam] Non eſt cur diutius vivam. F.

Manus] Quondam egregia & laude digna aggreſſus, nunc dedecoroſa & ſcelerata. F.

Furorem] Quo me tenente nec culpam agnovi, nec dolorem ſenſi. F.

Morte] Inſanæ menti nulla eſt niſi à morte medela. F.

Perimes] An te tollendo eris mihi cauſa mortis? F.

Facere] Imo ipſe me occidam, ne quando in furorem relapſus te interficiam, ut nuper, &c. F.

Genitore] An te occides coram patre? F.

Cernere] Aſſueſeci eum hujuſmodi ſpectaculis, qui in conſpectu ejus interfeci uxorem & natos. F.

Memoranda] Cæteras tuas virtutes perpende, iiſq; hanc unam condona.

Veniam] Egone, qui ab aliis ſontibus pœnas popoſci, mihi ignoſcam? F.

Laudanda] Ab Euryſtheo juſſus, laudanda feci, ſcelus hoc a me profectum eſt. F.

Pietas

Succurre genitor, ſive te pietas movet,
Seu triſte fatum, ſive violata decus
Virtutis: effer arma; vincatur mea
Fortuna dextra. THE. *Sunt quidem patriæ preces*
Satis efficaces. ſed tamen noſtro quoque
Movere fletu. ſurge, & adverſa impetu
Perſtringe ſolito: nunc tuum nulli imparem
Animum malo reſume. nunc magna tibi
Virtute agendum eſt; Herculem iraſci veta.
HER. *Si vivo, feci ſcelera: ſi morior, tuli.*
Purgare terras propero: jamdudum mihi
Monſtrum impium, ſævumque, & immite, ac ferum
Oberrat: agedum dextra, conare aggredi
Ingens opus, labore biſſeno amplius.
Ignave ceſſas? fortis in pueros modo,
Pavidaſque matres? arma niſi dentur mihi,
Aut omne Pindi Thracis exſcindam nemus,
Bacchique lucos, & Cithæronis juga
Mecum cremabo: tota cum domibus ſuis,
Dominiſque tecta, cum Deûs templa omnibus
Thebana ſupra corpus excipiam meum,

Atque

Pietas] Nepotum cædis pia vindicta. *Vel*, filii tui ſibi & aliis deteſtabilis commiſeratio. *F.*

Nulli] Nulli malo inferiorem, imo majorem. *F.*

Virtute] Ut te virum præbeas. F.

Herculem] Dolorem tuum, iramque vince. F.

Si vivo] Si mihi poſt tale flagitium vitæ uſum indulſero, videbor conſulto feciſſe & approbare. F.

Si morior] Si vero morte ulciſcar, credar per vim aliunde illatam & extrinſeco morbi impulſu hoc perpetraſſe. F.

Monſtrum] Monſtroſum ſc. ſcelus hoc meum. *F.*

Agedum] Aggredere itaque, ô dextra, hoc monſtrum extingue, cujus laboris glôria duodecim illorum à te geſtorum laudem ſuperabit. *F.*

Pavidaſque] *Per indignationem dixit*, pro, matrem pavidam. ut Theb. 368. Med. 1005. Agam. 192. F.

M. S. uno conſenſu omnes, *Pavidaſque matres.* & recte. ſic enim ſæpius utitur plurali numero auctor noſter, idque eleganter ad augendam invidiam. cui malo dum medicinam non neceſſariam adhibere conantur imperiti, gravius multo afficiunt. *Commel.*

Pindi] Montis in confinibus Theſſaliæ verſus Thraciam. *F.*

Bacchique] Sylvas incæduas prope Thebas, quæ Baccho conſecratæ ſacrificiis lucent. *F.*

Et, ſi

Atque urbe verſa condar. & , ſi fortibus
Leve pondus humeris mœnia inverſa incident,
Septemque opertus non ſatis portis premar,
Onus omne media parte qua mundus ſedet,
Dirimitque ſuperos, in meum vertam caput.
Redde arma. AM. *vox eſt digna genitore Herculis,*
Hoc en peremptus ſpiculo cecidit puer:
Hoc, Iuno, telum manibus emiſit tuis:
Hoc nunc ego utar. TH. *Ecce, jam (miſerum metu*
Cor palpitat, corpuſque ſolicitum ferit.)
Aptata arundo eſt: ecce, jam facies ſcelus
Volens, ſcienſque. pande, quid fieri jubes?
HER. *Nihil rogamus; noſter in tuto eſt dolor.*
AM. *Natum potes ſervare tu ſolus mihi.*

Sed

Et, ſi] Quod ſi domus, templa, mœnia, portæ ſeptem, univerſa urbs Thebarum nimis leve pondus ſit ad me opprimendum, vertam ego in caput meum omnia inter terram & cœlum ſummum. *Vel,* molem ipſam terræ, quæ in medio librata ſuo interpoſitu alterum hemiſphærium, ſeu cœli faciem mediam ab altera ſeparat & occulit. *F.*

Inverſa] Al. leg. *immerſa.* D. Heinſius leg. *inverſa. F.*

Redde arma] In ſequentibus miſere variant exemplaria in perſonis. nonnulli ita:

HER *Hoc en peremptus ſpiculo cecidit puer:*
Hoc Iuno telum manibus emiſit tuis,
Hoc nunc ego utar. AMP. *Ecce quã &c.*

Alii vero ſic:

AMPH. *Vox eſt digna genitore Herculis.*
Hoc en peremptus ſpiculo cecidit puer: &c.
HER. *Hoc nunc ego utar.* AMPH. *Ecce quam miſ.*

hic ſe convertit ad Theſeum Amphitryon. Vetus exemplar, quod pluribus in locis non malum reperi, ita:

AMPH. *Vox digna genitore, &c.*
Hoc nunc ego utar. HER. *Ecce quam miſerum metu &c. pande quid fieri jubes?*
AMPH. *Nihil rogamus, noſter in tuto eſt dolor.*

Natum potes ſervare &c. & ſequenti verſu, pro *evaſi,* habet *invaſi. Comm.*

Genitore] Quæ & me tam fortis viri patrem fortitudinis admoneat, doceatque mori. *Et cum dicto petit arundinem.* F

Hoc] Impia hac & novercali ſagitta, quã manu tua emiſſam direxit Iuno in natum tuum, utar ego in me.

Ecce] Inquit Theſeus, id quod ſine horrore ipſe videre non poſſum, jam Amphitryo parens tuus ſagittam pectori aptavit, ut ſibi inferat manum. *F.*

Aptata] Admovit gutturi ſuo arundinem pater mori certus, ſi contumax in inſtituto perſiſtas. *F.*

Iam facies] Tibi & patri mortem inferendo. *F.*

Volens] Sanus, non per furoris errorem & ignorantiam, ut dudum. *F.*

Nihil] Ut lubet: quantum ad me, certum eſt morte dolores finire. *F.*

Tu ſolus] O Theſeu. *F.*

Sed

TH. *Sed ipſe nondum maximum evaſi metum.*
HER. *Miſerum haud potes me facere, felicem potes.*
AM. *Sic ſtatue quidquid ſtatuis, ut cauſam tuam*
Famamque in arcto ſtare & ancipiti ſcias:
Aut vivis aut occidis. hanc animam levem,
Feſſamque ſenio, nec minus quaſſam malis,
In ore primo teneo. tam tarde patri
Vitam dat aliquis? non feram ulterius moram,
Letale ferro pectus impreſſo induam:
Hic, hic jacebit Herculis ſani ſcelus.
HER. *Iam parce, genitor, parce; jam revoca manum.*
Succumbe virtus, perfer imperium patris.
Eat ad labores hic quoque Herculeos labor;
Vivamus. artus alleva afflictos ſolo
Theſeu parentis: dextra contactus pios
Scelerata refugit. AM. *Hanc manum amplector libens:*
Hac nixus ibo, pectori hanc ægro admovens
Pellam dolores. HE. *Quem locum profugus petam?*

Vbi

Sed ipſe] Vulgo, *Theſeu ipſe* &c. Reſpicit ad v. 1298. *hoc mente Dan. Heinſii mutare auſus ſum cum diſpliceret abſumptio diphthongi.* F.

Miſerum] Miſeriorem me reddere non potes tua morte, felicem, mea, modo concedas. *F.*

Sic ſtatue] Ad Herculem, jam deliberata morte ferocior ſe convertit: non ſupplicans, ut prius; ſed minitans. *Delr.*

Aut vivis] Niſi mutata ſententia vivere ſtatuas, mihi cauſa eris necis. *F.*

Levem] Quæ mihi jam ſeni miſero facile diſcedat. *F.*

In ore] Ψυχὴν ἐπὶ χείλεσιν ἔχω. in primoribus labris, in extrema hac ſtatione, hinc ſigno quaſi dato facile avolaturam. *F.*

Tam tarde] Tantum rogatus, cunctaris adhuc vitam, id eſt, cauſam cur in vita maneam, donare mihi patri?

Tarde] Hoc addit, quia multum beneficio detrahit, qui cunctatur. bis dabis, ſi cito dederis. Vide Senecam lib. 2. de benefic. c. 1, 2. & ſeqq. *Delr.*

Sani] Volentis ac ſcientis, ut modo v. 1330. *F.*

Succumbe] Cedat juſtitia, quæ impietatem meam in natos vindicatura erat, pietati in patrem. *F.*

Hic quoque] Quod dolorem meum vicerim, & quod, ut patrem ſervem, tantæ impietatis conſcientiæ ſuperſtes eſſe velim. *Et hæc Theſei eſſe poſſunt Herculem collaudantis.* F.

Vivamus] Ego, & propter me pater. *F.*

Artus] Tu, ô Theſeu, tolle humo patrem, manus meæ pollutæ non audent tangere. vide ſup. v. 1192. *F.*

Afflictos] Melius liber vetus, *afflicti*. Pont.

Hanc manum] Hanc Herculis manum amplector potius. *F.*

Quem locum] Coëgiſtis me vivere, ſed

Vbi me recondam? quave tellure obruam?
Quis Tanais, aut quis Nilus, aut quis Perſica
Violentus unda Tigris, aut Rhenus ferox,
Tagusve Ibera turbidus gaza fluens
Abluere dextram poterit? Arctoum licet
Mæotis in me gelida transfundat mare,
Et tota Tethys per meas currat manus,
Hærebit altum facinus. in quas impius
Terras recedes? Ortum, an Occaſum petes?
Vbique notus perdidi exlio locum.
Me refugit orbis, aſtra tranſverſos agunt
Obliqua curſus; ipſe Titan Cerberum
Meliore vultu vidit. ô fidum caput
Theſeu, latebram quære longinquam, abditam:
Quicunque ſemper ſceleris alieni arbiter
Amas nocentes, gratiam meritis refer,
Vicemque noſtris: redde me infernis precor
Vmbris reductum, meque ſubjectum tuis

Reſti-

re. ſed in qua orbis parte latebo, ubique notus? aut quo flumine vivo ablutus expurgabo me, cui alto infixa animo ſedet tam diræ impietatis memoria? *F.*

Tanais] Scythiæ fl. *F.*

Nilus] Ægypti fl. *F.*

Perſica Tigris] Qui in Armenia majore naſcens magnam Aſiæ partem perfluens in ſinum Perſicum defertur. fl. rapidiſſimus, unde & nomen habet: ſagittam enim Perſæ Tigrin appellant. & hinc feræ nomen. *F.*

Ferox] Ipſe fl. impetuoſus. *vel* propter feroces accolas Gallos & Germanos, quos diſterminat. *F.*

Tagusve] Fl. Luſitaniæ, quæ Iberiæ, id eſt, Hiſpaniæ pars. F.

Gaza] Aureis arenis. F.

Mæotis] Palus Scythiæ. *F.*

Mare] Septentrionale, *vel* Euxinum. F.

Tota Tethys] Uxor Oceani, *Metonym.* mare. Mari autem polluta cuncta expiari credebantur: Θάλασσα κλύζει πάντα τἀνθρώπων κακά. F.

Me refugit] Homines me abhorrent, dii oderunt: *F.*

Ipſe] Sol plus obſcuratur me viſo, quam Cerbero. vid. v. 60. *F.*

O fidum] Ὦ φίλη κεφαλὴ πιστ' ἑταῖρε. Qui Pirithoo fidus extitiſti comes in rapienda Proſerpina, mihi in furore meo. F.

Amas nocentes] Hoc dicit, quia Theſeus amaverat Pirithoum, atque eum juverat in rapienda Proſerpina; nunc ſe liberos neeantem, & ſummum furentem furorem non deſeruerat. *Delr.*

Meritis] Ego bene de te merui, cum te catenis infernis exemerim, ſupra v. 805. tu referes mihi hanc gratiam, ſi me vinclis illis reſtituas. *Farn.*

Reſti-

Reſtitue vinclis. ille me abſcondet locus.
Sed & ille novit. THE. *Noſtra te tellus manet.*
Illic ſolutam cæde Gradivus manum
Reſtituit armis. illa te, Alcide, vocat,
Facere innocentes terra quæ ſuperos ſolet.

THYE-

Noſtra] Athenas, quæ patria mea & regnum, profectus expiabere. nam & ibi Mars à Neptuno in judicium vocatus de cæde filii ſui Halirrothii omnium deorum ſententiis abſolutus eſt. F.

Digitized by Google

THYESTES.

Dramatis Perſonæ.

Thyestes. Atrevs. Tantalvs.
Megæra. Plisthenes Thyestis F.
Chorvs Senvm Mycenæorvm.
Tantalvs Thyestis F. } Mutæ Perſonæ.
Alivs Thyestis F. }
Servus. Nvncivs.

Argvmentvm.

Alternis annis regnandi vices pacti Atreus & Thyeſtes Pelopis ex Hippodamia filii Argis imperabant. Thyeſtes, adjuvante Ærope fratris uxore, quam in adulterium pellexerat, aureum arietem, in cujus poſſeſſione erat fatum regni, amovet, & male conſcius in exilium abit. Atreus evaſiſſe dolens, miſſis ſuis filiis velle ſe in gratiam redire ſimulat, oblata regni parte reditum illi ſuadet & perſuadet. tres Thyeſtis liberos, quos obſides acceperat ad aras immolatos, partim aſſos, partim elixos patri neſcienti epulandos apponit, miſtumque vino cruorem illi præbet. ſub finem nefandi convivii (quod Sol, ne videret refugit) capita illi & manus filiorum oſtendit, quaſque dapes abſumpſerit, narrat, inſultans fratris luctui, dolori, & imprecationibus.

ACTVS PRIMVS.

Tantali Vmbra. Megaera.

Adducitur ab inferis Tantalus à furia, cogiturque miſcere nefaria odia inter ſuos ex Pelope nepotes Atreum & Thyeſtem.

Quis me furor nunc ſede ab infauſta extrahit,
Avido fugaces ore captantem cibos?
Quis male deorum Tantalo vivas domos

Oſtendit

Oſtendit iterum? pejus inventum eſt ſiti
Arente in undis aliquid, & pejus fame
Hiante ſemper? Siſyphi numquid lapis
Geſtandus humeris lubricus noſtris venit?
Aut membra celeri differens curſu rota?
Aut pœna Tityi: qui ſpecu vaſto patens
Viſceribus atras paſcit effoſſis aves;

Et nocte

T*Hyeſtes*] Hæc M. Annæi Senecæ tragœdia, nulla cæterarum inferior. Et quis dubitat, quin Vario aliquid debuerit? Ut omittam octo ad minimum apud Græcos in hoc argumento laudari. Chori ſunt divini. Ὑποθετικοὶ fere omnes: & qui non τῇ τῶν γνωμῶν παρενθήκῃ, ſed perpetua oratione hoc agunt. Omnes fere ad hoc facti, ut emendent mores. Etiam quæ à Stoicis ſumpſit, omnibus accommodavit. Qualia de vero Rege, qui idem ſit ſapiens, in illo divino, cujus eſt exordium, *Tandem regia nobilis*. In ms. codice ATREUS inſcribebatur. Sane Accii cognominis laudatur. Et ὁ πρωτολόγος histrio, eſt Atreus, non Thyeſtes. Cætera pro vulgari inſcriptione ſunto. *Heinſ.*

Chorus hujus tragœdiæ conſtat ex ſenibus Mycenæis, non ex mulieribus, quod vel ex verſu 392 conſtat. Mycenæos ita intellige, ut etiam Argivi eſſe poſſint. quod poëtæ Argos Mycenis conſundunt. ut verſu 179 Argos nominat; verſu 187 Mycenas. Id nos ſæpiſſime notavimus, & jamdudum Strabo monuerat. De tribus autem Thyeſtis filiis Pliſthenes maximus natu interloquitur: Tantalus autem, & minimus natu, inducuntur mutæ perſonæ. *Scal.*

Quis me furor] Tantali verba emergentis ab inferis; ſed cum occultâ labe. Téne Furor extrahit? nullus, ſed Furia ipſa, Megæra. Aſſentiamur igitur meo libro, *Quis me inferorum ſede ab infauſtâ extrahit?* Lipſ.

Male] Diis tam mala quam bona imputare poëtis ſolenne. *vel pro* malum, interjectione execrantis, *Hiſpanice, en hora mala*. D. Heinſius geminam emendat labem, legitque, *Quiſnam deorum Tantalo antiquas domos, &c.* F.

Pejus] An graviorem aliquem mihi excogitaverunt cruciatum, quam, qui mihi jam addictus eſt? F.

Siſyphi] Hippol. v. 1226. F.

Membra] Hercul. Fu. 749. F.

Differens curſu rota] Mallem *differrar*, aut adeò *differet*. nam pendent à ſuperiori, *numquid*. nec poteſt repeti, meâ quidem ſententiâ, illud *venit*: quod adſociandum potius voci *geſtandus*. *Grut.*

Aut pœna] Hippolyt. 1228. Quibuſdam placet hac lectio nec ſine autoritate librorum mſſ. *Aut pœna Tityi ſemper accreſcens jecur, &c.* F.

Specu vaſto patens] Illa ſcilic. parte corporis, qua admittebat aves rapaces. F.

Quomodo lectio altera, *ſemper accreſcens jecur*, defendi poſſit, ſcimus nos quoque. Sed quare falſam anteferamus veræ? Eam referunt meliores libri,

Aut pœna Tityi, qui ſpecu vaſto patens
Viſceribus atras paſcit effoſſis aves,

Et nocte &c. Vulgaris, & inepta eſt, & non cohæret. Sciolus, qui legerat apud Virgilium exporrectum in novem jugera, putavit non licere Senecæ exporrigere in ſpecu. *Scal.*

Aves] Ita & alii. Virg 6. Æneid. unicum vulturem agnoſcit.

Et nocte reparans quidquid amiſit die,
Plenum recenti pabulum monſtro jacet.
In quod malum tranſcribor? ô quiſquis nova
Supplicia functis durus umbrarum arbiter
Diſponis! adde, ſi quid ad pœnas potes,
Quod ipſe cuſtos carceris diri horreat,
Quod mœſtus Acheron paveat; ad cujus metum
Nos quoque tremamus. quære: jam noſtra ſubit
E ſtirpe turba, quæ ſuum vincat genus,
Ac me innocentem faciat, & inauſa audeat.
Regione quidquid impia ceſſat loci,
Complebo. nunquam ſtante Pelopeja domo,
Minos vacabit. ME. *Perge deteſtabilis*
Vmbra, & penates impios furiis age.
Certetur omni ſcelere, & alterna vice
Stringantur enſes. ne ſit irarum modus
Pudorve. mentes cæcus inſtiget furor;
Rabies parentum duret, & longum nefas
Eat in nepotes. nec vacet cuiquam vetus
Odiſſe crimen, ſemper oriatur novum;

Nec

Tranſcribor] Tranſlatum ab iis, qui in novas colonias ſcripti deducuntur. F.

Cuſtos] Cerberus. F.

Nos quoque] *Emphatice.* malis indurati, qui in vivis dira fecimus, apud inferos miſerrima patimur. F.

Stirpe] Pelope. F.

Turba] Atreus & Thyeſtes. F.

Suum] Me progenitorem infando ſcelere ſuperet. F.

Innocentem] Reſpectu & comparatione ipſorum. F.

Inauſa] Quæ nec ego, nec alius quiſpiam auſus eſt. F.

Regione] Vacua omnia ſupplicii apud inferos loca progenies mea complebit. F.

Nunquam] Quamdiu quiſquam ſupereſt è noſtra familia, & *ſæva Pelopis domo* nullo non ſcelere contaminata, habebunt quæ torqueant crimina inferni judices. F.

Pelopeja domo] Nullum ſcelus fuit, quo ſe Pelopidæ abſtinuerint. nam parentes liberos, liberi parentes, uxor maritum, maritus uxorem, frater fratrem, affines affinitate junctos occiderunt; pater liberos comedit; demum affinem patruelis, glorem levir, filiam pater ſtupravit. merito igitur eorum familia conviciis omnium proſciſſa fuit adeo, ut *Pelopeia domus*, pro ſæva & impia, adagii loco etiam hodie uſurpetur. Xenarcho dicitur ἄστυλος οἶκος, Euripidi δυστυχὼν δόμος; Horatio *ſæva Pelopis domus.* Delr.

Parentum] Tantali & Pelopis, *vel indignanter pro* parentis, id eſt, avi. ſcilicet tui ô Tantale, ut Hercul. Fur. v. 1283. *pavidas matres.* F.

Oriatur novum] Ita dum Atreus ulſciſce-

Nec unum in uno: dumque punitur ſcelus,
Creſcat. ſuperbis fratribus regna excidant,
Repetatque profugos dubia violenta domus
Fortuna reges: inter incertos labet.
Miſer ex potente fiat, ex miſero potens;
Fluctuque regnum caſus aſſiduo ferat,
Ob ſcelera pulſi, cum dabit patriam deus,
In ſcelera redeant: ſintque tam inviſi omnibus,
Quam ſibi. nihil ſit, ira quod vetitum putet.
Fratrem expaveſcat frater, & natum parens,
Natuſque patrem: liberi pereant male;
Pejus tamen naſcantur: immineat viro
Infeſta conjux. bella trans pontum vehant:
Effuſus omnes irriget terras cruor;
Supraque magnos gentium exultet duces
Libido victrix. impia ſtuprum in domo
Leviſſimum ſit. fratris & fas, & fides,
Juſque omne pereat. non ſit à veſtris malis
Immune cœlum. cum micant ſtellæ polo,
Flammæque ſervant debitum mundo decus;
Nox atra fiat, excidat cœlo dies.

ulciſcebatur adulteriũ Thyeſtæ cum Æropa ux. ſua, filios ipſius illi epulandos appoſuit. Thyeſtes ut hoc vindicaret, conſulto oraculo, ex inceſto ſuæ filiæ Pelopejæ ſtupro Ægiſthum genuit, qui Atreum interfecit & Agamemnonem. *F.*

Superbis] Atreo & Thyeſtæ alternis vicibus regnantibus regnum excidat, uti Thyeſtæ, qui corrupta fratris uxore in exilium ivit, à quo ſimulata conciliatione revocatus eſt. *Vide Argument.* F.

Ob ſcelera] Uterque pulſus, ſimul ac revocatus fuerit, in ſcelera redeat. *F.*

Fratrem] Atreus Thyeſtem & è contrario. *F.*

Et natum] Clytemnæſtra Oreſtem. *F.*

Patrem] Matrem *rectius lege.* ſic Oreſtes Clytemnæſtram, quam fugiens latuit, tandem reverſus interfecit. *F.*

Pereant] Thyeſtæ filii, quos patruus occidit, voravit pater. *F.*

Pejus] Ex inceſtu leviri cum glore, patris cum filia. *F.*

Viro] Clytemnæſtra Agamemnoni. *F.*

Bella] Agamemnon & Menelaus repetitum Helenam ad Trojanum bellum profecti. *F.*

Supraque] Ita Agamemnon magnus dux Græciæ Chryſeida & Caſſandram deperiit. *F.*

Excidat] Menſæ enim Thyeſteæ atrocitatem ſol videre non ſuſtinens ortus retroceſſit. *F.*

Miſce penates: odia, cædes, funera
Arceſſe, & imple ſcelere Tantaleam domum,
Ornetur altum columen, & lauro fores
Læta vireſcant; dignus adventu tuo
Splendeſcat ignis. Thracium fiat nefas
Majore numero. dextra cur patrui vacat?
Nondum Thyeſtes liberos deflet ſuos?
Ecquando tollet ignibus jam ſubditis
Spumante aheno? membra per partes eant
Diſcerpta: patrios polluat ſanguis focos.
Epulæ inſtruantur. non novi ſceleris tibi
Conviva venies; liberum dedimus diem,
Tuamque ad iſtas ſolvimus menſas famem,
Iejunia exple. miſtus in Bacchum cruor
Spectante te potetur. inveni dapes,
Quas ipſe fugeres. Siſte, quo præceps ruis?
TAN. *Ad ſtagna, & amnes, & recedentes aquas,*
Labriſque ab ipſis arboris plena fugas,
Abire in atrum carceris liceat mei
Cubile: liceat, ſi parum videor miſer,

Mutare

Scelere] Per promiſcuos inceſtus & ſtupra. *F.*

Ornetur] Inſimulata conciliatione, quod in feſtis ſolet, ornentur poſtes floribus, frondibus, lauri ramis, lucernis, foco ſed crudeli, qui inceſtum Thyeſtæ vindicet. *F.*

Thracium] Quale admiſerunt Progne & Philomela in vindicta Terei regis Thraciæ. vid. Herc. Fu. v. 145. *Farn.*

A Pauſania in Atti. Terei hiſtoria ſic narratur, ut præter Metam. iſtas, omnia vere videantur accidiſſe. *Delr.*

Majore] Sed illæ unum Terei peremere filium Ityn: tu ô Atreu, duos Thyeſtæ, *imo tres.* F.

Patrui] Atrei. *& inſtat furia feſtinare jubens, ut ipſe famelicus cruentis his dapibus exſatiet.* Sarcaſ. *F.*

Non novi] Qui filium tuum Pelopem coctum olim diis epulandum appoſuiſti. *F.*

Liberum] Hunc diem à fame tibi vacuum permiſi, ut apud tuos ad ſatietatem uſque convivareris. *F.*

Miſtus] Vinum cruore puerorum Thyeſtæ miſtum. *F.*

Ipſe fugeres] Emphatice tu, quem cæteræ dapes fugiunt, namque hoc audito, Tantalus refugit, repetitque inferas potius fame pœnas, quam tales accedat menſas. *furia itaque* ſiſte *ait,* quo præceps ruis? *F.*

Arboris] Arborem fugientem ab ipſis labris. *F.*

Liceat] Si in ſolita ripa non ſatis miſer videar, in magis diras ſævaſque me tranſmitte, modo ne ad has epulas cogar. *F.*

Phlege-

Mutare ripas: alveo medius tuo
Phlegethon relinquar, igneo cinctus freto.
Quicunque pœnas lege fatorum datas
Pati juberis: quiſquis exeſo jaces
Pavidus ſub antro, quique venturi times
Montis ruinam: quiſquis avidorum feros
Rictus leonum, & dira Furiarum agmina
Implicitus horres: quiſquis immiſſas faces
Semiuſtus abigis, Tantali vocem excipe
Properantis ad vos: credite experto mihi,
Amate pœnas. quando continget mihi
Effugere ſuperos? ME. *ante perturba domum,*
Inferque tecum prælia, & ferri malum
Regibus amorem: concute inſano ferum
Pectus tumultu. TAN. *Me pati pœnas decet,*
Non eſſe pœnam: mittor, ut dirus vapor
Tellure rupta, vel gravem populis luem
Sparſura peſtis. ducam in horrendum nefas
Avus nepotes. Magne divorum parens,
Noſterque, quamvis pudeat; ingenti licet
Taxata pœna lingua crucietur, loquar;
Nec hoc tacebo: moneo, ne ſacra manus

Viola-

Phlegethon] *Qui rapidis flammis ambit torrentibus amnis Tartareus. Phlegethon à φλέγω. F.*

Furiarum] Trium, ut in Herc. Fur. v. 101. quas ab impetu, furore & aſſiduitate ſupplicii vocat *agmina ſæva ſororum.* F.

Quiſquis] Qui manu repellis à facie intentatas ab ultricibus furiis, & dæmoniis faces. *F.*

Properantis] Feſtinanter revertentis ad vos. *F.*

Experto]Qui tuli pœnas inferorum, & ab inferis excitus vidi ſcelera vivorum. *F.*

Amate] Contenti ſitis & amate pœnas, quas datis apud inferos, potius quam revertamini ad ſuperos. *F.*

Ante] Non reverteris priuſquam domum tuam perturbaveris, diſſidiique faces nepotibus tuis admoveris. *Farn.*

Non eſſe]Non aliis pœnas faceſſere.

Vapor] Exhalatio peſtifera. *F.*

Magne] Quamvis te pudeat, ô Iupiter, genuiſſe hominem tam ſceleratum. F.

Taxata] Vide Hercul. Fu. 753. ἀνήλαστον ἔχει γλῶσσαν. F.

Moneo] Monebo nepotem Atreum & repellam à tanto ſcelere. *Lipſius è vet. codicibus legit*, violate & Aſpergite, *è formula imperandi.* Al. violenta, *Farn.*

Sacra

Violata cæde, neve furiali malo
Aſpergat aras. ſtabo, & arcebo ſcelus.
Quid ora terres verbere, & tortos ferox
Minaris angues? quid famem infixam intimis
Agitas medullis? flagrat incenſum ſiti
Cor, & peruſtis flamma viſceribus micat.
Sequor.

ME. *Hunc, ô, furorem divide in totam domum.*
Sic, ſic feratur, & ſuum infenſi invicem
Sitiant cruorem: ſenſit introitus tuos
Domus, & nefando tota contactu horruit.
Actum eſt abunde. gradere ad infernos ſpecus
Amnemque notum: jam tuo mœſta pede
Terra gravantur. cernis, ut fontes liquor
Introrſus actus linquat; ut ripa vacent;
Ventuſque raras igneus nubes ferat?
Palleſcit omnis arbor, ac nudus ſtetit
Fugiente pomo ramus; & qui fluctibus
Illinc propinquis Iſthmos atque illinc fremit,
Vicina gracili dividens terra vada,
Longe remotos latus exaudit ſonos.

Iam

Sacra manus] Execranda. Sacra cædes dictum ut ſacra fames. *F.*

Violata] Volunt legi; *violate.* confirmat Bernardini editio vetuſtiſſ. in qua; *violatæ.* Delr.

Aras] Ad aras enim filios Thyeſtæ Atreus mactavit. *F.*

Quid ora] *Talia dicenti Megæra flagello inſonat, vipereas arrecta comas minitatur ſe omnes illi injecturam angues, & famem ſitimque auget.* F.

Sic, ſic] Quantum tu aquam, tantum illi ſiciant cruorem. *vel* ita ut facis, ſparge furoris & odii ſemina. *F.*

Actum] Satis ſuperque flammas concitaſti, jam redi ad locum ſupplicii. *F.*

Tuo mœſtæ] Lipſius leg. *tuum mœſtæ pedem terræ gravantur.* Verum haud ſcio an quadret hæc lectio, ſi reſpicias ad *gravantur*. F.

Cernis] Cernis ut omnes aquæ ſubſidant tuo conſpectu, arboreſque veluti ſideratione tactæ areſcant? F.

Raras] Sine pluvia, quas in Herc. Fu. v. 862. vocabat *vacuas, vel*, paucas.

Qui fluctibus] Binaque maria Ægæum & Ionium, quæ Iſthmon Corinthiacum utrinque alluunt, recedunt à litore longiuſq; remotis exaudiuntur ipſorum fremitus. Sic exponunt qui *littus* legunt. Lipſius emendat *lætus*, approbat Delrius. Sed lectio in contextu eſt ſana, neque indiga obelo Ariſtarchi. Vult auctor ita inhorruiſſe pelagus adventu Tantali, ut ſe ſubduxerit utroque latere aquis ſuis nudato. F.

Lerna

Iam Lerna retro ceſſit, & Phoronides
Latuere venæ: nec ſuas profert ſacras
Alpheus undas, & Cithæronis juga
Stant parte nulla cana depoſita nive,
Timentque veterem nobiles Argi ſitim.
En ipſe Titan dubitat, an jubeat ſequi,
Cogatque habenis ire periturum diem.

Chorus.

Chorus ex ſenibus Mycenæis vel Argivis conſtans (Argos enim cum Mycenis confundunt poëtæ) deos urbium in Peloponneſo præſides, ut mala & ſcelera in domo Pelopis concepta & imminentia prohibeant avertantque, precatur, & Tantali impium facinus ac pœnam canit.

ARgos de ſuperis ſi quis Achaicum,
Piſæaſque domos turribus inclytas:
Iſthmi ſi quis amat regna Corinthii,
Et portus geminos, & mare diſſidens:

Si quis

Lerna] Palus in agro Argivorum. *Farn.*

Phoronides] Undæ fl. Inachi filii Phoronei regis Argiv. F.

Sacras] Nullus fons numine vacare credebatur, propter perennem æternamque ſcaturiginem, unde & filii deorum dicti fluvii. *vel* quod huic fl. tanquam Deo & Iovis amico (cujus quippe ſolius aqua aram Iovis Olympici dilui ſancitum) Elei honores habuerunt, ſignumque in templo Iovi dedicato poſuerunt. F.

Alpheus] Fl. Elidis in Arcadia Piſas alluens. *F.*

Cithæronis] E Cithæronis jugis ſolutæ evanuerunt nives. *F.*

Veterem] Ineptè Aſcenſius *ſitum* legit: ineptiùs Marmita *ſitim*, ad ſiccitatem quæ fuit tempore Phaëthontis, refert. Recte Ægyd. Maſerius, in comment. Valerii Flacci, & Cœlius Rhodiginus ſcribunt loqui Senecam de ſiti, quæ ante Danai tempora fuit: cum, nondum inventis puteis Argos in loco arido ſitum, aquarum penuria laborabat, quam Danaus teſte Plinio natur. hiſt. lib. 7. ſuſtulit inventis puteis. unde Heſiodus teſte Euſtathio Iliad. δ'.

Ἄργος ἄνυδρον ἐὸν Δάναος ποίησεν ἔνυδρον. *Delr.*

Ipſe Titan] Sol dubitat an curru quadrijugo vectus jubeat diem procedere, per te periturum, id eſt, obſcurum futurum; neque enim luceſcente die dæmoniis, furiis, umbriſve vagari permiſſum. ſic Anchiſæ umbra Æneid. 5. *Et me flavus equis oriens afflavit anhelis.* & Tireſiæ 2. l. 5. Sat. Horat. *ſed me Imperioſa trahit Proſerpina, vive, valeque.* Farn.

AChaicum] Ad differentiam aliorum, qui decem, huic autem Iuno præeſt. F.

Piſæaſque] Piſæ civitatis in Elide, quæ Iovi curæ propter Olympia, quæ juxta hanc celebrantur. F.

Turri-

Si quis Taygeti conſpicuas nives,
Quas, cum Sarmaticus tempore frigido
In ſummis Boreas compoſuit jugis,
Æſtas veliferis ſolvit Eteſiis:
Quem tangit gelido flumine lucidus
Alpheus ſtadio notus Olympico:
Advertat placidum numen, & arceat
Alternas ſcelerum, ne redeant, vices;
Neu ſuccedat avo deterior nepos;

Majorum

Turribus] In quibuſdam membranis invenio *curribus.* non omnino abſurde. poteſt enim intelligi de Oenomai, Pelopis, ac aliorum procorum curribus. F.

Non diſplicet Reverendo D'el-Rio, *curribus*: propter certamina Olympica, interim nihil hîc prorſus mutandum. *Raphel.*

Geminos] Ab utraque parte Iſthmi, de quo in Herc. Fu: v. 335. F.

Diſſidens] Iſthmo interjecto dividente Ionium & Ægæum. F.

Taygeti] Montis prope Lacedæmona. F.

Quas] Quas Boreas à Septentrione, ubi Sarmatæ populi flans hyeme congelavit, Eteſiæ venti æſtivi ab alia atque alia cœli parte ſpirantes ſolvunt. F.

Veliferis eteſiis] Stati enim venti ſunt, & conſtantes. unde eos Varro *Navales* appellat. F.

Æſtivos eſſe ventos conſtat ex Ariſtot. lib. de mundo ad Alex. Plutarcho in Dione, & Gellio lib. 2. c. 22. item de genere Aquilonum ex Plinio lib. 2. & lib. 18. & D. Iſidoro l. 13. cap. 11. ideo Lucretius dixit:

Eteſia flabra Aquilonum. Delr.

Stadio] Curriculo; ita dicto quod ſtadii menſuram expleret: ſtadii inquam Olympici de quo Gellius l. 1. Noct. Attic. c. 1. *Nam cum fere conſtaret curriculum ſtadii, quod eſt Piſis apud Iovem Olympium, Herculem pedibus ſuis metatum: idque feciſſe longum pedes ſexcentos, cetera quoque ſtadia in terra Græciæ ab aliis poſtea inſtituta, pedum quidem eſſe numero ſexcentum; ſed tamen eſſe aliquantulum breviora.* Cenſorin. vero in lib. de die Natali: *Stadium in hac mundi menſurâ id potiſſimum intelligendum eſt, quod Italicum vocant, pedum ſexcentorum viginti quinque. Nam ſunt præterea & alia, longitudine diſcrepantia, ut Olympicum, quod eſt pedum ſexcentum. Pythicum quod eſt mille pedum.* Teſte Plinio ſtadium efficit paſſus centum vigintiquinque noſtros, hoc eſt pedes ſexcentos vigintique, lib. 2. Nat. hiſt. c. 23. octo vero ſtadia conficiunt unum milliare, Polybio lib. 3. & Plutarcho in Gracch. & hæc dimenſio Romanis hiſtoricis in uſu eſt. Unde apparet Plinium de Italico ſtadio locutum: & D. Iſidorum lib. 15. cap 16. (quando ſtadium definit octavam milliaris partem, viam ſcilicet centum vigintiquinque paſſuum; eoque modo dicit Herculem id terminaſſe, cum illud uno ſpiritu confeciſſet, ac proinde ſtadium appellaſſe, quod in fine reſpiraſſet, ſimulque ſtetiſſet) vera quidem tradere, ſed non diſtinxiſſe inter Olympicum, quod Herculis ſtadium, & Romanum, ſeu Italicum quod cxxv. paſſuum. Gellium denique Pythici ſtadii vel ignarum vel immemorem fuiſſe. *Delr.*

Maja-

Majorum & placeat culpa minoribus.
Tandem laſſa feros exuat impetus
Sicci progenies impia Tantali.
Peccatum ſatis eſt. fas valuit nihil,
Aut commune nefas. proditus occidit
Deceptor dominæ Myrtilus, & fide
Vectus qua tulerat nobile reddidit
Mutato pelagus nomine. notior
Nulla eſt Ioniis fabula navibus.
Exceptus gladio parvulus impio
Dum currit patrium natus ad oſculum,
Immatura focis victima concidit:
Diviſuſque tua eſt, Tantale, dextera,
Menſas ut ſtrueres hoſpitibus deis:
Hos æterna fames proſequitur cibos,
Hos æterna ſitis: nec dapibus feris
Decerni potuit pœna decentior.
Stat luſus vacuo gutture Tantalus,
Impendet capiti plurima noxio

Phineis

Majorum] Ne poſteri ſequantur vitia majorum. Nimirum obviam it decreto Megæræ ſupra, *Rabies parentum duret, & longum nefas eat in nepotes.* Optant igitur ſenes Argivi ne id accidat. Al. leg. *Et major placeat culpa minoribus.* F.

Proditus] Oenomaus oraculo monitus ſibi à genero imminere mortem, ſuorum equorum velocitati confiſus filiam uxorem procis propoſuit ea lege, ut certans curru auferret Hippodamiam, & pater à tergo lancea inſequutus eum ſi aſſequeretur conficeret. Pelops Myrtilum, cui primā noctem, vel ut alii, partem regni promiſerat, corrupit, ut ſublata fibula, qua modiolus axis affigitur, currum everteret. Oenomao ab equis diſcerpto, Pelops Hippodamia & regno potitus eſt. Myrtilus autem eadem fide, quam domino præſtiterat, id eſt, falſa deceptus à Pelope in mare è Geræſto præcipitatus dedit nomen mari Myrtoo. quod tamen à Myrto puella dictum tradit Pauſanias in Arcadicis. F.

Fide Vectus] Sicuti hoc loco Myrtilus, ſi communem traditionem ſequimur. nam Iſtrus, in Atticis, ſcripſit Myrtilum ſingulari certamine pro Hippodamiâ cum Pelope decertantem cecidiſſe. F.

Ioniis navibus] Navigantibus Ionium mare. F.

Exceptus] Pelopem filium currentem ad patrium oſculum Tantalus pater interfecit, coctumque diis epulandum appoſuit, abſtinuerunt omnes præter Cererem, &c. F.

Hos] Vide Herc. Fu. v. 751. F.

Phineïs avibus præda fugacior:
Hinc illinc gravidis frondibus incubat
Incurvata ſuis fœtibus, ac tremens
Alludit patulis arbor hiatibus:
Nec, quamvis avidus, nec patiens moræ,
Deceptus toties tangere negligit,
Obliquatque oculos oraque comprimit,
Incluſiſque famem dentibus alligat:
Sed tunc divitias omne nemus ſuas
Demittit propius, pomaque deſuper
Inſultant foliis mitia languidis,
Accenduntque famem; quæ jubet irritas
Exercere manus: has ubi protulit,
Et falli libuit; totus in arduum
Autumnus rapitur, ſilvaque mobilis.
Inſtat deinde ſitis non levior fame;
Qua cum percaluit ſanguis, & igneis
Exarſit facibus, ſtat miſer obvios
Fluctus ore vocans, quos profugus latex
Avertit, ſterili deficiens vado,
Conantemque ſequi, deſerit. hic bibit
Altum de rapido gurgite pulverem.

*   *   *

AC-

Phineïs] Harpyis. Phineus Arcadiæ rex filios ſuos ex priore uxore, ſuaſu Harpalices ſuperinductæ iis novercæ, excœcavit. quam impietatem dii ulti & ipſam oculis privarunt immiſſis tetris his volatilibus ore virgineo, manibus aduncis, quæ cibos ejus fœdarent. F.

Fugacior] *Celerique fuga ſub ſidera lapſæ, &c.* F.

Alludit] Al. leg. *illudit*, id eſt, cibum ſperatum detrahit. F.

Obliquatque] Demittit, ne videat. vel limis ocellis aſpicit. F.

Oraque] Ore clauſo famem coërcet.

Divitias] Omnis arbor poma demittit ad labra, illumque allicit. F.

Falli] Nec enim ſperabat ſe poſſe prehendere: tantum experiri voluit.

Autumnus] Pomorum maturi fructus copia, ramique fugaces. F.

Facibus] Sitis. F.

Vocans] Lipſius habet, *petens*: id eſt, captans. F.

Conſentiunt m. s. o. & editi, *vocans*, id eſt, *inhians*. Hoc verbo utitur pro *attrahere*, Hercule Oetæo v. 1618. *Flexit hinc pinum ferox Aſtris minantē, & nube de media vocat.* Com.

Hic bibit] Arenas capit pro aqua quæ fugit. F.

Gurgite] Ex alveo fugitivi gurgitis. *Delr.*

Pulverem] Deeſt huic Choro finis. F.

SER-

ACTUS SECUNDUS.

ATREUS. SERVUS.

Atreus ulciſcendi fratrem certus de vindictæ ratione cum ſervo deliberat, quem ad honeſta conſulentem non audit, impiam tandem & infandam ultionis rationem excogitat.

IGnave, iners, enervis, & (quod maximum
Probrum tyranno rebus in ſummis reor)
Inulte, poſt tot ſcelera, poſt fratris dolos,
Faſque omne ruptum, queſtibus vanis agis
Iras? at Argos fremere jam totum tuis
Debebat armis, omnis & geminum mare
Innare claſſis: jam tuis flammis agros
Lucere & urbes decuit; ac ſtrictum undique
Micare ferrum. tota ſub noſtro ſonet
Argolica tellus equite: non ſylvæ tegant
Hoſtem, nec altis montium ſtructa jugis
Arces. relictis bellicum totus canat
Populus Mycenis. quiſquis inviſum caput
Tegit ac tuetur, clade funeſta occidat.
Hæc ipſa pollens incyti Pelopis domus
Ruat vel in me, dummodo in fratrem ruat.
Age anime, fac quod nulla poſteritas probet;
Sed nulla taceat. aliquod audendum eſt nefas
Atrox, cruentum; tale, quod frater meus
Suum eſſe malit. ſcelera non ulciſceris
Niſi vincis. & quid eſſe tam ſævum poteſt,

Quod

SERVUS] Poſt v. 175 ubi *Atreus* & *ſervus* inducitur; ubivis pro SERVUS habet Codex Baſini, SATELLES. *Pontan.*

Rebus] In magna potentia & rerum ſumma. F.

Argos] *Hic Argos confundi cum Mycenis vides.* F.

Geminum] Ionium & Ægæum, quæ Peloponneſum utrinque alluunt. F.

Equite] Equitatu, equitibus. F.

Hoſtem] Thyeſtem, quem nominare non dignatur. F.

Tale] Quale mallet frater ſe in me feciſſe, quam me in illum. F.

Niſi] Niſi majora ſcelera facis. F.

Et quid] Nec tamen video, qua ratione illum vincam, quem nulla domat

Quod ſuperet illum? nunquid abjectus jacet?
Numquid ſecundis patitur in rebus modum,
Feſsis quietem? novi ego ingenium viri
Indocile: flecti non poteſt, frangi poteſt.
Proin antequam ſe firmet, aut vires paret,
Petatur ultro; ne quieſcentem petat.
Aut perdet, aut peribit. in medio eſt ſcelus
Poſitum occupanti. SER. *fama te populi nihil*
Adverſa terret? AT. maximum hoc regni bonum eſt,
Quod facta domini cogitur populus ſui
Quam ferre, tam laudare. SER. quos cogit metus
Laudare, eoſdem reddit inimicos metus.
At qui favoris gloriam veri petit,
Animo magis quam voce laudari volet.
AT. Laus vera, & humili ſæpe contingit viro:
Non niſi potenti falſa. quod nolunt velint.
SER. Rex velit honeſta; nemo non eadem volet.
AT. Vbicunque tantum honeſta dominanti licent,
Precario regnatur. SER. Vbi non eſt pudor,
Nec cura juris, ſanctitas, pietas, fides;
Inſtabile regnum eſt. AT. Sanctitas, pietas, fides;
Privata bona ſunt: qua juvat, reges eant.

Nefas

mat fortuna aut ſui memorem reddit, in adverſis enim rebus non deprimitur, nec in proſperis ſupra modum inſoleſcit, neque in laboribus admittit quietem, etiam exul modo machinatur mihi malum. F.

Indocile] Indomitum. F.

Antequam] Prius ipſum invadam, quam ille me. F.

In medio] Uterque noſtrum meditatur ſcelus, qui autem prior cœperit, melius perficiet. F.

Laus vera] Infimo cuique ex merito præbetur laus: potenti etiam immerito. F.

Quod nolunt] Etiam inviti cogantur laudare. F.

Rex velit honeſta] Plinius, in Panegyrico: Vita principis cenſura eſt, eaque perpetua: ad hanc dirigimur. item, Melius homines exemplis docentur. Claudianus:

— componitur orbis
Regis ad exemplum: nec ſic inflectere ſenſus
Humanos edicta valent, quam vita regentis.
Mobile mutatur ſemper cum principe vulgus. Delr.

Fac velit, dic regem velle. F.

Precario] Non abſolute, ſed ex alieno arbitrio. F.

Privata bona ſunt] Privatorum propria ſunt bona. F.

Curam

SER. *Nefas nocere vel malo fratri puta.*
ATR. *Fas eſt in illo, quidquid in fratre eſt nefas.*
Quod enim reliquit crimen intactum? aut ubi
Sceleri pepercit? conjugem ſtupro abſtulit,
Regnumque furto: ſpecimen antiquum imperî
Fraude eſt adeptus; fraude turbavit domum.
Eſt Pelopis altis nobile in ſtabulis pecus,
Arcanus aries, ductor opulenti gregis;
Hujus per omne corpus infuſo coma
Dependet auro, cujus è tergo novi
Aurata reges ſceptra Tantalici gerunt;

Poſſeſſor

Curam juris omiſit: quia illa potius publicum bonum ſit, & potiſſimum ad principem pertinet. *Delr.*

Qua juvat] Qua placet, pro lubidine ſua. *F.*

Vel malo] Etiamſi ſcelerato. *F.*

Illo] Tam egregie impio. *F.*

Stupro] Hoc eſt, adulterio. loquitur καταχρηστικῶς quemadmodum & lex Iulia de adulteriis, teſte Papiniano & Modeſtino l. ſi inter liberas, l. ſtuprum D. ad leg. Iul. de adulter. lib. 101. de D. verb. ſignific. vide Alciatum lib. 1. diſpunct. cap. 26. & 2. prætermiſſor. Catellianum Cottam in Memor. in voce adulterium. dixi in Repet. l. transſigere, C. de tranſaction. *Delr.*

Specimen] Indicium, argumentum, omen regni. arietem ſcil. aurei velleris, cum fatale eſſet illum regnaturũ apud quem ille aries eſſet, hunc prius adeptus eſt Atreus interfecto Chryſippo fratre. Codex Cruſerianus legit *ſpecimen antiqui imperii*: ut videre eſt inſra Thebaid. v. 184. *Non te ut reducam veteris ad ſpecimen domus.* Ubi *veteris domus ſpecimen*; quod hic *antiqui imperii ſpecimen*. *F.*

Specimen] Pro indicio & argumento poni ſolet. Lucretius lib. 4. *Hoc etiam imprimis ſpecimen verum eſſe videtur.* & lib. 5. *Si non ipſa dedit ſpecimen natura creandi.* quoniam vero omina & portenta earum, quas præſignificant, rerum quædam indicia ſunt, recte arietem aureum, noſter *ſpecimen* nuncupavit; quem Attius *prodigium portento miſſum* vocarat. *D.*

Eſt Pelopis] Apud Ciceronem 3. de natura Deorum exſtant de hoc ariete antiqui poëtæ, fortaſſis Attii in Atreo, carmina hujuſmodi:

Addo huc; quod mihi portento cæleſtum pater
Prodigium miſit, regni ſtabilimen mei;
Agnum inter pecudes aurea clarum coma,
Quondam Thyeſtem clepere auſum eſſe è regia:
Qua in re adjutricem conjugem cepit ſibi. Delr.

Aurata] Tantali nepotes Peloponneſiaci reges ſceptrum aurea hujus arietis lana ornare ſolent. Phialam autem fuiſſe, in cujus medio inſculptus prominebat caper, tradit Herodotus Heracleotes apud Athenæum lib. 6. c. 4. *F.*

Sceptra] Ait hujus arietis lanâ aureâ ſolitos Pelopidas ſceptrum ornare; de quo Pauſan. in Bœot. ſeriptum reliquit Deorum omnium maxime conſueviſſe Cherronenſes illud ſceptrum colere, quod Iovi fabricaſſe Vulcanum Homerus cecinit, à Iove

acce-

Poſſeſſor hujus regnat: hunc tanta domus
Fortuna ſequitur. tuta ſepoſita ſacer
In parte carpit prata, quæ claudit lapis
Fatale ſacro paſcuum muro tegens;
Hunc, facinus ingens auſus, aſſumptâ in ſcelus
Conſorte noſtri perfidus thalami avehit;
Hinc omne cladis mutuæ fluxit malum.
Per regna trepidus exul erravit mea:
Pars nulla noſtri tuta ab inſidiis vacat.

Corrupta

acceptum Mercurium dediſſe Pelopi, Pelopem Atreo reliquiſſe, Atreum Thyeſti, à Thyeſte per manus traditum tenuiſſe Agamemnonem: & hoc illos præcipue ſceptrum veneratos, & haſtam nominaſſe. plura deinde de hujus ſceptri cultu & ſacris ſubjungit. Unde manifeſtum fit hoc ſceptrum haſtæ ſimile fuiſſe, nec mentitum Iuſtinum lib. 43. cùm tradidit, adhuc Romulo regnante, reges haſtas, pro diademate habuiſſe, eaſque Græcos *ſceptra* nominaſſe: quod intelligendum puto de haſtis brevioribus, qualia ſunt pila Romanorum, vel venabula Theſſalorum, ferro tamen minus lato; non de oblongis illis Macedonum ſariſſis, quibus hodie pedites utuntur. *Delr.*

Poſſeſſor hujus] Hoc non abs re confictum fuit, nam in libro Etruſcorum, teſte Macrob. 3. Saturn. traditur, ſi aries inſolito colore fuerit indutus, portendi imperatori rerum omnium felicitatem, & Tarquinius in Epitomâ Oſtentarii Tuſci, inquit: Purpureo aureove colore ovis aries ve ſi aſpergetur, principi ordinis & generis ſumma cum felicitate largitatem auget, genus progeniemque propagat in claritate, lætioremque efficit. non eſt igitur mirum ſi Phryxus & Helle ab aureo ariete ſervati finguntur, & qui agnum aurea clarum coma poſſideret, Argis imperaturum eum reſponſum fuerit. hunc agnum Atreus, interſecto Chryſippo fratre, fuit adeptus, eundem amiſit Æropes uxoris & Thyeſtæ fratris fraude. *Delr.*

Sacer] Propter fatum & oſtentum imperii. F.

Fatale ſacro] Bocatius & Avantius citant,

Fatale ſacro paſcuum muro tegens.

Nec aliter exemplar Pincianum, excuſum Venetiis. *Fatale paſcuum* intelligendum, ut apud Horatium *Fatale monſtrum:* & *paſcuum pecus* hic dicitur, quod apud rei ruſticæ ſcriptores *paſcuale:* Conjugem Atrei, *arietis chryſomali proditricem* idem Bocatius vocat *Meropem*, Raviſius *Europen*, Ægius Apollodori Athenienſis interpres, *Æropen.* Sed hi omnes ſunt libris depravatis, & nominum aliorum ſimilitudine decepti; cum ejus nomen ſit diſtinctis vocalibus *Aërope*, cum apud alios, tum apud Euripidem in Oreſte, λέκλεψ χρύσεας Ἀερόπας δολίας. Ovidius 11. Triſtium,

Si non Aëropen frater ſceleratus amaſſet.

In quo loco & Gallicæ & Germanicæ editiones fere ſunt corruptæ. *Fabr.*

Conſorte] Ordo. Ille perfidus, auſus ingens facinus, avehit hunc arietem, conſorte mei thalami, i.e. uxore mea Ærope in ſcelus aſſumpta & *aſſociata.* F.

Mutua] Quam uterque noſtrum in alterum molimur. F.

Fides

Corrupta conjux, imperii quaſſa eſt fides,
Domus ægra, dubius ſanguis: eſt certi nihil,
Niſi frater hoſtis. quid ſtupes? tandem incipe,
Animoſque ſume; Tantalum & Pelopem aſpice:
Ad hæc manus exempla poſcuntur mea,
Profare, dirum qua caput mactem via.
SER. *Ferro peremptus ſpiritum inimicum exſpuat:*
ATR. *De fine pœnæ loqueris, ego pœnam volo.*
Perimat tyrannus lenis. in regno meo
Mors impetratur? SER. *nulla te pietas movet?*
ATR. *Excede pietas; (ſi modo noſtra in domo*
Vnquam fuiſti,) dira Furiarum cohors,
Diſcorſque Erinnys veniat, & geminas faces
Megæra quatiens. non ſatis magno meum
Ardet furore pectus: impleri juvat
Majore monſtro. SER. *Quid novi rabidus ſtruis?*
ATR. *Nil quod doloris capiat aſſueti modum.*
Nullum relinquam facinus; & nullum eſt ſatis.
SER. *Ferrum?* ATR. *parum eſt.* SER. *Quid ignis?*
ATR. *Etiamnum parum eſt.*
SER. *Quonam ergo telo tantus utetur dolor?*

Ipſo

Fides] Qua inter nos conveniebat de viciſſitudine regnandi per alternos annos. F.

Dubius] Incerti filii & hæredes. F.

Quid ſtupes] *Se ad vindictam excitat.* F.

Tantalum] Aude aliquid immane & nefarium, & propone tibi exemplum Tantali, qui Pelopem interfecit, & Pelopis qui &c. ſupra v. 138. F.

De fine] Tu de morte reſpondes, ego de genere mortis & cruciatu quæro. F.

Perimat] Mors cita gratiæ & beneficii loco indulgetur. vide v. 105. Hercul. Fu F.

Impetratur] Sic interrogative. perimant (inquit) alii, qui tyranni eſſe neſciunt, egóne ut patiar, vel precibus tribuam in meo, hoſtes meos, regno, leni morte defungi? Nec rejicienda lectio aliorum codicum: *lenis in regno meo mors*, mihi mors pœnæ non imputatur, ſed gratiæ & clementiæ: quibuſcum in gratiam redii, precibus exoratus, lenis mortis facio poteſtatem. reſpicit ad Tiberii dictum. *Delr.*

Sic diſtinxi, perſuaſus à mſſ. aliquot & judicio Commelini, præſertim cum id etiam poſceret nexus ac vis ſententiæ. Ante diſtinguebatur: *Perimat tyrannus. lenis in &c.* directe contra mentem Atrei, qui qualemcunque mortem beneficii loco ducebat, tanquam finem pœnæ. *Grut.*

Geminas] Quæ geminent mihi furorem. F.

Ipſo

Ipſo Thyeſte. SER. *majus eſt ira hoc malum.*
ATR. *Fateor. tumultus pectora attonitus quatit,*
Penituſque volvit: rapior, & quo neſcio;
Sed rapior. imo mugit è fundo ſolum;
Tonat dies ſerenus; ac totis domus
Vt fracta tectis crepuit; & moti lares
Vertêre vultum. fiat hoc, fiat nefas,
Quod Dii timetis. SER. *Facere quid tandem parat?*
ATR. *Neſcio quid animus majus, & ſolito amplius,*
Supraque fines moris humani timet,
Inſtatque pigris manibus: haud, quid ſit, ſcio:
Sed grande quiddam eſt. ita ſit; hoc anime incipe.
Dignum eſt Thyeſte facinus, & dignum Atreo.
Vterque faciat. vidit infandas domus
Odryſia menſas. fateor; immane eſt ſcelus,
Sed occupatum: majus hoc aliquid dolor
Inveniat. animum filio inſpira parens,

Soror-

Ipſo] Ipſius Thyeſtis in ſe & ſuos ſævitia. F.

Imo] *Hac forte propter Tantalum à Megæra excitum; ipſumque ad furorem ira & vindictæ incitantem.* F.

Serenus] Quod malum omen. *Fulgura fallaci micuerunt crebra ſereno.* F.

Lares] Dii domeſtici, præſtites, domus tutelares, Mercurii & Laræ filii.

Timet] Al. leg. tumet. *F.*

Vterque] Ego interſiciendo fratris natos, ille comedendo ſuos. *F.*

Odryſia] Domus Terei regis Thraciæ, cujus Odryſii incolæ ab Abderis ad Euxinum. v. 145. Herc. Fu. *F.*

De Tereo loquitur; qui fuit rex Odryſarum, (Thraciæ pars eſt, Thucydides lib. 2. Plinius l. 5. hiſt natural.) quibus ſollemne fuit in conviviis præliari, & ſe invicem vulneribus deformare, teſte Ammiano Marcellino. de his loqui puto Horatium lib. 1. ode 18. & 27.

—— *monet Sithoniis non levis Evius.* &,
Natis in uſum lætitiæ ſcyphis
Pugnare, Thracum eſt. tollite barbarum
Morem —— Delr.

Sed occupatum] Ab aliis inventum, & factum, ego novum velim. *F.*

Animum] Ioſ. Scaliger fateri non dubitat locum hunc eſſe inexplicabilem. Dan. Heinſius legit (idque miro judicio & ingenii ſagacitate) *Animum filio inſpira parens, furorque.* Parens proculdubio eſt Tantalus qui tamen avus erat Atrei, à quo hæc dicuntur: quemadmodum Medea Med. v. 32. Solem avum ſuum, patrem & genitorem vocat. *Cauſa eſt ſimilis.* Alter enim Pelopem filium ſuum, alter fratris ſui liberos mactat, uterque, ſanguinem ſuum. Cum autem ſibi exemplum Thracium proponat, quidam malunt in emendationem Delrii ire, *animum ſimilem inſpira parens ſororque*, id eſt, animum æque crudelem & impie vindicem inſpirate Procne & Philomela. namque & cauſa ſimilis eſt, illa mariti adulterium ulta in ſorore, ego fratris in uxore. *F.*

Tan-

Sororque. cauſa eſt ſimilis. aſſiſte, & manum
Impelle noſtram: liberos avidus parens,
Gaudenſque laceret, & ſuos artus edat.
Bene eſt. abunde eſt. hic placet pœnæ modus
Tantiſper. ubinam eſt? tam diu cur innocens
Verſatur Atreus? tota jam ante oculos meos
Imago cædis errat; ingeſta orbitas
In ora patris. anime, quid rurſus times?
Et ante rem ſubſidis? audendum eſt, age:
Quod eſt in iſto ſcelere præcipuum nefas,
Hoc ipſe faciet. SER. *Sed quibus captus dolis,*
Noſtros dabit perductus in laqueos pedem?
Inimica credit cuncta. ATR. *Non poterat capi,*
Niſi capere vellet. regna nunc ſperat mea:
Hac ſpe minanti fulmen occurret Iovi;
Hac ſpe ſubibit gurgitis tumidi minas;
Dubiumque Libycæ Syrtis intrabit fretum;
Hac ſpe, quod eſſe maximum retur malum,
Fratrem videbit. SER. *Quis fidem pacis dabit?*
Cui tanta credet? AT. credula eſt ſpes improba.
Gnatis tamen mandata, quæ patruo ferant,
Dabimus: relictis exul hoſpitiis, vagus,
Regno ut miſerias mutet, atque Argos regat
Ex parte dominus. ſi nimis durus preces

Sper-

Tantiſper] Sed interea ubinam eſt Thyeſtes? qua ratione illum inventum adducam, ut partes ſuas agat in hoc ſcelere? *F.*

Tam diu] Cur à nocendo tamdiu moror? *F.*

Errat] Ut *oberrat.* v. 1145. in Herc. Fu. pro *obverſatur.* *F.*

Ingeſta] Ipſe ſuos liberos, quibus jam orbatus fuerit, vorabit. *F.*

Subſidis] Deficis, labaſcis? *F.*

Hoc ipſe faciet] Comedet ſc. ſuos. *F.*

Proletaria lectio, *faciat*: ſed altera reſtat in mſſ. melioribus; eſtque extenuantis facinus. Itaque faceſſat prior. *Grut.*

Non poterat] Inhiat regno. quod captans ipſe, ut piſcis eſcam dum capit, capietur. *F.*

Gurgitis] Adriatici maris tempeſtatibus maxime obnoxii: ſic infra v. 362. *F.*

Libycæ] Vide Herc. Fu. v. 320. *F.*

Fratrem] Me. *Emphaſ.* *F.*

Quis] Quis faciet ut credat? *F.*

Ex parte] In regni ſocietatem aſſumptus. *F.* -

Spernet Thyeſtes; liberos ejus rudes,
Malíſque feſſos gravibus, & faciles capi,
Preces movebunt. hinc vetus regni furor,
Illinc egeſtas triſtis, hinc durus labor,
Quamvis rigentem tot malis ſubigent virum.
SER. *Iam tempus illi fecit ærumnas leves.*
ATR. *Erras*: malorum ſenſus accreſcit die.
Leve eſt miſerias ferre, perferre eſt grave.
SER. *Alios miniſtros conſiliis iſtis lege;*
Pejora juvenes facile præcepta audiunt:
In patre facient, quidquid in patruo doces.
Sæpe in magiſtrum ſcelera redierunt ſua:
AT. Vt nemo doceat fraudis & ſceleris vias,
Regnum docebit. *ne mali fiant, times?*
Naſcuntur. iſtud, quod vocas ſævum, aſperum,
Agique dire credis, & nimium impie,
Fortaſſe & illic agitur. SER. *Hanc fraudem ſcient*
Gnati parari: tacita tam rudibus fides
Non eſt in annis, detegent forſan dolos.
ATR. Tacere multis diſcitur vitæ malis.
SER. *Ipſoſne, per quos fallere alium cogitas,*
Falles? ATR. *At ipſi crimine & culpa vacent.*
Quid enim eſt neceſſe liberos ſceleri meo
Inſerere? per nos odia ſe noſtra explicent:
Male agis, recedis anime: ſi parcis tuis,

Parces

Preces] Ioſ. Scal. legit. *Præcommovebunt. hinc vetus. &c.* id eſt, προσθε-ρεπίνουσι: hi pellicient patrueles, qui deinde patris ſui obſtinatum animum labefactent. *F.*

Regni] Inſatiata & immenſa regnandi cupiditas. *F.*

Rigentem] Induratum. *F.*

Perferre] Gnaviter, & ad exitum perferre. ſic Martialis: *Nam vigilare leve eſt, pervigilare grave.* F.

Conſiliis] *Ioſ. Scal. emendat*, conſilii triſtis lege, *ne ſit pes quatuor temporum in quarta ſede.* F.

Vt nemo] Etſi nemo doceat. *F.*

Naſcuntur] Sive ex me nati, ſive ex illius adulterio, mali naſcuntur. non ad hoc duce vel magiſtro opus eſt. *F.*

Illic agitur] Apud Thyeſtem, id eſt, ſorte & ipſe Thyeſtes idem in me ſcelus meditatur. F.

Falles] Latebis, celabis, ut λήσεις, nec participabis filiis, quos mittes, conſilia? *F.*

Recedis] Qui dubitas & filios corrumpe-

Parces & illi: conſilî Agamemnon mei
Sciens miniſter fiat & patris cliens
Menelaus adſit. prolis incerta fides
Ex hoc paratur ſcelere. ſi bella abnuunt,
Et gerere nolunt odia; ſi patruum vocant;
Pater eſt. eatur. multa *ſed* trepidus ſolet
Detegere vultus; magna nolentem quoque
Conſilia produnt: *neſciant quanta rei*
Fiant miniſtri. noſtra tu cœpta occule.
SER. *Haud ſum monendus. iſta noſtro in pectore*
Fides, timorque; ſed magis claudet fides.

CHORVS.

A diſſidiis fratrum, qui ad tempus minas componunt, ſumpta occaſione, chorus regum ambitionem taxat, quis vere rex ſit docet, vitam denique latentem collaudat.

Tandem regia nobilis,
Antiqui genus Inachi,
Fratrum compoſuit minas.
Quis vos exagitat furor,
Alternis dare ſanguinem,
Et ſceptrum ſcelere aggredi?

Neſci-

rumpere. quibus ſi parcas, parces & fratri. *F.*

Agamemnon] Fil. Atrei. *F.*

Prolis] Etiam hinc experiar, filii ne mei ſint, an Thyeſtis, qui uxorem meam corrupit. *F.*

Eatur] Ibunt. *F.*

Multa] Et tamen in dubio ſum, an expediat eos conſilii mei eſſe conſcios, ne forte non bene diſſimulent, ſed vultu etiam inviti conſilium prodant. Codex Lipſianus leg. *multa turbatus ſolet.* *F.*

Fides] Hoc dicere decebat. ſed an ita erat? non, opinor. imo tyrannis nulli fides: timent omnes, & quos timent odere. an ergo melior lectio? *timor.* non arbitror. nam quamvis hoc verum, dici tamen coram tyranno non oportuit, nec tutum muſſitare. *Delr.*

G*Enus*] Nec tamen de genere Inachi fuerunt Tantalidæ, ſed ſucceſſores ejus in regno Argivorum, ſup. v. 138. *F.*

Compoſuit] *Adſpirat ſcena chorus. videturque pacem ſperare miſſis Agamemnone & Menelao ad Thyeſtem cum mandatis de conciliatione.* F.

Vos] O fratres Atr. & Thyeſt. *vel* ô reges *generaliter.* F.

 Arcium

Neſcitis cupidi arcium,
Regnum quo jaceat loco.
Regem non faciunt opes,
Non veſtis Tyriæ color,
Non frontis nota regiæ,
Non auro nitidæ trabes.
Rex eſt, qui poſuit metus,
Et diri mala pectoris;
Quem non ambitio impotens,
Et nunquam ſtabilis favor
Vulgi præcipitis movet.
Non quidquid fodit Occidens,
Aut unda Tagus aurea
Claro devehit alveo:
Non quidquid Libycis terit
Fervens area meſſibus.
Quem non concutiet cadens
Obliqui via fulminis:
Non Eurus rapiens mare:
Aut ſævo rapidus freto
Ventoſi tumor Adriæ,
Quem non lancea militis,

Non

Arcium] Dominationis, quam quo tueantur & pro ſua lubidine exerceant tyranni, arces in urbibus exſtructas colunt. *F.*

Tyriæ] Purpureæ. quo colore claret Tyros in Phœnicia, ubi piſcium, quorum ſucco tingitur, piſcatus uberrimus. *F.*

Nota] Diadema, faſcia ſeu pannus quo reges caput redimire ſoliti. vid. v. 523. *F.*

Auro] Auratæ. *F.*

Rex eſt] Rex eſt, qui non ſervit perturbationibus. *F.*

Non quidquid] Non aurum & argentum, quod foditur in Hiſpania. *F.*

Tagus] Luſitaniæ flu. aureas volvens arenas. *F.*

Libycis] Libya frumenti feraciſſima eſt. *F.*

Fervens] Nativum epitheton. eſt enim area, in qua frumenta teruntur & areſcunt. fervens à pedibus boum qui exterunt ἀλοῶσι, qui priſcis triturandi mos erat: ut & hodie pleriſque. *F.*

Obliqui] In obliquum delati. *F.*

Omnes ignes cœleſtes maximâ ex parte in obliquum feruntur, maxime fulmina: ut docet Ariſtotel. in Meteor. *Delr.*

Adriæ] Maris Adriatici procellis obnoxii, utpote ventis, maxime Noto expoſiti. *F.*

Chalybs

Non ſtrictus domuit chalybs:
Qui tuto poſitus loco,
Infra ſe videt omnia:
Occurritque ſuo libens
Fato: nec queritur mori.
Reges conveniant licet
Qui ſparſos agitant Dacas;
Qui rubri vada litoris;
Et gemmis mare lucidum
Late ſanguineum tenent:
Aut qui Caſpia fortibus
Recludunt juga Sarmatis:
Certet Danubium licet
Audet qui pedes ingredi:
Et quocunque loco jacent
Seres vellere nobiles;
Mens regnum bona poſſidet.
Nil ullis opus eſt equis;
Nil armis, & inertibus
Telis, quæ procul ingerit

Parthus

Chalybs] Gladius è chalybe. *F.*

Infra] Quia magnanimus & humanis caſibus ſuperior ſub pedibus fortunam videt captivam, omniaque minoris æſtimat quam ſe & conſcientiam rectam. *F.*

Occurritque] *Ex Stoica illa Nania quam ubivis in Epiſtolis ingerit Seneca*, Mortem portum eſſe nunquam recuſandum, aliquando petendum. *F.*

Dacas] Populum trans Danubium, qui nunc *VValachi*. F.

Sanguineum] Conveniant licet reges, maris rubri accolæ, quod cum Ἐρυθραῖον diceretur Græcis ab Erythra filio Perſei & Andromedæ qui ibi regnavit, Latini Rubrum verterunt, cujus coloris vel arenas vel undas eſſe credebant. Heb. סוף. id eſt, papyroſum. *F.*

Aut] Et licet conveniant Armenii qui portas, id eſt, iter per juga Caſpia non claudunt adverſus Sarmatas. eorum incurſus non timentes. *F.*

Sarmatis] Vide Herc. Fu. v. 538 *F*

Certet] Licet illi conveniant ac certent, qui Danubium Germaniæ fluvium hiberna glacie concretum pedibus calcare non metuunt. *F.*

Seres] Pop. Scythiæ Aſiaticæ, qui ex arboribus crebra aquarum aſpergine mollitis lanuginem depectunt. unde ſericum conficiunt. *F.*

Nil ullus] Ad regnum verum, quod bonæ mentis eſt, nil equis, telis, &c. opus erit. *F.*

Inertibus] Quæ ignaviæ & timiditatis ſpeciem ferant: cum Parthi fugam ſimulantes *mittant poſt terga ſagittas*. F.

Parthus, cum ſimulat fugas:
Admotis nihil eſt opus
Vrbes ſternere machinis,
Longe ſaxa rotantibus.
Rex eſt, qui metuit nihil.
Rex eſt, quique cupit nihil.
Hoc regnum ſibi quiſque dat.
Stet quicunque volet potens
Aulæ culmine lubrico:
Me dulcis ſaturet quies.
Obſcuro poſitus loco,
Leni perfruar otio.
Nullis nota Quiritibus
Ætas per tacitum fluat.
Sic cum tranſierint mei
Nullo cum ſtrepitu dies,
Plebejus moriar ſenex.
Illi mors gravis incubat,

Qui

Machinis] Baliſtis, è quibus πολιορκηταὶ ſaxa mittunt ad labefactanda & demolienda mœnia. *F.*

Vitruvius tradit, machinam eſſe continentem ex materia conjunctionem, maximas ad onerum motus habentem virtutes: eaque movetur ex arte circulorum rotundationibus, per κυκλικὴν κίνησιν. *Delr.*

Rex eſt, quique cupit nihil] Al. leg. Rex eſt, qui cupiet nihil. Alii verſum hunc prorſus delent, ſed neceſſario eſt inſerendus. Ab abſolutam enim ſententiæ periodum ſpectat: nec aliter vere hoc regnum conſtat, niſi duplicem affectum adimas, Spem & Metum. *F.*

Abeſt hic verſus m.s. Delrii omnibus; noſtris vero pleriſque ut & editionibus Fabricianâ prioribus: ideoque haud putarim admittendum, tanquam qui exciderit ob ſimilitudinem quæ ei cum præcedenti verſu. ut nonnullis placuit. nam auctor hac ſtrophâ non perſequitur duplicem affectum, Spem & Metum; ſed ea tantum quibus regnum adquiritur impugnaturque vi merâ. ideoque circa metum verſatur. Spei locum ſuum dedit verſibus prioribus, obſignavitque ſententia hâc: *Mens regnum bona poſſidet.* Sed nec ſatisfacit auribus illud, *quique cupit.* In duobus Pal. extat, *qui cupiet.* Quod ſi feramus, legendum item fuerit *metuet*: quod vix admiſerint Grammaticelli. *Grut.*

Nullis] Vita à populari aura publicisque muneribus remota, non nota civibus. *Prolepſis. nondum enim erant Romani, Quirites dicti, vel à Curibus, id eſt, Sabinis in partem urbis receptis, vel à Romulo Quirino cognominato quod haſtam, quæ Sabinis Quiris eſt, geſtare ſolebat, vel à κύριος ut alii volunt.* F.

Qui

Qui notus nimis omnibus,
Ignotus moritur ſibi.

ACTUS TERTIUS

THYESTES. PLISTHENES.
TANTALUS Iunior & } Mutæ Perſonæ.
FRATER tertius. }

Thyeſti à fratre Atreo per filios Atrei revocato redeuntique in patriam non ſine diffidentia ac mente malum præſagiente, revertendi fiduciam addunt filii ſui.

Optata patriæ tecta, & Argolicas opes,
Miſeriſq; ſummum ac maximũ, exulibus bonum,
Tactum ſoli natalis, & patrios deos
(Si ſunt tamen dii) cerno; Cyclopum ſacras
Turres, labore majus humano decus,
Celebrata juveni ſtadia, per quæ nobilis
Palmam paterno non ſemel curru tuli.
Occurret Argos, populus occurret frequens;

Sed

Qui notus] Aliis conſpiciendus propter potentiam: ſibi ignotus, utpote, felici fortuna ebrius & ignorantia ſtupidus, cum ſapiens ſe primum noſſe debeat. *F.*

Ignotus] Qui magis publico vivit, quam ſibi.

Exulibus] Patria omnibus chara: exulibus maxime, quibus interdicitur, quippe *Nitimur in vetitum ſemper cupimuſque negata.* F.

Si ſunt tamen dii] Si modo vel iſti, vel alii omnino Dii ſunt, qui me in exilium & tot miſerias incidere ſunt paſſi. *F.*

Vel illi patrii, vel ulli omnino. digna impio Thyeſte dubitatio; digna irato, propter miſerias in quas illum paſſi incidere. Eſt autem hîc Diagoricus Thyeſtes: ille alius in Attii Antigonâ; qui negat Deos regere, vel curare omnia, Epicureus eſt. Nam Diagoras & Theodorus tollebant Deos, Protagoras & Epicurus, non Deos, ſed Diis providentiam, ut docent Cicero de Nat. Deor. & Lactantius lib. 5. cap. 22. & de Ira Dei cap. 9. unde Claudianus in Ruſin.

— quæ numina ſenſu
Ambiguo, vel nulla putat, vel neſcia noſtri. Delr.

Cyclopum] Vide Herc. Fu. v. 996. *F.*

Iuveni] Mihi juveni. *F.*

Stadia] Sup. v. 130. *F.*

Per quæ nobilis] Unus m.s. *nobilem.* Licet autem hîc notare ſenilem jactantiam; quam in Neſtore Homerus, in Euandro Virgilius bene expreſſerunt. Ariſtoteles Rhetoric. hujus jactantiæ cauſam reddit; διατελοῦσι γὰρ τὰ γενόμενα λέγοντες. ἀναμιμνησκόμενοι γὰρ ἥδονται. *Delr.*

Occurret] Urbs viſui occurrit. *vel* populus. *F.*

Digitized by Google

Sed nempe & Atreus. repete ſilveſtres fugas,
Saltuſque denſos potius, & mixtam feris
Similemque vitam. clarus hic regni nitor
Fulgore non eſt quod oculos falſo auferat.
Cum quid datur ſpectabis, & dantem aſpice.
Modo inter illa, quæ putant cuncti aſpera,
Fortis fui, lætuſque: nunc contra in metus
Revolvor. animus hæret, ac retro cupit
Corpus referre: moveo nolentem gradum.
PL. *Pigro (quid hoc eſt?) genitor inceſſu ſtupet,*
Vultumque verſat, ſeque in incerto tenet.
TH. *Quid anime pendes? quidve conſilium diu*
Tam facile torques? rebus incertiſſimis,
Fratri atque regno credis? ac metuis mala
Iam victa, jam manſueta, & ærumnas fugis
Bene collocatas? eſſe jam miſerum juvat.
Reflecte greſſum, dum licet, teque eripe.
PL. *Quæ cauſa cogit, genitor, à patria gradum*
Referre viſa? cur bonis tantis ſinum
Subducis? ira frater abjecta redit;
Partemque regni reddit; & laceræ domus
Componit artus, teque reſtituit tibi.
TH. *Cauſam timoris, ipſe quam ignoro, exigis.*
Nihil timendum video; ſed timeo tamen.
Placet ire: pigris membra ſed genubus labant,

Alio-

Atreus] Quem nollem. Revertar itaque. *F.*

Clarus] Non eſt cur hic clarus regni nitor animi mei oculos perſtringat, mentemq; auferat, ut ſpe regnandi occæcatus adeo in pernicioſas fortaſſis inſidias ruam. nec tam munus, quam dantem aſpice, ἐχθρῶν γὰρ ἄδωρα δῶρα καὶ οὐκ ὀνήσιμα. F.

Illa] Exilium & pauperiem *F.*

Nunc] In regni partem accitus. *F.*

Rebus] Fratri inimico & regno, quibus nil magis metuendum. *F.*

Mala] Exilium & pauperiem, quæ jam aſſuefaciendo ac ferendo reddidi mollia. *F.*

Bene] Quæ me docuerunt æquanimitatem & animi magnitudinem. *F.*

Sinum] Metaph. ab iis qui ſinum vel gremium pandunt captantes miſſilia, vel quæ decidunt. *F.*

Redit] In gratiam redit, Paronomaſ. al. *reddit*. F.

Tibi] Dignitati priſtinæ. *F.*

Pater

Alioque, quam quo nitor, adductus feror.
Sic concitatam remige & velo ratem
Æſtus, reſiſtens remigi & vento, refert.
PL. *Pervince quidquid obſtat, & mentem impedit;*
Reducemque quanta præmia exſpectent, vide.
Pater, potes regnare. TH. *cum poßim mori.*
PL. *Summa eſt poteſtas.* TH, *nulla, ſi cupias nihil.*
PL. *Gnatis relinques.* T: non capit regnum duos.
PL. *Miſer eſſe mavult, eſſe qui felix poteſt?*
TH. *Mihi crede, falſis magna nominibus placent.*
Fruſtra timentur dura. dum excelſus ſteti,
Nunquam pavere deſtiti, atque ipſum mei
Ferrum timere lateris. ô quantum bonum eſt,
Obſtare nulli! capere ſecuras dapes
Humi jacentem! ſcelera non intrant caſas,
Tutuſque menſa capitur anguſta cibus.
Venenum in auro bibitur. *expertus loquor,*

Malam

Pater potes regnare] Subobſcurum hoc reſponſi legam, *Potes regnare.* THY. *quin poßum.* Nempe impellunt filii (heu, improvidi) Thyeſtem ad eundum: & ſpe inprimis regni. Ambigis pater? ecce, in propinquo ſceptrum. Reſpondet ille haud vane timidus. Sed & mors fortaſſe in propinquo. *Lipſ.*

Cum poßim mori] Quis rex Stoicorum? qui mori poteſt.

Summa eſt poteſtas] Neoterici perſonas nobis abſtulerant, quas poſtliminio reduxi, juſſu vetuſte cuſorum & membranarum omnium; quibus adſentitur Scholiaſtés antiquus. Repræſentarant, inquam, neoterici:

- TH. *cum poßim mori,*
Sūma eſt poteſtas PL *nulla, ſi cupias nihil.*
Gnatis relinques. TH *non capit &c.*

ſine ullo ſenſu; qui juxta diſtinctionem noſtram planus & liquidus. Vocaris, inquit filius, ad regnū. reſpondet pater, forſan ad mortem. PL. vocaris ad ſummam poteſtatem. TH. tolle cupiditatem, & poteſtas ſumma, nulla eſt. PL. nobis, liberis tuis, regnum relinques. TH. quaſi vero regnum ullum duos capiat. *Grut.*

Nulla] Neque enim ulla eſt poteſtas nullam cupienti, vel lege *Summa* q. d. ſumma hæc poteſtas eſt nil cupere. *F.*

Non capit] Neque nos fratres capit neque vos capiet. *Nulla fides regni ſociis, omniſque poteſtas impatiens conſortis erit.* μία λόγχη ὐ τρέφει δύο ἐραστὰς. Non capit mundus duos ſoles. *F.*

Miſer] Al. leg. *Miſer eſſe mavis, eſſe qui fœlix potes?* & hæc lectio placet. *F.*

Lateris] Vel etiam ſatellitum, qui latus meum ſtipabant. *F.*

Venenum] *Nullis aconita bibuntur Fictilibus, tunc illa time cum pocula ſumes Gemmata.* F.

Expertus] Utramque fortunam expertus, adverſam & ſecundam. *F.*

Malam bonæ præferre fortunam licet.
Non vertice alti montis impoſitam domum,
Et eminentem civitas humilis tremit;
Nec fulget altis ſplendidum tectis ebur;
Somnoſque non defendit excubitor meos:
Non claßibus piſcamur; & retro mare
Iacta fugamus mole; non ventrem improbum
Alimus tributo gentium; nullus mihi
Vltra Getas metatur & Parthos ager:
Non thure colimur; nec mea, excluſo Iove,

Ornan-

Non vertice alti montis] Scena Argiva eſt. Cum vero Romæ agatur tragœdia, taxatur luxus Romanorum in ædificiis, piſcinis, balneis, agris, &c. & quæ ſequuntur ſtudio quodam deſumuntur è Senecæ epiſt. 60. 89 90. 123. Hic, in humili fortuna cives non coërcentur arcibus in ſublimi poſitis. infr. v. 640. *F.*

Dictum videtur propter Valerium Poplicolam; qui, cum in ſumma Velia ædificaret, venit in ſuſpicionem affectati regni. itaque ne à civibus ſuis timeretur, non in planum modo ædes ſuas detulit, ſed etiam colli ipſi ſubjecit, id ſe facere inquiens, ut populus ſupra ſuſpectum ſe civem habitaret, & in Velia ædificarent, quibus melius publica libertas, quam ſibi patriæ liberatori credebatur. Livius libro ſecundo. *Delr.*

Ebur] Eburneum lacunar. *F*

Claßibus] *Dum gula ſævit Retibus aßiduis penitus ſcrutante macello Proxima.* F.

Retro] Fundamentis in mare jactis quæ ipſum mare anguſtent, & *Contracta piſces æquora ſentiant.* F.

Exemplum præbet Surrentinum Pollionis, apud Papinium lib. 2. Silu. *Delr.*

Ventrem improbum] Gulam inſatiatam & delicatam. *F.*

Vili ſumtu paſcimur: non egemus, nec abutimur tributis aut publicis vectigalibus explendæ ingluviei, ut apud Athenæum lib. 4. Xerxes, & alii apud Boyſteum hiſtor. prodig. c. 25. huc pertinent iſta Satyrici:

Atque ita defecit noſtrum mare, dum gula ſævit
Retibus aßiduis, penitus ſcrutante macello
Proxima, Tyrrhenum patitur nec creſcere piſcem.

Inſtruit ergo focum provincia. Seneca epiſt. 16. *Quamdiu ergo ſationibus implebimus magnarum urbium campos? quamdiu nobis populus metet? quamdiu unius menſæ frumentum multa navigia, & non quidem ex uno mari, ſubvehent? taurus paucißimorum jugerum paſcuis impletur. una ſilva elephantis pluribus ſufficit: homo & terrâ paſcitur & mari. quid ergo? tam inſatiabilem nobis alvum natura dedit, cum tam modica corpora dediſſet, &c.* Vix autem dubito, quin noſter hoc loco Caji gulam notare voluerit. ſic enim de illo; lib. de Conſolat. ad Helbiam matrem cap. 9. *Cajus Cæſar; quem mihi videtur natura edidiſſe, ut oſtenderet, quid ſumma vitia in ſummâ fortunâ poſſent: centies ſeſtertio cœnavit uno die, & in hoc omnium adjutus ingenio, vix tamen invenit, quomodo provinciarum tributum una cœna fieret.* Delr.

Non thure] Non uſurpamus divinos honores Diis veris negatos. *Caligulam autem, Domitianum, alioſque impera-*

Ornantur aræ; nulla culminibus meis
Impoſita nutat ſilva, nec fumant manu
Succenſa multa ſtagna: nec ſomno dies,
Bacchoque nox ducenda pervigili datur.
Sed non timemus. tuta ſine telo eſt domus:
Rebuſque parvis alta præſtatur quies.
Immane regnum eſt, poſſe ſine regno pati.
PL. *Nec abnuendum eſt, ſi dat imperium deus.*
TH. *Nec appetendum.* PL. *frater, ut regnes, rogat.*
TH. *Rogat? timendum eſt: errat hic aliquis dolus.*
PL. *Redire pietas, unde ſummota eſt, ſolet.*
Reparatque vires juſtus amiſſas amor.
TH. *Amat Thyeſtem frater? æthereas prius*
Perfundet Arctos pontus; & Siculi rapax

Conſi-

peratores Rom. taxare videtur Rom. poëta. F

Nulla culminibus] Seneca lib. 5. Declamat. *Alunt in ſummis culminibus mentita nemora, & navigabilium piſcinarum freta.* hæc parens: ar filius epiſt. 123. *Non vivunt contra naturam, qui pomaria in ſummis turribus ſerunt: quorum ſilvæ in tectis domorum ac faſtigiis nutant; inde ortis radicibus, quò improbe cacumina egiſſent*, & Tibullus de iſtis hortis, lib. 3. Eleg 3.

Et nemora in domibus ſacros imitantia lucos.

tales forte illi Babylonii penſiles, & alii Thebis, apud Plin. lib. 36. *Delr.*

Nec fumant] Non balnea thermæque vaſtiſſimæ inſtar ſtagnorum (quas Oceanos appellabant) multo labore calefiunt. *Neronis ſtagnum innuit.* F.

Nec ſomno] Non contra naturam viventes diem ſomno, noctem compotationibus tranſigimus, Epiſt. Sen. 122. F.

Sed non timemus] Noſtri fere *timemur*; quod improbat nexus orationis. An fuit? *timetur.* Ita certe extat in m. s. uno: neque aliter Commentaria Bernardini. *Grut.*

Rebuſque] Humili fortunæ. F.

Immane] Maximum imperium eſt poſſe regno ſine difficultate carere. ſic Lucan. *Non poſſunt ſine rege pati.* F.

Obſcure dictum. Mens iſta: Maximum ille & præſtantiſſimum, & incredibile imperium obtinet, latiſſime dominatur; qui privatâ, & tenui fortunâ contentus, tyrannorum & potentiorum ſuperbiam æquo animo poteſt perferre. Non malè legeretur; *immune*, hoc eſt, ſine noxâ aut periculo, tutum, ſecurum: eodem prope ſenſu. utrumque dictum vere, nam patientia non ſui modo, ſed illorum ipſorum à quibus patitur, victoriam illi & principatum quendam largitur. *Delr.*

Frater] Neque enim ut appetas opus eſt, cum frater ut regnes roget. *F.*

Iuſtus] Neceſſarius, ut amor fratrum poſt iras firmius reſarcitur. F.

Æthereas] Nunquam fiet ut amet. *impoſſibilis conditio negat.* F.

Arctos] Urſæ autem ſidera arctico circulo incluſæ non deſcendunt ſub Horizontem noſtrum, non itaque tingi videntur in æquore, ut ceteræ ſtellæ. *F.*

Siculi

Conſiſtet æſtus unda, & Ionio ſeges
Matura pelago ſurget; & lucem dabit
Nox atra terris; ante cum flammis aqua,
Cum morte vita, cum mari ventus fidem
Fœduſque jungent. PL. *Quam tamen fraudem times?*
TH. *Omnem. timori quem meo ſtatuam modum?*
Quantum poteſt, tantum odit. PL. *In te quid poteſt?*
TH. *Pro me nihil jam metuo: vos facitis mihi*
Atrea timendum. PL. *decipi captus times?*
Serum eſt cavendi tempus in mediis malis.
TH. *Eatur: unum genitor hoc teſtor tamen;*
Ego vos ſequor, non duco. PL. *Reſpiciat deus*
Bene cogitata. perge non dubio gradu.

ATREVS. THYESTES:
TANTALVS. F. } Mutæ Perſonæ,
Tertius frater. }

Tacite ſibi applaudit Atreus irretitum fratrem, cui obviam procedit, & ſimulata in gratiam reditione eum circumvenit.

PLagis tenetur cluſa diſpoſitis fera.
Et ipſum, & una generis inviſi indolem
Iunctam parenti cerno. jam tuto in loco
Verſantur odia: venit in noſtras manus
Tandem Thyeſtes; venit, & totus quidem,

Vix

Siculi] Fretum illud rapidiſſimum inter Italiam & Siciliam prius quieſcet. *F.*

Pro me] De me, qui mortem contemno, ſecurus: de vobis ſolicitus ſum. *F.*

Serum eſt] Cum vero nimis appropinquaris, ſerum eſt jam reverſum tibi conſulere, perge itaque. *F.*

Et iſtum verſum patri potius dederim quam filio. *Grut.*

Eatur] Al. volunt verbum illud *Eatur* eſſe Pliſth. & Thyeſt. incipere. *Vnum genitor, hoc teſtor tamen.* Sed continenter hæc Thyeſtes dicit evictus tandem ſuadela ſive precibus liberorum, Age, inquit, eamus. tamen ego hoc pater vobis teſtor, ſequi me, non ducere. *F.*

Ego] Proteſtor vos mihi duces præiviſſe; me invitum ſubſecutum. *Delr.*

FEra] Thyeſtes. *F.*

Generis] Filios patrem malum vultu & indole referentes. *F.*

Totus] Cum filiis. *F.*

Loco

Vix tempero animo, vix dolor frenos capit.
Sic, cum feras veſtigat, & longo ſagax
Loro tenetur Vmber, ac preſſo vias
Scrutatur ore; dum procul lento ſuem
Odore ſentit, paret, & tacito locum
Roſtro pererrat: præda cum propior fuit;
Cervice tota pugnat, & geſtu vocat
Dominum morantem, ſeque retinenti eripit.
Cum ſpirat ira ſanguinem, neſcit tegi;
Tamen tegatur. aſpice, ut multo gravis
Squallore vultus obruat mœſtos coma:
Quam fœda jaceat barba. præſtatur fides.
Fratrem juvat videre: complexus mihi
Redde expetitos, quidquid irarum fuit,
Tranſierit. ex hoc ſanguis ac pietas die
Colantur: animis odia damnata excidant.
TH. *Diluere poſſem cuncta, niſi talis fores,*
Sed fateor, Atreu, fateor, admiſi omnia
Quæ crediſti; peſſimam cauſam meam
Hodierna pietas fecit: eſt prorſus nocens,
Quicunque viſus tam bono fratri eſt nocens.

Lacry-

Vmber] Etſi Argivæ Scenæ magis conveniſſet Spartanus aut Moloſſus. cum tamen Romæ agatur, non multum refert, ſi Umbrum ut notæ ſagacitatis canem citet. *F.*

Preſſo] In terram inclinato. *F.*

Roſtro] Uſitatius de avibus dicitur, ſed & de quadrupedibus, cum à *Rodo* deſcendat & de ipſo homine, quod etiamdum in Hiſpanica *roſtro* manet. *Farn.*

Et geſtu vocat] Antiquitus, *gemitu*, ſic m. s. ſic Interpres vetuſtior. ſequioris ævi, *& geſtu vocat.* male. neque unquam venaticis canibus adſuere qui defendunt: vere enim tum gemunt. *Grut.*

Spirat] Affectat. *F.*

Aſpice] *Superiora apud ſe, quæ ſequuntur, converſus ad fratrem loquitur.*

Præſtatur fides] Præſto tibi fidem, quam nunciarunt tibi filii mei. *F.*

Ab Atreo, an Thyeſte? ab Thyeſte puto. Sane hæc ſcriptura eſt in m.s. noſtris ſex, & apud Interpretem. Antea fuit, *præſtetur*, alio intellectu. *Grut.*

Sanguis] Neceſſitudo ſanguinis. *F.*

Diluere] Excuſare quidem admiſſa mea conarer; ſi te adeo placabilem & ad veniam facilem non cernerem, jam itaque fateor. *F.*

Peſſimam] Tua in me pietas quanto major, tanto mea in te ſcelera ſunt graviora. *F.*

Pedi-

Lacrymis agendum eſt: ſupplicem primus vides.
Hæ te precantur pedibus intactæ manus.
Ponatur omnis ira, & ex animo tumor
Eraſus abeat: obſides fidei accipe
Hos innocentes. ATR. *Frater, à genubus manus*
Aufer, meoſque potius amplexus pete.
Vos quoque, ſenum præſidia, vos juvenes, meo
Pendete collo. ſquallidam veſtem exue,
Oculiſque noſtris parce, & ornatus cape,
Pares meis, lætuſque fraterni imperii
Capeſſe partem. major hac laus eſt mea,
Fratri paternum reddere incolumi decus.
Habere regnum, caſus eſt: virtus, dare.
TH. *Dii paria, frater, pretia pro tantis tibi*
Meritis rependant. regiam capitis notam
Squallor recuſat noſter; & ſceptrum manus
Infauſta refugit, liceat in media mihi
Latere turba. ATR. *Recipit hoc regnum duos.*
TH. *Meum eſſe credo, quidquid eſt, frater, tuum.*
ATR. *Quis influentis dona Fortunæ abnuit?*
TH. *Expertus eſt quicunque quam facile effluant.*
ATR. *Fratrem potiri gloria ingenti vetas?*
TH. *Tua jam peracta gloria eſt, reſtat mea.*
Reſpuere certum eſt regna conſilium mihi.
ATR. *Meam relinquam, niſi tuam partem accipis.*
TH. *Accipio. regni nomen impoſiti feram:*

Sed

Pedibus intactæ] Quæ ſupplices hucuſque nullius pedes tetigere; tu enim primus me ſupplicem vides. *F.*

In aliis *injunctæ*, in aliis *invictæ*, in vulgatis *intactæ*. quæ diverſitas lectionem à librariis mutatam aperte demonſtrat. *Fabr.*

Vos juvenes] Alii leg. tot juvenes, i. Tres: Pliſthenes qui loquebatur, Tantalus, & natu minimus, mutæ perſonæ, v. 715. 723. & 737. inf. *F.*

Oculiſque] Ne videant, non ſine lacrymis, ſquallorem tuum. F.

Paternum] Regnum. *F.*

Regiam] Regni inſigne diadema. inf. v. 543. *F.*

Recuſat] Vide Hero. Fu. v. 1192, & 137. *F.*

Turba] Plebe. *F.*

Reſpuere] Certum eſt mihi conſilium regna quamvis oblata renuere. *Farn.*

Iura

Sed jura & arma ſervient mecum tibi.
ATR. *Impoſita capiti vincla venerando gere.*
Ego deſtinatas victimas ſuperis dabo.

CHORVS.

Inſerviens actui præcedenti Chorus Atrei collaudat pietatem, quæ ſimultates & diſſidia fratrum compoſuit, non ſecus ac ſerenitas tempeſtatem ſequuta.

CRedat hoc quiſquam? ferus ille & acer,
Nec potens mentis, truculentus Atreus,
Fratris aſpectu ſtupefactus haſit.
Nulla vis major pietate vera eſt.
Iurgia externis inimica durant,
Quos amor verus tenuit, tenebit.
Ira cum magnis agitata cauſis
Gratiam rupit, cecinitque bellum,
Cum leves frenis ſonuere turmæ,
Fulſit hinc illinc agitatus enſis;
Quem movet crebro furibundus ictu
Sanguinem Mavors cupiens recentem,
Opprimit ferrum, manibuſque junctis
Ducit ad pacem pietas negantes.
Otium tanto ſubitum è tumultu
Quis deus fecit? modo per Mycenas
Arma civilis crepuere belli.
Pallidæ matres timuere natis;

Vxor

Iura] Quæcunque ad pacem ſive ad bellum ſpectant, illa omnia ut & ego ipſe tibi inſerviemus. *F.*

Vincla] Redimiculum ſive faſciam ex panno precioſiſſimo, ſic & Græce διάδημα à διαδέω revincio. *F.*

NEc potens] Affectibus non rationi parens. *F.*

Ira] Conſanguineos, etſi ad tempus acerrime diſſideant, pietas tamen & verus amor in gratiam reducit, alios non item. *F.*

Quem movet] Quem enſem ſtrinxit vibravitque ira belli, hanc in vaginam recondit & comprimit pietas. *F.*

Timuere] Legunt alii *tremuere*. alii *tenuere natos* ne irent ad bellum. *F.*

Invi-

Vxor armato timuit marito,
Cum manum invitus ſequeretur enſis,
Sordidus pacis vitio quieta.
Ille labentes renovare muros;
Hic ſitu quaſſas ſtabilire turres;
Ferreis portas cohibere clauſtris
Ille certabat; paviduſque pinnis
Anxia nocti vigil incubabat.
Pejor eſt bello timor ipſe belli.
Iam mina ſævi cecidere ferri;
Iam ſilet murmur grave claſſicorum;
Iam tacet ſtridor litui ſtrepentis;

Alta

Invitus] Civilem ſcilicet hauſurus ſanguinem. *F.*

Sordidus] Rubiginoſus. *F.*

Pinnis] Murorum minis. *F.*

Claſſicorum] Claſſicum olim buccinâ ſeu cornu ſolitum cani, & convocationis militum ad bellum inſtans ſignum: ſed prœlii conferendi ſignum, tubâ dabatur: litui opinor ipſam buccinam comitabantur vel præcedebant. ſignificat hoc Lucanus lib. 7.

— ſtridulus aër
Eliſus lituis, conceptaque claſſica cornu:
Tunc auſæ dare ſigna tubæ —

aperte etiam Iſidorus l. 17. Orig. c. 4. qui Lucano lucem aliquã tribuit his verbis: *Inter tubam autem & buccinam veteres diſcernebant. nam buccina inſonans ſollicitudinem ad bella denunciabat. Virgil.* — qua buccina ſignum Dira dedit. *Tuba autem prœlia indicabat, ut:* At tuba terribilem ſonitum dedit ære canoro. *Cujus ſonitus varius eſt: nam interdum canitur ut bella committantur, interdum ut inſequantur eos, qui fugiunt, interdum receptui. nam receptus dicitur, quo ſe exercitus recipit: unde & ſigna receptui canere dicuntur. Claſſica ſunt cornua, quæ concinendi cauſa erant facta, & à calando claſſica dicebantur. de quibus Virgilius:* Claſſica namque ſonant. *Apud Amazonas autem non tubâ ſicut à regibus, ſed à reginâ ſiſtro. vocabatur feminarum exercitus.* Gloſſar. Græco-Latinum, [illegible] σάλπιγξ. *Claſſica.* De Claſſicum canendi modo, nonnulla Dion Caſſius lib. 47. hiſt. Auguſtæ ita tamen, ut tubæ & claſſici differentiam aperte confundat, ſi recte N. interpretatur. Etſi generali vócabulo buccinator, tubicinem, & cornicinem comprehendat; proprie tamen tuba æneatorum eſt, buccina cornicinum. Cornua lituis plerumque conjungunt, ut hic Seneca, & Lucanus loco citato, & Horatius quando minaci cornuum murmuri addit lituos ſtrepentes; etſi etiam lituo tubæ ſonitum permiſcuit. *Delr.*

Litui ſtrepentis] Lituus incurvus erat, auctore Feſto, ideo ſonum ſtreperum & acutum edebat. Ennius:

Inde loci lituus ſonitus effudit acutos.

iccirco ait *ſtrepentis.* imitatus Horatium, qui 2. carmin. ait;

Iam nunc minaci murmure cornuum
Perſtringis aures, jam litui ſtrepunt.

Delr.

Core

Alta pax urbi revocata lætæ eſt.
Sic ubi ex alto tumuere fluctus,
Brutium Coro feriente pontum;
Scylla pulſatis reſonat cavernis,
Ac mare in portu timuere nautæ,
Quod rapax Auſter revomit Charybdis;
Et ferus Cyclops metuit parentem
Rupe ferventis reſidens in Ætna,

Ne

Coro] Vento ab Occaſu ſolſtitiali flante, adverſus Aquilonem, excitante jam mare, quod Brutios alluit Italiæ extremos juxta fretum Siculum. *Farn.*

Scylla] Saxum in freto Siculo, quod fluctuum concurſu & illiſione in ſcopulos reſonans dedit locum fabulæ de Scylla Phorci filia in monſtrum hoc converſa, canibus pube tenus ſuccincta. *F.*

In portu] Al. leg. *mare intortum* al. *in totum*. Ego ſolius Lipſii authoritatem & judicium ſequutus leg. *mare in portu*. Quam lectionem, ſi penitus rimeris, veram eſſe fateberis. Senſus hic eſt. Cum Scylla ſævit, & tempeſtas ubique atrox: nautæ vix in portu ſecuros ſe putant, illic etiam timent. at cum ſerenum rediit, non ſolum naves ſed & cymbæ (ut infra ſequitur) perſultant, & ludunt in illo ipſo freto. *F.*

Quod rapax] Ab Homero Odyſſ. μ'.

— δῖα χάρυβδις ἀναρροιβδεῖ μέλαν ὕδωρ
Τρὶς μὲν γάρ τ' ἀνίησιν ἐπ' ἤματι,
τρὶς δ' ἀναρροιβδεῖ
δεινὸν — quæ ſic expreſſit P. Virgilius Æneid. 3.

— *Charybdis*
Obſidet, atque imo barathri ter gurgite vaſtos
Sorbet in abruptum fluctus, rurſuſque ſub auras
Erigit alternos, & ſidera verberat unda. Delr.

Auſter] Per *Auſtrum Charybdis* intelligit violentiam illam Charybdis, maxime regnantem flante Auſtro: reſpexitque ad illa, quæ ſcripſit ipſemet cap. 17. ad Marciam: *videbis illam fabuloſam Charybdin, quamdiu ab Auſtro vacat quietam, at ſi quis inde ventus ſpiravit, hiatu magno profundoque navigia ſorbentem.* P. Scriverius leg. *Quod rapax hauſtum revomit Charybdis.* Farn.

Cyclops] Polyphemus timet ne pater ſuus Neptunus, id eſt, mare extinguat ſemper ardentes fornaces Ætnæ. *F.*

Conon in Heraclea ſcribit Polyphemi patrem fuiſſe Elaſum; quem Andron Teius, in lib. de affinitatibus, Elatam appellat; Homer. Odyſſ. α. Euripides in Cyclope, Apollonius 1. Argonaur. & Lucianus in dialog. marinor. deor. Neptunum fuiſſe dicunt. quod noſter hic ſequitur: forte quia ut Tzetza chil 2. hiſtor. 51. ſcribit, τοὺς θυμικοὺς γὰρ σύμπαντας καὶ πάντας τοὺς ἀνδρείους, ἤτοι καὶ φίλους, ἐργαστὰς φασὶ τοῦ Ποσειδῶνος. Præterea recte noſter per Neptunum voluit vim maris ſignificare. nam Cicero lib. 1. de nat. deor. ex Chryſippi ſententia prodidit Neptunum nihil eſſe aliud quam ſpiritum qui mare commovet. *Delr.*

Ferventes] Ætnæi incendii cauſam tradit Lucretius lib. 6. his verſibus:
— *primum totius ſub cava montis,*
Eſt natura fere, ſilicum ſuffulta cavernis:

 Omn-

Ne ſuperfuſis violetur undis
Ignis æternis reſonans caminis;
Et putat mergi ſua poſſe pauper
Regna Laertes, Ithaca tremente;
Si ſua ventis cecidere vires,
Mitius ſtagno pelagus recumbit;
Alta quæ navis timuit ſecare
Hinc & hinc fuſis ſpacioſa velis,
Strata ludenti patuere cymbæ:
Et vacat merſos numerare piſces;
Hic ubi ingenti modo ſub procella
Cyclades pontum timuere motæ.
Nulla ſors longa eſt. dolor ac voluptas
Invicem cedunt. brevior voluptas.
Ima permutat brevis hora ſummis.
Ille qui donat diadema fronti,

Quem

Omnibus eſt porro in ſpeluncis ventus & aër,
Ventus enim fit ubi eſt agitando percitus aër:
Hic ubi percaluit, calefecitque omnia circum
Saxa furens, qua contingit, terramque & ab ollis
Excuſſit calidum flammis voracibus ignem,
Tollit ſe ac rectis ita faucibus ejicit alte,
Funditque ardorem longe, longeque favillam
Differt, & craſſa volvit caligine fumum,
Extruditq; ſimul mirando pondere ſaxa, &c.

addit Claud. l. 1. de raptu Proſerp.

Quæ ſcopulos tormenta rotant? quæ tanta cavernas
Vis glomerat? quo fonte ruit Vulcanius ignis?
Sive quod obicibus diſcurrens ventus opertis
Offenſo per ſaxa ruens rimoſa meatu,
Dum ſcrutatur iter, libertatemque repoſcens
Putrida multivagis populatur flatibus antra:
Seu mare ſulphurei ductum per viſcera montis
Oppreſſis igneſcit aquis & pondera librat, &c.

Auctor libri de mundo docet terram multos flatus & ignis fontes in ſe continere: quorum alii ſub terra ſint occulti & obſcuri, alii vero, ἀναπνόας ἔχουσι καὶ ἀναφυσήσεις, ὥσπερ Λιπάρα τε καὶ Αἴτνη καὶ τὰ ἐν Αἰόλου νήσοις· Delr.

Putat] Timetque ſuæ inſulæ ne mergatur, Laërtes, ſeu quis alius Rex Ithacæ, eſt enim *Prolepſis ex perſona poëtæ, necdum enim erat Laërtes.* F.

Alta] Maria quæ, modo procelloſa, non auſa eſt tentare valida & velivola navis, modo pacata, etiam cymbæ pervia facta ſunt. *F.*

Cyclades] Inſulæ illæ in cycli formam diſpoſitæ in mari Ægæo ventis motæ timuere, ne abſorberentur. *F.*

Fronti] Suæ, *vel* qui aliis regna diſtribuit. *F.*

Quam

Quem genu nixæ tremuere gentes,
Cujus ad nutum poſuere bella
Medus, & Phœbi propioris Indus;
Et Dacæ Parthis equitem minati;
Anxius ſceptrum tenet, & moventes
Cuncta divinat; metuitque caſus

Mobiles

Quem genu] Cujus arbitrio & Imperio parent remotiſſimæ gentes, Medi, Perſæ, Parthi, Indi directis Solis radiis viciniores, *reſpicit autem Poëta imperatores Romanos, maxime Neronem quocum fœdus percuſſerunt reges externi, & à quo Tiridates diadema accepit.* F.

Et Dacæ Parthis] Non pudebit fateri cum egregio viro Ioſepho Scaligero me non intelligere quomodò Dacæ ſup. v. 369. Parthis in tantum diſſitis minentur equitem, *quæ & dura eſt locutio.* Quid ſi legamus cum Dan. Heinſio & *Dacæ, Parthique equitem minati. F.*

Merito hic hæret vir Illuſtris. Seneca non aliter ſcripſerat, quam

Et Dacæ, Parthique equitem minati,

Minari equitem dicuntur Parthi, quia eorum equitatus maxime Romanis formidabilis; propter τὸ πολυθρύλλητον Parthici equitatus ſtratagema. qui cum terga daret, hoſtem invadebat. Oedipo,

Cinnamis ſylvas Arabum beatas
Vidit, & verſis equitum ſagittis
Terga fallacis metuenda Parthi.

Non eſt locus qui plus ad interpretationem hujus faciat. Quare minantur equitatum? quia metuenda eorum terga, ubi equitatus fugam imitatur. Et hoc ad Romanos non ad Dacas: qui & ipſi hoſtes Romanorum non minus quam Parthi. Hæc enim omnia ἀνακεχρόνισται. *Heinſ.*

Dacas intelligit non illos Danubii accolas, ſed Parthis & Hyrcaniæ vicinos; qui Straboni lib. 11. Ptolemæo. Tab. 7. & Lucano lib. 7. *Daæ* dicti. Gloſſa Codicis Cruſeriani marginalis, Senecæ verbis hæc addit: *Solent Dacæ (Daæ) pugnare ex equo contra Parthos.* Strabo mira de imperii eorum magnitudine, & Parthis non tantum ſed Romanis quoque formidabili potentiâ narrans, quoſdam eorum Nomades facit. Unde Lucanus loco jam dicto:

Ne vetitos errare Daas in mœnia ducat.

Quæ notanda fuerunt ob conjecturas doctiſſimorum virorum, longe hic alio abeuntium. *Pontan.*

Divinat] Alii contra verſus adeoque ſenſus rationem legunt *Divitias.* ego Lipſium & Scaligerum fil. ſecutus eoſque non ſine authoritate M.S. librorum emendavi *divinat*, ut ſit ſenſus: Rex ille vel imper. utcunque in præſenti potens & felix, tenet tamen ſceptrum anxius, animo præſagit caſus moventes cuncta. id eſt, varietatem rerum humanarum, τὴν τῶν ἀνθρωπίων πολυμεταβολίαν ὅσος). F.

Theodorus Beza: *moventes cuncta Dynaſtas.*

Divitias omnes mei & Carionis m. ſ. ſic excuſi Herbip. tres Veneti, Baſil. & Lipſienſes. quorum auctoritas opponi poteſt uni illi Batavico codici & Badiano exemplari. Vult ipſum Imperatorem, qui Reges creët; quem flexo poplite metuunt & adorant populi, cujus arbitrio arma ponant Medi, Indi, Dacæ, Parthi: hunc ipſum, in tanta potentia, ne minimo quidem temporis momento metus expertem degere; ſed anxietate plenum pavida trementeque manu ſceptrum tenere; & timide; metuentem ſemper ne quis cum de ſolio deturbatum opibus ſpoliet,

Mobiles rerum, dubiumque tempus.
Vos, quibus rector maris atque terræ
Ius dedit magnum necis atque vitæ,
Ponite inflatos tumidoſque vultus:
Quidquid à vobis minor extimeſcit,
Major hoc vobis dominus minatur.
Omne ſub regno graviore regnum eſt.
Quem dies vidit veniens ſuperbum,
Hunc dies vidit fugiens jacentem.
Nemo confidat nimium ſecundis;
Nemo deſperet meliora lapſis,
Miſcet hæc illis, prohibetque Clotho
Stare fortunam. rotat omne fatum.
Nemo tam divos habuit faventes,
Craſtinum ut poſſit ſibi polliceri:
Res Deus noſtras celeri citatas
Turbine verſat.

A C-

ſpoliet, divitias ſummas,quamvis divitiæ quidvis movere, perrumpere, & debellare ſoleant, non ſine cura & amittendi metu,poſſidere. quia caſus mobiles rerum,incertaſque temporis vices formidat. Quid hac mente rectius? illam qui approbant, cur non ſapiunt? *Moventes cuncta divitias* vocat, quia nihil tam ſanctum, quod non violari;nihil tam munitum quod non expugnari pecuniâ poſſit. *Delr.*

Ius] Deus. *F.*

Major] Imperium. *F.*

Omne] *Regum timendorum in proprios greges,reges in ipſos imperium eſt Iovis.* Farn.

Veniens] Oriens. *F.*

Fugiens] Occidens. *F.*

Meliora] In rebus adverſis. Neſcio an debeat inſuper haberi lectio,quam ſuggerit Cruſerianus; *Nemo deſperet meliora lapſus.* F.

Hæc illis] Adverſa ſecundis. *F.*

Clotho] Una è Parcis. Hercul. Fu. 558. *F.*

Stare] Diu in eodem ſtatu manere. F.

Turbine] Volubilitate. F.

Turbo celerior & concitatior eſt vento. de turbine Seneca lib. 7. nat. quæſt. cap. 9. *mira velocitas ejus & mira brevitas eſt.* quid ſit docet, inquiens: *efficit turbinem,plurium ventorum inter ipſos luctatio.* Delr.

Pelo-

ACTVS QVARTVS.

NVNCIVS. CHORVS.

Crudele Atrei facinus & epulas nefandas in quibus apponebantur Thyeſtæ ſui liberi, digna quæ ex oculis ſpectatorum ſublata intus gererentur, narrat nuncii facundia præſens.

QVis me per auras turbo præcipitem vehet,
Atraque nubę involvet, ut tantum nefas
Eripiat oculis? ô domus Pelopi quoque
Et Tantalo pudenda! CH. *Quid portas novi?*
NV. *Quænam iſta regio eſt, Argos & Sparte impios*
Sortita fratres? & maris gemini premens
Fauces Corinthus? an feris Iſter fugam
Præbens Alanis? an ſub æterna nive
Hyrcana tellus? an vagi paſſim Scythæ?
CH. *Quis hic nefandi eſt conſcius monſtri locus?*
Effare: & iſtud pande, quodcunque eſt malum.
NV. *Si ſteterit animus, ſi metu corpus rigens*
Remittet artus; hæret in vultu trucis
Imago facti. ferte me inſanæ procul

Illo

P*Elopi*] Vel ipſis crudelibus tyrannis erubeſcenda. F.

Quænam] Civiliſne Græcia an barbara Scythia? F.

Maris] Corinthus ſita in Iſthmo, i. in anguſtiis inter Ægæum & Ionium maria? F.

An feris] An Danubius ſup. 375. qui fuga celeri fluit per Alanos crudeliſſimos Scythiæ populos. F.

Alanis] Hi juxta Plinium & Ammianum Sarmatiam Europæam incoluerunt; juxta alios vel Daciæ partem, vel ulterioris Scythiæ. Alanorum formam habes apud Claudianum, de bello Gethico:

Cui natura breves, animis ingentibus artus
Finxerat, immanique oculos infecerat (ira:
Vulneribus pars nulla vacat, reciſaq; cunctis
Gloria fœdati ſplendet jactantior oris.

Lucanus lib. 10. feritatis & crudelitatis exempla, Mauros, Scythas, & Alanos proponit. *Delr.*

An ſub] An perenni nive vexata adeoque inculta & fera Hyrcania, pardis & tigribus famoſa? F.

Vagi] Vide Herc. Fu. v. 532. F.

Effare] Hinc chorus loqui incipit non à præcedenti verſu, ut in vulgatis. paullo poſt Mogunt. *remittat* pro *remittet*. Delr.

Si ſteterit] Si animus ſe collegerit & firmarit, corporis jam metu ſtupidi organis & membris reſolutis. F.

Hæret] Etiamdum ante oculos verſatur trucis imago facti. F.

Illo procellæ, ferte, quo fertur dies
Hinc raptus. CH. *Animos gravius incertos tenes.*
Quid ſit, quod horres, effer; auctorem indica.
Non quæro quis ſit, ſed uter. effare ocyus.
NV. *In arce ſumma Pelopeæ pars eſt domus*
Converſa ad Auſtros; cujus extremum latus
Æquale monti creſcit, atque urbem premit,
Et contumacem regibus populum ſuis
Habet ſub ictu: fulget hic turba capax
Immane tectum, cujus auratas trabes
Variis columnæ nobiles maculis ferunt.
Poſt iſta vulgo nota, quæ populi colunt,
In multa dives ſpacia diſcedit domus.
Arcana in imo regio ſeceſſu patet,
Alta vetuſtum valle compeſcens nemus,
Penetrale regni. nulla quæ lætos ſolet
Præbere ramos arbor, aut ferro coli:
Sed taxus, & cupreſſus, & nigra ilice
Obſcura nutat ſylva; quam ſupra eminens
Deſpectat alte quercus, & vincit nemus.
Hinc auſpicari regna Tantalidæ ſolent,
Hinc petere lapſis rebus & dubiis opem.
Affixa inhærent dona; vocales tubæ;

Fracti-

Illo] Ad Antipodas, ad alterum Hemiſphærium. F.

Animos] Morando & refugiendo, in graviori metu animos noſtros ſuſpendis. F.

Non quæro] Procul dubio alter eſt è fratribus. ſed uter? F.

Vrbem] Urbi imminet, quam vi reprimit metuque coërcet cives. ſup. v. 453. F.

Habet] Ἐπὶ ξυρȣ̃ ἀκμῆς: unde telis cogant feriantque rebelles. F.

Turbæ] Huc enim populus convenire ſolebat ad munia publica. F.

Arcana] Si arcana (inquit Lipſius) quomodo patet? Patet. ſc. in amplitudinem & ſpatium, non quod omnes ingrediantur. F.

Penetrale] Lararium, in quo Dii Penates. F.

Ferro] Falce putari, ut ſolent fructiferæ. F.

Nigra] Propter frondes opacas. *vel* medullam nigram, unde & *μελάνδρυον* dicitur Theophraſto. l. 9. c. 19. F.

Vincit] Altitudine ſuperat. *F.*

Auſpicari] Per auguria & auſpicia ſortiri & inire regna. F.

Lapſis] Sic Lipſienſ. ſed plerique lib. *laſsis*. non quæ corruerint jam, ſed quæ ruinam minantur. *Delr.*

Dona] Ἀναθήματα, votiva dona-

ria

Fractique currus; ſpolia Myrtoi maris;
Victaque falſis axibus pendent rotæ;
Et omne gentis facinus. hoc Phrygius loco
Fixus tiaras Pelopis: hic præda hoſtium;
Et de triumpho picta barbarico chlamys.
Fons ſtat ſub umbra triſtis, & nigra piger
Hæret palude. talis eſt diræ Stygis
Deformis unda, quæ facit cœlo fidem.
Hic nocte tota gemere ferales deos
Fama eſt: catenis lucus excuſſis ſonat,
Vlulantque Manes. Quidquid audire eſt metus,
Illic videtur. errat antiquis vetus
Emiſſa buſtis turba, & inſultant loco
Majora notis monſtra. Quin tota ſolet
Micare flamma ſylva, & excelſæ trabes
Ardent ſine igni. ſæpe latratu nemus
Trino remugit: ſæpe ſimulacris domus
Attonita magnis. nec dies ſedat metum.
Nox propria luco eſt, & ſuperſtitio inferûm
In luce media regnat. Hinc orantibus

Reſponſa

ria & monumenta Diis conſecrata affixa huic quercui pendent. F.

Fractique] Currus Oenomai fractus & Pelopis quo Hippodamiam abſtulit, uſus fraude Myrtili, quem petentem mercedem in mare præcipitavit, unde Myrtoum dictum. ſup. v. 138. F.

Falſis] Sublata modiolis fibula, *vel* fibula, ſeu axe ſecundum alios, plumbea affixa. F.

Omne] Tantaleæ gentis facinorum omne monumentum. F.

Tiaras] Inſula Phrygibus in uſu. cujus lobi ſub mento connectebantur. & ipſe Pelops è Phrygia Elidem advenerat. F.

De triumpho] Acu picta chlamys, ſpolium Phrygibus ademptum. F.

Stat] Stagnat inſtar Stygis. F.

Stygis] Vid. Hercul. Fu. v. 711. F.

Quæ facit cœlo fidem] Facit ut diis credatur; qui ejus jurare timent & fallere numen, juxta Heſiodum in Theogon. Homerum Odyſſ. ε. & Apollonium Argonaut. ς'. vide Herc. Fur. 711. *Delr.*

Ferales] Majora, quam quæ nos vidimus monſtra. *Vel* apparent umbræ majores humano corpore & auguſtiores. F.

Trino] Velut Cerberi triſaucis latr. F.

Nec dies] Etiam interdiu hæc videntur & audiuntur. F.

Nox] Lucus tenebroſus eſt. F.

Superſtitio] Et vana inferorum apparitio hic dominatur mediæ diei luce. F.

Reſponſa dantur certa, cum ingenti ſono
Laxantur adyto fata, & immugit ſpecus
Vocem Deo ſolvente. Quo poſtquam furens
Intravit Atreus liberos fratris trahens,
Ornantur aræ. quis queat digne eloqui?
Poſt terga juvenum nobiles religat manus,
Et mœſta vitta capita purpurea ligat:
Non thura deſunt, non ſacer Bacchi liquor,
Tangenſve ſalſa victimam culter mola.
Servatur omnis ordo, ne tantum nefas
Non rite fiat. CHO. *Quis manum ferro admovet?*
NVN. *Ipſe eſt ſacerdos. ipſe funeſta prece*
Letale carmen ore violento canit.
Stat ipſe ad aras. ipſe devotos neci
Contrectat, & componit, & ferro admovet:
Attendit ipſe, nulla pars ſacri perit.
Lucus tremiſcit. tota ſuccuſſo ſolo
Nutavit aula, dubia quo pondus daret,
Ac fluctuanti ſimilis. è lævo æthere
Atrum cucurrit limitem ſidus trahens.
Libata in ignes vina mutato fluunt

Cruen-

Laxantur] Panduntur, emittuntur. F.

Religat] Legitur & *revocat*, non male & latine. eò forſan melius, quod mox ſequitur, *ligat*.

Vitta] Et vitta purpurea obnubit regalium victimarum capita. F.

Sacer] Vinum capitibus victimarum aſperſum F.

Mola] Vide Hippol. v. 497. F.

Quis manum] Quis feriebat victimas? F.

Ferro] Cultros ſuppoſitos impellit. *Supponunt alii cultros.* Virgil. 6. Æneid. & 3. Georg. *Suppoſiti tinguntur ſanguine cultri.* F.

Attendit] *Hoc agit:* obſervat, pro ritu extiſpicii, motus geſtuſque hoſtiarum ad aras: vide Oedip. v. 352. In ſacris enim dicebatur *hoc age* id eſt attende, Ipſe præcone aut monitore opus non habet, ipſemet *hoc agit*. F.

Nulla] Nullius ſacrificii ritus omittitur. F.

Succuſſo] Commoto. F.

Quo pondus] In quam partem caderet. F.

E lævo] E ſiniſtra parte cœli. quod Græcis omen malum, ut quibus auguria capientibus antica pars ſeptentrio: ut Romanis contra bonum omen, quibus in auſpiciis pars antica Meridies, cum utriſque conveniat Orientem eſſe dextram cœli partem, Occidentem ſiniſtram. F.

Sidus] Βολὶς. Lampas prodigioſa trahens veſtigium atrum mortis ſceleriſque imminentis ſignum. F.

Muta-

Cruenta Baccho. regium capiti decus
Bis terque lapſum eſt. flevit in templis ebur.
Movere cunctos monſtra: ſed ſolus ſibi
Immotus Atreus conſtat, atque ultro deos
Terret minantes. jamque demiſſa mora
Aſſiluit aris, torvum & obliquum intuens.
Iejuna ſylvis qualis in Gangeticis
Inter juvencos tigris erravit duos;
Vtriuſque prædæ cupida, quo primos ferat
Incerta morſus, flectit huc rictus ſuos,
Illo reflectit, & famem dubiam tenet;
Sic dirus Atreus capita devota impiæ
Speculatur iræ. quem prius mactet ſibi,
Dubitat; ſecunda deinde quem cæde immolet.
Nec intereſt: ſed dubitat. & tantum ſcelus
Iuvat ordinare. CH. *Quem tamen ferro occupat?*
NVN. *Primus locus, (ne deeſſe pietatem putes,)*

Avo

Mutato] Vino in ſanguinem mutato. F.

Regium] Diadema non ſemel è capite Atrei decidit. F.

Flevit in templo ebur] Eburneæ ſtatuæ flevere. F.

Solemne prodigium. Tibullus l. 2,
Et ſimulacra Deûm lachrymas fudêre tepentes.
Ovidius 15. Metamorph.
Mille locis lachrymavit ebur —
Lucanus lib. 7.
— *rorantia fletu*
Vſque ad Theſſaliam Romana & publica ſigna.
Silius lib. 8.
— *lachrymaque vetuſta*
Effigie patris late fluxere Quirini.
Iulius Obſequens, in lib. de prodigiis teſtatur, L. Æmilio Paullo & Cn. Bæbio Tāphilo coſſ. Lanuvii Iunonis ſoſpitæ ſimulacrum lacrymaſſe, Ap. vero Claudio & M. Perperna coſſ. Apollinis effigiem per quatriduum fleviſſe. *Delr.*

Movere] Prodigia hæc terruerunt omnes, qui ea in cœlo vel templis animadverterant. F.

Minantes] Illi exitium, & his oſtentis ab inſtituto ſcelere deterrentes. F.

Gangeticis] Indiæ ſylvis per quam fluit Ganges. F.

Inter juvencos] Ovid. 5. Metamorphoſ.
Tigris ut auditis diverſa valle duorum
Exſtimulata fame mugitibus armentorum,
Neſcit utro potius ruat, & ruere ardet utroque. Delr.

Primus locus] In numeris eſt abundantia. igitur ſcribendum,
Primus locus, ne deeſſe pietatem putes.
Filii Atrei, quos ei frater appoſuit, tres fuerunt: unde alibi,
— *liberis plenus tribus In me ſepultis.*
Tragicus eorum nomina dicit fuiſſe, Tantalum & Pliſthenem, tertium nomine non exprimit; quem & Hyginus omittit. Tres itidem recenſet Inter-

pres

Avo dicatur; Tantalus prima hoſtia eſt.
CH. *Quo juvenis animo, quo tulit vultu necem?*
MVN. *Stetit ſui ſecurus, & non eſt preces*
Perire fruſtra paſſus: aſt illi ferus
In vulnere enſem abſcondit, & penitus premens
Iugulo manum commiſit. educto ſtetit
Ferro cadaver: cumque dubitaſſet diu
Hac parte an illa caderet, in patruum cadit.
Tunc ille ad aras Pliſthenem ſævus trahit,
Adicitque fratri: colla percuſſa amputat.
Cervice caſa truncus in pronum ruit:
Querulum cucurrit murmure incerto caput.
CH. *Quid deinde gemina cæde perfunctus facit?*
Puerone parcit? an ſcelus ſceleri ingerit?
NVN. *Sylva jubatus qualis Armenia leo,*
In cæde multa victor armento incubat,
Cruore rictus madidus, & pulſa fame
Non ponit iras; hinc & hinc tauros premens
Vitulis minatur, dente jam laſſo piger:
Non aliter Atreus ſævit, atque ira tumet,
Ferrumque gemina cæde perfuſum tenens,
Oblitus in quem rueret; infeſta manu
Exegit ultra corpus. at pueri ſtatim
Pectore receptus enſis, in tergo exſtitit:
Cadit ille, & aras ſanguine extinguens ſuo,
Per utrumque vulnus moritur. CH. *O ſævum ſcelus!*

Exhor-

pres Euripidis, ſed aliis nominibus, Aglaum, Orchomenum, Caleum. *Fab.*

Ne deeſſe] Ironice. F.

Avo] Sup. v. 522. fil. Thyeſtæ qui avi nomen tulit. F.

Iugulo] In Iugulo Tantali *capulo tenus abdidit enſem.* F.

Hac parte an illa] Nam & hoc extiſpices obſervabant. lege Briſſon. lib. 1. de Formul. & hunc locum adde. *Delr.*

Pliſthenem] Secundum Thyeſtæ filium. F.

Adicitque] Adjicit, addit, fratri comitem necis. F.

Gemina] Tantali & Pliſthenis. F.

Puerone] Tres ergo nepotes ex fratre jugulavit. *Delr.*

Exſtitit] Alii leg. ſtetit, alii *exiit*, id eſt, emerſit. F.

Vtrumque] Pectoris & tergi. F.

Hacte-

NVN. *Exhorruiſtis? hactenus non ſtat nefas.*
Plus eſt. CH. *An ultra majus aut atrocius*
Natura recipit? NVN. *Sceleris hunc finem putas?*
Gradus eſt. CH. *Quid ultra potuit? abjecit feris*
Lanianda forſan corpora, atque igne arcuit.
NVN. *Vtinam arcuiſſet! ne tegat functos humus,*
Ne ſolvat ignis, avibus epulandos licet
Feriſque triſte pabulum ſævis trahat;
Votum eſt ſub hoc quod eſſe ſupplicium ſolet.
Pater inſepultos ſpectet. ô nullo ſcelus
Credibile in ævo, quodque poſteritas neget!
Erepta vivis exta pectoribus tremunt,
Spirantque venæ, corque adhuc pavidum ſalit.
At ille fibras tractat, ac fata inſpicit;
Et adhuc calentes viſcerum venas notat.
Poſtquam hoſtiæ placuere, ſecurus vacat
Iam fratris epulis. ipſe diviſim ſecat
In membra corpus; amputat trunco tenus
Humeros patentes, & lacertorum moras;
Denudat artus dirus, atque oſſa amputat:
Tantum ora ſervat, & datas fidei manus.

Hæc

Hactenus] Nondum attigi nefas. F.

Igne] Rogo illis interdixit. Græci, Romani & Barbari cadavera comburebant, igne ea purgari credentes. *Delr.*

Ne tegat] Non optamus ut ſepeliſſet, non ut combuſſiſſet, utinam avibus & feris abjeciſſet, neque, &c. & hoc voto dignum eſt. i. e. optandum quod alibi eſt ſupplicium, ut inſepultum parentes & amici videanr. F.

Pater] Ianus Gruterus horum verborum trigam *Pater inſepultos ſpectet.* Choro adſcriptam vult, ut interruperit ſermonem Nuncii; conjectante coactum patrem inſpectare hanc lanienam filiorum: ſubjiciatque ſtatim Nuncius; Non, non; nemo conjecturis ullis aſſequctur ſcelus illud, adeo eſt inuſitatum, ſupraque omnem fidem. F.

Neget] Neget factum eſſe, non credat. F.

Venæ] Arteriæ, in quibus ſpiritus. F.

Fibras] Iecinorum venas & radices. F.

Fata] Per extiſpicia diſquirit futura. F.

Vacat] Parandis fratri epulis vacat. F.

Diviſim] M.s.o. *diviſum.* colla enim percuſſa amputaverat. F.

Lacertorum] Pulpas. F.

Datas] Quas dederant, ubi eos fratri obſides Thyeſtes fratri tradidit. F.

Hæc

Hæc verubus hærent viſcera, & lentis data
Stillant caminis : illa flammatus latex,
Querente aheno, jactat : impoſitas dapes
Tranſiliit ignis, inque crepitantes focos
Bis ter regeſtus, & pati juſſus moram,
Invitus ardet. ſtridet in verubus jecur.
Nec facile dicam, corpora an flamma magis
Gemuere. piceus ignis in fumos abit:
Et ipſe fumus triſtis, ac nebula gravis,
Non rectus exit, ſeque in excelſum levans,
Ipſos penates nube deformi obſidet.
O Phœbe patiens, fugeris retro licet,
Medioque ruptum merſeris cœlo diem,
Sero occidiſti. lancinat gnatos pater,
Artuſque mandit ore funeſto ſuos.
Nitet fluente madidus unguento comam,
Graviſque vino : ſæpe præcluſa cibum
Tenuere fauces. in malis unum hoc tuis
Bonum eſt, Thyeſta, quod mala ignoras tua.

Sed

Hæc verubus] Hæc pulpamenta è denudatis artubus partim torret, partim coquit, nam *viſcera* proprie interiora ſunt pulmo, jecur, cor, ilia, præcordia, & in his *Exta* quæ extant eminentque vel quæ exſecantur : Aruſpicibus inſpicienda. F.

Flammatus] Aqua calida. F.

Querente] Sibilo inter coquendum veluti condolentiam teſtante. *Pathos, ut & de igne qui* F.

Tranſiliit] Officio tam nefario defungi abhorruit, ne & ipſe, qui alia purgat, contaminaretur. F.

Inque crepitantes] Vetus Colonienſis, & Interpres, *trepidantes*. Comm.

Bis ter] Vi ſubactus aheno, ne tranſiliret. F.

Nec facile dicam &c.] Aureola eſt emendatio, quam profert codex Cruſerianus, *an flamma magis Gemuēre.* Pontan.

Non rectus] Non in altum rectus aſcendit. *quia gravis neb.* F.

Penates] Deos Domeſticos, qui prope focum. Penatibus enim cura æterni ignis credita, qui vitæ ſymbolum. Sunt enim Penates per quos penitus ſpiramus & animæ rationem habemus. *al.* penes nos nati. *F.*

O Phœbe] O Sol, qui alia complurima videre ſcelera ſuſtines, hoc tamen in tantum horrebas ut etſi propere refugeres, ſero tamen occideris. *F.*

Ruptum] Ex uno cod. pervetuſto corrigo *raptum*. Delr.

Lancinat] Alii *lacerat.* alii *laniat*, *F.*

Præcluſa] Etiam naturæ præſagio non deglutivere hos cibos. *F.*

Sed &] Sed & hoc bonum, ſcilicet quod ignoras quas voraveris dapes, tandem peribit, reſcies enim. *Farn.*

Currus

Sed & hoc peribit. verterit currus licet
Sibi ipſe Titan obvium ducens iter;
Tenebriſque facinus obruat tetrum novis,
Nox miſſa ab ortu tempore alieno gravis:
Tamen videndum eſt. tota pateſient mala.

CHORVS.

Videns Chorus ſolem retrocedere obſtupeſcit, veritus ne diſſoluta mundi machina omnia in antiquum Chaos recidant.

QVo terrarum ſuperumque parens,
Cujus ad ortus noctis opacæ
Decus omne fugit, quo vertis iter,
Medioque diem perdis Olympo?
Cur Phœbe tuos rapis aſpectus?
Nondum ſeræ nuncius horæ
Nocturna vocat lumina veſper:
Nondum Heſperiæ flexura rotæ
Iubet emeritos ſolvere currus:
Nondum in noctem vergente die
Tertia miſit buccina ſignum:
Stupet ad ſubitæ tempora cœnæ
Nondum feſſis bubus arator.

Quid

Currus] Legitur & *curſus*.
Sibi ipſe] Itineri conſueto contrarium Orientem ſcilicet repetens. *F.*
Novis] Inſolitis. *F.*
Nox miſſa] Occidente ſole, unde ortus. *F.*
Tempore] Meridie. *F.*
Tota] Innoteſcet tibi, qualibus dapibus veſcereris. *F.*

T*Errarum*] Sol calore tuo quæ in terris ipſoſque homines generans. *F.*
Cujus] Quo oriente ſtellæ fugiunt, id eſt, non apparent. *F.*
Nondum] Veſper noctis prænuncius nondum evocavit ſtellas lucere ſolitas. *F.*
Nondum] Inclinatio currus ad occaſum vergentis nondum jubet te ſolvere equos diurnum iter emenſos. *Farn.*
Nondum in] Buccina non dedit ſignum ultimæ partis diei, id eſt, nondum eſt hora nona. Græci diem in ſtationes tres quaternis horis emenſi, noctem in vigilias totidem diviſerunt. Hebræi autem & Romani in quatuor diſtinctiones quam buccinæ vel tubæ ſonitus indicabat. *F.*

Quid

Quid te ætherio pepulit curſu?
Quæ cauſa tuo limite certo
Dejecit equos? numquid aperto
Carcere Ditis victi tentant
Bella gigantes? numquid Tityus
Pectore feſſo renovat veteres
Saucius iras? num rejecto
Latus explicuit monte Typhoëus?
Numquid ſtruitur via Phlegræos
Alta per hoſtes? & Theſſalicum
Threſſa premitur Pelion Oſſa?
Solitæ mundi periere vices:
Nihil occaſus, nihil Ortus erit.
Stupet Eoos aſſueta deo
Tradere frenos, genitrix primæ
Roſcida lucis, perverſa ſui
Lumina regni. neſcit feſſos
Tingere currus, nec fumantes
Sudore jubas mergere ponto.
Ipſe inſueto novus hoſpitio
Sol auroram videt occiduus,

Tene-

Quid te] Quod horrendum facinus vidiſti ô Sol, ut refugeres? *F.*

Aperto] Diffracto. *F.*

Victi] Gigantes quondam à Diis victi: *vel, Ditis victi*, id eſt, quem jam Gigantes vicerunt, adeoque è vinculis evaſerunt. *F.*

Tityus] Herc. Fu. v. 755. *F.*

Iras] Bella in Deos. *F.*

Monte] Ætna ſecundum Pindarum & Ovidium: Virgilio, quem ſecuti ceteri Latini poëtæ, Inarime ab Homeri *εἰν ἀρίμοις* inſula in ſinu Puteolano, quam Typhoeo uni è gigantibus ſuperjectam, quod flammas quandoque vomat, ferunt. *F.*

Phlegræos] Herc. Fu. v. 443. *F.*

Threſſa] Oſſa quæ in Thraciam prominet, Herc. Fu. 970. *F.*

Stupet] Aurora ſolita inſtruere ſolis orientalis equos ſtupet ſole retrocedente. *F.*

Tingere] Herc. Fu. v. 26. *F.*

Nec fumantes] Solem veteres aſtrologi cum apparere deſinebat occidere & interire, & cum rurſus apparere incipiebat naſci credebant, in quo errore etiam Epicurum fuiſſe docet Cleomedes libr. 2. quo loco miram quandam veterum Hiſpanorum fabulam narrat: *ἐμπίπτοντα τὸν ἥλιον τῷ ὠκεανῷ, ψόφον ἐμποιεῖν σβεννύμενον ὡς διάπυρον σίδηρον ἐν ὕδατι.* *Delr.*

Novus] Indis exceptus, qui ſolitus eſt occidere apud Iberos. *F.*

Graves

Tenebraſque jubet ſurgere, nondum
Nocte parata. non ſuccedunt
Aſtra, nec ullo micat igne polus.
Nec Luna graves digerit umbras.
Sed quidquid id eſt, utinam nox ſit.
Trepidant, trepidant pectora magno
Perculſa metu, ne fatali
Cuncta ruina quaſſata labent,
Iterumque deos, homineſque premat
Deforme chaos: iterum terras,
Et mare & ignes, & vaga picti
Sidera mundi Natura tegat.
Non æternæ facis exortu
Dux aſtrorum ſecula ducens
Dabit æſtatis Brumæque notas.
Non Phœbeis obvia flammis
Demet nocti Luna timores,
Vincetque ſui fratris habenas,
Curvo brevius limite currens.
Ibit in unum congeſta ſinum
Turba deorum.
Hic, qui ſacris pervius aſtris

Secat

Graves] Tenebras denſas vel graves, id eſt, noxias nec ſalubres Poëtæ enim umbram poſitivum quiddam eſſe volunt. F.

Utinam] Et non defectio naturæ rerumque diſſolutio. F.

Ne fatali] Ne confuſa illa, quæ ab initio, unitas vel Inanitas omnia, cœlum, & elementa miſceat. F.

Vaga.] Cœli ſtellati errantes nec non fixas ſtellas. F.

Dux] Sol anni tempeſtates & ſecula dimenſus. F.

Non Phœbeis] Nec Luna Soli oppoſita per totam noctem lucens tollet terrores noctis, quos inducunt tenebræ. F.

Vincetque] Nec luna curſu celeri, utpote 29 diebus, 12. horis. 44. min. conſequetur ſolem. F.

Curvo] Per Zodiaci obliquum limitem. F.

Ibit] Confundentur ſidera & elementa, quæ Stoicis Dii. F.

Hic] Zodiacus, ſub quo Sol & Luna decurrunt. *vel* in quo ſigna duodecim Deorum totidem præſidio. *Manil*, 2. lib. F.

Obli-

Secat obliquo tramite zonas,
Flectens longos Signifer annos,
Lapſa videbit ſidera labens.
Hic, qui nondum vere benigno
Reddit Zephyro vela tepenti,
Aries præceps ibit in undas,
Per quas pavidam vexerat Hellen.
Hic, qui nitido Taurus cornu
Præfert Hyadas, ſecum Geminos
Trahet, & curvi brachia Cancri.
Leo flammiferis æſtibus ardens
Iterum è cœlo cadet Herculeus.
Cadet in terras Virgo relictas;
Iuſtæque cadent pondera Libræ;
Secumque trahent Scorpion acrem.
Et, qui nervo tenet Æmonio

Penna-

Obliquo] Ab utroque tropico per Æquinoctialem tranſverſo. unde obliqui anguli. nec non ſigna oblique oriuntur & occidunt. F.

Zonas] Geminas mediæ Zonæ partes, quæ ab utroque Æquinoctialis latere Tropicis terminantur. F.

Flectens] Varians anni longitudinem ad motum ſolis per Zodiac. *vel* annum longum 3600 ſolarium perficiens ſuper ſuos polos. F.

Hic [Aries ſub ortu ſolis inducit Zephyrum, quo flante tempus navigationis aperitur. F.

Aries] Aries ille aureo vellere inſignis fingitur Hellen; à cujus caſu Helleſpontus dicitur; & Phryxum, Athamantis iram fugientes per mare vexiſſe, deinde inter aſtra collocatus. *Delr.*

Præceps] De Zodiaco cadet in mare, &c. alludit autem ad fab. Arietis aurei velleris, vide Troad. 1032. F.

Hic] Hippol. v. 202. F.

Hyadas] Suculas ſtellas 7 Atlantis filias à fratre Hyante (quem deplorantes in cœlum translatæ ſunt) denominatæ. F.

Geminos] Signum tertium ſive Caſtora & Pollucem, ſeu Iaſonem & Triptolemum. F.

Curvi] Chelas incurvi Cancri, à Iunone inter aſtra poſiti, quod Hydræ adverſus Herc. ſubſidiarius fuerit. F.

Iterum] Semel enim deciderat ex Lunari globo. vide Herc. Fu. v. 83 F.

Herculeus] Ab Hercul. victus & a Iunone in cœlum tranſlatus. F.

Virgo] Erigone ſeu Aſtræa Iovis & Themidos filia jam recidet in terras quas *cæde madentes* olim reliquerat. F.

Iuſtæque] Quæ juſte ponderat, *vel* quæ noctes diebus æquat. F.

Secumque) Ineſt enim Libræ ſpatio pars Scorpii prior. F.

Scorpion] Quod Orionem tentarat interimere, in aſtra relatum. F.

Et qui nervo] Chiron Centaurus, non quidem, ut Suidas nugatur, Ixionis; ſed potius Saturni filius ex Cratini & Acuſilai comicorum ſententia, vulneris impatiens ſagittâ Herculis

Pennata ſenex ſpicula Chiron,
Rupto perdet ſpicula nervo.
Pigram referens hiemem gelidus
Cadet Ægoceros, frangetque tuam,
Quiſquis es, Vrnam. tecum excedent
Vltima cœli ſidera Piſces.
Monſtraque nunquam perfuſa mari
Merget condens omnia Gurges.
Et qui medias dividit Vrſas,
Fluminis inſtar, lubricus Anguis:
Magnoque minor juncta Draconi
Frigida duro Cynoſura gelu:
Cuſtoſque ſui tardus plauſtri
Iam non ſtabilis ruet Arctophylax.
Nos è tanto viſi populo
Digni, premeret quos everſo
Cardine mundus.

In

culis in pedem ejus delapſa, vel teſte Mneſagora, longioris vitæ tædio, à Iove impetravit ut ſibi mori liceret. itaque inter ſidera fuit tranſlatus, Higyno auctore. *Delr.*

Senex] Theocritus:

Κενταύρῳ Ἡρακλῆι γέρων ἐστάσατο Χείρων. *Delr.*

Chiron] Centaurus, Herculis ſagitta quæ forte deciderat ſupra pedem vulneratus, Iovis miſeratione in cœlum relatus, dictuſque Sagittarius. *Farn.*

Rupto] Cadente ipſo Chirone. *F.*

Pigram] Primum ſignum Hyemale. *F.*

Ægoceros] Capricornus qui, cœlum meruit, quod Pan hujus ſpecie indutus Gigantes terruerat. ab αἴξ αἰγὸς capra & κέρας cornu. *F.*

Quiſquis] Neque enim conſtat de Aquario, an fuerit Deucalion, Cecrops, Hylas, an Ganymedes. *F.*

Vltima] Ult. Zodiaci in anni ordine ſignum. *F.*

Monſtraque] Arctos. ſup. v. 376. *F.*

Gurges] Mare. *F.*

Et qui] Ruet anguis ille maximus, &c. Heſperidum quondam cuſtos ab Hercul. interfectus. *F.*

Minor] Scil. Urſa. *F.*

Frigida] Ad polum poſita, *F.*

Tardus] Qui polo poſitus gyrum minorem lentius oberrat. *F.*

Stabilis] Prope polum qui ſtabilis. *F.*

Arctophylax] Cuſtos plauſtri Bootes, Arcton enim quæ plauſtrum dicitur inſequutus agitare videtur. *F.*

Nos è tanto] Qui hucuſque fuerit. *Farn.*

Non male animentur aut interrogationis aut aliâ notulâ, quâ utantur attoniti. *Grut.*

Cardine mundus] Aliter in antiquis libris digeruntur hi verſus. *Commel.*

In nos ætas ultima venit.
O nos dura ſorte creatos,
Seu perdidimus ſolem miſeri,
Sive expulimus! abeant queſtus.
Diſcede timor. vitæ eſt avidus,
Quiſquis non vult, mundo ſecum
Pereunte, mori.

ACTUS QUINTUS.

ATREVS.

Exultans impius Atreus nefariam de fratre vindictam ſibi gratulatur, diriſque appoſitis dapibus de natorum ſanguine præbendo deliberat.

Æqualis aſtris gradior, & cunctos ſuper
Altum ſuperbo vertice attingens polum.
Nunc decora regni teneo, nunc ſolium patris.
Dimitto ſuperos: ſumma votorum attigi.
Bene eſt; abunde eſt; jam ſat eſt etiam mihi.
Sed cur ſatis ſit? pergam, & implebo patrem
Funere ſuorum: ne quid obſtaret pudor,
Dies receſſit. perge, dum cœlum vocat.
Vtinam quidem tenere fugientes deos
Poſſem, & coactos trahere, ut ultricem dapem
Omnes viderent! quod ſat eſt, videat pater.
Etiam die nolente diſcutiam tibi
Tenebras, miſeriæ ſub quibus latitant tuæ.

Niſi

Miſeri] Non noſtra culpa, *merita nec morte perimus, ſed miſeri ante diem.*

Expulimus] Per ſcelus noſtrum, culpa noſtra. *F.*

DEcora] Jam denique rex, recepto ariete regni fato, ſup v. 221. jam Deus mihi videor, poſtquam injurias plene ultus fuerim. *F.*

Dimitto] Dehinc non precibus fatigo, non votis ſolicito Deos, voti abunde compos. *F.*

Etiam] *Emphatice.* & jam mihi ultionis cupientiſſimo. *F.*

Ne quid] Invitant ſublata cum luce verecundia tenebræ. *F.*

Deos] Solem & cæteras ſtellas quæ Stoicis Dii, *aliis* faces & lampades Diis præviæ. *F.*

Pater] Thyeſtes. *F.*

Tenebras] Ignorantiæ tuæ, ut videas quam

Nimis diu conviva ſecuro jaces
Hilarique vultu. jam ſatis menſis datum eſt,
Satiſque Baccho. ſobrio tanta ad mala
Opus eſt Thyeſte. turba famularis fores
Templi relaxa; feſta pateſiat domus.
Libet videre, capita natorum intuens
Quos det colores, verba quæ primus dolor
Effundat, aut ut ſpiritu expulſo ſtupens
Corpus rigeſcat. fructus hic operis mei eſt.
Miſerum videre nolo, ſed dum fit miſer.
Aperta multa tecta collucent face.
Reſupinus ipſe purpura atque auro incubat,
Vino gravatum fulciens læva caput,
Eructat. ô me cœlitum excelſiſſimum,
Regumque regem! vota tranſcendi mea.
Satur eſt, capaci ducit argento merum.

quam miſer ſis. ſup. v. 785. *F.*

Iaces] Ex more conviviorum priſcorum. nam in his jacebant ſeu recumbebant. *Delr.*

Sobrio] Quo mala ſua ἐμπαθολεγῶς ſentiat vehementiuſque doleat quam ebrius.

Turba] O famuli, aperite fores templi vel domus feſtæ. *F.*

Libet] Nimium videre vellem. *Farn.*

Quos det] Palleſcatne an rubeſcat. *Farn.*

Primus] Prima doloris apprehenſio, primus motus. F.

Vt ſpiritu] Velut expulſo: ſopitis ſc. ſenſibus, ut in animæ deliquio. *F.*

Miſerum] Miſerum jam factum non tam delectat videre, quam ubi primum miſer fieri incipit. *F.*

Multa] Multis lucernis, quas in feſtis accendere mos fuit. *F.*

Reſupinus] Jam ſatur & bene potus reclivis in lecto purpureis auroque intertextis ſtragulis ornato diſcumbit. *F.*

Fulciens] *Languidus in cubitum jam ſe conviva reponit.* F.

Eructat] Præ ſaturitate & ingluvie ex veſcendi aviditate. F.

Vota] Etiam ultra votum felix ſum, plus quam optaram conſecutus. F.

Capaci] Argenteo poculo majori vinum non dilutum ebibit. F.

Merum] Meri potationem, *ἀκρατοποσίαν* veteres probro vertebant, ut docet Athenæus lib. 10. eamque *Scythicam potationem* appellabant, unde jactatum in Roman. Imperatorem ridiculum illud nomen *Caldius Biberius Mero.* Semper enim modeſtis & temperantibus in more fuit, vinum aquâ diluere, & temulentum Bacchum ſobriis Nymphis temperare: quod à quo, & quando cœperit, quot etiam modis & quantâ aquâ vinum veteres temperare ſint ſoliti, petendum ex Hier. Mercuriali lib. 1. Var. lection. cap. 18. & N. lib. 3. Conviv. antiquit. cap. 11. *Delr.*

Ne parce potu, reſtat etiam nunc cruor
Tot hoſtiarum, veteris hunc Bacchi color
Abſcondet. hoc hæc menſa claudatur ſcypho.
Miſtum ſuorum ſanguinem genitor bibat;
Meum bibiſſet. ecce jam cantus ciet,
Feſtaſque voces; nec ſatis menti imperat.

Thyestes.

Thyeſtis epulantis cantus: quo invitat ſe ad lætitiam, quam tamen mens ejus præſaga mali non admittit.

PEctora longis hebetata malis,
Iam ſollicitas ponite curas.
Fugiat mœror, fugiatque pavor,
Fugiat trepidi comes exilii
Triſtis egeſtas, rebuſque gravis
Pudor afflictis. magis unde cadas,
Quam quo, refert. magnum, ex alto
Culmine lapſum, ſtabilem in plano
Figere greſſum: magnum, ingenti
Strage malorum preſſum, fracti
Pondera regni non inflexa
Cervice pati; nec degenerem
Victumque malis, rectum impoſitas
Ferre ruinas. ſed jam ſævi
Nubila fati pelle, ac miſeri
Temporis omnes dimitte notas:

Redeant

Tot hoſtiarum] Trium natorum tuorum. F.
Hunc] Sanguis rubro vino miſtus non ſe prodet. F.
Claudatur] Cœnam clauſerunt veteres poculo quod *boni Genii vel dæmonis* appellabant. F
Meum bibiſſet] Si potuiſſet. F.
Cantus] Παροινεῖ, cantillat potus. *Farn.*

MOeror] Ex præterito aut præſenti malo. F.
Pavor] E futuro. F.
Magis] Quia felicem fuiſſe, miſerum. F.
Magnum] Magni animi & fortis eſt, ubi quis è ſublimi rerum ſtatu deciderit, patienter adverſa tolerare. F.
Non inflexa] Non ſuccumbente cervice, erecto animo. F.

Thyeſtes

Redeant vultus ad læta boni,
Veterem ex animo mitte Thyeſten.
Proprium hoc miſeros ſequitur vitium,
Nunquam rebus credere lætis.
Redeat felix Fortuna licet,
Tamen afflictos gaudere piget.
Quid me revocas, feſtumque vetas
Celebrare diem? quid flere jubes
Nulla ſurgens dolor ex cauſa?
Quis me prohibet flore recenti
Vincire comam? prohibet, prohibet.
Vernæ capiti fluxere roſæ;
Pingui madidus crinis amomo
Inter ſubitos ſtetit horrores;
Imber vultu nolente cadit.
Venit in medias voces gemitus;
Mœror lacrymas amat aſſuetas.
Flendi miſeris dira cupido eſt.
Libet infauſtos mittere queſtus,
Libet & Tyrio ſaturas oſtro
Rumpere veſtes. ululare libet.

Thyeſten] Thyeſtæ, id eſt, meam triſtitiam & mœrorem, quæ me quondam exulem accomitabantur. F.

Nunquam] Quia fortunæ varietatem edocti timent ne *honorum apicem rapax fortuna tollat, & ſuperbos vertat funeribus triumphos.* F.

Flore] Florum faſciculis, ſertis coroniſque capita revincti in conviviis potare ſoliti erant: primum quidem hederaceis, vid. Oed. v.414. & ex apio; mox myrteis, quippe quæ adſtringunt & vinis exhalationes arcent; tum è roſis quæ & gravitatem capitis ſedant & potione æſtuantes refrigerant. Corona inſuper plenitudinis & libertatis ſymbolum feſtis conviviiſq; competit, & capiti quod rationalis animæ ſedes. Neque me fugit lacertis etiam ſerta, cervicique τοὺς πλέκτους ὑποθυμιάδας circumdediſſe ſolitos. F.

Prohibet] Neſcio quis dolor, aliquis certe prohibet. F.

Fluxere] Marceſcunt in capite. vel, deciderunt è capite. F.

Madidus] Unguentis delibuti veteres convivabantur cum valetudinis tum voluptatis cauſa amomo comas inungentes. F.

Stetit] Inhorruit. F.

Imber] Lacrymæ etiam nolenti excidunt *humor & in genas furtim labitur.* F.

Saturas] Bis vel plene tinctas purpura Tyria. ſup. v. 344. F.

Mittit luctus ſigna futuri
Mens, ante ſui præſaga mali.
Inſtat nautis fera tempeſtas,
Cum ſine vento tranquilla tument.
Quos tibi vultus, quosve tumultus
Fingis demens? credula præſta
Pectora fratri. jam quidquid id eſt,
Vel ſine cauſa, vel ſero times.
Nolo infelix; ſed vagus intro
Terror oberrat; ſubitos fundunt
Oculi fletus, nec cauſa ſubeſt.
Dolor, an metus eſt? an habet lacrymas
Magna voluptas?

ATREVS. THYESTES.

Atreus feſtivitatem ſimulans fratrem ad poculum invitat. Cupienti illi videre liberos quo plenius gauderet, oſtendit capita & palmas, & quid actum ſit aperit, hinc dolor, ira, convicia, execrationes ortæ.

Feſtum diem, germane, conſenſu pari
Celebremus: hic eſt ſceptra qui firmet mea,
Solidamque pacis alliget certa fidem.
TH. *Satias dapis me, nec minus Bacchi tenet.*
Augere cumulus hic voluptatem poteſt,
Si cum meis gaudere felici datur.
ATR. *Heic eſſe natos crede in amplexu patris.*
Heic ſunt, eruntque; nulla pars prolis tuæ

Tibi

Quos tibi] Reprehendit ſuum dolorem & metum tanquam inanem. F.

Sine cauſa] Si nihil in te molitur Atreus. *Delr.*

Sero] Si quid molitur. nunc enim in manu ipſius conſtitutus nequis evadere. debebas itaque vel prius timuiſſe, vel nunc timere non debes. *D.*

Nolo] Nollem quidem timere ſed, *&c.* *F.*

An habet] Habet ſane, quæ præ intenſo gaudio effluant, frigidas: quæ præ mœrore, calidas, Tolet. 2. de Anima. 4. 30. F.

Solidamque] *Ambigue.* Thyeſt. de conciliatione, Atreus de caſis nepotibus ſentit. F.

Meis] Liberis. F.

Heic

Tibi ſubtrahetur: ora, quæ exoptas, dabo,
Totumque turba jam ſua implebo patrem.
Satiaberis, ne metue: nunc miſti meis,
Iucunda menſæ ſacra juvenilis colant.
Sed accientur. poculum infuſo cape
Gentile Baccho. TH. *Capio fraternæ dapis*
Donum. paternis vina libentur Deis,
Tunc hauriantur. Sed quid hoc? non vult manus
Parere; creſcit pondus, & dextram gravat.
Admotus ipſis Bacchus à labris fugit,
Circaque rictus ore decepto effluit.
En ipſa trepido menſâ ſubſiluit ſolo.
Vix lucet ignis. ipſe quin æther gravis
Inter diem noctemque deſertus ſtupet.
Quid hoc? magis magiſque concuſſi labant
Convexa cœli. ſpiſſior denſis coit
Caligo tenebris, noxque ſe in noctem abdidit.
Fugit omne ſidus. quidquid eſt, fratri, precor,
Gnatiſque parcat; omnis in vile hoc caput
Abeat procella. redde jam gnatos mihi.
ATR. *Reddam, & tibi illos nullus eripiet dies.*
TH. *Quis hic tumultus viſcera exagitat mea;*
Quid tremuit intus? ſentio impatiens onus,
Meumque gemitu non meo pectus gemit.

Adeſte

Heic ſunt] *Et hæc ambigue.* F.

Totumque] Ventrem & oculos, corpus & mentem F.

Nunc] *Mentitur eos eſſe in convivio cum patruelibus.* F.

Gentile] Gentis noſtræ proprium, quod nos admoneat conſanguinitatis & amoris. poculum φιλοτήσιον. F.

Paternis] Laribus & familiæ Diis prima in feſtis conviviis libamina fiebant, effuſo in terram vini pauxillo, ut & dapum parte in focum injecta. F.

Non vult] Præſagio mentis abominatus hauſtum, ſentit poculum gravius fieri & vinum quaſi refugere.

Ignis] Cœnationi adhibitus, obſoniis ſubjectus. F.

Deſertus] A Sole, Luna, ſideribus. F.

Spiſſior] Condenſantur ſolis tenebræ ſpiſſiores. F.

Noctem] Naturali & uſitata tenebricoſiorem. F.

Gnatiſque] Meis. aut utriuſque. F.

Hoc caput] Meum. F.

Tibi illos] Ut qui jam in alimentum abierunt. *abitque petitum capita.* F.

Adeſte nati, genitor infelix vocat:
Adeſte; viſis fugiet hic vobis dolor.
Vnde obloquuntur? ATR. *Expedi amplexus pater.*
Venêre. gnatos ecquid agnoſcis tuos?
TH. *Agnoſco fratrem. ſuſtines tantum nefas*
Geſtare tellus? non ad infernam Styga
Te noſque mergis? rupta & ingenti via
Ad chaos inane regna cum rege abripis?
Non tota ab imo tecta convellens ſolo
Vertis Mycenas? ſtare circa Tantalum,
Avoſque noſtros, ſi quis intra Tartara eſt,
Vterque jam debuimus. hinc compagibus
Et hinc revulſis huc tuam immani ſinu
Demitte vallem, noſque defoſſos tege
Acheronte toto: noxiæ ſupra caput
Animæ vagentur noſtrum & ardenti freto
Phlegethon arenas igneus tortas agens,

Exitia

Vnde] Male præſagus videtur ſibi audire filios vocatos è viſceribus dare reſponſum. F.

Expedi] *Redit Atreus & allata capita Thyeſti oſtendit.* F.

Fratrem] Te crudelem, impium, perfidum mihi ut ſemper fratrem. F.

Styga] Herc. Fu. v. 711. F.

Rupta] Annon hiatu facto abſorbes Mycenas cum Atreo? F.

Chaos inane] Ovid. lib. 4. Faſt. *Poſſidet alter aquas, alter inane chaos.* uterque de inferis loquitur, apud quos maximum inane, de quo ſupra in Herc. Fur. dictum eſt ſatis, vide Med. 9. *Delr.*

Stare] Amandari in eaſdem cum Tantalo pœnas, majoris ſceleris rei. v. 750. Herc. Fu. F.

Tartara] Imam partem terræ, vel infra Tartara vid. Herc. Fu. v. 708. & ſupra v. 830. F.

Et hinc revulſis] Unus è mſſ. noſtris interſerit amplius *Et hinc revulſis, ſi quid infra Tartara eſt Avoſque noſtros, huc tuam.* neque minus tamen agnoſcit illa ſuperiora: —*ſtare circa Tantalum Avoſque noſtros, ſi quis intra Tartara eſt, Vterque.* Quid dicam? an exciderunt ob ſimilitudinem? reſcribendumque:

— *Stare circa Tantalum*
Avoſque noſtros, ſi quis intra Tantalum
Vterque jam debuimus, hinc compagibus
Et hinc revulſis. ſi quid infra Tartara eſt
Avoſque noſtros, huc tuam immani ſinu
Demitte vallem, &c.

Exciderunt profecto. idque vocaliter clamant ſequentia. Nec levem mereor gratiam, quod hæc defoſſa reduxerim. Recepiſſem etiam in contextum, niſi vetarent leges acquieſcere teſti unico, quamvis fidei incorruptiſſimæ. *Grut.*

Acheronte] Vide Agam. 13. F.

Phlegethon] Sup. v. 73. F.

Tortas] Al. leg *totas*: Sunt qui pene

Exitia ſupra noſtra violentus fluat.
Immota tellus pondus ignavum jaces?
ATR. *Recipe hoſce citius; liberis tandem tuis*
Diu expetitis, nulla per fratrem eſt mora,
Fruere: oſculare: divide amplexus tribus.
TH. *Hoc fœdus? hæc eſt gratia? hæc fratris fides?*
Sic odia ponis? non peto; incolumes pater
Gnatos ut habeam: ſcelere quod ſalvo dari
Odioque poſſit, frater hoc fratrem rogo;
Sepelire liceat. redde, quod cernas ſtatim
Uri. nihil te genitor habiturus rogo,
Sed perditurus. ATR. *Quidquid è gnatis tuis*
Supereſt, habebis: quodque non ſupereſt, habes.
TH. *Utrumne ſævis pabulum alitibus jacent?*
An belluis ſervantur? an paſcunt feras?
ATR. *Epulatus ipſe es impia gnatos dape.*
TH. *Hoc eſt deos quod puduit! hoc egit diem*
Averſum

ne auſint jurare ſcripſiſſe Senecam *te-ſtas*. F.

Immota tellus] Non recedis ut Sol & ſidera, nec tantum ſcelus deteſtaris & ulciſceris? F.

Poſt hunc verſum in nonnullis m. s. ſequitur hoc hemiſtichion, meo judicio non male, *Fugêre ſuperi.* hinc verſu 1069. —— *Vos Dii audite hoc ſcelus Quocunque diffugiſtis.* in aliis vero:

Fugere ſuperi, ATR. *At accipe hoc potius libens.*

Poſterius hemiſtichion non placet. à vetuſtiore integer verſus abeſt. *Com.*

Recepi hemiſtichium iſtum excluſis, aliis quorum meminit Commelinus, quod non viderentur genuina, adtexta ab iis qui conſultum ibant verſui. quaſi non talia facinora ſæpius patrarit noſter. Imo, ſi mei eſſet res arbitrii, reſciderim adhuc, *Recipe hoſce citius*; quæ mihi nihil ſapiunt Senecæ; omniaque ad hanc coirent faciem:

Immota tellus, pondus ignavum jaces?
Fugere Superi. ATR. *Liberis tandem tuis*
Diu expetitis (nulla per fratrem eſt mora) Fruere, &c.

Plane ita ſcribere debuit, ſi non ſcripſit Tragœdiographus. *Grut.*

Hoc fœdus] Itane ſimulaſti te odia depoſuiſſe rediiſſeque in gratiam. F.

Incolumes] Quod fieri non poſſe novi, cum videam ipſorum capita. F.

Salvo] Non ſublata vindicta & odio tuo. F.

Sepelire] Redde truncos ad ſepulturam. F.

Nihil] Nihil quo fruar, ſed quod igne abſumam peto. F.

Quidquid] Quod abſumptum eſt habebis: quod aſſumptum eſt habes ſcilicet in ventre. *Hoc autem quid ſit nondum intelligit Thyeſt.* F.

Deos] Solem & ſidera. *Agnoſcit jam*

Averſum in ortus! quas miſer voces dabo,
Queſtuſque quos? quæ verba ſufficient mihi?
Abſciſſa cerno capita, & avulſas manus,
Et rupta fractis cruribus veſtigia.
Hoc eſt, quod avidus capere non potuit pater.
Volvuntur intus viſcera, & clauſum nefas
Sine exitu luctatur, & quærit viam.
Da, frater, enſem. ſanguinis multum mei
Habet ille. ferro liberis demus viam.
Negatur enſis. pectora illiſo ſonent
Concuſſa planctu. ſuſtine, infelix, manum;
Parcamus umbris. tale quis vidit nefas?
Quis inhoſpitalis Caucaſi rupem aſperam
Heniochus habitans? quiſve Cecropiis metus
Terris Procruſtes? genitor en gnatos premo,
Premorque gnatis. ſceleris eſt aliquis modus?
ATR. Sceleri modus debetur, ubi facias ſcelus,
Non ubi reponas. *hoc quoque exiguum eſt mihi,*
Ex vulnere ipſo ſanguinem calidum in tua

Diffun-

jam miſer deliquii ſolaris cauſam. F.

Veſtigia] Pedes. *F.*

Hoc eſt] Sup. v 779. *F.*

Viſcera] Carnes natorum. ſupra 763. *F.*

Nefas] Nefandus cibus. *F.*

Sanguinis] Meorum lib. ſanguinem hauſit. *F.*

Viam] Qua exeant. *F.*

Concuſſa] Pugnis & planctu dilaniata dabunt viam. *F.*

Suſtine] Sed planctu & verberibus abſtine, ne & natorum ventri tuo ingeſtorum ſepulchro atque animabus vim facias. *& hoc in quibuſdam mſſ. lib. Atreo tribuitur.* Quod D. Heinſius apprime approbat hac ratione. Thyeſtes enim præ doloris impatientia, cum dari ſibi gladium à fratre petiiſſet, quo ſuorum ſaltem funeri, qui in patre erant ſepulti, viam faceret, ſimulque vitam eriperet ſibi; crudelis iſte ſarcaſtice, Miſer, inquit, cave id faxis. parce liberorum umbris. Ne tu manes eorum turbaveris; qui in iſto ſepulchro tam placide quieſcunt. *F.*

Heniochus] Popul. ferus juxta Colchos in monte Caucaſo ab Amphyo & Telechio Caſtoris & Pollucis ἡνιόχοις, id eſt, aurigis ortus. *F.*

Cecropiis] Atticæ regionis (à Cecrope primo rege dictæ) terror Procruſtes latro, qui hoſpites ad lecti ſui menſuram vel longiores decurtabat vel breuiores extendebat. *F.*

Premorque] Ventrem quippe meum torquent. *F.*

Sceleri] Minori enim ſceleri major pœna debetur. *F.*

Sanguinem] Natorum tuorum. *F.*

Diffun-

Diffundere ora debui; ut viventium
Biberes cruorem. verba ſunt iræ data;
Dum propero, ferro vulnera impreſſo dedi.
Cecîdi ad aras, cæde votiva focos
Placavi: & artus, corpore exanimo amputans,
In parva carpſi fruſta: & hæc ferventibus
Demerſi ahenis: illa lentis ignibus
Stillare juſſi. membra, nervoſque abſcidi
Viventibus: gracilique trajectas veru
Mugire fibras vidi, & aggeſſi manu
Mea ipſe flammas. omnia hæc melius pater
Feciſſe potuit. cecidit incaſſum dolor.
Scidit ore natos impio, ſed neſciens,
Sed neſcientes. TH. *Cluſa litoribus vagis*
Audite maria, vos dei audite hoc ſcelus,
Quocunque diffugiſtis. audite inferi.
Audite Terræ. Noxque Tartarea gravis
Et atra nube, vocibus noſtris vaca.
Tibi ſum relictus. ſola tu miſerum vides,
Tu quoque ſine aſtris, vota non faciam improba,
Pro me nihil precabor. ecquid jam poteſt
Pro me eſſe? vobis vota proſpicient mea.
Tu ſumme cœli rector, ætheriæ potens
Dominator aulæ, nubibus totum horridis

Convol-

Diffundere ora debui] Eſt qui annotat nihil heſc elidendum. at niſi id fiat, non ſtabit verſus: qui ſic dividendus in pedes ſuos,

Diffun ◡ - dere o ◡ - ra de ◡ - bui ut ◡ - viven tium ◡ - : Grut.

Verba] Dum vindictam nimis feſtinarem fraus facta eſt, id eſt, *non ad plenum ſatis feci iræ mea.* F.

Focos] Deos Lares qui ad focos ſtant, vel quibus in focis ſacra fiunt. *Farn.*

Artus] Hæc ſupra v. 763. Al. leg. *corpora exanima.* F.

Omnia] Major fuiſſet vindicta, ſi te patrem hæc facere coëgiſſem. *F.*

Cecidit] Non eſt adeptus expetitam ultionem. *F.*

Sed neſciens] Cum potuiſſem te ſciente hoc feciſſe. *F.*

Neſcientes] Cum potuiſſem ex ipſo morientium vulnere ſanguinem calidum tibi in os infundere. ſup. v. 1051. *Farn.*

Diffugiſtis] Sup. v. 890. ne videretis ſcelus tantum. *F.*

Tibi] O Nox. *F.*

Rector] In rem veſtram. ne rerum ordo immutetur, vobis præ horrore fugientibus. *F.*

Sed

Convolve mundum, bella ventorum undique
Committe; & omni parte violentum intona:
Manuque, non qua tecta & immeritas domos
Telo petis minore; ſed qua montium
Tergemina moles cecidit, & qui montibus
Stabant pares Gigantes; hac arma expedi,
Igneſque torque. vindica amiſſum diem.
Iaculare flammas; lumen ereptum polo
Fulminibus exple. cauſa, ne dubites diu,
Vtriuſque mala ſit: ſi minus; mala ſit mea.
Me pete: triſulco flammeam telo facem
Per pectus hoc tranſmitte. ſi gnatos pater
Humare, & igni tradere extremo volo,
Ego ſum cremandus. ſi nihil ſuperos movet,
Nullumque telis impios numen petit;
Æterna nox permaneat, & tenebris tegat
Immenſa longis ſcelera. nil Titan queror,
Si perſeveras. ATR. *Nunc meas laudo manus,*
Nunc parta vera eſt palma. perdideram ſcelus,
Niſi ſic doleres: liberos naſci mihi
Nunc credo; caſtis nunc fidem reddi toris.
TH. *Quid liberi meruere?* ATR. *Quod fuerant tui.*
TH. *Gnatos parenti?* ATR. *Fateor; & quod me juvat,*
Certos. TH. *piorum præſides teſtor deos.*

Quid

Sed qua] Sed illa fulminea manu qua perfregiſti tres montes Pelion, Oſſam, & Olympum, quos Gigantes Diis bellum indicentes congeſtos alios aliis ſuperſtruxerant. v. 970. Herc. Fu. & Herc. Oet. 847. *F.*

Qui montibus] *Cælo capita alta ferentes Abietibus juvenes patriis & montibus aquos. Æneid.* 3. *&* 9. *F.*

Vindica] Compenſa. *F.*

Triſulco] Fulmine quod ſcindit, comburit, afflat. ſubtili, urenti, fuliginoſo. vid. Herc. Oet v. 1993. *F.*

Hoc tranſmitte] In quo filii conduntur. *F.*

Si nihil] Deus *nec bene pro meritis capitur nec tangitur ira.* ex Epicur. & Protagoræ mente. *F.*

Perſeveras] Fugere & latere. *F.*

Scelus] Delectationem meam ex hoc ſcelere. *F.*

Mihi] Inſultatio confidentiæ plena. *F.*

Gnatos] *Sup* edendos appoſuiſti? *F.*

Certos] Quos tu non dubitaſti tuos eſſe ſicut ego de meis propter te dubito an mei ſint. *F.*

Præſides] Iovem *ἱκετήσιον* & Deos præſides vindiceſque piorum natorum. *F.*

Quid

ATR. *Quid conjugales?* TH. *ſcelere quis penſat ſcelus?*
ATR. *Scio quid queraris. ſcelere prærepto doles:*
Nec quod nefandas hauſeris, tangit, dapes:
Quod non parâris. fuerat hic animus tibi
Inſtruere ſimiles inſcio fratri cibos,
Et adjuvante liberos matre aggredi,
Similique leto ſternere. hoc unum obſtitit,
Tuos putaſti. TH. *vindices aderunt dei:*
His puniendum vota te tradunt mea.
ATR. *Te puniendum liberis trado tuis.*

THE-

Quid conjugales] Cur non potius teſtaris conjugales quos adulterio violaſti? *Ironice*; de conjugalibus Diis vid. Medeam v. 1. F.

Nec quod] Nec tam doles quod has dapes abſumpſeris, quam quod mihi non appoſueris. F.

Liberos] Meos. F.

Matre] Ærope uxore mea quam corrupiſti. F.

Hoc unum] Et feciſſes, niſi putaſſes illos eſſe tuos filios. F.

Liberis] Qui nulli jam, *vel* qui à te comeſi. v. 1047. F.

THEBAIS.

Dramatis Perſonæ.

Oedipus. Antigone.
Nuncius. Iocasta.
Polynices.

ARGUMENTUM.

Oedipus, ſibi oculis ubi ſcelus ſuum (de quo vide argumentum Oedipi) agnoviſſet erutis, in exilium ſpontaneum profectus amolitur à ſe filiam Antigonen. quæ patri vitales auras pertæſo ducem ſe viæ offert, utque mortis cupidinem deponat, multis precibus orat, tandem exorat. Cujus interea filios Eteoclem & Polynicem, violato regnandi per vices fœdere, impia moventes arma, incaſſum laborat mater Iocaſta in gratiam reducere. *Deſunt mutilæ huic tragœdiæ cætera.*

ACTUS PRIMUS.

Oedipus. Antigone.

Oedipum ab inſtituta morte ſuadet perſuadetque filia Antigone dux patris cæci.

Cæci parentis regimen, ac feſſi unicum
Patris levamen, gnata, quam tanti eſt mihi
Genuiſſe vel ſic; deſere infauſtum patrem.
In recta quid deflectis errantem gradum?

Permit-

Thebais) Thebaidem tragœdiam olim Latine Attius ſcripſit. Heroicis verſibus Græce Thebaides ſcripſerunt Antimachus & Menelaus Ægeus; quorum imitatorem fuiſſe Statium Papinium ſuſpicor: ſane Antimacho non eſt diſſimilis, utriuſque enim tumor reprehenditur. Ponticus etiam, teſtibus

Permitte labi. melius inveniam viam
Quam quæro ſolus, qua me ab hac vita extrahat,
Et hoc nefandi capitis aſpectu levet
Cœlum atque terras. quantulum hac egi manu?
Non video noxæ conſcium noſtræ diem:
Sed videor. hinc jam ſolve inhærentem manum,
Et patere cæcum, qua volet, ferri pedem.
Ibo, ibo, qua prærupta protendit juga
Meus Cithæron; qua peragrato celer
Per ſaxa monte jacuit Actæon, ſuis
Nova præda canibus; qua per obſcurum nemus,
Sylvamque opacæ vallis inſtinctas deo
Egit ſorores mater, & gaudens malo,
Vibrante thyrſo prætulit fixum caput;
Vel qua cucurrit corpus inviſum trahens
Zethi juventus, qua per horrentes rubos

Tauri

bus Ovidio ac Propertio, hoc argumentum tractavit. hac tragœdia noſter multa ex Euripidis Phœniſſis accepit. *Delr.*

2 Hæc fabula eſt perpetuum canticum, nullis diverbiis interruptum. Eſt autem totum ſcholaſticum drama, declamatorio charactere. Multa putida ſunt & affectata. *Scal.*

2 *Quam tanti*] Quam adeo piam, *vel*, per parricidium & ex inceſtu genuiſſe precium ſit. F.

4 *In tecta*] An in tecta & aulam reducebat patrem Antigona? minime. tota narratio & rei ſeries refellunt. Occultum mendum: quod odoramur è Veteri. in quo eſt, *In rectum*. Omnino ſcribendum, *In recta*. id eſt, Quid me dirigis? rectà & tuto ire jubes? melius cadam. Itaque ſtatim ſubjungit, *Permitte labi*. Lipſ.

4 *Errantem*] Errare malentem. F.

8 *Quantulum*] Quaſi dicat, paululum vel nihil potius profeci me mea ſolum excæcando manu, & vitæ parcendo: nam quamvis diem ſceleris mei conſcium non videam, videor tamen. F.

11 *Cæcum*] Mei cæci. F.

13 *Meus*] Mons prope Thebas ſub meo quondam imperio, *vel*, in quo ego quam primum natus ſum expoſitus eram. inf. v. 203. *F.*

14 *Actæon*] Venator in cervum à Dianaquam, nudam viderat, mutatus atque à canibus ſuis devoratus. *F.*

16 *Inſtinctas*] Bacchi furore percitas. *Farn.*

17 *Egit*] Agave Penthei mater & Bacchæ filium ejus Pentheum diſcerpſerunt. *F.*

17 *Gaudens*] Furore Bacchico percita vitulum eſſe putans, qui ſuus erat filius. *F.*

18 *Vibrante*] Caput Penthei præfixum ferebat haſtæ pampinis involutæ. *F.*

19 *Vel qua*] Hercul. Fu. v. 915. *F.*

20 *Zethi*] Qua Zethus juvenis. *Helleniſmus ut* ἲς ſeu μένος Ἀλκινόοιο, cum fratre Amphione taurorum caudis alligatum traxerunt per rubos corpus inviſum Dirces inf. v. 126. vel

lege

Tauri ferocis ſanguis oſtentat fugas;
Vel qua alta maria vertice immenſo premit,
Inoque præceps qua ſcelus fugiens ſuum,
Novumque faciens, mater inſiluit freto
Merſura gnatum, ſeque. felices, quibus
Fortuna melior tam bonas matres dedit!
Eſt altus iſtis noſter in ſilvis locus,
Qui me repoſcit; hunc petam curſu incito:
Non hæſitabit greſſus, huc omni duce
Spoliatus ibo. quid moror ſedes meas?
Montem Cithæron redde, & hoſpitium mihi
Illud meum reſtitue, ut exſpirem ſenex,
Vbi debui infans. recipe ſupplicium vetus
Semper cruente, ſæve, crudelis, ferox,
Cum occidis, & cum parcis. olim jam tuum
Eſt hoc cadaver. perage mandatum patris,
Iam & matris. animus geſtit antiqua exequi

Sup-

lege *Iuvencus* id eſt, taurus cui alligavit Zethus Dircen Oed. v. 610. F.

22 *Vel qua*] Lipſius & Ioſ. Scalig. hunc verſum poni volunt poſt duodecimum. *Ibo, ibo*, &c. ſupra. *F.*

22 *Vertice immenſo*] Hæc eſt conſors lectio omnium mſſ. noſtrorum. itaque abjeci illud *immerſo*: tanto quidem libentius, quod diſpliceat interpretatio eorum, qui intelligi putant jugum adeo editum, ut a fluctibus nunquam ſuperetur. neque enim hâc ſolum ſui parte immerſabilis Cythæron, ſed & reliquis omnibus. Præterea non video cur ſuſpicentur verſum iſtum erroneum, ponendumque inter duodecimum & decimum tertium. alio enim loco montis periit Actæon, alio Ino. Sed & illepida ſunt, ſi conjungantur *prærupta juga*, &, *vertex immenſus*. Grut.

23 *Inoque præceps*] Unde Ino maritum Athamanta, qui furore correptus Learchum alterum è filiis ſaxo illiſerat, fugiens ſe cum altero filio in mare præcipitavit. F.

23 *Scelus fugiens ſuum*] Cauſata privignos Phryxum & Hellen apud patrem cui illos perſequenti Iuno furias immiſit, ut Learchum occideret. F.

23 Ino, nefario ſcelere, Orchomeniis immiſſa fame, Nepheles filios interimere tentarat: ideo Athamantem fugiebat. *Delr.*

25 *Merſura*] Merſura Melicertam alium filium ſeque. F.

26 *Tam bonas*] Quæ filios interficiebant. quod utinam & mihi contigiſſet, nec vixiſſem futurus parricida, inceſtus, &c. F.

30 *Sedes*) Inf. v, 243. F.

35 *Occidis*] Ut Actæona, Penthea, Dircen alioſque in Orgiis. F.

35 *Parcis*] Ut mihi cui tum infanti multo melius mori fuiſſet. F.

35 *Patris*] Olim quidem patris de parricidio admoniti oraculo, ſed & jam matris, quæ mihi necem imprecatur propter inceſtum. F.

Peſti-

Supplicia. quid me, gnata, peſtifero tenes
Amore vinctum? quid tenes? genitor vocat.
Sequor, ſequor. jam parce. ſanguineum gerens
Inſigne regni Lajus rapti furit.
Et ecce inanes manibus infeſtis petit
Foditque vultus. gnata, genitorem vides?
Ego video. tandem ſpiritum inimicum exue,
Deſertor animæ, fortis in partem tui,
Omitte pœnas languidas longa moræ,
Mortemque totam recipe. quid ſegnis traho?
Quid vivo? nullum facere jam poſſum ſcelus.
Poſſum miſer. prædico, diſcede à patre;
Diſcede virgo. timeo poſt matrem omnia.

Vis

38 *Peſtifero tenes*] Qui me invitum in vita manere cogat. F.

Cave quid mutemus. queritur enim ita cuſtodiri tenerique à filiâ: ut ſibi necem inferre nequeat. Vinctum ſcimus non eſſe ſui juris. peſtiferum amorem gnatæ vocat, quia *Invitum qui ſervat, idem facit occidenti*; ut loquitur alibi Horatius. *Grut.*

39 *Vinctum*] Quid me, noxio & injuſto amore ſic tibi colligas & aſtringis, ut adimas omnem, invitâ te, moriendi poteſtatem? quid me manibus quoque tuis, ut hederæ ſuis quercum brachiis ſolent, vincis; & prohibes manum meam, hanc animam impiam, ex latebris ſuis extrahere? non vult, non amari à gnatâ; ſed vult non ſic amari, ut amor ipſi amaram vitam producat; ut amor illum mori prohibeat, & teneat in vitâ invitum. *D.*

Recte. & ita m. s. o. *peſtifero*, quia, ut paulo poſt dicit,

—funus extendis meum
Longaſque vivi ducis exſequias patris.

Nonnulli interpretantur *victum* (vel *vinctum*) *amore peſtifero*. i. inceſto, quia matrem corruperat. vel *amore peſtifero* filiæ, ut illam deterreat, ac ſe miſſum faciat. *Commel.*

39 *Genitor*] Meus ſc. Lajus à me occiſus, cujus umbram ex phantaſia audire videreque videtur. *F.*

40 *Sanguineum*] A me per ſanguinem rapt. *F.*

42 *Inanes*] Evulſis ſc. oculis. *F.*

43 *Gnata*] Non tu, inquit, ô filia patrem meum vides? Certe ego. Ille enim ut v. 39. genitorem videre per phantaſiam videtur. Age anime, vita & ſpiritu tandem te priva, quem pater repetit. *F.*

44 *Tandem ſpiritum*] O anime puſille, qui imperium & inſtitutam mortem detrectas, fortis in partem tui, ſc. oculos, mandata exequere & tandem in totum me deſere. *F.*

47 *Mortemque*] Metaph. à gladiatoribus. *F.*

48 *Quid vivo*] Sententia eſt: cur vivo? cum, ad quod natus ſum, amplius peccare non poſſim? poſſum tamen natam meam ſtuprare. poſſum ergo ſcelus facere. diſcede à me nata dum virgo es, ne te violem. cum enim nec à matre me abſtinuerim, nullam non auſim. *Delr.*

50 *Virgo*] Dum virgo &c. ne & te violem ut matrem. *F.*

An. *Vis nulla, genitor, à tuo noſtram manum*
Corpore reſolvet. nemo me comitem tibi
Eripiet unquam. Labdaci claram domum,
Opulenta ferro regna germani petant;
Pars ſumma patris optimi è regno, mea eſt
Pater ipſe. non hunc auferet frater mihi,
Thebana rapto ſceptra qui regno tenet;
Non hunc catervas alter Argolicas agens.
Non ſi revulſo Iupiter mundo tonet,
Mediumque noſtros fulmen in nexus cadat,
Manum hanc remittam. prohibeas, genitor, licet;
Regam abnuentem, dirigam invitum gradum.
In plana tendis? vado. prærupta expetis?
Non obſto, ſed præcedo. quo vis utere
Duce me: duobus omnis eligitur via.
Perire ſine me non potes; mecum potes.
Heic alta rupes arduo ſurgit jugo,
Spectatque longe ſpatia ſubjecti maris.
Vis hanc petamus? nudus heic pendet ſilex;
Heic ſciſſa tellus faucibus ruptis hiat.
Vis hanc petamus? heic rapax torrens cadit,

Parteſ-

Labdaci] Regnum Thebanum, Labdacus autem erat pater Laji. *F.*

Germani] Fratres mei Polynices & Etheocles. *F.*

Frater] Etheocles, qui regnum contra fœdus & pactam fidem occupat.

Alter] Polynices exercitum ducens ſoceri ſui Adraſti regis Argivorum contra fratrem. *F.*

In nexus] In dextram meam, quæ te tenet. *F.*

Dirigam] Halucinatur Vindocinus Ciricus reponens; *diligam*, & immerito carpit Cordubenſem. abſcedere natam volebat Oedipus, *dirigi* ab illâ nolebat; *diligi*, ſi mori ſinat, non abnuebat. imo laudat, quod amet miſerum patrem: ſed ſui ſibi imperium relinqui flagitarat. Negat Antigona ſe commiſſuram, ut ſolus queat perire. certum ſibi ſimul, ſi periturus, perire. *Delr.* (*trem.*

Invitum &c.] Veteri l. *invitum pa-*

Duobus] Tibi non ſine me. Ioſ. Scaliger legit. *quovis vertero Duc è duobus. omnis eligitur via.* 1 Elige è duobus, ſive in plana, ſive in præceps. omnis via mihi eligitur. Lipſius leg. *quovis vertere Duce me, duobus omnis eligitur via.* Age te & verte quo voles, ſed non ſolus. In te uno duo peribunt, aut vivent. *F.*

Tellus] Rectius tellurem dixit notandæ hiatus profunditati. nam *terra*, proprie ipſa ſuperficies, à terendo: *tellus*; interior & penitior pars, quæ arborum radices ſinu ſuo fovet & amplectitur, juxta quoſdam. *Delr.*

Rapax

Parteſque lapſi montis exeſas rotat.
In hunc ruamus: dum prior, quo vis, eo;
Non deprecor, non hortor. extingui cupis,
Votumque, genitor, maximum mors eſt tibi?
Si moreris, antecedo: ſi vivis, ſequor.
Sed flecte mentem; pectus antiquum advoca;
Victaſque magno pectore ærumnas doma:
Reſiſte. tantis in malis vinci malum eſt.
OE. *Vnde in nefanda ſpecimen egregium domo?*
Vnde iſta generi virgo diſsimilis ſuo?
Fortuna, credis? aliquis eſt ex me pius?
Non eſſet unquam (fata bene novi mea)
Niſi ut noceret. ipſa ſe in leges novas
Natura vertet; regeret in fontem citas
Revolutus undas amnis; & noctem afferet
Phœbea lampas; Heſperus faciet diem.
Vt ad miſerias aliquid accedat meas;
Pii quoque erimus. unica Oedipodæ eſt ſalus;
Non eſſe ſalvum. liceat ulciſci patrem
Adhuc inultum. dextra quid ceſſas iners
Exigere pœnas? quidquid exactum eſt adhuc,
Matri dediſti. mitte genitoris manum,
Animoſa virgo: funus extendis meum;
Longaſque vivi ducis exequias patris.

Aliquan-

71 *Rapax*] Proprium torrentis epithetum. Lucretius & Virgilius fluvios rapaces dixerunt. *Delr.*

71 *Torrens*] Torrens, inquit Feſtus, ſignificat fluvium ſubitis imbribus concitatum, qui alioquin ſiccitatibus exareſcit. Græce, teſte I. C. dicitur χείμαρρος l. 1. D. de flumin. *Delr.*

74 *Non deprecor*] In utrumque parata; non ſuadeo, non diſſuadeo. *F.*

77 *Pectus antiquum*] Diſplicet inamœna verbi repetitio, *Pectore* & *Pectus*. In meo manifeſte alia vox fuit; ſed eâ eraſâ, *Pectore* impoſitũ. An, *robore*? *L.*

80 *Vnde*] Unde tantæ pietatis ſpecimen in domo impia? *F.*

84 *Niſi*] Quod facit illa, mortem meam remorando. *F.*

84 *Ipſa*] Omnia præpoſtera fient; & quod omnium maxime naturæ contrarium eſt, ego ipſe quoque pius ero, ut miſerior ſim & nocentior. *F.*

87 *Phœbea*] Phœbus, Sol. *F.*

92 *Quidquid*] Erui oculos expiaturus ſcelus in matrem, quæ oculis placebat meis. *F.*

94 *Funus*] Qui jam dudũ mortuus ſum. *Illo enim die nocens moritur quo peccat.*

 Hone-

Aliquando terra corpus inviſum tege.
Peccas honeſta mente: pietatem vocas,
Patrem inſepultum trahere. qui cogit mori
Nolentem in æquo eſt, quique properantem impedit.
Occidere eſt, vetare cupientem mori.
Nec tamen in æquo eſt. alterum gravius reor,
Malo imperari, quam eripi mortem mihi.
Deſiſte cœpto, virgo. jus vitæ ac necis
Meæ penes me eſt. regna deſerui libens,
Regnum mei retineo. ſi fida es comes,
Enſem parenti trade; ſed notum nece
Enſem paterna. tradis? an gnati tenent
Cum regno & illum? faciet, ubicunque eſt, ſcelus.
Ibi ſit. relinquo. gnatus hunc habeat meus,
Sed uterque. flammas potius, & vaſtum aggerem
Compone. in altos ipſe me immittam rogos.
Erectam ad ignes funebrem adſcendam ſtruem,
Pectuſque ſolvam durum, & in cineres dabo
Hoc quidquid in me vivit. ubi ſævum eſt mare,
Duc; ubi ſit altis prærutum ſaxis jugum,
Vbi torta rapidus ducat Iſmenos vada;

Duc,

Honeſta] Dum pia & officioſa eſſe velis. *F.*

In æquo] Æque peccat. *Invitum qui ſervat idem facit occidenti.* F.

Nec tamen in æquo eſt] Aſcenſius & Daniel exiſtimant Senecam dicere, plus peccare eum qui invitum occidit, quam qui nolentem ſervat: contra Bernardinus, hunc quam illum peccare gravius; cujus ſententiam ſequor. loquitur enim Oedipus, cui mors erat optatiſſima. *Delr.*

Alterum] Ut nolentem cogat quis vivere. *F.*

Regna] Thebana, externa, aliorum. *F.*

Regnum mei] Animi & voluntatis meæ. *F.*
Stoicum. nam hæc ſecta nihil homini proprium cenſebat, præter animum & voluntatem; membra, corpus, vitam aliena eſſe prorſus. qua de re & imperio ſui, pulcherrima Epictetus apud Arrianum lib. 1. cap. 29. & cap. 22. & lib. 3. cap. ult. *Delr.*

Notum nece] Quo patrem Lajum occidi. *F.*

Erectam ad ignes] Verſus meo animo ſupervacuus, neque meminit ejus vetus Scholiaſtes. & vero cum ſupra ſe immiſerit in rogos, quomodo nunc adhuc adſcendat funebrem ſtruem? *Grut.*

Vbi torta] Ianus Gruterus leg. *ubi torva rapidus ducat Iſmenos vada.* Et vult authorem heic per figuram tribuere vadis, quod debebat Iſmeno; eleganterque *torvus Iſmenus ducat rapida*

pida

Duc, ubi feræ ſint, ubi fretum, ubi præceps locus,
Si dux es. illuc ire morituro placet,
Vbi ſedet alta rupe ſemifero dolos
Sphinx ore nectens. dirige huc greſſus pedum,
Heic ſiſte patrem. dira ne ſedes vacet.
Monſtrum repone majus. ſaxum inſidens
Obſcura noſtra verba fortuna loquar,
Quæ nemo ſolvat. quiſquis Aſſyrio loca
Poſſeſſa regi ſcindis, [& Cadmi nemus
Serpente notum, ſacra quo Dirce latet,
Supplex ad aras quiſquis Euroten bibis;
Spartenque fratre nobilem gemino colis;

pida vada, cum pingantur fluvii fronte taurina; quæ ſolenniter torva. Iſmenus eſt fluvius Bœotiæ. *F.*

120 *Sphinx*] Monſtrum facie virginis, corpore volucris, pedibus leonis, quod in monte Sphincio prope Thebas reſidens viatoribus terror erat, nec habiturum finem, priuſquam ænigma ab eo propoſitum quis ſolviſſet. Scilicet quodnam animal mane quadrupes, meridie bipes, veſperi tripes eſſet, Quod Oedipus tandem de hominis infantia, juventute, ſenio interpretatus Sphingi perniciem, ſibi Iocaſtam cum imperio Thebano præmium (Iocaſtæ fratre Creonte proponente) tulit, trifaria autem Sphingis fabula: *vel* monſtrum fuiſſe ex dicta fabula, *vel* maritimam fuiſſe manum, quæ cum duce efferа quadam muliere Bœotiæ montem occupaſſet, ab Oedipo delata eſt: *vel* denique notham fuiſſe filiam Laji edoctam à patre oraculũ de ſucceſſione filiorum, quod ubi Oedipus ſolviſſet illa ejectá Oedipo regnum debitum traditum. *Farn.*

124 *Quiſquis*] Quatuor hos verſus tanquam νοθευομένους rejicit Ioſ. Scaliger legitque *Poſſeſſa regi ſcindis & Bœotios Colonus*, &c. D. Heinſius tanquam corruptos ſic emendat *Sacra quod Dirce lavat Supplex adoras; quiſquis Euroten bibis, Spartamque fratre nobilem gemino colis, Quique Elin & Parnaſſon.* Sed vide ſis Clariſſ. Iani Rutgerſii Var. lect. 3. l. 2. ubi, contra quam ſentit Scaliger. aſſertum eat verſus iſtos doctiſſim. Rutgerſius, legitimaque ratione pro legitimis adſtruat. *F.*

124 *Aſſyrio*] Cadmo ex Aſſyria advenæ, miſſo quæſitum ſororem Europam ab Agenore patre, Phœnicũ rege. *F.*

125 *Scindis*] Arando ſecas. *F.*

126 *Serpente*] Herc. Fu. v. 392. *F.*

126 *Sacra*] Exſecrabilis.

Occulta, vel divina. hoc fontibus Propert. lib. 1. eleg. 18. & alii tribuunt. *Delr.*

126 *Dirce*] Dirceen Lycus rex Thebarum Antiopa repudiata duxit, quæ Antiopam a Iove in Satyrum converſo gravidam in vincula conjecit, quibus illa commiſeratione exuta in Cithæronem confugit, ubi Amphiona & Zethum peperit, qui adulti Lycum interfecerunt & Dircen taurorum caudis alligatam per ſentes raptarunt, quæ tandem in fontem converſa eſt. *F.*

127 *Euroten*] Flu. prope Lacedæmona. *Farn.*

128 *Spartemque fratre nobilem*] Caſtore & Polluce. *F.*

Quicum-

Quicumque Elim, Parnaſon,] *& Bœotios*
Colonus agros uberis tondes ſoli;
Adverte mentem : ſæva Thebarum lues

Luctiſi-

Caſtores ſunt poſteriores Thebanis temporibus. Itaque hic memoriam Senecæ convenio. Sed quare cum Seneca expoſtulamus? qui neque hujus verſiculi, neque antecedentis auctor eſt, neque ſequentis, neque illius, *Serpente notum*. Quid eſt, obſecro vos,

Supplex ad aras quiſquis Euroten bibis? Deinde quis non videt pædagoguli fœtum eſſe, *Quicunque Elin, Parnaſon?* Ut Seneca ignoraverit primam in *Elin* produci? Denique quid opus Sparta & Elide, ubi tantum de Bœotio, immo de ſolo Thebano agro mentio eſt? Quis non agnoſcit *κίβδηλον κόμμα*? Seneca profecto ita ſcriptum reliquit,

—— quiſquis Aſſyrio loca
Poſſeſſa regi ſcindis, & Bœotios
Colonus agros uberis tondes ſoli,
Adverte mentem.

Nam de nemore ſerpente Cadmi noto, nugæ. Quid eſt nemus notum ſerpente Cadmi? An quia Cadmus in ſerpentem converſus? Hoc contigit in Illyrico, non in Thebano agro. Deinde de Dirce latente, fabulæ & ſomnia. Quis unquam legit Dircen fontem in quodam nemore latuiſſe, qui fons uſibus vulgi palam expoſitus erat? Nam de quodam fluvio, poteſt dici ejus caput latere, fluvium autem ex quodam ſpecu emergere; de fonte non poteſt, quia parvis terminis circumſcriptus. Denique hæc eſt ſententia hujus loci. Vos qui colitis Thebanum agrum, qui vidiſtis Sphinga, an in illo agro ſimile monſtro illi vidiſſe meminiſtis quod æquet *περατέιχν* meam? An ſatis conſtat de ſuppoſititio illo partu quatuor verſuum illorum? *Scalig.*

129 *Quicumque Elim*] Urbem Arcadiæ. F.

Non temere Avantius vocem *Elidis* ſuppoſitiam exiſtimavit, cujus prior ſyllaba, alias ſemper longa, hic breviatur. Quamvis enim regiones vicinas, Peloponneſum, Locridem, Phocidem & Bæotiam innuat, tamen non propterea infertur, ut Elis ſit neceſſaria. Præterea *Elidem* vel *Elida* potius declinaſſet. Itaque videndum, quid ſubſtituamus. Sin minus, *Elim* relinquamus. Neque enim novum eſt Romanis breviare voces, quas Græci producunt, ut Sidonius Apollinaris, qui *Euripidem* in verſu Phaleuco fecit Ditrochæum. Mirum eſt Togatos Palliatis eſſe breviores. *Flor.*

129 *Elim*] Avantius *Elim* ait dictionem eſſe ſuppoſitam; quod cur dicat, ignoro. Recenſet diverſas urbes, Thebas in Bœotiâ, quam deſignat à fonte: in Laconia, Spartam, etiam à fonte, & à fratribus geminis Caſtore & Polluce: in Achaiâ, Elim: in Phocide, montem Parnaſſum, donec ad Thebas patriam redeat. Itaque omnem viciniam advocat, ad intelligenda ſuæ gentis inaudita ſcelera atque flagitia, quibus ne Sphingis quidem ænigmata ſimile quid continuerint, facinorum varietate & inſolentiâ. *Fabr.*

129 *Parnaſon*] Montem Phocidos. *F.*

130 *Tondes*] Hanc vocem Latini tralatione ad agros traxerunt, ſicut apud Virgilium & Ovidium videre eſt, Græcos ſecuti; qui *κείρω* non hominibus modo aut pecoribus, ſed & civitatibus, arboribus, fruticibus ac agris accommodarunt. Pindarus etiam longe alia in re: *ἐκ λεχέων κείρειν μελιηδέα ποίαν.* *Delr.*

131 *Sæva*] An Sphinx ipſa tam obſcurum ænigma propoſuit, quam hoc meum eſt. *F.*

Avi

Luctifica cæcis verba committens modis,
Quid ſimile poſuit? quid tam inextricabile?
Avi gener, patriſque rivalis ſui:
Frater ſuorum liberum, & fratrum parens;
Uno avia partu liberos peperit viro,
Ac ſibi nepotes. monſtra quis tanta explicet?
Ego ipſe, victæ ſpolia qui Sphingis tuli,
Hærebo, fati tardus interpres mei.
Quid perdis ultra verba? quid pectus ferum
Mollire tentas precibus? hoc animo ſedet,
Effundere hanc cum morte luctantem diu
Animam, & tenebras petere. nam ſceleri hac meo
Parum alta nox eſt. Tartaro condi juvat,
Et ſi quid ultra Tartarum eſt. tandem libet,
Quod olim oportet. morte prohiberi haud queo.
Ferrum negabis? noxias lapſo vias
Cludes? & arctis colla laqueis inſeri
Prohibebis? herbas, quæ ferunt lethum, auferes?
Quid iſta tandem cura proficiet tua?
Ubique mors eſt. *optime hoc cavit Deus.*
Eripere vitam nemo non homini poteſt;

Avi gener] Hæc Oedipi nuptiis competunt *durius tamen dicitur patris mortui rivalis.* F.

Simile eſt illud in marmore Italico.

HERSILUS HIC JACEO, MECUM MARULLA QUIÉSCIT,
QUÆ SOROR ET GENITRIX, QUÆ MIHI SPONSA FUIT.
VERA NEGAS, FRONTEMQUE TRAHIS, ÆNYGMATA SPHYNGIS
CREDIS? SUNT PYTHIO VERA MAGIS TRIPODE.
ME PATER E NATA GENUIT, MIHI JUNGITUR ILLA.
SIC SOROR ET CONJUX, SIC FUIT ILLA PARENS. *Delr.*

Patriſque rivalis ſui] Verum quidem eſt, non ſtatim rivalem dicendum, qui defuncti alicujus conjugem ducit. Nam hoc pacto Meſſala Corvinus, qui, defuncto Cicerone, Terentiam duxit, rivalis Ciceronis fuerit. At alia hic ratio eſt. Oedipus enim non ſimpliciter defuncto, ſed occiſo patre, matrem duxit. Atque eo præcipue aſpectu eleganter hic Poëta *rivalem* eum & quaſi ἀντεραστὴν patris appellat. *Pont.*

Animo] Preſſe ſumit. Attius:
Sapimus animo, fruimur animâ, ſine animo, anima eſt debilis.
Nonius: *Animus eſt quo ſapimus, anima qua vivimus.* Delr.

Nox eſt] Oculorum erutorum. *F.*

Tartaro] Hippol. v. 841. *F.*

Olim] Infra v. 258. *F.*

At nemo mortem. mille ad hanc aditus patent.
Nil quæro. dextra noſter & nuda ſolet
Bene animus uti. dextra nunc toto impetu,
Toto dolore, viribus totis veni.
Non deſtino unum vulneri noſtro locum:
Totus nocens ſum. qua voles, mortem exige.
Effringe corpus. corque tot ſcelerum capax
Evelle. totos viſcerum nuda ſinus.
Fractum incitatis ictibus guttur ſonet;
Laceræve fixis unguibus venæ fluant.
Aut dirige iras, quo ſoles. hæc vulnera
Reſciſſa multo ſanguine ac tabe irriga:
Hac extrahe animam, duram, inexpugnabilem.
Et tu, parens, ubicunque pœnarum arbiter
Adſtas mearum (non ego hoc tantum ſcelus
Ulla expiari credidi pœna ſatis
Unquam, nec iſta morte contentus fui,
Nec me redemi parte: membratim tibi
Volui perire) debitum tandem exige:
Nunc ſolvo pœnas; tunc tibi inferias dedi:
Ades, atque inertem dexteram introrſus preme,
Magiſque merge. timida tum parvo caput
Libavit hauſtu, vixque cupientes ſequi
Eduxit oculos. hæret etiam nunc mihi
Ille animus, hæret; cum recuſantem manum

Preſſere

153 *Mille*] Patent undique ad libertatem à neceſſitate vivendi viæ multæ, breves faciles, inedia, capitis in parietem illiſio, ſpiritus retentio, &c. Notum eſt illud Martial. epigr. de Bruti Porcia. *F.*

157 *Non deſtino*] Ut in oculis eruendis.

170 *Membratim*] Paulatim per membrorum aliorum poſt alia amiſſionem. *F.*

172 *Inferias*] Oculorum ſanguinis libamen, veluti inferias umbræ tuæ. ſunt autem *inferiæ* ſacra quæ Diis manibus *inferuntur*, unde & nomen iis inditum, ad placandas ſc. defunctorum animas tumulis ſuperfuſa. infundebant autem lac, mel, aquam, vinum, oleum. *Inferimus tepido ſpumantia cymbia lacte.* quin & flores ſpargebant. vide Troad. 374. F.

174 *Caput*] Oculos è capite. *F.*

175 *Libavit*] Thyeſt. v. 981. F.

176 *Hæret*] Nec fortiter peragit inſtitutum. F.

177 *Ille*] Qui erat mihi timide oculos eruenti. F.

Audias

Preſſere vultus. audias verum, Oedipe:
Minus eruiſti lumina audacter tua,
Quam præſtitiſti. nunc manum cerebro indue.
Hac parte mortem perage: qua cœpſti mori.
AN. *Pauca, ô parens magnanime, miſeranda precor*
Vt verba gnatæ mente placata audias.
Non te ut reducam veteris ad ſpecimen domus,
Habitumque regni flore pollentem inclyto,
Peto; aſt ut iras, tempore aut ipſa mora
Fractas, remiſſo pectore ac placido feras.
Et hoc decebat roboris tanti virum,
Non eſſe ſub dolore: nec victum malis
Dare terga. non eſt, *ut putas*, virtus, *pater*,
Timere vitam, ſed malis ingentibus
Obſtare, nec ſe vertere, ac retro dare:
Qui fata proculcavit, ac vitæ bona

178 *Audias*]. Quod ſi verum dicam, animo non ſatis magno oculos evulſi mihi. F.

179 *Minus*] Dan. Heinſius ſic diſtinguit: *Minus eruiſti lumina audacter tua. Quam præſtitiſti, nunc manum cerebro indue.* Hactenus commodaſti manum tantum ipſe tibi. —— Nunc ea utere. *Farn.*

181 *Hac parte*] Oculos intellige. F.

181 *Cœpſti*] Pro cœpiſti: Alii leg. *Qua cœpi mori.* Sed quia ſemet veluti alium alloquitur Oedipus, minus placet. *F.*

184 *Specimen*] Decus inſigne. F.

185 *Flore*] Inclyte florentem. F.

186 *Tempore*] Quod etiam ſæpe imbecillis animi eſt medicina. F.

190 *Dare*] Metaph. ab ignavis militibus cedere, fugere. *F.*

190 *Non eſt*] *Mori enim fugientem paupertatem vel amorem non eſt fortitudinis, ſed ignaviæ.* F.

193 *Qui fata proculcavit*] Qui mortem ſpernit, qui res proſperas abjecit, adverſas perferendas ſuſcepit; ille ſane mortem & vitam ex æquo habet, & quærenti cur, cum mors à vita nihil differat, non moriatur, reſpondebit cum Thalete; ob hoc ipſum, quia nihil differt. *F.*

Utinam hic mihi tua mens Oedipe! dico, illa ſaga & divina. Nam mirifice hæc turbata & implexa. Sententiam utcumque video, verba pro ſententia non video. Quid eſt, *onerare caſus ſuos*? quid illud: *ceu video, nullo eſt opus*? aut tenebræ, aut ſordes. Sed & illic vitium, *mortem cupiat aut petat.* Nonne enim hæc eadem? & tamen ſequentia divellunt: additurque, *Vtrumque timidi eſt velle.* Vbi ergo illud utrumque? In toto non juvo, in parte ſic. Primum lego, *atque abcîdit*, ex meo Veteri. Deinde pro, *cupiat*, velim *fugiat*: ſententiæ impulſu. Poſtremum qua eſt, *Qui concupiſcit* ſcribendum affirmo, *Qui non cupiſcit:* plane ex Antigones mente. Etiam ex libri veteris: in quo eſt, *non concupiſcit.* Nonne hoc illa argu-

Projecit, atque abcidit, & caſus ſuos
Oneravit; ipſi, ceu deo, nullo eſt opus,
Quare ipſe mortem cupiat, aut quare petat.
Vtrumque timidi eſt velle. contempſit mori,
Qui non cupiſcit. cujus haud ultra mala
Exire poſſunt, in loco tuto eſt ſitus.
Quis jam Deorum (velle fac) quidquam poteſt
Malis tuis adjicere? jam nec tu potes,
Niſi hoc, ut eſſe te putes dignum nece:
Non es; nec ulla pectus hoc culpa attigit:
Et hoc magis te, genitor, inſontem voca,
Quod innocens es, Diis quoque invitis. quid eſt
Quod te efferarit; quod novos ſuffixerit
Stimulos dolori? quid te ad infernas agit
Sedes? quid ex his pellit? ut careas die?
Cares. ut altis nobilem muris domum,
Patriamque fugias? patria tibi vivo periit.
Gnatos fugis, matremque? ab aſpectu omnium

Fortu-

tatur & perſuaſum it patri, neutrum viro forti faciendum, ut voveat mori vel ut fugiat? Itaque addit. ille verè contemnit mortem, qui nec cupit. Sententia, quam ſapientum manus firmat, & noſter Seneca: *Non vult mori, qui optat. Deos vitæm roga & ſalutem, ſi mori placuit. Hic mortis eſt fructus, optare deſinere.* Et revera, nonne vides molliſſimum atque impatientiſſimum quemque mortem optare? ſed optare. *Lipſ.*

Ipſi] Ipſe nulla re indiget, tanquam Deus, ἀνενδεὴς eſt. Al. leg. *ceu video*. Dan. Heinſius vero novam inducit lectionem: *ipſi ſævitia nulla eſt opus. &c.* F.

Quare] Cur ipſe *cupiat*. i. optet ut mors ultro veniat, aut *petat*. i. vi illam ſibi inferat: Ioſ. Scaliger hunc verum interrogatorie legit. *Farn.*

Cupiat] Pro *cupiat* an *fugiat* legendum? in eâ ſententiâ certe fui, quam & Lipſio poſtea probari animadverti, ſed ut τὸ *cupiat* retineam m. s. omniū conſenſus facit. ſic igitur interpretor, ut *cupiat* ſit, optet ut mors ultro veniat, *petat* vero, vi illam ſibi inſerat: ut Virgilius,

Pulchramque petunt per vulnera mortem. Commel.

Contempſit] Non vult mori qui optat. hic mortis fructus eſt, optare deſinere. F.

Cujus] Deinde cujus miſeriæ non poſſunt majores fieri, non eſt cur morte illas fugere velit. F.

Innocens] Per ignorantiam, neque enim nocens eſt, qui ſponte non eſt nocens. F.

Vt careas] An ut luce careas? jam cares, à te ipſo excæcatus. F.

Vt altis] An ut patriam fugias? jam es in ea, nec es, vivum cadaver. F.

Iuſta

Fortuna te ſummovit: & quidquid poteſt
Auferre cuiquam mors, tibi hoc vita abſtulit.
Regni tumultus, turba fortunæ prior
Abſceſſit ante juſta. quem, genitor, fugis?
OED. *Me fugio; fugio conſcium ſcelerum omnium*
Pectus, manumque hanc fugio, & hoc cœlum, & deos;
Et dira fugio ſcelera, quæ feci. nocens
Ego hoc ſolum, frugifera quo ſurgit Ceres,
Premo? has ego auras ore peſtifero traho?
Ego laticis hauſtu ſatior? aut ullo fruor
Almæ parentis munere? ego caſtam manum
Nefandus, inceſtificus, execrabilis
Attrecto? ego ullos aure concipio ſonos,
Per quos parentis nomen, aut gnati audiam?
Vtinam quidem reſcindere has quirem vias,
Manibuſque adactis omne, quo voces meant,
Adituſque verbis tramite anguſto patet,
Eruere poſſem, gnata: jam ſenſum tui,
Quæ pars meorum es criminum, infœlix pater
Fugiſſem. inhæret ac recrudeſcit nefas
Subinde; & aures ingerunt quidquid mihi
Negaſtis oculi. cur caput tenebris grave
Non mitto ad umbras Ditis æternas? quid heic
Manes meos detineo? quid terram gravo?
Miſtuſque ſuperis erro? quid reſtat mali?
Regnum, parentes, liberi, virtus quoque,

Et in-

Juſta] Funus, exequias, id eſt, ante mortem, tibi vivo. *F.*

Quæ ita vocantur, quod juſtum ſit & æquum illa mortuis fieri.

Manumque] Quæ patrem occidit. F.

Nocens] Rectiſſime ita diſtinguit Clariſſ. Scriverius, cum prius corrupte conciperetur. F.

Almæ] Terræ, quæ fructibus ſuis omnes alit. *F.*

Caſtam] Tuam. F.

Parentis] Vtrumque nomen mihi horrendum; *parentis*, qui liberos ſuſceperim ex matre; *gnati*, qui patrem occiderim. F.

Vias] Senſorii auditus meatus, & organa, ſive nervus ſit cum tympano, ſive meninx, ſive aër innatus. F.

Pars] Ex inceſtu meo nata. F.

Manes] Animam meam jamdudum inferis debitam. F.

Virtus] Fortitudo mea, quæ vete-
ribus

Et ingenii ſolertis eximium decus
Periere. cuncta ſors mihi infeſta abſtulit.
Lacrymæ ſupererant. has quoque eripui mihi.
Abſiſte. nullas animus admittit preces,
Novamque pœnam ſceleribus quærit parem.
Et eſſe par quæ poterit? infanti quoque
Decreta mors eſt. fata quis tam triſtia
Sortitus unquam? videram nondum diem,
Vterique nondum ſolveram cluſi moras;
Et jam timebar. protinus quoſdam editos
Nox occupavit, & novæ luci abſtulit.
Mors me anteceſſit. aliquis intra viſcera
Materna lethum præcocis fati tulit:
Sed numquid & peccavit? abſtruſum, abditum,
Dubiumque an eſſem, ſceleris infandi reum
Deus egit. illo teſte damnavit parens,
Calidoque teneros tranſtulit ferro pedes,
Et in alta nemora pabulum miſit feris,
Avibus & avidis, quas Cithæron noxius
Cruore ſæpe regio attractas alit.

Sed

ribus ſola virtus dicebatur, ἀνδρεία ab ἀνὴρ, ut virtus à viro. F.

Ingenii] Quo Sphyngis ænigma ſolvi. F.

Has quoque] Erutis oculis. an & cum his lacrymas? F.

Infanti] Pater meus Lajus ab oraculo præmonitus fore ut manu filii periret, me, ut primum natus ſum, feris exponendum ſervo tradidit. is me perforatis plantis ad arborem ſuſpendit, ubi à paſtore Polybi Corinthiorum regis Phorbante inventus ſervatuſque Meropæ reginæ donatus ſum, quæ me pro ſuo habuit. ego autem ubi idem conſulto oraculo accepiſſem, Corintho profugiens, ne putativum patrem Polybum aliquando interficerem, Phocidem adveni, ubi in trivio de via contendens patrem inſcius interfeci. Oedip. 280. & 782. F.

Protinus] Quamprimum editi ſunt, perimuntur aliqui: ego nondum natus morti addictus ſum. F.

Nox occupavit] Vulgo *nex*. non repugnabo, ſi quis volet ex v.l. reponere *nox*. tum propter ſequens *luci*, tum etiam quia Æſchylo in Agamemn. & frequenter Catullo, Virg. Horatio & Ovidio, *nox* mortem ſignificat. *Delr.*

Aliquis] Alii in utero moriuntur, an forte quia peccaturi, ut ego? *Farn.*

Dubiumque] Embryonem. *F.*

Tranſtulit] Alii, *tranſuit*. F.

Ferro] Gladio, ſeu ſubula. F.

Cruore] Ut Actæonis & Penthei. F.

Attractas] *Tinctas* non *attractas*, quomodo & habuit Codex Lipſianus,

Sed quem Deus damnavit, abjecit pater,
Mors quoque refugit. præſtiti Delphis fidem.
Genitorem adortus impia ſtravi nece.
Hoc alia pietas redimet? occidi patrem,
Sed matrem amavi. proloqui hymenæum pudet,
Tedaſque noſtras. has quoque invitum pati
Te coge pœnas. facinus ignotum, efferum,
Inuſitatum effare, quod populi horreant,
Quod eſſe factum nulla non ætas neget,
Quod patricidam pudeat. in patrios toros
Tuli paterno ſanguine aſperſas manus;
Sceleriſque precium majus accepi ſcelus.
Leve eſt paternum facinus. in thalamos meos
Deducta mater, ne parum ſcelerum foret,
Fecunda. nullum crimen hoc majus poteſt
Natura ferre. ſi quod etiamnum eſt tamen;
Qui facere poſſent, dedimus. abjeci necis

Pretium

nus, item & Cruſerianus præfert. *Pont.*

Deus] Apollo edito oraculo. F.

Delphis] Oraculo Delphico. F.

Hoc alia] Ironice. F.

Hymenæum] Nuptias ἀπὸ τοῦ ὁμοῦ ναίειν τὸν νύμφιον καὶ τὴν νύμφην. *Vel* à membranula illa, quæ virginibus in primo Veneris aditu rumpitur. *alii* ad hiſtoriam de Hymenæo quodam Argivo referunt, & ab ejus (quod virginibus Atticis à Pelaſgis raptis præſtiterat) ſubſidio inſtitutum ferunt hymnum, qui Hymenæus dicitur, qualis Romanis Thalaſſio. F.

Tedaſque] Faces quinque, in nuptiis adhibitas, ut & in ſacris, è teda arbore de larium genere, è qua ſuccus pice liquidior. Vide infra v. 507. *Farn.*

Pœnas] Ut audias quod meminiſſe horret. F.

Patricidam] Emphatice. F.

Fecunda] Quatuor enim Oedipo peperit liberos: maſcul. Eteoclem, Polynicem: fœmin. Antigonen, Iſmenen. F.

Qui facere poſſent] Filios, qui ſcientes peccare velint. F.

Puta natos Eteoclem & Polynicem, cujus mutua cœdes majus erit crimen, ut ait poſtea Iocaſta, *leve eſt quod ſum nocens, Peperi nocentes?* cum antea dixiſſet, *Quæ prima mater majus aſpexi nefas. Quam quod miſer videre non potuit pater.* Sic apud Euripidem Phœniſſis ait infelix mater, ἄνομα τεκεῖν ἐμέ. *Flor.*

In cod. ſcriptis, iiſque de meliore nota, legitur *poſſent.* de Eteocle & Polynice loquitur; quos Euripides, Ovidius, Seneca & Papinius Oedipi & Iocaſtæ filios fuiſſe ſcripſerunt: ſed hoc refellit, in Bœoticis Pauſanias, fretus teſtimonio auctoris Oedipodiorum carminum, contenditque illos Oedipi ex Euryganea filios fuiſſe. *Delr.*

Regni

Pretium paternæ ſceptrum, & hoc iterum manus
Armavit alias. optime regni mei
Fatum ipſe novi: nemo ſine ſacro feret
Illud cruore. magna præſagit mala
Paternus animus. jacta jam ſunt ſemina
Cladis futuræ. ſpernitur pacti fides.
Hic occupato cedere imperio negat:
Ius ille, & icti fœderis teſtes Deos
Invocat, & Argos exul atque urbes movet
Grajas in arma. non levis feſſis venit
Ruina Thebis. tela, flamma, vulnera
Inſtant, & iſtis ſi quod eſt majus malum;
Vt eſſe genitos nemo non ex me ſciat.
AN. *Si nulla, genitor, cauſa vivendi tibi eſt,*
Hæc una abunde eſt, ut pater gnatos regas
Graviter furentes. tu impii belli minas
Avertere unus, tuque vecordes potes
Inhibere juvenes, civibus pacem dare,
Patriæ quietem, fœderi læſo fidem.
Vitam tibi ipſe ſi negas, multis negas.
OED. *Illis parentis ullus aut æqui eſt amor,*
Avidis cruoris, imperii, armorum, doli,
Diris, ſceleſtis; breviter ut dicam, meis?
Certant in omne facinus, & penſi nihil
Ducunt, ubi illos ira præcipites agat,

Nefaſque

Regni] Herc. Fu. v. 385. F.

Sacro] Execrando, impie fuſo. F.

Pacti] Ut alternis annis regnarent. *Farn.*

Hic occupato] Etheocles. ſup. v. 56. *Farn.*

Ille] Polynices v. 58. F.

Icti fœderis] Fœdus icere, ferire, percutere dicitur à cæſo porco, *ut Livio*; porca, *ut Virgilio & Suetonio: ſed & Cic. 2. de leg. Porco femina piaculum dare dixit*. In ſacris vero plus valere fœminas victimas obſervatum eſt. In fœdere itaque Fœcialis ſive ſacerdos porcum ſilice feriens dicebat; Iupiter ſic populum qui fœdus non ſervarit, ferito, ut ego hunc porcum ferio, tantoque magis ferito, quanto magis potens pollenſque eſt, *& à porco fœde & crudeliter cæſo Servius fœdus dici vult.* F.

Fœderi] Modo v. 280. F.

Multis] In bello perituris illo, quod tu vivendo inhibere poteris. *F.*

Meis] Emphatice. Impiis, utpote ex inceſtu genitis. F.

Vnum

Nefaſque nullum, per nefas nati, putant.
Non patris illos tangit afflicti pudor,
Non patria regno pectus attonitum furit.
Scio quo ferantur, quanta moliri parent:
Ideoque lethi quæro maturi viam,
Morique propero, dum in domo nemo eſt mea
Nocentior me. gnata, quid genubus meis
Fles advoluta? quid prece indomitum domas?
Vnum hoc habet fortuna, quo poſſim capi,
Invictus aliis. ſola tu affectus potes
Mollire duros, ſola pietatem in domo
Docere noſtra. nil grave aut miſerum eſt mihi;
Quod te ſciam voluiſſe. tu tantum impera.
Hic Oedipus Ægæa tranabit freta,
Iubente te; flammaſque, quas Siculo vomit
De monte tellus igneos volvens globos,
Excipiet ore; ſeque ſerpenti offeret,
Quæ ſæva furto nemoris Herculeo fuit;
Iubente te præbebit alitibus jecur;
Iubente vivet. ---

A C-

Vnum] Te tuas preces, tuam pietatem. F.

Oedipus] Græca terminatione ultimam & penultimam produxit. *D.*

Ægæa] Mare Europam ab Aſia diſterminans, ab Ægæo. Theſei patre: *alii*, à ſcopulo, qui ἀιγὸς, id eſt, capræ ſpeciem præfert. F.

Siculo] Ætna. v, 80. Herc. Fu. *F.*

Serpenti] Draconi vigili, qui furit ſævus propter aurea mala ab Hercule ſurrepta. v. 237. Herc. Fu. F.

Furto nemoris] Quia Hercules aurea mala cuſtodiæ ejus commiſſa avertit. Lucretius:

Aureaque Heſperidum ſervans fulgentia mala,
Aſper, acerba tuens, immani corpore ſerpens,
Arboris amplexus ſtirpem ——

Lucanus:

Abſtulit arboribus precium, nemorique laborem
Alcides, paſſusque inopes ſine pondere ramos,
Rettulit Argolico fulgentia poma tyranno.

Agrœtas, in Libycis, ait, non poma fuiſſe, ſed oves fulvi coloris: ortam vero fabulam ex ambigua ſignificatione vocis μῆλα. *Delr.*

Præbebit] Ut Tityus Herc. Fu. 755. *Farn.*

Vivet] *Emphatice*. quod omni cruciatu majus. extremum enim malorum illi vita. *F.*

ACTUS SECUNDUS.

Nuncius. Oedipus. Antigone.

Nuncius à Thebanis miſſus Oedipum obſecrat, ut rediens componat filios, abnuit Oedipus, & in ſylvas ſe recipiens filiis diras imprecatur.

NVN. *Regia ſtirpe edite:*
Thebæ paventes arma fraterna invocant,
Rogantque tectis arceas patriis faces.
Non ſunt minæ. jam propius acceſſit malũ:
Nam regna repetens frater & pactis vices,
In bella cunctos Graciæ populos agit,
Septena muros caſtra Thebanos premunt.
Succurre; prohibe pariter & bellum & nefas.
OED. *Ego ille ſum, qui ſcelera committi vetem,*
Et abſtineri ſanguine à caro manus
Doceam? magiſter juris & amoris pii

Ego

Regia] Hoc hemiſtichum, ne cohæreat cũ præcedenti, quod in fine Actus primi, replet ex veteri libro Lipſius. ſic, *Exemplum in ingens, regia ſtirpe edite.* Ego neque temere omni vetuſtæ aut ſcriptæ lectioni fidendum puto, & vix eſt ut à Seneca ſic poſitum dicam. Nam valde inamœnus ſit ſonus particulæ *in* repetitæ. Præterea, & ſi fatetur ipſe Oedipus appetere exempla ſuorum facinorum in ſuis natis: non propterea id nuncius dixerit, aut cum malo omine Regem ſuum ſalutaverit. *Farn.*

Paventes] Paventes bella, te tuamque opem invocant. F.

Regna] Sup v. 282. & v. 58. F.

Septena] Caſtra ſeptem ducum, qui Adraſtus, Tydeus, Polynices, Capaneus, Hippomedon, Amphiaraus, Parthenopæus. qui ſinguli ſingulas portas Thebarum obſedere. F.

Vide Æſchylum, in tragœdia, Septem ad Thebas; ex qua nonnulla Seneca in hac tragœdia accepit. *Delr.*

Ego ille ſum] Imo vero ſceleſtus cum ſim Diiſque iratis genitus. qui potius jubeam & doceam. Sui itaque deteſtatione & ſtirpis odio diras natis imprecatur. F.

Probe & vere. tamen Veteri, *ſceptra committi:* ſuo & probo item ſenſu. *Lipſ.*

Præſtat, ut opinor, hæc lectio illi, quam Lipſius ex veteri libro repræſentat. Nam ſi uterque frater regno potiretur, tunc recte *ſceptra committi* dicerentur. Sed ſolus Eteocles ſceptro occupato fratrem exulem tunc habebat neque in pactas vices reſtitui ſinebat. Itaque recte mater infra ad Polynicem — *& nondum imperas, Quid ſceptra facient?* Flor.

Magiſter juris] Rectè: amoris erga prolem aut fratrem, vel parentes.

Non

Ego ſum? meorum exempla facinorum appetunt.
Me nunc ſequuntur. laudo & agnoſco libens.
Exhortor, aliquid ut patre hoc dignum gerant.
Agite ô propago clara, generoſam indolem
Probate factis; gloriam ac laudes meas
Superate: & aliquid facite, propter quod patrem
Adhuc juvet vixiſſe. facietis, ſcio.
Sic eſtis orti. ſcelere defungi haud levi,
Haud uſitato, tanta nobilitas poteſt.
Ferte arma. facibus petite penetrales deos,
Frugemque flamma metite natalis ſoli.
Miſcete cuncta. rapite in exitium omnia.
Dejicite paſſim mœnia, in planum date.
Templis Deos obruite, maculatos lares
Conflate. ab imo tota conſidat domus.
Vrbs concremetur. primus à thalamis meis
Incipiat ignis. AN. *Mitte violentum impetum*
Doloris, ac te publica exorent mala,
Auctorque placidæ liberis pacis veni.
OED. *Vides modeſtæ deditum menti ſenem?*
Placidæque amantem pacis ad partes vocas?
Tumet animus ira, fervet immenſum dolor,
Majuſque, quam quod caſus & juvenum furor
Conatur, aliquid cupio. non ſatis eſt adhuc
Civile bellum. frater in fratrem ruat.

Nec

Non minus tamen elegans exiſtimem. *juris & moris.* Ius ad ſcriptam legem referas, morem ad natam. *Raphel.*

Patre] *Emphatice.* me parricida, inceſto. *F.*

Clara] Certe mea, vel Ironice, ut & ſequentia. F.

Nobilitas] In malam & in bonam partem ſumi poſt; hic in malam ſumitur. *Delr.*

Penetrales] Penates, Thyeſt. 773. F.

Lares] Imagines Deorum domeſticorum aureas, argenteas, æreas-ve incendiis conflate. F.

Placidæque] Mene invitas ad ſedandas partium iras, ac ſi eſſem pacificus? Fruſtra. Tumet enim animus ira. *F.*

Frater in fratrem] Has diras à Sophocle accepit: quibus reſpondit eventus. nam eum in fraterno duello Etheocles vulneratus corruiſſet, mortuum ratus Polynices, ſpolia lecturus ei incubuit; ille aſſurgens gladio excepit & transfodit, ſic in jacentem

frater

Nec hoc ſat eſt. quod debet, ut fiat nefas
De more noſtro, quod meos deceat toros;
Date arma patri. nemo me ex his eruat
Silvis: latebo rupis exeſa cavo,
Aut ſepe denſa corpus abſtruſum tegam.
Hinc aucupabor verba rumoris vagi,
Et ſæva fratrum bella, quod poſſum, audiam.

ACTUS TERTIUS.

Ἀκέφαλος.

Iocasta. Antigone. Nuncius:

Iocaſta audito in procinctu ſtare utramque aciem propere fertur, filios (ſi fieri poſſit) in gratiam reductura.

Io. Felix Agave, facinus horrendum, manu
Qua fecerat, geſtavit; & ſpolium tulit,
Cruenta nati Mænas in partes dati.
Fecit ſcelus, ſed miſera non ultra ſuum
Scelus hoc cucurrit. hoc leve eſt, quod ſum nocens;
Feci nocentes. hoc quoque etiam leve eſt;
Peperi nocentes. deerat ærumnis meis,
Vt & hoſtem amarem. Bruma ter poſuit nives,

frater fratrem ruit. vide Statium lib. 11. Thebaid. *Delr.*

Quod meos] Immane & inauditum.

Toros] Quo probent ſe ex me genitos. F.

Aucupabor] Captabo. F.

Ἀκέφαλος] Multa deſunt in fine præcedentis Actus. Deeſt etiam hujus Actus tertii principium. F.

Agave] Sup. v. 17. F.

Facinus] Thyrſo affixum caput Penthei. F.

Cruenta nati] Perſius:

Et raptum vitulo caput ablatura ſuperbo
Baſſaris, & lyncem Mænas flexura corymbis.

Agaven, ut noſter, Mænadem appellat. vide Apollodor. lib. 3. Bibl. *Delr.*

Mænas] Bacchis, à μαίνεσθαι furere.

In partes] Diſcerpti. F.

Sed miſera] Sed illa non ulterius progreſſa in alia incidit ſcelera, ut ego. F.

Nocentes] Lipſius *nocentem* reponit. quia de Oedipode ſolo ſermo eſt. ſed & alias ſcelus indignanter adaugens pluralem pro ſingulari ponit Hercul. Fu. 285. Quin & Sophocl. Πατέρας de unico Oedip. & μητέρας de Iocaſta ſola dixit; *vel*, feci nocentes me & Oedipum. F.

Hoſtem

Et tertia jam ſalce decubuit Ceres,
Vt exul errat gnatus, & patria caret,
Profuguſque regum auxilia Grajorum rogat.
Gener eſt Adraſti, cujus imperio mare,
Quod cingit Iſthmon, regitur. hic gentes ſuas,
Septemque ſecum regna ad auxilium trahit
Generi. quid optem, quidve decernam, haud ſcio.
Regnum repoſcit. cauſa repetentis bona eſt;
Mala, ſic petentis. vota quæ faciam parens?
Vtrumque natum video. nil poſſum pie
Pietate ſalva facere. quodcunque alteri
Optabo nato, fiet alterius malo.
Sed utrumque quamvis diligam affectu pari;
Quo cauſa melior ſorſque deterior trahit,
Inclinat animus, ſemper infirmo favens.
Miſeros magis fortuna conciliat ſuis.
NVN. *Regina, dum tu flebiles queſtus cies,*
Teriſque tempus, tota nudatis ſtetit
Acies in armis. æra jam bellum cient,
Aquilaque pugnam ſignifer mota vocat.
Septena reges bella diſpoſiti parant.
Animo pari Cadmea progenies ſubit.
Curſu citato miles hinc illinc ruit.
Vide, ut atra nubes pulvere abſcondat diem,

Fumo-

Hoſtem] Polynici enim jus ſuum armis repetenti faveo. *F.*

Tertia] Hic Euripidem ſequutus inducit Iocaſtam tertio poſt annos quam inceſtum agnovit, viventem: cum in Oedipo, agnito facinore ſtatim ſibi mortem conſciſcat. *F.*

Profuguſque] Sup. v. 58. & 326. *Farn.*

Sic petentis] Contra patriam arma externa inferentis. *F.*

Semper] Supra v. 370. *F.*

Æra] Tubæ. *F.*

Aquilaque] Romano more vexiliū Aquilam vocat Poëta. forte & Græci habuerunt. nam & Perſæ, à quibus Romani, aquilæ uſum ſumpſere. *F.*

Septena] Hi ſeptem Reges, Adraſtus (teſte Tyrtæo, linguâ melliſluâ) Amphiaraus, Parthenopæus Tydeus, Capaneus, Hippomedon, Polynices: his Thebani totidem oppoſuêre duces; qui, Creon, Etheocles, Æmon, Ipsëus, Eurymedon, Dryas, Menœceus. *Delr.*

Cadmea] Thebani à Cadmo orti. *Farn.*

Atra] Pulveris ab equitatu excitati. *F.*

Frons

Fumoque ſimiles campus in cœlum erigat
Nebulas, equeſtri fracta quas tellus pede
Submittit: &, ſi vera metuentes vident,
Infeſta fulgent ſigna; ſubrectis adeſt
Frons prima telis: aurea clarum nota
Nomen ducum vexilla præſcriptum ferunt.
I, redde amorem fratribus, pacem omnibus;
Et impia arma matris oppoſitu impedi.
ANT. *Perge, ô parens, & concita celerem gradum;*
Compeſce tela, fratribus ferrum excute.
Nudum inter enſes pectus infeſtos tene.
Aut ſolve bellum, mater, aut prima excipe.
IO. *Ibo, ibo, & armis obvium opponam caput.*
Stabo inter arma. petere qui fratrem volet,
Petat ante matrem. tela, qui fuerit pius,
Rogante ponat matre: qui non eſt pius,
Incipiat à me. fervidos juvenes anus
Tenebo. nullum teſte me fiet nefas.
Aut ſi quod & me teſte committi poteſt,

Non

Frons] Acies inſtructa. *F.*

Aurea] Aureis characteribus. Non enim ſolum ducum nomina aureis literis ferebant in vexillis, ſed & ſigno cum minis inſertis. *F.*

Vexilla] Paullus ex Feſto, vexillum inquit, diminutivum à velo. videntur autem vexilla fuiſſe proprie vela, ſeu flammulæ illæ, quæ etiamnum hodie equitibus præferuntur. Sane Vegetius lib. 2. cap. 1. ſcribit. equitum alas dici vexillationes, ab eo quod velis, id eſt, flammulis utantur. idem pene ad verbum Modeſtus in lib de re milit. qua de re conſule B. Briſſonium de verb. ſignific. lib. 19. & P. Prateium theſauri Iuris Civilis & Canonici lib. 20. *Delr.*

Perge] Veteres lib. novam hic conſtituunt ſcenam.

Parens] Quam, parens cum ſis, diſcordes revereantur filii. Alii tribuunt hæc *Nuncio*, non enim, utajunt, verſimile eſt, ut hæc jam Thebis dicat Antigone, quæ nec prece, nec vi à patre avelli poterat, qui in Cithæronis ſylva. Sed minus recte. Sunt enim verba minus decora, magiſque pathetica, quam ut conveniant nuncio. Ne autem miremur filiam deſeruiſſe patrem, ut ſuccurreret fratribus: ſic requirit pietas. & jam morti renunciarat Oedipus: unde eſt ſupra v. 319. *Iubente vivet.* Item v. 361. *Hinc aucupabor, &c.* F.

Nudum] Quod nutritionis illos admoneat. v. 447. inf. *F.*

Pectus] Aut primum belli ictum excipe *F.*

Petere] Ferro. *F.*

Teſte] Me vidente. *F.*

Non fiet] Nam & ipſa una peribo. *Farn.*

Signa

Non fiet unum. ANT. *Signa collatis micant*
Vicina ſignis: clamor hoſtilis fremit;
Scelus in propinquo eſt: occupa, mater, preces.
Et ecce motos fletibus credas meis;
Sic agmen armis ſegne compoſitis venit.
Procedit acies tarda, ſed properant duces.
IO. *Quis me procella turbine inſana vehens*
Volucer per auras ventus æthereas aget?
Quæ Sphinx, vel atra nube ſubtexens diem
Stymphalis, avidis præpetem pennis feret?
Aut quæ per altas aëris rapiet vias
Harpyia, ſævi regis obſervans famem,
Et inter acies projiciet raptam duas?
NVN. *Vadit furenti ſimilis, aut etiam furit;*
Sagitta qualis Parthica velox manu
Excuſſa fertur; qualis inſano ratis
Premente vento rapitur; aut qualis cadit
Delapſa cœlo ſtella, cum ſtringens polum
Rectam citatis ignibus rumpit viam;
Attonita curſu fugit, & binas ſtatim
Diduxit acies. victa materna prece
Hæſere bella, jamque in alternam necem
Illinc & hinc miſcere cupientes manum,
Vibrata dextra tela ſuſpenſa tenent.

Paci

Signa] Quæ tria. *Muta* ut vexilla; *vocalia*, quæ voce humana: *ſemivocalia*, quæ claſſico, tuba, buccina dantur. *F.*

Et ecce motos] Iſta & ſequentia nuperæ edd. attribuunt Iocaſtæ. inepte, inepte. nec tale quid patitur votum ſequens: ex quo patet matrem longius adhuc abfuiſſe ab exercitu. ſcilicet Antigona ab exercitu ad matrem cucurrit, eam è gynæceo produxit in publicum, hæcque appoſitiſſimè loquitur, ſub conſpectum armorum. *Grut.*

Sphinx] Sup. v. 120. *F.*

Atra] Solem obſcurans alis expaſſis. Hercul. Fu. 1182. *F.*

Stymphalis] Herc. Fu. & 243. *F.*

Sævi] Phinei. v. 153. Thyeſt. *F.*

Sagitta] Thyeſt. v. 383. *F.*

Premente] Urgente à puppi ſecundo vento. *F.*

Delapſa] *De cœlo lapſa ſereno, Quæ ſi non cecidit potuit cecidiſſe videri.* Eſt autem exhalatio ſuperius inflammata deorſum decurrens, ut cadere videatur. *F.*

Stringens] Aëra dividens. *F.*

Binas] Inter utramque aciem conſiſtit. *F.*

Paci favetur. omnium ferrum latet
Ceſſatque. telum vibrat in fratrum manu.
Laniata canas mater oſtendit comas;
Rogat abnuentes: irrigat fletu genas.
Negare matri, qui diu dubitat, poteſt.

ACTUS QUARTUS.

IOCASTA. POLYNICES.

Iocaſta utrumque filium ſerio precatur, ut ſimultate poſita in gratiam & amorem redire velint. Polynices impie reſpondet.

IN me arma & ignes vertite. in me omnis ruat
Vnam juventus; quæque ab Inachio venit
Animoſa muro; quæque Thebana ferox
Deſcendit arce. civis atque hoſtis ſimul
Hunc petite ventrem, qui dedit fratres viro.
Mea membra paſſim ſpargite, ac divellite:
Ego utrumque peperi. ponitis ferrum ocyus?
Ac dico, & ex æquo mihi dextras datis?
Date, dum piæ ſunt. error invitos adhuc
Fecit nocentes. omne Fortunæ fuit
Peccantis in nos crimen. hoc primum nefas
Inter ſcientes geritur. in veſtra manu eſt,
Vtrum velitis. ſancta ſi pietas placet,
Donate matrem pace. ſi placuit ſcelus,

Majus

Omnium] In vaginas reconditi gladii non vibrantur. *F.*

Telum] Solum tela micant in fratrum manibus, *Sunt qui legunt, Ceſſatque telum vibratum fratrum manu*, ſenſu quidem approbando, ſed contra quartæ ſedis modum. *F.*

AB *Inachio*] Ab Argis, Inacho quondam regnatis. *F.*

Fratres] Natos eoſdem & fratres Oedipo. *F.*

Ponitis] An deponitis arma dicto citius? *F.*

Piæ ſunt] Nec fraterna cæde pollutæ. *F.*

Omne] Quæ hactenus peccata ſunt vel à me vel à patre veſtro de origine veſtra, fortunæ diræ imputanda ſunt, adeoque ignorantia excuſanda: vos primum ſcientes peccatis, an etiam volentes in veſtra eſt poteſtate. *F.*

Donate] Legitur &, *Donate matri pacem*, melius; niſi repugnaret lex carmi-

Majus paratum eſt; media ſe opponit parens.
Proinde bellum tollite, aut belli moram.
Sollicita cui nunc mater alterna prece
Verba admovebo? miſera quem amplectar prius?
In utramque partem ducor affectu pari.
Hic abſuit. ſed pacta ſi fratrum valent,
Nunc alter aberit. ergo jam nunquam duos
Niſi ſic, videbo: junge complexus prior
Tu, tot labores totque perpeſſus mala,
Longo parentem feſſus exilio vides.
Accede propius. clude vagina impium
Enſem; & trementem jamque cupientem excuti
Haſtam ſolo defige. maternum tuo
Coire pectus pectori clypeus vetat.
Hunc quoque repone. vinculo frontem exue;
Tegimenque capitis triſte belligeri leva,
Et ora matri redde. quo vultus refers,
Acieque pavida fratris obſervas manum?
Affuſa totum corpus amplexu tegam.
Tuo cruori per meum fiet via.
Quid dubius hæres? an times matris fidem?
PO. *Timeo: nihil jam jura naturæ valent.*
Poſt iſta fratrum exempla, ne matri quidem
Fides habenda eſt. IO. *Redde jam capulo manum,*

Adſtrin-

carminis. *F.*

Si placuit] Si pergitis, & frater in fratrem ruit, non ea meta ſceleri: majus ſupereſt: quia primum interficienda ego mater. Peti neuter veſtrum niſi per me poteſt, quæ me objicio mediam. *F.*

Belli moram] Me moram belli mediam. *F.*

Hic abſuit] Polynices. *F.*

Pacta] Sup. v. 280. *F.*

Nunc alter] Eteocles. *F.*

Ergo jam nunquam] Adpoſui interrogationem, quod abſque eâ ſententia videretur minus nervoſa, minus ex voto matris, abominantis potius quam deſperantis. *Grut.*

Sic] Alterum per vices exulantem. *F.*

Coire] Conjungi. *F.*

Vinculo] Galeæ. *F.*

Tegimenque] Galeam. *F.*

Quo vultus] Quo reſpicis aut vultum torques, ac ſi fratrem timeres? *F.*

Fratrum] Fraternæ perfidiæ. *F.*

Redde] Recipe quæ depoſueras à me rogatus arma. *F.*

Adſtringe galeam, læva ſe clypeo ingerat;
Dum frater exarmatur, armatus mane:
Tu pone ferrum, cauſa qui es ferri prior.
Si pacis odium eſt, furere ſi bello placet,
Inducias te mater exiguas rogat,
Ferat ut reverſo poſt fugam nato oſcula,
Vel prima, vel ſuprema. dum pacem peto,
Audite inermes: ille te, tu illum times;
Ego utrumque, ſed pro utroque. quid ſtrictum abnuis
Recondere enſem? qualibet gaude mora.
Id gerere bellum cupitis, in quo eſt optimum
Vinci. vereris fratris infeſti dolos?
Quoties neceſſe eſt fallere, aut falli à ſuis,
Patiare potius ipſe, quam facias, ſcelus.
Sed ne verere: mater inſidias & hinc
Et rurſus illinc abiget. exoro, an patri
Invideo veſtro? veni, ut arcerem nefas,
An ut viderem propius? hic ferrum abdidit
Reclivis haſta, & arma defixa incubant.
Ad te preces nunc, nate, maternas feram,
Sed ante lacrymas. teneo longo tempore
Petita votis ora. te, profugum ſolo

Patrio

Exarmatur] Legitur &, *eſt armatus.* Farn.

Tu pone] O Eteocles, qui violaſti fidem pactam. *F.*

Inducias] Exiguam ſaltem belli moram. *F.*

Prima] Poſt multos annos quibus eum non viderim. *vel* prima futuræ pacis pignora. *F.*

Suprema] Perituro fortaſſe in hoc bello, ſi bellum gerere perſiſtatis *F.*

In quo] In quo melius foret occidi, quam injuriæ fratriſque cædi ſupereſſe. *F.*

Patri] Qui abſens & cæcus eſt, ego autem adſum, an ut repellam, an ut videam nefarium hoc bellum? infra v. 552. *F.*

Hic ferrum] Eteocles precibus meis motus arma depoſuit, & haſtæ ſolo defixæ incubat reclivis. Solet autem miles ſi hoſtis à ſiniſtro latere appareat, in ſcutum ſe inclinare; ſi à dextro, in haſtam. *F.*

Arma defixa incubant] Sic noſtri octo, additque Scholiaſtes, *gramini.* Non placet. Sed nec acquieſcere poſſum illi *incubat*, quod alii nuperè editioni ſuæ intulêre, obſecuti nudæ conjecturæ. Quid quod nec ſatisfacit interpretatio Commentatoris optimi? Haud tamen occurrit ferrum Criticum, quod ſpinam iſtam commode extrahat. *Grut.*

Non arma, ſed ipſe armis ſolo infixis incubabat, poëtice dictum. *Delr.*

Regis

Patrio, penates regis externi tegunt:
Te maria tot diverſa, tot caſus vagum
Egere: non te duxit in thalamos parens
Comitata primos, nec ſua feſtas manu
Ornavit ædes, nec ſua lætas faces
Vitta revinxit. dona non auri & graves
Gazas ſocer, non arva, non urbes dedit;
Dotale bellum eſt. hoſtium es factus gener,
Patria remotus, hoſpes alieni laris,
Externa conſecutus, expulſus tuis,
Sine crimine exul. ne quid è fatis tibi
Deeſſet paternis, hoc quoque ex illis habes,
Erraſſe thalamis. nate poſt multos mihi
Remiſſe ſoles; nate, ſollicitæ metus
Et ſpes parentis; cujus aſpectum Deos

Semper

Regis] Adraſti. *F.*

Non te] Ego non conciliavi tibi nuptias, non nuptam in thalamum duxi, nec in lecto collocavi. *quod pronubæ officium eſt, quæ plerumque mater.* F.

Feſtas manu] In nuptiis januæ feſta fronde ramis & ſertis ornari ſolitæ. *F.*

Domus ergo ornabatur, maxime poſtes januarum. teſtis Iuvenalis Sat. 6. Claudian. de nupt. Hon. & Mariæ:

Hi noſtrâ nitidos poſtes obducere myrto
Contendant: pars nectareis aſpergere tecta
Fontibus & flammâ lucos adolere Sabæos.

iidem oleo inungebantur, & laneâ vitta circumdabantur apud Romanos, teſte D. Iſidoro lib. 9. Orig. cap. ult. alii non oleum, ſed adipem lupinum vel ſuillum memorant. ut Alexander lib. 2. Genial cap. 5. *Delr.*

Lætas] Sponſa primum ad mariti limen veniens poſtes laneis vittis ornabat eoſque adipe ſuillo ungebat, unde *unxor* dicta. pronuba autem ut plurimum ſponſæ mater ademptas nupturæ virginales vittas facibus (quæ quinque, pro numero partus naturali, *vel* in honorem V. deorum, Iovis àdulti, Iunonis adultæ, Veneris, Suadelæ, Lucinæ præferebantur à pueris patrimis & matrimis apud Romanos, à ſponſæ matre apud Græcos) urendas implicuit ſponſamque matronalibus vittis redimibat. *F.*

Fatis] Exulare utrumque ſine culpa: oraculo uxorem accipere. *F.*

Hoc quoque] Ut Oedipus matris erravit thalamis quos inſecuta eſt peſtis, ita tu hoſtilis uxoris quos comitatur bellum dotale. *F.*

Erraſſe thalamis] Quomodo, erraſſe? quia cum civem, vel ſaltem non hoſtem ducere debuiſſet, externi ſanguinis & hoſtilis uxorem duxit. erravit ergo Polynices thalamis. ſicut Oedipus; oraculo uxorem accepit, quemadmodum Oedipus: exulavit quoque ſine culpa Thebis, ut Corintho Oedipus. *Delr.*

Poſt multos] Poſt multos mihi reddite dies. *F.*

Semper rogavi; cum tuus reditus mihi
Tantum eſſet erepturus adventu tuo,
Quantum daturus: quando pro te deſinam,
Dixi, timere? dixit irridens Deus,
Ipſum timebis. nempe, niſi bellum foret,
Ego te carerem: nempe, ſi tu non fores,
Bello carerem. triſte conſpectus datur
Precium tui, durumque: ſed matri placet.
Hinc modo recedant arma, dum nullum nefas
Mars ſævus audet. hoc quoque eſt magnum nefas,
Tam prope fuiſſe. ſtupeo, & exſanguis tremo,
Cum ſtare fratres hinc & hinc video duos
Sceleris ſub ictu. membra quaſſantur metu.
Quam pene mater majus adſpexi nefas,
Quam quod miſer videre non potuit pater!
Licet timore facinoris tanti vacem,
Videamque jam nil tale, ſum infelix tamen,
Quod pene vidi. per decem menſium graves
Vteri labores, perque pietate inclytas
Precor ſorores, & per irati ſibi
Genas parentis; ſcelere quas nullo nocens,
Erroris à ſe dira ſupplicia exigens,
Hauſit; nefandas mœnibus patriis faces
Averte: ſigna bellici retro agminis
Flecte. ut recedas, magna pars ſceleris tamen
Veſtri peracta eſt. vidit hoſtili grege
Campos repleri patria, fulgentes procul
Armis catervas: vidit equitatu levi

Cadmea

Tantum] Fratre in exilium alternum receſſuro. *F.*

Decem] Quibus te in utero geſtavi. etſi autem de partus tempore variant, alii menſes numerando *Solares* alii *Lunares*, & hos quidem vel Peragrationis vel Conſecutionis v. 838. Thyeſtis, vel denique Apparitionis: commodius tamen ad menſes ſolares xxx. dierum referunt pariendi tempus; cujus communiſſimus, menſis nonus; proximus menſis decimus aut ſeptimus. de ſexti menſis vitalitate diſputant medicorum filii: an menſis undecimi partus ſit legitimus, quærunt ICti. F.

Menſium] Legitur & *menſûm* ut Amphimacer verſum gravet. *F.*

Excel-

Cadmea frangi prata, & excelſos rotis
Volitare proceres; igne flagrantes trabes
Fumare, cineri quæ petunt noſtras domos;
Fratreſque (facinus quod novum & Thebis fuit)
In ſe ruentes. totus hoc exercitus,
Et populus omnis, & utraque hoc vidit ſoror,
Genitrixque vidit: nam pater debet ſibi,
Quod iſta non ſpectavit. occurrat tibi
Nunc Oedipus: quo judice, erroris quoque
Pœna petuntur. ne, precor, ferro erue
Patriam, ac penates; neve, quas regere expetis,
Everte Thebas. quis tenet mentem furor?
Petendo patriam perdis. ut fiat tua,
Vis eſſe nullam? quin tuæ cauſæ nocet
Ipſum hoc, quod armis vertis infeſtis ſolum,
Segeteſque aduſtas ſternis, & totos fugam
Edis per agros. nemo ſic vaſtat ſua.
Quæ corripi igne, quæ meti gladio jubes,
Aliena credis. rex ſit è vobis uter,
Manente regno, quærite. hæc telis petes,
Flammiſque tecta? poteris has Amphionis

Quaſſa-

Excelſos] Sublimes in curribus, è quibus pugnare veteribus mos erat.

Igne] Faces incendia Thebis minitantes. F.

Cineri] Ad cinerem. F.

Et Thebis] *Emphat.* & Thebis, quibus nullum fere ſcelus novum eſt. *Farn.*

Debet] Pro beneficio habet erutos à ſe oculos: ne hæc videat. *F.*

Occurrat] Si pater etiam ignorantiæ pœnas exegerit, tu vide ne ſciens volenſque in ſcelus irruas. *F.*

Nullum] Nullius itaque erit. *F.*

Quod armis] Placet hæc lectio o. tamen v. l. habent, *quod armis noſtrum infeſtus ſolum.* nonnulli vero vulgati; *quod armis uris infeſtis ſolum.* F.

Aduſtas] Aduris & ſternis. alii leg. *adultas.* F.

Poteris has Amphionis] *Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis Saxa movere ſono teſtudinis.* Vid. Herc. Fu. 260. & 914. *F.*

Malum Euripidis diſcipulum in tota hac oratione ſe præbuit. Nam Iocaſtæ nihil eſt minus quam ſophiſtica: cujus iſte non minus reliquas virtutes quam brevitatem conſpurcavit. Vide autem inſignem *περιεργίαν* & ſtultitiam. Poëtæ fingunt, muros Thebarum lyra Amphionis fuiſſe ſtructos: hoc ille in re ſeria valere vult, ad miſericordiam movendam. Neque videt, contrarium affectum excitari; riſum aut contemptum. Propter τὸ ἀπίθανον καὶ ψυχρόν. *Heinſ.*

Patris

Quaſſare moles? nulla quas ſtruxit manus,
Stridente tardum machina ducens onus;
Sed convocatus vocis & citharæ ſono
Per ſe ipſe turres venit in ſummas lapis.
Hæc ſaxa franges victor? hinc ſpolia auferes,
Vinctoſque duces patris æquales tui?
Matres ab ipſo conjugum raptas ſinu
Sævus catena miles impoſita trahet?
Vt adulta virgo miſta captivo gregi
Thebana nuribus munus Argolicis eat?
An & ipſa palmas vincta poſt tergum datas
Mater triumphi præda fraterni vehar?
Poteſne cives lætus exitio datos
Videre paſſim? mœnibus caris potes
Hoſtem admovere? ſanguine & flamma potes
Implere Thebas? tam ferum & durum geris
Sævumque in iras pectus, & nondum imperas?
Quid ſceptra facient? pone veſanos, precor,
Animi tumores, teque pietati refer.
PO. *Vt profugus errem ſemper? ut patria arcear,*
Opemque gentis hoſpes externæ ſequar?
Quid paterer aliud, ſi feſelliſſem fidem,
Si pejeraſſem? fraudis alienæ dabo
Pœnas; at ille præmium ſcelerum feret?
Iubes abire: matris imperio obſequor.
Da, quo revertar. regia frater mea
Habitet ſuperbus: parva me abſcondat caſa?
Hanc da repulſo. liceat exiguo lare

Penſare

Patris] Coævos patris, id eſt, ſenes. *F.*

Fraterni] De fratre acti. *F.*

Quid ſceptra] Quid quæſo facies ſi quando Rex fueris? *F.*

Si feſelliſſem] Quod fecit Eteocles. *Farn.*

Regia frater mea] Recentiſſima editio admiſit *meus Habitet ſuperba*, hoc ideo quod offendiſſet in excuſis, in ſcriptis omnibus, *mea habitet ſuperba.* Equidem, ſi aliquid mutandum, malim ultimum iſtud, quam medium. magna enim emphaſis in illo *mea.* quippe haud ita dolebit pauperi videre fratrem divitem, quam videre divitem de ſuo. *Grut.*

Conjugi

Penſare regnum, conjugi donum datus
Arbitria thalami dura felicis feram,
Humiliſque ſocerum lixa dominantem ſequar?
In ſervitutem cadere de regno, grave eſt.
IO. *Si regna quæris, nec poteſt ſceptro manus*
Vacare ſævo; multa, quæ poſſunt peti
In orbe toto, quælibet tellus dabit.
Hinc nota Baccho Tmolus attollit juga,
Qua lata terris ſpacia frugiferis jacent,
Et qua trahens opulenta Pactolus vada
Inundat auro rura: nec lætis minus
Mæandros arvis flectit errantes aquas,
Rapiduſque campos fertiles Hebrus ſecat;
Hinc grata Cereri Gargara, & dives ſolum
Quod Xanthus ambit nivibus Idæis tumens:
Hinc, qua relinquit nomen Ionii maris,
Fauces Abydi Seſtos oppoſitæ premit:
Aut, qua latus jam propior Orienti dedit,
Tutamque crebris portubus Lyciam videt:
Hæc regna ferro quære, in hos populos ferat
Socer arma fortis: has paret ſceptro tuo
Tradatque gentes. hoc adhuc regnum puta
Tenere patrem. melius exilium eſt tibi,
Quam reditus iſte. crimine alieno exulas,
Tuo redibis. melius uſus viribus,

Nova

Conjugi] In conjugis opulentæ domum receptus pro uxore heram habeã, imò habeat & inſerviã ſocero. *F.*

Lixa] Nonio, qui ligna vehunt exercitui, *calones*; qui vero aquam ſubminiſtrant; *lixæ*: ipſæ quoque naviculæ quæ ligna ſubvehunt, D. Iſidoro lib. 19 orig. cap. 1. *Delr.*

Inſervitutem] V. 923. Thyeſt. *F.*

Tmolus] Mons Lydiæ à Baccho ſuperatus vitium & croci ferax. *F.*

Pactolus] Lydiæ fl. aureas trahens arenas. *F.*

Mæandros] V. 683. Herc. Fu. *F.*

Hebrus] Fluvius Thraciæ. *F.*

Gargara] Montis Idæ cacumina frumento fertilia. *F.*

Xanthus] Scamander flu. Trojanus. *F.*

Relinquit] Et Helleſpontus dici cœpit. in cujus faucibus Abydus à latere Aſiatico oppoſita eſt Seſto à latere Europæo.

Aut] Aut qua orienti vicinior fluit Xanthus. *F.*

Reditus iſte] Per vim & nefas. *F.*

Lice:

Nova regna nullo ſcelere maculata appetes.
Quin ipſe frater, arma comitatus tua,
Tibi militabit. vade, & id bellum gere,
In quo pater materque pugnanti tibi
Favere poſſint. regna cum ſcelere, omnibus
Sunt exiliis graviora. nunc belli mala
Propone; dubias Martis incerti vices.
Licet omne tecum Græcia robur trahas;
Licet arma longe miles ac late explicet;
Fortuna belli ſemper ancipiti in loco eſt,
Quodcunque Mars decernit. exæquat duos,
Licet impares ſint, gladius: & ſpes & metus
Sors cæca verſat. præmium incertum petis,
Certum ſcelus. Faviſſe fac votis Deos
Omnes tuis: ceſſere, & averſi fugam
Petiere. cives clade funeſta jacent.
Obtexit agros miles. Exultes licet,
Victorque fratris ſpolia dejecti geras;
Frangenda palma eſt. Quale tu id bellum putas,
In quo exſecrandum victor admittit nefas,
Si gaudet? hunc, quem vincere infelix cupis,
Cum viceris, lugebis. infauſtas, age,
Dimitte pugnas. libera patriam metu,
Luctu parentes. PO. *Sceleris & fraudis ſuæ*
Pœnas nefandas frater ut nullas ferat?
IO. *Ne metue; pœnas, & quidem ſolvet graves.*
Regnabit. PO. *Hæcne eſt pœna?* IO. *Si dubitas, avo*

Patri-

Licet] Exercitu & copiis licet ſis numeroſior & inſtructior, imo melior: non tamen numero, non virtuti militum ſemper reſpondet fortuna, ſed anceps belli alea, & κοινὸς ἄρης impares æquat & potentioris ſpem impotentioris ſæpe metui ſubjicit. *F.*

Faviſſe] Hæc ab Euripide ſumſit, ſed melius tractavit. *Delr.*

Frangenda] Non tamen ſincera erit tibi & integra victoria, quia non honeſta. *F.*

Ne metue] Leguntur hæc & abſque interpoſitione perſonæ. ſic. Io. *ne metue: pœnas & quidem ſolvet graves: Regnabit, hæc eſt pœna. ſi dubitas, &c.* Farn.

Patrique] Lajo & Oedipo, quorum ille interfectus, hic, omni ærumnarum genere accumulatus. *F.*

Cadmus

Patrique crede. Cadmus hoc dicet tibi,
Cadmique proles. ſceptra Thebarum fuit
Impune nulli gerere; nec quiſquam fide
Rupta tenebat illa. jam numeres, licet,
Fratrem inter iſtos. PO. *Numero: & eſt tanti mihi*
Cum regibus jacere. IO. *Te turba exulum*
Adſcribo. regna, dummodo inviſus tuis.
PO. *Regnare non vult, eſſe qui inviſus timet.*
Simul iſta mundi conditor poſuit Deus,
Odium, atque regnum. regis, & magni, reor
Odia iſta premere. multa dominantem vetat
Amor ſuorum. *plus in iratos licet.*
Qui vult amari, languida regnet manu.

Inviſa

Cadmus] Regno pulſus & in ſerpentem mutatus. Hercul. Fu. v.392.

Sceptra] Ibi. v. 385. *F.*

Fide] Quod fecit Eteocles. *F.*

Et eſt] Et ego tanti regnum æſtimo; ut vel cum his regibus rex mori velim. *F.*

Te turba] Si hæc tua ſit politice, melior eris exul, quam Rex. *F.*

Dummodo] Quamdiu, ſi modo. porro pro; *regna*, forte legendum, *regnas*. hac mente; quamdiu inviſus tuis regnabis. non rex mihi, ſed exſul videbere. ſane ut mater inviſum eſſe velit filium regem, non convenit, niſi iratæ & convicianti, ut dixi. *Delr.*

Regnare] V. 352. Hercul. Fu. Oed. 703. *F.*

Qui vult amari] Precario regnat & ſubditorum arbitratu, qui amari vult. *Et hi duo verſus in nonnullis libris Iocaſtæ tribuuntur.* F.

Quidam lib. hunc Iocaſtæ verſum tribuunt. mallem cum ceteris Polynici adhuc dari. nam iſte cenſet eum qui velit omnino & pleno cum jure imperare, odioſum eſſe debere ſubditis; qui amari velit, eum non ſuo, ſed ſubditorum arbitratu regni habenas moderari; nec hujuſmodi verum regem, multo minus magnum regem nuncupari poſſe. vult odia nihili fieri. Contra, Iocaſta; imperia dura & quæ pro libidine; non duratura, cito corruere, cito amitti. fruſtra illum & imperite præcepta regibus præſcribere, qui rex nunquam fuerit: exſulibus conſilia melius daturum, qui exſilium pertulerit. Quod ultimum mordax eſt, & iratâ dignum feminâ; aptum potius ad irritandum Polynicem, quam ad inducias ab eo impetrandas. poſſet etiam interſeri Polynicis perſona, ut ille matri, ſalubria ſuadenti, ferociter ſe ſubducat, & neget feminarum eſſe præcepta regnandi tradere. virile id & Regum, non Reginarum: quod à Græcorum moribus non alienum, quibus inſolens feminarum ſceptrum. Hoc irritatam dicto Iocaſtam, in arma ſui ſexus, convitia prorumpere, & filio exſilium exprobrare. tum hic ordo verborum:

Qui vult amari, languidâ regnet manu.

Io. *Inviſa nunquam imperia retinentur diu.*

POL. *Præcepta melius imperi reges dabunt*

Io. *Exſilia tu diſpone.* POL. *Pro regno velim, &c.*

& in

Inviſa nunquam imperia retinentur diu.
IO. *Præcepta melius imperii reges dabunt;*
Exilia tu diſpone. PO. *Pro regno velim*
Patriam, penates, conjugem flammis dare.
Imperia precio quolibet conſtant bene.

* * *

HER-

& in diſceſſu hæc ipſe jam ſecum, non cum matre. atque ita re infectâ, non impetratis induciis, tubæ canunt, manus conſeruntur, frater in fratrem ruit. Sed hæc interiere. *Delr.*

Libri aliquot, fateor, Iambum hunc tribuunt Polynici; quos ſequuntur editores neoterici. verum cur ei minus convenire putem, eſt quod ſupra diſerte autumet, nullum omnino eſſe regem, qui non ſtatim etiam ſit odio. *Grut.*

Præcepta] Quæcunque, inquit, à te dicta ſunt, præcepta ſunt regni: ſed regum eſt, non tuum, iſta edicere. Reges ergo melius præcepta regnandi dabunt, quam tu, qui exulas. Ipſi viderint quomodo diſponant regna ſua: tu (ut modo v. 652.) quomodo in exſilio degas. Tam tibi præcepta exſilii quā illis imperii opus ſunt. *F.*

Imperia] Euripides.:

Εἴπερ γὰρ ἀδικεῖν χρή, τυραννίδος πέρι
Κάλλιστον ἀδικεῖν, τ' ἄλλα δ' εὐσεβεῖν χρεών.

hos verſus auctor eſt Suetonius l. 1. ſic à Cicerone converſos fuiſſe:

Si violandum eſt jus, imperii gratia
Violandum eſt: aliis in rebus pietatem colas.

quæ cum Cæſar Iulius continuo haberet in ore, omnia jura divina & humana, inquit Cicero lib. 1. offic. Pervertit, propter eum quem ſibi opinionis errore finxerat principatum. Merito Ennius ſcripſit:

Nulla ſancta ſocietas, nec fides regni eſt.
Porro ab hoc verſu cetera deſiderantur, ut arbitror, non tam injuria temporis, quàm quia auctor ea non compoſuerit. ſed vel morte præventus, vel aliam ob cauſam extremam huic tragœdiæ manum imponere vel non voluerit, vel non potuerit: certe non impoſuit. *Delr.*

PHI DE LIPS CROY

HERCU-

HERCULES OETÆUS.

Dramatis Perſonæ.

HERCVLES. DEIANIRA.

HYLLVS. IOLE.

ALCMENA. PHILOCTETES.

CHORVS ÆTOLARVM Mulierum. CHORVS OECHALIARVM Virginum.

NVTRIX. LICHAS, muta perſona:

IOLE & CHORVS OECHALIDVM ſunt προσθετικὰ πρόσωπα.

ARGVMENTVM.

Dejanira indigne ferens ſibi prælatam Iolen Euryti regis Oechaliæ filiam, Herculi tunicam mittit imbutam ſanguine Centauri Neſſi ſagitta Herculis Hydræ felle tincta vulnerati; efficaciſſimum credens philtrum præſentiſſimumque amoris remedium, quod illam monuerat moriens Neſſus. Quam ſimul ac induiſſet in Cenæo Eubœæ promontorio ſacrificaturus Hercules, ignem concipit virus, veſtiſque corpori adhærentis æſtus carnem, oſſa interiora abſumit. Neſſi fraude intellecta ſibi mortem conſciſcit Dejanira. Hercules, interfecto Licha qui munus lethale attulerat, mandat Philoctetæ (cui moriens arcum & ſagittas tradit) extrui ſibi in monte Oeta pyram, in qua ſe cum clava ac leonis pelle cremat. Alcmenæ denique matri apparet, ipſamque conſolatur jam in cœlitum numerum aſcriptus.

ACTUS PRIMUS.

HERCVLES.

Scena hæc prima cum choro ſeq. in Eubœa ſtatuitur, ubi, *Hercules in Cenæo promontorio ſacrificaturus, vota de cœlo, quod rebus geſtis (quas enumerat) meruiſſe ſe gloriatur, concipit.* reliquæ Tragœdiæ ſcena eſt Trachine.

Sator Deorum, cujus excuſſum manu
Vtraque Phœbi ſentiunt fulmen domus,
Secure regna: protuli pacem tibi,
Quacunque Nereus porrigi terras vetat.

 Non

Non eſt tonandum. perfidi reges jacent,

Savi

HERCULES OETÆUS] In hac tragœdia duo chori, alter Occhalidum virginum, alter Ætolarum mulierum. Iole & chorus Occhalidum virginum, ſunt προτατικὰ πρόσωπα. Scena Trachine, ut apud Sophoclem. *Scalig.*

Licet noſter hac tragœdia eam Sophoclis, quæ τραχίνιαι inſcribitur, imitatus fuerit : inſcriptionem tamen ab Euripide maluit accipere. quia illa Sophoclea reprehenſione non vacat, ſi Scaligero patri lib. 3. de arte poët. cap. 97. credimus. Porro ex hac Senecæ tragœdia Martiranus Coriolanus multa in tragœdiam ſuam, Chriſtum tranſtulit. *Delr.*

Tragœdia, quam ex Sophoclis Trachiniis adumbravit autor. Chorus primus eſt Oechalidum captivarum : reliqui Trachiniarum. Scena Sophoclis eſt Trachine. Hercules enim ex Eubœa advehitur. Hic, primo ſcena in Eubœa ſtatuitur. Unde Hercules ad Cenæum promontorium pergit. Hæc enim dicit προλογίζων,

—— vos pecus rapite ocyus,
Qua templa tollens ara Cenai Iovis
Auſtro timendũ ſpectat Euboicũ mare.

Sed & ſequens chorus eſt ibidem. Ibi enim iſta habes :
(cus
Stamus nunc patriæ mœnibus. heic lo-
Et ſylvis dabitur.

Item paulo poſt :
Ad Trachina vocor, ſaxa rigentia,
Et dumeta jugis horrida torridis,
Vix gratum pecori montivago nemus.

Reliqua Trachine fiunt : niſi quæ δι᾽ ἐπαγγελίας narrantur. Ἀνοικονομησία ſumma eſt. Hyllus ex Eubœa venit in Theſſaliam, Trachina uſque; & quæ Herculi ſacrificanti in Cenæo promontorio evenerint, refert. Cum in ipſo conſtitutionis principio, nondum ſacrificaret, ac ne in loco quidem eſſet Hercules. Cogita jam, quantum ſit iter ex Eubœa Trachina uſque, quæ ſub Oeta eſt. Sed præclare nos ludit. Nam cum Herculem in Eubœa primo poſuerit, tamen in Oeta comburit, & tribus tantum verſibus advectum fuiſſe indicat. Quod quidem iter ſemel ut conficiatur, triplo majore opus eſt tempore, quam Tragœdiæ eſt ambitus. Ideoque multum refert, qualem tibi fabulam ſumas. Quædam enim ipſe Sophocles evadere non potuit. Quippe aliud eſt vitium τῆς ὕλης quod eſt in ſubjecto : aliud peccatum poëtæ, quod in conſtitutione eſt. Apud Græcum, ſemel in dolore Herculi tribuitur ῥῆσις prolixa: cujus divinitas omnem poëticum conatum excedit. Idque non niſi in fine. Hic Iovis ille filius, membra dum dilaniat ſua, trecentos & amplius verſus declamat. Et in occupatione tam moleſta, multa dicit, quæ vix ocioſus declamator in ſchola effunderet. Græci oratio, tota eſt frugalis, ſobria, caſta, & quæ ne leviſſimam quidem περιεργίας ſuſpicionem admittit. Hic non modo plurima redundant, ſed & ſæpe repetuntur. Senſus præſertim uſque ad nauſeam. Deianiræ à Græco mores tribuuntur matronales. Hic perpetuo furit. Itaque cum ſæpe mortem marito eſſet minata, poſt tot minas, amoris remedium mittit. Poſtea nuncio accepto, plane diſſimilis eſt ſui : graviora enim optaverat. Et tamen mortem ſibi infert. Ergo nota τὸ ἀνώμαλον τοῦ ἤθους. quod Euripides quoque in Iphigenia in Aulide manifeſte commiſit. Sicut ſupremus doctor Ariſtoteles vere obſervat. Cæterum hoc non eſt ferendum, quod tale ἦθος tribuit Deianiræ, quo τὸ πάθος univerſi dramatos evertitur. Nam dum furit, inter alia hæc illi excidunt,

Maxi-

Sævi tyranni. fregimus, quidquid fuit

Tibi

Maximum fieri ſcelus
Et ipſa fateor: ſed dolor fieri jubet.

Ac deinde fatetur, ſe de morte mariti cogitare:

—— quid ſtupes ſegnis furor?
Scelus occupandum eſt. perge dum fervet manus.

NUT. *Perimes maritum?*
DE. *Pellicis certe mea.*

Deinde fatetur, veſtem, quam mittit, malum eſſe.

Altrix, fatebor: Neſſus eſt autor mali.

Quanto apud Græcum divinius. Primo enim negat ſe iraſci viro poſſe, ſed dolere injuriam ab ipſo ſibi factam, quod in ædes, quaſi donum aliquod, pellicem ſibi miſerit, ſecundo iterum teſtatur, deteſtari ſe non tantum omne ſcelus ſed & ſceleſtos:

Κακὰς δὲ τόλμας μήτ' ἐπισταίμην ἐγὼ,
Μήτ' ἐκμάθοιμι, τάς τε τολμώσας στυγῶ.

Tertio, poſtquam miſit, pavet, trepidat, pallet, ne quid ſe indignum fecerit. Digna igitur commiſeratione, & cum luget & cum moritur. Alter vero dat operam, ut commiſeratione Deianira fruſtraretur, ipſe in Tragœdia excideret. Nam aut omnia falſa ſunt, quæ ſub initium dicuntur Ethicorum tertii, aut nemo dignus eſt commiſeratione, qui & ſponte & libenter improbe agit. Cum hanc nullæ actiones moveant, præter improbas, quæ proprio cũ damno fiant. καὶ γὰρ τὰς μὲν ἑκουσίως γινομένας ἀγαθὰς ἐπαινοῦμεν, τὰς δὲ ἑκουσίως πονηρὰς ψέγομεν. τὰς δὲ ἀκουσίως πονηρὰς οὐ ψέγομεν, ἀλλὰ συγγνώμης ἀξιοῦμεν. τὰς δὲ ἀκουσίως πονηρὰς καὶ ἐπὶ βλάβῃ τῶν ποιούντων γινομένας, ἐλέου ἀξίας ἡγούμεθα, ait præclarus ibi autor. Jam ex machina diſſolvit drama, in qua nulla eſt ἀμηχανία. Nihil enim opus erat matris cauſa apparere Herculem, cum per ſe ſoluta eſſet actio. Et hanc partem non deſumpſit è Trachiniis, in qua ante mortem Hercules quæcunque agenda ſunt abſolvit, ſed è Philoctete ejuſdem. In qua plane ad machinam eundum erat, cum non poſſet ope humana flecti Philoctetes. Ideo apparet ille, & hunc nodum ſecat. Alcmenæ perſonam optime omiſit Græcus. Nam quæ verba digna inveniri poterant? Hic ubique ſublimitatem quæſivit. Et vix drama invenias, quod æque aſſurgeret, niſi tumeret. Paſſim tamen multa occurrunt, quæ ſublimitatis φαντασίαν habent. Neque raro ſententiæ, nihil minus quam humiles, affectatione acuminis exareſcunt. Sermo arguit, longe poſt reliquas ſcriptam, quæ in corpore iſto extant. Multa ἰδιωτικὰ, indigna Seneca utroque, & nihil minus quam Latina, occurrunt. ſicut infra prolixe probamus. Fruſtra inſcriptionem tantopere commendat Cæſar Scaliger. Melius enim *Hercules in Oeta* dixiſſet. Sicut *Oedipus in Colono*. Non enim ego, cladem Craſſi ſi tractem, & hinc drama conficiam, *Craſſum Parthum* inſcribam, ſed *in Parthis*. Et, *Pompejum in Ægypto*. cujus conſtitutio eſſe poſſet, qualis Æſchyli Perſæ. Ita *Iphigenia in Aulide*, *in Tauris*. *Philoctetes in Lemno*, *in Troia*. Ita *Septem ad Thebas*. non *Thebani ſeptem*. cum, excepto Polynice, nemo è ducibus Thebanus eſſet. Male ergo vulgus, *Septem Thebana*. Cicero quoque παχυλῶς, *Oedipum Coloneum* dixit. Herculem Oetæum Euripidis qui adducat, non meminimus. quod vult vir magnus. Neque ſic inſcripſiſſe putamus. Multæ enim ſunt ab ineptis. Et hoc ſæpe antiqui monuerunt. *Heinſ.*

Vtraque] Oriens & Occidens. *Vel* utrumque hemiſphærium. *F.*

Porrigi terras] Cingens & coërcens

mare

Tibi fulminandum. ſed mihi cœlum, parens,
Adhuc negatur? parui certe Iove
Vbique dignus: teque teſtata eſt meum
Patrem noverca. quid tamen nectis moras?
Numquid timemur? numquid impoſitum ſibi
Non poterit Atlas ferre cum cœlo Herculem?
Quid aſtra, genitor, quid negas? mors me tibi
Certe remiſit. omne conceſſit malum,
Quod terra genuit, pontus, aër, inferi.
Nullus per urbes errat Arcadicas leo.
Stymphalis icta eſt. Mænali nulla eſt fera.
Sparſit peremptus aureum ſerpens nemus.
Et Hydra vires poſuit. & notos Hebro
Cruore pingues hoſpitum fudi greges:
Hoſtiſque traxi ſpolia Thermodontiæ.
Vidi regentem fata; nec tantum redii,
Sed trepidus atrum Cerberum vidit dies,
Et ille ſolem. nullus Antæus Libys

mare terram inſtar cinguli dicit; *quacunque.* nam Hercules orbem peragravit, ut pacem orbi pararet. Seneca l. 1. de benefic. *Hercules nihil ſibi vicit. orbem terrarum tranſivit, non concupiſcendo, ſed vindicando. Quid vinceret malorum hoſtis, bonorum vindex, terrarum mariſque pacator?* Delr.

Parui] Apparui. *F.*

Teque] Quin ipſa Iuno teſtatur me approbaſſe te patrem. vid. Herc. Fu. v. 36. quo reſpicit. ut &

Numquid] Ad v. 46. Herc. Fu. *F.*

Numquid] Numquid ego in cœlum relatus nimio pondere prægravans urgebo Atlanta cœlum humeris ſuſtinentem? *F.*

Mors] Non me detinuit infernus ſed remiſit, ut ad te venirem. *F.*

Conceſſit] Abiit, ceſſit. Al. legunt *omne cum ceſſit malum.* F.

Quod] Herc. Fu. 30. *F.*

Leo] Herc. Fu. 223. *F.*

Stymphalis] Herc. Fu. 243. *F.*

Mænali] Cerva. Herc. Fu. 221. *F.*

Serpens] Draco vigil cuſtos hortorum Heſperidum. Herc. Fu. 238. *F.*

Hydra] Herc. Fu. 240. *F.*

Hebro] Thraciæ amnis, cui Homerus Iovem patrem tribuit, cum, cæteri fluvii dicantur Oceani filii. vide verſ. 623. *Delr.*

Greges] Thracios equos Diomedis. Herc. Fu. 225. *F.*

Thermodontiæ] Amazonis, Hippolytes. Herc. Fu. 245. & 820. *F.*

Regentem] Plutona, mortis dominum. Herc. Fu. 720. *F.*

Trepidus] Herc. Fu. 595. & 542. *F.*

Antæus] Neptuni ex terra fil. gigas, Tingitaniæ rex hoſpites ſecum palæſtra certare provocans cogenſque occidit, quem Hercules cum animadvertiſſet laſſum tactu terræ recreati pectori aſtrictum expirare coëgit. *F.*

Animam reſumit. cecidit ante aras ſuas
Buſiris. una eſt Geryon ſparſus manu.
Tauruſque populis horridus centum pavor.
Quodcunque tellus genuit infeſtum, occidit,
Meaque fuſum eſt dextera. iratis deis,
Non licuit eſſe. ſi negat mundus feras,
Animum noverca, redde nunc gnato patrem,
Vel aſtra forti. nec peto ut monſtres iter.
Permitte tantum, genitor; inveniam viam.
Vel ſi times, ne terra concipiat feras;
Properet malum quodcunque, dum terra Herculem
Habet, videtque. nam quis invadet mala?
Aut quis per urbes rurſus Argolicas erit
Iunonis odio dignus? in tutum meas
Laudes recepi. nulla me tellus ſilet.
Me ſenſit Vrſæ frigidum Scythicæ genus,

Induſ-

Cecidit] Herc. Fu. 484. *F.*

Vna eſt] Mei unius, cum ipſe tricorpor eſſet. *F.*

Tauruſque] Herc. Fu. 229. & Agam. 827. *F.*

Populis horridus] Iratus Neptunus taurum Cretenſibus immiſerat: quia Minos, ejus beneficio late mari imperans, nihilo quam ceteris diis majorem ſibi honorem habuiſſet. eum taurum ab Hercule in Creta occiſum Claudianus teſtatur · alii in Peloponneſo necatum volunt. forte quia, ut conſtat, è Creta in Peloponneſum trajecit. Pauſanias, in Atticis: καὶ τοῦτον οἱ κρῆτες τὸν ταῦρον ἐς γῆν πέμψαι σφίσι Ποσειδῶνα φασίν, ὅτι θαλάσσης ἄρχων Μίνως τῆς Ἑλληνικῆς, οὐδενὸς Ποσειδῶνα ἦγεν ἄλλου θεοῦ μᾶλλον ἐν τιμῇ. κομισθῆναι μὲν δὴ τὸν ταῦρον τοῦτον φασὶν ἐς Πελοπόννησον ἐκ Κρήτης, καὶ Ηρακλεῖ τῶν δώδεκα καλουμένων ἕνα καὶ τοῦτον γενέσθαι τῶν ἄθλων. non eſt igitur facile judicare de Creta an Peloponneſo loquatur Seneca: cum utraque centum urbes habuerit. *Delr.*

Iratis] Monſtra quippe deorum ira terris immiſſa ſuſtuli. *F.*

Si negat] Si terra non alia ſuſtineat perferre monſtra, nec tamen Iuno ira deſiſtat placarique velit: quid obſtat quo minus reddar cœlo, jure paternæ hereditatis, Iovis filius; vel in virtutis præmium, monſtrorum domitor? *Farn.*

Properet] Properet edere. *F.*

Quis invadet] Quis niſi Hercules τὰ φοβερὰ occupabit? quis ſe ultro periculis offeret? al. *invideat*. minus recte. *F.*

In tutum] Non perituras laudes. *Farn.*

Scythicæ] Reponit Ioſ. Scaliger. *Scythiæ*, ut ſenſus & ordo ſit *frigidum genus Scythiæ ſubditum Vrſæ.* Heinſius legit *Scythicæ gelu.* F.

Phœbo

Induſque Phœbo ſubditus, Cancro Libys.
Te, clare Titan, teſtor; occurri tibi
Quacunque fulges, nec meos lux proſequi
Potuit triumphos. Solis exceſſi vices.
Infraque noſtras ſubſtitit metas dies.
Natura ceſſit. terra defecit gradum.
Laxata per me nox, & extremum Chaos
In me cucurrit. inde ad hunc orbem redii,
Vnde retro nemo. tulimus Oceani minas,
Nec ulla valuit quatere tempeſtas ratem,
Quacunque preſſi. pars quota eſt, quam proſequor?
Iam vacuus æther non poteſt odio tuæ
Sufficere nuptæ; quaſque devincam feras
Tellus timet concipere, nec monſtra invenit.
Feræ negantur. Hercules monſtri loco
Iam cœpit eſſe. quanta nunc fregi mala,
Quot ſcelera nudus? quidquid immane obſtitit,
Solæ manus ſtravere. nec juvenis feras
Timui, nec infans; quidquid eſt juſſum, leve eſt.
Nec ulla nobis ſegnis illuxit dies.
O quanta fudi monſtra, quæ nullus mihi
Rex imperavit! inſtitit virtus mihi
Iunone pejor. ſed quid impavidum genus

Feciſſe

Phœbo] Orienti ſoli. *F.*

Cancro] Cancri tropico ſubditus Afer. *F.*

Quacunque] In Oriente ſeu Occidente. *F.*

Nec meos] Neque lux tua proſequi potuit me ad Tartara penetrantem. *Farn.*

Vices] Curſus, limites per vices obeundos. *F.*

Infraque] Itane? de ſuis columnis hoc gloriabundus, an de ad inferos deſcenſu? F.

Defecit] Non ſuppeditavit mihi ubi ſiſterem. alii malunt *gradu*, alii *deſeruit gradum*, id eſt, dehiſcens deſcenſum reditumq; mihi præbuit. *F.*

Nox] Tenebrarum regio, Tartarus. *F.*

Extremum] Mihi objectum eſt Chaos. Herc. Fu. 609. Thyeſt. 830. *Farn.*

Nec ulla] Herc. Fu. 320. *F.*

Proſequor] *Perſequor* eſt in nonnullis autographis. *Delr.*

Tuæ nuptæ] Junoni. *F.*

Monſtri] Nullo labore domiti. *F.*

Infans] Herc. Fu. 213. *F.*

Nullus] Nullus Euryſtheus. Herc. Fu. 35. & infr. v. 1795. *F.*

Sed quid] Sed quid prodeſt genus humanum metu monſtrorum liberaſſe,

Feciſſe prodeſt; non habent pacem dei.
Purgata tellus omnis, in cœlo videt
Quodcunque timuit. tranſtulit Iuno feras.
Ambit peremptus Cancer ardentem plagam,
Libyæque ſidus fertur, & meſſes alit.
Annum fugata tradit Aſtræa leo.
At ille jactans fervidam cœlo jubam
Auſtrum madentem ſiccat, & nimbos trahit.
Invaſit omnis ecce jam cœlum fera,
Meque anteceſſit. victor è terris meos
Specto labores. aſtra portentis prius
Feriſque Iuno tribuit, ut cœlum mihi
Faciat timendum. ſparſerit mundum licet,
Cœlumque terris pejus, ac pejus Styge
Irata faciat; dabitur Alcidæ locus.
Si poſt feras, poſt bella, poſt Stygium canem
Nondum aſtra merui, Siculus Heſperium latus
Tangat Pelorus; una jam tellus erit:
Illinc fugabo maria, ſi jungi jubes.
Committat undas Iſthmus, & juncto ſalo

Nova

raſſe, cum illa in cœlum Juno tranſtulerit? F.

Cancer] Thyeſt. 852. F.

Ardentem] Zonam torridam. F.

Alit] Calore maturat. F.

Annum] Sol Leone egreſſus intrat Virginem. F.

Aſtræa] Thyeſt. 855. F.

Ille] *Horrenteſque jubas & fulvum cerne leonem, Hunc ubi contigerit Phœbi violentior axis, Accenſa in Cancro jam tum geminabitur æſtas, Tunc lymphæ tenues, tunc eſt triſtiſſima tellus.* F.

Siculus] Siciliam Italiæ contiguam reddam: uti olim fuit priuſquam *vi pontus & undis Heſperium Siculo latus abſcidit.* F.

Hæc eſt hujus loci ſententia: ſi poſt tot exantlatos labores nondum merui ut in cœlum transferar, majus opus aggrediar. Siciliam Italiæ, fugato quod interjacet freto, conjungam: quemadmodum olim conjuncta fuit, cum una continens erat. ita tamen ſi hoc tibi, genitor, videbitur. Si vero non terras conjungi, ſed maria confundi & commiſceri jubes, Iſthmon Corinthium perfodiam. quare verſus hos ſic olim recenſebam:

Si poſt feras, poſt bella, poſt Stygium canem
Nondum aſtra merui, Siculus Heſperium latus
Tangat Pelorus; ut una cum tellus erat,
Illinc fugabo maria. Si jungi jubes;
Committat undas, &c. Delr.

Pelorus] Unum è tribus Siciliæ promontoriis, quod Italiam ſpectat. F.

Committat] Iſthmo Corinthio perfoſſo, Ægæum Ionio miſcebo mare. F.

Vallibus

Nova ferantur Attica puppes via.
Mutetur orbis. vallibus currat novis
Iſter, novaſque Tanais accipiat vias,
Da da tuendos, Iuppiter, ſaltem deos:
Illa licebit fulmen à parte auferas,
Ego quam tuebor: ſive glacialem polum,
Seu me tueri fervidam partem jubes,
Hac eſſe ſuperos parte ſecuros puta.
Cirrhæa Pæan templa, & æthereàm domum
Serpente cæſo meruit. at quoties jacet
Python in Hydra? Bacchus & Perſeus deis
Iam ſe intulere. ſed quota eſt mundi plaga
Oriens ſubactus? aut quota eſt Gorgon fera?
Quis aſtra gnatus laudibus meruit ſuis
Ex te & noverca? quem tuli, mundum peto.
Sed tu comes laboris Herculei Licha,
Præfer triumphos, Euryti victos lares,
Stratumque regnum: vos pecus rapite ocyus,
Qua templa tollens ara Cenæi Iovis
Auſtro timendum ſpectat Euboicum mare.

CHO-

Vallibus] Alveis. F.

Iſter] Thyeſt. 375. F.

Tanais] Scythiæ fl. F.

Securos] A feris quas Iuno in cœlum tranſtulir. F.

Cirrhæa] Cultnm oraculumque Delphicum (Oed. 269.) & cœlum meruit Apollo, interfecto uno Pythone.

Pæan templa] Apollo παιὼν aut παύων τὰς ἀνίας. *Vel* acclamatione Latonæ ἰὲ παῖ cæſo Pythone. F.

Hydra] Numeroſo malo, & binis ſingulo amputatore pullulãte capitibus.

Oriens] A Baccho ſubactus Oed. 114. & 424. F.

Gorgon] Meduſa à Perſeo devicta. Med. 829. F.

Triumphos] Inſignia victoriæ & imagines. F.

Templa] Cum abſurde dicatur, *ara templum tollere.* Ioſ. Scal. legendum conjicit *acra. Cen.* i. acron Cenæon. Nec vana eſt Cl. Rutgerſii conjectura. *Acta Cenæi Iovis*, valde ſc. fulta autoritate gemina, Sophoclis in Trachiniis, & Æſchyli, citante Strabone l. 10. Vide ipſum Rutg. l. 2. c. 6. Var. lect. F.

Cenæi Iovis] Cui templum & cultus in Cenæo Eubœæ promontorio.

Diſſentit ab aliis Scholiaſtes Sophoclis tradens tum demum templum Cenæo Iovi ab Hercule erectum: cum tamen ipſe Sophocles ſignificet jam ædificatum. Ovid. 9. Metamorph.

Victor ab Oechaliâ Cenæo ſacra parabat
Vota Iovi —— Delr.

Auſtro,] Auſtro flante. alii leg. *Aſtro.* exponuntque *Arturo* qui Euboico mari dominatur. Æn. 11. *Scit triſte Minervæ Sidus & Euboicas cautes.* F.

Par

CHORVS OECHALIDVM Virginum.
IOLE.

Iole choro Oechalidum miſta patriæ excidium, ſuorum internecionem, ſuam denique ſervitutem plangit.

PAr ille eſt ſuperis, cui pariter dies
Et fortuna fuit. *mortis habet vices*,
Lente cum trahitur vita gementibus.
Quiſquis ſub pedibus fata rapacia,
Et puppem poſuit liminis ultimi,
Non captiva dabit brachia vinculis,
Nec pompæ veniet nobile ferculum.
Nunquam eſt ille miſer, cui facile eſt mori.
Illum ſi medio decipiat ratis
Ponto, cum Borean expulit Africus,
Aut Eurus Zephyrum, cum mare dividunt,
Non puppis laceræ fragmina colligit,
Vt litus medio ſperet in æquore.
Vitam qui poterit reddere protinus,

Solus

P*Ar ille eſt ſuperis*] Hemichoria prima habet choriambicos, & eſt vox Chori: altera anapæſticos, & eſt querela Ioles: finis Chori eodem genere metri clauditur. Ponuntur hæc conjunctim, quaſi ſcenæ unius loco. *Fabr.*

Cui pariter] Cujus vita ſimul cum fortunæ felicis exitu deſinit. F.

Mortis] Vita in miſeriis acta mors eſt. F.

Sub pedibus] *Subjecit pedibus*, contempſit mortem & Charontis cymbam. F.

Nec pompæ] Neque ut ſpectaculum exornabit victoris hoſtis triumphum. F.

Nobile ferculum] Non ducetur in triumpho. ferculum, inquit Placiades, eſt miſſus carnium. Sed hoc loco ponitur pro inſtrumento, quo ſpolia ſuſpendebantur, ut Livius uſurpavit lib. 1. his verbis: Inde exercitu victore reducto, ipſe cum factis vir magnificus, tum factorum oſtentator haut minor, ſpolia ducis hoſtium cæſi ſuſpenſa, & fabricato ad id apte ferculo, gerens in Capitolium, &c. Nec enim audiendus eſt Nicol. Perrottus, in verbo Feretrius Juppiter, qui apud Livium non *ferculo*, ſed *feretro* legendum exiſtimat; & errat Oliverius Arziganenſis, in commentariis in Valerium Maxim. in hanc ſententiam inclinans. Aſconius Pedianus, Ferculis, inquit, ſigna ante triumphantem vehi per pompam ſolebant. *Delr.*

Nunquam] Vid. 3 Chor. tertium. *Agamem.* v. 585. F.

Ratis] Fracta, hians, ſatiſcens. F.

Mare] Maris dominium inter ſe venti victores partiuntur. F.

 Nos

Solus naufragium non poterit pati.
Nos turpis macies & lacrymæ tenent,
Et crinis patrio pulvere ſordidus.
Nos non flamma rapax, non fragor obruit.
Felices ſequeris Mors, miſeros fugis.
Stamus, nec patriæ mœnibus heu locus,
At ſilvis dabitur; lapſaque ſordidæ
Fient templa caſæ. jam gelidus Dolops
Hac ducet pecudes, qua tepet obrutus,
Strata qui ſuper eſt Oechaliæ, cinis.
Illo Theſſalicus paſtor in oppido
Indocta referens carmina fiſtula,
Cantu noſtra canet tempora flebili.
Et dum pauca Deus ſecula contrahit,
Quæretur, patriæ quis fuerit locus.
Felix incolui non ſteriles locos,
Nec jejuna ſoli jugera Theſſali.
Ad Trachyna vocor, ſaxa rigentia,
Et dumeta jugis horrida torridis,
Vix gratum pecori montivago nemus.

At ſi

Nos turpis] Quæ turpem vitam per ſervitutem prætulimus morti honeſtæ. F.

Felices] Idem in Troade dicit Hecuba. *Delr.*

Stamus] Legendum: *Stamus nunc patriæ mœnibus, heic locus At ſiluis dabitur, &c.* Sciendumque quod ſupra monui, & quod confirmat v. 136. infra. hunc chorum cum Scena præcedente (è qua plerunque elicitur pendetque chorus ſubſequens) in Eubœa ſtatui. Patria (inquit) in qua nunc ſumus mox in ſylvas abibit, templa in caſas. F.

Gelidus] Namque ad Pindum in Phthia extrema habitant Dolopes pop. Theſſal. F.

Oechaliæ] Oechaliæ plures, Euſtathio quinque, hic de Eubœæ, quæ dicta Euryti, vide Strabonem l. 10. *Delr.*

Indocta fiſtula] *Calamo agreſti*, ut ait Virgilius. paſtoritiam ſiſtulam Tibullus, *garrulam*; alii *ſtridulam* vocant; à Græcis σύριγξ propter ſibilum; ex cicutis, avenis, calamis, vel arundinibus conficiebatur, ſingulis primo tubulis, mox binis, tandem ſeptenis cohærentibus, & conglutinatis cera & lino vel ſetis; ita, ut qua ori inferebantur, æquales eſſent; qua ſonus & ſpiritus efferebatur, alæ inſtar, inæquales. ita Scalig. art. poët. lib. 4. *Delr.*

Iejuna ſoli] Unus m. ſ. liber habet: *jejuna Pholi*, &c. ut de Pholoë monte locutus fuerit. *Delr.*

Trachyna] Urbem Theſſaliæ ab Hercule in aſpero & ſaxoſo ſolo conditam Troad. v. 816. F.

Pecori] Capris. aut etiam capreis. *Farn.*

At ſi

At ſi quas melior ſors famulas vocat,
Illas aut volucer transferet Inachus;
Aut Dircæa colent mœnia, qua fluit
Iſmenus tenui flumine languidus.
Heic mater tumidi nupſerat Herculis.
Quæ cautes Scythiæ, quis genuit lapis?
Num Titana ferum te Rhodope tulit,
*Te præruptus Athos, te * fera Caſpia,*
Quæ virgata tibi præbuit ubera?
Falſa eſt de geminis fabula noctibus,
Æther cum tenuit ſidera longius,
Commiſitque vices Lucifer Heſpero,
Et ſoles vetuit Delia tardior.
Nullis vulneribus pervia monſtra ſunt.
Ferrum ſenſit hebes; lentior eſt chalybs.

In nudo

At ſi] Quod ſi quæ noſtrum melioris ſoli dominum ſortitæ fuerint. *Farn.*

Transferet] Ad urbes Inachias, i. Argos Mycenaſve transferet. F.

Dircæa] Thebas Bœotiæ, à Dirce fonte. Theb. 126, F.

Mater] Alcmena nupta Amphitryoni. F.

Quæ cautes] Γλαυκὴ δέ σε τίκτε θάλασσα Πέτραι τ᾽ ἠλίβατοι, ὅτε τοι νόος ἐστὶν ἀπηνής. Iliad. π. *duris genuit te cautibus horrens Caucaſus,*

* *Hyrcanæque admorunt ubera tigres.*

Titana] Aliquiſne de Titanum genere, & in rupe quapiam ſeu monte genitus; Rhodope ſc. aut Atho? *Farn.*

Athos] Med. v. 719. F.

Virgata] Maculis diſperſa. F.

Falſa] Neque enim verum eſt Iovem gemina noctis opera te genuiſſe. Herc. Fu. 24. Agamem. 809. F.

Commiſitque] Continuatis nullo die intermedio noctibus, loco Luciferi, qui mane debebat oriri, manſit Heſperus dux noctis, ejus vices fungens. loquitur quaſi de diverſis ſtellis, cum una ſit, pro diverſis functionibus diverſa nomina ſortita. *Delr.*

Et ſoles] Luna tardius progreſſa non ceſſit diei. F.

Nullis vulneribus] Ita Pall. omnes. Lipſii ms. *membra*, quod jam editiones poſteriores occupat, non meam: veritus fidem habere unico teſti, cum ſuus ſit utcunque ſenſus ſcripturæ receptæ. nam ut placet Scholiaſti veteri, vult verſus iſte Herculem eſſe monſtrum, quod vel Athos vel Rhodope protulerit: idque eo probat, quod ut monſtra nullis ſunt vulneribus pervia; ſic nec ipſe ſit. *Grut.*

Pervia] Penetrabilia. F.

Chalybs] Non diſtincta metalli ſpecies, ut perverſe quidam, ſed ferri, purioris, ſincerioris, & durioris ſpeciei, certa quadam temperatura conſtans: nonnihil ut puto diverſum à στόμωμα, quod ipſum quoque certa ferri temperatura eſt, juxta Ariſtotelem lib. 4. Meteor. *Delr.*

Scythica

In nudo gladius corpore frangitur,
Et ſaxum reſilit, fataque negligit,
Et mortem indomito corpore provocat.
Non illum poterant figere cuſpides,
Non arcus Scythica tenſus arundine,
Non quæ tela gerit Sarmata frigidus:
Aut qui ſoliferæ ſuppoſitus plagæ
Vicino Nabathæ vulnera dirigit
Parthus Cnoſſiacis certior ictibus.
Muros Oechaliæ corpore propulit.
Nil obſtare valet: vincere quod parat,
Iam victum eſt. quota pars vulnere concidit?
Pro fato potuit vultus iniquior,
Et vidiſſe ſat eſt Herculeas minas.
Qui vaſtus Briareus, qui tumidus Gyges
Supra Theſſalicos conſtitit aggeres,

Vt cœlo

Scythica] Herc. Fu. 1126. F.

Sarmata] Herc. Fu. 538. F

Soliferæ] Orientali ſeu Auſtrali. F.

Nabathæ] Incolæ Arabiæ Petreæ. verum diſplicet tum ἀγεωγραφία, tum locutio parum Latina. F.

Dionyſ. & alii Græci ſine aſpiratione Ναβαθαῖοι. Tamen quia & hæc vox ab Hebræis manavit, dicti enim Nabathæ á Nebajoth ſeu Nabajoth נביות filio Iſmaëlis Geneſ. 25. & tota regio ab Euphrate uſque ad mare rubrum. magna ſcilicet Arabiæ portio, Nabajoth ſeu Nabathena. נביות Iſaiæ 60. non vereor non ſequi Græcos, & conſuetudinem vulgatam retinere. Porro cum ad Euphratem uſque Nabathæi ſe porrigant, merito illis vicinos dixit Parthos. Moguntin. *vicinus*. non muto. *Delr.*

Cnoſſiacis] Cretenſibus. Herc. Fu. 18. qui ſagittandi peritiſſimi. Hippol. 812. F.

Corpore] Inermis, abſque machina. F.

Pro fato] Ea vis & virtus Herculis, ut vultus ejus iratior, ſit pro fato: & vidiſſe ejus minas, ſufficiat in mortem. Oculi & verba ejus, telum. F.

Qui vaſtus] Quid ipſi Briareus & Gyges, qui diis bellum intulerunt, non mirum eſt ſi victi riguerint hoc vultu Herculis irati. F.

Porro pro *quo* bis in hoc carmine, ceteri fere codices; *qui v. B. qui t. G.* ſed Georgius maluit; *quo*, & non deſunt m. ſ. qui habent; *quo*. & ſententia non incommoda. Quid mirum, inquit, nos victos irato Herculis aſpectu, timidas mulierculas; quo aſpectu ipſimet Briareus, ejuſque frater Gyges præ metu obriguerunt, quando vidêre Gigantes, ſocios ſuos, in Phlægra ſuperantem. *Delr.*

Briareus] Ἑκατόγχειρος Αἰγαίων. *Farn.*

Gyges] Gigas Briarei frater, terræ fil. F.

In omnibus apographis legitur *Gygas*. unde poſſit videri legendum *Gyas*, ſicut apud Horatium Muretus

& Lambi-

Vt cœlo inſereret vipereas manus,
Hoc vultu riguit. commoda cladibus
Magnis magna patent. nil ſupereſt mali.
Iratum miſera vidimus Herculem.
IOL. *At ego infelix, non templa ſuis*
Collapſa deis, ſparſoſve focos,
Natis miſtos arſiſſe patres,
Hominique deos, templa ſepulchris;
Nullum querimur commune malum.
Aliò noſtras fortuna vocat
Lacrymas. alias flere ruinas
Mea fata jubent. Quæ prima querar?
Quæ ſumma gemam? pariter cuncta
Deflere juvat. nec plura dedit
Pectora tellus, ut digna ſonent
Verbera planctu. me vel Sipyli

Flebile

& Lambinus repoſuerunt ex Apollodori bibliotheca. retineo tamen *Gyges*, quam vocem Heſiodus, Apollonii Scholiaſtes, Higynus, Capitolinus, & Priſcianus agnoſcunt. Ovidius quoque cecinit:

Centimanum Gygen, ſemibovemque virum.

Idem 2. Amorum:

Auſus eram memini cœleſtia dicere bella,
Centimanumque Gygen, & ſatis oris erat.

Faſtor. lib. 5.

Quid gravius victore Gyge captiva tuliſſem?

unde apparet inane eſſe quod Dion. Lambino ad od. 17. lib. 2. carm. Horatii ſcrupulum injecit. patet namque idem quod in aliis nominibus propriis uſu venire ſolet, in hoc nomine quoque veriſimiliter contingere; ut *Gyges* priorem ſyllabam modo corripiat, modo producat. Quare non video cur in Horatii odis tantopere *Gyas* pro *Gyges* juvet reponere. potuit facilius unius Apollodori liber vitiari; quam omnia Heſiodi, Apollonii Scholiaſtæ, Ovidii, Higyni Capitolini, & Priſciani exemplaria. *Delr.*

Aggeres] Montes Pelion, Oſſam, Olympum accumulatos. Hercul. Fu. 970. Troad. 827. *F.*

Vipereas] Serpentinos pedes habere dicebantur gigantes illi. unde Anguipedes. *F.*

Pariter] Subolet Heinſio hoc in loco defectus, quem ſupplet hunc in modum: *pariter cuncta Deflere juvat: Cur non oculos Plures nobis natura dedit? Nec plura dedit, pectora tellus Vt digna ſonet verbera planctu.* Verum nil tanti eſt. quorſum enim oculi ad planctum? *F.*

Me vel] Ut Nioben. Herc. Fu. 389. Agam. 370. *F.*

Sipyli] Me ad inſtar Niobes in ſaxum Dii mutent, & in Sipylo ſtatuant. cave ſcribas *Sypilus*. Æſchylus ἐν τῇ Νιόβῃ,

Σίπυλον Ἰδαίαν ἀνὰ χθόνα.

id con

Flebile ſaxum figite, ſuperi,
Vel in Eridani ponite ripis.
Vbi mœſta ſonat Phaëtontiadum
Turba ſororum. me vel Siculis
Addite ſaxis, ubi fata gemit
Theſſala Siren: vel in Edonas
Tollite ſylvas: qualis natum
Daulias ales ſolet Iſmaria
Flere ſub umbra. formam lacrymis
Aptate meis, reſonetque malis
Aſpera Trachin. Cyprias lacrymas
Myrrha tuetur: ruptum conjux
Ceyca gemit. ſibi Tantalis eſt
Facta ſuperſtes. fugit vultus
Philomela ſuos, natumque ſonat
Flebilis Itym. cur mea nondum

Capiunt

id confirmant Strabo lib. 1. Pauſanias in Atticis, Stephanus de urbibus, & Plutarchus in lib. de fluviis. quod autem in quibuſdam libris legitur *Siſiphi*, non placet. quia Siſiphi lapis non eſt flebilis: infra autem dicitur,

Flebile ſaxum.

Niobes autem ſtatua:

Liquitur, & lachrymis etiamnunc marmora manant.

ut teſtantur Ovidius, Pauſanias & Q. Smyrnæus lib. 1. *Delr.*

Eridani] Padi fl. Italiæ, cujus in ripis ſorores Phaëtontis caſum fratris lugentes in alnos ſeu populos mutatæ ſunt. *F.*

Fata] Se à Muſis, quibuſcum contendere auſæ ſunt, deplumatas. *Vel* quod Proſerpinam raptam non invenerint. *F.*

Theſſala Siren] A patre Acheloo, qui è Theſſalia. Med. 355. *F.*

Theſſalam dicit, vel quia Sirenes Acheloi filiæ ſunt, Nonnus in Dionyſiacis; vel quia opera earum veneficiis erant non abſimilia; Theſſali autem venefici quondam nobiliſſimi exſtiterunt, ut docent Ariſtoph. in Nubibus, & ibi Schol. Plin. lib. 30. Apulejus de aſino aureo lib. 1. & 2. unde venefici Theſſali ſunt appellati, Horat. l. 1. odar. Plautus in Amphitruone. *Delr.*

Edonas] Thracias ab Edone monte. *F.*

Daulias] Philomela (vel ut alii Procne) in luſciniam converſa. à Daulide opp. Phocidos ſub ditione Terei. Agam. v. 665. *F.*

Trachin] Troad. v. 816. & ſupra v. 136. *F.*

Myrrha tuetur] Cynaræ regis filia à patre inſcio imprægnata: cujus, ubi reſciſſet, iram fugiens in Sabæam, mutata eſt in Myrrham arborem. F.

Conjux] *Agam.* v. 674. F.

Sibi] In lapidem quippe obduruit qui formam Niobes retinet, lacrymareque videtur. F.

Fugit] Mutata ſc. in avem. ſup. v. 192. F.

Felix

Capiunt volucres brachia plumas?
Felix, felix, cum ſilva domus
Noſtra feretur, patrioque ſedens
Ales in agro referam querulo
Murmure queſtus; volucremque Iolen
Turba loquetur. vidi, vidi
Miſeranda mei fata parentis,
Cum lethifero ſtipite pulſus,
Tota jacuit ſparſus in aula.
Prô, ſi tumulum fata dediſſent,
Quoties genitor quærendus eras!
Potuine tuam ſpectare necem,
Nondum teneras veſtite genas,
Nec dum fortis ſanguine Toxeu?
Quid veſtra querar fata, parentes,
Quos in tutum mors æqua tulit?
Mea me lacrymas fortuna rogat.
Iam jam dominæ captiva colos
Fuſoſque legam: prô, ſæve decor,
Formaque mortem paritura mihi:

Tibi

Felix. O felix eſſem, ſi ut illa ego avis facta in ſylvis caſus meos quererer. F.

Queſtus] Al. legunt *Murmure caſus*. Farn.

Turba] Al. *fama loquetur*. F.

Vidi, vidi] Higynus, ſive Hyginus, ſive Hygenus, in fabulis, Hercules, inquit, cum Iolem Euryti filiam in conjugium petiiſſet, illaque eum repudiaſſet, Oechaliam expugnavit: qui, ut à virgine rogaretur, (*ſic emendo*) parentes ejus coram ea interficere velle cœpit; illa animo pertinacior, parentes ſuos ante ſe necari eſt perpeſſa. *Delr.*

Stipite] Clava Herculis. F.

Sparſus] Contritus & in fruſta conciſus. F.

Si tumulum] Imitatur illud v. 1256. & 1269. Hippol. F.

Veſtite] Barbate. F.

Toxeu] Frater Ioles. F.

In tutum] Neque enim dolorem ſentitis, quod ego facio. F.

Prôh ſæpe decor Formaq; mortem] An dolor mortis cauſſa Iolæ? nullus. Ego jam ex ſententiâ emendaveram, *ſæve decor*, vel *ſcæve*. & repperi ita in libro. *Lipſ.*

Formaque mortem] Deianeira apud Sophoclem, in Trachiniis, ait venuſtam formam Iolæ exitio fuiſſe:

— προσβλέψασ' ὅτι
Τὸ κάλλος αὐτῆς τὸν βίον διώλεσεν.

Plutarch. in Parallelis, ex Nicia Mallote, retulit, Iolem, cum Hercules Oechaliam oppugnaret, ſe de muro præcipitem dediſſe; caſu antem vento veſtem ſinuante, nihil mali perpeſſam fuiſſe. *Delr.*

Tibi

Tibi cuncta domus concidit uni,
Dum me genitor negat Alcidæ,
Atque Herculeus ſocer eſſe timet.
Sed jam dominæ tecta petantur.
CH. *Quid regna tui clara parentis,*
Proavoſque tuos reſpicis amens?
Fugiat vultus fortuna prior.
Patiens, quiſquis novit famulum
Regemque pati, vultuſque ſuos
Variare poteſt. vires pepulit
Ponduſque mali, caſus animo
Qui tulit æquo.

ACTUS SECUNDUS.

Nutrix. Deianira.

Lichas muta perſona.

Furens Zelotypia Dejanira conſpecta Iole vindictam meditatur; veſtemque venenatam Herculi mittit.

O Quam cruentus fœminas ſtimulat dolor,
Cum patuit una pellici & nuptæ domus!
Scylla & Charybdis Sicula contorquens freta
Minus eſt timenda. nulla non melior fera eſt.
Namque ut reluxit pellicis captæ decus,
Et fulſit Iole, qualis innubis dies,
Purumve claris noctibus ſidus micat:
Stetit furenti ſimilis, ac torvum intuens

Hercu-

Tibi] Mea ſolius cauſa. F.

Dum me] Repudiatus enim ab Euryto Hercules filiam ejus Iolem uxorem ambiens, Oechaliam expugnavit, regemque cum ſuis interfecit. F.

Fugiat] Noli recordari, vel diſſimula fortunam priorem. F.

Patiens] Heinſius legit: *Sapiens*. F.

Quiſquis] Quicunque è regni faſtigio in ſervitutem deturbatus fortunam mutatam æquo animo ferre poteſt; vultumque ſcenæ adaptare, multo levius reddit malum, *quod corrigere eſt nefas*. F.

Pepulit] Al. *Pertulit*. F.

Scylla] Thyeſt. v. 577. F.

Innubis] Ἀνέφελος, ſerena, candida. F.

Sidus] Luna ſeu aliud ſidus. F.

Hoſte

Herculea conjux: fœta ut Armeniâ jacens
Sub rupe tigris, hoſte conſpecto exſilit:
Aut juſſa thyrſum quatere, conceptum ferens
Mænas Lyæum, dubia quo greſſus agat,
Hæſit parumper: tum per Herculeos lares
Lymphata rapitur; tota vix ſatis eſt domus.
Incurrit, errat, ſiſtit. in vultus dolor
Proceſſit omnis: pectori pene intimo
Nihil eſt relictum. fletus inſequitur genas.
Nec unus habitus durat, aut uno furit
Contenta vultu. nunc inardeſcunt genæ:
Pallor ruborem pellit, & formas dolor
Errat per omnes. queritur, implorat, gemit.
Sonuere poſtes: ecce præcipiti gradu
Secreta mentis ore confuſo exerit.
DE. *Quamcunque partem ſedis ætheræ premis*
Conjux Tonantis, mitte in Alcidem feram,
Quæ mihi ſatis ſit: ſi qua fœcundum caput
Palude tota vaſtior ſerpens movet,
Ignara vinci: ſi quid exceſſit feras,
Immane, dirum, horribile, quo viſo Hercules
Avertat oculos; hoc ſinu immenſo exeat.
Vel ſi feræ negantur, hanc animam precor
Converte in aliquid; quodlibet poſſum malum

Hac

Hoſte] Venatore, vel ipſa præda. F.

Iuſſa] Enthea, inflata Bacchi numine & haſtam pampinis involutam vibrans. F.

Mænas] Oedip. 436. F.

Lyæum] Oed. 471. F.

Lymphata] Med. 386. F.

Incurrit] Vide initium actus 3 Medeæ, cujus loci affectuum hæc adumbratio. F.

Sonuere] Crepuere fores. à veteri Græcorum more: apud quos cum fores aperirentur in viam, exituri digitis oſtium intus pulſantes velle aliquem prodire ſignificabant, ut forte adſtantes vel prætereuntes caverent ſibi, ne à foribus in vicum dejectis læderentur. F.

Conjux] Iuno. F.

Mihi] Ad iram meam explendam: tui enim odii feras ſuperavit omnes. *Farn.*

Si qua] Si quod numeroſius Hydra malum invictum. Herc. Fu. 240. F.

Hoc ſinu] Hic ſinuoſus immenſis ſpiris ſerpens exeat. *vel* è ſinu terræ *inquit Heinſius. Vel* ex hoc pectore meo. Sic infra v. 267. & 269. F.

Hanc animam] Meam, me. F.

Hac mente fieri. commoda effigiem mihi
Parem dolori. non capit pectus minas:
Quid excutis telluris extrema ſinus,
Orbemque verſas? quid rogas Ditem mala?
Omnes in iſto pectore invenias feras,
Quas timeat. odiis accipe hoc telum tuis.
Ego ſum noverca: perdere Alcidem potes.
Profer manus quocunque. quid ceſſas, Dea?
Vtere furente. quod jubes fieri nefas?
Reperi. quid hæres? ipſa jam ceſſes licet,
Hac ira ſatis eſt. NVT. *Pectoris ſani parum,*
Alumna, queſtus comprime, & flammas doma,
Frena dolorem. conjugem oſtende Herculis.
DE. *Iole meis captiva germanos dabit*
Natis? Ioviſque fiet è famula nurus?
Non. flamma curſus pariter & torrens ferent,
Et urſa pontum ſicca cœruleum bibet.
Non ibo inulta; geſſeris cœlum licet,
Totuſque pacem debeat mundus tibi:
Eſt aliquid Hydra potius; irata dolor
Nupta. Quis ignis tantus in cœlum furit
Ardentis Ætnæ? quidquid eſt victum tibi,

Hic

Hac mente] Irata, furiata. F.

Commoda] Da huic animæ meæ aptam & parem monſtroſi corporis effigiem, quæ conceptam exequatur malitiam. F.

Sinus] Al. *ſpecus*. F.

Hoc telum] Hoc pectus meum. F.

Ego ſum] *Emphatice.* Ego jam noverca liberis ex pellice Herculis, furore meo novercali ſuperabo tuum in pellices & Iovis furta odium. F.

Vtere] Me inſtrumento uſa perdere Herc. potes. F.

Hac ira] Mea hæc. *F.*

Flammas] Irarum. *F.*

Herculis] Dignam Hercule heroe. *F.*

Germanos] Improprie poſitum pro conſanguineis fratribus. *Delr.*

Non] Non fiet. Atque hic locus medicam agnoſcit manum I. Rutgerſii, quem adi, l. 2. c. 6. Var. Lect. *F.*

Flamma] *Ante cum flammis aquæ, &c. fidem fœduſque jungent* Thyeſt. 479. *F.*

Vrſa] *Prius perfundet Arctos pontus.* vide Thyeſt. 476. *F.*

Geſſeris] Hercu. Fu. 68. & 881. *F.*

Eſt aliquid] Senties tamen eſſe monſtrum Hydra pejus, dolorem ſcil. conjugis *quæ viduata tædis Ardet & odit.* Med. 581. *F.*

Potius] Al. *pejus*. *F.*

Quis] Neque enim Ætnæ ignes furunt, quantum offenſæ uxoris iræ. *F.*

Quidquid] Melius, qui legunt: *Quidquid invictum eſt tibi.* *F.*

Capta

Hic vincet animus. capta præripiet toros?
Adhuc timebam monſtra. jam nullum eſt malum:
Ceſſere peſtes. in locum venit fera
Inviſa pellex. ſumme prô rector deûm,
Et clare Titan, Herculis tantum fui
Conjux timentis. vota quæ ſuperis tuli,
Ceſſere captæ. pellici felix fui:
Illi meas audiſtis, ô ſuperi, preces:
Incolumis illi remeat. ô nulla dolor
Contente pœna, quære ſupplicia horrida,
Incogitata, infanda. Iunonem doce,
Quid odia valeant. neſcit iraſci ſatis:
Pro me gerebas bella. propter me vagas
Achelous undas ſanguine infecit ſuo,
Cum lenta ſerpens fieret; in taurum trucem
Nunc flecteret ſerpente depoſita minas;
Et mille in hoſte vinceres uno feras.
Iam diſplicemus. capta prælata eſt mihi.
Non præferetur. qui dies thalami ultimus
Noſtri eſt futurus, hic erit vitæ tuæ.
Quid hoc? recedit animus, & ponit minas.
Iam ceſſit ira, quid miſer langues dolor?
Perdis furorem? conjugis ſanctæ fidem
Mihi reddis iterum. quid vetas flammas ali?
Quid frangis ignes? hunc mihi ſerva impetum,

Pares

Capta] Mihine captiva præripiet tori gaudia? *F.*

Adhuc] Hactenus, prius. *F.*

Timentis] Anxii, dum monſtra domanda aggrederetur. illius vero incolumis aliæ mihi gaudia præripiunt, infr. v. 295. *F.*

Captæ] In bonum & utilitatem Ioles captivæ. *F.*

Incolumis] Supra v. 292. illi incolumis, mihi non ita. *F.*

Gerebas] Cum Acheloo Acarnaniæ fluv. qui me uxorem ambivit. ſeque viribus Herculi inferiorem perſpiciens in varias ſe mutavit formas ὃς φοιτῶν ἐναργὴς, ταῦρος, ἄλλοτ' αἰόλος Δράκων ἑλικτὸς, ἄλλοτ' ἀνδρείῳ τύπῳ Βούκρανος. infr. v. 585. *F.*

Vndas] In quas ſe transformaverat Achelous. *F.*

Quid] Coarguit ſe, quod iram remiſerit. *F.*

Conjugis] Quæ ſanctam uxorem deceat. *F.*

Ignes] Furoris & iræ. *F.*

Pares eramus. non erit votis opus.
Aderit noverca, quæ manus noſtras regat,
Nec invocata. NV. *Quod paras demens ſcelus?*
Ferimes maritum, cujus extremus dies
Primuſque laudes novit, & cœlo tenus
Erecta terras fama ſuppoſitas habet?
Rogos in iſtos terra conſurget parens,
Domuſque ſoceri prima, & Ætolum genus
Sternetur omne; ſaxa jamdudum & faces
In te feruntur. vindicem tellus ſuum
Defendet omnis. una quot pœnas dabis?
Effugere terras crede, & humanum genus
Te poſſe; fulmen genitor Alcidæ gerit.
Iam jam minaces ire per cœlum faces
Specta, & tonantem fulmine excuſſo diem.
Mortem quoque ipſam, quam putas tutam, time.
Dominatur illic patruus Alcidæ tui.
Quocunque perges, miſera, cognatos deos
Illic videbis. DE. *Maximum fieri ſcelus*
Et ipſa fateor, ſed dolor fieri jubet.
NV. *Moriere.* DE. *Moriar Herculis nempe inclyti*
Conjux.

Pares eramus] Ira Herculem æquavi, quæ mihi ſi maneat, non erit opus auxilium divinum invocare. aderit enim vel non vocata Iuno. F.

Magis mihi arrideat, ſi ſubſtituatur: *Pares eamus.* Exhortatur ſeipſam, aut potius dolorem ſuum Deianira animat ad audendum inſanum quod facinus. *Raphel.*

Noverca] Iuno. F.

Extremus] Occidens & Oriens Her. Fu. v. 37. F.

Cœlo] *Fama ſuper æthera notus, ſub pedibus terras videt.*

Terra] Terra parens communis tot monſtris ab illo purgata vindicabit. F.

Domuſque] Oenei patris tui domus ſternetur prima in ejus necis vindictam; totaque una Ætolia patria tua. F.

Saxa] Seditioſi populi tela. *Iamque faces & ſaxa volant, furor arma miniſtrat.* infra v. 871. F.

Faces] Fulmina. F.

Tonantem] E decoro perſonæ, mulieris ſc. fulmine poſterius tonitru facit, quæ tamen ſimul facta viſus motu non indigens in inſtanti percipit, auditus vero ſucceſſive, quia per motum. F.

Illic] In morte ſeu mortis regione, id eſt, inferis. F.

Patruus] Pluto frater Iovis, qui pater Herc. F.

Herculis] Empri me malo, quam repudiatam vivere ac rejectam videre captivam vel pellicem vel nuptam Herculi. infr. v. 338. & 334. F.

Diſcuſſa

Conjux. nec ullus nocte diſcuſſa dies
Viduam notabit, nec meos pellex thoros
Captiva capiet. ante ab Occaſu dies
Naſcetur Indis, ante glacialem polum
Scythaſve tepida Phœbus afficiet rota;
Quam me relictam Theſſalæ aſpiciant nurus.
Meo jugales ſanguine extinguam faces.
Aut pereat, aut me perimat, eliſis feris.
Et conjugem addat. inter Herculeos licet
Me quoque labores numeret. Alcidæ toros
Moritura certe corpore amplectar meo.
Ire, ire ad umbras Herculi junctam libet;
Sed non inultam. ſi quid è noſtro Hercule
Concepit Iole, manibus evellam meis
Ante, & per ipſas pellicem invadam faces.
Me nuptiali victimam feriat die
Infeſtus, Iolen dum ſupra exanimem ruam.
Felix jacet, quicumque quos odit, premit.
NVT. *Quid ipſa flammas paſcis? & vaſtum foves*
Vltro dolorem miſera? quid caſſum times?
Dilexit Iolen; nempe dum ſtarent lares,
Regiſque natam peteret. in famulæ locum
Regina cecidit. perdidit vires amor,
Multumque ab illo traxit infelix ſtatus:
Illicita amantur: excidit quidquid licet.
DE. *Fortuna amorem pejor inſlammat magis.*

Amat

Diſcuſſa] Facibus victa nuptialibus. *F.*

Antè ab occaſu dies] Nihil hærebam: ſed Vetus me ſtitit, in quo *glacialis polus* ſcriptum. Ego verò lego & diſpungo: *antè ab Occaſu dies Naſcetur: Indos antè glacialis polus, Scythaſve,* &c. Priùs, inquit, ab Occaſu Ortus erit: prius Indos glacialis polus tanget, aut Scythas Phœbi rota calidior. *Lipſ.*

Iugales] Quæ in Ioles nuptiis præferentur. vide Theb. 263, & 807. *F.*

Felix] Vide Agam. 200. *F.*

Quid caſum] Nubiloſum dictum, & quaſi hac mente, Quid times eam quæ jam cecidit? Tamen ambigo, ne *caſſum* ſcripſerit: id eſſet, Quid fruſtra & in vanum times? *Lipſ.*

Multumque] Amoris illius ardorem diminuit ſedavitque Ioles ſervilis conditio, quam, quia facilem & licitam contemnet. *F.*

Amat vel ipſum, quod caret patrio lare,
Quod nudus auro crinis & gemma jacet:
Ipſas miſericors forſan ærumnas amat.
NVT. *Hoc uſitatum eſt Herculi, captas amat.*
Dilecta Priami nempe Dardanii ſoror
Conceſſa famulo eſt. adice, quot nuptas prius,
Quot virgines dilexit. erravit vagus.
Arcadia nempe virgo, Palladios choros
Dum nectit Auge, vim ſtupri paſſa excidit,
Nullamque amoris retinet Herculei notam.
Referam quid alias? mene Theſpiades vocant?

Brevi-

Amat] Vel ob hoc ardentius amat, quia miſeriarum illius commiſeratione illi compatitur. *F.*

Hoc uſitatum eſt] Et hunc verſum Dejaniræ tribuas. *F.*

Ego vero, ſi locus conjecturæ, opinor hunc adhuc verſiculum relinquendum Deianiræ; ſequentem vero Nutrici dandum. Solet (inquit illa) Hercules amare captas. Reſpondet Nutrix, ſolere, ſed brevi ſpacio, & mox abjicere: idque probat exemplis Heſiones, Auges, Theſpiadum, Omphalæ. quæ ſane nullo modo ab ipſâ Deianirâ dici convenit. cogitate Critici, & adſentemini. *Delr.*

Dilecta] Heſionem quidem ceto ereptam poſteaque una cum Troja captam (Herculique, ut innuit, amatam) conceſſit Hercules comiti ſuo Telamoni quod primus murum occupaſſet. *F.*

Soror] Heſione, Priami germana, neſcio an ab Hercule fuerit adamata, liberatam ſcio & ereptam Ceto, & captâ Trojâ, Telamoni, quod primus murum occuparat, conceſſam, ex Ovidio lib. 11. Metamorph. & Virgil 8. Æneid. Et quidam tunc Herculem, cum balænam invaſiſſet, principio quidem ab eâ devoratum, ſed evaſiſſe glabro dumtaxat & calvo capite, præ coloris belluini magnitudine, pilis defluxis, ſcribit Sex. Empyricus contra Mathemat. c. 16. quo pacto intelligendum, quod eadem de re obiter Theophilactus prodidit Commentar. in Ionam, triduo Herculem in ventre ceti fuiſſe, & pilorum tantum jactura facta incolumem emerſiſſe. *Delr.*

Conceſſa famulo eſt] Sunt qui geſtiant reſcribere *Conceſſa famula*, quod non videatur Iovis nepos dici poſſe famulus Herculis. male prorſus. nam ille cujus auſpiciis aliquid geritur in bello, omnes adminiſtros non abſurde vocarit famulos, quamvis alioquin pares, imo ſuperiores. Sic famulos habuit Græcorum reges Agamemnon: ſic Heroas tot, Iaſon; de quo opportune Valerius Flaccus:

— tacitique ſedent ad juſſa miniſtri.

Cæſar quoque de Pompejo lib. 3. bell. civil. *Sed illum delectari imperio, & Conſulares Prætorioſque ſervorum habere loco*, &c. *Gruter.*

Arcadia] Quin & Augen Aloei Arcadis filiam Minervæ ſacerdotem compreſſit, ſed mox neglectam cum partu (Telepho) arca incluſam mari expoſuit. *F.*

Mene] Quid dicam filias quinquaginta Theſpii quas totidem (vel ut alii, una) noctibus compreſſit? *F.*

Hoſpes

Brevique in illas arſit Alcides face.
Hoſpes Timoli Lydiam fovit nurum,
Et amore captus, ad leves ſedit colos,
Vdum feroci ſtamen intorquens manu:
Nempe illa cervix ſpolia depoſuit fera,
Crinemque mitra preſſit, & famulus ſtetit,

Hirtam

Hoſpes Timoli] Tmoli montis Lydiæ. *F.*

Ita Ovidius 6. Metamorphoſ.

Deſeruêre ſui Nymphæ vineta Tymoli. Stephanus ait, Τύμωλον dici integre, ſed Τμῶλον κτ̀ ποιητικὸν σχηματισμόν. Scribunt hoc nomen per *i* ſimplex, Pontanus, Barbarus, Aldus, Curio: idem triſyllabum eſſe contendunt, Tortellius, Regius, Placentinus. Alii contra diſſyllabum eſſe probant, & locum Ovidii atque Tragici noſtri emendant: nam ſupra dictum eſt in Thebaide,

Hinc nota Baccho Tmolus attollit juga.

Et Ovidius XI. *riget arduus alto Tmolus in aſcenſu.*

Hanc Grammaticorum controverſiam Stephanum puto ſuſtuliſſe, qui alterum integrum ait, alterum poëtice figuratum atque conciſum. Tmolus nomen montis in Lydiâ, qui celebratus fuit ſpeculâ candidâ à Perſis in eo conditâ, unde fortaſſe dictus ἱέρυμα Λυδίας: item fluvii, ut apud Theophraſtum, in quo coticula reperiatur δοκιμαστὴς τοῦ χρυσοῦ: oppidi præterea, cujus alii meminerunt. Servius ait montem eſſe Ciliciæ, quem ut nonnulli defendant, hunc locum citant Ovidii,

Ardet Athos, Taurusque, Cilix & Tmolus.

Sed Taurum eſſe montem Ciliciæ, non Tmolum, jam pueri ſciunt; ideo etiam verſum Ovidii non probe diſtinguunt. *Fabr.*

Lydiam] Omphalem. Hercul. Fu. v. 465. *F.*

Vdum feroci] Saliva vel aqua cui inter nendum digitos immergere ſolent. Al. leg. *utrumque fortis* F.

Aſcenſius interpretatur, texendo injiciens ſingula fila; quod eſt ridiculum. melius Guil. Canterus in lib. novarum lection. reponit:

Vdum feroci ſtamen, &c.

quamvis in o. v. l. legatur; *utrumque forti ſtamen,* &c. *Delr.*

Sic Pall. novem. Acquieſcebam antea Canteriano, *Vdum feroci*: ſed cum aſſeveret Delrius, mſſ. ſuos ſervare, *Vtrumque feroci*, conſuluerim libenter textores, an non eſſe queat auctoris geminum germanum: & *utrumque ſtamen* ceperit; primum quidem pro illo quod ita proprie dicitur; alterum vero pro *tramâ* ac *ſubtemine.* & quid ni ita liceat ſuſpicari? ſi non; conjecerim *vanum*, hoc eſt, quod telæ ineptum. neque enim unâ horâ uno die diſcipulas ſuas hanc artem docet Ergana Pallas. *Grut.*

Conjecerat jam olim eruditiſſimus Gulielmus Canterus, *Vdum feroci.* Et nos in Analectis, *Tutum feroci. Tutum* nimirum, quia ab eo nullum ei, quomodo à monſtris, diſcrimen. At alio trahit Cantabrigienſis, in quo diſerte;

Vtrumq; forti ſtamen intorquens manu. Quaſi diceret, arſit in Theſpiades Hercules, arſit etiam in nurum Lydiam; & utriuſque fœmineæ colo invictam illam & fortem manum ſubjecit. Liquet ex præcedentibus. *Pont.*

Illa] *Emphatice.* Leonis exuvias geſtare ſolita. *F.*

Spolia] Leonis pellem. *F.*

Myrrha] Myrrha gummi genus odoriferum, in Troglodītide, Arabia, Sabæa

Hirtam Sabaea marcidus myrrha comam.
Vbique caluit, ſed levi caluit face.
Harere amantes poſt vagos ignes ſolent.
Famulamne & hoſtis præferet gnatam tibi?
DE. *Vt alta ſylvas forma vernantes alit,*
Quas nemore nudo primus inveſtit tepor;
At cum ſolutos expulit Boreas Notos,
Et ſæva totas Bruma decuſſit comas,
Deforme foliis aſpicis truncis nemus:
Sic noſtra longum forma percurrens iter,
Deperdit aliquid ſemper, & fulget minus:
Maliſque minus eſt. quidquid in nobis fuit
Olim petitum, cecidit & partu labat;
Materque multum rapuit ex illo mihi.
Ætas citato ſenior eripuit gradu.
Vides ut altum famula non perdat decus?
· *Ceſſere vultus penitus, & pædor ſedet;*
Tamen per ipſas fulget ærumnas decor,

Nihil-

Sabæa naſcens: Sabæa viliſſima fere, teſte Plinio lib. 12. cap. 15. & 16. unguentum ex ſola myrrhæ gutta στακτή dicebatur. *Delr.*

Levi] Inconſtanti, brevi. *F.*

Harere] Siſtere figereque ſolent in una amores prius vagos, quod in te faciet libentius quam in captiva. *atque hinc occaſio diſſertationis longa ſatis Dejaniræ ſuæ diffidenti formæ.* F.

Vt alta] Al. *Vt alia ſylvas*, id eſt, ut alia ſylvæ forma eſt tepido afflata veris fomite, alia ubi hybernus Boreas humidos terramq; ſolventes Notos expulerit ſic noſtra longū, &c. *F.*

· *Quas nemore nudo primus &c.*] *Inveſtit*, foliis ornat, tanquam veſtibus. Simili metaphorâ Ovidius,

At ſimul induimus noſtris ſua munera ramis.

Id eſt, poſtquam ramos foliis, tanquam indumento, veſtivimus. *Fabr.*

Deforme] Al. leg. *Deforme ſolis aſpicis truncum nemus*, utrumque intellige de ſylva foliis nudata. *F.*

Maliſque] Facieique minus ineſt formæ. ita apud Soph ἐρῶ γὰρ ἤδη. τὴν μὲν ἕρπουσαν πρόσω, Τὴν δὲ φθίνουσαν. F.

Materque] Matris in pariundo officium. partus. *F.*

Ætas citato] Scribe, ut cum ſuperioribus cohæreat.

Ætaſque tacito ſenior eripuit gradu.
Sed inepte redundat locus, & pueriliter luxuriat Neque quicquam ad orationem divini viri in Trachiniis. Quam conferant ſtudioſi. Ut intelligant, quid præſtet iſtis declamationibus ſobrius & caſtus character. *Heinſ.*

Ceſſere] Ceſſit è priore ſtatu vultus. *vel ut alii* cultus, id eſt, *ornatus*. pulchra tamen eſt. *F.*

Alteix

Nihilque ab illa caſus & fatum grave
Niſi regna traxit. hinc meum pectus timor,
Altrix, laceſſit; hinc rapit ſomnos pavor.
Præclara totis gentibus conjux eram;
Thalamoſque noſtros invido fato nurus
Optabat omnis: quo nimis quiſquis deos
Orabat ullos. nuribus Argolicis fui
Menſura voti. quem Iovi ſocerum parem,
Altrix, habebo? quis ſub hoc mundo mihi
Dabitur maritus? ipſe qui Alcidæ imperat,
Facibus ſuis me jungat Euryſtheus licet,
Minus eſt. toro caruiſſe regnantis leve eſt.
Alte illa cecidit, quæ viro caret Hercule.
NVT. *Conciliat animos conjugum partus fere.*
DE. *Sic ipſe forſan dividet partus toros.*

Famu-

Altrix] O nutrix. *F.*

Totis] Omnium gentium opinione. *F.*

Optabat omnis] Nondum mihi potuit diſplicere hariolatio quam poſui in Suſpicionibus, *omnis, cominus quiſquis Deos Orabat ullos*: ut velit, ſi quæ, metu ne audiretur ab aſtantibus, inſinuaret ſe propius Deorum ſtatuis, & eis veluti ſolis notum eſſe volebat votum ſuum, eam ſcires expetere tacito illo voto conjugium Herculis. *Grut*

Quo] Delrius legit *Quod nimis quiſquis*. Scal. *Quæ nimis quicquam deos Orabat ullos*, id eſt, quæcunque immodica vota diis concipiebat, nihil magis optabat quam nuptias noſtras, quas ideo appellarat ἐπιφθόνους. Heinſ. legit: *quo minus quiſquis deos Orabat ullos*, id eſt, Quæ maxima à Diis etiam peteret, minus tamen petebat, &c. adverte autem τὸ *Quiſquis* veteribus pro *Quæcunque* uſurpatum in fœminino. Ianus Gruterus aliam quaſi hariolari videtur lectionem. *Omnis, cominus quiſquis deos Orabat ullos*; ut ſupra vidimus. *F.*

Nuribus] Optabant ſibi maritum meo parem. *F.*

Mundo] Cœlo. *F.*

Toro caruiſſe] Vel regis toros Herculis thalamis poſthabeo. alii hab. *toros meruiſſe regnantis leve eſt.* verum alia lectio elegantius convenit τῷ *caret* quod ſequitur. *F.*

Minus eſt honoris & commodi in matrimonio Euryſthei, quam dedecoris & damni in repudio Herculis. non emam toros regios, ut thalamis Herculeis priver. *meruiſſe regnantis*, omnes libri quos videre potui. Poſſet etiam recipi, quod ex uno libro Lipſius: *caruiſſe regnantem*, & explicari; vile mihi & leve conjugium Euryſthei, ſi non maritus Hercules: præ quo, deſpicio mortales omnes. *Delr.*

Sic ipſe] Sic (invertitque nutricis argumentum) Iole ubi peperit firmabit ſibi & retinebit Herculem, me in totum rejecta. *F.*

NVT. *Famula illa trahitur interim donum tibi:*
DE. *Hic quem per urbes ire præclarum vides,*
Et viva tergo ſpolia geſtantem feræ,
Qui regna miſeris donat & celſis rapit,
Vaſta gravatus horridam clava manum,
Cujus triumphos ultimi Seres canunt,
Et quiſquis alius orbe conſepto jacet;
Levis eſt, nec illum gloria ſtimulat decor.
Errat per orbem, non ut æquetur Iovi,
Nec ut per urbes magnus Argolicas eat.
Quod amet, requirit. virginum thalamos petit:
Si qua eſt negata, rapitur. in populos furit;
Nuptas ruinis quærit: & vitium impotens,
Virtus vocatur. cecidit Oechalia inclyta,
Vnuſque Titan vidit atque unus dies
Stantem & cadentem: cauſa bellandi eſt amor.
Toties timebit, Herculi gnatam parens,
Quoties negabit. hoſtis eſt, quoties ſocer
Fieri recuſat. ſi gener non eſt, furit.
Poſt hæc quid iſtas innocens ſervo manus,
Donec furentem ſimulet, ac ſæva manu
Intendat arcus, meque natumque opprimat?
Sic conjuges expellit Alcides ſuas:

Hæc

Famula] Hoc ſi uſque adeo metuas, pellicem potius ulta tolle quam maritum, quæ tibi dono data in tua manu eſt. *F.*

Hic quem] Quorſum vero illud, ſi more ſuo novum exquirat amorem? quo furens vel furere ſe ſimulans aliquando tollet, ut quondam Megaram. *Farn.*

Seres] Thyeſtes. v. 378. *F.*

Conſepto] Oceani undis incluſo. al. leg. *conſumpto. F.*

Levis] In amore multivolus. ἀλλοπρόσαλλος. *F.*

Magnus] Virtutis gloria inſignis *F.*

Nuptas] Sup. v. 222. *F.*

Oechalia] Non illa; quæ poſtea Chalcis, nec ea quæ in tractu Meſſeniaco, de quibus Stephanus & Plinius lib. 4. cap. 9. & 12. ſed tertia Bœotiæ, Euryti, juxta nonnullos, Regia, quam Oechalius amnis alluebat, quamque funditus propter denegatam Iolen, Hercules evertit. conſule Euſtath. in Iliad. έ. *Delr.*

Iſtas innocens] Meas. *F.*

Meque] Vt quondam Megaram liberoſque ſuos. Herc. Fu. act. 4. *F.*

Natumque] Hyllum. *F.*

Sic conjuges] Cæde. *F.*

Nec

Hæc ſunt repudia! nec poteſt fieri nocens.
Terris videri ſceleribus cauſam ſuis
Fecit novercam. quid ſtupes ſegnis furor?
Scelus occupandum eſt: perge, dum fervet manus.
NVT. *Perimes maritum?* DE. *Pellicis certe mea.*
NVT. *At Iove creatum.* DE. *Nempe & Alcmena ſatum.*
NV. *Ferrone?* DE. *ferro.* NV. *Si nequis?* DE. *perimam dolo.*
NVT. *Quis iſte furor eſt?* DE. *Quem meus conjux docet.*
NVT. *Quem nec noverca potuit, hunc perimes virum?*
DE. Cœleſtis ira quos premit, miſeros facit;
Humana nullos. NVT. *Parce miſeranda, & time.*
DE. Contempſit omnes ille, qui mortem prius.
Libet ire in enſes. NVT. *Major admiſſo tuus,*
Alumna, dolor eſt. culpa par odium exigit.
Cur ſæva modicis ſtatuis? ut paſſa es, dole.
DE. *Leve eſſe credis pellicis nuptæ malum?*
Quidquid dolorem paſcit, id nimium puta.
NVT. *Amorne clari fugit Alcidæ tibi?*
DE. *Non fugit, altrix. remanet, & penitus ſedet*
Fixus medullis, crede: ſed magnus dolor,
Iratus amor eſt. NVT. *Artibus magicis fere*
Conjugia nuptæ precibus admiſtis ligant.
Vernare juſſi frigore in medio nemus:

Miſſum-

Nec poteſt] Amovetque cæſæ ſuæ conjugis cum liberis ſcelus in Iunonem: quaſi illa immiſiſſet illi furorem. Herc. Fu. act. 5. *F.*

Occupandum] Vide Agamem. v. 191. Thyeſt. v. 203. *F.*

Pellicis] Imo pellicis meæ maritum *F.*

Alcmena] Mortali, idque per adulterium. *F.*

Docet] Exemplum furoris præbens in cæde uxoris ſuæ Megaræ. *F.*

Nullos] Nullos facit, id eſt, tollit, ut jam non ſint; atque hoc Iunonis ira mitior mea, quæ miſeriis eum eximit. *F.*

Cur ſæva] Cur delictis modicis pœnam tam ſævam irrogas? *F.*

Quidquid dolorem, &c.] Quidam libri hunc verſum Nutrici tribuunt. *Commel.*

Nimium] Rectius legas *minimum*.

Fugit] A te, tibi excidit. *F.*

Artibus] *Quos non concordia mixti Alligat ulla tori, blandaque potentia formæ, Traxerunt torti magica vertigine fili:* Sed hoc ex veterum ſuperſtitione, neque enim cogitur voluntas. ſenſitivus quidem appetitus quandoque allicitur, philtra ſane & veneficia amatoria non paucos ad inſaniam impulerunt. *F.*

Vernare

Miſſumque fulmen ſtare. concuſſi fretum
Ceſſante vento. turbidum explicui mare:
Et ſicca tellus fontibus patuit novis.
Habuere motum ſaxa. diſcuſſi fores.
Vmbræ ſtetiſtis: & mea juſſi prece
Manes loquuntur. ſonuit infernus canis.
Mare, terra, cœlum, & Tartarus ſervit mihi.
Nox media ſolem vidit, & noctem dies:
Nihilque leges ad meos cantus tenet.
Flectemus illum. carmina invenient iter.
DE. *Quas Pontus herbas generat, aut quas Theſſala*
Sub rupe Pindus? aut ubi inveniam malum,
Cui cedat ille? carmine in terras mago
Deſcendat aſtris luna deſertis licet,
Et bruma meſſes videat, & cantu fugax
Stet deprehenſum fulmen, & verſa vice
Medius coactis fugerit ſtellis dies:
Non flectet unum. NVT. Vicit & ſuperos amor.
DE. *Vincetur uni forſan, & ſpolium dabit,*
Amorque ſummus fiet Alcidæ labor.
Sed te per omne cœlitum numen precor,
Per hunc timorem; quidquid arcani apparo,
Penitus recondas, & fide tacita premas.
NVT. *Quid iſtud eſt, quod eſſe ſecretum jubes?*
DE. *Non tela ſunt, non arma, non ignis minæ.*

Præſtare

Vernare] Dæmonomagiæ vires vid. Med. 753. *F.*

Fontibus] Fontana enim aqua rariſſime à fluminibus vel mari manat, raro etiam è pluviis colligitur, frequentius ex terræ cavitatibus ſua ſponte erumpit. ideo noſter ad cauſam crebriorem reſpexit. videndi Seneca lib. 3. Nat. quæſt. Georg. Agric. lib. de ortu. & cauſ. ſubterran. 1. Anton. Galatæus lib. de fluviorum origine. *Delr.*

Nihilque] Nihil tenet naturæ ſuæ leges adverſus mea carmina. *F.*

Pontus] Qui malarum herbarum ferax. *Has herbas atque hæc Ponto mihi lecta venena,* &c. *F.*

Theſſala] In Theſſalia, quæ veneficiis infamis. *F.*

Deſcendat] Hippol. F.

Vnum] Herculem. F.

Vicit] Vincet tamen eum amor qui & ſuperos vicit. F.

Spolium] Arcum vel ſagittas cedet Herculi ſpolium Cupido. F.

Inte-

NVT. *Præſtare fateor poſſe me tacitam fidem,*
Si ſcelere careat. interim ſcelus eſt fides.
DE. *Circumſpice, agedum, nequis arcana aucupet;*
Partemque in omnem vultus inquirens eat.
NVT. *En locus ab omni tutus arbitrio vacat.*
DE. *Eſt in remoto regiæ ſedis loco*
Arcana tacitus noſtra defendens ſpecus.
Non ille primos accipit ſoles locus,
Non ille ſeros, cum ferens Titan diem,
Laſſam rubenti mergit Oceano rotam,
Illic amoris pignus Herculei latet.
Altrix, fatebor, Neſſus eſt auctor mali,
Quem gravida nubes Theſſalo genuit duci,
Qua celſus aſtris inſerit Pindus caput,
Vltraque nubes Othrys eductus riget.
Namque ut ſubactus Herculis clava horridi
Achelous, omnes facilis in ſpecies dari,
Tandem peractis omnibus patuit feris,
Vnoque turpis ſubdidit cornu caput:

Me

Interim] Alioqui. *vel* interdum ſeu nonnunquam. hoc enim valet *interim* apud tertiæ ætatis Latinæ authores, cujus hæc tragœdia fœtus videtur. F.

Aucupet] Al. leg. *occupet*. F.

Non ille] Soli orienti non exponitur, non occidenti. F.

Rubenti] A ſolis vicini radiis. F.

Mergit] Herc. Fu. v. 25. *F.*

Amoris] Venenum revocandi Herculei amoris vim habens. *F.*

Neſſus] Centaurus quem è nube, quam Ixion cum Iunonem de ſtupro interpellaſſet Iupiter pro Iunone ſuppoſuerat, editum eſſe ut & natos Centauros narrant. vide Hercul. Fu. v. 777, & v. 749. *F.*

Theſſalo] Ixioni; cui nubes Centauros genuit: unde à Claudiano vocantur, *nubigenæ*. *Delr.*

Pindus] Mons Theſſaliæ ὄρειος. *F.*

* *Achelous*] Amnis Acarnaniæ in Epiro, teſte Strabone, olim Thoas, poſt Theſtius, & Axenus auctore Plutarcho lib. de fluminibus dictus; oritur ex Pindo, & diu per planiciem lapſus, tandem in Ionium è regione Echinadum, influit, ut docent Thucidides lib. 2. & Plin. l. 11. c. 85. *Delr.*

Dari] Transformari ſup. v. 300. *F.*

Turpis] Namque in taurum converſo Acheloo Herc. cornu avulſit. *F.*

Legitur &, *turpe*. quod melius. & dicit eum caput ſubdidiſſe, turpe uno cornu. *Lipſ.*

Cornu] Cunctis fluminibus veteres cornua tribuerunt, ut docui in Not. Claudiani. & notum eſt, & optime de eo diſſerit Pierius cauſas referens libro 3. Hieroglyph. *Delr.*

Enenus

Me conjugem dum victor Alcides habet,
Repetebat Argos. forte per campos vagus
Euenus altum gurgitem in pontum ferens
Jam pene ſummis turbidus ripis erat:
Tranſire Neſſus verticem ſolitus vadis,
Pretium popoſcit, meque jam dorſo ferens,
Qua jungit hominem ſpina deficiens equo;

Frange-

Euenus altum] Ætoliæ flu. ποταμὸς βαθύῤῥοος. F.

Nemo damnet. ſed verior tamen ſententia ſubtiliorque elicitur è Veteri, *gurgitem & pontum.* Cauſſa nimirum duplex Eueni aucti & alti. quod & ſuas undas ferebat, & pontum jam acceperat. ſcilicet per æſtû. *Lipſ.*

Ideo Sophocles Euenum vocat *profundiſſuum flumen.* Non placant aures meas qui hic reponunt & *pontum.* Nuſquam legi, tum refluxum maris, vel æſtum ſolere undas Eueni replere & repellere. ſane non arbitror, nec tam litoralis Euenus, qui prius in Cephiſſum influit, & nomen amittit; Cephiſſus mari illabitur. quomodo ergo refluxus per totum Cephiſſum in Euenum uſque? nec indicant Sophocles aut Ovidius, ſed uberiorem ſolito fuiſſe, quod nimbis hiemalibus eſſet auctus. *Delr.*

Iam pene ſummis] Ovid. 9. Metamorph.

Venerat Eueni rapidas Iove natus ad undas,
Uberior ſolito, nimbis hiemalibus auctus,
Verticibuſque frequens erat atque impervius amnis.

Vibius Sequeſter, in libro de fluminibus: Eſper, inquit, qua Neſſus Centaurus Deianeiram Herculis trajecit. quæ verba mendo non vacant, & pro *Eſper* legendum *Euenus.* Subjungit enim Sequeſter; Euenus Calydoniæ, ubi Hercules ſagittis Neſſum Centaurum interfecit. Quis vero Deianiræ pater fuerit, non poſſum definire. Seneca & plerique, Oeneum; Didymus in Odyſſ. Homeri, Luctatius in Papinium, & Hygenus in fabulis, Dexamenum appellant. iidem tradunt Eurytionem Centaurum ab Hercule occiſum, quia Dejaneiram Eurytioni à Dexameno metu coacto deſponſam, coram ipſo liberius contrectaſſet. unde declaratur Ovidii, in Ibin, locus:

Aut duo diverſis ſub eodem vindice caſi
Temporibus, Neſſus, Dexameniq; gener.

hoc & Leopardus obſervavit. *Delr.*

Tranſire Neſſus] Τὸ *vadis*, quod alii libris invexerunt, minus convenit. nam Neſſus ſane tranſnatavit Euenum. cum enim fuerit equus ſimul & homo, etſi fingamus erectum ſuperaſſe quoslibet gigantes, at invenietur tamen minor proceriore aliquo homine ſimulatque pedibus quatuor inſtiterit. *Grut.*

Equo] Centauri ſemiviri & ſemiequi fuiſſe finguntur, quia, ut ait Lucretius lib. 5.

—— neque Centauri fuerant, neque tempore in ullo
Eſſe queunt duplici natura & corpore bino
Ex alienigenis membris compacta poteſtas.

Sic Hippocentaurus inveniri poſſe negatur in princ. inſt. de inutil. ſtipulation. negat id etiam Cicero 1. Tuſcul. quæſtion. & lib. 2. de natur. Deor. & Galenus lib. 3. de uſu partium. Sed in contrarium eſt auctoritas divi Hieronymi. in vita Paulli heremitæ, & Plinii lib. 7. omnino vide

Ioan.

Frangebat ipſas fluminis tumidi minas.
Iam totus undis Neſſus exierat ferox,
Medioque adhuc errabat Alcides vado,
Vaſto rapacem verticem ſcindens gradu.
Aſt ille ut eſſe vidit Alcidem procul,
Tu præda nobis, inquit, & conjux eris.
Prohibetur undis, meque complexam ferens
Greſſum citabat. non tenent undæ Herculem:
Inſide vector, inquit, immiſti licet
Ganges & Iſter vallibus junctis eant;
Vincemus ambos. conſequar telo fugam.
Præceſſit arcus verba. tum longum ferens
Arundo vulnus, tenuit hærentem fugam;
Mortemque fixit. ille jam quærens diem
Tabem fluentis vulneris dextra excipit,

Tradit-

Ioan. Corraſium lib. 5. miſcellan. c. 2. Cæterum fictionis cauſam hujusmodi memorant, fuiſſe Centauros Pelei Theſſaliæ montis accolas, à quibus primo fuerit monſtrata ratio ex equis dimicandi. Ferunt autem accidiſſe ut dum forte juxta Peneum amnem aquarentur, quorũ equi potantes habebant immerſa fluctibus ora, eam procul ſpectantibus ſpeciem præbuiſſe, quam in biformibus Centauris poſtea credula fabuloſaque expreſſit vetuſtas. hæc nonnulli. *Delr.*

Minas] Impetus. *F.*

Medioque adhuc] Ovidius ſcribit etiam Herculem exiſſe, Archilochus neutrum, in medio enim Eveno vult occiſum Neſſum, ut docet Schol. Apollonii in lib. 1. aptius utroque noſter rem totam. *Delr.*

Inquit] Inquit Neſſus. *F.*

Prohibetur undis] Hercules, ut aliis placet, qui volunt iſthæc adhuc dici à Neſſo. neutrum crediderim; imo Neſſus prohibetur undis fieri conjux Deianiræ. nam etſi ſuperarat flumen, tamen campi adjacentes late adhuc inundabantur, itaque quod ibi minus commode coïre poſſet, fugâ tendit ad interiora. quare ubi ſupra fuit, totus undis Neſſus exierat; ita intelligendum, ut pedibus tantum, aut adeo plantis, calcarit aquam. *Grut.*

Greſſum] Neſſus celeriter fugiebat. *F.*

Inſide] O Neſſe inquit Herc. *F.*

Ganges & Iſter] Fl. max. hic Germaniæ, ille Indiæ. *F.*

Fugam] Te fugientem. *F.*

Præceſſit] Sagitta arcu emiſſa prius Neſſum percuſſerat, quam verba audiviſſet. *F.*

Tum longum] E longe. *F.*

Mortemque fixit] *Mortem figere* verbo venatorum dixit. quæ aliaque talia huic auctori quaſi ἰδιώλεκτα nemo mirabitur, qui ex eâdem hac Senecarum domo & diſciplinâ Lucanum, jam ante laudatum, cogitet. Quam enim ſæpe apud eum *morti parcere, mortem perdere, mortem rapere, cadere mortes*, aliaque hujusmodi occurrunt ab arenâ aut aliunde ſumpta; nec facile apud alios obvia, aliisque uſurpata. *Pont.*

Quærens

Traditque nobis ungula inſertam ſua,
Quam forte ſæva ſciderat avulſam manu.
Tum verba moriens addit: hoc, inquit, magæ
Dixere amorem poſſe defigi malo.
Hoc docta Mycale Theſſalas docuit nurus,
Vnam inter omnes Luna quam ſequitur magam,
Aſtris relictis. illitas veſtes dabis
Hac, inquit, ipſa tabe, ſi pellex tuos
Inviſa thalamos tulerit, & conjux levis
Aliam parenti dederit altiſono nurum.
Hoc nulla lux aſpiciat. hoc tenebræ tegant
Tantum remotæ: ſic potens vires ſuas
Sanguis tenebit: verba deprendit quies,
Mortemque laſſis intulit membris ſopor.
Tu, quam meis admittit arcanis fides,
Perge, ut nitentes virus in veſtes ſatum,
Mentem per artus adeat, & tactu intimas
Intret medullas. NVT. *Ocyus juſſa exequar,*
Alumna. precibus tu Deum invictum advoca,
Qui certa tenera tela demittit manu.
DE. *Te te precor, quem mundus & ſuperi timent;*
Et æquor, & qui fulmen Ætnæum quatit,
Timende matri teliger ſæve puer;

Intende

Quærens] Moriens. *oculiſque errantibus alto Quæſivit cœlo lucem.* F.

Vngulæ] Frigida enim venena ungulis ſolis ſervari poſſe feruntur. *F.*

Malo] Veneno incantato. *F.*

Docta] Veneficiorum & magiæ perita. *F.*

Mycale] Ovidius Metamorph. 12.

—— Orco
Mater erat Mycale, quam deduxiſſe canendo,
- Sæpe reluctantis cõſtabat cornua lunæ.

hinc itaque locus iſte deſumtus fuit. *Delr.*

Theſſalas] Mulieres Theſſ. incantamentis ſamoſas. *F.*

Luna] Incantata. Hippol. 420. *F.*

Et conjux] Et Hercules aliam duxerit uxorem Iovi nurum futuram. *F.*

Hoc nulla] Μηδ' ὄψεταί τιν μήτε φέγγος ἡλίου Μηθ' ἕρκος ἱερὸν μηδ' ἠφαιστεῖον σέλας. *Farn.*

Verba] Hæc Neſſi verba mors excepit, inſequuta eſt. F.

Deum] Cupidinem. *F.*

Quem mundus] Quem numina, animaliaque cœleſtia, terrena & maritima timent. F.

Qui fulmen] Iupiter, qui fulmina Cyclopibus in Ætnæis antris fabricata torquet. F.

Timende matri] Cum ne ab ipſa quidem

Intende certa ſpiculum velox manu:
Non è ſagittis levibus. è nervo, precor,
Graviore profer, quod tuæ nondum manus
Miſere in aliquem. non levi telo eſt opus,
Vt amare poſſit Hercules. rigidas manus
Intende, & arcum cornibus junctis para:
Nunc nunc ſagittam prome, qua quondam horridus
Iovem petiſti; fulmine abjecto Deus
Cum fronte ſubita tumuit, & rapidum mare
Taurus puellæ vector Aſſyriæ ſcidit.
Immitte amorem. vincat exempla omnia.
Amare diſcat conjuges. ſi quas decor
Immiſit Ioles pectori Herculeo faces,
Extingue totas. perbibat flammas mei.
Tu fulminantem ſæpe domuiſti Iovem,
Tu furva nigri ſceptra geſtantem poli,
Turbæ ducem majoris, & dominum Stygis.
Tu, qui noverca es gravior irata Deus,
Cape hunc triumphum, ſolus evince Herculem.
NUT. *Prolata vis eſt, quæque Palladia colu*
Laſſavit omnem texta famularem manum.
Nunc congeratur virus, ut veſtis bibat
Herculea peſtem. precibus augebo malum.

In tem-

quidem te abſtineas. hoc enim Venus apud Lucianum queritur. *Delr.*

Teliger] Ἔρως τοξότης. F.

Nervo] Arcu. arcus chorda. F.

Quod tuæ] Ἀβλῆτα ὀϊστόν. F.

Cum fronte] Cum Jovi in taurum verſo erumpebant ſubito cornua, &c. Hippol. 302. F.

Rapidum] Fretum è Phœnicia in Cretam trajiciens. F.

Omnia] Omnium qui amore inſaniverunt. F.

Conjuges] Quas (pellicibus deditus) contemnere ſolet: ut Megaram & me. *Farn.*

Geſtantem] Plutonem. Agam. 750. F.

Majoris] Mortuorum enim major quam vivorum numerus. Herc. Fu. 559. F.

Dominum] Herculi ſemper Amor nocentior quam Iuno irata. *Plus tibi quam Iuno nocuit Venus.* F.

Vis eſt] Venenum illud tantæ potentiæ. F.

Quæque] Et veſtis, quæ, &c. F.

Palladia] A Pallade inventa. vid. Hippol. 102. F.

Bibat] Imbibat venenum. F.

Precibus] Imprecationibus magicis. F.

In tempore ipſo gnavus occurrit Lichas.
Celanda vis eſt, illa ne pateant mala.
DE. *O, quod ſuperba non habent unquam domus,*
Fidele ſemper regibus nomen, Licha,
Cape hos amictus, noſtra quos nevit manus,
Dum vagus in orbem fertur, & victus mero
Tenet feroci Lydiam gremio nurum,
Nunc poſcit Iolem. ſed jecur fors horridum
Flectam emerendo. merita vincunt & malos.
Non ante veſtes induat conjux jube,
Quam thure flammas ſpargat, & poſcat deos,
Cana rigentem populo vinctus comam.
Ipſa ad penates regios greſſus feram,
Precibuſque Amoris horridi matrem colam.
Vos, quas paternis extuli comites focis,
Calydoniæ, deflete lugendas vices.

CHORUS ÆTOLARUM Virginum.

Mulieres Calydoniæ Dejaniræ ſortem deflent: Ambitionem, Avaritiam, Luxum, cæteraque mortalium ſtudia inania deteſtantur, privatam fortunam laudant.

FLemus caſus, Oenei, tuos,
Comitum primos turba per annos,
Flemus dubios, miſeranda, toros,
Nos Acheloi tecum ſolitæ
Pulſare vadum, cum jam tumidas
Vere peracto poneret undas,

Gra-

Quod] Namque in tot populis vix una fides. inf. v. 608. *F.*

Nomen] Servitium, famulæ.

Noſtra] Πέπλον τῆς ἐμῆς χερός. *F.*

Lydiam] Omphalen. Herc. Fu. 465.

Iecur] Cupiditatum ſedem, maxime amoris qui è flava bile oritur, quæ calidæ aridæque naturæ igni in hominis temperatura reſpõdet. unde poëtis familiare amoris nomen *Ignis*.

Emerendo] Meritis & beneficiis meis.

Cana] Alba populo, Herc. Fu v. 892.

Calydoniæ] Ætolides. Calydon enim regia Ætolorum urbs. *F.*

Vices] Meas, quod faciunt in ſequenti Choro. *F.*

O*Enei*] O Dejanira filia regis Oenei. *F.*

Dubios] Repudium timentes. *F.*

Acheloi] Sup. v. 300, & 500.

Flavus

Graciliſque vado ſerperet æquo,
Nec præcipitem volveret amnem
Flavus rapido fonte Lycormas.
Nos Palladias ire per aras,
Et virgineos celebrare choros:
Nos Cadmeis orgia ferre
Tecum ſolita condita ciſtis,
Cum jam pulſo ſidere Bruma
Tertia ſoles evocat æſtas,
Et ſpicifera conceſſa dea
Attica myſtas claudit Eleuſis.
Nunc quoque fatum quodcunque times,
Fidas comites accipe fatis.
Nam rara fides, ubi jam melior
Fortuna ruit.
Tu quicunque es, qui ſceptra tenes,
Licet omne tua vulgus in aula

Centum

Flavus] Arenis flavus Lycormas fluvius Ætoliæ, qui poſtea Euenus dictus. *F.*

Lycormas] Euenus. Strabo lib. 7. ὁ Εὔηνος, ὁ Λυκόρμας πρότερον καλούμενος. Archelaus lib. 1. de fluminibus: Λυκόρμας τῆς Αἰτωλίας ποταμὸς, μετωνομάσθη δ' Εὔηνος. γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ βοτάνη ζάρισα προσαγορευομένη, λόγχῃ παρόμοιος, πίνουσα πρὸς ἀμβλυωπίας ἄριστα. fluvius iſte priùs Lycormas, poſtea Eüenus dictus fuit, quia Euenus Idam, Marpeſſæ filiæ ſuæ raptorem, inſecutus, cùm ad eum fluvium perveniſſet, videretque omnem ulteriùs inſequendi occaſionem ſibi eripi, amens ſeſe in Lycormam præcipitavit, ut eſt apud Apollodor. lib. 1. biblioth. & Plutarchum in Parallelis, ex Doſitheo, nec non in libello περὶ ποταμῶν, qui unus nobis hodie ſupereſt ex multis qui de fluminibus olim Græce ſcripſerunt, veluti Chryſermus, Archelaus, Timagoras, Aſclepiades, aliique. *Delr.*

Palladias] In Palladis honorem extructas. *F.*

Cadmeis] Bacchi Thebis à Cadmo inſtitutis nati cultique. *F.*

Orgia] Liberi patris ceremonias; & ſacra Oedip. 431. *F.*

Ciſtis] Caniſtris; quæ ferebant κανηφόροι virgines.

Cum jam] Cum jam pulſato hyemali Piſcium ſidere tertii anni ſolſtitium æſtivum calores inducit. *ubi audito ſtimulant Trieterica Baccho Orgia*: tertio quoque anno iterata in memoriam victoriæ Indicæ patris Liberi trienni expeditione partæ. *F.*

Spicifera] Cereri à Triptolemo conceſſa. *F.*

Myſtas] Herc. Fu. 846. *F.*

Claudit] Ut ſecreta ſint Eleuſinia ſacra. *F.*

Eleuſis] Hippol. 835. Herc. Fu. 301. *F.*

Comites] Nos. *F.*

Centum pariter limina pulſet:
Cum tot populis ſtipatus eas,
In tot populis vix una fides.
Tenet auratum limen Erinnys,
Et cum magna patuere fores,
Intrant fraudes, cautique doli,
Ferrumque latens. cumque in populos
Prodire parant, comes invidia eſt.
Noctem quoties ſummovet Eos,
Regem toties credite naſci.
Pauci reges, non regna colunt:
Plures fulgor convocat aulæ.
Cupit hic regi proximus ipſi
Clarus claras ire per urbes:
Urit miſerum gloria pectus.
Cupit hic gazis implere famem:
Nec tamen omnis plaga gemmiferi
Sufficit Iſtri; nec tota ſitim
Lydia vincit; nec qua Zephyro
Subdita tellus ſtupet aurato
Flumine clarum radiare Tagum:

Nec

Centum] Multa, propter ſatellitum & miniſtrorum frequentiam. *F.*

Erinnys] Furia. Agam. v. 82. *F.*

Latens] Ad inſidias. *F.*

Noctem] Quoties rex inſidias noctis & mortem evaſerit, toties novum alium naſci credite, tantum periculi regibus minantur noctes ſingulæ. *F.*

Pauci] Plures colunt regias fortunas quam perſonas. *F.*

Iſtri] Fl. Europæ maximi.

Lydia] Sic omnino Claudianus:

Non Tarteſſiacis illum ſatiaret arenis
Tempeſtas pretioſa Tagi, non ſtagna rubentis
Aurea Pactoli: totumque exhauſerit Hermum;
Ardebit majore ſiti—— & mox:

Quo væſane ruis? teneas utrumque licebit
Oceanum: laxet rutilos tibi Lydia fontes:
Iungantur ſolium Crœſi, Cyrique tiaræ:
Nunquam dives eris—— Lydia fluminibus aurea ramenta volventibus nobilis eſt, Hermo ſcilicet & Pactolo. de Pactolo, dictum alibi: de Hermo, Papinius. 3. Silvar.

—— *Hermique vadum, quo Lydius intrat*
Bacchus, & aurato reficit ſua cornua limo. Delr.

Zephyro ſubdita tellus] Hiſpania zephyri flatibus obnoxia, quia occidua. *Delr.*

Hebrus

Nec ſi totus ſerviat Hebrus;
Ruraque dives cingat Hydaſpes;
Intraque ſuos currere fines
Spectet toto flumine Gangem.
Avidis, avidis natura parum eſt.
Colit hic regem, regumque lares,
Non ut preſſo vomere ſemper
Nunquam ceſſet curvus arator,
Vel mille ſecent arva coloni:
Solas optat, quas donet, opes.
Colit hic reges, calcet ut omnes,
Perdatque aliquos, nullumque levet.
Tantum ut noceat, cupit eſſe potens.
Quota pars moritur tempore fati!
Quos felices Cynthia vidit,
Vidit miſeros abitura dies.
Rarum eſt, felix, idemque ſenex:
Ceſpes Tyrio mollior oſtro,
Solet impavidos ducere ſomnos.
Aurea rumpunt tecta quietem,
Vigileſque trahit purpura noctes.
O ſi pateant pectora ditum.
Quantos intus ſublimis agit

Fortu-

Hebrus] Herc. Fu. 1324. v. Thyeſt. v. 353.

An aurifer? neſcio. non memini. forte pro tota Thraciâ poſuit quæ fertilis magnâ ex parte., vel corruptum nomen, ex; *Hermus*. Delr.

Hydaſpes] . Thracia: cujus Hebrus fl. *F.*

Gangem] Indiæ fl. *F.*

Natura] Omne quod produxit natura. *F.*

Non ut] Non ut multa aret, poſſideat, acquirat, ſed ut habeat quas largiatur opes.

Calcet] Ut multos premat opprimatque. *F.*

Tempore] *Sed miſer ante diem nec ſicca morte.* *F.*

Cynthia] Præcedentis noctis Luna. F.

Ceſpes Tyrio] Terra gramine herbiſque virens. F.

Non abſimilis, ſed illuſtrior eſt quæ proxime ſequitur, metonymia:

Vigileſque trahit purpura noctes. Non enim purpura proprie, non ceſpes mollior, ſed purpurati & qui in purpurâ cubant vigiles ſæpenumero & pavidos ſomnos ducunt; illi vero qui in molli ceſpite, impavidos ut plurimum & ſecuros. *Pont.*

Fortuna metus! *Brutia Coro*
Pulſante fretum mitior unda eſt.
Pectora pauper ſecura gerit.
Tenet è patula pocula fago,
Sed non trepida tenet ipſa manu.
Carpit faciles vileſque cibos,
Sed non ſtrictos reſpicit enſes.
Aurea miſcet pocula ſanguis.
Conjux modico nupta marito
Non diſpoſito clara monili
Geſtat pelagi dona rubentis,
Nec gemmiferas detrabit aures
Lapis Eoa lectus in unda;
Nec Sidonio mollis aheno
Repetita bibit lana rubores;
Nec Mæonia diſtinguit acu
Quæ Phœbeis ſubditus Euris

Legit

Brutia] Fretum Siculum. Thyeſt. v. 578. F.

Brutia] Mare Bruttium, à Bruttiis Italiæ populis, Coro valde infeſtatur. βρέττιοι quibuſdam Græcis recte dicti, auctore Strabone, quia oriundi à fugitivis Lucanorum; Lucani vero fugitivos βρεττίους appellabant. Stephanus etiam ſic nominat. nam in βρέττος & in βρεττία tradit, Brutios dici qui in Siciliâ Brutian urbem incolunt; Brettios autem in Italiâ dictos ab urbe Bretto, quam condidit Brettus Herculis filius. & ab hac totam Italiam Antiocho dictam Brettiam. βρέττιοι etiam Ariſtophani noti, & Dionyſio Periegeti. ſic enim rectius quidam libri, quam alii; qui. βρέττιοι. *Delr.*

Tenet] Cui *Terra rubens crater, pocula fagus* ſecuritatem præſtant. F.

Faciles] Dapes inemptas. F.

Sed non] *Rarus venit in cœnacula miles.* vel ad enſem reſpicit Damoclis cervici juſſu Dionyſii impendentem. *Farn.*

Aurea] *Hellenism.* χρυσέον αἷμα κεράννυ) σκύφοις. lethum ſeu lethale venenum aureis miſcetur poculis. F.

Dona] Gemmas. F.

Rubentis] Erythræi maris. Thyeſt. v. 370. F.

Detrahit] Pondere & magnitudine ſua deprimit ac deducit. de ornamentis loquitur muliebribus; quæ inaures vocat Ulpianus l. 26. D. de auro & arg. leg. *Delr.*

Lapis] Elenchus è margarita Indica. F.

Sidonio] Thyeſt. v. 344. F.

Repetita] Dibapha, Tyrio bis murice tincta. F.

Phœbeis] Orientalibus. F.

Ser] Thyeſt. v. 378. F.

Quia apud Seres, ut refert Ammianus lib. 23. ſilvæ ſunt ſublucidæ, à quibus arborum fœtus, aquarum crebris aſperginibus, velut quædam

vellera

Legit Eois Ser arboribus.
Qualibet herba tinxere colos,
Quas indocta nevere manus:
Sed non dubios fovet illa toros.
Sequitur dira lampade Erinnys
Quorum populi coluere diem.
Nec ſibi felix pauper habetur,
Niſi felices cecidiſſe videt.
Quiſquis medium defugit iter,
Stabili nunquam tramite curret.
Dum petit unum præbere diem,
Patrioſque puer concitat axes,
Nec per ſolitum percurrit iter,
Sed Phœbeis ignota ſecat
Sidera flammis errante rota,
Secum pariter perdidit orbem.
Medium cœli dum ſulcat iter,
Tenuit Latias Dædalus oras,
Nullique dedit nomina ponto.
Sed dum volucres vincere veras
Icarus audet, patriaſque puer
Deſpicit alas, Phœboque volat

Proximus

vellera mollientes, ex lanugine & liquore mixtam quandam ſubtilitatem tenerrimam, pectunt, nenteſque ſubtemina, conficiunt ſericum. Idem referunt Plinius & Solinus, ille lib. 6. nat. hiſtor c. 27. hic cap. 51. *Delr.*

Non dubios] Non ſuſpectos adulterii. vel repudium timentes. ut ſupra v. 590. F.

Sequitur] Sed diſcors furia inauſpicata tæda nuptiali (Theb. v. 263, & 507. vel face furiali (Herc. Fu. v. 87.) eorum thalamos perſequitur, quorum natales publica lætitia celebrantur; id eſt, principum. F.

Nec ſibi] Tum ſe beatum agnoſcit pauper, ubi potentes ex alto gradu videt cecidiſſe. F.

Puer] Phaethon. F.

Tenuit] *Dæd. fugiens Minoia regna Præpetibus pennis auſus ſe credere cœlo, Chalcidicaque levis tandem ſuper adſtitit arce.* id eſt, Cumis, quæ in Italia. pro cujus parte, quæ magna Græcia dicebatur, Latium ponit. F.

Nullique] Quod fecit filius ejus Icarus. F.

Volucres] Altius volitare quam volucres veræ. F.

Deſpicit] Altius ſubvectus patrem infra volitantem videt. F.

Phœboque] Cujus calore liquefacta, qua conglutinabantur. alæ, cera in mare decidit. F.

Dedit

Proximus ipſi; dedit ignoto
Nomina ponto.
Male penſantur magna ruinis.
Felix alius, magnuſque volet;
Me nulla vocet turba potentem.
Stringat tenuis littora puppis.
Nec magna meos aura phaſelos
Iubeat medium ſcindere pontum.
Tranſit tutos Fortuna ſinus,
Medioque rates quærit in alto,
Quarum feriunt ſuppara nubes.
Sed quid pavido territa vultu,
Qualis Baccho ſaucia Thyas,
Fertur rapido regina gradu?
Quæ te rurſus fortuna rotat,
Miſeranda, refer. licet ipſa neges,
Vultus loquitur, quodcunque tegis.

ACTUS TERTIUS.

DEIANIRA. CHORUS.

Dejaniram, periculo veneni ad ſolem expoſiti flammaſque concipientis facto, conſilii ſui pœnitet.

VAgus per artus errat excuſſos tremor.
Erectus horret crinis. impulſis adhuc
Stat terror animis, & cor attonitum ſalit,
Pavidumque trepidis palpitat venis jecur.

Vt fra-

Dedit] Vide Oed. v. 893. F.

Felix] Volitet alius felix & magnus. F.

Stringat] Radat. legat littora. F.

Phaſelos] Phaſelus, breve navigium, celebratum Catullo. vide Servium Honoratum. *Delr.*

Medioque rates] Naves quæ ſecundis ventis, & plenis velis navigant, fortuna quærit, ut demergat: quæ vero remis circa litus propelluntur, & metu tempeſtatis ſe non audent alto credere, illas præterit. *Delr.*

Suppara] Medea v. 328. F.

Qualis] *Qualis commotis excita ſacris Bacchatur Thyas.* vid. Oed. 442. *Farn.*

Regina] Dejanira. F.

VAgus] *Geliduſque per ima cucurrit Oſſa tremor.* F.

Erectus] Commeante ſc. ad cordis (quod corporis arx eſt) ſubſidium calore,

Vt fractus Auſtro pontus etiamnum tumet,
Quamvis quieſcat languidis ventis dies:
Ita mens adhuc vexatur excuſſo metu.
Semel profecto premere felices deus
Cum cœpit, urget. hos habent magna exitus.
CH. *Quis tam impotens, ô miſera, te caſus rotat?*
DE. *Vt miſſa palla eſt, tabe Neſſea illita,*
Thalamiſque mœrens intuli greſſum meis,
Neſcio quid animus timuit, & fraudem ſtruit.
Libet experiri. ſolibus virus ferum
Flammiſque Neſſus ſanguinem oſtendi arcuit.
Hic ipſe fraudes eſſe præmonuit deus.
Et forte nulla nube reſperſus jubar

Laxabat

calore, externa algeſcunt, pili horreſcunt, nec non - -

Cor attonitum] Καρδίας παλμός, qui inter divinationes ſalitorias. F.

Dies] Tempeſtas. F.

Hos habent] Conatus grandes, anxios plerumque & calamitoſos habent exitus. F.

Struit] Al. *Aſtruit*. i. e. aſſerit me deceptam eſſe poſſe. F.

Solibus] Sup. v. 536.

Ipſe] Neſſus, quem eadem Dejanira θεὸν χείρωνα dixit in Sophoc. Trachiniis vid. Thyeſt. v. 859. q. d. vel ipſe Neſſus δολοποιὸς, id eſt, fraudulenti & hoſtilis erga Herculem animi me movere potuiſſet ſubeſſe fraudem. *vel* ſimpliciter intellige de deo, ſeu dæmone. F.

Et forte] Scribe. *Vt forte*. Quamvis, ut quod res eſt dicam, puto verſus aliquot deeſſe. Quod & ſenſus ipſe, & ſumma quæ hic negligentia eſt, evincit. Unde enim colligit venenum eſſe? At in uno iſto loco maximum cataſtrophæ momentum eſt. Omnia cum dixit, nihil dixit. Summa quippe omnium huc redit, ſanguinem à ſole liquefactum fuiſſe. Et hinc colligit, venenum ſe miſiſſe. Atque hinc terror ille, quem infelix concepiſſe animo ſe prædicat. Sed quod hic indicium δηλητηρίου eſt? idem enim ceræ eveniſſet, idem ſebo. Quam vero longe hæc aliter Tragœdiæ princeps. Primo, ait, lanam qua peruncta veſtis à ſe fuerat, corroſam ac conſumtam plane a ſanguine fuiſſe: deinde, guttas ſole liquefactas, in terram collapſas, ſpumaſſe ac efferbuiſſe: poſtremo, tela Herculis, quibus interfectus fuerat Centaurus, δηλητηρίῳ tincta, atque idcirco omnia animalia, percuſſa iſtis illico expirare. Hoc igitur veneno dubitari nô poſſe quin infectus fuerit Centauri ſanguis, qui iiſdem fuerat percusſus. Ergo tremit, ergo pavet, ergo magis atque magis metuit, quod fecerat. Verſus etiam qui paulo poſt ſequitur, videtur ſuadere aliquid deeſſe, *Sic languet omne virus, & perdit comam.* Nam per *comam*, videtur intelligere quod græcus πτηνὸν εἶδος, μαλλὸν, ποτοῦ λάχνην, & κάταγμα vocat, cujus præcipuæ hic partes. quamvis, plane ἀκύρως & improprie. Ergo aliquid de lana præceſſit. *Heinſ.*

Medios

Laxabat ardens fervidum Titan diem.
(Vix ora ſolvi patitur etiam nunc timor)
Medios in ignes ſolis, & claram facem
Quo tincta fuerat palla, veſtiſque illita,
Abjectus horret ſanguis, & Phœbi coma
Tepefactus ardet. vix queo monſtrum eloqui.
Nives ut Eurus ſolvit aut tepidus Notus,
Quas vere primo lubricus perdit Mimas;
Utque involutos frangit Ionio ſalo
Oppoſita fluctus Leucas, & laxus tumor
In littore ipſo ſpumat: aut cœleſtibus
Aſperſa tepidis thura laxantur focis:
Sic languet omne virus, & perdit comam.
Dumque ipſa miror, cauſa mirandi perit.

Quin

Medios in ignes] Totum verſum vertit ex Græco, ἐς μέσην φλόγα 'Αχτῖν' ἐς ἡλιῶτιν. Sed miſerrimo ſucceſſu. Aliud eſt nempe fax, aliud radius. Solis fax in cælo manet, radii in terra quoque ſparguntur. Neque dixit πῦρ ἡλίου, ſed φλόγα. *Heinſ.*

Sanguis] Neſſi ſanguis Hydræ felle, quo tinctæ fuerant Herculis ſagittæ, miſtus. F.

Coma] Radiis. Hippol. v. 751. *F.*

Mimas] Ioniæ mons nivoſus. F.

Hujus montis in minore Aſiâ nomen, in multis libris omiſſum, in aliquibus depravatum fuit: quod integrum permanſit ſupra, in Hercule furente. Hunc Strabo vocat εὔθηρον, καὶ πολύδενδρον, Homerus κρεηγομάωντες, Tragicus noſter *lubricum*, propter nives liqueſcentes. Notū eſt ſomnium Valentis Imperatoris, quo cum admoneretur, ut à Mimante caveret, ejus familiares de hoc monte expoſuerunt. Sed in eo, quo periit, tugurio inventum marmor, quod Mimantis cujuſdam appellationem inſcriptam habebat, qui præfectus Macedonum fuerat. Mimas unus extitit è centauris, ut eſt apud Herodorum: item unus è gigantibus, qui monti huic nomen impoſuiſſe creditur: de quo in Ione Euripides. Emendandus Silii Italici locus lib. XII.

Apparet Prochyte, ſuum ſortita Mimanta.

Nam in Aldinis *Numanta* legitur: hic premitur Prochyte inſulâ, ut Silius: totam inſulam Lemnon in Deos conjecit, ut Claudianus: non temere Horatius III. Carm.

Typhœus, & validus Mimas. Fab.

Leucas] Leucates. vide Hippol. v. 1011. F.

Pro Leucate. Leucadia eſt regio, (Nerite Plinio) Leucas ejus regionis urbs Straboni: Leucates vero in eadem promontorium; Virgilio lib. 3. Aeneid. ſed hæc ſæpe confunduntur. *Delr.*

Laxus] Unda rejecta & diſſoluta. al. *laſſus* & *lapſus*. F.

Comam] Lanam qua inunxerat pallam. τὸ κάταγμα τῆς οἰὸς, ᾧ προὔχριε. Soph. id eſt. panniculum velleris quo veſtem perunxiſſet. F.

Cauſa] Lana illa. F.

Tumenſ-

Quin ipſa tellus ſpumeos motus agit
Et quidquid illa tabe contactum eſt, labat.
[Tumenſque tacita ſequitur, & quaſſat caput.]
Natum paventem cerno & ardenti pede
Greſſus ferentem. prome, quid portes novi.

HYLLVS. DEIANIRA. NVTRIX.

Intellecto ex Hyllo funeſti muneris malo Dejanira ſibi mortem conſciſcit.

I Profuge, quære ſi quid ulterius patet
Terris, freto, ſideribus, Oceano, inferis.
Vltra labores, mater, Alcidæ fuge.
DE. *Neſcio quod animus grande præſagit malũ.*
HYL. *Regna, triumpha, templa Iunonis pete:*
Hæc tibi patent. delubra præcluſa omnia.
DE. *Effare, qui me caſus inſontem premat.*
HYL. *Decus illud orbis atque præſidium unicum,*
Quem fata terris in locum dederant Iovis,
O mater, abiit. membra, & Herculeos toros
Vrit lues Neſſea. qui domuit feras,
Ille ille victor, vincitur, mœret, dolet.

Quid

Tumenſque tacita] ἄτακτος hic verſus, atque legendum *Timenſque.* Quis ἀταξίαν non videat? An ad Tellurem hæc aptè referas? nec illa ſanè tacita ſequi virus potuit, & caput quaſſare. Nugæ. Tu ſcito plagam hîc eſſe, vel potius hiatum Deeſt verſus aut alter, & hæc de Nutrice, opinor, dicuntur, quæ cum filio ſuperveniebat mœſto, mœſta. Itaque παρασκευὴ eſt, ut ſolet, ad ſequentia. *Lipſ.*

L*Abores*] Regiones Herculis laboribus inſignes. F.

Regna] Sarcaſtice, triumpha quaſi re ſtrenue geſta: ſacrifica, ſed Junoni ſoli cui Herculis mors læta obtigit, cæteris Diis mœſta. inf. v. 1547. *Farn.*

Iovis] Liberatoris, auxiliatoris: atque intimare videtur Etym. vulgatam cui Iupiter. q. Juvans pater. melius tamen Jovis pater. Jovis ab Heb. יהוה addito pater. ſic enim Dieſpiter, Neptunus Pater, Saturnus pater, Marſpiter, &c. F.

Abiit] Al. *obiit* necdum autem obierat: de vita vero Herculis deſperat Hyllus. F.

Neſſea] Al. *Neſcio quæ.* Neſciebat enim adhuc Hyllus quæ lues Herculem ureret. quod ut modulis concinat emendare laborat Raphelengius. legitque *Neſcio qua.* F.

Genus

Quid quæris ultra? DE. Miſerias properant ſuas
Audire miſeri. *fare, quo poſita in ſtatu*
Iam noſtra domus eſt. O lares, miſeri lares!
Nunc vidua, nunc expulſa, nunc feror obruta!
HYL. *Non ſola mœres. Hercules toto jacet*
Mundo gemendus. fata ne, mater, tua
Privata credas. jam genus totum obſtrepit.
Hunc ejulatu, quem gemis, cuncti gemunt.
Commune terris omnibus pateris malum.
Luctum occupaſti prima: non ſola Herculem
Miſeranda mœres. DE. *Quam propè à leto tamen,*
Ede, ede, (quæſo) jaceat Alcides meus.
HYL. *Mors refugit illum, victa quæ in regno ſuo*
Semel eſt. nec audent fata tam vaſtum nefas
Admittere. ipſa forſitan trepida colos
Clotho manu projecit, & fatum Herculis
Timet peragere. prô diem! infandum diem!
Hocne ille ſummo magnus Alcides eat
Ad fata & umbras, atque pejorem polum!
DE. *Præcedere tu illum dicis? an poſſum prior*
Mortem occupare? fare, ſi nondum occidit.
HYL. *Euboica tellus vertice immenſo tumens*
Pulſatur omni latere. Phryxeum mare
Scindit Caphareus. ſervit hoc Auſtro latus.
At quà nivoſi patitur Aquilonis minas,
Euripus undas flectit inſtabiles vagus,
Septemque curſus flectit, & totidem refert,

Dum

Genus] Humanum genus. F.

Victa] Ab eodem Hercule ad inferos deſcendente. F.

Clotho] E tribus parcis illa quæ colum tenet. Herc. Fu. v. 558. F.

Pejorem] Deteriorem polum, nigrum, Antarcticum. vide Herc. Fu. v. 606. id eſt, id eſt, ad inferos. F.

Euboica] Sophocl. illud in Trachiniis adumbrare voluit: Ἀκτή τις ἀμφίκλυστος Εὐβοίας ἄκρον Κήναιον ἐστιν: nec tamen conſequitur, neque vera eſt hæc Eubœæ deſcriptio. Capharei enim promontorium ad ortum eſt, & Euripus ad occaſum. nec dici poteſt *Aquilonis minas pati.* F.

Phryxeum] Helleſpontum. vid. Troad. v. 1032. F.

Euripus] Herc. Fur. 377. F.

Septemque] Conſentit in numero Strabo

Dum laſſa Titan mergat Oceano juga.
Heic rupe celſa, nulla quam nubes ferit,
Annoſa fulgent templa Cenæi Iovis.
Vt ſtetit ad aras omne votivum pecus,
Totumque tantis gemuit armentis nemus;
Spolium leonis ſordidum tabo exuit,
Poſuitque clavæ pondus, & pharetra graves
Laxavit humeros. veſte tunc fulgens tua,
Cana revinctus populo horrentem comam,
Succendit aras. Accipe has, inquit, focis
Non falſe meſſes genitor, & largo ſacer
Splendeſcat ignis thure, quod Phœbum colens
Dives Sabæis colligit truncis Arabs.
Pacata tellus, inquit, & cœlum, & freta;
Feris ſubactis omnibus victor redii.
Depone fulmen. gemitus in medias preces,
Stupente & ipſo, cecidit. hic cœlum horrido
Clamore complet. qualis impreſſa fugax
Taurus bipenni vulnus & telum ferens,
Delubra vaſto trepida mugitu replet,
Aut quale mundo fulmen emiſſum tonat;
Sic ille gemitus ſidera & pontum ferit:

Et vaſta

Strabo, ſi recte intelligatur: Antiphilus Byzantius quodam Epigramm. ſenarium prodidit: alii alium, & fortaſſis ab his omnibus certus pro incerto poſitus. *Delr.*

Mergat] Herc. Fu. v. 25. F.

Rupe celſa] Jovi in ſummis montibus ſacra facere ſolenne, utpote Deorum ſummo. F.

Cenæi] In Cenæo Eubœæ promontorio culti. *Victor ab Oechalia Cenæo ſacra parabat Vota Iovi.* F.

Veſte-tua] Palla à te miſſa. F.

Cana] Alba populo. Hercul. Fu. v. 892. F.

Meſſes] Thura, cinnamoma, odores. *Farn.*

Phœbum] Solem orientem adorans. vid. Troad. 10. *vel* orientalis. *F.*

Sabæis] Arabes à Sabæis diſtinguere videtur. ita Virgil. 8 Æneid. *Omnis Arabs, omnes vertebant terga Sabæi.* Qui tamen felicis Arabiæ incolæ. *Solis eſt thurea virga Sabæis.* F.

Depone] Neque enim illo opus eſt; ſubactis à me tyrannis. F.

Qualis impreſſa fugax] *Quales mugitus fugit cum ſaucius aram Taurus; & incertam excuſſit cervice ſecurim.* F.

Hanc ſimilitudinem ab Ovidio commodato accipit. ait enim Ovidius dicto loco;

Haud aliter graditur, quam ſi venabula taurus
Corpore fixa gerat, factique refugerit auctor. Delr.

Calce

Et vaſta Calpe ſonuit: & voces Cyclas
Excepit omnis. Hinc petra Capharides;
Hinc omne voces reddit Herculeas nemus.
Flentem videmus. vulgus antiquam putat
Rabiem rediſſe. tunc fugam famuli petunt.
At ille vultus ignea torquens face,
Vnum inter omnes quærit & ſequitur Licham.
Complexus aras ille tremebunda manu,
Mortem metu conſumpſit, & parum ſui
Pœna reliquit, dumque tremebundum manu
Tenuit cadaver, Hac manu, inquit, hac ferar
(O fata!) victus? Herculem perimit Lichas.
Ecce alia clades, Hercules perimit Licham.
Fata inquinantur. fiet hic ſummus labor.
In aſtra miſſus fertur, & nubes vago
Spargit cruore. talis in cœlum exſilit
Arundo, Getica viſa dimitti manu;

Aut

Calpe] Hyperbole inſolentior nec ferenda; lege ex correctione Lipſii, *Chalcis*, quæ Euripo vicinior, & ſi non vero, veriſimili ſaltem conſonantior: cum *F.*

Cyclas] Cyclada & Capharidas ſubjungat. *F.*

Novem, teſte Higyno & Strabone, inſulæ Sporades vel Cyclades dictæ, quia Delum coronæ & circuli inſtar cingunt. auctor Ammianus lib. 22. multa de his Thevetus lib. 7. Coſmograph. cap. 12. & 14. *Delr.*

Capharides] Thyeſt. v. 593. *F.*

Vulgus] Famulorum. *F.*

Antiquam] Qua correptus Megaram & filios interemerat. Herc. Fu. Act. 4.

Licham] Miniſtrum, qui tunicam attulerat. *F.*

Conſumpſit] Metu pene exanimatus. *F.*

Cadaver] Morti deſtinatum Licham, *vel* præ timore jam ferme mortuum. *F.*

Hac manu] Tam abjecti hominis manu. *F.*

Lichas] Vilis famulus. *F.*

Ecce alia] Ecce alia non minor indignitas! ego ille monſtrorum domitor Hercules perimo viliſſimum ſervitium Licham. *F.*

Inquinantur] Tam contempti famuli cæde. vel lege *Facta*, quaſi dicat, Geſta mea inquinantur. *F.*

Fiet hic] Cum contemptu indignatur ſibi contingere ſupremum hunc laborem. *F.*

Getica] Getæ pop. Scythiæ Ponto vicini, ſagittandi peritiſſimi. *F.*

Getas arcu & ſagittis uſos neſcit nemo, qui vel Pontica, vel Triſtia Naſonis legerit. Dionyſius Getas ad Iſtrum ſtatuit, & mox illos cum Dacis & Germanis mirè confundit. Apollonius etiam, juxta Iſtrum collocavit. Thraces eſſe voluit Herodotus, eumque ſequuntur Latini poëtæ. nam & noſter alibi *Hebrum Geten*, vocat ab accolis, & Ovidius ſemper

cum

Aut quam Cydon excuſſit; inferius tamen
Fugiet arundo. corpus in pontum cadit.
In ſaxa cervix. funus ambobus jacet.
Reſiſtite, inquit. non furor mentem abſtulit.
Furore gravius iſtud atque ira malum eſt.
In me juvat ſævire. vix peſtem indicat,
Et ſævit. artus ipſe dilacerat ſuos,
Et membra vaſta carpit avellens manu.
Exuere amictus quærit. hoc ſolum Herculem
Non poſſe, vidi. trahere conatus tamen,
Et membra traxit. corporis palla horridi
Pars eſt, & ipſa veſtis immiſcet cutem.

Nec

cum Beſſis (qui Thraces origine) & Sauromatis conjungit. & Virg. lib. 4. Georg.

—flerunt Rhodopeïæ arces
Altaque Pangæa, & Rhæſi Mavortia tellus.
Atque Getæ, atque Hebrus—Silius Italicus lib. 2. Punic.
—curſuque fatigant
Hebrum innupta manus, ſpreti Ciconeſque Getæque,
Et Rhæſi domus, & lunatis Biſtones armis.

ſcilicet quia ut Tanaim, ita & Hebrum accoluerint. teſtatur Tibullus lib. 4.

Quaque Hebrus, Tanaiſque Getas rigat atque Moſynos.

Plinius & Appianus confundunt cum Dacis, de quibus alibi. Melius diſtinxere Strabo, & Stephanus, ut Getæ magis Orientales ſint Ponto vicini; Daci ad Iſtri fontem, & Germaniam vergant. Stephanus: οἱ Δάκοι οὓς καλοῦμεν Δάους. Γέτας γὰρ τοὺς πρὸς τὸν Πόντον κεκλιμένους, καὶ τὰ πρὸς ἕω. Δάους δὲ, τοὺς πρὸς τἀναντία πρὸς Γερμανίαν, καὶ τὰς τοῦ Ἴστρου πηγὰς καὶ παρ᾽ Ἀττικοῖς δὲ, τὰ τῶν οἰκετῶν ὀνόματα, Δάοι καὶ Γέται. Getas tradit Spartianus in Caracallâ poſtea Gotthos dictos, & Joannes Magnus lib. 1. hiſtor. Gotthorum Gotthos eſſe gentem Gethicam probat. Mihi probatur præ ceteris, Originem gentis ex Schandiâ fuiſſe inſulâ, & inde erumpentes, partem prope Pontum, partem prope Cymbricam Cherſonneſum conſediſſe, hos proprie *Gotthos* vocari; illos primo quidem *Getas* (quo nomine Claudianus, ut uſitato magis, utitur) poſtea etiam, quod ſe iſti aliis adjunxiſſent, eorumque facti acceſſio, omnes *Gotthos* nuncupatos. *Delr.*

Cydon] Cretenſis ab urbe Cydone. vid. Hippol. v. 812. *F.*

Inferius] Altius tamen Lichas projectus quam arundo Getica vel Cydonia. *F.*

Fugiet] Al. leg. *Et tela fugiunt. truncus in pontum cadit.* *F.*

Ambobus] Capiti & trunco. *F.*

In me] Non in alios, ut quondam, furens. *F.*

Peſtem] Virus. *F.*

Hoc ſolum] Non poſſe amictus exuere. *F.*

Et membra] *Qua trahitur trahit illa cutem, &c.* Ovid. 9. Metam. *F.*

Palla

Nec cauſſa diræ cladis in medio patet:
Sed cauſſa tamen eſt, vixque ſufficiens malo.
Nunc ore terram languidus prono ferit;
Nunc poſcit undas. unda non vincit malum.
Et nota quærit littora, & pontum occupat.
Famularis illum retinet errantem manus.
O ſortem acerbam! fuimus Alcidæ pares.
Nunc puppis illum littore Euboico refert,
Auſterque lenis pondus Herculeum rapit:
DE. *Deſtituit animus membra, nox oculos premit.*
Quid, anime, ceſſas? quid ſtupes factum ſcelus?
Gnatum repoſcit Iuppiter, Iuno æmulum.
Reddendus orbi eſt. quod poteſt reddi, exhibe.
Eat per artus enſis exactus meos.
Sic, ſic agendum eſt. tam levis pœnas manus
Tantas repoſcit? tolle fulminibus, ſocer,
Nûrum ſceleſtam. nec levi telo manus

Armetur

Palla, ipſa] Adhæret ac ſi corporis pars eſſet. F.

Vnda non vincit] Hyginus, in Parerg. Herculis, de hac re ait: cum ſe in flumen conjeciſſet ut ardorem extingueret, major flamma exibat. *Delr.*

Et nota] Al. leg. *Fluctiſona quærit littora*, &c. F.

Pares] Poſtquam illi vires ademiſſet virus. F.

Puppis] A Cenæo Eubœæ promontorio navicula ad Oetam vectus eſt, ubi expiravit.

Deſtituit] Hunc verſum Hyllo tribuunt alii. utrique probe. F.

Iuno] A Iunone immiſſa monſtra & labores vincentem. ἥρως κλέος. F.

Tam levis pœnas] Lipſ. legit. *tam leves pœnas manus Tantis* (id eſt, ſceleribus) *repoſcit?* F.

Recentiores repoſitum iverunt, *tam leves pœnas manus Tantis*; ſed præter libb. mſſ. quibus ſuus ſubeſt ſenſus, & quidem acutus. negat enim Deianira manum ſuam imparem inferre pœnas quas meruit: itaque invocat manum Jovis fulminantis. Supra quoque quidam interrogatione corruperunt illud: *Sic ſic agendum eſt.* nam ſunt verba decreti Deianirani; quamvis id ſtatim evertat, ut fieri ſolet. *Grut.*

Socer] Jupiter. F.

Nurum] Me. F.

Nec levi telo] Fulminum alia alba vel nigra, quæ cæterorum deorum ſunt: alia rubra quæ Jovis ſolius. atque ex his quædam minora quæ moneant; majora altera quæ cum fragore miſſa diſcutiant: tertia maxime ignita, quæ adurant. F.

Fulminum alia graviora, leviora alia. illius generis eſt, quo Phaëthon & Gigantes interemti leguntur: iſtius quo Semele combuſta fuit. Ovid. 3. Metam.

Nec

Armetur. illud fulmen exſiliat polo,
Quo, ni fuiſſet genitus Alcides tibi,
Hydram cremaſſes; peſtem ut inſolitam feri,
Et ut noverca pejus irata malum.
Emitte telum quale in errantem prius
Phaëthonta miſſum eſt. perdidi erepto Hercule
Et ipſa populos. quid rogas telum deos?
Iam parce ſocero. conjugem Alcidæ necem
Optare pudeat. hæc erit votum, manus,
A me petatur. occupa ferrum ocyus.
Quin deme ferrum. quidquid in mortem trahit
Telum eſt abunde. rupe ab atheria ferar.
Hæc hæc renatum prima quæ poſcit diem;
Oeta eligatur. corpus hinc mitti placet.
Abrupta cautes ſcindat, & partem mei
Ferat omne ſaxum. pendeant laceræ manus,
Totumque rubeat aſperi montis latus.
Levis una mors eſt. levis, at extendi poteſt.
Eligere neſcis, anime, cui telo incubes.
Vtinam eſſet, utinam fixus in thalamis meis

Hercu-

Nec quo centimanum dejecerat igne Typhoea.
Nunc armatur eo, nimium feritatis in illo eſt:
Eſt aliud levius fulmen, cui dextra Cyclopum
Sævitiæ flammæque minus, minus addidit iræ:
Tela ſecunda vocant ſuperi.

huc reſpexit Seneca tum hic, tum in Thyeſte, ita ſcribens:

Manuque non qua tecta & immeritas domos
Telo petis minore: ſed qua montium
Tergemina moles cecidit, & qui montibus
Stabant pares Gigantes, hæc arma expedi.

ubi Tergemina moles dicitur, Olympus, Oſſa, & Pelius. *Delr.*

Hydram] Quam Hercules excuſſit. Herc. Fu. v. 241. F.

Feri] Percute me, Junone illi nocentiorem. F.

Quale] Ubi *Sævos compeſcuit ignibus ignes.* Sup. v. 688. F.

Perdidi] Ferre poſſem, niſi liber præluceret ad ſubtilius dictum: *Perdidi ſola Herculem.* quod rectum, ſi tamen legis in ſequenti hemiſtichio, *Et ipſe:* non, *ipſa.* Acutè ad augendum facinus ſuum dicit miſera, Ego Herculem perdidi, ille terrarum orbem. qui ſcilicet morte ejus, præda jam feris & tyrannis. *Lipſ.*

Socero] Jovi, ne impendat tibi fulmen. F.

Oeta eligatur] Herc. Fu. v. 132. F.

Fixus] *Arma viri thalamo quæ fixa reliquit.* Dido. 4. Æn. F.

 Saxa

Herculeus enſis! huic decet ferro immori.
Una perire dextera nobis ſat eſt?
Coite gentes. ſaxa & incenſas faces
Iaculetur orbis. nulla nunc ceſſet manus.
Corripite tela. vindicem veſtrum abſtuli.
Impune ſævi ſceptra jam reges gerent.
Impune jam naſcetur indomitum malum.
Reddentur aræ cernere aſſueta hoſtiam
Similem colenti. ſceleribus feci viam.
Ego vos tyrannis, regibus, monſtris, feris,
Sævisque rapto vindice oppoſui deis.
Ceſſas, Tonantis ſocia? non ſpargis facem,
Imitata fratrem, & mittis ereptam Iovi?
Meque ipſa perdis? laus tibi erepta inclyta eſt,
Ingens triumphus. æmuli, Iuno, tui
Mortem occupavi. NUT. *Quid domum impulſam trahis?*
Erroris iſtuc omne, quodcumque eſt, nefas.
Haud eſt nocens, quicunque non ſponte eſt nocens.
DE. Quicunque fato ignoſcit, & parcit ſibi,
Errare meruit. *morte damnari placet.*
NUT. Nocens videri qui petit, mortem cupit.
DE. Mors innocentes ſola deceptos facit.
NUT. *Titana fugies?* DE. *Ipſe me Titan fugit.*
NU. *Vitam relinques miſera?* DE. *At Alcidem ſequar.*
NUT. *Supereſt, & auras ille cæleſtes trahit.*

Vinci

Saxa &] Sup. v. 32. F.

Impune] Sublato tyrannorum vindice ac monſtrorum domitore Hercule. F.

Aræ cernere] Innuit *illaudati Buſiridis aras.* Herc. Fu. v. 484. F.

Similem] Humanam. F.

Ego vos] Mortales. F.

Tonantis] Soror & conjux Jovis. *Farn.*

Imitata] Med. v. 59. F.

Laus tibi] Quam petebas gloriam & triumphum ex interfecto Hercule, tibi inviſo, ego præripui tibi. F.

Quid domum] Cur in ruinam trahis familiam noſtram patris jam nece quaſſatam? F.

Erroris] Al. *Erroris eſt hoc omne quodcunque eſt nefas.* F.

Mors] Mors ſola approbat eos eſſe innocentes, qui per errorem peccarunt. F.

Fugit] Non ſuſtinet me ſceleratam contueri. F.

Vinci

DE. *Vinci Hercules cum potuit, hinc cœpit mori.*
NVT. *Natum relinques fataque abrumpes tua?*
DE. *Quamcunque natus ſepelit, hæc vixit diu.*
NV. *Virum ſequeris?* DE. *Prægredi caſtæ ſolent.*
NV. *Si te ipſa damnas, miſera ſceleris te arguis.*
DE. Nemo nocens ſibi ipſe pœnas irrogat.
NV. Multis remiſſa eſt vita, quorum error nocens
Non dextra fuerat. *fata quis damnat ſua?*
DE. *Quicumque fata iniqua ſortitus fugit.*
NV. *Hic ipſe Megaram nempe confixam ſuis*
Stravit ſagittis, atque natorum indolem,
Lernæa figens tela furibunda manu.
Ter parricida factus, ignovit tamen
Sibi. nam furoris fonte Cyniphio ſcelus
Sub axe Libyco terſit, & dextram abluit.
Quo miſera pergis? quid tuas damnas manus?

Damnat

Vinci] Ubi primum cedere cœpit Neſſæo veneno, tum mori cœpit. quod & latius intelligi poteſt. F.

Quamcunque] Al. leg. *Quæcunque natum ſepelit, hæc vixit diu.* F.

Ut ego, quæ eo ipſo quod Herculem occidi, filium quoque meum interemi. ille enim paterno præſidio orbatus, vivere non poterit. locus eſt difficilis, & mihi de mendo ſuſpectus. *Delr.*

Sequeris] Morte. F.

Miſera] Ream ſceleris & cauſæ mortis. F.

Nemo Nocens] Fati culpam, non ſceleris agnoſcebat Deianira. non (inquit) iccirco nocens videbor, quia pœnam non cogitati ſceleris à me expoſco. nullus enim pœnas à ſe expoſcit ejus, quod patrare voluit; ſed ejus, quod cum nollet patrare, per imprudentiam conſcivit. Reſpondet Nutrix. Idipſum te potius ab infligenda tibi pœna dimovere deberet. pleriſque enim quibus animus innocens, manus nocens, homines ignoverunt. Et quis adeo demens ut fata ſua damnet, quæ in ipſius ſita non ſunt poteſtate? Acutiora ſane hæc iis, quæ ſubſtituunt. *Delr.*

Facile credam: tamen non iſta mens Deianiræ. Verum cum dixiſſet Nutrix, Si te ipſa damnas, etiam nocentem inſimul te fateris. Nihil illa negat; imo, Ita eſt, inquit, nam *Nemo innocens ſibi ipſe pœnas irrogat.* Ita enim lego. *Raphel.*

Fata iniqua] Mortem petit, ut iniqua fata vel fugiat, vel vindicet. F.

Natorum] Natos ex Megæra. Hellenism. μένος Ἀλκινόοιο. F.

Lernæa] Sagittas Hydræ felle tinctas. F.

Ter parricida] Tres natos occiderat. vel ut alii duos cum uxore. vide Herc. Fu. Act. 5. F.

Cyniphio] Africæ fluvio inter duas Syrtes. innuere autem videtur Jovis Ammonis fontem. ſed Athenis Herculem expiaſſe dictum. v. 1341. Herc. Fu. F.

DE. *Damnat meas devictus Alcides manus.*
Fraudem placet punire. NV. *Si novi Herculem,*
Aderit cruenti forſitan victor mali,
Dolorque fractus cedet Alcidæ tuo.
DE. *Exedit artus virus, ut fama eſt, Hydræ.*
Immerſa peſtis conjugis membra abſtulit.
NV. *Serpentis illi virus enecta autumas*
Haud poſſe vinci, qui malum & vivum tulit?
Eliſit Hydram, dente cum infixo ſtetit
Media palude victor, effuſo obrutus
Artus veneno. ſanguis hunc Neſſi opprimet,
Qui vicit ipſas horridas Neſſi manus?
DE. Fruſtra tenetur ille, qui ſtatuit mori.
Proinde lucem fugere decretum eſt mihi.
Vixit ſatis, quicunque cum Alcide occidit.
NVT. *Per has aniles ecce te ſupplex comas,*
Atque ubera iſta pene materna obſecro,
Depone tumidas pectoris læſi minas,
Mortiſque diræ expelle decretum horridum.
DE. *Quicunque miſero forte diſſuadet mori,*
Crudelis ille eſt. interim pœna eſt mori.
Sed ſæpe donum in pluribus veniæ fuit.

Defende

Fraudem] Quod à Neſſo decepta Herculem devicerim, credulitatis pœnas à me lubet expoſcere. F.

Vetus, *Placet ſcelus punire.* & invidioſis his verbis factum ſuum ſemper exauget Deianira. *Lipſ.*

Aderit] Hercules evincet Neſſæum hoc virus, ut alia pleraque mala. F.

Effuſo] Membra habens ſuffuſa veneno, quod in illum evomuit Hydra. *Farn.*

Per has] *Inſtat anus canaſque ſuas & inania nudans Vbera, per cunas alimentaque prima precatur.* vide Hippol. v. 245. *F.*

Pene] Magnam enim habet matris partem nutrix. *F.*

Interim pœna] Interdum ſup. v. 486. quatenus mori cupiens vetatur. *Farn.*

Eatenus eſt pœna mori, quatenus cupiens mori vetatur: tunç mors quę conceſſa beneficii loco eſt, cedit in pœnam. Supra de hac voce, *interim*, monuimus. Nam vulgo non capitur. Adnotent ſtudioſi. *Scal.*

Sed ſæpe donum] Pœna eſt & mors quæ tamen ſæpe in partem veniæ conceditur. Al. *hunc verſum Nutrici tribuunt ſed minus recte.* F.

Dele perſonam Nutricis: nam à Deianira continuantur. Sententia plana eſt & elegans, ex iis quæ ſupra expo-

NVT. *Defende ſaltem dexteram, infelix, tuam,*
Fraudiſque facinus eſſe, non nupta, ſciat.
DE. *Defendar illic. inferi ſolvent ream.*
A me ipſa damnor. purget has Pluto manus.
Stabo ante ripas immemor, Lethe, tuas,
Et umbra triſtis conjugem excipiam meum.
Sed tu nigrantis regna qui torques poli,
Para laborem. ſcelera quæ quiſque auſus eſt;
Hic vicit error. Iuno non auſa Herculem eſt
Eripere terris. horridam pœnam para.
Siſyphia cervix ceſſet, & noſtros lapis
Impellat humeros. me vagus fugiat latex,
Meamque fallax unda decipiat ſitim.
Merui manus præbere turbinibus tuis,
Quæcunque regem Theſſalum torques, rota.
Effodiat avidus hinc & hinc vultur fibras.
Vacat una Danais; has ego explebo vices.
Laxate manes. recipe me comitem tui
Phaſiaca conjux. pejor hac, pejor tuo
Vtroque dextra eſt ſcelere, ſeu mater nocens,
Seu dira ſoror es. adde me comitem tuis,

Threicia

expoſuimus. Pœna eſt mors, quæ tamen ſæpe in partem veniæ conceditur. Notum Tiberii, mortem reo negantis, *Nondum mecum in gratiam rediit*. Totus hic locus male vulgo, ut mihi videtur, concipitur. Sed veteres editiones hæc continuant ſub perſona Deianiræ. *Scal.*

Defende] Sed dextram cohibe, ne jam voluntarii ſceleris conſcia ſit, quæ prius decepta alienæ fraudis miniſtra tantum fuit. *F.*

Defendar illic] Apud inferos. *F.*

Lethe] Herc. Fu. v. 679. *F.*

Tu] O Dis. *F.*

Nigrantis] Agam. v. 750. *F.*

Laborem] Cruciatum meo dignum errore, qui omnia aliorum vitia ſuperat. F.

Siſyphia] Hyppol. v. 1226. *F.*

Magus] Thyeſt. v. 152. *F.*

Turbinibus] Rotationibus, & revolutionibus tuis, ô rota, qua volvitur Ixion. Hercul. Fu. v. 749. *F.*

Effodiat] Hippol. v. 1228. *F.*

Vacat] Omnes Danaides crudelitatis ſuæ pœnas apud inferos dant, una excepta: ut Hercul. Fu. v. 499. una ergo vacat ſedes: Iſtum ergo locum cum vacat, occupare Dejanira poſtulat ipſa quoque criminis ejuſdem rea. *F.*

Laxate] Ut mihi ſit ſpatium. *laxatque fores.* 6 Æneid. *F.*

Phaſiaca] Medea Colchis. *Hippol.* v. 561. *& tota Med.* F.

Seu mater] Ubi filios interfeciſti, Med. act. 5. *F.*

Seu

Threicia conjux, ſceleribus. gnatam tuam,
Althæa mater, recipe: nunc veram tuam
Agnoſce prolem. quid tamen tantum manus
Veſtræ abſtulerunt? claudite Elyſium mihi,
Quæcumque fida conjuges nemoris ſacri
Lucos tenetis. ſi qua reſperſit manus
Viri cruore, nec memor caſtæ facis
Stricto cruenta Belias ferro ſtetit,
In me ſuas cognoſcat & laudet manus.
In hanc abire conjugum turbam libet.
Sed & illa fugiet turba tam diras manus.
Invicte conjux, innocens animus mihi,
Sceleſta manus eſt. prô nimis mens credula,
Prô Neſſe fallax! namque ſemiferi dolis
Auferre cupiens pellici, eripui mihi.
Recede, Titan; tuque quæ blanda tenes
In luce miſeros, vita: caritura Hercule
Lux vilis iſta eſt. exigam pœnas tibi,
Reddamque vitam. fatane extendo mea?
Mortemque conjux in tuas ſervo manus?
Virtuſne ſuper eſt aliqua, & armatæ manus

Inten-

Seu dira] Ubi Abſyrtum fratrem diſcerpſiſti. Med. v. 44. & 131. *F.*

Threicia] Procne Terei regis Thracii uxor. Aga. v. 665. & ſupra v. 191. *F.*

Althæa] Medea v. 779. Aga. v. 208. *F.*

Agnoſce prolem] Sceleris tui æmulam. *F.*

Similiter Deianira apud Naſonem;

Tu quoque cognoſces in ane Meleagre ſororem.

Utpote quæ ſtuduerim tibi ſcelere ſimilis eſſe. Meleager avunculos; Althæa, filium; Deianeira, maritum, & proinde, ut dixi ſuperius, filium ſuſtulit. *Delr.*

Veſtræ] Si cum meis conferantur, quæ illum Heroa Herculem ſuſtulerunt. *F.*

Elyſium] Beatorum ſedes Tro. v. 942. *F.*

Belias] Beli neptis Danai filia. Herc. Fu. v. 498. *F.*

Semiferi] Centauri biformis Neſſi.

Titan] Sol. *Med.* v. 5. *F.*

In tuas] Ut à te interficiar. *F.*

Et armatæ] Reſpicit Megaram & liberos ab Herc. Fu. interfectos. Al. leg. *Virtuſne ſupereſt aliqua Sarmaticæ, & manus Intendere arcum tela miſſurum valet?* hoc ſenſu. Si adhuc viribus par es non tibi ipſi, nec virilioribus, ſed fœminis Amazonibus, & arcum iis ereptum tendere potes in meam mortem; dextra mea non utar. Sarmatas fuiſſe Amazonas, uſaſque arcu & ſagittis legi eſt, Agamem. v. 844. *Farn.*

An

Intendere arcum tela miſſurum valent?
An arma ceſſant, teque languenti manu
Non audit arcus? ſi poteſt letum dare,
Animoſe conjux, dexteram exſpecto tuam.
Mors differatur. frange ut inſontem Licham;
Alias in urbes ſparge; & ignotum tibi
Emitte in orbem. perde, ut Arcadiæ nefas,
Et quidquid aliud reſtitit. ab illis tamen
Conjux rediſti. HYL. Parce jam, mater, precor.
Ignoſce fatis. error à culpa vacat.
DE. Si vera pietas, Hylle, quærenda eſt tibi,
Iam perime matrem. pavida quid tremuit manus?
Quid ora flectis? hoc erit pietas ſcelus.
Ignave, dubitas? Herculem eripui tibi.
Hæc hæc peremit dextra, cui debes patri
Avum tonantem. majus eripui decus,
Quam in luce tribui. ſi tibi ignotum eſt nefas,
A matre diſce. ſeu tibi jugulo placet
Merſiſſe ferrum, ſive maternum libet
Invadere uterum; mater intrepidum tibi
Præbebit animum. non erit totum ſcelus
A te peractum. dextera ſternar tua,

Sed

An arma] An forte veneni vi victus arcum tendere & ſagittas mittere non vales? *F.*

Si poteſt] An armata manus tua telis ſolitis, valet arcum intendere in hoſtem? an vero arma tibi exciderunt, & imbecillam, vi morbi victis viribus, manum arcus contemnit? ſi valet manus tua tela mittere, intrepida conjux. &c. ſic Ovidius:

—— nec quæ magis audiat arcum.

hoc eſt, quæ promptius & fidelius obediat, & juſſu vulnus infligat. *Delr.*

Mors differatur] Mea manu decreta.

Licham] Ab hoc tres inſulæ, Lichades dictæ, Straboni lib. 9. de morte ejus, Ovid. 9. Metamorph.

Sic illum validis jactum per inane lacertis
Exſanguemque metu, nec quicquam humoris habentem, (*ætas.*
In rigidos verſum ſilices prior edidit
Nunc quoque in Euboico ſcopulus brevis eminet alte
Gurgite, & humanæ ſervat veſtigia formæ:
Quem, quaſi ſenſurum, nautæ calcare verentur.
Appellantque Lichan —— Delr.

Arcadiæ] Mænalium ſuem. *F.*

Ab illis] Victor, quod à meo ſcelere non potes. *F.*

Majus] Patrem tollendo, quam te in lucem pariendo. *F.*

 Natus

Sed mente noſtra. natus Alcidæ times?
Ita nulla peragas juſſa, nec frangens mala
Erres per orbem. ſi qua naſcetur fera,
Referas parentem. dexteram intrepidam paras.
Patet ecce plenum pectus ærumnis. feri.
Scelus remitto. dexteræ parcunt tuæ
Eumenides ipſæ. verberum crepuit ſonus.
Quænam iſta torquens angue vipereo comam
Temporibus atras ſquallidis pinnas quatit?
Quid dira me flagrante perſequeris face,
Megæra? pœnas poſcit Alcides. dabo.
Iamne inferorum, Diva, ſedere arbitri?
Sed ecce, diras carceris video fores.
Quis iſte ſaxum immane detritis gerit
Iam ſenior humeris? ecce jam vectus lapis

Quærit

Natus] Emphatice. q. d. ab intrepido patre degeneras, ſi timeas. *F.*

Ita nulla] *Adjurantis.* Sic nulla unquam, per orbem vagans juſſuſque ut pater tuus ab Euryſtheo, perdas monſtra, ſi mihi parcas. Sic patrem monſtrorum domitorem referas ac repræſentes, ut me intrepidus peremeris. *F.*

Hyllum alloquitur, & deprecatur ab eo labores ac miſerias patris. Commodius ergo Veteri, *nec frangens mala.* Lipſ.

Eumenides] Furiæ ultrices quæ ſcelera perſequi ſolent. reſpicitque poëta ad Oreſtis furias. *F.*

Verberum] Furens adeſſe ſibi furias imaginatur. *F.*

Quænam] Deo laus, videor inveniſſe, quo erronem revocem; hoc pacto:

Quænam iſta torquens angue vipereo comam,
Tumenſque tacita ſequitur. & quaſſans caput,
Temporibus atras ſquallidis pinnas quatit?

huic ille ſecundus verſus loco natus; qui ſup. v. 729. cuncta interturbabat. *Delr.*

Ante iſtum aliqui putant locandum verſum 739. *Tumenſque tacita ſequitur & quaſſans caput*, ſed contradicunt mſſ. nec ſolet cumulare tot participia Seneca. Præterea, occurrere debebat Megæra, non ſequi. Deinde, quid heic eſt *tumens*? Denique quam illepide in uno verſu viſitur, *quaſſans caput*, in altero, *pinnas quatit*, in tertio vero, *torquens comam.* Nunquam ita ſcripſerim. Porro neminem adhuc vidi qui nobis explicaret, quid ſibi heic velint pennæ iſtæ Eumenidum, quas quatiunt ſqualidis temporibus. eas repræſentavi in Suſpicionum libellis. inde petet, cui tanti ſunt. *Grut.*

Torquens] Thyeſt. v. 78. & 97. Agam. v. 82. Herc. Fu. 100. *F.*

Megæra] Ἀπὸ τοῦ μεγαίρειν. *F.*

Inferorum] Herc. Fu. 733. *F.*

Diva] O furia. *F.*

Membra] Siſyphum ſibi vidiſſe videtur & Ixiona. *F.*

Tiſipho-

Quærit relabi. membra quis præbet rotæ?
Heic ecce pallens dira Tiſiphone ſtetit,
Cauſſam popoſcit. parce verberibus, precor,
Megæra, parce; ſuſtine Stygias faces.
Scelus eſt amoris. ſed quid hoc? tellus labat
Et aula tectis crepuit excuſſis. minax
Vnde iſte cœtus? totus in vultus meos
Decurrit orbis, hinc & hinc populi fremunt.
Totuſque poſcit vindicem mundus ſuum.
Iam parcite, urbes. quo fugam præceps agam?
Mors ſola portus. *dabitur ærumnis locus.*
Teſtor nitentis flammeam Phœbi rotam,
Superoſque teſtor, Herculem terris adhuc
Moritura linquo. HYL. *Fugit attonita. hei mihi!*
Peracta jam pars matris eſt. ſtatuit mori.
Nunc noſtra ſupereſt, mortis auferre impetum.
O miſera pietas! ſi mori matrem vetas,
Patri es ſceleſtus. ſi mori pateris tamen,
In matre peccas. ſurgit hinc illinc nefas,
Inhibenda tamen eſt. pergam, & eripiam ſcelus.

CHO-

Tiſiphone] Ἀπὸ τοῦ τίειν τοὺς φονεῖς. *Farn.*

Suſtine] Contine pauliſper. Ovid.
Sæpe Iovem vidi, cum jam ſua mittere vellet
Fulmina, thure dato, ſubſtinuiſſe manum. Delr.

Scelus] Ut Herculis amorem à pellice ad me transferrem. *F.*

Minax] Furenti videtur irruere populus, qui non irruit. *F.*

Fremunt] Al. *premunt.* F.

Moritura] Trachyne ſe interfecit Deianira, non Argis, ejuſque tumulus ad radices Oetæ montis, adhuc Pauſaniæ temporibus. vide in Corint. *Delr.*

Fugit] *Receſſit ſcilicet è ſcena ne ſe coram populo trucidaret.* F.

Nunc noſtra] Meæ reſtant partes ut matrem mori volentem impediam. *Farn.*

O miſera] Rurſum ſe corrigit dubius. *F.*

Patri] Quem illa interfecit. *F.*

Hinc illinc] A patris parte & à matris. *F.*

Chorus.

Sumpta ab Herculis robore labefactato occaſione, Chorus omnia interitui obnoxia, nihil natum æternum canit, quam ſententiam ab authore Orpheo commendat, ejuſque artem obiter celebrat.

Verum eſt, quod cecinit ſacer
Threſſæ ſub Rhodopes jugis,
Tangens Threiciam chelym,
Orpheus, Calliopæ genus:
Æternum fieri nihil.
Illius ſtetit ad modos
Torrentis rapidi fragor,
Oblituſque ſequi fugax
Amiſit liquor impetum:
Et dum fluminibus mora eſt,
Defeciſſe putant Geten
Hebrum Biſtones ultimi.
Advexit volucrem nemus,
Et ſylva reſidens venit;
Aut ſi qua aëra pervolat,
Auditis vaga cantibus
Ales deficiens cadit.
Abrupit ſcopulos Athos,
Centauris obitum ferens;

Et juxta

S*Acer*] Muſarum vates ſacer interpreſque deorum. *F.*

Calliopæ] Calliopes & Oeagri flu. filius. al. Apollinis. F.

Illius] Med. v. 625. *F.*

Oblituſque] *Flumina ſiſtebat cantu.* F.

Geten] Thracium, Scythicum ſupra v. 819. F.

Biſtones] Herc. Fu. v. 225. F.

Et ſylva] Joſ. Scal. *Et ſylvas reſides vehit.* F.

Athos] Med. v. 719. F.

Centauris] Quos ruina oppreſſerat. al. *Centauros obiter ferens.* prior lectio placet. F.

Obitum ferens] Lege potius, *Centauros obitum ferens.* conveniebat enim monti tr anſitus innocens, non qui inquilinos opprimeret. nimirum ipſe Athos ſtitit ſe Orpheo una cum Centauris, qui ei tunc forte inerrabant. nec aliter repræſentant aut veteres edd. aut membranæ Pall. meliores. invenit & idem in ſuo Delrius, ſed improbat: quod miror. nam lepidiſſima eſt imago, & reſpexit auctor ad illa Hercule Furente, *ſaxa cum ſilvis feram, Rapiamque dextrâ plena Centauris juga.* ut forte capiamus Centauros pro hominibus improbis, quid tum? & ſerpentes & alia venenata ait auctor adveniſſe ad cantum Orphicum,

Et juxta Rhodopen ſtetit
Laxata nive cantibus.
Et quercum fugiens ſuam,
Ad vatem properat Dryas,
Ad cantus veniunt ſuis
Ipſa cum latebris fera.
Iuxtaque impavidum pecus
Sedit Marmaricus leo,
Nec damæ trepidant lupos.
Et ſerpens latebras fugit,
Tunc oblita veneni.
Quin per Tænarias fores
Manes cum tacitos adiit,
Mœrentem feriens chelym,
Cantu Tartara flebili
Et triſtes Erebi deos
Movit: nec timuit Stygis
Iuratos ſuperis lacus.
Hæſit non ſtabilis rota
Victo languida turbine.
Increvit Tityi jecur,
Dum cantus volucres tenet:
Audito quoque navita
Inferni ratis æquoris
Nullo remigio venit.

Tunc

cum, tunc oblita nocendi. *Grut.*

Quercum- Dryas] Singulis arboribus Nympham præeſſe credebant antiqui, quam quod una cum arbore naſceretur moreretur que Hamadryadem nuncupabant, cum Dryas ſit quæ toti nemori ſylvæque præſit, *Querquetulana, à* δρῦς. F.

Marmaricus] Ferox inſtar Libyci leonis. Agam. v. 735. F.

Tunc oblita] Al. *Tunc oblita mali* F.

Tænarias] Herc. Fu. v. 586. F.

Manes] Herc. Fu. v. 570. F.

Mœrentem] Ipſe mœſtus ob Eurydices mortem. F.

Iuratos] Herc. Fu. 711. F.

Non ſtabilis] Non prius ſtare ſolita Ixionis rota. F.

Tityi] Hippol. v. 1228. F.

Volucres] Vultures qui Tityi jecur depaſcebantur. *Nec carpſere jecur volucres.* F.

Navita] Portitor Charon. F.

Nullo] Advolante Charontis cymba abſque remigis opera. F.

Tunc

Tunc primum Phrygius ſenex
Vndis ſtantibus immemor
Excuſſit rapidam ſitim,
Nec pomis adhibet manus.
Sed cum linqueret inferos
Orpheus carmina fundens,
Et vinci lapis improbus,
Et vatem potuit ſequi.
Conſumptas iterum deæ
Supplent Eurydices colos.
Sed dum reſpicit immemor,
Nec credens ſibi redditam
Orpheus Eurydicen ſequi,
Cantus præmia perdidit.
Quæ nata eſt iterum, perit.
Tunc ſolamina cantibus
Quærens, flebilibus modis
Hæc Orphæus cecinit Getis:
Leges in ſuperos datas,
[*Et qui tempora digerens*
Quatuor præcipitis deus
Anni diſpoſuit vices]
Nulli non avidas colo
Parcas ſtamina nectere.

Quod

Tunc primum] *Nec Tantalus undam Captavit refugam.* F.

Nec pomis] Quia famem ſitimque non potus aut cibi ſuavitate, ſed concentus dulcedine excuſſit. *Delr.*

Improbus] Durus qui inferna ſepta claudit. *vel* Siſyphius lapis. F.

Deæ] Parcæ reſtituunt Eurydices vitæ ſtamina. F.

Præmia] Eurydicen ſibi redditam. *Farn.*

Nata] Cui reſtituta vita fuit. F.

Et qui] Sup. v. 819. [Tres iſtos verſus uncinulis incluſos, utpote huic loco male convenientes tranſponit I. Rutgerſius ut ſequantur v. 1109. *Boreas ferit. Et qui tempora dirigens, &c.* 6. c. 2. *l. variar. lect.* F.

Nulli non avidas] Viris doctiſſimis placet, *avidas colo.* ſed quam magis excutio, tam magis bliteum eſt. *Polus* heic, quæcunque mundi pars: moxque meminit poli *Auſtralis & Arctoi*; v. 1119. habemus, *Stratis ut jaceat polis.* & v. 2361. —— *qua plaga inferni poli* &c. *Grut.*

Colo] Al. *polo*. F.

Quod

Quod natum eſt, poterit mori.

Vati credere Thracio
Devictus jubet Hercules.
Iam jam legibus obrutis
Mundo cum veniet dies;
Auſtralis polus obruet
Quidquid per Libyam jacet,
Et ſparſus Garamas tenet.
Arctous polus obruet
Quidquid ſubjacet axibus,
Et ſiccus Boreas ferit.
Amiſſum trepidus polo
Titan excutiet diem:
Cœli regia concidet,
Certos atque obitus trahet.
Atque omnes pariter deos
Perdet mors aliqua, & chaos.
Et mors fata noviſſima
In ſe conſtituet ſibi.
Quis mundum capiet locus?
Diſcedet via tartari,
Stratis ut pateat polis?
An quod dividit æthera
A terris ſpacium, ſat eſt
Et mundi nimium malis?

Quis

Quod natum] Πᾶν τὸ γιγνόμενον φθαρτὸν. omne ortum occidit. Cui naſci contigit, reſtat mori. F.

Libyam] Africam. F.

Sparſus] Interioris Libyæ incola vagus. F.

Et ſiccus] Et *Quidquid Boreæ penetrabile frigus adurit. nubifugus, viarum ſcopa Boreas.* F.

Cœli regia] Pal. unus punctis ſubduxit vocem *certos*. & vero nihil hoc loco contaminatius, ſi fides alteri ſcripto, qui clare præferat: *Cœli regia concidens Ortûs atque obitûs trahet.* Egregie. Obruet, inquit, una ruina omnia, & qua dies oritur & qua moritur. *Grut.*

Deos] Sidera, ſtellas, Thyeſt. v. 890. vel Deos, qui Stoicis mortales.

Chaos] Herc. Fu. v. 609. F.

Mors] Mors fati domina & ipſa peribit. F.

Mundum] Sphæras cœleſtes. pulchramque hanc machinam. F.

Quis

Quis tantum capiet nefas
Fratrum? quis ſuperis locus?
Pontum, ſidera, tartara,
Regna unus capiet tria.
Sed quis non modicus fragor
Aures attonitas movet?
Eſt eſt Herculeus ſonus.

ACTUS QUARTUS.

HERCULES. CHORUS.

Ejulans Hercules conqueritur, indigne ferens ſe indigna morte perire, fœmineis ſcilicet dolis.

Converte, Titan clare, anhelantes equos,
Emitte noctem. pereat hic mundo dies,
Quo moriar. atra nube inhorreſcat polus.
Obſta novercæ. nunc, pater, cæcum chaos
Reddi decebat. hinc & hinc compagibus
Ruptis uterque debuit frangi polus.
Quid parcis aſtris? Herculem amittis, pater.
Nunc parte in omni, Iupiter, ſpecta poli,
Ne quis gigas Theſſalica jaculetur juga,
Et fiat Othrys pondus Enceladi leve.
Laxabit atri carceris jamjam fores
Pluton ſuperbus: vincula excutiet patri,

Cœlum-

Quis tantum] Quis locus capiet diſſolutum jam triplex regnum Iovis, Neptuni, Plutonis? F.

Regna] Miſta jam & confuſa. F.

E*Mitte*] Abſentia tua. F.

Pereat] Noctis nubiumque velum intendatur, ne morientem me Juno videns triumphet. F.

Quid parcis] Cur autem non polos frangas, cur cœlo parcas? cui, ſublato jam Hercule, bellum ex novo inferent Gigantes. Herc. Fu. v. 970.

Nunc parte in omni] Vetus, *Nunc partem in omnem.* Sæpe autem incidit iſta caſuum ἐναλλαγή. Supra,

Nunc parte ab omni genitor iratus tona. Fabr.

Othrys] Encelado quidem Ætna impoſita. Herc. Fu. 80. Sed Othryn dixit pondus leve quod torqueat & jaculetur in deos Enceladus. ſic infr. v. 1146. F.

Patri] *Saturno tenebroſa in Tartara miſſo.* vid. Herc. Fu. 964. F.

Pro

Cœlumque reddet. ille, qui pro fulmine
Tuiſque facibus, natus in terris eram,
Ad Styga revertor. ſurget Enceladus ferox,
Mittetque, quo nunc premitur, in ſuperos onus.
Regnum omne, genitor, ætheris dubium tibi
Mors noſtra faciet. antequam ſpolium tui
Cœlum omne fiat, conde me tota, pater,
Mundi ruina. frange, quem perdis, polum.
CH. *Non vana times, nate Tonantis.*
Iam Theſſalica Pelion Oſſa
Premet; & Pindo congeſtus Athos
Nemus ætheriis inſeret aſtris.
Vincet ſcopulos inde Typhoëus,
Et Tyrrhenam feret Inarimen.
Feret Ætnæos inde caminos,
Scindetque latus montis aperti,
Nondum Enceladus fulmine victus.
Iam te cœli ſigna ſequentur.
HER. *Ego, qui relicta morte, contempta Styge,*
Per media Lethes ſtagna cum ſpolio redii,
Cum pene trepidis excidit Titan equis:

Ego

Pro fulmine] Loco fulminis tui in ſævos tyrannos. ſup. v. 5. F.

Ad Styga] Unde prius reverſus Cerberum extraxi. F.

Mittetque] Iaculabitur Ætnam. Herc. Fu. v. 80. *F.*

Dubium] Incertas poſſeſſiones propter Gigantes. F.

Spolium] Tibi ereptum. F.

Frange] Frange potius quam perdas cœlum. F.

Theſſalica] Herc. Fu. v. 970. Agam. v. 331. F.

Typhoëus] Thyeſt. v. 807. *Durumque cubile Inarime Iovis imperiis impoſta Typhoeo.* F.

Inarimen] Sunt qui Virgilium & ceteros loqui velint de quadam inſula in ora Campaniæ, quam prius Pythecuſas vocabant, de qua Suidas, Harpocration, Strabo. Pherecydes apud Apollonii Scholiaſt. lib. 2. prodidit eam Typhœo impoſitam, idque Latini poëtæ, ut hic noſter, ſequuntur. Quod ſi verum, erravit Ovidius lib. 14. Metamorph. Inarimen, Prochytan, Pythecuſas, tres inſulas faciens. Vide Turneb. lib. 20. Adverſ. cap. 8. *Delr.*

Ætnæos] Herc. Fu. 106. F.

Montis] Ætnæ. F.

Relicta] Herc. Fu. 611. F.

Spolio] Cerbero. F.

Cum pene trepidis] Bonum hoc, bonum: ſed an germanum? Negat liber, qui præfert, *Cum pæne laſſis*. Scribam, *laſſis*. metu videlicet viſi Cerberi vult ſuccidiſſe Solares equos. *Lipſ.*

Non

Ego, quem deorum regna ſenſerunt tria,
Morior: nec ullus per meum ſtridet latus
Tranſmiſſus enſis: haud mea telum necis
Saxum eſt, nec inſtar montis abrupti latus,
Aut totus Othrys, non truci vultu Gyges
Pindo cadaver obruit toto mecum.
Sine hoſte vincor: quodque me torquet magis,
(O miſera virtus!) ſummus Alcidæ dies
Nullum malum proſternit. impendo, hei mihi,

In nulla

Non cecidere Solis equi, nec illis excidit Sol; alioquin periiſſet dies. ſed trepidarunt ſonipedes, titubavit currus, ideo fere decidit Phœbus. quid opus (fere dixeram labi) *lapſis* reponere? quatuor mei m. ſ. & ad unum excuſi; trepidis. vere bonum: hoc, bonum: ſed & germanum. *Delr.*

Deorum] Iovis, Neptuni, Plutonis. in æthere n. Stymphalidas, in aquis Hydram, in inferno Cerberũ vicerat.

Nec ullus per meum] Querela hæc Herculis magna ex parte à Sophocle in Thrachiniis deſumpta fuit. ait ille:

Κοὐ ταῦτα λόγχη πεδιὰς, οὔθ' ὁ γηγενὴς
Στρατὸς γιγάντων, οὔτε θήρειος βία,
Οὔθ' Ἑλλὰς, οὔτ' ἄγλωσσος, οὔθ' ὅσην ἐγὼ
Γαῖαν καθαίρων ἱκόμην, ἔδρασέ πω.
Γυνὴ δὲ, θῆλυς οὖσα, κοὐκ ἀνδρὸς φύσιν,
Μόνη μὲ δὴ καθεῖλε φασγάνου δίχα.

quæ carmina ſic Cicero 2. Tuſculan. vel potius Attius reddidit:

Hos non hoſtilis dextra non terra edita
Moles Gigantum, non biformato impetu.
Centaurus ictus corpori inflixit meo.
Non Graia vis, non barbara ulla immanitas,
Non ſæua terris gens relegata ultimis,
Quas peragrans undique omnem hinc feritatem expuli:
Sed feminea vir, feminea interimor manu. Delr.

Stridet] *Stridit* pro *ſtridet*, & *cludit* pro *claudit*, in hujus Poëtæ exemplis vetuſtis legitur perpetuo. *Fabr.*

Inſtar] Delrius emend. *inſtat*. F.

Othrys] Mons Theſſal. F.

Gyges] Gigas Briarei frater. F. Non abſurde heic divinant aliqui, *Gyges*; niſi loqui eum de omni Gigantum genere evincerent quæ repetuntur infrà v. 1214. *Quod nulla fera eſt, nullusque Gigas.* Deinde cur Gyges heic potiſſimum requiratur? nec enim is Gigantum olim omnium erat formidoloſiſſimus. *Grut.*

O miſera virtus] Verſus integros, quibus virtutem accuſat Hercules, ex antiquâ Tragœdiâ adducit Din:

Ὦ τλῆμον ἀρετὴ, λόγος ἄρ' ἦσθ', ἐγὼ δέ σε
Ὡς ἔργον ἤσκουν, σὺ δ' ἄρ' ἐδούλευες τύχῃ.

Ad quos alludit Poëta Lyricus.

Cum fracta virtus, & minaces
(Turpe) ſolum tetigêre mento.

Quos Horatii verſus qui de ſuo judicio correxit, & facere meliores voluit, auctor recentior, ſuam nimis prodidit audaciam. *Fabr.*

Impendo] Δυσχεραίνει γὰρ τὸν τοιοῦτον θάνατον, &c. etiam fortis ægre

fert

In nulla vitam facta. prô mundi arbiter,
Superique, quondam dextera teſtes mea!
Prô cuncta tellus, Herculis veſtri placet
Mortem perire? dirus ô nobis pudor,
O turpe fatum! fœmina Herculeæ necis
Auctor feretur: auctor Alcides quibus?
Invicta ſi me cadere fœmineâ manu
Voluere fata, perque tam turpes colos
Mea mors cucurrit, cadere potuiſſem, hei mihi,
Iunonis odio: fœmina caderem minis,
Sed cœlum habentis, ſi nimis ſuperis fuit,
Scythico ſub axe genita domuiſſet meas
Vires Amazon. fœmina cujus manu
Iunonis hoſtis vincor? hinc gravior tui,
Noverca, pudor eſt. quid diem hunc lætum vocas?
Quid tale tellus genuit iratæ tibi?
Mortalis odia fœmina exceſſit tua.
Adhuc furebas eſſe te Alcidæ imparem.
Victa es duobus. pudeat irarum deos.
Vtinam meo cruore ſatiaſſet ſuos
Nemeæa rictus peſtis! aut centum anguibus
Vallatus Hydram tabe paviſſem mea!

Vtinam

ſert ſibi non viriliter pereundum, atque ubi viribus non eſt locus. F.

Quibus] Monſtris, tyrannis, gigantibus, feris. F.

Invicta] Inexorabile fatum. F.

Perque] Tam ingloria Parcarum de me decreta, ut fœminea perirem manu. F.

Amazon] Hippolyte, Herc. Fu. v: 542. E.

Fœminæ] Nunc autem quam vilis fœminæ manu pereo, qui Iunoni, dignus viſus ſum hoſtis? F.

Hinc] Cum me perdat muliercula, quod tu facere non potuiſti. F.

Quid tale] Quod monſtrum genuit tellus in tui mihi infeſtæ gratiam perniciosius quam Dejaniram? F.

Adhuc furebas] Cum nexum ſententiæ conſidero, ſuadeor legere, *Adhuc fremebas.* Lipſ.

Parum abeunt à ſono & à litteris qui divinant, *fremebas*. ego adhuc minus, cui occurrebat, *furebas*, de quo latius Suſpiciones noſtræ l. 19. c. 21. *Grut,*

Victa] A me prius, nunc à Dejanira, quæ plus in meam perniciem valuit, quam tu dea. F.

Pudeat] Si mortales plus poſſint. F.

Nemeæa] Leo Nemeæus. Hercul. Fu. v. 223. F.

Centum] Circumdatus fœcundæ capitibus Hydræ mortem extimuiſſem, ſanguine meo ab Hydræ veneno in tabem verſo. F.

Vtinam fuiſſem præda Centauris datus!
Qui inter umbras vinctus, æterno miſer
Saxo ſederem, ſpolia cum traxi ultima
Fato ſtupente. nunc ab inferna Styge
Lucem recepi, Ditis evici moras.
Vbique me mors fugit, ut leto inclyto
Fortis carerem. ô feræ victæ, ô feræ!
Non me triformis ſole conſpecto canis
Ad Styga reduxit. non ſub Heſperio polo
Ibera vicit turba paſtoris feri;
Non gemina ſerpens. perdidi mortem, hei mihi,
Toties honeſtam. titulus extremus quis eſt?
CH. *Viden, ut laudis conſcia virtus*
Non Lethæos horreat amnes?
Pudet auctoris, non morte dolet.
Cupit extremum finire diem
Vaſta preſſus mole Gigantum,
Et montiferum Titana pati,
Rapidæque necem debere feræ.
Si tua cauſſa eſt miſeranda necis,
Quod nulla fera eſt, nullaſque Gigas,
Iam quis dignus necis Herculeæ
Supereſt auctor, niſi dextra tui?

Heu

Centauris] Quos in monte Pholöe occidi & profligavi. F.

Æterno] Reſpicit ad ſaxum cui adhæſit Theſeus. *Sedet æternumque ſedebit Infelix Theſeus.* F.

Spolia ultima] Cerberum, id eſt, mortem, rerum terminum. Hercul. Fu.v 289. *Farn.*

Ab inferna] Ab inferis redii Herc. Fu. v. 611. *F.*

Vt leto] Lipſius ex M.S. *Vt telo inclytæ Mortis carerem.* F.

Sole] Herc. Fu. v. 813. *F.*

Ibera] Geryonis trigemini. Herc. Fu. v. 232. *F.*

Gemina] Angues duo; quos à Iunone immiſſos eliſi jam in cunis vagiens. Herc. Fu. v. 215. *vel* Hydra & Atlantica. *F.*

Titulus] Atque ecce inhoneſta tandem morte pereo. *F.*

Non Lethæos] Mortem non horret, ſed ingloriæ mortis generis pudet. ſupra v. 1172. *F.*

Montiferum] Enceladum, Typhoea, Gygen; ſupra v. 1167. Al. *monſtriferum.* F.

Si tua] Ioſ. Scal. ſuſpicatur legendum, *Si cauſa eſt tua miſerandæ necis.* Farn.

Heu

HER. *Heu qualis intus Scorpius, quis fervida*
Plaga revulſus Cancer infixus meas
Vrit medullas? ſanguinis quondam capax
Tumidi jecur pulmonis arentes fibras
Diſtendit: ardet felle ſiccato jecur,
Totumque lentus ſanguinem avexit vapor.
Primam cutem conſumpſit, hinc aditus nefas
In membra fecit, abſtulit coſtis latus,
Exedit artus penitus, & totas malum
Hauſit medullas. oſſibus vacuis ſedet.
Nec oſſa durant ipſa, ſed compagibus
Diſcuſſa ruptis mole collapſa fluunt.
Defecit ingens corpus, & peſti ſatis
Herculea non ſunt membra. prô, quantum eſt malum
Quod eſſe vaſtum fateor? ô dirum nefas!
En cernite, urbes, cernite ex illo Hercule
Quid jam ſuperſit. Herculem agnoſcis, pater?
His ne ego lacertis ſpolia Nemeæi mali
Eliſa preſſi? tenſus hac arcus manu
Aſtris ab ipſis depulit Stymphalidas?
His ego citatam greſſibus vici feram,
Radiante clarum fronte geſtantem caput?
His fracta Calpe manibus eliſit fretum?

His

Heu qualis] Al. leg. *Eheu quis intus, &c.* F.

Fervida] E Zodiaco, in quem Iuno Cancrum tranſtulerat. Thyeſt. v. 852. in pœnas meas reverſus. *F.*

Vapor] Calor veneni. *F.*

Abſtulit] Aliquoties jam ante *jecur* nominatum. veriſſime liber, *latus.* In coſtis ipſis, inquit, adeſum, nec jam compâret latus. *Lipſ.*

Malum] Neſandum virus. *F.*

Compagibus] Nervis, ligamentis, tendonibus. *F.*

Peſti ſatis] Graſſante veneno. *F.*

Vaſtum] Cui mala maxima ſemper exilia, minuta, contemtibilia videbantur. *Delr.*

Illo] Victore, domitore. *F.*

His] *His eliſa jacet moles Nemeæa lacertis, &c.* F.

Lacertis] Sic teſtantur interfectum Theocritus εἰδ. 26. Euripid. in Herc. Fur. & Apollodor. lib. 2. Biblioth: errant pictores, qui Herculem manibus leonis os deducentem pingunt. Advertit Pet. Victor. lib. 4. var. lect. cap. 22. *Delr.*

Nemeæi] Herc. Fu. v. 223. *F.*

Depulit] Al. leg. *detulit.* *F.*

Stymphalidas] Herc. Fu. v. 243. *F.*

Citatam] Cervam aureis radiantem cornibus, Herc. Fu. v. 221. *F.*

Calpe

His tot feræ, tot ſcelera, tot reges jacent?
His mundus humeris ſedit? hæc moles mei eſt?
Hæc ne illa cervix? has ego oppoſui manus
Cœlo ruenti? cujus, ô, cuſtos manu
Trahetur ultra Stygius? ô vires prius
In me ſepultæ! quid patrem appello Iovem?
Quid per Tonantem vindico cœlum mihi?
Iam jam meus credetur Amphitryo pater.
Quæcunque peſtis viſcere in noſtro lates,
Procede. quid me vulnere occulto petis?
Quis te ſub axe frigido pontus Scythes,
Quæ pigra Tethys genuit, aut Maurum premens
Ibera Calpe litus? o dirum malum!
Vtrumne ſerpens ſquallidum criſta caput
Vibrans? an aliquod eſt mihi ignotum malum?
Numquid cruore es genita Lernææ feræ?
An te reliquit Stygius in terris canis?
Omne es malum, nullumque. quis vultus tibi eſt!
Concede ſaltem ſcire, quo peream malo.
Quæcunque peſtis, ſæva quæcunque es fera,
Palam timeres: quis tibi in medias locum

Fecit

Calpe] Bimaris è columnis Herculis una. vide Herc. Fu. v. 236. *F.*

His mundus] Herc. Fu. v. 68. *Hac cœlum cervice tuli?* F.

Hæc moles] Hoccine corpus illud meum quondam toroſum? F.

Cujus] Quis poſthac Cerberum ab inferis extrahet? *F.*

O, vires prius] Lipſ. *ubi vires prius in me? ſepultæ.* F.

Viri clariſſimi, librum unum ſecuti, legunt; *ubi vires prius In me? ſepultæ.* At ſic nihil novum dicitur, id enim jam clamarunt verſus plures qui præceſſerunt. Vulgata autem lectio hoc vult; ut vires omnes advocet malo iſti repellendo, exeruiſſe ſe non pauca antehac quaſi ſopita; quæ ne ipſe quidem ſibi ineſſe putaverat, & faciunt hæc exaggerandæ peſti, cui ne ſic quidem par eſſe poterat. *Delr.*

Aut Maurum]Unde hoc venenum? à mari Scythico, Boreali aut Atlantico? *F.*

Lernæa] Hydræ. *F.*

An te] An Aconitum illud es, è Cerberi ſpuma? *F.*

Omne] Ex effectu. *F.*

Nullumque] Quia non appares. *F.*

Quæcunque peſtis] Al. *Quæcumque peſtis ſive quæcumque es fera.* F.

Palam timeres] Prodires ſaltem, meque aperto Marte aggredereris. *F*

Scribit fere liber, *ſive quæcunque es fera.* Probe. At è verbis ſequentibus quid probi ſenſi elicere eſt? Codices noſtri non ſuccurrunt. Tentaſſe interim alios video, *Palam timori es.*

Sed

Fecit medullas? ecce, dirupta cute
Viſcera manus detexit, ulterior tamen
Inventa latebra eſt: ô malum ſimile Herculi!
Vnde iſte fletus? unde in has lacrymæ genas?
Invictus olim vultus & nunquam malis
Lacrymas ſuis præbere conſuetus (pudet!)
Iam flere didicit. quis dies fletum Herculis,
Quæ terra vidit? ſiccus ærumnas tuli.
Tibi illa virtus, quæ tot eliſit mala,
Tibi ceſſit uni. primo, & ante omnes mihi
Fletum abſtuliſti. durior ſaxo horrido
Et chalybe vultus, & vaga Symplegade,
Rictus meos infregit, & lacrymam extulit.
Flentem, gementem, ſumme prô rector poli,
Me terra vidit. quodque me torquet magis,
Noverca vidit. urit ecce iterum fibras,

Incaluit

Sed nec id ſententiam explicat, imo involvit magis. In apertum enim & publicum certamen hoc monſtri depoſcit. Docent proxime ſequentia: —— *Quis tibi in medias locum Fecit medullas?* Et infra v. 1514.

Hanc tamen ad imos perferam laudem inclytam,
Quod nulla peſtis vicit Alciden palam,
Omnemque peſtem vicit Alcides palam.

Quis jam legendum ſuperius non fateatur:

Quæcunque peſtis, ſive quæcunque es fera,
Palam tumeres.

Palam tumeres, id eſt, palam ferocem te & hoſtem declarares. Iuvenalis: —— *Cujus aceto, Cujus conche tumes?* Et Martialis:

Saturnalia divitem Sabellum
Fecerunt, merito tumet Sabellus.

Seneca Philoſophus, *hærebit tumor, quamdiu cum ſuperbo converſaberis.* Et denique Tragicus Hercule Furente, *robore expenſo, tumet.* Et alibi ſæpe. *Pontan.*

Vox *timendi* hoc loco, ut puto, haud convenit; nec tamen quid ſubſtituam habeo, nec quidpiam juvant libri. Aliquando cogitavi ſubſtituere, *venires*: ſed non arridet. *Raphel.*

Simile] Invictum, indomitum. *F.*

Siccus] Siccis oculis, non lacrymantibus. *F.*

Tibi illa] O virulenta peſtis. *F.*

Abſtuliſti] Extorſiſti. *F.*

Durior ſaxo] Amat Tragicus noſter ſequi Ovidium, de quo ſimilitudines iſtas deſumpſit ex 14 Metam.

Sævior illa freto ſurgente, cadentibus hœdis,
Durior & ferro quod Noricus excoquit ignis,
Et ſaxo quod adhuc vivum radice tenetur. Fabr.

Symplegade] Hercul. Fu. v. 1210. Med. v. 341. *F.*

Summe] Ioſ. Scal. *Summa, prô rector cœli, Me terra vidit.* F.

 Fulmen

Incaluit ardor. unde nunc fulmen mihi?
CHO. *Quid non poſſit ſuperare dolor?*
Quondam Getico durior Æmo,
Nec Parrhaſio lentior axe,
Sævo ceſſit membra dolori;
Feſſumque movens per colla caput
Latus alterno pondere flectit.
Fletum virtus ſæpe reſolvit.
Sic Arctoas laxare nives,
Quamvis tepido ſidere Titan
Non tamen audet, vicitque faces
Solis aduſti glaciale jubar.

HERCULES. ALCMENA.

Lamentantem Herculem ſolatur Alcmena.

Converte vultus ad meas clades, pater.
Nunquam ad tuas confugit Alcides manus.
Non cum per artus Hydra fecundum meos
Caput explicaret. inter infernos lacus
Poſſeſſus atra nocte cum fato ſteti;
Nec invocavi. tot feras vici horridas,
Reges, tyrannos; non tamen vultus meos

In aſtra

Fulmen] Quo peream. *F.*

Æmo] Thracio monte. *F.*

Parrhaſio] Septentrionali, juxta quem Caliſtho è Parrhaſia urbe Arcadiæ in urſam verſa, cum filio Arcade. Herc. Fu. v. 129. *F.*

Lentior] Heinſ. leg. *lenior*. *F.*

Fletum] Lacrymas jam dolore fluere paratas animi robur abſumit: non ſecus ac glaciem ſtringit frigus Boreale, nec à Solis radiis ſolvi patitur. Lipſius itaque legendum conjicit *reſorbet*. & pro *virtus* alii hab. *luctus*. F.

Faces] Al. *nefas*. i. nefandum frigus glaciale vincit radios ſolis aduſti. Si retineas *faces*, ita expone: *glaciale jubar*, id eſt, ſplendor aquæ in glaciem pellucidam induratæ non diſſolvitur ſole. *F.*

C*Aput explicaret*] Ita rurſus poſtliminio ſcribendum putavi, auctoribus mſſ. noſtris, imo ratione ipſâ. Antea invectum erat, *Caput implicaret*; placuitque viris hatum artium primis. At capita Hydræ non ita exoſſa & juncea, ut circumvolverent atque amplecterentur Herculem, ut ipſi interpretantur. non: Hydra ſeptem illis capitibus hinc inde erectis eum circumvallabat quaſi quâdam ſagenâ. *Grut.*

Non tamen] Non implorans opem tuam ſuſpexi. *F.*

Voltum

In aſtra torſi. ſemper hac nobis manus
Votum ſpopondit. nulla propter me ſacro
Micuere cælo fulmina. hic aliquid dies
Optare juſſit. primus audierit preces,
Idemque ſummus. unicum fulmen peto.
Giganta crede. non minus cælum mihi
Aſſerere potui. dum patrem verum puto,
Cælo peperci. ſive crudelis pater,
Sive es miſericors, commoda gnato manum:
Propera ante mortem, & occupa hanc laudem tibi;
Vel, ſi piget, manuſque detrectat nefas,
Emitte Siculo vertice ardentes, pater,
Titanas in me, qui manu Pindum ferant,
Aut te, Oſſa; qui me monte projecto opprimant.
Abrumpe & Erebi clauſtra. me ſtricto petat
Bellona ferro. mitte Gradivum trucem;
Armetur in me dirus; & frater quidem,
Sed ex noverca. tu quoque Alcidæ ſoror
Tantum ex parente, cuſpidem in fratrem tuum
Iaculare, Pallas. ſupplices tendo manus
Ad te, noverca. ſparge tu ſaltem, precor,
Telum. perire fœmina poſſum manu,
Iam fracta, jam ſatiata, quid paſcis minas?

Quid

Votum] Certam fecit victoriæ ſpem. *F.*

Propter] In omen, aut auxilium meum qui ipſe tui fulminis vice fuerim. Sup. 1143. *F.*

Giganta] Crede me eſſe unum è gigantibus, fulminaque, nam ego his potentior cœlum perfringere potui, niſi pepercissem, quod te verum mihi patrem crediſſem. *F.*

Siculo] Fulminantem. *F.*

Occupa] Præripe necis meæ laudem mulierculæ. *F.*

Siculo] Typhoea, Enceladum, Titanaſque alios Ætnæ ſubjectos. *F.*

Erebi] Inferni Ætnæ ſubjectos, *F.*

Bellona] Agam. v. 81. *F.*

Gradivum .] Martem, à gradiendo in bello ultro citroque: ſive à κραδάω vibro. aliis quidem grandem divum. *F.*

Frater] Vid. Hercul. Fu. v. 906. Martem autem concepit Iuno tacto flore in campis Oleniis. F.

Alcidæ] Pallas è cerebro Iovis nata. εὐπατέρεια patrima virgo, ἀμήτωρ. *Farn.*

Fratrem] Me. F.

Pallas] Apud Sophoclem quoque in Trachiniis, Hercules Palladis opem implorat. *Delr.*

Ita

Quid quæris ultra? ſupplicem Alcidem vides.
Et nulla tellus, nulla me vidit fera
Te deprecantem. nunc mihi irata quidem
Opus eſt noverca. nunc tuus ceſſat dolor.
Nunc odia ponis. parcis, ubi votum eſt mori?
O terra & urbes! non facem quiſquam Herculi,
Non arma tradet? tela ſubtrahitis mihi?
Ita nulla ſævas terra concipiat feras
Poſt me ſepultum. nec meas unquam manus
Imploret orbis. ſi qua naſcetur fera,
Naſcatur alius. undique infelix caput
Mactate ſaxis, vincite ærumnas meas.
Ingrate ceſſas orbis? excidimus tibi?
Adhuc malis feriſque ſuppoſitus fores,
Ni me tuliſſes. vindicem veſtrum malis
Eripite, populi. tempus hoc vobis datur.
Penſate merita. mors erit pretium omnium.
AL. *Quas miſera terras mater Alcida petam?*
Vbi natus, ubinam eſt? certa ſi viſus notat,
Reclinis ecce corde anhelanti æſtuat.
Gemit. peractum eſt. membra complecti ultima,
O nate, liceat. ſpiritus fugiens meo
Legatur ore. brachia in amplexus cape.
Vbi membra ſunt? ubi illa, quæ mundum tulit,
Stelligera cervix? quis tibi exiguam tui
Partem reliquit? HER. *Herculem ſpectas quidem,*

Mater

Ita nulla] *Optantis & imprecantis eſt*, &c. ut. F.

Alius] Alius Herc. vindex. F.

Vincite] Interficiendo liberate me ærumnis. F.

Eripite] *Al.* Excipite. F.

Tempus] Exolvendi vos ingratitudinis labe. F.

Certa] Res certas. F.

Corde anhelanti] Cor per arteriam venoſam, aërem refrigerantem, quem pulmones miſère, recipit, teſte Ariſtotele l. 3. de partibus animal. quare cum ſuperius dixerit pulmones vi veneni exaruiſſe, profecto conſequebatur, quod ſubjungit, æſtuantis cordis ſuſpirium; & quaſi ſuffocatio. *Delr.*

Spiritus] Apud veteres amiciſſimus quiſque & proximus parens expirantem deoſculatus, fugientem ore animam extremumque ſpiritum excipit. *Extremo ſi quis ſuper halitus errat, Ore legam.* F.

Sed

Mater ; ſed umbra ſimile neſcio quid mei
Agnoſce, mater. ora quid flectis retro,
Vultumque mœrens ? Herculem dici tuum
Partum erubeſcis ? AL. *Quis feram mundus novam*
Quæ terra genuit ? quodve tam dirum nefas
De te triumphat? victor Herculeus quis eſt?
HER. *Nupta jacentem cernis Alciden dolis.*
AL. *Quis tantus eſt, qui vincat Alciden, dolus ?*
HER. *Quicunque, mater, fœmina irata ſat eſt.*
AL. *At unde in artus peſtis aut oſſa incidit ?*
HER. *Aditum venenis palla fœmineis dedit.*
AL. *Vbinam ipſa palla eſt ? membra nudata intuor.*
HER. *Conſumpta mecum eſt.* AL. *tantane inventa eſt lues?*
HER. *O mater, Hydram, & mille cum Lerna feras*
Errare mediis credo viſceribus meis.
Quæ tanta nubes flamma Sicanias bibit ?
Quæ Lemnos ardens ? quæ plaga igniferi poli,

Vetans

Sed umbra ſimile] Quam tamen potius agnoſcas Herculis animam, quam Herculem ipſum. F.

Dilapſa membra. neſcio quid illorum reſtat vero corpori diſſimile, umbræ corporis ſimile ; quod eſſe videatur, non ſit. Non video cur hoc damnes. *Delr.*

Victor Herculeus] Victor Herculis. F.

In Antiquis, *victor Herculis*; quod mihi quaſi nervoſius videtur. Ita infra,

Ne quis ſuperſtes Herculis victor foret. Habet autem proverbii ſpeciem: quorum centurias quatuor ex hoc Poëta collegimus, cum ejus mentionem Parœmiographi nullam omnino (quod miror) faciant, excepto Eraſmo, locis tribus aut quatuor. *Fabr.*

Nupta] Dejaniræ. F.

Mater] O mater. F.

Credo] Al. *crede.* F.

Sicanias] Siculas, Ætnæ ſupervolitantes, q. d. non Ætna flammas eructans

Quæ Lemnos ardens] Non Lemnos Ægæi maris inſula Vulcano ſacra crebris æſtuans incendiis. F.

Lemnos Ægæi maris inſula Vulcano ſacra, de qua multa Valerius lib. 2. Argonaut. & Statius lib. Thebaid. crebra ejus incendia, fumoſum, nigrantemque aërem deſcribentes. ſunt, qui veterum quoſdam ſecuti, putent etiam vocari, Æthalen, Hypſipilæan, Berenicen, Macrim, & Chium. neſcio an recte. nam, quod ipſi non diffitentur, Livius lib. 37. Chium, Æthaliam, & Macrim, totidem diverſas inſulas facit; & Dionyſius Periegetes Macrim & Chium à Lemno apertiſſime diſtinguit. Vulcani officinam in Lemno ponit Cicero lib. 3. de Nat. Deor. Ex hac adfertur terra illa nobilis, quam *ſigillatam* vocant. de qua multa Thevetus lib. 8. Coſmograph. lib. 11. & meminerat olim Myrſilus lib. 1. Leſbicorum, teſte Natali lib. 2. Mythol. cap. 6. *Delr.*

Vetans flagranti currere in Zona diem?
In ipſa me jactate, prô comites, freta,
Medioſque in amnes. quis ſat eſt Iſter mihi?
Non ipſe terris major Oceanus meos
Frangit vapores. omnis in noſtris malis
Deficiet humor, omnis areſcet latex.
Quid, rector Erebi, me remittebas Iovi?
Decuit tenere. redde me tenebris tuis.
Talem ſubactis Herculem oſtende inferis.
Nil inde ducam. quid times iterum Herculem?
Invade mors non trepida. jam poſſum mori.
AL. *Compeſce lacrymas ſaltem, & ærumnas doma,*
Maliſque tantis Herculem indomitum refer,
Mortemque vince. quod ſoles, vince inferos.
HER. *Si me catenis horridus vinctum ſuis*

Præbe-

Plaga igniferi poli] Non plaga torrida majori ardet igne, quam pectus meum. alii leg. *Inferni* & Pyriphlegethonta intelligunt. F.

Alii; *ignifera.* mallem; *igniferi.* ſi *inferni*, non probum: ſed nondum video mentem. quæ hæc plaga ignifera poli, vel igniferi poli, quæ vetat flagranti currere diem in zona? intelligitis Critici? relinquam *inferni*, donec vos extricetis. ſenſus interea; Quænam hæc tanta vis caloris, & inteſtinæ flammæ? quam non æquet vel ignis Siculæ Æthnæ pluvias abſorbens; vel fornaces Vulcani, qui in Lemno; vel ipſe Pyriphlegethon, aut alia plagæ illius inferorum incendia; quæ (ut majus lumen offuſcat minus) ita illæ æſtu ſuo ac tenebris arcent, vel opprimunt radiatum jubar ſolis; impediunt ne in plaga illa & tractu ardente ſol ſuas queat vires exerere. Tantos ibi ergo calores, tam denſis mixtos tenebris, eſſe ſignificat; ut Solis Meridiani lumen refutent. *Delr.*

Vetans] Ex opinione veterum Aſtrologorum, qui diem ſemper ſtare putabant & nunquam currere ſub ardenti plaga. *Semper ubi æterna vertigine clara nitet Lux.* F.

Flagranti] Ignibus, quibus noxii puniuntur. *Delr.*

Zona] Non una ex quinque, ſed inferorum territorium. *Delr.*

Iſter] Fl. Europæ max. F.

Mihi] Ad me refrigerandum. F.

Terris major] Quia putabant mare tellurem circumcingere, quæ fuit opinio Ariſtotelis in lib. de mundo ad Alexand. Q. Metelli & Cornelii Nepotis apud Melam. lib. 3. cap. 5. vide inf. Oedip. verſ. 504. *Delr.*

Vapores] Calores, ardores. F.

Rector Erebi] Sophocleus etiam Hercules Plutonem invocat. *Delr.*

Talem] Afflictum, miſerum. F.

Nil inde] Ut olim Cerberum. F.

Invade] Al. *Invade mors, non trepido.* F.

Si me] Si viderem hoſtem, ſciremque quid me cruciaret, &c. F.

Catenis] Ut Prometheum. Hercul. Fu. v. 1206. F.

Scythia

Præberet avidæ Caucaſus volucri dapem
Scythia gemente; flebilis gemitus mihi
Non extitiſſet. ſi vagæ Symplegades,
Vtraque premerent rupe; redeuntis minas
Ferrem ruinæ. Pindus incumbat mihi
Atque Æmus, & qui Thracios fluctus Athos
Frangit, Ioviſque fulmen excipiens Mimas,
Non ipſe ſi in me, mater, hic mundus ruat,
Superque noſtros flagret incenſus rogos
Phœbeus axis, degener mentem Herculis
Clamor domaret. mille decurrant feræ,
Pariterque lacerent; hinc feris clangoribus
Ætheria me Stymphalis; hinc taurus minax
Cervice tota pulſet, & quidquid furit.
Solum quoque ingens ſurgat, hinc illinc fremens,
Artuſque noſtros dirus imminuat dolor.
Sparſus ſilebo. non feræ excutient mihi,
Non arma gemitus. nil, quod impelli poteſt.
AL. *Non virus artus, nate, fœmineum coquit;*
Sed dura ſeries operis; & longus tibi
Favet cruentis forſitan morbis dolor.
HER. *Vbi mors? ubi illa? teſtis eſt aliquis mali?*
Intendat arcus. nuda ſufficiet manus.

In orbe

Scythia gemente] Ipſis Scythis mei commiſerentibus. *F.*

Quid ſi legas *gemente*? plane in ſequenti verſu elegantius legeretur *excidiſſet*. ſed non quia elegantius ſtatim reponendum: quia aliter cuncti libri. nec male. *Delr.*

Si vagæ] Herc. Fu. v. 1210. *F.*

Ferrem] Sine queſtu aut gemitu. *F.*

Pindus] Mons Theſſ. *F.*

Ioviſque] *Feriunt enim ſummos fulmina montes.* F.

Phœbeus axis] Solis currus. *F.*

Stymphalis] Hercul. Fu. v. 236. *F.*

Taurus] Agam. v. 827. F.

Sparſus] Humi ſtratus. F.

Quod impelli] In quod vires exercere potero cum victoriæ ſpe. F.

Favet] Al. *Fervet*. F.

Illa] Mors, *vel* Dejanira. F.

Nuda] Inermis. F.

In orbe] Alii leg. *in orbem veniat*. tibicine quidem immodulato, mente aliquanto ſaniori. nec plane aſſequor locutionem, niſi dicat *in certamen deſcendat*. manus enim conſerturi pugiles *μονόμαχοι* lineas ſibi & cancellos circumſcribunt. quos nec ipſis tranſire nec ſpectatorum coronæ in orbem cingenti liceat ingredi. videat lector. *Farn.*

Impulſu

In orbe mecum veniat: huc aliquis mihi
Procedat, agedum, huc. AL. *Hei mihi, ſenſus quoque*
Excuſſit ille nimius impulſu dolor.
Removete, quaſo, tela, & infeſtas, precor,
Rapite hinc ſagittas. igne ſuffuſa gena
Scelus minantur. qua fuga latebras petam?
Dolor iſte furor eſt. Herculem ſolus domat.
Cur deinde latebras aut fugam vecors petam?
Obire forti meruit Alcmene manu.
Vel ſcelere pereat, antequam letum mihi
Ignavus aliquis mandet, ac turpis manus
De me triumphet. ecce, laſſatus malis
Sopore feſſas alligat venas dolor,
Gravique anhelum pectus impulſu quatit.
Favete, ſuperi. ſi mihi gnatum inclytum
Miſera negatis; vindicem ſaltem precor
Servate terris. abeat excuſſus dolor,
Corpuſque vires reparet Herculeum ſuas.

HYLLUS. ALCMENA. HERCULES. PHILOCTETES muta perſona.

Reverſus Hyllus nunciat Herculi, Dejaniram, poſtquam ſe Neſſi dolo deceptam comperiſſet, ſibi mortem conſciviſſe.

PRô lux acerba, prô capax ſcelerum dolor!
Nurus Tonantis occidit. natus jacet.
Nepos ſuperſum, ſcelere materno hic periit;
Fraude illa capta eſt. quis per annorum vices,

Totoque

Impulſu] Al. *impulſos*. F.
Igne] Rubore, ſanguine, ardore. F.
Meruit] Pro *meruit* in antiquis impreſſis, qui recentioribus plerumque ſunt fideliores, & in libris ſcriptis legitur, *meminit*. Delr.
Ecce] Act. 4. Herc. Fu. v. 1043. *Farn.*

PRô *capax ſcelerum*] Alii interpunxêre, *pro capax ſcelerum! dolor!* ut *dies* dicatur *capax ſcelerum*. quod non pacat meas aures. imo dolorem ſcelerum facit capacem; quòd ejus impulſu Dejanira duplex fecerit ſcelus; & occidendo maritum, & ſeipſam. *Grut.*
Dolor] Al. *dies*. Sic infr. v. 1424. F.
Nurus] Dejanira. F.

Nepos

Totoque in avo poterit ærumnas ſenex
Referre tantas? unus eripiet dies
Parentem utrumque. cætera ut ſileam mala,
Parcamque fatis, Herculem amitto patrem.
AL. *Compeſce voces inclytum Alcidæ genus,*
Miſeraque fato ſimilis Alcmenæ nepos.
Longus dolorem forſitan vincet ſopor:
Sed ecce laſſam deſerit mentem quies,
Redditque morbo corpus, & luctus mihi.
HER. *Quid hoc? rigenti cernitur Trachin jugo,*
Et inter aſtra poſitus evaſi genus
Mortale tandem. quis mihi cœlum parat?
Te te, pater, jam video: placatam quoque
Specto novercam. qui ſonus noſtras ferit
Cœleſtis aures? Iuno me generum vocat.
Video nitentem regiam clari ætheris,
Phœbique tritam flammea zonam rotâ.
Cubile video noctis. hinc tenebras vocat.
Quid hoc? quis axem cludit, & ab ipſis, pater,
Deducor aſtris? ora Phœbeus modo
Afflabat axis. tam prope à cœlo fui.
Trachina video. quis mihi terras dedit?
Modo nempe me infra ſteterat, ac totus mihi
Suppoſitus orbis. tam bene excideras, dolor.

Cogis

Nepos] Hercules. F.

Vnus eripiet] In Sophoclis Trachiniis, non quidem hoc ipſe Hyllus queritur, ſed nutrix introducitur inquiens;

Κλαίων ὅθ᾽ οὕνεκ᾽ ἐκ δυοῖν ἔσοιθ᾽ ἅμα
Πατρός τ᾽ ἐκείνης τ᾽ ὠρφανισμένος βίου. *Delr.*

Miſeraque] Æque miſer, atque ego. Al. leg. *Miſeraque nato*. F.

Longus] Hercul. Fu. 1077. F.

Morbo] Dolori, ſeu furori. F.

Quid hoc] *Diſcuſſo ſopore, Hercules apotheoſin ſuam velut extaſi raptus cernere videtur, ſeu propinqua morte vaticinatur.* F.

Trachin] Supra v. 135. F.

Cœleſtis] E Pythagoræorum ſententia, qui concentum quendam & harmoniam effici corporum cœleſtium motu credebant. F.

Generum] Hebe mihi deſponſa. F.

Tritam] Zonam torridam. F.

Cubile] *Redditus terris videtur.* F.

Hinc tenebras] Al. *in.* F.

Tam prope] Ita Herc. Fu. v. 977. F.

Excideras] Mihi modo in cœlos per extaſin rapto. F.

Cogis

Cogis fateri. parce, & hanc vocem occupa.
Hæc, Hylle, dona matris; hoc munus parat.
Vtinam liceret ſtipite ingeſto impiam
Effringere animam, quale Amazonium malum
Circa nivalis Caucaſi domui latus.
O clara Megara, tune, cum furerem, mihi
Conjux fuiſti? ſtipitem atque arcus date.
Dextra inquinetur. laudibus maculam imprimam.
Summus legatur fœmina Herculeus labor.
HYL. *Compeſce diras, genitor, irarum minas.*
Habet. peractum eſt. quas petis pœnas, dedit.
Sua perempta dextera mater jacet.
HER. *Cæci dolores. manibus irati Herculis*
Occidere meruit. perdidit comitem Lichas.

Sævire

Cogis fateri] Aut nullus mihi ſenſus, aur nullo modo convenit hic verſus Herculi. Collocandus eſt, inquam, ſub perſona Hylli poſt verſum 1455. *Compeſce diras, genitor, irarum minas.* Rapheſ.

Parce] Melius occidiſſes me, priuſquam emiſiſſem indignam hanc Hercule vocem; *cogis fateri:* quis enim me cogar? *vel*, innuit vocem illam qua minatur ſe fœminam interfecturum F.

Hanc vocem] Scilicet (*cogis fateri.*) nam quis Herculem queat cogere? aut quis tantus dolor cui ſubcumbat Alcides? qui alio amandant, hunc ſenſum non ſenſêre. Nec mihi liquet, cur Hyllo tribuam, quid enim in Hylli verbis, quod fateri cogatur? an quod minas Herculis diras vocarit? & quam vocem juber illum occupare? an quod de ſummo labore dixerat? ſed prius illud parum Latinum, fateri, pro dicere ἁπλῶς. poſterius vero ſubfrigidum. *Delr.*

Matris] Tuæ. id eſt, Dejaniræ. F.

Amazonium] Amazonum inſolentiam. ipſas Amazonas. Herc. Fu, v. 542. Hippol. v. 397. F.

Tune] Dignior ſane fuit Dejanira quæ furentis Herc. uxor eſſet. F.

Habet] Agamemn. v. 895. F.

Cæci dolores] Heinſius ita hunc locum cenſet legendum: *Sua perempta dextera mater jacet Læſi dolore.* Hercul. *manibus irati Herc. &c.* tui ſc. læſi, i.e. dolens quod te læſerit. Sic mox v. 1465. *Occidit dextra ſua, tuo dolore.* Farn.

Uterque, & Cruſerianus, & Cantabrigienſis, *Cæci dolores!* ut nimirum ecphoneſis ſit Herculis Hyllo reſpondentis, & per cœcos dolores peſtemque intra viſcera latentem quaſi atteſtantis meruiſſe Dejaniram ſuis potius irati manibus victimam cadere. *Pontan.*

Perdidit comitem] Me, vel lege *perdidit comitem Licham* i. Lichæ necis cauſa fuit. F.

Interpretationes aliorum non faciunt ad meum ſtomachum. Puto Herculem innuere, ſe ſimile letum illaturum fuiſſe Dejaniræ, quale intulerat Lichæ, niſi ipſa præoccupaſſet fatum; Licham igitur perdidiſſe comitem. *Grut.*

Plus

Sævire in ipſum corpus exanime impetus
Atque ira cogit, cur minis noſtris caret?
Ipſum cadaver pabulum accipiant feræ.
HYL. *Plus miſera læſo doluit. huic aliquid quoque*
Detrahere velles. occidit dextra ſua,
Tuo dolore. plura, quam poſcis, tulit.
Sed non cruenta ſceleribus nupta jaces:
Nec fraude matris. Neſſus hos ſtruxit dolos;
Ictus ſagittis qui tuis vitam expulit.
Cruore tincta eſt palla ſemiferi, pater,
Neſſuſque nunc has exigit pœnas ſibi.
HE. *Habet. peractum eſt. fata ſe noſtra explicant.*
Lux iſta ſumma eſt. quercus hanc ſortem mihi
Fatidica quondam dederat, & Parnaſſio
Cirrhea quatiens templa mugitu nemus:
„ *Dextra perempti, victor Alcide, viri*
„ *Olim jacebis. hic tibi emenſo freta,*

Terraſ-

Plus miſera] Plus vel te, quem læſit.

Huic aliquid] Al. *hinc*. i. doloris ſui aliquid. F.

Tuo dolore] Quem de te conceperat, dolore. F.

Semiferi] Centauri. F.

Sibi] Suæ necis ultionem. F.

Habet, peractum eſt] Bene habet, ſatis eſt. F.

Idem ante aliquot verſus poſuit. Quod vero ſequitur;

— *fata ſe noſtra explicant*,

Lux iſta ſumma eſt —

hoc in nullis v. l. invenitur. Porro decorum hoc loco noſter in Herculis perſona diligentius ſervavit, quam Sophocles; qui Herculem, ut intellexit mortem ſibi inſtare, viro forti non ſatis dignas voces tribuit;

Ἰὼ ἰὼ δύστηνος, οἴχομαι τάλας,
Ὄλωλ', ὄλωλα. φέγγος οὐκέτ'
ἐστί μοι.

Οἴμοι.

Quis quæſo virorum? eia mitto virorum, quæ quæſo muliercula tam flebiliter ejularet? *Delr.*

Quercus] Med. v. 349. F.

Cirrhea] Oed. v. 269 F.

Mugitu] Oraculi Delphici reſponſo. *ex adyto Cumæa Sibylla Horrendas canit ambages, antroque remugit.* F.

Dextra] Ἐμοὶ γὰρ ἦν πρόφαντον ἐκ πατρὸς πάλαι, Πρὸς τῶν πνεόντων μηδενὸς θανεῖν ὕπο. Ἀλλ' ὅστις ᾅδου φθίμενος οἰκήτωρ πέλει. Hæc ſunt verba oraculi Dodonæi, quod Herculi olim datum fuit; nempe quod ab hoſte defuncto eſſet interficiendus. F.

Victor Alcide] Caſus vocandi eſt: nam verba ſunt oraculi Dodonæi, quod Herculi olim datum fuit; nempe quod ab hoſte defuncto eſſet interficiendus. Verba hujus oraculi nuſquam legi, ut & illius quod Tragœdiâ quintâ de Oedipo commemoratur. *Fabr.*

Olim jacebis] Hæc vox, ut Nonius & Ser-

,, Terraſque & umbras, finis extremus datur.
Nil querimur ultra. decuit hunc finem dari,
Ne quis ſuperſtes Herculis victor foret.
Nunc mors legatur clara, memoranda, inclyta,
Me digna prorſus. nobilem hunc faciam diem.
Cadatur omnis ſylva, & Oetaum nemus
Suſcipiat ignis. Herculem accipiat rogus.
Sed ante mortem, Tu genus Paantium,
Hoc triſte nobis, juvenis, officium appara.
Herculea totum flamma ſuccendat diem.
Ad te preces nunc, Hylle, ſupremas fero.
Eſt clara, captas inter incultas, genus
Regnumque referens, Euryto virgo edita,
Iole: tuis hanc facibus & flammis para.
Victor cruentus abſtuli patriam, lares,
Nihilque miſera prater Alcidem dedi;
Et iſte rapitur. penſet arumnas ſuas:
Iovis nepotem foveat, & natum Herculis.

Tibi

& Servius ſcribunt, etiam futurum tempus ſignificat. Sic hic capitur, & apud Virgilium;

Hunc tu olim cœlo ſpoliis Orientis onuſtum
Accipies ſecura.

Romæ in quodam marmore Tranſtiberinæ regionis ſculptum eſt:

Quiſquis es, aut olim noſtra de ſtirpe futurus,
Sis memor antiqui nominis & tituli.

Delr.

Legatur] Appâretur vel memoretur. F.

Suſcipiat ignis] Malim literâ interjectâ, *igneis*, ut habet Scholiaſtes. nam mſſ. ſane *ignem* diſerte præferunt omnes. *Grut.*

Sed ante mortem] Dignam Senecâ ſententiam reduxi in Suſpicionibus meis, aliâ diſtinctione; *Herculem accipiat rogus. Sed ante mortem. Tu genus* &c. Vult enim vivus adhuc comburi. Monſtro ſimile eſt, tot Lynceos heic non fuiſſe Lynceos. *Grut.*

Genus] Philocteta, Pæantis fil. F.

Triſte] Funebre, ut pyram extruat. *Farn.*

Herculea] Uni manuſc. totus verſiculus deeſt. *Delr.*

Eſt clara] Al. *Eſt clara capeas inter, inclytum genus Regu.* Ioſ. Scal. legendum monet; *Oechalias genus Regemque referens &c.* E.

Incultas] Al. leg. *Oechalias.* E.

Genus regnumque] Regium genus; ἓν διὰ δυοῖν. *Farn.*

Euryto] Rege Oechaliæ. F.

Facibus] Nuptialibus, Thebaid. v. 263. & 509. F.

Cruentus] Patrem illius & fratres interficiens. F.

Nepotem] Te. F.

Virtu-

Tibi illa pariat quidquid ex nobis habet.
Tuque ipſa planctus pone funebres, precor;
O clara genitrix. vivet Alcides tuus.
Virtute noſtra pellicem feci tuam
Credi novercam. ſive naſcente Hercule
Nox illa certa eſt, ſive mortalis meus
Pater eſt: licet ſit falſa progenies mihi;
Materna culpa ceſſet, & crimen Iovis:
Merui parentem, contuli cœlo decus.
Natura me concepit in laudes Iovis.
Quin ipſe quanquam Iupiter credi meus
Pater eſſe gaudet. parce jam lacrymis, parens
Superba matres inter Argolicas eris.
Quid tale Iuno peperit, athereum gerens
Sceptrum, & Tonanti nupta? mortali tamen
Cœlum tenens invidit? Alciden ſuum
Dici eſſe voluit. perage nunc, Titan, vices
Solus relictus. ille, qui veſter comes
Vbique fueram, Tartara & manes peto.
Hanc tamen ad imos perſeram laudem inclytam;
Quod nulla peſtis vicit Alciden palam,
Omnemque peſtem vicit Alcides palam.

CHO-

Virtute] Approbando me ex te natum Iovis eſſe filiũ magis ingenuum, quam quos ex Iunone genuit. mox v. 1509. *F.*

Nox illa] Geminata. Hercul. Fu. v. 24. *F.*

Sive mortalis] Etiamſi mortalis quiſpiam fuiſſet pater non Iupiter, virtute tamen mea feci, ut Iovis crederar progenies. *F.*

Contuli] Virtute mea cœlum decoravi. *F.*

Vbique] Sup. v. 41. *F.*

CHORUS.

Solem orat, ut toti mundo Herculis mortem nunciet. Herculis apotheoſim prædicit, Iovemque precatur, ut vel nulli producantur tyranni, feræ, monſtra, vel alius ſufficiatur Herc. malorum vindex.

O Decus mundi, radiate Titan,
Cujus ad primos Hecate vapores
Laſſa nocturna levat ora biga,
Dic ſub aurora poſitis Sabæis,
Dic ſub occaſu poſitis Iberis,
Quique ferventem patiuntur axem,
Quique ſub plauſtro patiuntur Urſæ;
Dic ad æternos properare Manes
Herculem, & regnum Canis inquieti,
Unde non unquam remeavit ullus.
Sume, quos nubes radios ſequantur.
Pallidus mœſtas ſpeculare terras,
Et caput turpes nebulæ pererrent.
Quando, prô Titan, ubi, quove, ſumme,
Herculem in terris alium ſequeris?
Quas

PRimos] Auroram tepidos recipientem radios. *F.*

Hecate] Luna. *Hipp.* v. 411. *F.*

Laſſa] Quo incipiente calorem fundere, equos Luna defatigatos nocturno penſo disjungit. *Delr.*

Bigæ] *Agamem.* v. 812. *F.*

Sabæis] Arabiæ Felicis incolis. *F.*

Iberis] Hiſpanis. *F.*

Ferventem] Torridam zonam, quam tamen veteres ſentiebant non habitabilem præ nimio calore, *F.*

Plauſtro] Septem ſtellis in plauſtrum ἅμαξαν formatis. *F.*

Has ſeptem ſtellas docent ab Homero & Græcis ἅμαξαν dici, & propinquum ſidus Βοώτην; illas à Latinis *ſeptem triones* vocari, à boum ſimilitudine, quia Romani olim boves terræ cultores, *triones*, quaſi *teriones* nominabant: ipſæ vero ſeptem ſtellæ ita locatæ ſunt, ut fere duos trigonos faciant, & quandam cum Boote axis vel temonis ſpeciem exhibeant. ita Varro lib. 6. de Ling. Latina, & Gellius lib. 2. cap. 21. *Delr.*

Patiuntur] Ioſ. Scalig. legendum cenſet, *pariuntur*, ne repetatur τὸ *patiuntur*. *F.*

Urſæ] Herc. Fu. v. 129. *F.*

Inquieti] Pervigilis, vel, qui *latratu ea regna trifauci Perſonat.* *F.*

Sume] Sume nubilam faciem & triſtem. *F.*

Ubi] Al. *quo ſub axe.* *F.*

Herculem] Herculis quidem nomen ſtrenui, omnibus & claris viris à veteribus tributum, quos alii 63. alii

Quas manus, orbis miſer, invocabis,
Si qua ſub terra numeroſa peſtis
Sparget intentam rabiem draconis?
Arcadum ſi quis, populi vetuſti,
Fecerit ſylvas aper inquietas?
Thracia ſi quis Rhodopes alumnus
Durior terris Helices nivoſa
Sparget humano ſtabulum cruore?
Quis dabit pacem populo timenti,
Si quid irati ſuperi per urbes
Iuſſerint naſci? jacet omnibus par,
Quem parem tellus genuit Tonanti.
Planctus immenſas reſonet per urbes,
Et comas nullo cohibente nodo,
Fœmina exertos feriat lacertos;
Solaque obductis foribus Deorum,
Templa ſecura pateant novercæ.
Vadis ad Lethen Stygiumque littus,
Vnde te nullæ referent carinæ.
Vadis ad manes miſerandus, unde
Morte devicta tuleras triumphum.
Vmbra nudatis venies lacertis,
Languido vultu, trepidoque collo:
Teque non ſolum feret illa puppis.
Non tamen viles eris inter umbras;
Æacumque inter, geminoſque Cretas;

Fata

alii 43 numerant. *F.*

Numeroſa] Hydra, numeroſum malum. Herc. Fu, 240. *F.*

Arcadum] Hippol. 783. *F.*

Aper] Sus Mænalius. *F.*

Thraciæ] Diomedes Thraciæ rex. Herc. Fu. 225. *F.*

Par] Robore & fortitudine modo, vel moriens ſicut alii. *F.*

Parem] Sup. v 6. *F.*

Planctus] Pro more lugentium, vid. Troad. v. 82. *F.*

Solaque] Sup. v. 746. *F.*

Vadis] Ἀπευκτόν· εἰς ἄδεα ἤνυσας. F.

Morte] Hercul. Fu. act. 5 *F.*

Nudatis] Umbras enim, quam in vivis habuerant, imaginem retinere credebant veteres. *F.*

Non ſolum] Ut quondam, ne mergeretur gemens *cymba ſutilis ſub pondere*. F.

Geminoſque] Rhadamanthum & Æacum

Fata diſcernes. fieri tyranni
Parcite, ô dites, inhibete dextras.
Laudis eſt, purum tenuiſſe ferrum.
Dumque regnabas, minimum cruentis
In tuas urbes licuiſſe fatis.
Sed locum virtus habet inter aſtra.
Sedis Arctoæ ſpatium tenebis?
An gravis Titan ubi promit æſtus?
An ſub Occaſu tepido nitebis,
Vnde commiſſo reſonare ponto
Audies Calpen, loca quæ ſereni
Deprimes *cœli? quis erit recepto*
Tutus Alcidæ locus inter aſtra?
Horrido tantum procul à Leone
Det pater ſedes, calidoque Cancro;
Ne tuo vultu tremefacta leges
Aſtra conturbent, trepidetque Titan.
Vere dum flores venient tepenti,
Et Comam ſylvis hyemes recident,
[Vel comam ſylvis revocabit æſtas;]
Pomaque autumno fugiente cedent,
Nulla te terris rapiet vetuſtas.
Tu comes Phœbo, comes ibis aſtris.

Ante

Æacum Cretæ reges; quos propter juſtitiam infernis umbrarum judiciis præfecit Jupiter. Herc. Fu. 732. *F.*

Fata] Al. Facta. id eſt. *Quæ quis apud ſuperos Furto lætatus inani geſſerit.* F.

Etiam hîc: *Fata diſcernens, feries tyrannos.* Ponit Herculem apud inferos quartum judicem futurum, & qui proprie, ut olim vivus, puniat tyrannos. *Lipſ.*

Fieri tyranni] Al. *Feries tyrannos.* id eſt, quartus ſtatueris judex, vel ea tibi mens manebit, quæ in vita, feriendi tyrannos. *F.*

Purum] Incruentum, innocens. *F.*

Minimum] Minimum permittere tuæ licentiæ in ſubditorum vitas. F.

Sedis Arctoæ] *Tibi numine ab omni Cedetur, juriſque tui natura relinquet Quis deus eſſe velis, ubi regnum ponere mundi. Sed neque in Arctoo ſedem tibi legeris orbe, Nec polus adverſi calidus qua vergitur Auſtri.* F.

Commiſſo] Gaditano utrinque freto reſonare Calpen bimarem audies. vid. & Herc. Fu. 236. F.

Quis erit] *Ætheris immenſi partem ſi preſſeris unam, ſentiet axis onus. librati pondera cœli Orbe tene medio: pars ætheris illa ſereni Tota vacet.* F.

A Leone] Thyeſt. v. 852. F.

Comam] Arboribus frondes. *F.*

Fretum

Ante naſcetur ſeges in profundo,
Vel fretum dulci reſonabit unda;
Ante deſcendet glacialis Vrſæ
Sidus, & Ponto vetito fruetur,
Quam tuas laudes populi quieſcant.
Te, pater rerum, miſeri precamur,
Nulla naſcatur fera, nulla peſtis.
Non duces ſævos miſeranda tellus
Habeat: nec ulla dominetur aula,
Qui putet ſolum decus eſſe regni,
Semper impenſum tenuiſſe ferrum.
Si quid in terris iterum timetur,
Vindicem terra petimus relicta.
Hem, quid hoc? mundus tonat; ecce, mœret,
Mœret Alcidæ pater. an Deorum
Clamor, an vox eſt timidæ novercæ?
Hercule an viſo fugit aſtra Iuno?
Laſſus an pondus titubavit Atlas?

An

Fretum] Prius mare dulceſcet. F.

Ante] Thyeſt. v. 476. F.

Ponto vetito] Cauſam cur nequeat mari mergi veriorem putant; quia circulus Arcticus altior eſt noſtro Orizonte, ideo ſidera illa Arctica nobis nequeunt occidere. vide Brodeū lib. 5. miſcell. cap. 25. & inf. Thyeſt. 472. *Delr.*

Quieſcant] Taceant. F.

Duces] Tyrannos. F.

Habeat] I. Lipſius tibiæ adaptat verſum legendo, *Horreat nulla dom.* Ioſ. Scalig. nihil mutandum cenſet, cum *Habeat nec*, totidem habeat tempora quot, *Horreat*. F.

Semper impenſum] Ferro non parcere, alii *intenſum* leg. F.

Et hæc quoque lectio immerito doctis ſuſpecta. Quid? *intendere alicui* & *intentare ferrum* negatis Latine dici? Quod *intenſum* & *intentum* ἀδιαφόρως uſurparent, auctores veteres Grammatici. *Scalig.*

Timidæ] Iunonis me in cœlum aſcendentem timentis. F.

Laſſus an pondus] Cœlum quod humeris ſuſtinere Atlanta Mauritaniæ regem Promethei fratrem fingunt, quod Aſtrologiam ſphæramque inveniſſet. duriuſcula autem locutio *laſſus pondus*. F.

Hic auctorem pluſquam σολοικίζειν, nec locum habere ejuſmodi Helleniſmum poſſe, ſunt qui putant. At ſi dicamus inter eos archaiſmos eaque adjectiva hoc reponendum, quæ caſum quartum ellipticῶs admittunt, quid magnopere habebit incommodi? Sic enim *laſſus pondus* erit, *quod ad pondus*; vel, *ob pondus*, *Bonus animum*; erit *quod ad animum bonus*, ut notat ad I. Æneidos Servius. Et *omnia pius*, quomodo Macrobius loquitur lib. 6. cap. 8. Saturnal. erit, *per omnia pius*: Et Statius Papinus:

Dii

An magis diri tremuere Manes
Herculem? & viſum canis inferorum
Fugit abruptis trepidus catenis?
Fallimur: læto venit, ecce, vultu
Quem tulit Pæas, humeriſque tela
Geſtat, & notas populis pharetras,
Herculis hæres.

ACTUS QUINTUS

Nutrix: Philoctetes.

Philoctetes Herculis mortem atque funus nunciat.

Effare caſus, juvenis, Herculeos precor,
Vultuque quonam tulerit Alcides necem.
PH. *Quo nemo vitam.* NV. *Lætus adeone ultimos*
Invaſit ignes? PH. *Eſſe jam flammas nihil*
Oſtendit ille, qui ſub occaſu Herculis
Virtute vinci docuit indomita omnia.
NVT. *Inter vapores quis fuit forti locus?*
PH. *Quod unum in orbe venerat nondum malum,*

Et

Dii bene, quod tales ſtirpemque animoſque venitis. id eſt, *quod ad ſtirpem & animos.* Propertius. lib. 2. eleg. 5. *Cynthia verba levis* id eſt, *quod ad verba*, ſive *verbis levis*, Helleniſmus hic iſti *laſſus pondus* par prorſus ac geminus: quamvis heroi noſtro Scaligero aliiſque magnis viris hic aqua hæſerit. Hemiſtichium autem, quod præcedit, Propertii: *Cynthia forma potens*, ſumptum eſt ex illo Ovidii,

Eſt illis ſua dos forma ſine arte potens.

Vel potius Propertium ſecutus eſt Ovidius. Ὀλίγοι ἀριθμόν, *pauci numerum*, vel *quod ad numerum. Syrus & nomen & patriam*, eſt, *ſecundum nomen & patriam*: Quæ aliaque hujuſmodi, ut Græcis ſunt uſitatiſſima, ita apud Latinos rarius occurrunt. *Pont.*

Pæas] Philoctetes, cui Hercules moriens ſagittas legavit. F.

Quo nemo] Lætiori vultu mortem tulit, quam alius quiſpiam vitam. F.

Occaſu] Suo. Ioſ. Scal. itaque legit *Herculis*. F.

Vapores] Ignes. F.

Quod unum] Ignis, quocum Hercules non dimicavit hactenus. vid. ſup. v. 1401. F.

In orbe] Non omnibus hæc obvia. *Venire in orbe* hic auctor uſurpat, pro eo quod Græci ὁμόσε χωρεῖν, *cominus pugnare, manus conſerere*. Supra. *In orbe mecũ veniat.* Hoc genus loquendi nuſquã alibi legi, quod equidem meminerim. Unum, inquit, malum reſtabat, quod cum Hercule hactenus congreſſum nunquam fuerat, nempe ignis, quod

fuit

Et flamma victa eſt. hac quoque acceſſit feris.
Inter labores ignis Herculeos abiit.
NV. *Ediſſere agedum, flamma quo victa eſt modo?*
PH. *Vt omnis Oeten mœſta corripuit manus,*
Hinc fagus umbras perdit, & toto jacet
Succiſa trunco: flexit hinc pinum ferox
Aſtris minantem, & nube de media vocat;
Ruitura cautes movit, & ſylvam trahit
Secum minorem. Chaonis quondam loquax
Stat vaſta late quercus, & Phœbum vetat,
Vltraque totos porrigit ramos nemus.
Gemit illa multo vulnere impreſſo minax:
Frangitque cuneos. reſilit excuſſus chalybs,
Vulnuſque ferrum patitur, & truncum fugit:
Commota tandem eſt. tunc cadens lenta mora
Duxit ruinam. protinus radios locus

fuit ſupremum athlorum Herculis. Quanquam hæc locutio rara, tamen non obſcurum unde manarit. Metaphora enim à duobus pugilibus qui ſe circumſcribunt orbe aut lineis, quas tranſire non liceat. Huc pertinet proverbium. ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα. Et Tertulliani, *Producere lineas ad dimicandum.* Scalig.

Manus] Multitudo comitum & famulorum Hercul. ſuccidere arbores ad rogum juſſa. F.

Fagus umbras] Succiſa enim. F.

Fagus, cum ſit ut plurimum patulis diffuſa ramis, multam umbram facit: iiſque abſciſſis, umbram perdit. Theocr.

—— σκιερὰν δ' ὑπὸ φαγόν. *Delr.*

Flexit] Ioſ. Scal. emendat, *flexit hinc pinus ferox Aſtris minantem nube de media comam*, id eſt, aërium verticem flexit & inclinavit caſura. F.

Sylvam] *Corruit & mediam proſtravit pondere ſylvam.* F.

Chaonis quondam] In hac ſylva erat ingens quercus; non minor Dodonæa illa in Chaonio Epiri nemore. de qua vide Med. v. 316. & Oed. 726. F.

De hac quercu ait Sophocles:

—— καὶ πολυγλώσσου δρυός.

Sophocli conſentiunt Lycophron in Caſſandra, Apollonius in Argonauticis, Higynus lib. 2. aſtronom. & Claudianus in panegyr. de 6. conſulat. Honorii. *Delr.*

Phœbum] Solis radios arcet. F.

Totos] Al. *totum.* F.

Non admiſerim aliorum *totum*, vetantibus membranis. & alioquin *totum* ſæpe jam uſurpavit noſter loco *omne.* Sic Ovidius l. 11. Metamorph. v. 387. *nondum totos ornata capillos Disjicit hos ipſos, & totorum bonorum* meminerunt Pandectæ, tit. *Si quis à parente manumiſſ.* l. 3. *Grut.*

Vulnuſque] Hebetatur nec diffindere valet. F.

Tunc cadens] Ipſæ ſyllabæ non verba modo denotant, quam ægre & vix tandem collapſa. *Delr.*

Radios] Quod ſupra v. 1619. dixit *fagus umbras perdit.* F.

Admiſit omnes. ſedibus pulſa ſuis
Volucres pererrant nemore ſucciſo diem,
Quaruntque laſſis garrula pinnis nemus.
Iamque omnis arbor ſonuit, & ſacra quoque
Senſere quercus horridam ferro manum,
Nullique priſcum profuit ligno nemus.
Aggeritur omnis ſylva, & alterna trabes
In aſtra tollunt Herculi anguſtum rogum.
Rapit alta flammas pinus, & robur tenax,
Et brevior ilex ſylva. contexit pyram
Populea ſylva, frondis Herculea nemus.
At ille, ut ingens nemore ſub Naſamonio
Æger reclini pectore admugit leo,
Fertur. quis illum credat ad flammas rapi?
Vultus petentis aſtra, non ignes, erant.
Vt preſſit Oeten, ac ſuis oculis rogum
Luſtravit, omnes fregit impoſitus trabes,

Arcum-

Pererrant domus &c.] Ita omnes mſſ. noſtræ Bibliothecæ; ita aliquot Delrianæ. quod cur non reciperem, era ſo illo nupero? *diem*: ne avotum quidem memoriâ natum, ſed heri. Vult Poëta, primum nidos avium periiſſe; deinde tantum nemoris exciſum, ut jam laſſa ramum nullum invenirent, cui de more inſiderent. *Grut.*

Diem] Al. leg. *domus.* F.

Sacra] Incæduæ & Iovi conſecratæ. F.

Alterna] Alternatim poſitæ. F.

In aſtra tollunt] Altitudinem pyræ deſcribit. quia veteres, quo quis ditior opibus, dignitate celſior, virtutibus præſtantior, hoc illi pyram celſiorem erigebant. Virg. 4. Æneid. de pyra Didus: — *ſic fata gradus evaſerat altos.* ubi Servius: *rogi pro qualitate fortunarum fiebant.* & lib. 6. de rogo Miſeni: — *aramque ſepulcri*

Congerere arboribus, cœloque educere certant. ubi Donatus hoc factum ait: *ut robur & meritum viri ſic appareret.* eaque cauſa eſt cur de Patroclo Homerus:

Ποίησαν δὲ πυρὴν ἑκατόμπεδον ἔνθα καὶ ἔνθα.

Fecerunt autem pyram centum pedum utrimque.

Dionyſ. Halycarn. lib. 11. Antiqu. Rom. ſcribit milites Sicinium virum fortiſſimum ſepeliiſſe, & honeſtiſſime extuliſſe, rogumque maximum aggeſſiſſe: aliaque pro viribus impleſſe, quæ, in ſupremum honorem, ſtrenuis viris lex fieri jubet. *Delr.*

Anguſtum] Al. *Auguſtum.* Qui *anguſtum* retinent exponunt *Herculi nimis arctum.* expoſitio nimis ſtricta & preſſa, non placet. ego dici arbitror *pyramidali aſcendentem forma in altum & anguſtum* F.

Tenax] Solidum. F.

Populea] Herc. Fu. v. 892. F.

Naſamonio] Libyco. Naſamones autem Libyæ pop. ex naufragiis rapto ad Syrtes viventes. F.

Fregit] Pondere ſuo. F.

Satt

Arcumque poſcit: Accipe hæc, inquit, ſate
Pæante, dona; munus Alcidæ cape.
Has Hydra ſenſit: his jacent Stymphalides,
Et quidquid aliud eminus vici malum.
Victure felix: has enim nunquam irritas
Mittes in hoſtes, ſive de media voles
Auferre volucres nube, deſcendent aves,
Et certa prædam tela de cœlo ferent.
Nec fallet unquam dexteram hic arcus tuam:
Librare telum didicit, & certam dare
Fugam ſagittis. ipſa non fallunt iter
Emiſſa nervo tela. tu tantum, precor,
Accommoda ignes, & facem extremam mihi:
Hic nodus, inquit, nulla quem capiet manus,
Mecum per ignem flagret, hoc telum Herculem
Tantum ſequatur. hoc quoque acciperes, ait,
Si ferre poſſes. adjuvet domini rogum.
Tum rigida ſecum ſpolia Nemeæi mali
Arſura poſcit. latuit in ſpolio rogus.
Ingemuit omnis turba: nec lacrymas dolor
Cuiquam remiſit. mater in luctum furens

Diduxit

Sate] Philoctcta. F.

Stymphalides] Herc. Fu v. 243. F.

Victure] Lipſ. ex. m. s.l. *virtute felix juvenis, has nunquam irritas*, &c. F.

Nunquam] Herc. Fu. v. 989. F.

Facem] Funebrem qua rogus accendebatur. id eſt incende mihi rogum. quod defuncto neceſſitudine devincti præſtabant officium ſed adverſa facie. F.

Hic nodus] Clava. Appoll στιβαρὸν δἔχεν ὄζον ἐλαίης. F.

Senecæ repugnat Piſander; qui clavam Herculis æream fuiſſe refert; at Seneca ligneam. Nodum enim hic, clavam interpretor nodoſam: unde dictum, nodoſæ robora clavæ. Scio quæ de nodo Herculeo prodita ſunt à Plinio lib. 26. cap. 6. Macrobio lib. 1. Saturnal. cap. 19. & Feſto, in voce, cingulum: ſed hunc locum ad ea accommodate, hominis foret aliud agentis. *Delr.*

Hoc telum] Nodus hic.

Spolia] Pellem leonis Nemeæi. F.

Pelle leonis Nemeæi, qua Hercules indutus fingitur. quia priſci homines pellibus corpora contegebant. qui quia, nondum reperto telorum uſu, lignis vim hoſtium retundebant, ideo Herculi clavam veteres attribuerunt. Diodor. Siculus lib. 1. *Delr.*

Latuit] Pellis rogum ſummum texit. F.

In luctum] Luctui nimium indulgens. F.

Avidum

Diduxit avidum pectus, atque utero tenus
Exerta, vaſtos ubera in planctus ferit;
Superoſque & ipſum vocibus pulſans Iovem
Implevit omnem voce fœminea locum.
Deforme letum mater Herculeum facis:
Compeſce lacrymas, inquit: introrſus dolor
Fœmineus abeat. Iuno cur lætum diem
Te flente ducat? pellicis gaudet ſuæ
Spectare lacrymas. contine infirmum jecur
Mater: nefas eſt ubera atque uterum tibi
Lanire, qui me genuit. & dirum fremens
Qualis per urbes duxit Argolicas canem,
Cum victor Erebi Dite contempto rediit
Tremente fato; talis incubuit rogo.
Quis ſic triumphans lætus in curru ſtetit
Victor? quis illo gentibus vultu dedit
Leges tyrannus? quanta pax obitus tulit?
Hæſere lacrymæ. cecidit expulſus dolor
Nobis quoque ipſis. nemo morituro ingemit.
Iam flere pudor eſt. ipſa, quam ſexus jubet
Mœrere, ſiccis hæſit Alcmene genis;
Stetitque nato pene jam ſimilis parens.
NV. *Nullaſne in aſtra miſit ad ſuperos preces*
Arſurus, aut in vota reſpexit Iovem?
PH. *Iacuit ſui ſecurus, & cœlum intuens,*
Quæſivit oculis arce an ex aliqua pater

Deſpi-

Avidum] Planctus & pœnæ avidum. E.
Pulſans] Compellans. F.
Te flente] Tuis inſultans lacrymis. *Farn.*
Iecur] Affectus, quorum jecur ſedes. ſupra v. 579. F.
Vbera] Pro more lugentium. vide Troad. v. 82. F.
Et dirum] Et hoc dicto, Hercul. dirum fremens qualis duxit, &c. Herc. Fu. v. 809. F.
Sic triumphans] Ut ille rogo. F.
Illo gentibus] Tam læto & ſereno. *Farn.*
Tyrannus] Rex, τύραννος. ſic enim primitus Græcis uſurpatum. F.
Hæſere] Ceſſavere. F.
Siccis] Non lacrymantibus. F.
Arce] Cœli. F.

Iſte

Deſpiceret illum. tum manus tendens ait:
Quacunque parte proſpicis natum, pater,
Iſte eſt pater, quem nocte commiſſa dies
Quæſivit unus. ſi meas laudes canit
Vtrumque Phœbi littus, & Scythiæ genus,
Et omnis ardens ora, quam torret dies.
Si pace tellus plena, ſi nullæ gemunt
Vrbes, nec aras impius quiſquam inquinat;
Si ſcelera deſunt, ſpiritum admitti hunc precor
In aſtra. nec me mortis infernæ locus,
Nec mœſta nigri regna conterrent Iovis:
Sed ire ad illos umbra, quos vici, Deos,
Pater, erubeſco. nube diſcuſſa diem
Pande, ut Deorum vultus ardentem Herculem
Spectet: licet tu ſidera & mundum neges
Vltro, pater, cogêre. ſi voces dolor
Abſtulerit ullas, pande tum Stygios lacus,
Et redde Fatis. approba gnatum prius.
Vt dignus aſtris videar, hic faciet dies.
Leve eſt quod actum eſt. Herculem genitor prius
Invenit, an damnavit? hoc poſtque addidit;
Noverca cernat, quo feram flammas modo.
Flammas popoſcit. hoc age Alcidæ comes;
Non ſegnis, inquit, corripe Oetæam facem.

Quid

Iſte eſt] Ego ſum filius ille tuus quem geminata nocte genuiſti. Her. Fu. v. 24. F.

Vtrumque] Oriens & occidens. F.

Scythiæ] Septentrio. F.

Ardens] Meridies. F.

Gemunt] A tyrannis oppreſſæ. F.

Impius] Al. *Impias*, utrumque recte, intelligit autem Buſiridis aras. F.

Si ſcelera] Si ſcelerati homines mea opera devicti ceſſent. F.

Vmbra] Τύπος, εἴδωλον, nudum ſimulachrum, quod (anima vel in cœlum, unde deducta eſt, vel in alia corpora migrante corpore, quod in elementa diſſolvitur) petit inferos. F.

Si voces] Revocat, corrigitque ſupremam vocem *cogere*. F.

Fatis] Inferis mortis loco. F.

Vt dignus] Quæ per vitam ſtrenue feci non tam aſtra merentur, quam mors hæc acerba, quam fortiter fero.

Invenit] Immortalitatene donavit, an ad pœnas damnavit. F.

Hoc poſtque] Scilicet *Noverca cernat quo feram flammas modo*. F.

Alcidæ comes] Philocteta. F.

Facem] Supra v. 1660. F.

En

Quid dextra tremuit? num manus pavida impium
Scelus refugit? redde jam pharetras mihi,
Ignave, iners, inermis. en noſtros manus
Quæ tendat arcus: quis ſedet pallor genis?
Animo faces invade, quo Alciden vides
Vultu jacere: reſpice arſurum, miſer.
Vocat ecce jam me genitor, & pandit polos.
Venio, pater. vultuſque non idem fuit.
Tremente pinum dextera ardentem impuli.
Refugit ignis, & reluctantur faces,
Et membra vitant: ſed recedentem Hercules
Inſequitur ignem. Caucaſum, aut Pindum, aut Athon
Ardere credas. nullus erumpit ſonus.
Tantum ingemiſcit ignis ad durum jecur.
Typhon in illo poſitus immanis rogo
Gemuiſſet ipſe, quique convulſam ſolo
Impoſuit humeris Oſſan Enceladus ferox.
At ille medias inter exſurgens faces
Semiuſtus ac laniatus, intrepidus, rubens;
Nunc, ô parens Herculea, ſic ſtare ad rogum,
Te mater, inquit, ſic decet fleri Herculem.
Inter vapores poſitus, & flammæ minas,
Immotus, inconcuſſus, in neutrum latus
Correpta flectens membra, adhortatur, monet.

Gerit

En noſtros] Tuæne manus dignæ arcu & ſagitta meis, quæ trepidat rogum meum incendere? F.

Vocat] Al. *rogat.* Sed minus decorum eſt, ut Iupiter roget. F.

Pinum] Tum facem rogo ſubdidi.

Hercules] Devitant Herculem quaſi non tentare auſæ. F.

Caucaſum] Montem Scythiæ. F.

Pindum] Theſſaliæ montem. F.

Athon]Montem inter Macedoniam & Thraciam. F.

Ingemiſcit] V. Thyeſt. v. 768. F.

Ad durum jecur] Sic ſolet vocare jecur Herculis.

—*ſed jecur fors horridum Flectam emerendo* — & forte etiam difficilius jecur, quam reliqua interna comburitur nam in Thyeſte 784. —*ſtridet in verubus jecur.* ingemiſcit ergo ignis, quia cum difficultate illud urit: vel ſynecdoche, quod ipſum jecur videtur ingemiſcere, ſtridere, & quaſi queri. *Delr.*

Typhon] Gigas Medeæ v. 771. F.

Quique] Herc. Fu. v. 80. F.

Sic ſtare] Intrepide, non lacrymis, non gemitu. F.

Gerit

Gerit aliquid ardens: omnibus fortem addidit
Animum miniſtris. urere ardentem putes.
Stupet omne vulgus, vix habens flammæ fidem.
Tam placida frons eſt, tanta majeſtas viro.
Nec properat uri. cumque jam forti datum
Leto ſatis penſavit, igniferas trabes
Hinc inde traxit, nimia quas flamma occupat;
Totaſque in ignem vertit: & qua plurimus
Exundat ignis, recipit intrepidus, ferox.
Nunc ora flammis implet. aſt illi graves
Luxere barbæ: cumque jam vultum minax
Appeteret ignis, lamberent flammæ caput,
Non preſſit oculos. Sed quid hoc? mœſtam intuor
Sinu gerentem reliquias magni Herculis.
Crinemque jactans ſqualidum Alcmene gemit.

ALC-

Gerit] Ne nihil agens moriatur, alios ad virtutem adhortatur, monet. *Farn.*

Vrere] Crederes ipſum ira ardentem in ignem agere, non ab eo pati. *Farn.*

Vix habent] Vix credebant eum eſſe ignem. F.

Nec properat] Quo pœnæ eriperetur. F.

Nimia] Lipſius legit *minima.* F.

Sinu gerentem] Ad utrumque parentem ſpectabat, relliquias colligere, ſinu fovere, & componere, de qua forma vide Troad. v.797. F.

Crinemque jactans] Alibi erat mens I. L. cum reponeret *Cinerem iact. qu. Alc. gerit.* neque enim ſimul geſſit & jactavit cineres, quod etiam crudelitatis fuiſſet. F.

Agnoſco habitum lugentis matris & comam pulvere aſperſam vento committentis. & tu credis, dilecti filii cineres Alcmenam jactaſſe? quid hoſti queat crudelius? ſequor meos codices & excuſos ad unum omnes: qui conſtanter etiam retinent, *gemit.* recte. nam ſuperiori verſiculo dictum reliquias geſtaſſe. Diceſ, oſſa lecta: nunc cinerem. verum; ſi gerit cinerem, quomodo jactat? cenſeo ſimul & oſſa & cineres tuliſſe, & ſqualidam luctu comam per humeros ejus expanſam, & crebro motu capitis, quod dolore vel irâ ſui impotentes ſolent, jactaſſe. *Delr.*

Superi

Alcmena. Philoctetes.

Suam ex Herculis morte cladem Alcmena dolet.

Timete ſuperi fata. tam parvus cinis
Herculeus eſt; huc ille decrevit gigas.
O quanta, Titan, in nihil moles abit!
Anilis, heu me, cepit Alciden ſinus.
Hic tumulus illi eſt. ecce vix totam Hercules
Complevit urnam. quam leve eſt pondus mihi,
Cui totus æther pondus incubuit leve!
Ad tartara olim regnaque, ô gnate, ultima
Rediturus ibas. quando ab inferna Styge
Remeabis iterum? non uti ſpolium trahas,
Rurſumque Theſeus debeat lucem tibi:
Sed quando ſolus? ignis impoſitus tuas
Compeſcet umbras, teque Tartareus canis
Inhibere poterit? quando Tænareas fores
Pulſabis? ah, quas mater ad fauces agar?
Qua mors aditur? vadis ad Manes iter
Habiturus unum. quid diem queſtu tero?
Quid miſera duras vita? quid lucem hanc tenes?
Quem parere rurſus Herculem poſſum Iovi?
Quis me parentem gnatus Alcmenam ſuam

Tantus

Svperi] Mortales, qui ſupera aura veſcimini. *vel* Dii, namque Iovis ſepulchrum oſtendit Creta & Bacchi ſimulachrum inferos adiit. *F.*

Parvus] Quem parva capiat urna. *Farn.*

Decrevit] Decreſcendo devenit. *F.*

O quanta] O Sol, quanta moles in nihil abiit, *ſuſpicor tamen hunc locum, & Titana de Hercule ab autore conceptum fuiſſe.* F.

Complevit urnam] Imitatur Ovidianum illud 12. Metamorph.

— *de tam magno reſtat Achille.*
Neſcio quid, parvam quod non bene compleat urnam. Delr.

Leve] *Quod digitis quinque levatur onus.* F.

Cui totus] Cœlum. Herc. Fu. v. 68. *Farn.*

Spolium] Cerberum. *F.*

Theſeus] Herc. Fu. v. 805. Hipp. 840. *F.*

Ignis] Infernus. *F.*

Vnum] Unicum, non remeabile. *vel* æque ab omni orbis regione diſtans, inquiunt interpretes. Quid ſi dicamus *ſolum*, i. ſine me? diſpiciat lector ex iis, quæ ſequuntur. *F.*

Thebana

Tantus vocabit? ô nimis felix, nimis,
Thebane conjux. Tartari intraſti loca
Florente gnato; teque venientem inferi
Timuere forſan, quod pater tantum Herculis
Velfalſus aderas. quas petam terras anus,
Inviſa ſævis regibus? ſi quis tamen
Rex eſt relictus ſævus. hei miſera mihi.
Quicunque caſos ingemunt gnati patres,
A me petent ſupplicia. me cuncti obruent.
Si quis minor Buſiris, aut ſi quis minor
Antæus urbes perfidæ terret plaga,
Ego præda ducar. ſi quis Iſmarios greges
Thracis cruenti vindicat, carpent greges
Mea membra diri. forſitan pœnas petet
Irata Iuno. totus uretur dolor.
Secura victo tandem ab Alcide vacat.
Pellex ſuperſum, ſupplicia de qua exigat.
Ne parere poſſem, fecit hic gnatus mihi
Vterum timendum. quæ petam Alcmene loca?
Quis me locus, quæ regio, quæ mundi plaga
Defendet? aut quas mater in latebras agar?
Vbique certe nota. ſi patriam petam,
Lareſque miſeros, Argos Euryſtheus tenet.
Orbata Thebas, regnum & Iſmenum petam,
Thalamoſque noſtros, in quibus quondam Iovem
Dilecta vidi? prô nimis felix, nimis,

Si ful-

Thebane] Amphitryo Thebanorum dux, mihi conjux, Herc. pater (putative) tu felix, qui intraſti, &c. *F.*

Falſus] Putativus. *F.*

Sævis regibus] Tyrannis. *F.*

Caſos] Patres tyrannos ab Hercule cæſos. *F.*

Minor] Filius Buſiridis. *F.*

Minor] Antæi filius. *F.*

Perfidæ] Afrorum, Pœnorum, quorum perfidia abiit in gentis notam. *F.*

Si quis] Si quis Diomedis filium patrem ſuis equis objectum vindicare voluerit. Herc. Fu. v. 225. *F.*

Cruenti] Humana carne paſti. *F.*

Vretur] Conſumetur, impendetur in me. *F.*

Supplicia] Ut in me iras exerceat. *F.*

Ne parere] Ne partus pœnam à me exigat Iuno. *F.*

Lareſque] Domum patris mei Electryonis. *F.*

Regnum] Thebanum quod alluit Iſmen. fluv. *F.*

Si ful-

Si fulminantem & ipſa ſenſiſſem Iovem!
Vtinam meis viſceribus Alcides foret
Exectus infans! nunc datum eſt miſeræ, datum,
Videre gnatum laude certantem Iovi:
Et hoc daretur ſcire, quod fatum mihi
Eripere poſſet! quis memor vivet tui,
O gnate, populus? omne jam ingratum eſt genus.
Petam Cleonas? Arcadum an populos petam?
Meritiſque terram nobilem quæram tuis?
Heic dira ſerpens cecidit; heic ales fera;
Heic rex cruentus; heic tua fractus manu,
Qui te ſepulto poſſidet cœlum, leo.
Si grata terra eſt, populus Alcmenam tuam
Defendat omnis. Thracias gentes petam,
Hebrique populos? hæc quoque eſt meritis tuis
Defenſa tellus. ſtabula cum regno jacent.
Heic pax cruento rege proſtrato data eſt.
Vbi enim negata eſt? quod tibi infelix anus
Quæram ſepulchrum? de tuis totus rogis
Contendat orbis. reliquias magni Herculis
Quis populus, aut quæ templa, quæ gentes colent?
Quis jam petet, quis poſcet Alcmenes onus?
Quæ tibi ſepulchra, gnate, quis tumulus ſat eſt?
Hic totus orbis fama erit tumulus tibi.

Quid

Si fulminantem] Si ipſo concubitu periiſſem fulmine ut Semele. Herc. Fu. v. 455. *F.*

Iovi] Cum Iove. Helleniſm. *F.*

Hoc daretur] Te mihi ita fulminatæ ac mortuæ ſuperſtitem eſſe. *F.*

Cleonas] Oppidum inter Argos & Corinthum juxta quod ſylva Nemeæa. *F.*

Terram] Heinſ. *Lernam* legendum conjicit. vel lege *Terras nobiles*. *F.*

Heic dira] In Lerna palude Argiva. *F.*

Heic ales] In Arcadia Stymphalis volucris. vel cerva æripes alata. *F.*

Heic rex] In Ægypto, Thracia, Lybia, Buſiris, Diomedes, Antæus. *F.*

Heic tua] Herc. Fu. v. 223. Thyeſt. v. 853. *F.*

Defenſa] Interfecto Diomede. Herc. Fu. v. 225. *F.*

Vbi enim] Lipſ. *Vbi ea negata eſt*, q. d. Thraciæ univerſæ data eſt pax poſtquam Diomedi uni negata eſt quem interemit. *F.*

Alcmenes onus] Urnam Herculis continentem reliquias quam geſto. *Farn.*

Virtute

Quid animę trepidas? Herculis cineres tene.
Complectere oſſa. reliquiæ auxilium dabunt.
Erunt ſatis præſidia. terrebunt tuæ
Reges vel umbræ. PH. *Debitos gnato quidem*
Compeſce fletus, mater Alcidæ inclyti.
Non eſt gemendus, nec gravi urgendus nece,
Virtute quiſquis abſtulit fatis iter.
Æterna virtus Herculem fleri vetat.
Fortes vetat mœrere, degeneres jubet.
AL. *Sedabo queſtus? vindicem amiſi parens*
Terræ atque pelagi, quaque purpureus dies
Vtrumque clara ſpectat Oceanum rota.
Quot miſera in uno condidi gnatos parens?
Regno carebam, regna ſed poteram dare.
Vna inter omnes terra quas matres regit,
Votis peperci: nil ego à ſuperis petii
Incolume nato. quid dare Herculeus mihi
Non poterat ardor? quis Deus quidquam mihi
Negare poterat? vota in hac fuerant manu:
Quidquid negaret Iupiter, daret Hercules.
Quid tale genitrix ulla mortalis tulit?
Deflevit aliqua mater, & toto ſtetit
Succiſa fœtu, biſque ſeptenos greges
Deplanxit una; gregibus æquari meus
Quot ille poterat? matribus miſeris adhuc

Exem-

Virtute] Quiſquis ab injuria oblivionis & mortalitatis ſe vindicavit, ſibique ſua virtute ad cœlum ſtruxit iter. *F.*

Fortes vetat] Non ſunt lugendi, qui ſibi virtute ſua nomen æternum aſſecuti ſunt, ſed ii qui nihil in vita egerunt, quo poſteris ſe bene vixiſſe teſtentur. *F.*

Parens] Ego mater illius. *F.*

Purpureus dies] Sol rubens *F.*

Ovid. 3. Faſtor.

Purpureum rapido qui vehit axe diem. Delr.

Vtrumque] Orientem & occidentem, Indicum & Gaditanum. *F.*

Clara rotâ] Curru ſplendido. *F.*

Poteram] Per filium regum victorem. *F.*

Votis peperci] Non votis Deos fatigavi. neque enim opus, cum nihil non mihi filius ſuppeditaret. *F.*

Ardor] Ardens amor & virtus *F.*

Aliqua] Neſcio quæ. nimirum Niobe. al. *olim.* *F.*

Mater] Herc. Fu. v. 389. *F.*

Gregibus] Natorum. *F.*

Dabit

Exemplar ingens deerat: Alcmene dabit.
Ceſſate matres, pertinax ſi quas dolor
Adhuc jubet lugere, quas luctus gravis
In ſaxa vertit. cedite his cuncta malis.
Agedum, ſenile pectus, ô miſera manus,
Pulſate. & una funeri tanto ſat eſt
Grandæva anus defecta; quod totus brevi
Iam quæret orbis? expedi in planctus tamen
Defeſſa quanquam brachia. invidiam ut Deis
Lugendo facias, advoca in planctum genus.

ALCMENA.

Triſtis Alcmena næniam canit.

FLete Alcmenen, magnique Iovis
Plangite gnatum, cui concepto
Lux una periit, nocteſque duas
Contulit Eos: ipſa quiddam
Plus luce perit. totæ pariter
Plangite gentes, quarum ſævos
Ille tyrannos juſſit Stygias
Penetrare domos, populiſque madens
Ponere ferrum. fletum meritis
Reddite tantis. totus, totus
Perſonet orbis. fleat Alciden
Cœrula Crete; magno tellus
Clara Tonante: centum populi

Brachia

Dabit] Exemplar miſeræ matris. F.
In ſaxa] Ut Nioben. F.
Invidiam] *Invidiam factura parens.* vid. Oed. v. 200. F.
Genus] Humanum, *vel* Herculis. ut in ſequenti nænia, alii *genas*. F.

CUi concepto] Herc. Fu. v. 24. F.
Eos] Aurora. F.
Quiddam] Hercules, propter quem illius diei lux periit. F.
Madens] Subditorum cæde madens. F.
Crete] Inſula clara incunabulis Jovis, cui Hercul. filius, *vel* propter taurum Cretenſem ab Herc. interfectum. Agamem. v. 827. F.
Centum] Cretæ ἑκατομπόλεως. *Farn.*

Nunc

Brachia pulſent.
Nunc Curetes, nunc Corybantes,
Arma Idæa quaſſate manu:
Armis illum lugere decet.
Nunc nunc funus plangite verum:
Iacet Alcides non minor ipſo,
Creta, Tonante.
Flete Herculeos, Arcades, obitus,
Nondum Phœbe naſcente genus.
Iuga Parthenii Nemeæque ſonent;
Feriantque graves Mænala planctus.

Poſcite

Nunc Curetes] Popul. Cretæ, qui ex Ida Phrygiæ monte in Cretam trajecerunt: *vel ut alii*, ex Ida Cretæ monte Opis digitis tacta nati ſunt, unde & dactyli Idæi dicti, qui quod ἐνόπλιον ſaltantes vel cymbala pulſantes Iovis vagitum celarent ἀπὸ τῆς κουροτροφίας nomen ſortiti ſunt. aliis ἀπὸ τῆς κουρᾶς dicti, quod anteriorem partem capitis detonſi poſteriorem fovebant, *vel* quod mollium puellarum ritu comam foverent. F

Ex veteribus Euphorion, Eratoſthenes, Orpheus & Calliſthenes; ex neotericis Scaliger in libro de arte poëtica, & Dion. Lambinus in lib. 2. Lucretii, Curetes & Corybantes eoſdem eſſe ſcripſerunt: ſed Semus Delius, Archemachus Euboicus & Echemenes diverſos eſſe crediderunt: quos Seneca hic ſequitur; & Ovidius ſcribens,

Hoc Curetes habent, hoc Corybantes opus. Delr.

Corybantes] Corybantes dicti. q. κορύπτοντες; aliis tamen à κόρη pupilla, quod vigiles Iovem cuſtodirent: aliis παρὰ τὴν κόρυθα, quod galeati incederent. Lucianus tamen Corybantes Phrygiæ Cybeles, Curetas Cretenſis Iovis ſacerdotes eſſe vult. *Farn.*

Arma Idæa] Cymbala, tibiam, tympana, buxum Berecynthium. *vel ſimpliciter*, arma. Curetes enim primum ἐνόπλιον ſaltaſſe dicuntur, ut Iovis vagitum armorum ſtrepitu obtegerent. F.

Armis] Heroem ſcilicet fortem. *Farn.*

Verum] Non falſum & imaginarium, ut Iovis quondam. F.

Phœbe] Scribendum *Phœbe.* i. Arcades προσέληνοι. vid. Hippol. v. 783. *Farn.*

Iuga Parthenii] Montis Arcadiæ. *Farn.*

Convincunt hæc falſi codd. Pall. Quidam enim, *Spartem juga Nemeæque ſonent*; alii vero, *Iuga Sparten Nemeæque ſonent*; nonnulli, *Iuga Spartes Nemeæque ſonent*, unus etiam, *Iuga Partheni Nemeæque ſonent.* quod ultimum movebit alicui ſalivam; mihi ſane ita movit, ut arbitrer auctoris germanum, compellatiſque Arcadibus enumerare loca aliquot Arcadiæ. nam Parthenium montem ejuſdem regionis, teſtatur in Arcadicis Pauſanias ipſo fine, Strabo item l. 8. Geograph. & alii. *Grut.*

Nemeæque] Sylvæ inter Cleonem & Phliuntem, in qua Herc. Leonem interfecit. F.

Mænala] Arcadiæ mons. F.

 Sitige

Poſcite magno Alciden gemitu:
Stratus veſtris ſetiger oris:
Aleſque ſequi juſſa ſagittas,
Totum pinnis velata diem.
Flete, Argolici; flete, Cleonæ;
Hic terrentem mœnia quondam
Veſtra leonem fregit noſtri
Dextera nati. Date Sithoniæ
Verbera matres, geliduſque ſonet
Planctibus Hebrus. flete Alciden,
Quod non ſtabulis naſcitur infans,
Nec veſtra greges viſcera carpunt.

Fleat

Setiger] Aper Erymanthius, Mænalius, Arcadius. F.

Aleſque] Stymphalides, quæ Solis radios pennis obumbrarunt ſagittis Hercul. vel ut alii ærei crotali crepitu pulſæ. Thebaid. v. 422. F.

Totum pinnis velata] Supra v. 1654. *Farn.*

Moguntinenſ. *totum pin. valvat.* num ſcriptum fuit; *vallata.* hoc ordine; alesque vallata pinnis juſſa ſagittas ſequi totum diem: ut coëgerit illam Hercules integro die fugere, continue ſagittis inſecutus. & ſit ſynecdoche. eodem ſenſu cape aliam lectionem. *Delr.*

Cleonæ] Sup. v. 1811. F.

Sithoniæ] Threſſæ à Sithone monte Thraciæ. F.

Naſcitur infans] Non alitur pabulum futurum equis Diomedis, paſſive vel per Hypallagen F.

Ego tibi adfirmo ſcribendum, *naſcitur infans.* Flete, inquit, Herculem, cui debetis, quod non naſcuntur vobis pueri, futuri pabulum equis. *Lipſ.*

Omnes lib. ad unum, *veſcitur*: & expoſui ſenſu nō prorſus incommodo. adfirmant alii legendum, *naſcitur.* aptius. ſed quis prudens meras conjectutas toties in contextum referat? Bernardinus exponit: *Stabula, id eſt, equi non veſcuntur veſtris infantibus.* Daniel Cajetan. *aut* (inquit) *paßive poſitum, aut per hypallagen, veſcitur.* utrumque dici poteſt. Sic enim dicimus mare navigatur, campus curritur, & ſimilia, de quibus Fabius lib. 1. c. 4. Diomedes Tindæ in Thracia regnans, fingitur equos humano ſanguine & carnibus paviſſe, etiam auctore Plinio lib. 4. c. 11. hic cum Herculis catamitum Abderum equis epulandum appoſuiſſet, ubi ſupervenit Hercules, ſuo ipſe ſupplicio periit: equi clavâ necati, ut tradit Tatianus in Orat. ad Græcos, & Philoſtratus in Imaginibus. Higynus conſentit, ſed vult Abderum fuiſſe famulum Diomedis, & addit equorum nomina, cap. 30. feritatem eorum Euripides in Alceſtide deſcribit. Philoſtratus equas fuiſſe contendit, quæ furiatæ maribus ferociores: idque illorum traditioni aptius, qui volunt has fuiſſe equas κατ᾽ ἀναλογίαν; veras Diomedis filias, ſcorta nobilia, quæ hoſpites pecuniis denudare, & exſpoliare conſueverant, & propter effrenatam libidinem equas adpellatas. Palephato placet fabulæ locum datum, eo quod Diomedes equis alendis, & præſepiorum multitudine, ſubditorum opes exhauriret. *Delr.*

Antæo

Fleat Antæo libera tellus,
Et rapta fero plaga Geryone.
Mecum miſeræ plangite gentes:
Audiat ictus utraque Tethys.
Vos quoque mundi turba citati,
Flete Herculeos, numina, caſus.
Veſtrum Alcides cervice meus
Mundum, ſuperi, cœlumque tulit:
Cum ſtelligeri vector Olympi,
Pondere liber ſpiravit Atlas.
Vbi nunc veſtra, Iupiter, arces?
Vbi promiſſi regia mundi?
Nempe Alcides mortalis obit,
Nempe ſepultus. quoties telis
Facibuſque tuis ille pepercit!
Quoties ignis ſpargendus erat?
In me ſaltem jaculare facem,
Semelemque puta. Iamne Elyſias,
O gnate, domus, jam littus habes,
Ad quod populos natura vocat.
An poſt raptum Styx atra canem
Præcluſit iter;
Teque in primo limine Ditis
Fata morantur? quis nunc Vmbras,

Gnate

Antæo] Sup. v. 24. F.

Plaga] Hiſpania. vid. Herc. Fu. v. 232.

Audiat] Solem Orientem emittens & Occidentem excipiens. vide Herc. Fu. v. 25. F.

Turba] Cœlicolæ. F.

Cervice] Herc. Fu. v. 68. F.

Telis] Sup. v. 6. F.

Semelemque] Sup. v. 1804. F.

Elyſias] Troad. v. 942. F.

Ad quod] Mortis communem omnibus portum. F.

An poſt] An quod olim Cerberum rapuiſti aditum jam tibi negant, ingredique prohibent? F.

Fata] Vulgo, *facta*. Monui olim æque bene in manuſcr. legi; *ata*. & ſic poſtea reperi in ſcriptis Burdigalenſ. & Moguntinenſ. ſic excuſi Herbip. & Venetiis. Numquid (ait) te morantur in ipſo veſtibulo leges fatorũ; vel Parcæ fati præſides; quæ aditu arcent. Alii libri; *monſtra*. non prorſus male. quis neſcit illa in foribus inferorum ſtabulare? illic ſtatuunt Maro, & ceteri, & ipſe Seneca Hercul. Fur. & tertio ab hoc verſu. valent ergo aliquid hoc loco monſtra. *Delr.*

Quis nunc] Te ſecundo jam advenienti. F.

Fugit

Gnate, tumultus, Maneſque tenet?
Fugit abducta navita cymba,
Et Centauris Theſſala motis
Ferit attonitos ungula Manes;
Angueſque ſuos Hydra ſub undis
Territa merſit; teque labores,
O gnate, timent?
Fallor, fallor, veſana parens;
Nec te Manes umbraque timent.
Non Argolico rapta leoni
Fulvâ pellis contecta jubâ
Lævos operit dura lacertos;
Vallantque feri tempora dentes.
Donum pharetræ ceſſere tuæ.
Telaque mittet jam dextra minor.
Vadis inermis, gnate, per umbras,
Ad quas ſemper manſurus eris.

HERCULES. ALCMENA.

Solatur lugentem matrem Hercules in deorum collegium tranſlatus, machina autem demiſſus Herc. ex editiore loco ſupra epiſcenium inducitur.

Quid me tenentem regna ſiderei poli,
Cœloque tandem redditum, planctu jubes
Sentire fatum? parce. nam virtus mihi
In aſtra, & ipſos fecit ad ſuperos iter.

Vnde

Fugit] Fugitne Charon, monſtrorumque timet ſimulachra ut quondam? Herc. Fu. v. 769. F.

Non] Non enim deſcendis armatus ut quondam. F.

Argolico] Cleonæo, Sup. v. 1811. F.

Feri] Rictus leonis galeæ loco gerebat. Hercul. Fu. v. 797. F.

Dextra] Philoctetæ dextra, tua minus valida. F.

Q*Vid me*] Prodit Hercules ex loco extraordinario, qui erat ſublimis ſine machina, & ex quo numina in theatrum inducebantur, Iul. Scaliger in Hiſtorico. Delr.

Tenentem] Herculem in cœlum relatum alii Eugonaſim, alii Martis ſtellam putant. F.

Cœloque] *Vel* quod Jove ſatus fuerit, vel ex opinione Platonica, animas priuſquam in corpora demitterentur in cœlo fuiſſe. F.

Planctu

AL. *Vnde ſonus trepidas aures ferit?*
Vnde meas inhibet lacrymas fragor?
Agnoſco, agnoſco, victum eſt chaos.
A Styge, gnate, redis iterum mihi:
Fractaque non ſemel eſt mors horrida.
Viciſti rurſus Noctis loca,
Puppis & inferna vada triſtia.
Pervius eſt Acheron jam languidus,
Et remeare licet ſoli tibi,
Nec te Fata tenent poſt funera.
An tibi præcluſit Pluton iter,
Et pavidus regni metuit ſibi?
Certe ego te vidi flagrantibus
Impoſitum ſylvis, cum pluribus
In cœlum furerent flammæ minis.
Arſiſti certe; verum ultima
Non tenuere tuas umbras loca.
Quid timuere tui manes precor?
Vmbra quoque eſt Diti nimis horrida.
HER. *Non me rigentis ſtagna Cocyti tenent.*
Non puppis umbras furva tranſvexit meas.
Iam parce, mater, queſtibus. Manes ſemel
Vmbraſque vidi: quidquid in nobis tui
Mortale fuerat, ignis injectus tulit.
Paterna cœlo pars data eſt; flammis tua.

Proinde

Planctu] Viventium planctu luctuque nimio manes offendi creditum. *Tu manes ne lade meos & parce ſolutis crinibus, & teneris Delia parce genis.* *Tibull.* F.

Chaos] Infernum & mors. F.

Puppis] Cymbæ Charontis. F.

Acheron] Agam. v. 12. F.

An tibi] Sup. v. 1920. F.

Pavidus] Ne regnum illi eriperes metuens. F.

Vltima loca] Inferna, Tartara. F.

Quid timuere] Quam tui partem timuere manes? an & umbram tuam? vid. ſup. quæ ad v. 1706. F.

Cocyti] Agam. v. 22. F.

Semel] Dum in vivis eram. F.

Quidquid] Anima cœlum petiit, corpus in cognata elementa, unde ortum, abiit, putabant autem ἀποθεώσεως illi fautores oportere terrenum illud omne corpori admixtum comburi, ut immortalis quis fieret. F.

Flammis tua] D. Cyprianus in lib. de Idolor. vanitate: *Caſtor & Pollux alternis moriuntur, ut vivant: Æſculapius,*

Proinde planctus pone, quos gnato paret
Genitrix inerti. luctus in turpes eat.
Virtus in aſtra tendit, in mortem timor.
Præſens ab aſtris, mater, Alcides cano;
Pœnas cruentus jam tibi Euryſtheus dabit.
Curru ſuperbum vecta tranſcendes caput.

Me jam

pius, ut in Deum reſurgat, fulminatur: Hercules, ut hominem exuat, Oetæis ignibus concrematur. Quæ verba eadem inveni in Minucii Felicis Octavio. Suſpicor unum ab alio accepiſſe; vel in alterutrius librum inſerta à philoglosſariis. Arnobius lib. 4. ita ſcribit: *Plutarchus Herculem poſt comitialis morbi ruinas in cineres diſſolutum prodidit.* Quod nonnulli, completo nondum trigeſimo ætatis anno, volunt accidiſſe: & ab hac ejus miſeriâ natum proverbium: *Ardens tunica.* Manethon autem, Euſebius & D. Iſidorus, ſunt auctores, Herculem anno vitæ 52. cum in morbum peſtilentem incidiſſet, ſanitate deſperatâ, ob cruciatus acerbitatem, ſeſe in flammam injeciſſe. Ariſtoteles bile atrâ agitatum violentas ſibi manus cenſet intuliſſe. Putabant, ut quis immortalis fieret, terrenum omne corpori admixtum, igne prius comburi oportere. ſic Ceres 4. Faſtorum. volens Triptolemo immortalitatem conferre:

Inque focos corpus pueri fervente favillâ
Obruit, humanum purget ut ignis onus.

Martianus Capella, de Philologiâ in cœlum transferendâ, lib. 2. *formæ ac ſubſtantiæ cœpit formidare corporeæ. Quippe perferendos flammarum cæleſtium globos, & ignes ardentium ſiderum mortalibus adhuc artibus, & gracilenta macilitate ſiccatis; non incaſſum tremebunda formidat.* Delr.

Proinde planctus] Nihil horum agnoſcit Scholiaſtes Palatinus, nihil membranæ duæ. in tertio habentur, ſed additum margini *Vacant.* quartus ſolum agnoſcit, *Proinde planctus pone. Virtus in aſtra &c.* quod probarim. Reliquis adſunt eâ formâ quâ poſui. Habebat tamen tertius ille *eat*, pro *eas*. Editio Pariſina annorum nonaginta præfert:

Proinde planctus pone: quo gnate paris
Genitrix in ortu: luctus in turpes eat.

Grut.

Quos gnato paret] Supra v. 1835. *Farn.*

Legam, *gnato paret*, Vetus autem *Meretrix*, ſuggerit, pro *Genetrix*: nec video quî approbem. *Lipſ.*

Virtus] Fortes virtus ſua cœlo & immortalitate beat, ignavorum memoriam una cum corpore mors abſorbet. *F.*

Cano] Tibi prædico. *F.*

Pœnas cruentus] Ab Herculis filiis enim & Iolao apud Marathonem poſtea devictus eſt. *vel ut alii* ejus ab Hyllo interempti caput ad Alcmenam allatum. *F.*

Vide Euripidem Heraclidis; à quo Strabo lib. 8. diſſentit. Euripides ſcribit Euryſtheum non in pugna ab Iolao interemtum, ſed in pugna captum, vivum Alcmenæ traditum fuiſſe. Strabo autem lib. 8. Εὐρυσθεὺς μὲν οὖν στρατεύσας εἰς Μαραθῶνα ἐπὶ τοὺς Ἡρακλέους παῖδας καὶ Ἰόλαον, βοηθησάντων Ἀθηναίων, ἱστορεῖται πεσεῖν ἐν τῇ μάχῃ. καὶ τὸ μὲν ἄλλο σῶμα Γαργηττοῖ ταφῆναι; τὴν δὲ κεφαλὴν χωρὶς ἐν τῇ Κορίνθῳ, ἀποκόψαντος αὐτὴν Ἰολάου περὶ τὴν κρήνην Ἀκαρίαν, ὑπὸ ἁμαξιτόν. Pauſanias in Atticis ſimpliciter ab Iolao cæſum teſtatur, non addens in pugna an à pugna idipſum contigerit. *Delr.*

Vinc.

Me jam decet ſubire cœleſtem plagam,
Inferna vinco rurſus Alcides loca.
AL. *Mane parumper. ceſſit; ex oculis abiit;*
In aſtra fertur. fallor, an vultus putat
Vidiſſe gnatum? miſera mens incredula eſt.
Et numen, & te mundus æternus tenet.
Credo, triumphas; regna Thebarum petam,
Novumque templis additum numen canam.

CHORVS.

Herculis ἐπινίκιον adſpirat Chorus, novumque numen adorat.

NVnquam Stygias fertur ad umbras
Inclyta virtus. *vivite fortes;*
Nec Lethæos ſæva per amnes
Vos fata trahent: ſed cum ſummas
Exiget horas conſumpta dies,
Iter ad ſuperos gloria pandet.
Sed tu domitor magne ferarum,

Orbiſque

Vinco] Alii *Vito*. F.

Miſera] Alii *Miſera mens eſt credula*, vid. v. 312. Herc. Fu. F.

Et numen] *Mundus*, id eſt Cœlum. Tamen liber, *numen æternum*. haud improbe. Sequenti verſu velim, *Io triumphe*. Et uſurpo libens, poſt longam cum vitiis in hac Fabulâ pugnam. quæ ipſa (uno verbo dicam) vitium: nec in ullo ſcripto manifeſtius φρύαγμα & ὄγκος. *Lipſ.*

Triumphas] Ex authoritate Ioſ. Scal. ſcribe, *Credo triumphas*. cum prius legeretur, *Credo triumphis*. F.

Novumque templis] Scribit Pauſanias Eliac. 1. ſe à Thaſiis accepiſſe, Thaſi eſſe Tyrium Herculem, jam initio ab illis cultum; qui cum ſe Græcis adjunxiſſent, ſimul Thebanum Herculem eo honore proſequi cœperunt. Marathonios tamen affirmare ſe mortalium primos Herculi divinos honores exhibuiſſe. ſed Ariſtides id Athenienſibus adſcribit, in Panathenaica. In quibuſdam Thaſiorũ nummis argenteis vidi Herculis ſimulacrum cum clava & leonis exuviis. *Delr.*

N*Vnquam*] Sup. v. 1835. & 1969. F.

Tu domitor] Hercules. F.

Bellua] Monſtrum, tyrannus. F.

Tu fulminibus] Supra v. 6. F.

Triſulcis] Triſulcum dicitur fulmen, propter ignes trium ſuperiorum ſiderum ad terram deciduos, quorum ſummus ex nimio Saturni humore infuſcat, ὀργὴς; imus ex ardore Martis cremat diſſipatque, ψολόεις; medius è clara Iovis ſubtilitate penetrat etiam illæſis operimentis καταιβάτης. Iovi rurſus tres

datæ

Orbiſque ſimul pacator ades.
Nunc quoque noſtras reſpice terras:
Et ſi qua novo bellua vultu
Quatiet populos terrore gravi,
Tu fulminibus frange triſulcis.
Fortius ipſo genitore tuo
Fulmina mittes.

OCTA-

datæ ſunt manubiæ, Minores, quæ moneant; Majores quæ XII. deorum concilio miſſæ diſcutiant: Maximæ, quas Iupiter eorundem nutu jaculatus, accendit, diſperdit, imis ſumma commutat. F.

OCTAVIA.

Perſonæ.

Octava:	Poppea.
Nutrix Octaviæ.	Nutrix Poppeæ.
Chorus Romanorum.	Agrippina.
Seneca.	Nero.
Præfectus.	Nuncius.

ARGUMENTUM.

Claudius Druſus Cæſar Meſſalinæ, quæ illi Britannicum & Octaviam pepererat, quod Silio nupſiſſet, mori juſſæ, Agrippinam filiam fratris ſui Germanici, viduam Cn. Dom. Ænobarbi Neronis ſuperinduxit; cujus filio Neroni Octaviam ſuam in matrimonium dedit. Claudio & Britannico veneno ſublatis, Nero Imp. Octaviam, quam oderat, repudiat, Poppeam Sabinam ducit. cujus divortii cauſa commoti populi tumultum multa cæde reprimit, & Octaviam in Pandatariam ablegatam interfici jubet.

ACTUS PRIMUS.

OCTAVIA:

Vitæ pertæſa miſerias ſuas deflet Octavia.

IAm vaga cœlo ſidera fulgens
Aurora fugat: ſurgit Titan
Radiante coma, mundoque diem
Reddit clarum:
Eia age, tantis onerata malis

Digitized by Google

Repete aſſuetos jam tibi queſtus,
Atque æquoreas vince Alcyonas;
Vince & volucres Pandionias:
Gravior namque bis fortuna tua eſt.
Semper genitrix deflenda mihi,
Prima meorum cauſa malorum,
Triſtes queſtus
Nata exaudi, ſi quis remanet
Senſus in umbris. utinam ante manu
Grandæva ſua mea rupiſſet
Stamina Clotho; tua quam mœrens
Vulnera vidi,
Oraque fœdo ſparſa cruore!
O lux ſemper funeſta mihi!
Temporè ab illo lux eſt tenebris
Inviſa magis.
Tulimus ſæva juſſa novercæ,
Hoſtilem animum, vultuſque truces.
Illa illa meis triſtis Erinnys
Thalamis Stygios prætulit ignes:
Teque extinxit, miſerande pater,
Modo cui totus paruit orbis

Vltra

A*lcyonas*] Vide Agam. v. 674. F.

Volucres Pandionias] Luſciniam & hirundinem, in quas mutatæ Procne & Philomela Pandionis regis Athenarum filiæ. Agamem. v. 665. F.

Genitrix] Valeria Meſſalina; quam cum ſuper cetera dedecora etiam Claudius C. Silio nupſiſſe comperiſſet, ſupplicio affecit. *Delr.*

Deflenda] Dedecore tuo *vel* morte *propter ſeq.* F.

Si quis] Poëtis hoc familiare, ut ſimulacris hiſce apud inferos maneant memoria & affectus. F.

Mea] Vitæ meæ abſcidiſſet telam Parca. Herc. Fur. v. 558. F.

Tua quam] Claudius Valeriam Meſſalinam repudiatis Herculanilla & Ælia Petina uxorem duxit. inſatiatæ libidinis mulier præter alia dedecora C. Silio nupſit, quod ubi comperiſſet Imperator ſupplicio affecit; illa autem cum timide & fruſtra ferrum pectori & jugulo admoviſſet, à tribuno tandem confoſſa interiit. F.

Noverca] Agrippinæ: hæc mortua Meſſalina, Claudio patruo ſuo nupſit. *Delr.*

Triſtis] Vid. Med. v. 17. F.

Extinxit] Boleto venenato Claudium Agrippina ſuſtulit. F.

Pater] T. Claudii. F.

Cui

Vltra Oceanum; cuique Britanni
Terga dedere,
Ducibus noſtris ante ignoti,
Iuriſque ſui.
Conjugis (heu me) pater inſidiis
Oppreſſe jaces, ſervitque domus
Cum prole tua capta tyranno!

NVTRIX OCTAVIAE.

Propter alumnæ ſuæ Octaviæ calamitatem ſublimis & aulicæ vitæ conditionem execratur.

FVlgore primo captus, & facili bono
Fallacis aulæ, quiſquis attonitus ſtupet,
Subito latentis ecce Fortunæ impetu
Modo præpotentem cernat everſam domum,
Stirpemque Claudii, cujus imperio fuit
Subjectus orbis; paruit liber diu
Oceanus, & recepit invitus rates.
En qui Britannis primus impoſuit jugum,
Ignota tantis claſſibus texit freta,
Interque gentes barbaras tutus fuit,
Et ſæva maria; conjugis ſcelere occidit.
Mox illa gnati. cujus extinctus jacet

Frater

Cui totus] Namque *Ille Britannos ultra noti Litora ponti & cæruleos Scuta Brigantas dare Romuleis Colla catenis juſſit, &c.* F.

Ducibus] Noti & quidem tentati Iulio Cæſari, ſed non ſubacti: ut & Auguſto. F.

Conjugis] Tuæ, Agrippinæ, ſupra v. 21. F.

Oppreſſe] Boleto venenato. *Delr.*

Tyranno] Neroni. F.

FVlgore primo] Interpretantur *facili*, inconſtanti: haud male tamen legatur, *fragili. Raphel.*

Facili] Levi *vel* quod etiam malis citra virtutem contineat. F.

Latentis] Al. *Labantis.* F.

Liber diu] Pop. Britanniæ diu liberi. F.

Rates] Noſtras, Romanas. F.

En qui Britannis] Sup. v. 25. F.

Reſtitutio hujus loci Joſepho Scaligero debetur. antea enim legebatur. *En qui ora Tanais primus impoſuit jugo.* vide Caſtigationes ejus in Catullum Tib. & Prop. *Commel.*

Gnati] Neronis. inf. v. 305. F.

Frater

Frater venenis: mœret infelix ſoror,
Eademque conjux. nec graves luctus valet
Ira coacta tegere. crudelis viri
Secreta refugit ſemper, atque odio pari
Ardens mariti, mutua flagrat face.
Animum dolentis noſtra ſolatur fides,
Pietaſque fruſtra. mutat immitis dolor
Conſilia noſtra. nec regi mentis poteſt
Generoſus ardor, ſed malis vires capit.
Heu quam nefandum proſpicit noſter timor
Scelus, quod utinam numen avertat Deûm!

Octavia. Nutrix.

Lugentem Octaviam nutrix conſolatur, & à vindicta, quam cogitat, dehortatur.

O Mea nullis æquanda malis
Fortuna! licet repetam luctus
Electra tuos: tibi mœrenti
Caſum licuit flere parentem;
Scelus ulciſci vindice fratre,
Tua quem pietas hoſti rapuit,
Texitque fides: me crudeli
Sorte parentes raptos prohibet

Lugere

Frater venenis] Britannicus frater Octaviæ uterinus; Neronis, per adoptionem Claudii: quem Nero, ut imperium ſolus & ſine æmulo obtineret, Locuſtæ veneficæ opera ſuſtulit. *Farn.*

Eademque] Octavia, quam duxerat adoptatus a Claudio Nero. F.

Crudelis] Maritum averſata, non ſuſtinet ſola cum illo eſſe. *Farn.*

Odio pari] Octavia Neronem haud minus odit, quam ipſam Nero. F.

Mutat] Dolor facit, ut Octavia meorum conſiliorum immemor ultionem meditetur. F.

Exemplaria Ortelianum & Aldinum, *mittit*. id eſt, rejicit, ſpernit. *Raphel.*

N*Ullis*] Omnibus major. F.

Luctus] Electra enim apud Sophoclem largiter Agamemnonem ab Ægiſtho & Clytemneſtra cæſum deflet, expectans interim ut Oreſtes aliquando reverſus patris cædem ulciſceretur. F.

Hoſti rapuit] Matri & Ægiſtho. vide Agam. v. 920. F.

Prohibet Lugere timor] Acerbum hoc & crude-

Lugere timor, fratriſque necem
Deflere vetat, in quo fuerat
Spes una mihi,
Totque malorum breve ſolamen.
Nunc in luctus ſervata meos,
Magni reſto nominis umbra.
NUT. *Vox (heu) noſtras perculit aures*
Triſtis alumnæ.
Ceſſas thalamis inferre gradus
Tarda ſenectus? OCT. *Excipe noſtras*
Lacrymas, nutrix, teſtis noſtri
Fida doloris. NUT. *Quis te tantis*
Solvet curis, miſeranda, dies?
OCT. *Qui me Stygias mittet ad umbras.*
NUT. *Omina (quæſo) ſint iſta procul.*
OCT. *Non vota meos tua nunc caſus,*
Sed fata regunt. NUT. *Dabit afflictæ*
Meliora Deus tempora mitis:
Tu modo blando vince obſequio
Placata virum. OCT. *Vincam ſævos*
Ante leones, tigreſque truces,
Fera quam ſævi corda tyranni.

Odit

& crudele Cicero in Piſonem. *Quis hoc fecit ullâ in Scythiâ tyrannus, ut eos quos luctu affiteret, lugere non ſineret? mærorem relinquis, mæroris aufers inſignia. eripis lacrymas, non conſolando, ſed minando.* Delr.

Fratriſque] Britannici ſup. v. 44. F.

Deflere] Quod tyrannicum & acerbum eſt. F.

Totque] *Stat magni nominis umbra. & ut quercus trunco non frondibus efficit umbram.* Lucan. de Pompejo. F.

Tarda ſenectus] Mea, id eſt, cur ego ſenio tarda ceſſo thalamos Octaviæ ingredi? F.

Qui me] Dies ſc. ille quo moriar. *Farn.*

Ante leones] Hæc de Nerone ejuſque immani ſævitiâ Octavia, leonibus ipſum & tigribus comparans; quemadmodum & divus Paulus 2. ad Timoth. cap. 4. verſ. 17. de eodem Nerone loquens, *liberatum ſe*, ait, *de ore* LEONIS. Facit huc vel maxime, inſignis ex veteri Scholiaſte Iuvenalis locus, ubi inter alia ad Sat. 5. ita habet: *Seneca ab Agrippina erudiendo Neroni in palatium adductus ſævum immanenique natum & ſenſit cito & mitigavit. Inter familiares tamen ſolitus dicere: Non fore ſævo illi* LEONI, *quin, guſtato ſemel hominis cruore, ingenita redeat ſævitia.* Pontan.

Nec

Odit genitos ſanguine claro,
Spernit ſuperos hominesque ſimul,
Nec fortunam capit ipſe ſuam,
Quam dedit illi per ſcelus ingens
Infanda parens. licet ingratum
Dira pudeat munere matris,
Hoc imperium cepiſſe; licet
Tantum munus morte rependat:
Feret hunc titulum poſt fata tamen
Fœmina longo ſemper in ævo.
NVT: *Animi retine verba furentis.*
Temere emiſſam comprime vocem.
OCT. *Toleranda quamvis patiar, haud unquam queant,*
Niſi morte triſti, noſtra finiri mala.
Genitrice cæſa, per ſcelus rapto patre,
Orbata fratre, miſeriis, luctu obruta,
Mœrore preſſa, conjugi inviſa, ac meæ
Subjecta famulæ, luce non grata fruor;
Trepidante ſemper corde, non mortis metu,
Sed ſceleris. abſit crimen à fatis meis:

Mori

Nec fortunam] Secunda Fortuna ebrius & elatus ſibi temperare non poteſt, nec ſe intra officil fines continere. F.

Scelus] Cædem Claudii mariti & Britannici privigni. Sup. v. 45. F.

Licet] Licet matrem Agrippinam, cujus maleficiis imperium adeptus eſt, mori juſſerit. infra v. 305. F.

Titulum] Parti filio imperii. quod per matris ſuæ ſcelus imperat Nero. *Farn.*

Toleranda quamvis] Hæc ſcena à ſuperiore non divellenda fuit, quod codex Manuſcriptus indicat. *Fabr.*

Lipſ. emendat, *Quævis.* hac mente: animo meo moderari & linguam coërcere vis; poſſem equidem ſi toleranda, & quæ ſola mors finiat. *Farn.*

Non videtur neceſſe ut dilabamur ad conjecturas, *quamvis* enim *toleranda* ponitur pro *quamlibet*, hoc eſt extremis, & ultra quæ nihil queat tolerari. Sic Cicero: *Quamvis parvis Italiæ latebris contentus eſſem.* Virgilius: *Vt quamvis avido parerent arva colono.* Noſter Hercule Oetæo, v. 1860. *expedi in planctus tamen Defeſſa quamquam brachia.* Grut.

Triſti] Amara, acerba. *Delr.*

Famulæ] Poppeæ, è familia concubinæ (inf v. 191.) equiti quidem Rom. ante nuptæ, quam ſuperinduxit Nero die duodecimo poſt divortium Octaviæ. infr. v. 719 F.

Abſit crimen] Nullum neci meæ prætexatur crimen. quam tamen adulterii criminis poſtea adeo impudenter inſimulavit, ut omnibus in quæſtione negantibus, Anicetus eam à ſe dolo ſtupratam fateretur. Quin & adul-

Mori juvabit. pœna nam gravior nece eſt,
Videre tumidos & truces miſeræ mihi
Vultus tyranni, jungere atque hoſti oſcula,
Timere nutus; cujus obſequium meus
Haud ferre poſſet, fata poſt fratris, dolor,
Scelere interempti; cujus imperium tenet
Et morte gaudet auctor infandæ necis.
Quam ſæpe triſtis umbra germani meis
Offertur oculis, membra cum ſolvit quies,
Et feſſa fletu lumina oppreſſit ſopor!
Modo facibus atris armat infirmas manus,
Oculoſque, & ora fratris infeſtus petit:
Modo trepidus idem refugit in thalamos meos.
Perſequitur hoſtis, atque inhærenti mihi,
Violentus enſem per latus noſtrum rapit.
Tunc tremor & ingens excutit ſomnos pavor,
Renovatque luctus & metus miſeræ mihi.
Adice his ſuperbam pellicem, noſtræ domus

Spoliis

&, adulterii cum Alexandrino tibicine & abacti partus falſo criminabatur. F.

Morte gaudet] Imperii ſorte & parte quæ ipſi ex morte Britannici obtigerat. Lipſ. itaque *ſorte* legendum autumat. F.

Umbra] Homicidæ ſcelerum ſuorum conſcientia territi opinioni de furiis & occiſorum umbris ſceleratos perſequentibus viam fecerunt. F.

Membra cum ſolvit quies] Membrorum enim compages ſomno ſolvuntur, auctore Paullo Ægineta l. 1. c. 97. Homerus Odyſſ. σ'.

> Εὗδε δ' ἀνακλινθεῖσα, λύθεν δὲ οἱ
> ἅψεα πάντα.

quare ab eodem ſomnus vocatur λυσιμελὴς, quemadmodum & ab Apollonio 4. Argon. & Orpheo in hymnis. *Delr.*

Modo facibus atris] Credebant veteres, umbras injuſte occiſorum redire, & nocturno tempore homicidas vexare ac perſequi. unde Virgiliana Dido Æneid. 4.

> *Omnibus umbra locis adero, dabis improbe pœnas.* Delr.

Fratris infeſtus] Neronis illi per adoptionem fratris. F.

Violentus] Celeriter agere videtur enſem in latus meum, dum petit Neronem mihi inhærentem ut ſe tueatur. F.

Adice] Prima ſyllaba corripitur, more hujus Poëtæ: ut ſupra in Thyeſte,

> *Adjicitque fratri, colla percuſſa amputat.*

Et in Hercule Oetæo,

> *Obiici feris monſtriſque, virtutem putas?* Fabr.

Noſtræ] Auguſtæ, imperialis. F.

Nitentem

Spoliis nitentem; cujus in munus ſuam
Stygiæ parentem natus impoſuit rati;
Quaſi dira poſt naufragia ſuperato mari
Ferro interemit, ſævior pelagi fretis.
Quæ ſpes ſalutis poſt nefas tantum mihi?
Inimica, victrix, imminet thalamis meis;
Odioque noſtri flagrat, & pretium ſtupri
Iuſtæ maritum conjugis captat caput.
Emergere undis, & fer auxilium tuæ
Gnatæ invocanti, genitor; aut Stygios ſinus
Tellure rupta pande, quo præceps ferar.
NVT. *Fruſtra parentis invocas manes tui,*
Miſeranda; fruſtra. nulla cui prolis ſuæ
Manet inter umbras cura: qui gnato ſuo
Præferre potuit ſanguine alieno ſatum,
Genitamque fratris conjugem captus ſibi

Toris

Nitentem] In uno cod. antiquo legitur *intentam*. Delr.

Stygiæ] Solutili, cujus laxatæ naufragio periret. inf. v. 307. F.

Ferro] Inf. v. 350. F.

Fretis] Quæ illi pepercerant. Farn.

Nefas] Matris ſuæ cædem. F.

Iuſtæ maritum conjugis] A Nerone pro præmio poſcit meam necem, quæ juſta ipſius uxor ſum. Claudius enim Octaviam Neroni, quem adoptaverat, in matrimonium tradituros, ne ſoror fratri nuberet (nam ſororem, ne adoptivam quidem, durante adoptione, ducere leges ſinebant) eam prius alteri in adoptionem dedit; ut, eo modo in alienam familiam tranſiens, juſte Neroni nuberet. Erat ergo Octavia juſta Neronis uxor. quid vero inter juſtam & injuſtam uxorem interſit, docet Rævardus lib. 4. de juris ambiguitatibus cap. 16. *Delr.*

Nulla] Cui vivo nulla prolis cura, nedum mortuo. F.

Gnato] Britannico. F.

Sanguine] Neronem, quem peperit Agrippina filia Germanici Neroni filio Antoniæ. F.

Genitamque fratris] Al. *Gnatamque fratris; conjugem captam ſibi:* Al. *Gnatamque fratre*, i. e. Agrippinam filiam ſui fratris Germanici, cujus per jus oſculi & occaſiones blanditiarum amore captus eſt. F.

Gnatamq; correxit doctiſſ. Lipſius Antiquarum lectionum lib. 1. c. XIIII. Vno conſenſu tamen typis editi, & m. s. omnes,

Genitamque fratris, conjugem captus ſibi &c.

quæ lectio minime rejicienda. Genitam id eſt natam Germanici fratris Agrippinam captus, id eſt, (ut Suetonius ait) in amorem pellectus, ſibi &c. ſic Terentius, *captus eſt, habet.* *Commel.*

Toris

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Toris nefandis flebili junxit face.
Hinc orta ſeries facinorum, cædes, doli,
Regni cupido, ſanguinis diri ſitis:
Mactata ſoceri concidit thalamis gener
Victima, tuis ne fieret hymenæis potens.
Pro facinus ingens! feminæ eſt munus datus
Sillanus, & cruore fœdavit ſuo

Patrios

Toris nefandis] Fratris enim vel ſororis filiam uxorem ducere non licet. Suetonius Tranquillus lib. 5. Agrippinæ, inquit, Germanici fratris ſui filiæ per jus oſculi & blanditiarum occaſiones illectus in amorem, ſubornavit proximo Senatu qui cogerent ſe ad ducendam eam uxorem, quaſi reip. intereſſet, dandamque ceteris veniam talium conjugiorum; quæ ad id tempus injuſta habebantur, ac vix uno interpoſito die, confecit nuptias, non repertis qui ſequerentur exemplum, excepto libertino quodam, & altero primipilari; cujus officium nuptiarum & ipſe una cum Agrippina celebravit. Eadem à Cornelio Tacito lib. 12. commemorantur, niſi quod Tacitus unum Taledium Severum equitem Romanum exemplum hoc ſecutum fuiſſe refert. *Delr.*

Flebili-face] Triſtibus & infauſtis nuptiis. Theb. v. 263. & 507. Med. v. 17. adde quod xxx Senatorum & Romanorum equitum innumerorum cæde, nuptias has celebravit. F.

Facem hanc ſponſæ mater præferebat. noſter inferius;

——— dira cui genitrix facem
Accendit ———

& actu 3. Agrippina dicit ſe Stygiam facem Neronis & Poppeæ nuptiis præferre. licet haut ſciam ex Græco hoc an Romano more dicatur. Vide ſupra Medeæ verſu 27. Romæ enim pueri videntur facem prætuliſſe. In Plauti Caſina Villicus Chalino armigero ſervo minatur,

Primo omnium lucebis huic novæ nuptæ facem.

Catullus;

Tollite ô pueri facem.

apud Græcos & pleroſque Barbaros hoc munus matris erat, ut oſtendit Euripides in Iphigenia Aulidenſi, apud quem jubenti Agamemnoni domum rediret, dicentique curaturum ſe omnia, quæ ad filiæ nuptias pertinerent, reſpondet Clytæmneſtra;

——— τίς δ' ἀνασχήσει φλόγα;
Αγ. ἐγὼ παρέξω φῶς ὃ νυμφίοις πρέπει.
Κλυ. οὐχ ὁ νόμος οὗτος ———

& in Phœniſſis ait Iocaſta;

ἐγὼ δ' οὔτε σοὶ πυρὸς ἀνῆψα φῶς
νόμιμον ἐν γάμοις, ὡς πρέπει
ματέρι μακαρίᾳ.

in Troadibus cum Caſſandra furore percita ſibi ipſi facem præferret. non aliam ob cauſam dixit Hecuba:

παράδος ἐμοὶ φῶς, οὐ γὰρ ὀρθὰ
πυρφορεῖς
μαινὰς θράσσουσ'.

Apollonii ſcholiaſtes Argonaut. 4. τὸ παλαιὸν τὰς μητέρας τῶν γαμούντων ἐν τοῖς γάμοις δᾳδουχεῖν ἔθος ἦν. Delr.

Gener] L. Sillanus Octaviæ ſponſus funeſto illo nuptiarum die interfectus eſt. F.

Hymenæis] Theb. v. 262. F.

Feminæ] Agrippinæ pro munere & victima nuptiali datus. F.

Sillanus] Tres hoc tempore Sillani fue-

Patrios penates, criminis ficti reum.
Intravit hoſtis (hei mihi) captam domum
Dolis novercæ, Principis factus gener,
Idemque gnatus, juvenis infandi ingenii
Capaxque ſcelerum, dira cui genitrix facem
Accendit, & te junxit invitam metu.
Tantoque victrix facta ſucceſſu ferox,
Auſa imminere eſt orbis imperio ſacri.
Quis tot referre facinorum formas poteſt,
Et ſpes nefandas fœminæ, & blandos dolos
Regnum petentis per gradum ſcelerum omnium?
Tunc ſancta Pietas extulit trepidos gradus,
Vacuamque Erinnys ſæva funeſto pede
Intravit aulam; polluit Stygia face
Sacros penates; jura Naturæ furens
Faſque omne rupit; miſcuit conjux viro
Venena ſæva; cecidit atque eadem ſui
Mox ſcelere gnati. tu quoque extinctus jaces
Deflende nobis ſemper, infelix puer,
Modo ſidus orbis, columen Auguſtæ domus

Britan-

ni fuerunt; Appius pater, & duo filii M. & L. hic de Lucio Sillano fit ſermo, qui Octaviæ ſponſus funeſto die nuptiarum Claudii & Agrippinæ fuit interfectus: auctores Seneca, Tacitus, & Suetonius. *Delr.*

Criminis] Inceſtus criminis conficti & à Vitellio illi objecti. *F.*

Intravit hoſtis] Nero hoſpes, alienus. ut ſup. v. 137. *F.*

Nero. ſed Moguntin. de ipſamet Octavia; *Intravi hoſtis.* male. nam loquitur nutrix. *F.*

Novercæ] Agtippinæ. *F.*

Principis] Te ô Octavia in uxorem accepta. *F.*

Gnatus] Per adoptionem. *F.*

Dira cui] Med. v. 16. *F.*

Sacri] Auguſti. i. Imperatori Rom. gubernati. *F.*

Tunc ſancta] Quando Agrippina intravit. *F.*

Erinnys] Agam. v. 82. Megæra, diſcordia.

Aulam] Auguſtam domum. *F.*

Iura Naturæ] Nam patrui nuptiis ad omne flagitium exercita, ardore retinendæ potentiæ, eouſque immanitatis provecta fuit, ut ſe temulento filio comtam & ad incœſtum paratam obtulerit; & commiſſum facinus; niſi Senecæ aſtu disjectum fuiſſet, ut ex Cluvio & ceteris, uno Fabio Ruſtico diſſentiente, Tacitus commemorat. *Delr.*

Miſcuit] Sup. v. 25. *F.*

Cecidit] Inf. v. 305. *F.*

Sidus orbis] Poſſidonius:

οὗτός τοι Ῥώμης ὁ μέγας ξεῖνε πατρίδος ἀστήρ

Mάρκελ-

Britannice, (heu me) nunc levis tantum cinis,
Et triſtis umbra; ſæva cui lacrymas dedit
Etiam noverca, cum rogis artus tuos
Dedit cremandos, membraque & vultus Deo
Similes volanti, flamma fervens abſtulit.
OCT. *Extinguat & me, ne manu noſtra cadat.*
NVT. *Natura vires non dedit tantas tibi.*
OCT. *Dolor, ira, mœror, miſeriæ, luctus dabunt.*
NVT. *Vince obſequendo potius immitem virum.*
OCT. *Vt fratrem ademptum ſcelere reſtituat mihi?*
NVT. *Incolumis ut ſis ipſa, labentem ut domum*
Genitoris olim ſobole reſtituas tua.
OCT. *Exſpectat aliam principis ſobolem domus:*
Me dira miſeri fata germani trahunt.
NVT. *Confirmet animum civium tantus favor.*
OCT. *Solatur iſte noſtra, non relevat, mala.*
NV. Vis magna populi eſt. OC. Principis major tamen.
NVT. *Reſpiciet ipſe conjugem.* OCT. *Pellex vetat.*

Invisa

Μάρκελλος κλεινῶν Κλαύδιος ἐκ πατέρων.

Claudius hic Romæ quondam memorabile ſidus
Marcellus, patrum ſtirpe ſatus veterum.

Commentar. antiquis in Iuvenal. legitur, Locuſtam, nobilem veneficam, à Nerone increpitam, quod Britannico lentum venenum paraſſet, tam efficax dediſſe, ut antequam Britann. poculum exhauriret, in convivio Neronis expiraret. qua de re citatur ibidem fragmentum Turni Arunci, ex Satyris, quod ita recenſeo;

Et quæ Cæſareas ſoboles horrenda Locuſta
Occidit, curis dura liberat arte Neronem. Delr.

Cui lachrymas dedit] Nam ignaram necis, ægerrime tuliſſe ſcribit Cornel. Tacitus. *Delr.*

Membraque & vultus] In libro Regiomontani poſt hunc verſum hæc verba ad marginem adſcripta erant: *Hic deſunt triginta verſus, ſecundum aliquos; ſed nihil deeſſe credo.* Fabr.

Deo Similes] Cupidini volucri alato. *F.*

Dolor, ira] Fœminæ. *F.*

Vt fratrem] Quorſum obſequium? neque enim ego vel officiis meis corda tyranni vincam, neque ille poteſt damna mihi penſare. *F.*

Aliam] Ex pellice ſcilicet Poppea quam mihi ſuperducere cogitat. *F.*

Me dira] Ego non alia quam quæ fratri meo Britannico fata obtigerunt exſpecto. *F.*

Tantus] Qui magnus erat in Octaviam. *F.*

Non relevat] Non minuit, non tollit. *F.*

NV. *Inviſa cunctis nempe.* OC. *Sed cara eſt viro.*
NV. *Nondum uxor eſt.* OC. *Iam fiet, & genitrix ſimul.*
NV. *Iuvenilis ardor impetu primo furit ;*
Langueſcit idem facile, nec durat diu
In Venere turpi, ceu levis flamma vapos.
Amor perennis conjugis caſta manet.
Violare prima quæ toros auſa eſt tuos ,
Animumque domini famula poſſedit diu ,
Iam metuet eadem, nempe prælatam ſibi ,
Subjecta & humilis : atque monumenta exſtruit ,
Quibus timorem faſſa teſtatur ſuum.
Et hanc levis fallaxque deſtituet deus
Volucer Cupido. ſit licet forma eminens,
Opibus ſuperba ; gaudium capiet breve.
Paſſa eſt ſimiles ipſa dolores
Regina deûm , cum ſe formas
Vertit in omnes dominus cœli ,
Divûmque pater :
Et modo pennas ſumpſit oloris ;
Modo Sidonii cornua tauri :
Aureus idem
Fluxit in imbri. fulgent cœlo
Sidera Ledæ : patrio reſidet
Bacchus Olympo. Deus Alcides .

Iuvenilis] ἀεὶ δ᾽ ὁπλοτέρων ἀνδρῶν φρένες ἠερέθονται. F.

In Venere] Ut hic, inceſtu ſcilicet. ſup. v. 139. *Famula*] Sup. v. 102. *F.*

Iam metuet eadem] Ne itidem alia ſibi præferatur, ut illa mihi. *F.*

Forſan , *metuit.* Et neſcio , an hos tres verſus ullus unquam intellexerit : certe nemo interpretatus eſt ut debuit. capiunt omnes de Poppæâ : ſed falſo. Acten concubinam notant; de quâ Tacitus bis meminit lib. 13. & Dio Caſſius lib. 41. affirmantque Neroni potiorem fuiſſe Octaviâ. *Grut.*

Monumenta.] Signa quibus ſe jam timere oſtendit. *F.*

Regina] Iuno. *F.*

Pennas] Hippol. v. 299. *F.*

Sidonii] Ubi in taurum mutatus rapuit Europam Agenoris filiam regis Sidonis. Hippol. v. 302. *F.*

Aureus] Ubi Iup. aureus imber factus , per alienas tegulas in Danaes Acriſii filiæ gremium influxit , fucumque fecit mulieri. *F.*

Sidera] Caſtor & Pollux (alter ſaltem) Bacchus & Hercules ex Iovis adulteriis nati & in deorum numerum relati. *F.*

Poſſidet Heben, nec Iunonis
Iam timet iras; cujus gener eſt,
Qui fuit hoſtis. vicit ſapiens
Tamen obſequium conjugis alta,
Preſſuſque dolor. ſola Tonantem
Tenet æthereo ſecura toro
Maxima Iuno; nec mortali
Captus forma deſerit altam
Iupiter aulam. tu quoque terris
Altera Iuno, ſoror Auguſti,
Conjuxque, graves vince dolores.
OCT. *Iungentur ante ſæva ſideribus freta.*
Et ignis undæ, Tartaro triſti polus,
Lux alma tenebris, roſcidæ nocti dies:
Quam cum ſceleſti conjugis mente impia
Mens noſtra; ſemper fratris extincti memor.
Vtinam nefandi principis dirum caput
Obruere flammis Cœlitum rector paret,
Qui ſæpe terras fulmine infeſto quatit,
Menteſque noſtras ignibus terret ſacris,
Noviſque monſtris! vidimus cœlo jubar

Ardens,

Bacchus] Herc. Fu. v. 455. *F.*

Poſſidet] Agamem. v. 80. & Herc. Oet. v. 1437. *F.*

Vicit ſapiens] Obſequium tamen Iunonis prudenter exhibitum, & diſſimulatus dolor animum Iovis flexit vicitque. *F.*

Altam]Al. *Alte Preſſuſque dolor.* ita Virgil. Æn. *premit altum corde dolorem.* Farn.

Altera] Quia *Diviſum imperium cum Iove Cæſar habet?* anne argutius, quia ſoror & conjux Neronis, ut illa Iovis? ſup. v. 45. *F.*

Ignibus] Fulmine. *F.*

Terret] *Humanas tonitrua mentes.* F.

Monſtris] Prodigiis, cometis mutationem regum portendentibus, *Lucan. mutantem regna Cometen.* infra v. 232. F.

Vidimus] Ex fide hiſtoriæ dictum, nam Tacitus 14. Annal. de his temporibus agens; *Inter quæ* (inquit) *Cometes effulſit: de quo vulgi opinio eſt, tanquam mutationem regis portendat.* & Seneca lib. 7. nat. quæſt. cap. 17. *nec hunc, qui ſub Nerone Cæſare apparuit, & cometis detraxit invidiam, illi ſimilem fuiſſe, qui ſub necem D. Iulii Veneris ludis genitricis, circa undecimam horam diei emerſit.* & cap. 21. *Sex enim menſibus hic, quem nos Neronis principatu lætiſſimo vidimus, ſpectandum ſe præbuit, in diverſum illi Clandiano circumactus. Ille enim à Septentrione in verticem ſurgens Orientem petiit, ſemper obſcurior: hîc ab eadem parte cœpit, ſed in Occidentem tendens ad meridiem flexit,*

 & ibi

Ardens, cometam pandere infeſtam facem,
Qua plauſtra tardus noctis æterna vice
Regit Bootes, frigido Arctoo rigens.
En ipſe diro ſpiritu ſævi ducis
Polluitur æther, gentibus clades novas
Minantur aſtra, quas regit dux impius.
Non tam ferum Typhona neglecto Iove
Irata tellus edidit quondam parens.
Hac gravior illo peſtis. hic hoſtis deûm
Hominumque, templis expulit ſuperos ſuis:
Civeſque patria: ſpiritum fratri abſtulit;
Hauſit cruorem matris; & lucem videt,

Fruitur

& ibi ſe ſubduxit oculis. & cap.9. *Intra ſextum menſem dimidiam cœli partem tranſcurrit hic proximus, à Septentrione motus ſui initium fecit, & per Occidentem in Meridiana pervenit, erigenſque ſuum curſum oblituit.* Delr.

Cometam] Sex enim menſibus, hic, quem nos Neronis principatu latiſſimo (legendum credo *lætiſſimi* nam cap. 17. dixerat detraxiſſe hunc Cometæ invidiam) ſpectandum ſe præbuit. Sen. 7. nat. quæſt. cap. 21: *F.*

Qua plauſtra] In Septentrione, Med. v. 315. ſemper autem Septentrionem verſus apparent Cometæ, unde & hic motus ſui initium fecit, & per Occidentem in Meridiana pervenit, ubi curſum erigens ſuum oblituit. c. 29. lib. 7. natur. quæſt. *F.*

Frigido Arctoo] *Frigido Arctoo* poſuit pro *frigidâ Arcto*, ſive *frigore Arctoo*. Nam ut Arctos, ſive polus Arcticus illis frigidus; ita ex adverſo Antarcticus ſive Auſtralis exiſtimabatur eſſe calidus. Hoc ſenſiſſe demonſtrat vel Lucanus illo verſu 1 Pharſaliæ:

Nec polus adverſi calidus quâ mergitur Auſtri.

Polum ecce Auſtralem calidum appellat, aſpectu ſcilicet Borealis, quem ſolum frigidum credebant: Cum tamen, ſi naturam locorum & parem utriuſque poli ab eccliptica diſtantiam videamus, non minus ſub Antartico, quam ipſo Arctico rigens ſit & frigidum cœlum Quod nec ignorarunt ante Lucanum plerique veterum; & notum illud Poëtæ, de Zonis hiſce loquentis:

Quarum quæ media eſt non eſt habitabilis æſtu,
Nix tegit alta duas.

Duas, nimirum extremas Arctici & Antarctici. Facit huc porro locus Lucani lib. 8. verſ. 363. item lib. 10. verſ. 250. ubi *frigus Arctoum* dixit quod Senecæ dicitur *frigidum Arctoum*. Pont.

Spiritu] Alludit ad cauſam Cometarum, ubi plurimum exhalationis calidæ & pinguis ad ſupremam aëris regionem elevatur. Sic Oed. v. 36. *F.*

Gentibus] *Ventorum quoque certa dabunt tibi ſigna Cometæ, Illi etiam belli motus feraque arma minantur, Magnorum & clades populorum. & funera Regum.* F.

Dux impius] Tyrannus Nero. *F.*

Typhona] Gigantem terræ filium. Thyeſt. v. 807. ventum item igneſcentem à τύφω. F.

Hic hoſtis] Nero. *F.*

Templis] Vaſa enim ſacra & deorum ſimulachra conflavit. *F.*

Invicta

Fruiturque vita, noxiam atque animam trahit?
Pro, ſumme genitor, tela cur fruſtra jacis
Invicta toties temere regali manu?
In tam nocentem dextra cur ceſſat tua?
Vtinam ſuorum facinorum pœnas luat
Nero, ipſe Divo Domitio genitus patre,
Orbis tyrannus, quem premit turpi jugo;
Morumque vitiis nomen Auguſtum inquinat.
NVT. *Indignus ille (fateor) eſt thalamis tuis;*
Sed cede fatis atque fortunæ tuæ,
Alumna, quæſo; neve violenti move
Iram mariti. forſitan vindex deus
Exſiſtet aliquis; lætus & veniet dies.
OCT. *Gravi deorum noſtra jam pridem domus*
Vrgetur ira: prima quam preſſit Venus,
Furore miſeræ dira genetricis meæ:
Quæ nupta demens nupſit inceſta face,
Oblita noſtri, conjugis, legum immemor;
Illo ſoluta crine, ſuccincta anguibus,
Vltrix Erinnys venit ad Stygios toros,
Raptaſque thalamis ſanguine extinxit faces;
Incendit ira Principis pectus truci
Cædem in nefandam. cecidit infelix parens
(Heu) noſtra ferro, meque perpetuo obruit

Invicta] Fulmina quibus nihil poteſt reſiſtere. *F.*

Regali] Qua cuncta regis. *F.*

Vtinam] Melius hæc è nutricis perſona; ſedatiora enim quam quæ conveniant præcedentibus Octaviæ.

Nero] Al. *Genere inſitivo.* id eſt, qui in meliorem ſtirpem inſertus ſtolo ſpurius vitiis ſuis familiã Cæſaream, in quam adoptatus eſt, inquinat *F.*

Furore] Libidine, *qualis ſolet matres furiare equorum.* F.

Quæ nupta] Quæ Claudio nupta, profecto illo ad Hoſtiam, C. Silio nupſit. ſup. v. 16. *F.*

Noſtri] Britannici, meique. *F.*

Legum] Nonpermittentium, ut mulier vivo marito nec repudiata alteri nubat. *F.*

Vltrix] Med. v. 16. *F.*

Stygios] Lethales nuptias, utrique enim cauſa exitii fuerunt. *F.*

Raptaſque] Ita Cydipp. apud Ovid. *Et face pro thalami fax mihi mortis adeſt.* F.

Principis] Claudii. *F.*

Cecidit] Sup. v. 16. *F.*

Meque] Namque illa extincta duxit Claudius Agrippinam, cujus ſcelere pater meus & frater venenati, ego

Extincta luctu, conjugem traxit ſuum,
Natumque ad umbras; prodidit lapſam domum.
NVT. *Renovare luctus parce cum fletu pios,*
Manes parentis neve ſolicita tua,
Graves furoris quæ ſui pœnas dedit.

CHORVS.

Poppeæ nuptias deteſtatur Chorus Octaviæ favens. degenerem, lentam nimis & ſervilem Romanorum arguit patientiam; & in ſcelera Neronis invehitur.

QVæ fama modo venit ad aures,
Vtinam falſo credita, perdat
Fruſtra toties jactata fidem!
Nec nova noſtri conjux thalamos
Principis intret. teneatque ſuos
Nupta penates Claudia proles:
Edat partu pignora pacis,
Qua tranquillus gaudeat orbis,
Servetque decus Roma æternum.
Fratris thalamos ſortita tenet
Maxima Iuno: ſoror Auguſti
Sociata toris, cur à patria
Pellitur aula? ſancta quid illi
Prodeſt pietas; Divuſque pater?
[*Quid virginitas, caſtuſque pudor?*]

Nos

invita Neroni nupta fui. *F.*
Traxit] Al. *truſit.* F.
Prodidit] Lipſ. *perdidit.* F.
Manes parentis] Herc. Oet. v. 1940.

Credebant Manes nimio planctu & luctu offendi. *Delr.*
Solicita] Med. v. 272. *F.*
Furoris] Sup. v. 255. *F.*

P*erdat fidem*] Utinam non vera ſit fama quæ venit; &c. *F.*
Teneatque] Octavia Claudii filia maneat Neroni juncta, cui pariat liberos amoris mutui pignora & quietæ ſucceſſionis. *F.*
Decus] Imperii decus æternum. *F.*
Fratris] Sup. v. 216. Neronis. F.

Divuſque] Claudius ex more Rom. imperatorum in deorum numerum relatus, quem tamen rurſus detruſum ad inferos jocatur Seneca in Apocolocyntoſi. F.
Quid virginitas] Magis decore omittit verſum iſtum Codex Ortelii. Et certe inepte in maritatâ laudatur virgini-

Digitized by Google

Nos quoque noſtri ſumus immemores
Poſt fata ducis, cujus prodimus
Stirpem ſævo ſuadente metu.
Vera priorum virtus quondam
Romana fuit, verumque genus
Martis in illis ſanguiſque viris.
Illi reges hac expulerant
Vrbe ſuperbos; ultique tuos
Sunt bene manes, virgo, dextra
Cæſa parentis, ne ſervitium
Paterere grave, aut improba ferret
Præmia victrix dira libido.
Te quoque bellum triſte ſecutum eſt,
Mactata tua miſeranda manu
Nata Lucretii; ſtuprum ſævi
Paſſa tyranni. dedit infandi
Sceleris pœnas cum Tarquinio
Tullia conjux; quæ per cæſi
Membra parentis ſævos egit
Impia currus, laceroque ſeni
Violenta rogos nata negavit.

Hoc

virginitas. *Raphel.*

Sævo] Propter tyranni Neronis metum. F.

Martis] Propter Romulum & Remum Martis ac Iliæ filios, Romæ conditores. F.

Reges] Tarquinium ſuperbum cum filiis, & Decemviros. F.

Virgo] Virginia. cujus forma captus Appius Claudius Xvir, illam per libertum, qui eam ex ancilla natam falſo aſſeverabat, in ſervitutem redigere conatus eſt; cui cum pater Virginius reſiſtere non poſſet, cultro è proxima laniena arrepto, filiam propria manu jugulavit potius, quam turpe ſervitium ſubiret. quo facinore commotus populus Xviros abire magiſtratu coëgit. F.

Bellum] A Porſena Hetruſcorum rege, qui Tarquinios propter Lucretiam, a Sexto Tarq. regis filio violatam exactos, reducere contendebat. F.

Mactata] Advocatis marito & parente propria manu ſibi mortem conſcivit, ne adulterio conſenſiſſe videretur. F.

Sceleris] Quod Servium Tullium ſocerum Tarq. Sup. uxoris conſilio, interfecit, ut ſolus regnaret, filiaque ſcelerata patris in vico Cyprio ſtratum cadaver carpento prævecta eſt. F.

Rogos] Solenne funus, ſepulturæ ritum & monumentum patri negavit. F.

Hoc quoque noſtra] Quo melius appareat locus, adjeci Tranquilli verba.

Nero

Google

Hoc quoque noſtra videre nefas
Secula; magnum cum Tyrrhenum
Rate ferali Princeps captam
Fraude parentem miſit in æquor.
Properant placidos linquere portus
Iuſſi nautæ;
Reſonant remis pulſata freta;
Fertur in altum provecta ratis.
Quæ reſoluto robore labens
Preſſa dehiſcit, ſorbetque mare.
Tollitur ingens
Clamor ad aſtra cum fœmineo
Miſtus planctu. mors ante oculos
Dira vagatur. quærit leti
Sibi quiſque fugam:
Alii laceræ puppis tabulis
Hærent nudi, fluctuſque ſecant:
Repetunt alii litora nantes:
Multos mergunt fata profundo:
Scindit veſtes Auguſta ſuas,

Lacerat-

Nero matrem dicta factaque ſua exquirentem acerbius & corripientem gravatus primum honore privavit, mox omni modo vexavit, denique tollere ſtatuit. Quod cum veneno ter tentaſſet ſentiretque antidotis præmunitam; lacunaria, quæ noctu ſuper dormientem laxata machina deciderent, paravit. Hoc conſilio per ſocios parum celato, ratem ſolutilem cujus naufragio periret commentus eſt: atque ita ſimulata reconciliatione jucundiſſimis literis Bajas evocavit ad ſolennia quinquatrium ſimul celebranda, &c. unde repetentem Baulos machinoſo illo navigio nimis ſero à miniſtris ſceleris diſſoluto ubi illam nando evaſiſſe comperit, inops conſilii L. Agernium libertum Agrippinæ ſalvam & incolumem cum gaudio nunciantem objecto clam pugione, ut percuſſorem ſibi ſubornatum arripi conſtringique juſſit, matremque occidi, quaſi deprehenſum crimen voluntaria morte vitaſſet, vide & Tacit. 14. Annal. F.

Si vêra eſt lectio Mss. & Pariſienſis Lugdunenſiſque editionum, *Hæc quoque nati Videre nefas ſecula:* collatio fuerit iſtius ſeculi cum præcedenti: Protulit enim crudelitatis filiæ in parentem exemplum Chorus, jam filii. *Raphel.*

Portus] Baulos. id villæ nomen: Miſenum promontorium inter & lacum Bajanum, flexo mari alluitur. ita Tacitus, Xiphilinus, & Martialis. primum ab Herculis bobus ibi ſtabulatis, *boalia*, mox *boauli*, tandem *bauli*, teſte Servio. *Delr.*

Ardent

Laceratque comas, rigat & mœſtis
Fletibus ora.
Poſtquam ſpes eſt nulla ſalutis,
Ardens ira, jam victa malis;
Hæc, exclamat, mihi pro tanto
Munere reddis præmia, gnate?
Hac ſum, fateor, digna carina,
Quæ te genui, quæ tibi lucem
Atque imperium nomenque dedi
Cæſaris amens. exere vultus
Acheronte tuos, pœniſque meis
Paſcere conjux: ego cauſa tuæ,
Miſerande, necis; gnatoque tuo
Funeris auctor.
En, ut merui, ferar ad manes
Inhumata tuos,
Obruta ſævis æquoris undis.
Feriunt fluctus ora loquentis.
Ruit in pelagus, rurſumque ſalo
Preſſa reſurgit. pellit palmis
Cogente metu fata, & cedit
Feſſa labori. manſit tacitis
In pectoribus ſpreta triſti
Iam morte fides. multi dominæ
Ferre auxilium pelago fractis
Viribus audent. brachia quamvis
Lenta trahentem, voce hortantur,
Manibuſque levant. quid tibi ſævi
Fugiſſe maris profuit undas?
Ferro es gnati moritura tui:

Cujus

Ardens ira] At Tacitus docet Agrippinam ſilentio & diſſimulatione crimen tranſmittere conatam. *Delr.*

Exclamat] Agrippina. F.

Tanto] Imperio ſupra v.45.& 93.F.

Conjux] Claudi. F

Pellit] Natando ſe morte eripere tentat. F.

Manſit] Famulorum ſpectantiumque in litore plerique fidei in Agrippinam Neronis iram poſthabentes illi ſuccurrebant. F.

Cujus

Cujus facinus vix poſteritas,
Tarde ſemper credula, credet.
Furit, ereptam pelagoque dolet
Vivere matrem
Impius, ingens geminatque nefas.
Ruit in miſera fata parentis,
Patiturque moram ſceleris nullam.
Miſſus peragit juſſa ſatelles:
Reſerat domina pectora ferro:
Cædis moriens illa miniſtrum
Rogat infelix, utero dirum
Condat ut enſem.
Hic eſt, hic eſt fodiendus, ait,
Ferro, monſtrum qui tale tulit.
Poſt hanc vocem cum ſupremo
Miſtam gemitu
Animam tandem per fera triſtem
Vulnera reddit.

AC-

Cujus facinus] Ita immane & horrendum, ut vix apud poſteros fidem ſit habiturum. F.

Miſſus peragit] Anycetus libertus pueritiæ Neronis educator, jamque claſſis apud Miſenum præfectus cum Herculeo trierarcho, & Oloarito centurione miſſi ad Agripp. interficiendam. F.

Cædis moriens] Habentur hæc fere ad verbum in Tacit. 14 Annal. *Exclamavit rogans miniſtrum, ut utero dirum enſem conderet, adjiciens, hic eſt hic eſt fodiendus ferro, monſtrum qui tale tulit, poſt hanc vocem cum ſupremo mixtam gemitu animam tandem per fera triſtem vulnera reddidit.* F.

Per fera triſtem] Multis vulneribus confoſſam, per ſingula ſpiritum tradit emiſiſſe; ex eorum ſententia, qui confoſſos vulneribus, non per os, ſed ipſa vulnera exhalare animam putabant: illi videlicet, qui animam eſſe ipſum ſanguinem credebant, quos Ariſtoteles in libb. de animo refellit. *Delr.*

ACTUS SECUNDUS.

SENECA.

Philoſophus ſeculi ſui vitia deteſtatus, priſci ævi ſimplicitatem laudat, utque omnia in dies in deteriora ruerint commemorat.

Quid me potens Fortuna, fallaci mihi
Blandita vultu, ſorte contentum mea
Alte extuliſti, gravius ut ruerem edita
Receptus arce, totque proſpicerem metus?
Melius latebam procul ab invidia malis
Remotus inter Corſici rupes maris:
Vbi liber animus, & ſui juris, mihi
Semper vacabat, ſtudia recolenti mea.
O quam juvabat (quo nihil majus parens
Natura genuit operis immenſi artifex)
Cœlum intueri, Solis & curſus ſacros,
Mundique motus, Solis alternas vices,
Orbemque Phœbes, aſtra quem cingunt vaga,
Lateque fulgens ætheris magni decus!
Qui ſi ſeneſcit, tantus in cæcum chaos
Caſurus iterum, nunc adeſt mundo dies

Supre-

GRavius] *An me tollis in altum, ut caſu graviore ruam?* F.

Melius] Senecam quaſi Iuliæ Germanici F. adulteriorum conſcium Meſſalina criminata fecit, ut à Claudio in Corſicam ſcopuloſam inſulam relegaretur, unde, intercedente poſtmodum Agrippina, revocatus Neroni præficiebatur. *F.*

O quam] Hæc omnia ex conſol. ad Elbiam. cap. 4. 8. & 9: F.

Ætheris] Cœli. F.

Qui ſi ſeneſcit] Qui ſi ſeneſcit, aliquando interiturus, ut nova progenies melior naſcatur (ex nonnullorum philoſophorum ſententia) nunc ſane inſtat tempus, quo *Omne in præcipiti vitium ſtetit.* F.

In cæcum chaos] Omnia corpora συγκεχυμένα, confuſa, compoſita, & in unum quaſi conflata, in eadem, ex quibus coaluerunt, reſolvenda aſſerebant: ex chao igitur, ſeu indigeſta potius ejus mole (ut ſcribit Ovid. 1. Metamorphoſ.) ortum mundum, in Chaos iterum ait rediturum. Propter hanc omnium in elementa ſua reſolutionem, Ægyptii mundum figura ſerpentis caudam ſuam devorantis, ſignificabant. Vide Pierium lib. 14. Hieroglyph. *Delr.*

Caſurus iterum] Dixerat idem Lucanus lib. 1.

—— ſic cum compage ſolutâ
Secula tot mundi ſuprema coëgerit hora,

Anti-

Supremus ille, qui premat genus impium
Cœli ruina; rurſus ut ſtirpem novam
Generet, renaſcens melior: ut quondam tulit
Iuvenis tenente regna Saturno poli.
Tunc illa virgo, numinis magni dea,
Iuſtitia, cœlo miſſa cum ſancta Fide,
Terras regebat mitis. humanum genus
Non bella norat; non tuba fremitus truces;
Non arma gentes; cingere aſſuerant ſuas
Muris nec urbes. pervium cunctis iter:
Communis uſus omnium rerum fuit.
Et ipſa tellus læta fecundos ſinus,
Pandebat ultro, tam piis felix parens,
Et tuta alumnis. alia ſed ſoboles minus
Conſpecta mitis. tertium ſolers genus
Novas ad artes exſtitit; ſanctum tamen.
Mox inquietum, quod ſequi curſu feras
Auderet acres; fluctibus tectos graves
Extrahere piſces retes vel calamo levi

Deci-

Antiquum repetens iterum Chaos, omnia mixtis
Sidera ſideribus concurrent, ignea pontum
Aſtra petent: tellus extendere litora nolet,
Excutietque fretum. fratri contraria Phœbe
Ibit, & obliquum bigas agitare per orbem
Indignata, diem poſcet ſibi: totaque diſcors
Machina divulſi turbabit fœdera mundi. Delr.

Iuvenis] Recens natus & ſub rege Saturno aureus. F.

Virgo] Aſtræa. Thyeſt. v. 855. F.

Fide] Quæ juſtitiæ fundamentum eſt. F.

Humanum] Hæc ex Heſiodi, Arati & Ovid. deſcript. nota. F.

Alia] Secunda, argentea, *Auro deterior.* F.

Tertium] Ætas Ahenea, *Durior ingeniis, & ad horrida promptior arma. Non ſcelerata tamen.* F.

Inquietum] Quartum genus. *F.*

Extrahere piſces rete] Ita Fabricius. & quam magis omnia excutio, tam magis lectio placet. nam editt. in quibus amplius erat;

Extrahere piſces rete, vel calamo levi;
Decipere volucres crate, cervos aut leves
Tenere laqueo, premere &c. ſpuria tamen eſt. nam illud *cervos* abeſt omnibus mſſ. qui fere concorditer præferunt:

Extrahere piſces rete vel calamo levi
Decipere volucres crate vel calamo aut levi
Tenere laqueo; premere.

Ex quibus nihil hauriamus, niſi variantes lectiones receptas temere in contextum,

Decipere volucres: premere ſubjectos jugo
Tauros feroces, vulnere immunem prius
Sulcare terram, læſa quæ fruges ſuas
Interius alte condidit ſacro ſinu.
Sed in parentis viſcera intravit ſua
Deterior ætas; eruit ferrum grave,
Aurumque; ſævas mox & armavit manus:
Partita fines regna conſtituit, novas
Exſtruxit urbes; tecta defendit ſuis
Aliena telis, aut petiit prædæ imminens.
Neglecta terras fugit, & mores feros,
Hominum cruento cæde pollutas manus,
Aſtræa virgo, ſiderum magnum decus.
Cupido belli crevit, atque auri fames.
Totum per orbem maximum exortum eſt malum,
Luxuria, peſtis blanda; cui vires dedit
Roburque longum tempus, atque error gravis.
Collecta vitia per tot ætates diu
In nos redundant. ſeculo premimur gravi,
Quo ſcelera regnant. *ſævit impietas furens;*
Turpi libido Venere dominatur potens.
Luxuria victrix orbis immenſas opes
Iampridem avaris manibus, ut perdat, rapit.

Sed

contextum. nam ſane unus Pall. ſolum habet, *Extrahere piſces rete vel calamo aut levi Tenere laqueo, premere.* & vero, *rete* piſcibus accommodandum; *calamus* volucribus. Nam quod de crate explicant alii, non fuit tertii ſæculi ſed quarti; ut etiam *cervos capere.* Et ita quidem de iſto loco ſentio, ſine præjudicio alterius cujuscunque. Nam quod ſint quibus priora illa ſuſpecta, quod non putent teneri poſſe cervos laqueis; ii velim ſciant ita captam ab Hercule cervam Erymanthiam, ſi fides eſt Diodoro Siculo lib. 5. Imo & apros & alia ferociora animalia illaqueari oſtendi pluribus in Suſpicionum mearum libris poſterioribus. *Grut.*

Calamo] Sagitta vel calamo viſcato. Al. lect. *Extrahere piſces rete vel calamo levi: Decipere volucres crate. cervos aut leves Tenere laqueo; premere &c.* ac *calamum* intelligunt arundinem piſcatoriam. & *cratem* quæ facili tibicine fulta in volucres ſub ea eſcam appetentes decidat. F.

Aſtræa] Thyeſt. 855. F.

Tempus] Conſuetudo qua augeſcunt tum vitia tum virtutes. F.

Luxuria] *Sævior armis Luxuria incubuit victumque ulciſcitur orbem.* F.

Iampridem] Multa injuſte rapit ut nequiter profundat. F.

Mitte

Sed ecce greſſu fertur attonito Nero,
Trucique vultu. quid ferat, mente horreo.

NERO. PRAEFECTVS. SENECA.

Incaſſum monet ſuum Neronem Philoſophus, qui tyrannicis inſtitutis pertinaciter inſiſtit, proximumque diem nuptiis cum Poppea deſtinat.

PErage imperata: mitte, qui Plauti mihi,
Sullæque caſi referat abſciſſum caput.
PR. *Iuſſa haud morabor, caſtra confeſtim petã.*
SE. Nihil in propinquos temere conſtitui decet.
NE. Iuſto eſſe facile eſt, cui vacat pectus metu.
SE. Magnum timoris remedium clementia eſt.
NE. Extinguere hoſtem, maxima eſt virtus ducis.

Servare

MItte] Mitte alios milites in Aſiam, qui Plauti Rubellii: in Galliam Narbonenſem alios, qui Sullæ in Maſſiliam amoti capita mihi referant. Tac. Ann. 14. F.

Sullæque] Cæſorum capita ad Neronem retulere Centuriones, quibus ille crudeliſſime illuſit. F.

Abſciſſum caput] Hoc ait, quia reipſa Centuriones cæſorum capita ad Neronem retulêre, quibus Nero crudeliſſime illuſit, auctore Tacito lib. 14. Annal. Præfectus autem, quem hîc alloquitur, non eſt Burrus Afranius, jam veneno ſublatus, teſte Tacito lib. 12. & Suetonio in Nerone cap. 35. ſed alter è duobus, qui Burro, more antiquo, ſucceſſerunt, Fenius Rufus, vel Ophonius Tigillinus, &, ut opinor, hic potius, quia validior in animo Principis, teſte Cornelio lib. 14. Præfectus prætorio hic erat, hoc eſt, præfectus aulæ, ut multis docet Pet. Faber lib. 1. Semeſtr. cap. 1. *Delr.*

Caſtra] Militum vocandorum gratiâ tunc ergo habitabant Prætoriani milites in caſtris prætorianis, à Tiberio in extremâ urbis parte conſtitutis, ut ex Dione, Tacito, Suetonio docent Onufrius, Lazius, Faber. De his Caſtris ſic legitur in Commentar. vet. Iuvenal. Sat. 10. (ubi illa Iuvenalis *domeſtica caſtra* vocat, quia in urbe) *juxta aggerem primus caſtra poſuit Sejanus, id eſt, ſuper Diocletianas; quæ dicta ſunt caſtra prætoria.* & in Sat. 11. *A Suburrâ frequentiſſimâ regione migrare ad Diocletianas ubi ſolitudo eſt.* habebant tamen ſtationem in ipſo palatio, & more militari excubias ſinguli viciſſim tribuni agebant, ut docet Tacitus lib. 6. ideo infra verſu 774.

Quicunq; miles tectis exſultat Ducis,
Defendat aulam —— hic vero, ne quenquam à Statione Palatinâ abducat, ad caſtra properat præfectus, ut inde mittat, qui Neronis imperium exſequantur. *Delr.*

Petam] Ut mittam milites percuſſores, qui mandatum tuum exequantur. F.

In propinquos] In amicos & tibi propinquitate conjunctos. F.

Iuſto eſſe] Si tibi, quæ mihi, imminerent pericula & metus, non omnia ex juſto præciperes. F.

Patria

SE: Servare cives major eſt patriæ patri.
NE. Præcipere mitem convenit pueris ſenem.
SE. Regenda magis eſt fervida adoleſcentia.
NE. *Ætate in hac ſatis eſſe conſilii reor.*
SE. *Vt facta ſuperi comprobent ſemper tua.*
NE. Stulte verebor, ipſe cum faciam, deos.
SE. *Hoc plus verere, quod licet tantum tibi.*
NE. *Fortuna noſtra cuncta permittit mihi.*
SE. *Crede obſequenti parcius: levis eſt dea.*
NE. *Inertis eſt, neſcire quid liceat ſibi.*
SE. Id facere laus eſt, quod decet, non quod licet.
NE. Calcat jacentem vulgus. SE. inviſum opprimet.
NE. Ferrum tuetur principem. SE. melius fides.
NE. Decet timeri Cæſarem. SE. at plus diligi.
NE. Metuant neceſſe eſt. SE. quidquid exprimitur, grave eſt.
NE. *Juſſiſque noſtris pareant.* SE. *juſta impera.*
NE. *Statuam ipſe.* SE. *quæ conſenſus efficiat rata.*
NE. *Deſpectus enſis faciet:* SE. *hoc abſit nefas.*

An

Patriæ patri] Bono Imperatori & principi. F.

Præcipere] Languida hæc tua præcepta magis convenirent pueris. F.

Magis] Quam pueritia. F.

Ætate] Nempe *Ingenium & rerum prudentia velox Ante pilos venit.* Farn.

Stulte] Quorſum timeam deos quos ſibi quiſque ex ſuperſtitione ſua facit, qualiſque Claudius eſt, quem ego nuper indigetem conſecravi? F.

Levis] Inconſtans dea eſt Fortuna. F.

Id facere] *Nec tibi quid liceat, ſed quid feciſſe decebit Occurrat.* F.

Calcat jacentem] Remiſſum, lenem, manſuetum, clementem. ſequens τὸ, *inviſum*, videtur ſuadere, ut hic legatur; *placentem.* ſed nihil muto. En duo tibi, Odium, & Contemptus, exitia Principum, ſcopuli naufragiis regnorum infames. alterum illud prius ſemper tyrannis adeſſe, ſed poſterius rarius, ſed longe majorem ad everſionem habere vim docet Ariſtoteles lib. 5. Polit. cap. 10. Inefficax fere odium, niſi contemtus accedat. Qui odit, optat nova, non audet: qui contemnit, quia non metuit, aggreditur contemtum, ſolio deturbat, & ſolo calcat. hoc Nero ſignificare voluit. *Delr.*

Diligi] οἱ φίλοι πιστοὶ σκῆπτρόν εἰσι βασιλεῦσιν ἀληθέστατον καὶ ἀσφαλέστατον. F.

Statuam] *Non ſic excubiæ non circumſtantia pila Vt tutatur amor.* F.

Quæ conſenſus] Quæ imperata ejuſmodi, quæ probent ordines Senatorum & equitum ſciatque plebs. F.

Deſpectus]. Autoritas & prærogativa mea Imperatoria cujus inſigne

 enſem

NE. *An patiar ultra, ſanguinem noſtrum peti*
Invictus, & contemptus ut ſubito opprimar?
Exilia non fregere ſummotos procul
Plautum atque Sullam; pertinax quorum furor
Armat miniſtros ſceleris in cædem meam.
Abſentium cum maneat etiam ingens favor
In urbe noſtra, qui fovet ſpes exulum;
Tollantur hoſtes enſe ſuſpecti mihi.
Inviſa conjux pereat, & carum ſibi
Fratrem ſequatur. quidquid excelſum eſt, cadat.
SE. Pulchrum eminere eſt inter illuſtres viros;
Conſulere patriæ; parcere afflictis; fera
Cæde abſtinere; tempus atque iræ dare;
Orbi quietem; ſeculo pacem ſuo.
Hæc ſumma virtus: petitur hac cœlum via.
Sic ille patriæ primus Auguſtus parens
Complexus aſtra eſt, colitur & templis Deus.
Illum tamen Fortuna jactavit diu
Terra marique per graves belli vices;
Hoſtes parentis donec oppreſſit ſui.
Tibi numen incruenta ſummittit ſuum;
Et dedit habenas imperii facili manu,
Nutuque, terras, maria, ſubjecit tuo.

Invidia

enſem gero, quem, quia non ſatis ſævit, contemnunt, eos conſentire coget. al. *Detectus*. F.

Ita m. s noſtri, & Interpres: *deſpectus*. i. viſus à populo. inſolens in hac ſignificatione. *Commel.*

Peti] A conjurantibus in vitam meam. al. *inviſus*. F.

Invictus] Aldinum, *Invitus*. Gryphianum & Ortelii, *Invictus*. Si corrigendum aliquid, ſcribam *Inultus*. *Raphel.*

Abſentium] Conjuratorum quos in exilium miſi. F.

Fovet] Ut me tandem cæſo revocentur ab exilio. F.

Enſe] Vulgus ſecuri feriebatur, nobiles gladio. F.

Quidquid] Tyrannicum ſcitum ὡς τοὺς ὑπερέχοντας στάχυας κολούειν, οὕτω καὶ τοὺς ὑπερέχοντας τῶν πολιτῶν ἀναιρεῖν. F.

Sic ille] His virtutibus, clementia, &c. F.

Primus] Primus è principibus Pater patriæ ſalutatus, ante vero M. Cato. ante *Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit*. F.

Parentis] Julii Cæſaris qui Octavium ſororis ſuæ filium adoptavit.

Tibi numen] Fortuna ſubmiſit tibi numen ſuum ſine bello. F.

Invidia

Invidia triſtis victa conſenſu pio
Ceßit. ſenatus, equitis accenſus favor
Plebiſque votis, atque judicium patrum eſt.
Tu pacis auctor, generis humani arbiter
Electus, orbem tu ſacra ſpecie regis
Patriæ parens: quod nomen, ut ſerves, petit,
Suoſque cives Roma commendat tibi.
NE. *Munus Deorum eſt, ipſa quod ſervit mihi*
Roma, & ſenatus; quodque ab invitis preces,
Humileſque voces exprimit noſtri metus.
Servare cives principi & patriæ graves
Claro tumentes genere, quæ dementia eſt,
Cum liceat una voce ſuſpectos ſibi
Mori jubere? Brutus in cædem ducis,
A quo ſalutem tulerat, armavit manus.
Invictus acie, gentium domitor, Iovi
Æquatus alios ſæpe per honorum gradus,
Cæſar nefando civium ſcelere occidit.
Quantum cruoris Roma tunc vidit ſui,
Lacerata toties! ille, qui meruit pia

Virtute

Invidia] Al. diſtinguunt. *Invidia triſtis victa conſenſu Pio Ceßit Senatus; equitis accenſus favor; Plebiſque votum; atque judicium patrum.* F,

Munus] Diis imperium acceptum potius refert (quos tamen ſupra v. 440. contempſit) quam ſe quid Romanis debere agnoſcat. F.

Quodque] Quem de me conceperunt, metus eos vel invitos in officio continet. F.

Servare] Servare autem cives factioſos, conjuratos in patriæ & principis perniciem, nobilitate ſua fretos ſuperboſque, quæ dementia? F.

Ducis] C. Julii Cæſ. Imp. F.

Salutem] Publicam, vel etiam privatam, cum eum ſemper dilexiſſet, heredemque de parte ſcripſiſſet, unde & confoſſus ingemuit, *Et tu Brute?* Farn.

Iovi] *Iupiter in cœlis, Cæſar regit omnia terris.* F.

Ille, qui meruit pia] Primus è Rom. Impp. in deorum numerum relatus Aug. F.

Seneca lib. 1. de Clementiâ: *Hæc Auguſtus ſenex, aut jam in ſenectutem annis vergentibus. In adoleſcentia caluit, arſit ira, multa fecit ad quæ invitus oculos retorquebat.* & paullo poſt: *Fuerit moderatus & clemens. nempe poſt mare Actiacum Romano cruore infectum: nempe poſt fractas in Sicilia claſſes, & ſuas, & alienas: nempe poſt Peruſinas aras, & proſcriptiones.* His dictis nunc Nero Senecam invadit, proprio illum, quod dici ſolet, gladio: propter hæc & ſimilia Auſonius ait illum ſævitiam Neronis armaſſe. *Delr.*

Quos

Virtute cœlum, Divus Auguſtus, viros
Quot interemit nobiles, juvenes, ſenes,
Sparſos per orbem, cum ſuos mortis metu
Fugerent penates, & trium ferrum ducum
Tabula notante deditos triſti neci?
Expoſita roſtris capita caſorum patres
Videre mœſti: flere nec licuit ſuos,
Non gemere, dira tabe polluto foro,
Stillante ſanie per putres vultus gravi.
Nec finis heic cruoris aut cædis ſtetit.
Pavere volucres & feras ſævas diu
Triſtes Philippi. hauſit & Siculum mare
Claſſes, viroſque ſæpe cedentes. ſuis
Concuſſus orbis viribus. Magnis ducum
Superatus acie puppibus Nilum petit
Fuga paratis, ipſe periturus brevi.
Hauſit cruorem inceſta Romani ducis
Ægyptus iterum, nunc leves umbras tegit.

Illic

Quot] Cum proſcriptionem, cui aliquandiu reſtitit, incœptam crudelius exercuit. F.

Trium] Triumvirûm, Lepidi, Antonii, Octavii. F.

Tabula] Tab. dictante proſcriptos. F.

Expoſita] Senatores viderunt capita Ciceronis, L. Pauli, aliorumque illuſtrium virorum affixa ſuggeſto in foro, quod ex roſtris navium Antiatum. F.

Pavere] Cadaveribus Rom. cæſorum in campis Philippicis in Macedonia, ubi pugnatum ab Octavio & Antonio contra Brutum & Caſſium. *Farn.*

Triſtes Philippi] In nominis proprii fine nihil eliditur, & aſpiratio ſequens vim habet conſonantis. Ut in Agamemnone,

Phœbe relaxa, humeroſque graves. Fabric.

Hauſit] In prœlio navali contra Sext. Pompejùm. F.

Viroſque] Cives, imo fratres cognatoſque ſuos. quod ſæpe in civilibus bellis fit. F.

Magnis] Sic locum hunc diſtinguit Ia. Rutgerſius, quem adi c. 15. l. 1. Var. lect. atque intelligi vult de Sexto Pompejo, qui ab Agrippa primum, ab Auguſto denuo victus navali prœlio è Sicilia in Aſiam fugit: ubi à Titio ex mandato Antonii interfectus eſt. F.

Superatus acie] M. Antonius Triumvir. nam nullo pacto poteſt capi de Pompejo. cum præcedens verſus innuat bellum Auguſti cum Antonio & Cleopatrâ, idque ſatis evincit illud, *puppibus fugæ paratis.* nam Pompejo nullæ ejuſmodi naves. *Grut.*

Inceſta

Illic ſepultum eſt impie geſtum diu
Civile bellum. condidit tandem ſuos
Iam feſſus enſes victor, hebetatos feris
Vulneribus, & continuit imperium metu.
Armis, fideque militis tutus fuit.
Pietate gnati factus eximia Deus,
Poſt fata conſecratus, & templis datus.
Nos quoque manebunt aſtra, ſi ſævo prior
Enſe occuparo quidquid infeſtum eſt mihi,
Dignaque noſtram ſobole fundaro domum.
SE. *Implebit aulam ſtirpe cœleſti tuam*
Generata Divo, Claudiæ gentis decus,
Sortita fratris, more Iunonis, toros.
NE. *Inceſta genitrix detrahit generi fidem,*
Animuſque nunquam conjugis junctus mihi.
SE. *Teneris in annis haud ſatis clara eſt fides,*
Pudore victus cum tegit flammas amor.
NE. *Hoc equidem & ipſe credidi fruſtra diu,*
Manifeſta quamvis pectore inſociabili
Vultuque ſigna proderent odium mei.
Tandem quod ardens ſtatuit ulciſci dolor:
Dignamque thalamis conjugem inveni meis
Genere atque forma, victa cui cedat Venus,
Ioviſque conjux, ut ferox armis Dea.

Probi-

Inceſta] Propter Cleopatram Ptolemæo fratri nuptam. F.

Iterum] Semel Cn. Pompeji, iterum M. Antonii. F.

Sepultum] Sedatum, finitum. *Farn.*

Pietate] A Tiberio filio adoptivo Divus conſecratus. ſup. v. 496. *Farn.*

Nos quoque] Et me quoque ſuo excipient Dii conſortio, ſi prius inimicos ſuſtulero. F.

Generata] Octavia ſup. v. 216. F.

Inceſta] Meſſalina, vulgatum illud proſtibulum, ſuſpectam mihi reddit Octaviam & prolem incertam. *exſpectas ut tradat mater honeſtos, Aut alios mores quam quos habet?* F.

Pudore] Ubi verecundia impedit, quo minus amorem oſtendat ſuum. *Farn.*

Quod] Quo ultionis genere ſuum mei contemptum referre ſtatui. F.

Victa cui] Cui tres illæ Deæ cedant, ut quondam duæ Veneri ſub Paride judice. F.

Ferox armis Dea] Minerva. *Delr.*

SE. *Probitas, fideſque conjugis, mores, pudor,*
Placeant marito; ſola perpetuo manent
Subjecta nulli, mentis atque animi bona;
Florem decoris ſinguli carpunt dies.
NE. *Omnes in unam contulit laudes Deus,*
Talemque naſci fata voluerunt mihi.
SE. *Recedat à te, temere ne credas, amor.*
NE. *Quem ſubmovere fulminis dominus nequit,*
Cœli tyrannum, ſæva qui penetrat freta,
Ditiſque regna, detrahit ſuperos polo.
SE. *Volucrem eſſe amorem fingit, immitem Deum,*
Mortalis error, armat & telis manus,
Arcuſque ſacros miſcuit ſæva face;
Genitumque credit Venere, Vulcano ſatum.
Vis magna mentis, blandus atque animi calor,
Amor eſt; juventa gignitur, luxu, otio
Nutritur, inter læta fortunæ bona.
Quem ſi fovere atque alere deſiſtas, cadit,
Brevique vires perdit extinctus ſuas.
NE. *Hanc eſſe vitæ maximam cauſſam reor,*
Per quam voluptas oritur: interitu caret,
Cum procreetur ſemper humanum genus
Amore grato, qui truces mulcet feras.

Hic

Florem] *Forma bonum fragile*, &c. *Carpitur & ſpacio fit minor ipſa ſuo*. F.

Omnes in unam]. De Poppæa Tacitus; *Huic mulieri cuncta alia fuere, præter honeſtum animum. quippe mater ejus ſuæ ætatis feminas pulchritudine ſupergreſſa, gloriam pariter & formam dederat. opes claritudini generis ſufficiebant. ſermo comis, nec abſurdum ingenium. modeſtiam præferre, & laſcivia uti. rarus in publicum egreſſus, idque velata parte oris.* Comment. vetus tradit hanc adeo diligentem colendæ formæ fuiſſe, ut eam in exſulium quinquaginta aſinæ ſint ſubſecutæ, quarum lacte candorem corpori conciliabat. Inventrix etiam medicamenti, quod ab ea Poppeanum, de quo Iuvenalis Sat. 6. F.

Fulminis] Iup. vide Hippol v. 186. unde hæc. F.

Freta] Nereides, Thetis, Tethys, atque ipſe *flagrat Neptunus in undis*, Hipp. v. 332. F.

Ditiſque] In Proſerpinam. F.

Arcuſque] Quomodo? an facem arcu jaculatur? miror non exuri nervum. Eibius legit; *Artuſque*, hoc eſt, manus. *Delr.*

Hanc] Ut ſui ſimile generet. F.

Qui truces] *Omne adeo genus in terris, hominumque ferarumque, Et genus aque-*

Hic mihi jugales præferat tedas Deus,
Jugetque noſtris igne Poppeam toris.
SE. *Vix ſuſtinere poſſet hos thalamos dolor*
Videre populi: ſancta nec pietas ſinat!
NE. *Prohibebor unus facere, quod cunctis licet?*
SE. *Majora populus ſemper à ſummo exigit.*
NE. *Libet experiri, viribus fractus meis*
An cedat animis temere conceptus favor.
SE. *Obſequere potius civibus placidus tuis.*
NE. *Male imperatur, cum regit vulgus duces.*
SE. *Nihil impetrare cum valet, juſte dolet.*
NE. *Exprimere jus eſt, ferre quod nequeunt preces.*
SE. *Negare durum eſt.* NE. *principem cogi nefas.*
SE. *Remittat ipſe.* NE. *fama ſed victum feret.*
SE. *Levis atque vana.* NE. *ſi licet, multos notat.*
SE. *Excelſa metuit.* NE. *Non minus carpit tamen.*
SE. *Facile opprimetur: merita te Divi patris,*
Ætaſque frangat conjugis, probitas, pudor.

Deſiſte

æquoreum, pecudes pictæque volucres In furias ignemque ruunt. Hipp. v. 337. *Farn.*

Hic mihi] Cupido mihi auſpex præferat faces nuptiales: vide Theb. v. 263, & 507. F.

Facere] Repudiare uxorem? F.

Majora] A principibus, in ſublimi ſpecula atque in oculis omnium poſitis, exſpectant alii ingens vitæ & morum exemplar, multa itaque ſibi permittit populus, quæ tamen principi nequaquam permittit. F.

An cedat animis] Populi ſtantis pro Octavia. hæcque eſt ſcriptura Pall. novem, itaque exterminandum putavi vulgatum, *conceptus furor.* nam & infra, ipſamet Octavia, v. 646.

Parcite lacrimis urbis feſto
Lætoque die; ne tantus amor,
Noſtrique favor Principis acres
Suſcitet iras. Grut.

Exprimere jus eſt] Et verſus vitioſus & ſententia. Scribo, ut ſcripſit auctor,

Exprimere jus eſt, facere quod nequeunt preces.

Quid faciunt preces? Eblandiuntur. Quid ferrum? Exprimit. Vis adhibenda, ubi preces locum non habent. *Scalig.*

Ferre] Al. *ferro, quod;* male. alii *facere quod nequeunt.* F.

Negare durum eſt] Lipſ. *Necare.* hoc enim minatus Nero in verſu anteriore. F.

Ita m. s. o. & Interpres. q. d. periculoſum eſſet negare, ſi poſt verba ſtatim verbera ſequerentur. *Commel.*

Remittat] Ipſe princeps cedat aliquantulum de jure ſuo: etſi flecti reges, quam vinci non minus turpe exiſtiment. Hipp. v. 135. F.

Divi] Claudii patris Octaviæ qui te adoptavit. F.

NE. *Deſiſte tandem jam gravis nimium mihi,*
Inſtare. liceat facere quod Seneca improbat.
Et ipſe populi vota jampridem moror,
Cum portet utero pignus, & partem mei.
Quin deſtinamus proximam thalamis diem?

ACTUS TERTIUS.

AGRIPPINA.

Ab inferno prodit Agrippina, dira auſpex faces exitiales præferens nuptiis Poppeæ & Neronis, cujus mortem prædicit.

Tellure rupta Tartaro greſſum extuli,
Stygiam cruenta præferens dextra facem
Thalamis ſceleſtis: nubat his flammis meo
Poppea gnato juncta, quas vindex manus,
Dolorque matris vertet ad triſtes rogos.
Manet inter umbras impiæ cædis mihi
Semper memoria, manibus noſtris gravis
Adhuc inultis, reddita & meritis meis
Funeſta merces puppis, & pretium imperii
Nox illa, qua naufragia deflevi mea.
Comitum necem, natique crudelis nefas
Deflere votum fuerat: haud tempus datum eſt
Lacrymis, ſed ingens ſcelere geminavit nefas,
Perempta ferro, fœda vulneribus, ſacros
Intra penates ſpiritum effudi gravem,

Erepta

Franzat] Animum tuum avertat à Poppea. F.

Populi] Deſiderantis ex me prolem legitimam quæ, firmet etiam imperium. F.

Partem mei] Ovidius;

Parſque tui latitat corpore clauſa meo. Delr.

Tellure] In ſcena exſiliebant umbræ ſcalis Charoniis. F.

Stygiam] Funeſtam, exitialem, Med. v. 16. F.

Nubat] Vertat nuptialem facem in feralem & funebrem. ſupra v. 260.

Manet] *Curæ non ipſa in morte relinquunt.* Oed. v. 615. F.

Cædis] Sup. v. 360. F.

Imperii] Neroni mea opera parti. ſup. v. 327. F.

Deflevi] Sup. v. 323. F.

Comitum] Creperii Galli, & Aceroniæ. F.

Sacros

Erepta pelago. ſanguine extinxi meo
Nec odia gnati. ſævit in nomen ferus
Matris tyrannus. obrui meritum cupit:
Simulacra, titulos deſtruit, mortis metu,
Totum per orbem, quem dedit pœnam in meam
Puero regendum noſter infelix amor.
Extinctus umbras agitat infeſtus meas
Flammiſque vultus noxios conjux petit,
Inſtat, minatur, imputat fatum mihi
Tumulumque gnati; poſcit auctorem necis.
Iam, parce, dabitur. tempus haud longum peto.
Vltrix Erinnys impio dignum parat
Lethum tyranno; verbera, & turpem fugam,
Pœnaſque queis & Tantali vincat ſitim,
Dirum laborem Siſyphi, Tityi alitem,
Ixioniſque membra rapientem rotam.
Licet exſtruat marmoribus, atque auro tegat
Superbus aulam, limen armatæ ducis
Servent cohortes, mittat immenſas opes

Exhauſtus

Sacros] In villa Auguſta Lucrini lacus. F.

Sævit] Natalem Agrippinæ inter nefaſtos referri dies à Senatu impetraverat Nero, ſtatuas demolitus, nomen & titulos ubique, ipſamque ejus memoriam delere conabatur. F.

Simulacra] Mortem iis minatus, quicunque mei ſimulachra habuerint. F.

Quem dedit] Cujus orbis imperium ego infelix illi dedi, ut & mihi vitam eripere poſſet. F.

Conjux] Claudius. F.

Fatum mihi] Al. *fatum mihi Tumulumque gnati poſcit authorem necis.* Quæ lectio hiſtoriam reſpicit. Mors enim ejus celata eſt, dilataque ſepultura, donec circa ſucceſſorem omnia ordinarentur. F.

Gnati] Britannici. F.

Auctorem] Neronem. F.

Verbera] Ubi deſciviſſe Galbam & Hiſpanias cognovit, collapſus diu inter mortuos jacuit; ut reſipuit, capite converberato, actum de ſe pronunciavit. F.

Turpem] Hoſtis à Senatu judicatus & quæſitus ut puniretur more majorum, nudo pede & tunicatus conſcenſo equo fugit ad Phaontis ſuburbanum, in quod ut clam introivit; quadrupes per effoſſæ cavernæ anguſtias receptus eſt. F.

Tantali] Thyeſt. v. 151. Nero autem, dum clandeſtinus ad villam introitus pararetur, aquam ex ſubjecta lacuna potaturus manu hauſit, & *hæc* inquit *eſt decocta Neronis*. F.

Dirum] Hippol. v. 1226. F.

Tityi] Hippol. v. 1228. F.

Ixioniſque] Herc. Fu. v. 750. F.

Exhauſtus

Exhauſtus orbis, ſupplices dextram petant
Parthi cruentam, regna, divitias, ferant:
Veniet dies tempuſque, quos reddat ſuis
Animum nocentem ſceleribus, jugulum hoſtibus,
Deſertus, & deſtructus, & cunctis egens.
Heu quo labor, quo vota ceciderunt mea!
Quo te furor provexit attonitum tuus,
Et fata, gnate? cedat ut tantis malis
Genetricis ira, quæ tuo ſcelere occidit!
Vtinam antequam te parvulum in lucem edidi,
Aluique, ſævæ noſtra laceraſſent feræ
Viſcera! ſine ullo ſcelere, ſine ſenſu innocens
Meus occidiſſes: junctus atque hærens mihi,
Semper quietam cerneres ſedem Inferûm,
Proavos, patremque, nominis magni viros.
Quos nunc pudor, luctuſque perpetuus manet,
Ex te nefande, meque, quæ talem tuli.
Quid tegere ceſſo Tartaro vultus meos,
Noverca, conjux, mater infelix meis?

OCTA-

Exhauſtus] Exactionibus. *F.*

Supplices] Quod non fecerunt, rebellantes autem Armeniam invaſerunt. *F.*

Sceleribus] Suppliciis, quæ tantis ſceleribus debentur. *F.*

Iugulum] Ubi appropinquaſſe equites audiit, quibus præceptum ut vivum eum attraherent, ferrum trepidanter jugulo adegit. *F.*

Deſertus] Fugientibus cuſtodibus, nec reperto cujus manu periret percuſſoris. *Ergo*, inquit, *nec amicum habeo nec inimicum.* F.

Cunctis] Fame & ſiti interpellante, panem quidem ſordidum oblatum aſpernatus eſt; aquæ autem aliquantum bibit. *F.*

Meus occidiſſes] *Emph.* à me non ablegandus. al. *mecum occidiſſes*, id eſt, mihi commortuus fuiſſes infans & innocens. *F.*

Noverca] Infelix Britannici noverca, Claudii conjux, Neronis mater. *F.*

OCTAVIA. CHORUS.

Octavia diſſimulata triſtitia faventem ſibi populum orat ne divortium ſui lugeat. Chorus tamen ipſius vicem dolet.

Parcite lacrymis urbis feſto
Lætoque die: ne tantus amor,
Noſtrique favor, principis acres
Suſcitet iras, vobiſque ego ſim
Cauſſa malorum. non hoc primum
Pectora vulnus mea ſenſerunt:
Graviora tuli. dabit hic noſtris
Finem curis vel morte dies.
Non ego ſævi cernere cogar
Conjugis ora, non inviſos
Intrare mihi thalamos famulæ.
Soror Auguſti, non uxor, ero.
Abſint tantum triſtes pœnæ,
Lethique metus. ſocerum diri
Miſeranda viri potes hæc demens
Sperare memor? hos ad thalamos
Servata diu, victima tandem
Funeſta cades. ſed quid patrios
Sæpe penates reſpicis udis
Confuſa genis? propera tectis
Efferre gradus: linque cruentam
Principis aulam. CH. *en illuxit*
Suſpecta diu fama toties
Iactata dies. ceſſit thalamis

Claudia

FESTO] Principis nuptiali, geniali. *Farn.*

Conjugis] Poppea. ſup. v. 109. *F.*

Soror] *Certe ſoror*, inquit Iuno. vide Herc. Fu. v. 1. *F.*

Socerum diri] Sed unde tibi, ô demens Octavia, vitæ ſpes, ſi ad memoriam revocaris Claudium patrem meum, Neronis ſocerum, & Appium Silanum patrem Iunii Silani mihi deſponſi, & pro victima nuptiali cæſi. ſup. v. 14. à Nerone ad firmandas nuptias trucidatos? idem te manet lethum ſervatam victimam in hunc nuptiarum diem. Raphelengius ex fide codicum Ortelii legit *Scelerum diri, &c.* F.

Claudia diri pulſa Neronis,
Quos jam victrix Poppea tenet,
Ceſſat pietas dum noſtra, gravi
Compreſſa metu, ſegniſque dolor.
Vbi Romani vis eſt populi?
Fregit claros quæ ſæpe duces;
Dedit invictæ leges patriæ;
Faſces dignis civibus olim;
Iuſſit bellum, pacemque; feras
Gentes domuit; captos reges
Carcere cluſit? gravis en oculis
Vndique noſtris jam Poppeæ
Fulget imago juncta Neroni:
Affigat humo violenta manus
Similes nimium vultus dominæ:
Ipſamque thoris detrahat altis:
Petat infelix mox & flammis
Teliſque feri principis aulam.

ACTUS QUARTUS.

NVTRIX. POPPEA.

Territa in ſomno Poppea nutrici narrat ſomnium; quam illa vana ſomnium eludens interpretatione ſolatur.

QVo trepida greſſum conjugis thalamis tui
Effers alumna? quodve ſecretum petis
Turbata vultu? cur genæ fletu madent?
Certe petitus precibus & votis dies
Noſtris reſulſit: Cæſari juncta es tuo
Tæda jugali. quem tuus cepit decor,

Et culpa

Claudia] Octavia Claudii F. ſic illam vocat frequenter, propter gentis Claudiæ nobilitatem; quæ ante Imp. Tiberium Conſulatibus XXX. Dictaturis V. Cenſuris. VII. Triumphis. VI. Orationibus II. fuit illuſtris, teſte Suetonio, in Tiberio. *Delr.*

Duces] Siphacen, Perſen, Iugurtham, Herodem, &c. *F.*

Affigat] Lege *Affligat* ut inf. v. 785. id eſt. Quin Poppeæ has imagines manus noſtra illidat. *F.*

Feri] Tyranni, Neronis. *F.*

Culpa

Et culpa Senecæ; tradidit vinctum tibi
Genitrix amoris maximum numen Venus.
O qualis, altos quanta preſſiſti toros
Reſidens in aula! vidit attonitus tuam
Formam Senatus, thura cum ſuperis dares,
Sacraſque grato ſpargeres aras mero,
Velata ſummum flammeo tenui caput.
Et ipſe lateri junctus atque hærens tuo
Sublimis inter civium læta omina
Inceſſit, habitu atque ore lætitiam gerens
Princeps ſuperbo. talis emerſam freto
Spumante Peleus conjugem accepit Thetin.
Quorum toros celebraſſe cœleſtes ferunt,
Pelagique numen omne conſenſu pari.
Quæ ſubita vultus cauſa mutavit tuos?
Quid pallor iſte, quid ferant lacrymæ, doce.

Conſuſa

CVlpa] Quænam hæc Senecæ culpa? an quod diſſuadendo Neronem, protervi juvenis eo magis accendebat animum? an (quod ſolent delicta diſcipulorum conferre in magiſtros) arguitur Seneca non tam erudiiſſe indolem Neronis, quam armaſſe ſævitiam? an Senecam mortis Agrippinæ inſimulat, quæ una maxime his nuptiis obſtabat? Namque & Senecæ crimini datum, ſcribit Dion, quod Agrippinæ congrederetur, deinde Neronem ad cædem ejus incitaſſe, ut ſuſpicionem hanc à ſe derivaret. *Prima ratio perſonæ convenientior, cæteræ validiores.* F.

Toros] Diſcubitorios. F.

Thura] In nuptiis aquæ & ignis ſacramenta adhibita, quæ calorem & humorem ad fœtũ denotarent. hinc faces & thura, nec non vini libatio. neque enim uxor niſi peractis ſacrificiis ducebatur. F.

Aras mero] Sacrificantes vinum è paterâ aris, vel prunis, vel thuri dato ſuperfundebant: ideo rite hic datio thuris vini libationi præmittitur. Vide Briſſon. lib. 1. Formular. fol. 30. & ſeq. *Delr.*

Flammeo] Velamento luteo ſeu rubeo, quo novas nuptas tegi moris erat pudoris gratia. vel ſubjectionis ſymbolum. F.

Læta omina] Vide Med. v. 58. F.

Male unus cod. antiq. *agmina.* loquitur de Ominibus novæ Auguſtæ bene precantium. de quibus acclamationibus nuptialibus diximus ſup. Medeæ 58. de his etiam Tacitus Annal. 15. *Iam Senatus (inquit) uterum Poppeæ commendaverat Diis, votaque publice ſuſceperat; quæ multiplicata exſolutaque, & additæ Supplicationes; templumque Fecunditati, &c.* Delr.

Talis emerſam] Πᾶσα δὲ κυδαίνουσα θεῶν ἔσπευδε γενέθλη Αὐτοκασιγνήτην λευκώλενον Ἀμφιτρίτης, &c. Coluth. F.

Reſolu-

POP. *Confuſa triſti proxima noctis metu*
Viſuque, nutrix, mente turbata feror,
Defecta ſenſu. læta nam poſtquam dies
Sideribus atris ceſſit, & nocti polus,
Inter Neronis juncta complexus mei
Somno reſolvor: nec diu placida frui
Quiete licuit. viſa thalamos meos
Celebrare turba eſt mœſta; reſolutis comis
Matres Latinæ flebiles planctus dabant;
Inter tubarum ſæpe terribilem ſonum
Sparſam cruore conjugis genitrix mei
Vultu minaci ſæva quatiebat facem:
Quam dum ſequor coacta præſenti metu,
Diducta ſubito patuit ingenti mihi
Tellus hiatu: lata quo præceps, toros
Cerno jugales pariter & miror meos,
In queis reſedi feſſa. venientem intuor
Comitante turba conjugem quondam meum,
Gnatumque; properat petere complexus meos
Criſpinus, intermiſſa libare oſcula;
Irrumpit intra tecta cum trepidus mea,
Enſemque jugulo condidit ſævum Nero.
Tandem quietem magnus excuſſit timor:
Quatit ora & artus horridus noſtros tremor,
Pulſatque pectus: continet vocem timor,
Quam nunc fides pietaſque produxit tua.

Heu

Reſolutis] Quod in luctu fieri ſolet. Troad. 83. F.

Sparſam cruore] vulgo, *ſparſa*. Malo ex v. l. *ſparſam*, legere. quia fere ſemper inferis ſanguineæ videlicet cruentæ faces attribuuntur, ut alibi docui. *Delr.*

Conjugis]Neronis mater Agrippina.

Vultu] Sup. v. 585. F.

Lata] Huc ego delata præceps. F.

Conjugem] Criſpinum equitem Romanum. F.

Gnatumque] Rufum Criſpinum Poppeæ gnatum. quem impuberem adhuc, quia ferebatur ducatus & imperia ludere, mergendum mari dum piſcaretur, ſervis ipſius demandavit Nero. F.

Criſpinus] Conjux, al. leg. *Priſtinus*. al. *Peſtinus*. F.

Mea] Nova illa apud inferos Lipſ. *meus* ſc. Nero. Rapheleng. *meo Enſemque jugulo*. F.

Continet] *Vox faucibus hæſit*. F.

Quæcum-

Heu quid minantur Inferum manes mihi,
Aut quem cruorem conjugis vidi mei?
NVT. *Quæcumque mentis agitat infeſtus vigor,*
Ea per quietem ſacer & arcanus refert
Veloxque ſenſus. conjugem, thalamos, rogos,
Vidiſſe te miraris, amplexu novi
Hærens mariti? ſed movent læto die
Pulſata palmis pectora, & fuſa coma.
Octaviæ diſcidia planxerunt ſacros
Intra penates fratris, & patrium larem.
Fax illa, quam ſecuta es, Auguſtæ manu
Prælata: clarum nomen invidia tibi
Partum ominatur. Inferûm ſedes, toros
Stabiles futuros ſpondet æternæ domus.
Iugulo quod enſem condidit princeps tuus;
Bella haud movebit, pace ſed ferrum teget.
Recollige animum, recipe lætitiam, precor:
Timore pulſo, redde te thalamis tuis.
POP. *Delubra & aras petere conſtitui ſacras,*
Cæſis litare victimis numen deûm,

Vt

Quæcumque] Ἀντίτυπον γὰρ Ἔργον ὅπερ τελέει τις ἐν ἤματι, νυκτὶ δοκεύει, *Somnia nam curas referunt nocturna diurnas.* F.

Refert] Reducit ad phantaſiam F

Sed movent] Populi autem planctus ſuper Octaviæ divortio tibi in ſomno repræſentatus eſt. F.

Fratris] Neronis. F.

Patrium] Claudii. F.

Auguſtæ] Agrippinæ. F.

Inferûm] Terra, cum ſit immobilis. *vel* inferni leges cum æternæ ſint. *Farn.*

Princeps] Nero. al. legunt, *tuo*, ſc. jugulo. F.

Litare.] Romani mola ſalſa, Græci vivo flumine nocturnos terrores expiabant. F.

Numen deûm] Qui placati infauſta ſomniorum omina credebantur avertere. F.

At quorum deûm? num *Telluris & Heroum*? ſic opinor. quia Hippocrates, de inſomniis, auctor eſt, ſecundis in rebus Iovem cæleſtem, Iovem opulentum, Solem, Minervam, Iunonem, Mercurium & Apollinem ſupplicationibus adiri ſolere: in adverſis vero, pro malis averruncandis, placari conſueviſſe Tellurem & Heroës malorum averruncatores, quos noctu multum pollere probat Athenæus lib. 11. Quibus addes me auctore *Iovem prodigialem*, de quo Plautus in Amphitryone;

Recte dicit, ut commeminit, ſomnium
narrat tibi.
Sed mulier, poſtquam experrecta es,
prodigiali Iovi

Aut

Vt expientur noctis & ſomni minæ,
Terrorque in hoſtes redeat attonitus meos.
Et vota pro me ſuſcipe, & precibus piis
Superos adora, manet ut præſens metus.

Chorus.

Laudat Chorus Poppeæ formam.

SI vera loquax fama tonantis
Furta & gratos narrat amores,
Quem modo Ledæ preßiſſe ſinum
Tectum plumis pinniſque ferunt:
Modo per fluctus raptam Europen
Taurum tergo portaſſe trucem;
Quæ regit, & nunc deſeret aſtra,
Petet amplexus Poppea tuos:
Quos & Ledæ præferre poteſt:
Et tibi quondam, cui miranti
Fulvo Danäe fluxit in auro.
Formam Sparte jactet alumna
Licet, & Phrygius præmia paſtor;
Vincet vultus hac Tyndaridos,
Qui moverunt horrida bella,
Phrygiæque ſolo regna dedere.
Sed quis greſſu ruit attonito?
Aut quid pectore portat anhelo?

Nvn-

Aut mola ſalſa hodie aut ture comprecatam oportuit. Delr.

Manet] Defluat, abeat, à *mano. as* Farn.

F*Vrta*] Furtivos amores. F.

Gratos] A fronte quidem gratos, bellos ac mellitos primum; ſed γλυκυπίκρυς, quorum exitus amarus ſuper aloen & abſynthium. F.

Quem modo] Hippol. v. 300. F.

Modo] Hipp. v 302. F.

Quæ regit] *Ord.* Deſeret aſtra quæ nunc regit & petet tuos amplexus ô Poppea. F.

Cui miranti] Cui novitatem rei ſtupenti in gremium per aureum impluvium cecidit. ſup. v. 203. F.

Alumnæ] Helenes, candidæ quidem utpote Iove cygno genitæ, teneræ utpote ovo excluſæ. F.

Phrygius] Paris. F.

Præmia] Helenam. F.

Tyndaridos] Helenæ Tyndari putativæ filiæ. F.

Qui moverunt] Qui vultus moverunt, hor. bell. F.

Quicun-

Nuncius. Chorus.

Motum populi nunciat ob repudiatam Octaviam nuptiaſque Poppeæ.

Quicumque tectis miles exſultat ducis,
Defendat aulam, cui furor populi imminet.
Trepidi cohortes ecce præfecti trahunt
Præſidia ad urbis; victa nec cedit metu
Concepta rabies temere; ſed vires capit.
CHO. *Quis iſte mentes agitat attonitus furor?*
NUN. *Octavia furore perculſa agmina,*
Et efferata per nefas ingens ruunt.
CHO. *Quid auſa facere, quove conſilio, doce.*
NUN. *Reddere penates Claudiæ Divi parant,*
Toroſque fratris, debitam partem imperii.
CHO. *Quos jam tenet Poppea concordi fide?*
NUN. *Hic urit animos pertinax nimium furor,*

Et in

Q*Vicumque*] Quotquot ſtationis Palatini milites eſtis. *F.*

Exſultat] Propter inſolentiam, *σωματοφυλάκων*. Raphelengius emendat *Excubat*. F.

Aulam] Palatium. *F.*

Trepidi cohortes] Præfecti vel tribuni Prætoriani feſtini ducunt cohortes ſuas ad præſidia urbis. *F.*

Tigillinus & Rufus metu pavidi, pavidos etiam & cunctantes Prætorianos, qui in caſtris (ut dixi) degebant, non tam àdducunt quam vi trahunt. Poſſis etiam per *præfectos* intelligere tribunos prætorianos, quibus ſingulis mille milites parebant. lege Fabri Semeſtria. lib. 1. c. 3. *Delr.*

Præſidia ad urbis] Ad cohortes vigilum; quas Auguſtus ſeptem conſtituerat, ut binas quæque urbis regiones tueretur l. 3. D. de offic. præfec. vigil. de quibus Statius lib. 1. Silv.

Ergo alacres quæ ſigna colunt, urbana cohortes.

Tiberii tempore tres tantum erant' cum Prætoriæ plures eſſent: poſt Tiberium rurſus auctæ urbanæ, ut ex Tacito, qui aperte Prætorias ab urbicis diſtinxit, docet Lazius lib. 6. Comment. cap. 1. Has urbanas cohortes nunciat victas: & iis ſuppetias ire latum Prætorias, quæ in caſtris erant; quin jam propinquas eſſe conſternato populo; qui licet videat illas inſtructis ordinibus ſigna inferre. reſiſtit tamen, nec metu cedit: ſed magis ac magis furore accenditur. *Delr.*

Victa] Nec populi etiam victi furor & motus cedit. *F.*

Agmina] Multitudo populi. *F.*

Reddere] Reddere Octaviæ penates Claudii & Neronis nuptias. *F.*

Hic urit] Indignatio ex his nuptiis. *Farn.*

Aut

Digitized by Google

Et in furorem temere præcipites agit.
Quæcunque claro marmore effigies ſtetit;
Aut ære fulgens, ora Poppeæ gerens
Afflicta vulgi manibus, & ſævo jacet
Everſa ferro; membra per partes trahunt
Diducta laqueis; obruunt turpi diu
Calcata cœno. verba conveniunt feris
Immiſta factis, quæ timor recipit meus.
Sepire flammis principis ſedem parant,
Populi niſi ira conjugem reddat novam,
Reddat penates Claudiæ victus ſuos.
Vt noſcat ipſe civium motus, mea
Voce haud morabor juſſa præfecti exſequi.
CHO. *Quid fera fruſtra bella movetis?*
Invicta gerit tela Cupido.
Flammis veſtros obruet ignes:
Queis extinxit fulmina ſæpe,
Captumque Iovem cœlo traxit.
Læſi triſtes dabitis pœnas

Sangui-

Aut ære fulgens] Vulgo *ara*; non negitem Aras etiam poſitas Poppææ: ſed nunquid illæ os ejus gerebant: quod Poëta addit? haud putem. Conjecturam noſtram, credo, approbes: *Aut ære fulgens.* Quæcumque ſtatua, inquit, aut è marmore illi facta, aut ex ære, corruit. *Lipſ.*

Diducta] Καθαιρεθέντα, reſti & laqueis ex alto dejecta, *deſcendunt ſtatuæ reſtemque ſequuntur.* F.

Immo, *Deducta*, ex alto depoſita. *Per partes*, μελέεσι. *Scalig.*

Quæ timor recipit meus] Sic mſſ. Pall. novem. Mutant alii voces, alii perſonas immittunt. ego neutrum: tantum ſignifico, *recipere* heîc eſſe antiquum verbum juris Romani, ac notare *ſibi reſervare, non etiam expromere una cum reliquis*, hoc eſt, *ſilere.* De quo videatur Gellius lib. 5. cap. 10. & Plauti Commentatores ad illa Trinummi Actu 1. Scenâ ultimâ: *poſticulum hoc recepit qui ædes vendidit.* Gr.

Sepire] Circumdare. *F.*

Reddat] Eſt qui mallet *tradat novam.* vellem addidiſſet cauſam: clare enim tit. De Verborum ſignif. Celſus: *Reddendi verbum, quanquam ſignificatum habet retrodandi, recipit tamen & per ſe dandi ſignificationem.* Grut.

Queis] *Ille ſuis ſævos compeſcuit ignibus ignes ſæpe Iovis.* F.

Læſi] Offenſi Neronis, *vel* vos læſi dab. itaque alii. F.

Convenientius, ſcribas, *Lævi triſtes.* O lævi & male providi Quirites, luetis & eluetis ſanguine veſtro hæc facta. *Lipſ.*

Ille

Sanguine veſtro. non eſt patiens
Fervidus iræ faciliſque regi.
Ille ferocem juſſit Achillem
Pulſare lyram: fregit Danaos;
Fregit Atridem; regna evertit
Priami; claras diruit urbes,
Et nunc animus, quid ferat, horret,
Vis immitis violenta Dei.

ACTUS QUINTUS.

NERO. PRAEFECTUS.

Æſtuans ira Nero propter tumultum populi, in ipſum ſæviri jubet, & Octaviam veluti motus cauſam, deportatam in Pandatariam, interfici.

O Lenta nimium militis noſtri manus,
Et ira patiens poſt nefas tantum mea;
Quod non cruor civilis accenſas faces
Extinguit in nos; cæde nec populi madet
Funerea Roma, quæ viros tales tulit!
Admiſſa ſed jam morte puniri parum eſt,
Graviora meruit impium plebis ſcelus,
Et illa, cui me civium ſubicit furor,
Suſpecta conjux & ſoror ſemper mihi,
Tandem dolori ſpiritum reddat meo,
Iramque noſtram ſanguine extinguat ſuo.

Mox

Ille] Amor. F.
Ferocem] Propter ereptam Briſeida iratum. Troad. v. 221. *vel ſimpl. Farn.*
Danaos] Diutino bello Trojam expugnantes recuperandæ Helenæ gratia. F.
Atridem] Agamem. v. 181. F.
Et nunc] Timeo ne amantis Neronis ira ſævum quid moliatur. F.

Nefas] Motum pop. F.
Funerea] Mox. v. 821. F. Cruſerianus liber, *Funeſta. Pont.*
Et illa] Octavia. F.
Subicit] Sic legendum, ut conſtet verſus. Eſt autem eadem ratio ſyllabæ quæ antea fuit, *Adjice his ſuperbam pellicem.* Ita Martialis lib. 4. *Nil adjicit penſo Lacheſis.* Fabr.

Mox

Mox tecta flammis concidant urbis meis:
• Ignes, ruina noxium populum premant,
Turpiſque egeſtas, ſæva cum luctu fames.
Exultat ingens ſeculi noſtri bonis
Corrupta turba: nec capit clementiam
Ingrata noſtram, ferre nec pacem poteſt,
Sed inquieta rapitur: hinc audacia,
Hinc temeritate fertur in præceps ſua.
Malis domanda eſt, & gravi ſemper jugo
Premenda, ne quid ſimile tentare audeat,
Contraque ſanctos conjugis vultus meæ
Attollere oculos. fracta per pœnas metu
Parere diſcet principis nutu ſui.
Sed adeſſe cerno, rara quem pietas virum
Fideſque caſtris nota præpoſuit meis.
PR. *Populi furorem cæde paucorum, diu*
Qui reſtiterunt temere, compreſſum affero.
NE. *Et hoc ſat eſt? ſic miles audiſti ducem;*
Compeſcis? hæc vindicta debetur mihi?
PR. *Cecidere motus impii ferro duces.*
NE. *Quid? illa turba petere quæ flammis meos*
Auſa eſt penates, Principi legem dare,
Abſtrahere noſtris conjugem caram toris,
Violare, quantum licuit, inceſta manu

Et voce

Mox tecta] Hoc poſtea fecit incendiarius Imperator, & ſævientem jam per ſex dies ſeptemque noctes ignem ac incendium ipſe è turri Mæcenatiana proſpectans, lætus flammæ pulcritudine ἅλωσιν Ilii in illo ſuo ſcenico habitu decantavit. F.

Exultat] Luxuriat (ſcilicet) ex clementia principis(tyranni) nec patitur longæ pacis mala. F.

Malis domanda] T. Livius lib. 2. Palamque ferrent malo domandam Tribuniciam poteſtatem. *Delr.*

Sanctos] Auguſtos. F.

Nutu] Nutui. F.

Rara] Tigillinum præfectum prætorio; æqualem Imperatori pietate. F.

Affero] Annuncio. F.

Sat eſt] Paucorumne cæde? F.

Sic miles] Sic executus es Imperatoris mandatum? F.

Miles ducem] Auget crimen. quia militaris diſciplinæ vinculum, promptâ & fidâ conſtat obedientiâ. nec ſere gravius ullum militare delictum cenſetur contumaciâ erga ducem. l. omnes. 6. D. de re milit. *Delr.*

Quid? illa] Cur non & tota turba quæ petere flammis auſa eſt, &c. pro merito pœnas motus dedit? *F.*

Pœnam

Et voce dira, debita pœna vacat?
PR. *Pœnam dolor conſtituet in cives tuos?*
NE. *Conſtituet, ætas nulla quam famæ eximat.*
PR. *Quam temperet non ira, non noſter timor?*
NE. *Iram expiabit prima quæ meruit meam.*
PR. *Quam poſcat ede, noſtra ne parcat manus.*
NE. *Cædem ſororis poſcit, & dirum caput.*
PR. *Horrore victum trepidus adſtrinxit rigor.*
NE. *Parere dubitas?* PR. *cur meam damnas fidem?*
NE. *Quod parcis hoſti.* PR. *fœmina hoc nomen capit?*
NE. *Si ſcelera cepit.* PR. *eſtne qui ſontem arguat?*
NE. *Populi furor.* PR. *quis regere dementes valet?*
NE. *Qui concitare potuit.* PR. *haud quemquam reor.*
NE. *Mulier, dedit natura cui pronum malo*
Animum, ad nocendum pectus inſtruxit dolis;
Sed vim negavit, ut ne inexpugnabilis
Eſſet, ſed ægras frangeret vires timor,
Vel pœna; quæ tam ſera damnatam premit,
Diu nocentem. tolle conſilium, ac preces;
Et imperata perage: devectam rate
Procul in remotum litus interimi jube,
Tandem ut reſidat pectoris noſtri tumor.

CHO-

Pœnam] Anne iratus pœnas exiges? F.

Quam temperet] Conſtituesne pœnas cui non ira, non timor noſter ponat modum? F.

Iram] Illa prima expiabit iram meam quæ meruit. F.

Sororis] Octaviæ. F.

Horrore victum] Verbum *adſtringendi* poſtulare videtur, *vinctum*. Raphel.

Fœmina] Hoſtiſne nomen in fœminam cadit? F.

Si ſcelera] Si ſcelera capit, & nomen hoſtis. F.

Mulier] Mulier potuit, cui mala mens, malus animus. *vel* Octaviam intellige. F.

Damnatam] Octaviam. F.

Remotum] Pandatariam inſulam in ſinu Cajetano. inf. v. 959. F.

CHORUS. OCTAVIA.

Chorus pernicioſum multis favorem populi fuiſſe canit. mox dura fata mulierum domus Cæſareæ commemorat.

O Funeſtus multis populi
Diruſque favor! qui cum flatu
Vela ſecundo ratis implevit,
Vixitque procul; languidus idem
Deſerit alto ſævoque mari.
Flevit Gracchos miſeranda parens,
Perdidit ingens quos plebis amor.
Nimiuſque favor, genere illuſtres,
Pietate, fide, lingua claros,
Pectore fortes, legibus acres.
Te quoque, Livi, ſimili letho
Fortuna dedit; quem neque faſces
Texere ſui, nec tecta domus.
Plura referre prohibet præſens
Exempla dolor. modo cui patriam

Reddere

P*Rocul*] A litore in altum. *F.*

Gracchos] Tiberium & Cajum Gracchos viros populares, qui cum Tribuni plebis leges Agrarias reducerent, in patriciorum, quibus illæ leges ingratæ, odium incurrebant ſuamque perniciem. ille à P. Naſica in concione, hic ubi Capitolinum montem occupaſſet, Opimii cos. juſſu occiſus. *F.*

Parens] Cornelia. *F.*

Genere] T. Gracchi Sempronii & Corneliæ è Scipionum familia oriundos. *F.*

Lingua claros] Eloquentia impenſe laudatos. *F.*

Q. Mucius apud Ciceronem, lib. 1. de Orat. Omnium ſe, quos meminit eloquentiſſimos, excepto Craſſo & Antonio audiſſe. ait, Tib. & Cajum Sempronios: mox etiam illos diſertos vocat, & omnibus vel naturæ, vel doctrinæ præſidiis ad dicendum paratos. *Delr.*

Legibus] Agrariarum legum ſeu plebiſcitorum auctores acerrimos. *Farn.*

Livi ſimile] Livi Druſe. qui Trib. pleb. conatus Senatum cum plebe in concordiam reducere, judicia ut æqua parte penes ſenatum eſſent & equites lege tulit, quocirca Senatui offenſus, domi ſuæ, incertum à quo, interfectus eſt. alii leg. *Levir*, & Scipionem Africanum minorem intelligunt. alii *Levis* & fortunæ tribuunt: rectius *Leni*. F.

Faſces] Magiſtratus dignitas, nulli enim tribunis lictores. & hæc dictio magis Scipionem reſpicere videtur, qui & domi ſuæ mortuus repertus eſt. nec tamen de Livio Druſo muto ſententiam. *F.*

Cui patriam] Octaviam cui, &c. cives cernere poſſunt trahi. *F.*

Regina

Reddere cives aulam, & fratris
Voluere toros; nunc ad pœnam
Lethumque trahi, flentem, miſeram
Cernere poſſunt. Bene paupertas
Humili tecto contenta latet.
Quatiunt altas ſæpe procellæ
Aut evertit fortuna domos.
OCT. *Quo me trahitis? quodve tyrannus*
Aut exilium regina jubet;
Si mihi vitam fracta remittit
Tot jam noſtris evicta malis:
Si cæde mea cumulare parat
Luctus noſtros; invidet etiam
Cur in patria mihi ſæva mori?
Sed jam ſpes eſt nulla ſalutis,
Fratris cerno miſeranda ratem.
Hæc eſt, cujus vecta carina
Quondam genitrix, nunc & thalamis
Expulſa ſoror miſeranda vehar:
Nullum pietas nunc numen habet,
Nec ſunt ſuperi: regnat mundo
Triſtis Erinnys.
Quis mea digne deflere poteſt
Mala? quæ lacrymis noſtris queſtus
Reddet Aëdon? cujus pinnas
Vtinam miſeræ mihi fata darent!
Fugerem luctus ablata meos

Penna

Regina] Fortuna, quæ regina, hera, domina, cui omnia accepta, omnia expenſa feruntur, & in tota ratione mortalium ſola utramque paginam facit. *vel* de Poppea intellige, cum dixerit prius, *tyrannus*, i. e. Nero. *F.*

Si mihi vitam] Interpunctione ſolvi nodum Gordium, quo antè intricabantur verſus. neque enim *ſi* heîc bis ponitur, pro *ſive*, ſed queritur Octavia, ſe inique abripi, ſive veniam invenerit, ſive non. Interim pudet me tam elumborum verſuum. *Grut.*

Ratem] Sutilem illam, quam in matris exitium commentus eſt Nero frater meus. ſup. v. 307. *F.*

Erinnys] Agam. v. 82. *F.*

Aëdon] Agam. à v. 665. & Herc. Oet. à v. 190. *F.*

Ablata] Hæc lectio bona & propria.

Penna volucri procul, & cœtus
Hominum triſtes, cædemque feram.
Sola in vacuo nemore, & tenui
Ramo pendens, querulo poſſem
Gutture mœſtum fundere murmur.
CH. *Regitur fatis mortale genus.*
Nec ſibi quidquam ſpondere poteſt
Firmum & ſtabile. per quæ caſus
Volvit varios ſemper nobis
Metuenda dies. animum firment
Exempla tuum jam multa, domus
Quæ veſtra tulit. quid ſævior eſt
Fortuna tibi? tu mihi primum
Tot natorum memoranda parens,
Nata Agrippæ, nurus Auguſti,
Cæſaris uxor, cujus nomen
Clarum toto fulſit in orbe;
Vtero toties enixa gravi
Pignora pacis; mox exilium,
Verbera, ſævas paſſa catenas,
Funera, luctus; tandem lethum.
Cruciata diu felix thalamis
Livia Druſi, natiſque ferum

Ruit

pria. Ovidius. 1. Metamorphoſ.
Crura nec ablato proſunt velocia cervo. Fabric.

Regitur] Oedip. v. 980. *F.*

Veſtra] Cæſarea. *F.*

Nata] Agrippina, M. Agrippæ & Juliæ filia, nurus Tiberii Auguſti Germanico conjugi novem liberos peperit. *F.*

Pignora] Amoris conjugalis & privati pignora paciſque publicæ ſtabilimenta, ut quæ imperii ſucceſſionem firment. *F.*

Mox exilium] Hanc, poſt mortem Germanici nullo ſermone dignatus eſt Tib. mox inter cœnam porrecta à ſe poma geſtare non auſam vocare deſiit: deinde Pandatariam relegavit, convitiantique per Centurionem oculum excuſſit. Rurſus inedia mori deſtinanti per vim ore diducto cibum inſulciri juſſit. Poſtremo voluntaria inedia abſumptam criminoſiſſime fuit inſectatus, diem illius natalem inter nefaſtos referendum imperavit, & cadaver in Gemonias projici juſſit. *F.*

Livia] Livia Druſi uxor quia maritum Druſum interfici curarat, Tiberii, cujus nurus erat, neque ſupplicio parcentis juſſu interfecta fuit. *Farn.*

Iulia

Ruit in facinus; pœnamque ſuam
Iulia matris fata ſecuta eſt:
Poſt longa tamen tempora ferro
Cæſa eſt, quamvis crimine nullo.
Quid non potuit quondam genitrix
Tua, quæ rexit principis aulam,
Cara marito, partuque potens?
Eadem famulo ſubjecta ſuo,
Cecidit diri militis enſe.
Quid cui licuit regnum in cœlum
Sperare, parens tanta Neronis?
Non funeſta violata manu
Remigis ante, mox & ferro
Lacerata diu ſævi jacuit
Victima nati?
OCT. *Me quoque triſtes mittet ad umbras*
Ferus, & manes ecce tyrannus.
Quid jam fruſtra miſeranda moror?
Rapite ad lethum, queis jus in nos
Fortuna dedit. teſtor ſuperos.
Quid agis demens? parce precari,

Queis

Iulia] Iulia Druſi filia matris Liviæ fata ſecuta crimine incerto nec defenſione ulla data à Claudio in exilium pulſa, mox cæſa eſt. *F.*

Genitrix] Meſſalina. *E.*

Marito] Claudio. *F.*

Partuque] Britannici prius Germanici dicti, tuſque. *F.*

Famulo] C. Silio cui nupſit ſup. v. 16. vel Narciſſo liberto. *Indulſit Cæſar cui Claudius omnia, cujus Paruit imperiis uxorem occidere juſſus.* F.

Quid] Quid Agrippina? quæ conſecrationem & *ἀποθέωσιν* ſperare potuit, ut quæ Auguſta Claudii conjux, Neroniſq; mater. non & illa primum merſa, mox cæſa, &c. Sup. v. 305. F.

Me quoque triſtes] Sup. v. 104. F Fingebatur Octavia mitti in exilium propter adulterium cum Aniceto, & cum tibicine quodam Alexandrino, & delictum inſuper abacti partus. falſa & commentitia omnia: *Paucis autem interjectis diebus* (ut ait Tacitus) *vinculis reſtringitur, venæque ejus per omnes artus exſolvuntur: &, quia preſſus pavore ſanguis, tardius labebatur, præfervidi balnei vapore enecatur. additurque atrocior ſævitia, quod caput amputatum latumque in urbem, Poppæa vidit.* De Octaviâ accipio, quod Nicephorus l. 2. hiſt. Eccleſ. c. 37. ſcribit Neronem eo crudelitatis proceſſiſſe, ut matrem, fratrem, & conjugem ferro ſuſtulerit. nam Poppæam invitus calce necavit. *Delr.*

Superos.] Elegans Apoſiopeſis.

Quid agis] Cum ſup. v. 900. dixerit ſupe.

Queis inviſa es, numina divum.
Tartara teſtor, Erebique deas
Scelerum ultrices, & te, genitor,
Dignum tali morte, & pœna:
Non inviſa eſt mors iſta mihi.
Armate ratem, date vela fretis,
Ventiſque petat puppis rector
Tandem Phariæ litora terræ.
CHOR. *Leves auræ, Zephyrique leves,*
Tectam quondam nube ætheria
Qui vexiſtis raptam ſæva
Virginis aris Iphigeniam;
Hanc quoque triſti procul à pœna
Portate, precor, templa ad Triviæ:
Vrbe eſt noſtra mitior Aulis,
Et Maurorum barbara tellus.
Hoſpitis illic cæde litatur
Numen ſuperum; civis gaudet
Roma cruore.

ſuperos non eſſe, nec curare pietatem numina. *Farn.*

Deas] Furias. Med. 966. F.

Tali morte] Veneno extingui ab Agrippina, quod Meſſalinam interfici juſſeras, Agrippinam duxeras. F.

Phariæ] Fieri potuit ut mulier conſternata ſe juſſu Neronis in Ægyptiam Pharum pro Pandataria deportandam crederet. *vel* quod ipſa Pandataria vicina Capreis dicta eſt Pharia terra, ut & Sicilia & regnum Neapolitanum, cujus Pandataria pars Pharus dicta. F.

Sæva] Dianæ Fiſcelidis, qui Iphigeniam victimam loco cervæ ſubſtituit: ſuis Iphigenia ſacris præpoſita, Troad. v. 361. F.

Aulis] Agam. 171. ubi Iphigenia mactata eſt. F.

Maurorum] Propter Antæum. Herc. Oet. v. 24. vel Buſiridis aras Herc. Fu. v. 483. quæ in Ægypto quidem, ſed & illa Africæ portio, neque enim novum eſt Afros omnes dici Mauros, vel propter Heliopolitas, vel denique ſimpliciter propter Maurorum barbariem. F.

Scio Pœnos liberos Saturno immolaſſe, atque ita humanas hoſtias feciſſe. Nec tamen id factum hîc tangitur. addit enim, *Hoſpitis illic cæde litatur.* At nuſquam lectum de hoſpitibus in Mauritaniâ ſive Africâ vulgo quidem immolatis. Fidenter reſcribo, *Et Taurorum*, Ad Tauros Scythiæ populos, & in iis Dianæ inhoſpitam aram alluſum. *Lipſ.*

Hoſpitis] Illic hoſpites, Romæ cives immolantur. Roma itaque Aulis mitior & Taurica. F.

POE-

POEMATIA
Quædam
SENECÆ PHILOSOPHI
Ex Apocolocynthosi.

I.

Iam Phœbus breviore viâ contraxerat ortum
Lucis, & obſcuri creſcebant † tempora ſomni;
Iamque ſuum victrix augebat Cynthia regnum:
Et deformis hyems gratos carpebat honores
Divitis Autumni, viſoque ſeneſcere Baccho † Al. *cornua.*
Carpebat raras ſerus vindemitor uvas.
Iam medium curſu Phœbus diviſerat orbem,
Et propior nocti feſſas quatiebat habenas,
Obliquo flexam deducens tramite lucem.

II.

Hæc ait: & turpi convolvens ſtamina fuſo
Abrupit ſtolidæ regalia tempora vitæ.
At Lacheſis redimita comas, ornata capillos,
Pieria crinem lauro frontemque coronans,
Candida de niveo ſubtemina vellere ſumit,
Felici moderanda manu: quæ ducta colorem
Aſſumpſere novum. mirantur penſa ſorores.
Mutatur vilis pretioſo lana metallo.
Aurea formoſo deſcendunt ſæcula filo.
Nec modus eſt illis: felicia vellera ducunt,
Et gaudent implere manus. ſunt dulcia penſa.
Sponte ſua feſtinat opus: nulloque labore

Mollia contorto deſcendunt ſtamina fuſo.
Vincunt Tithoni, vincunt & Neſtoris annos.
Phœbus adeſt, cantuque juvat, gaudetque futuris:
Et lætus nunc plectra movet, nunc penſa miniſtrat,
Detinet intentas cantu, fallitque laborem.
Dumque nimis citharam fraternaque carmina laudant,
Plus ſolito nevere manus: humanaque fata
Laudatum tranſcendit opus. Ne demite Parcæ,
Phœbus ait, vincat mortalis tempora vitæ:
Ille mihi ſimilis vultu, ſimiliſque decore,
Nec cantu, nec voce minor, felicia † laſſis † Al. *lapſis.*
Sæcula præſtabit, legumque ſilentia rumpet.
Qualis diſcutiens fugientia Lucifer aſtra;
Aut qualis ſurgit redeuntibus Heſperus aſtris:
Qualis cum primum tenebris Aurora ſolutis
Induxit rubicunda diem, ſol aſpicit orbem
Lucidus, & primos è carcere concitat axes:
Talis Cæſar adeſt, talem jam Roma Neronem
Aſpiciet. flagrat nitidus fulgore remiſſo
Vultus, & effuſo cervix formoſa capillo.

III.

Exprome propere, ſede quâ genitus cluas,
Hoc ne peremtus ſtipite ad terram accidas.
Hæc clava reges ſæpe mactavit feros.
Quid nunc profatu vocis incerto ſonas?
Quæ patria, quæ gens mobile eduxit caput,
Ediſſere. equidem regna tergemini petens
Longinqua regis, unde ab Heſperio mari
Inachiam ad urbem nobile advexi pecus,
Vidi duobus eminens fluviis jugum,
Quod Phœbus ortu ſemper obverſo videt.
Vbi Rhodanus ingens amne prærapido fluit,
Ararque dubitans quo ſuos curſus agat,
Tacitus quietis alluit ripas vadis.
Eſt ne illa tellus ſpiritus altrix tui?

IV. Fun-

IV.

Fundite fletus,
Edite planctus,
Fingite luctus,
Reſonet triſti
Clamore forum:
Cecidit pulchre
Cordatus homo,
Quo non alius
Fuit in toto
Fortior orbe.
Ille citato
Vincere curſu
Poterat celeres,
Ille rebelles
Fundere Parthos:
Levibuſque ſequi
Perſida telis,
Certaque manu
Tendere nervum:
Qui præcipites
Vulnere parvo
Figeret hoſtes,
Pictaque Medi
Terga fugacis.
Ille Britannos
Vltra noti
Littora ponti,
Et cæruleos
† Scotobrigantes
Dare Romuleis
Colla
Colla catenis
Iuſſit, & ipſum
Nova Romanæ
Iura ſecuris
Tremere Oceanum.
Deflete virum,
Quo non alius
Potuit citius
Diſcere cauſas,
Vnâ tantum
Parte auditâ,
Sæpe & neutrâ.
Quis nunc judex
Toto lites
Audiet anno?
Tibi jam cedet
Sede relictâ
Qui dat populo
Iura ſilenti,
Cretææ tenens
Oppida centum.
Cædite mœſtis
Pectora palmis,
O cauſidici,
Venale genus:
Voſque Poëtæ
Lugete novi.
Voſque in primis
Qui concuſſo
Magna paraſtis
Lucra fritillo.

† Scaligeri hæc correctio. Al. *Scuta Brigantis.*

V.

Nam quoties miſſurus erat reſonante fritillo
Vtraque ſubducto fugiebat teſſera fundo:

Cumque

Cumque recollectos audebat mittere talos,
Luſuro ſimilis ſemper, ſemperque petenti,
Decepere fidem: refugit, digitoſque per ipſos
Fallax aſsiduo dilabitur alea furto.
Sic cum jam ſummi tanguntur culmina montis,
Irrita Siſyphio volvuntur pondera collo.

Verſus L. Annæi Senecæ, qui extant Epiſtolâ CVII. Ex Græcis Cleanthis ab ipſo, Ciceronis exemplo, converſi.

Duc me, parens, celſique dominator poli,
Quocunque placuit. nulla parendi mora eſt;
Adſum impiger. fac nolle, comitabor gemens:
Maluſque patiar, quod pati licuit bono.
Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

Fugit eos ratio, qui cenſent hos verſus ex primâ Tragœdiâ (ſic vocant Herculem Furentem) deſumptos eſſe: cum neque ibi, nec uſpiam alibi in his decem fabulis reperiantur. Sed eſt manifeſta eruditorum hominum hallucinatio.

Philoſophus itidem Epiſt. CXV. Senarios duodecim profert à ſe (ſic enim lubet opinari) Latio donatos, ex Græca Euripidis Bellerophonte:

Sine me vocari peſsimum, ut dives vocer.
An dives, omnes quærimus; nemo, an bonus.
Non quare, & unde: quid habeas, tantum rogant:
Vbique tanti quiſque, quantum habuit, fuit.
Quid habere nobis turpe ſit, quæris? nihil.
Aut dives, opto, vivere; aut pauper mori.
Bene moritur, qui cum moritur lucrum facit.
Pecunia ingens generis humani bonum;
Cui non voluptas matris, aut blandæ poteſt
Par eſſe prolis, non ſacer meritis parens.
Tam dulce ſi quid Veneris in vultu micat,
Merito illa amores cælitum atque hominum movet.

*

Video præterea Epigrammata quædam, inter alia de exſilio, quod Seneca primo imperii Claudiani anno (Vrbis DCCXCIIII) ſubiit, ex ſchedis Pithæanis deprompta, ipſi Philoſopho palam inſcribi. Falſo, meâ ſententiâ. Vetuſta quidem illa, & bona, non tamen legitima liquido jurare poſſumus. Imo νοθένει pleraque, & à ſcholaſticis ſcripta, ſane quædam indigna tanto viro & omnia hæc unius viri aut ſtili credere, non eſt ejus cui datum eſt habere naſum. Adſcribam hîc ea ipſa, ut judicet eruditus lector. Inſcriptio, quæ viris doctis placuit,

L. AN. SENECÆ EPIGRAMMATA SVPER EXSILIO,

à nobis ſic converſa eſt ſenſu diverſiſſimo,

EPIGRAMMATA SUPER EXSILIO L. AN. SENECÆ.

[Quædam Senecæ, quædam Petronii, aut alîus poſſunt videri, quædam infelicia, & ævo illo indigna.]

AD CORDVBAM.

Corduba, ſolve comas, & triſtes indue vultus:
Illacrimans cineri munera mitte meo.
Nunc longinqua tuum deplora, Corduba, vatem:
Corduba non alio tempore mœſta magis.
Tempore non illo, quo verſis viribus orbis,
Incubuit belli tota ruina tibi:
Cum geminis oppreſſa malis utrinque peribas:
Et tibi Pompejus, Cæſar & hoſtis erat.
Tempore non illo, quo ter tibi funera centum,
Heu, nox una dedit, quæ tibi ſumma fuit.
Non Luſitanus quateret cum mœnia latro,
Figeret & portas lancea torta tuas.
Ille tuus quondam magnus tua gloria civis,

Inſigar ſcopulo. Corduba ſolve comas:
Et gratare tibi, quod te natura ſupremo
Alluit Oceano. tardius iſta doles.

AD CORSICAM.

Corſica Phocæo tellus habitata colono;
Corſica, quæ Graio nomine Cyrnus eras;
Corſica Sardiniâ brevior, porrectior Ilvâ;
Corſica piſcoſis pervia fluminibus:
Corſica terribilis, cum primum incanduit Æſtas;
Sævior oſtendit cum ferus ora Canis.
Parce relegatis, hoc eſt, jam parce ſolutis.
Vivorum cineri ſit tua terra levis.

DE EADEM.

Barbara præruptis incluſa eſt Corſica ſaxis;
Horrida, deſertis undique vaſta locis.
Non poma Autumnus, ſegetes non educat Æſtas,
Canaque Palladio munere Bruma caret.
Vmbrarum nullo ver eſt lætabile fœtu,
Nullaque in infauſto naſcitur herba ſolo:
Non panis, non hauſtus aquæ, non ultimus ignis:
Hic ſola hæc duo ſunt, exul & exilium.

IN INVIDVM.

Occiſi jugulum quiſquis ſcrutaris amici,
Et miſerum necdum me ſatis eſſe putas,
Deſere confoſſum. victori vulnus iniquo
Mortiferum impreſſit mortua ſæpe manus.

ITEM.

Quiſquis es, (& nomen dicam? dolor omnia cogit:)
Qui noſtrum cinerem nunc, inimice, premis;
Et non contentus tantis ſubitiſque ruinis,
Stringis in extinctum tela cruenta caput.
Crede mihi, vires aliquas Natura ſepulcris
Attribuit: tumulos vindicat umbra ſuos.
Ipſos crede Deos nunc hoc tibi dicere, livor,
Hoc tibi nunc manes dicere crede meos:

Res eſt ſacra, miſer. Noli mea tangere fata.
Sacrilegæ buſtis abſtinuere manus.

ITEM.

Carmina mortifero tua ſunt ſuffuſa veneno,
Et ſunt carminibus pectora nigra magis.
Nemo tuos fugiat, non vir, non fœmina dentes,
Haud puer, haud ætas undique tuta ſenis.
Vtque furens totas immittit ſaxa per urbes
In populum: ſic tu verba maligna jacis.
Sed ſolet inſanos populus compeſcere ſanus:
Et repetunt motum ſaxa remiſſa caput.
In te nunc ſtringit nullus non carmina vates,
Inque tuam rabiem publica Muſa furit.

ITEM.

Dum ſua compoſitus nondum bene concutit arma
Miles; & è noſtrâ lancea torta manu:
Bellus homo, & valide capitalia crimina ludis:
Deque tuis manant atra venena jocis.
Sed tu perque jocum dicis vinumque. quid ad rem,
Si plorem? riſus ſi tuus iſta facit?
Quare tolle jocos. non eſt jocus eſſe malignum,
Nunquam ſunt grati, qui nocuere, ſales.

AD CRISPVM.

Criſpe, meæ vires, laſſarumque anchora rerum:
Criſpe, vel antiquo conſpiciende foro:.
Criſpe, potens nunquam, niſi cum prodeſſe volebas:
Naufragio littus tutaque terra meo.
Solus honor nobis, arx & tutiſſima nobis:
Et nunc afflicto ſola quies animo.
Criſpe, fides dulcis, placidique acerrima virtus:
Cujus Cecropio pectora melle madent.
Maxima facundo vel avo vel gloria patri:
Quo ſolo careat ſi quis, in exilio eſt.
An tua, Cyrneæ ſaxis telluris adhærens
Mens tecum eſt, nullâ quæ cohibetur humo?

DE QVALITATE TEMPORIS.

Omnia tempus edax depaſcitur, omnia carpit.
Omnia ſede movet, nil ſinit eſſe diu.
Flumina deficiunt, profugum mare littora ſiccat,
Subſidunt montes, & juga celſa ruunt.
Quid tam parva loquor? moles pulcherrima cœli
Ardebit flammis tota repente ſuis.
Omnia mors poſcit. lex eſt, non pœna, perire.
Hic aliquo mundus tempore nullus erit.

VOTVM.

Sic mihi ſit frater majorque, minorque, ſuperſtes,
Et de me doleat nil, niſi morte meâ.
Sic illos vincam, ſic vincar rurſus † amando: † Malim. *ab illis.*
Mutuus inter nos ſic bene certet amor.
Sic Marcus, dulci qui nunc ſermone fritinnit,
Facundo patruos provocet ore duos.

EPITAPHIVM SENECÆ.

Cura, labor, meritum, ſumpti pro munere honores,
Ite, alias poſthac ſollicitate animas.
Me procul à vobis Deus avocat. Ilicet actis
Rebus terrenis, hoſpita terra vale.
Corpus avara tamen ſollennibus excipe ſaxis.
Namque animam cælo reddimus, oſſa tibi.

DE CRISPO.

Ablatus mihi Criſpus eſt, amici;
Pro quo ſi pretium dari liceret,
Noſtros dividerem libenter annos.
Nunc pars optima me mei reliquit,
Criſpus præſidium meum, voluptas,
Pectus, deliciæ. nihil ſine illo
Lætum mens mea jam putabit eſſe.
Conſumptus male, debiliſque vivam,
Poſtquam dimidium mei receſſit.

ADDEN-

ADDENDA.

Pag. 116 UBi *Mæander &c.*] Rectum adhuc & γνήσιον judico. Nec refert, quod præcipue objici animadverto, ſi Atticam Mæander non perfluat, cum ſufficiat in Aſiâ minore eſſe, ubi è regione Atticæ, intra Miletum & Epheſum, in mare Myrtoum exoneratur. Et ſolet fere ita Seneca, etiam longinquiora in unum compingere. Sic in Thebaide, poſtquam Tmolum Aſiæ minoris montem, & tractus ejuſdem Pactolum nominaſſet, Mæandrum Hebro, qui in Thraciâ eſt, jungit. Ait enim Act. 4. ſub finem fere,

- Nec latis minus
Mæandros arvis flectit errantes aquas.
Rapiduſque campos fertiles Hebrus ſecat.

Nec memini, ſi alibi in hiſce Tragœdiis ejus mentio. adeo ut omittere piaculum fuerit, referente præſertim in epiſtolis ipſo Senecâ Mæandrum poëtarum omnium & ludum eſſe, & exercitationem. *Pontan.*

Pap. 645. *Quam tuas laudes populi quieſcant*] Sermonis hæc gemmula, ſi præſertim uſus antiquæ locutionis ſpectetur, quæ non raro verba abſoluta pro agentibus uſurpat. *Laudes* itaque *populi quieſcant*, erit, à laudibus ſive laudando quieſcant, quomodo & Maro in Bucolicis dixit, *requierunt ſuos curſus flumina*, id eſt, à curſibus ſuis. Ait enim,

Et mutata ſuos requierunt flumina curſus.

Quadrigarius Annal. I. cum potuiſſet eodem modo loqui, maluit gignendi caſu, ſed eidem archaiſmo inſiſtens, dicere, *quieſcere pugnæ. Manu*, inquit, *ſignificare cœpit utrique, ut quieſcerent pugnæ.* Qui aliter & inclementius de Tragici illo loco ſtatuerunt, quomodo judicium ſequar? Ego ſane in partem benigniorem propenſior, malim antiquitati ſuum hic jus & linguam relinqui. *Pontan.*

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Rituum

Digitized by Google

RITVVM, VERBORVM, AC RERVM MEMORABILIVM,

Quæ

IN SENECÆ TEXTU ET AD EUM SELECTIS VARIORVM NOTIS OCCVRRVNT,

INDEX LOCUPLETISSIMUS.

Litteræ *a*, *b*, columnas denotant; eæ ſi abſint, textus innuitur.

ABſcindere, i.e. detrahere. 62
Abſyrtus, Medeæ frater, 108. b. ab ea interfectus. *ibid.*
Acaſtus, Theſſaliæ rex. 60. a. bellum Corinthiis indixit. 61. b
Acclamationes nuptiales. 703. b
Accuſativum caſum adjectiva ſæpe ἐλλειπτικῶς admittunt. 645. b. &c.
Acharnan, durus. 116.
Achelous Acarnaniæ fl. 579. a. b 589 b.
Acheron, fl. 424. b. triſtis. 325. unde dictus. *ibid.* b
Achilles, cujus filius. 268. a. deâ natus. 273. a. à Chirone educatus. 268. a.
Achillis proſapia. 279. a. à quo equitandi arte inſtructus. 304. b. indomitus. 334. trux. 304. b. cur dictus ποδὰς ὠκύς. 272. b. ejus tumulus, ubi. 321. a
Aconitū, aliis herba Promethei. 92. a
Acreopolis arx Athenienſium, Palladi ſacra. 130. a
Actæa, Actica, unde? 453. b
Actæon a Diana in cervum converſus. 240. a. b
Acte Neronis concubina. 678. a
Adagialis locutio, nunquam. 148
Adamantinum, quid apud poëtas. 431. b.
Adjice pr. corr. 673. b. 709 b. &c.
Admove rituale vocabulum. 213. a
Adverſa tolerare, magnanimum eſt. 516. b.
Adulterium virorum mulieres maxime exaſperat 82. b
Aëdon, luſcinia. 362. a. vel Philomela. *ibid.*
Ægei mors. 181. a
Ægeum fretum quid, & cur? 543. a
Ægiſthus ſemivir. 374
Aërope, Atrei conjux. 478. b
Æs Corinthium, miſtum generoſius. 99. b
Æſculapius in Epidauria colebatur. 174. b.
Ætas ferrea. 147

Æterna nulla eſt creatura. 618
Æthera qui ſummum deum putarint. 447. a
Æthes, quis. 41. a
Æthra à Neptuno compreſſa Theſeum peperit. 186. b
Ætnei incendii cauſa. 497. b. &c.
Ævum, quid proprie, & unde? 142. a. b.
'Αηδών. 362. a.
Agamemnon inter epulas interfectus. 374. a.
Agamemnones Tragœdias qui ſcripſerint. 324. b. & 325. a
Agave, Mænadum una. 296. filio caput abſtulit. 253. a
Agri Terminos pro Dis haberi voluit Numa. 145. a
Agrippina, Germanici filia Neronis mater. 674. b. Ejus exilium 714. a. b. Mors. 684. a. b. & 714. a. b
Ajax Oilei filius, patris navigationis temerariæ pœnas luit. 88. & ibid. a. in contentione de armis Achillis victus. 299. b
Alani, populi, qui. 501. a
Albis fluv. 69. b
Albus color apud græcos quandoque dicitur purpureus. 68. b
Alceſtes, Peliæ filia, Admetum Theſſaliæ regem ſua morte redemit. 88. b.
Alcyones, aves. 363. a
'Αλιτμός & ἀλιτής quid? 213. a
Alpheus, Elidis fl. 471. a. 144. a. cur ſacer? 46. a. Iovi gratus. ibid.
'Αμοζῶ, ſydus, quale, & unde ſic dictum. 642. a
Amazones quæ accolant loca. 138. b. primæ mortalium equis uſæ. 138. b. in Attica ægre tandem victæ. ibid. quotannis viros admittunt. 148. b
Amentum quid & unde? 163. a
Amomo comas cur apud veteres inunxerint convivæ. 517. b
Amor verus. 72. 417
Amor ex conſpectu. 250. b
Amor omnia vincit 130. 131. 132. 133. &c.
Amor feritatem vincit. 129
Amorem vocat Seneca, dolorem, furorem, curam, inſaniam, ignem, &c. 136. a
Amoris ſedes in homine quæ? 594. a
Amoris ignis ſacer eſt, ſeu execrandus. 133
Amoris primum remedium fames, ſecundum tempus, tertium reſtis. 129. b.
Amphionii, Thebani, & unde. 202. b
Amphyonis lyra. 555. b
Amplexum dare. 80
Amyclæ, urbs Laconiæ. 262. a
'Ανεγύειν, quid. 229. b
Anima mortui nuſquam eſt. 281. a
Animam confoſſos per ipſa vulnera exhalare qui crediderint. 686. b
Animas defunctorum humano ſanguine placari credebant. 264. a
Animas, priuſquam in corpora demitterentur, in cælo fuiſſe credebant Platonici. 662. b
Annum quæ Hieroglyphice deſignent. 393. a
Anquirere, quid proprie ſignificet. 188. a
Antæus gigas, quis. 564. b
Antiopa, regina Amazonum. 414. b. reliqua in *Antiope*.
Antiope Amazonum Regina, Boſphorum Thracium gelu conſtrictum trajecit. 138. a. Theſeo nupta Hippolytum peperit. ibid.
Antiopes Amazonis interitus. 128. a. b.
Aphidnæ Athenienſium vicus. 116. b
Apollo Admeti armenta paviſſe dicitur. 408 a. à Iove cur divinitate exutus. 131. b. cur Pæan dictus. 568. a. cur λοίμιος, ἰήιος 198. b. λοξίας unde 205. a. Pythius unde? 206. obſcuris vera ſolet involvere. 205. a
Apri, ſpumigeri, aliis vero, ſpumantes. 134. b.
Aptare alas verbere, quid ſit? 196. b
Aptare juga tigribus. 64
Aqua viva, quæ. 155. a. b. aquæ & ignis ſacramenta in nuptiis adhibita. 703. a
Aquarius, quis fuerit. 513. a. b

Aqui-

Aquila, quibus pro vexillo. 547. a. b.
Aquilo, Strymonius cur dictus? 351. b.
Arabes à Sabæis diverſi. 605. b
Aræ quibus olim conſecrari ſolitæ. 385. b.
Arare olim ſolebant bobus. 146. a
Araxes Armeniæ fl. 69. a. 220. b. unde dictus. *ibid.*
Arboribus ſingulis nympham præeſſe credebant antiqui. 619. a
Arcades προσέληνοι, unde dicti, 161. a. 659. b.
Arcti cur ſiccæ nuncupentur. 71. b
Arctophylax, idem, qui Boores. 64. a. & cur. *ibid.* 513
Arctos. 383. a
Ardens tunica, proverb. unde? 664. a
Area *fervens*. 484. & cur? *ibid.* b
Arteria quid. 23. a
Argivi cur Pelaſgi dicti? 59. a
Argo, ubi ſita. 69. a
Argonautæ qua, & quomodo in patriam redierint. 57. a. Eorum nemini temeritas ſua impune ceſſit 84. 85. 86. &c. Eorum varia Encomia. 57. a
Argonautica qui ſcripſerint. 63. a
Argos cum Mycenis confundunt poëtæ. 471
Ariadne à Theſeo in Naxo deſerta. 225. b. ubi Baccho nupta. *ibid.* à quo & in cælum relata. 153. b
Aries aurei velleris deſcribitur. 477. a. b.
Arma non ſervant modum. 406
Arma Achillis Vlyſſi obtigerunt. 313. b.
Aſius, fl. 222. a. b
Aſſaracus Ili filius. 259. a
Ἀθῶμα δυσμήνιον quid? 205 b
Aſtræa juſtitiæ numen. 73
Aſtyanax, Priami nepos. 280. è turri præcipitatus. 319. &c.
Aſtynome Chryſæ filia 272. a
Ater color lugentibus in uſu. 419. b
Athenienſes, quo ſymbolo αὐτόχθονας ſe eſſe voluerint. 168 a.
Athenis olea propria, & cur. 438. a
Athos mons. 63. a
Atlas cur cœlum humeris ſuſtinere fingatur. 645. b
Atrei filii qui. 505. b. ejus pietas. 496. &c.
Atthides, matronæ Atticæ. 122. a
Attica, dicta etiam Mopſopia, & unde. 123. b
Attici, Cecropii unde dicti? 114. b
Attyos fabula. 363. b
Avernus, quid. 183. a. b. cur pallidus dicatur? *ibid.*
Auguſtus primus è Roman. Imp. in Deorum numerum relatus. 653. iracundus, atrox, &c. 693
Aulicæ vitæ execratio. 669
Aulis, portus Euboicus. naves Argonautarum remoratur. 85. a.
Aurei ſeculi deſcriptio. 145
Auroræ deſcriptio. 390
Auſonia, pro Italia. 67, b
Auſpicatæ nuptiæ. 62. a
Auſpicia in nuptiis attendebantur. 45. a. 307. a.
Auſter cur græce νότος dicatur. 82. b

B.

Bacchæ Thyrſigeræ. 219. b
Bacchanalia, unde orgia dicta. 221. a
Bacchus proles fulminis. 46. b. Iovis fulmine occiſa matre Semele extractus. *ibid.* ubi enutritus. 219 a. & à quo. 220 b. & 221. a. Naxi inſulæ Tutelaris Deus. 225. a. curru à tigribus vehitur. 46. b. 159. a. Indiæ victor. 199. a. hinnuli pelle amiciebatur. 221. b. galeam habet arietini capitis forma inſignem. 159. b ejus geſta & inventa. 219. &c. uſque. 226. è terra aquam elicuit, lac, vinum, &c. 225. b. à piratis capitur, 223. a. eos in furorem vertit, &c. *ibid.* cur Hedera coronatus. 220. a. muliebri habitu amictus. *ibid.* b. cur perpetuo juvenis dicatur. 219. a. cur formoſus. *ibid.* cur Lyeus. 226. unde Noctileus. 225. b. unde Iacchus dictus? 221. b. unde Thyrſiger. 219. b. unde ἄνθιος? 220. a. νεβρώδης & cur? 221. b. unde corniger dictus ſit diſceptatur. 159. b. primus boves

ves junxit. *ibid.* cur Ægyptiis dictus ſit Oſyris? *ibid.*
Bacchus idem cum Sole. 219. a
Bætis,fl. 93.b. 94.arab.quomodo. *ib.*
Baliſta, quid? 146. a. 486. a
Baltheum gerebant Amazones. 372 a
Baſſares, Thracibus ſonat vulpes. 221. b.
Baſſarides, Bacchi miniſtræ, 221. b.
Baſſaris, pro meretrice. 221, b
unde dictæ? *ibid.*
Barbari ſolebant ungere tela. 92 b
Baulos, villa. 684. b
Belides, Danai filiæ, quid apud inferos agant? 96. a. 428. a
Belli mala. 406
Belli fortuna. 518
Belli timor ipſo bello pejor eſt. 496.b
Bellona, quæ? 329. b
Beſſa & Scarphe, urbes. 306. b
Biga vel Triga heroibus ſemper placuit. 177. b
Bigas lunæ tribuunt. 371. a
Biſtonis, Hirundo. 362. b
Biſontes, boves ſylveſtres. 119. b 120. a.
Bobus olim, plerifque in locis aratum. 146. a
Bœotia, unde dicta? 239 a. b. unde Olenia dicta. 209. b. prius dicta Aonia. 45. b
Boni pœnas ferunt. 172. a
Bootes, quis? 64. a
Brettii popp. unde? 598. a
Briareus, 572, b. ab Hercule victus. *ib.*
Britannici, mors. 677. a
Brumæ deſcriptio. 93
Brutii pop. unde. 598. a
Bubo, avis mali ominis. 94. a
Buccina, quid? 496, a. b
Buſtum quid proprie & unde? 295. a

C.

CAdavera, cur veteres combuſſerint? 507. a
Cadmus, Agenoris filius, miſſus à Patre quæſitum Europam. 238. a
exul. 405. b. in ſerpentem commutatus. *ibid.*
Cælicolæ. 47
Cæſtus quid. 47. a. eorũ certamen. *ib.*
Caji Cæſaris gula. 490. b
Calais Aquilonis ſeu Boreæ filius. 85. b. à quo occiſus, *ibid.* & cur? *ibid.*
Calculi Græcorum, qui? 261. b
Caliſto Lycaonis filia. 383. a. in urſam mutata. *ibid.*
Calones, quid. 557
Calor exceſſivus peſtilentiam generat. 194. a. b
Calydon urbs Ætoliæ. 306. a
Cameracenſium linum, quid? 138. a
Cancrum in Zodiacum tranſtulit Iuno. 627. a
Canis, ſydus, mira efficit. 193. a. b
Caphareus, mons Eubojæ. 356. a
Capnomantia, divinatio quæ à fumo ſumebatur, 211. a. ejus deſcript. *ib.*
Capricornus, ſtella, unde Ægoceros? 513. a.
Captivi, catenis juncti ducebantur in triumpho. 266. a
Caput cinere conſpergebant lugentes 263. a.
Carbaſa. 64
Carnibus olim abſtinuerunt ætatis aureæ homines. 146. b
Caryſtos una Cycladum inſul. 305. a
Caſſandra, Priami filia. 60. a. 313. a. alio nomine dicta Alexandra. *ibid.* ei vaticinandi peritiam dedit Phœbus *ibid.* Iugulatur. 381
Caſſandræ genealogia. 368. a
Caſtor & Pollux, meteoron. 415. a
Caſtor equorum domitor. 163. a
Caucaſus Scythiæ mons. 90. b. inhoſpitalis. 42
Caycus, Myſiæ amnis. 272
Cecropia, deinceps Athenæ. 114. b
Cecropii qui, & unde? 114. b
Cecrops primus Athenienſium rex. 45. b.
Celeritas in bellicis rebus plus valet quam virtus. 272. b
Cenæum, Eubœæ promontorium, in eo Jovis templum. 568. b
Centauri, cur ſemiviri & ſemiequi? 590. b.
Cephalenes, Pop. inſulæ Ionii maris. 289. a
Cerberus, canis Stygius. 128. quid fuiſſe putetur. 421. b. tempore peſtis catenam, qua ligatus eſt, rumpere perhi-

perhibetur. 201. b. ei quot capita tribuantur. 231. a
Cerberus triceps quid deſignet? 399. a
Cereris Eleuſinæ ſacra. 434
Ceriti, quinam, & unde dicti? 70. b
Cervi laqueis teneri an poſſint. 689, a
Chalcis Eubojæ urbs. 205. b
Chalybs, quid proprie. 571
Chaos æternæ noctis. 39
Chaos deſcribitur. 511
Charontis deſcriptio. 428. b
Charybdis, deſcribitur. 497. a. nihil aliud quam vorticoſum mare. 71. b
Chimæra flammis armata. 101. b
Chordæ, unde dictæ? 344. b
Chiron, Centaurus 442. a. cujus filius? 512. b. &c. ejus antrum. 304. b
Cicada, Athenienſium inſigne. 168. a. b
Cilla Phœbo ſacra. 272
Cinere conſpergebant caput in funebribus. 263. a
Cirrha Phocidis oppidum. 208. b
Citheron Bœotiæ mons. 438. a
Claros, Ioniæ civitas. 209. b. eam condidit Manto Tireſiæ filia. *ib.* & 210. a
Claſſicũ, buccina qua olim cani ſolitũ & milites cõvocabantur. 496. a. b
Claudiæ gentis nobilitas. 702. a
Claſſicum quid, & unde? 406, b
Claudius in deorum numerum relatus. 682. a
Clepere quid, & unde. 431. a. 513. a
Clotho è Parcis una. 500. b
Cludere, antique pro Claudere. 74. 119, 123. 166. 523, 535. &c.
Clytemneſtræ genus. 333. b. ea Electrã in carcerem trudi jubet, 378, &c.
Cnoſſus, urbs, in Creta, 248. b
Cocytus, fluvius infernalis, 422. b
Cocytus & Styx, torpentes lacus, 184
Cœli curſus certo reguntur conſilio, 171.
Cœpſti, pro cœpiſta. 531
Cohortes prætoriæ & urbanæ, 707 a. b
Color ſine luce cerni nõ poteſt, 373. a
Comera, Neronis tempore. 680
Cometæ ſemper ſeptentrionem verſus apparent. 680. a. quid portendant? 679. a. b. 680. b
Cometarum cauſſæ, & materia. 680. b
Committere pro componere, 41
Committere habenas, ibid.
Convicium dictum joculare, 49. a. & b
Convivales mores, 515. b. 517. a
Corcyram Æolus condidit, 209. a. b
Corinthium æs miſtũ generoſius, 99. b
Corinthus à dextrâ mare Ionicum, à ſiniſtra Ægeum habet. 41. b
Cornua fluminibus cur veteres tribuerint? 589. b
Coronarum varia genera, 345. a
Coronis revincti in conviviis potare ſoliti, 517. a
Corus, ventus. quis. 467, a
Corybantes unde dicti, 659. a. an à Curetibus diverſi, 659. a. 451. a
Corytus, quid, & unde? 451, a
Crateris dictum de amore, 129. b
Creon filius Siſyphi, 78. a. ſuperbum ſe eſſe negat. 59. Apollinis oracula de peſtilentiæ remedio ſciſcitatum mittitur, 198. a. b. Delphis reverſus, Apollinis oraculum memorat. 205, &c. ex necromantia, intellexiſſe ſe interfectorem Laji Oedipum fuiſſe memorat. 228, &c.
Creta cervis nobilis & dictãno, 119. b
ἑκατόμπολις. 658. b
Cretæ laus, 121
Cretenſes unde Gnoſſii dicti, 152. b ſagittandi peritiſſimi, 572. a
Crines in nodum antiquis colligebantur, 162 b
Cryptæ Neapolitanæ deſcript. 434. b
Criſta ſolebãt caſſides coronari, 147. a
Cupido, amoris Deus, 126. b. geminus 130. & cur? 131. a. invictus, 708.
Cupreſſus, feralis, 229. a. veneficiis idonea, 100. b
Curæ etymon. 79 b
Curetes pop. Cretæ, 659. a. unde dicti? *ibid.* an diverſi a Corybantibus. *ibid.* a
Cyaneæ inſulæ. 66. a
Cyclades inſulæ. 225. a. quot numero, 606. a. unde dictæ, 498. b
Cycnus, Neptuni filius, 268. a. in colorem converſus, *ibid.* & 363. a
Cygni cum voluptate & cantu morinntur, 132. a. ſed negant alii, *ibid.*
Cyllarus, equus, 163. a
Cynaræ fabula, 574. b
Cyniphos, vel, Cyniphis, Africæ fluvius. 611. b

D.

DAæ, gentes quæ. 499. a. b
Daci, à Getis diverſi. 607. a. b
Δαδοῦχοι quid? 41. a
Dædali hiſtoria. 248. a
Dæmon quid per magos poſſit, & quid non. 96. b
Danaides crudelitatis ſuæ pœnas apud inferos dant. 613. b
Danubius, unde dictus? 93. b. & quis proprie, *ibid.* & 485, b. prius Iſter nuncupatus. *ibid.*
Dardanus Caſſandræ tritavus. 368. a
Defunctorum faciem tegere ſolebant amici ſuis crinibus. 182. a
Dejaniræ pater, quis fuerit. 590. a. b
Dejanira, poſtquam ſe Neſſi dolo deceptam comperit, ſibi mortem conſcivit. 637. 638. &c.
Deidamia Lycomedis filia. 278. a. ab Achille compreſſa. *ibid.*
Delphin deſcribitur. 349. b & 350. a
Denarius numerus, perfectiſſimus. 352. a.
Deorum iram per exta, eorumque judicia ſignificari credebant veteres. 212. b
Deos precaturi ſolebant olim ſeſe abluere. 156. a
Deos ſibi quiſque ex ſuperſtitione ſua faciebat. 691. a
Deprenſum mare, quid. 66. b
Deſcriptio ortus Diei. 390
Deucalion, Promethei filius. 317. a primus Theſſaliæ rex. 60. a
Deus mundi parens. 142
Deus, pro Dea. 405. a
Dextra, fidei pignus. 59. b. 404. a
Dextera manus, cur præſes dicta. 59. b
Diadema, quid & unde? 495. a. b. 484. a.
Diana venationis dea. 138. b. ei Creta ſacra, & cur? 139. a. Leonum venatione non delectatur. 119. b. ob cervam ſuam ab Agamemnone cæſam, Græcorum claſſi ventum negavit. 267. a. Quam filia ſua redemit Agamemnon. *ibid.*
Diana virgo aſpera. 47. a
Dianæ invocatio. 119. & 139
Dictynna, Diana. 99. b
Diem ut Græci diviſerint. 509. a
Diem ſub ardenti plaga ſemper ſtare & nunquam currere, credebant veteres Aſtrologi. 634. a. b
Dii mortales. 654. a. 621
Dii rerum ſecundarum, & adverſarum, qui. 705. b
Dii penetrales, i. e. penates. 545
Dii conjugales. 37
Dii magni, quot? 370. a. Selecti? *ibid.*
Dii fallant, i. e. faxint, ut falſũ ſit. 71. a
Diis tam mala quam bona imputare, poëtis ſolemne. 465. b
Diis ſuperis ſub naſcentis ſolis ortum, inferis ſub occaſum ſolis ſacra fiebant. 228. b
Diis inferis non niſi furvæ hoſtiæ immolantur, triſtes, ſc. & luctuoſæ. 229. a
Diluvia olim multa fuere. 317. a. enumerantur. *ibid.* a. b
Diomedes Thraciæ rex. 643. a. equos humano ſanguine & carnibus paviſſe dicitur. 660. b
Dirce à quibus necata 439. a
Dirce ſacra 533. b. ejus hiſtoria. *ibid.*
Dirce, fons Thebanus. 206. b. 194. 45. b. 46. a. varia apud autores nomina ſortitur. 238. a. b. tempore Thebanæ peſtis, bis ſanguine manavit. 202
Diris & votis quenquam interfici poſſe putabant veteres. 170. a
Diſſepio, quid. 65. b
Dithyrambus. 219
Divinationum genera. 211
Dolopes pop. 570. a
Dolor, pro ira. 73. b
Dolor levis qui capax conſilii. 53
Donis Reges capiuntur. 104
Dramata ſua unde conſtituerint Tragici græci. 82. a
Dryas, nympha quæ ſylvæ toti præeſt. 619. a. unde? *ibid.*
Durateus equus. 360. a

E.

EChinades, inſulæ. 304. b
Echûs deſcriptio. 264. a
Edonii, Thracii, & unde? 221. b
Ἐλικών fluv. 143. b

Elaſus,

Elaſus, Polyphemi pater, de eo hiſtoria. 497. b
Elatus Icari filius. 183 b
Electra, ante, Laodice dicta. 376. b
Eleuſinia ſacra. 122. a
Eleuſis, urbs Attica. 165. a
Elis, quæ regio. 433. b
Elyſius campus. 311. b. ubi ſitus, & unde dictus. ibid.
Encelado giganti Ætna impoſita. 622
Enthea, quid. 233. b
Enthei qui dicantur. 69. a
Entheis dupla ſe omnia oſtentant objecta. 365. b
Enodus, quid ſignificet. 228. b
Enyo, Bellorum dea. 329. b
Ephebi, qui. 434. a
Ephemerum, herba, unde dicta? 61, a. ubi naſcatur. ibid. b
Ἐπιχθονίου κύκλου quid. 82. a. huic multum tribuebat Sophocles. ibid.
Epithal. à virginibus & adoleſcentibus alterne cantatum, cur? 48. b
Equus durateus. 360. a
Eræſini plures. 342. b
Erebus, fl. infernalis. 456. b. unde dictus. 268. a
Eridanus, fl. Italiæ. 574. a
Eridanus, infern. amn. 185. b
Erinnyes, tres. 330. a
Erinnys. 231. b
Erymanthus, mons Arcadiæ. 315. b
Eryx, mons. 92. a
Eryx ſaxis invius. 91
Eryx Butæ filius. 410. b
Eteoclis, & Polynicis, interitus. 405. a
Eteſiæ venti. 472. a. unde navales? ib.
Eubœæ deſcriptio. 604. a. b
Eubœæ rex, incenſa Græcorum claſſe, filii ſui Palamedis mortem ulciſcitur. 87. b
Evenus Ætoliæ fl. 590. a. primo, Lycormas dictus eſt. 595. a
Evocare quid proprie ſignificet. 96. b
Euripidis error. 562. b
Euripus, mare. 404. a. b
Europam Agenoris filiam Iupiter è Phœnicia in Cretam transfretavit. 132. a. b
Eurota, Laconiæ fl. 342. b. à quo nomen habeat. ibid
Eurotas Mileti filius. 342. b
Euryale & Sthenyo ſorores unico oculo per vices utebantur. 101. b
Eurybates, præco & nuncius Agamemnonis. 346. b
Euryſthei mors. 661. b
Euxinus, regio, unde? 329. a
Exhibe, vocabulum ſolemne. 297. a
Eximius, de quo, proprie. 439. a
Exta & viſcera, quomodo differant. 508. a.
Exta ex viſceribus quæ proprie vocentur. 215. a
Exta è victimis ſolebant rapi. 218. a
Extrahere piſces rete. 688. b

F.

FAcem ſponſæ quinam præferre ſoliti. 675. a
Faces in nuptiis præferri ſolitæ. 226. a
Faces quinque in nuptiis adhibitæ, & quales. 541. a
Faces buſtis ereptæ magicis ſacris adhibebantur. 100. a
Faces legitimæ. 44
Faces nuptiales tam è pinu quam è ſpinâ albâ fieri ſolitæ. 42. a. numero quinque, in nuptiis præferri apud Romanos ſolebant. 41. a
Faciem defunctorũ crinibus ſuis abſciſſis tegere ſolebant amici. 182. a
Facies, & vultus, quomodo diſtinguantur. 244. b
Fœdus icere, percutere, &c. unde dicamus. 542, a
Fœmina malorum dux & ſcelerum artifex. 147
Fœminæ multorum bellorum cauſſæ. 147, b.
Fœmineum quid dicatur. 164. a
Fœmineus metus. 42
Fama miratrix ſenioris ævi. 158
Fanatici caput flexibile iactabãt. 365.
Fari, pro, prophetare. 212
Faſces, honorum inſignia. 172. a
Fata, quid poſſint. 352. b
Fatis omnia ſubjiciuntur, imo Deus ipſe, juxta Stoicos. 252
Fatis regitur mortale genus. 714
Favonius & Zephyrus iidẽ. 414. b. &c.
Fax nuptialis cur rapi ſolebat. 41. a
Felicia omnia ajebant ſe *accipere*, mala *averſabantur*. 246. a

Fera-

Feralia quæ, & unde? 452. b
Ferculum, quid? 569. a. b
Feſcennina carmina. 49. a
Feſcenninorum ritus. 49. b. unde dicti. ibid.
Fides pretio parata, vincitur pretio. 341.
Fides apud Reges non reperitur. 340
Fieri quod ſæpe non poteſt fiat diu. 250
Figere mortem, quid? 591. b
Filii parentibus plerumque ſimiles. 378. a. b.
Firmamen. 458
Fiſtula, quid? 570. b
Fontana aqua, unde manet. 588. a
Fontes ſacri olim. 47. a. 533
Fores cum aperirent veteres, quid fieri ſolitum? 578. a. b
Forma anceps bonum. 160
Forma, bonum fragile. 696
Forma pleriſq; fuit exitio. 163. 575. b
Formæ inconſtantia, & fragilitas. 160
Formido, ſeu linea, retis genus eſt. 118. a. b.
Fortuna opes, non animum, auferre poteſt. 54
Fortuna excelſa, inſtabilis eſt, 330
Fortunæ dominium. 713. a
Fortunæ ſublimis inſtabilitas, humilis ſecuritas. 179. 180
Fortunæ rota. 179. a
Frænare ratem. 37
Frigoris aut caloris nimietas peſtilentiam gignit. 194. a. b
Frigus torpentes reddit. 95. a. b
Frugalitatis laudes. 489, &c. uſq; 492
Fugienda petimus. 155
Fulmen cur triſulcũ dicatur? 665. a. b
Fulmen quinam è diis jaculari dicantur? 44. a
Fulmina invicta. 681
Fulminum varia genera. 608. b
Fulvus color leonum proprius eſt. 249. a.
Funebres ritus. 651. a
Funus vagum. 43
Furiæ facem nuptiis infauſtis præferebant. 41. a
Furiarum deſcriptio & habitus 40. a
Furvæ hoſtiæ, quæ? 229. a

G.

GÆſa, tela. 123. à quibus uſurpata, ibid. a
Ganges, fluv. max. 103. b. Indiæ flu. 220. b.
Gangrænis cauterio obſiſtitur. 333. a
Garamas, inops interioris Africæ populus. 120. a
Gargara, quæ. 557. b
Geloni Sarmatiæ populi. 224. b
Gentilis quid proprie denotet. 457. b
Genua attingere, ſupplices ſolebant. 59. b.
Getæ qui, 606. b. 607. a. ſagittis uſi. ibid. iidem cum Gotthis. ibid. at à Dacis diverſi. ibid.
Getuli antiquiſſimi Africæ incolæ 119. b.
Gigantes an fuerint, diſputatur. 196 a.
Gigantes ab Hercule potiſſimum victi. 408. a
Gigantomachia. 622, 623
Gladiatores in funeribus conducti, & cur? 264. a
Gladio feriebantur nobiles, ſecuri vulgus. 692. b
Glandes, & poma, & herbæ nondum invento frumento eſui fuere. 146 a
Gnoſſii, Cretenſes, & unde. 152. b
Gonoëſſa, Ætoliæ urbs. 305. b
Gortyne, Cretæ oppidum. 303. a
Gotthi qui. 607. b
Γαργυλὸς, quid? 451. a. b
Gradivus, Mars. 126. & unde? 631. b
Græci in Siciliam frequentes miſere colonias. 387. b
Græcorum claſſis è quot conſtiterit navibus. 334. a. 350. a
Gyges, ab Hercule victus. 572. b

H.

H pro conſonante quandoque ſumitur, neque in carminibus eliditur 694. a
Habet, loquendi forma. 375. a
Hamadryas, quæ & unde? 619. a
Harpyæ. 98. b
Haruſpices duas in partes exta ſolebant dividere, hanc amicis triburam, *familiarem*, illam inimicis, *hoſtilem* vocabant. 216. a

Haru-

Haruſpices Græci cor inſpiciebant; Romani non item. 215. a
Hebe, Herculis uxor. 370. a
Hebrus, flu. 557. b. 564. b
Hecate. 100. a. 102. b. unde? 139. a. b cur dicta triformis. 38. b. 139. b ei canes immolabantur. 230. b
Hecate adventante ſolum tremebat. 102. b.
H[illegible]tombe, centum boum ſacrificium. 143. b
Hector, quot noctibus genitus? 370. a
Hectoris deſcript. 286. laudes. 264. b
Hector, Trojæ columna. 264. b
Hecuba in canem mutata. 364. b
Hedera cur Bacchus dicatur coronatus? 220. a
Helena innocens. 310. a. b
Helenæ flagitia. 309. a
Helenæ mater, quæ fuerit. 307. a. b
Hellen, quod ſydus? 512. a
Helles & Phryxi fabula. 316. a. b
Heniochus, pop. in monte Caucaſo. 522. b
Herbæ incantationibus quænam adhiberi ſolitæ. 91. b
Herbis lucente luna collectis plus efficaciæ ineſſe credebant incantatrices. 94. a
Hercius, Iupiter, & unde. 60. b
Herculei corporis habitus. 419. a. b
Herculem lamentantem ſolatur Alcmena. 630
Hercules, unde dictus 385. a. quando natus. 395. Monſtrum fuit. 571. b. Pacificus, 408. valde fuit Toroſus. 419. a. decimo die trojam expugnavit. 373. b. quomodo Leonem interfecerit? 627. b. Neſſum Centaurum occidit. 98 a. triduo in ventre ceti fuit. 582. b. ut Oceanum tranarit? 401. b. curru raptus 299. a. b. indigne ferens ſe femineis dolis perire, virtutem accuſat. 624. in furorem vertitur. 436. arcum ſuum Philoctete donat, 649. ejus virtutes, *ibid.* quando & quomodo interierit, diſceptatur. 664. a. in Oeteo monte combuſtus. 98. b. in deorum collegium tranſlatus. 662. pro deo à quibus primo cultus. 665. b. quot habuerit filios. 457. a
Herculis nomen quibus & quot à veteribus tributum. 642. b. &c.
Herculis vultus, 572 b. ſtatura, quæ? 166. a. clava qualis fuerit. 649. a. b filii, qui, & quot? 453. a. ejus ſupremum athlon quod fuerit. 647. a mors. 647. &c.
Herculis aurea mala. 543. a. b
Herculis ærumnæ. 394. 395
Herculis labores. 408. 409. &c. 371. b. 85. 86. 624. a. 394. &c.
Herculis operâ gigantes victi. 408. a
Herculis laudes. 433. &c. 370. &c.
Hercynia ſylva. 93. a
Hermione Martis filia, Cadmi uxor. 199. a
Hermione, Helenæ & Menelai filia. 321. b
Hermus Lydiæ fl. 596. b
Heroibus ſemper biga vel triga placuit. 177 b
Heſiones hiſtoria. 582. a. b
Heſperugo noctis dux. 104. ejus deſcriptio, *ibid.* b. eſt eadem cum Lucifero, Eoo, Phoſphoro. &c. *ib.* a
Heſperus, vid. Heſperugo.
Heſperus, & Lucifer, *iidem.* 159. a
Hieroſcopia, extiſpicium eſt. 211. a. ejus deſcriptio. *ibid.*
Hippodamia, Briſei filia. 272. a
Hippolytus, cujus filius & ubi natus? 138. a. primo dictus Demophon. 122. a. 178. a. etiam Tyndarides. 122. a
Hippolytus, unde dictus? 178. a. omnes fœminas deteſtatur. 148. Dianam venationis deam invocat. 119 ejus animum mollire, & ad nuptias, ac delicias urbanas flectere, tentat Nutrix. 140, 141. Ille Vitam cœlibem ac ruſticam urbanæ præfert. 143. &c. uſque: 148. ad venationem ſe accingit. 113, 114, 115. &c.
Hippolyti mors. 173, 174. &c. uſque. 178.
Hippolyto ſua forma exitio fuit. 179
Hippolytus, tragœdia. 113. a. b. 114. a. b.

Hoc age, loquendi formula, quibus uſitata? 80. b. 105, 504
Hominum varia ſtudia, 392
Hoſtia, unde dicta, & quid propriè. 44. b. ſi aris admota reſurgeret, reluctaretur, aut mugitum icta daret, &c. piaculare factum & ingratum cenſebatur. 213. b.
Humanarum rerum inconſtantia. 714.
Humano ſanguine placari defunctorum animas credebant. 264. a
Hyades, 63. b. 97. b. quæ ſtellæ? 512. a
Hybla mons Siciliæ. 232. a
Hydaſpes gemmifer. 93. b
Hylas, Herculi dilectus. 86. b
Hylas & Narciſſus umbras ſuas in fonte conſpectas amplexati. 160. a
Hymen, membranula in virginibus. 541. a
Hymenæi argivi hiſtoria. 541. a
Hymenæum quid & unde? 541. a
Hymenæus quis. 44. b. & 45. a. cur temulentus fingebatur? 45. a. in nuptiis felicibus ignem nuptialem extinguebat. 49. a
Hymettus, mons Atticus, marmore & melle celebris. 116. b
Hyrcania, Scythiæ contermina 120. a

I.

Iacchus, Bacchus, & unde? 221. b
Iacere in conviviis ſolebant veteres. 515. a
Iapis locus Atticæ. 117. a
Iaſon quis & unde dictus? 46. b. primus cum Argonautis navigavit. 63. 83. a. dentes ſeminavit draconis, non Colchici, ſed ejus quem Cadmus prius in Bœotia occiderat. 75. a. animi dolore periit. 84. *ibid.* a
Icari fabula. 248. a. b
Icarium mare, quodnam. 248. b
Iecur cupiditatum ſedes. 594. a. difficilius quam reliqua interna comburitur. 652. b
Ignes cœleſtes in obliquum ferri ſolent. 484
Ignifera juga, pro equis Solis. 41
Ignis, pro amore. 126
Ignis, & aqua in nuptiis cur adhibita. 49. b. 703. a
Ignis amoris ſacer eſt, ſeu execrandus. 133
Ignis augetur ſuperjecta aqua. 105
Ignis ſacer, quis. 203. a
Ignotus pro inimico. 40. b
Ilex, cur nigra dicta. 5[illegible]. b
Iliſſus. 143. Atticæ amnis. [illegible] b
Ilium a quo extructa, 258. a. qui mœnibus cinxerint. 287. a. propter Helenam everſum. 147. b
Illicita amantur. 581
Immolare, quid, & unde. 143. b
Immolari quando proprie dicebantur victimæ. 213. a
Immortalem quo pacto fieri quempiam autumarint veteres. 664. a
Impotens, i. e. valde potens. 131. a
Improles, quis veteribus. 278. b
Inane magnum apud inferos. 520. a
Inarime, inſula Campaniæ, in gigantomachia Typhoeo impoſita. 623. a. b
Inarimen prius Pythecuſas vocabant. 623. a. b
India, cur Thyrſigera dicta? 159. a
Indoſcythæ. 76. a
Inferi, quo loco. 433. a. cur triſtes dicantur. 416. a
Inferni deſcriptio. 422. &c
Inferiæ, quid ſint, & unde dictæ? 536. a. b
Inferni judices qui. 426. plures quam tres. 427. a. b
Inferos ubi collocarint veteres. 398. a
Ingruere quid, & unde? 420. a
Innocuus, quid? 392. a
Ino, Bacchi matertera. 222. b. Athamanti melicertam peperit. 223. a. cum quo in mari ſubmerſa. &c. *ibid.*
Inonis fabula. 528. a. b
Interim pro, interdum. 612. b
Interrogationes crebræ concitandis invidiis aptæ. 74
Intuor pro, intuor. 633. 653. &c.
Invidiam pati, Regis eſt. 403
Invocatio Dianæ. 139
Iocaſta ſe interficit. 253

Iocinoris capite in victimis non apparente exiſtimabant grave imperatori aut Reip. infortunium portendi. 216.a
Ioles fabula. 575. a
Iovi taurum immolare nefas. 399,b
Iovi in ſummis montibus ſacra facere, ſolenne. 605, a
Iovis adulteria. 678
Ira cedit naturæ legibus. 170, a. nequit frenis regi. 275
Ira, quæ regitur, nocet. 52
Ira ratione temperanda. 336,a
Ira Regum gravis eſt. 76
Iracundi vera effigies. 70, 71
Iram Deorum per exta, eorumque indicia ſignificari autumabant gentium ſapientes. 212, b
Iſmenos. 194. tacitus. 343
Iſmenus, Bœotiæ fluvius. 402,a
Iſter idem qui Danubius. 82,b. aliquando Matoa dictus. 93, b. fl. Europæ maximus. 631, b
Iſthmos. 43. ubi ſita. 472,a. & 470,b
Iſmenus, Bœtiæ fluv. 143, b. cur niveus dictus. *ibid.* & 144,a
Italia, unde Auſonia dicta. 67,b
Itys, Terei filius. 362, b
Iugari, pro matrimonio jungi. 280
Iugum ſponſo & ſponſæ ſolebat imponi. 280, a
Iuno, Argis nata. 344, a. ei mactabatúr vacca candida, quæ nunquam ſubjecta fuerat jugo. 412 a
Iupiter, unde dictus. 603, a. b. in taurum mutatus Europam filiam Agenoris è Phœnicia in Cretam transfretavit. 132, a b. ſpecie Cygni adivit Ledam Tyndari uxorem. 132, a. cur Cenæus dictus. 568,b. Hercius unde dictus? 269,b
Ἱκετήσιος. 524,b
Iupiter omnia implet. 125,a
Iupiter prodigialis. 705, b
Iuſta, i. e. exequiæ, & cur ita dictæ. 539, a.
Ixion. 66, a

K.

Κάλλιστα λάφυρα. 439, b
Κέρω quid. 534, b
Κνίσσα, quid. 438, a
Κύπρια, aut κυπριακὰ dramata. 82, a.

L.

Labdacus, Laji pater. 530, a
Labyrinthus. 152, b
Lacones uxores ſuas κυρίας vocabant. 339, b
Laconici canes commendantur à pluribus. 117, b. & 118, a
Lacrymæ, inter ſymptomata, & notas peſtis. 195, a
Laji pater quis. 530, a
Lamina, quid? 372, b. differt, à bractea. 373, a
Lamna, vid. lamina.
Λαμπαδηδρομία quid. 344, b
Laomedontis fraudes. 298, b
Lapis, pro agri termino. 145
Laqueus, pro loro. 178
Lar pro domo. 40
Lares, Dii domeſtici. 480, a
Lares, & Topicos deos, quando ſalutare moris eſſet. 347, a
Laribus prima in feſtis conviviis libamina fieri ſolita. 519, a
Larvati qui nam & unde dicti? 70, b
Latona, Apollinem Dianamque enixa ubi ſit. 345, b. 384, a
Latrare dicitur *malum.* 67
Lauri vires & uſus in medicina. 228. a
Laurus Apollini ſacra. 191, a
Lauri in victoriis quis uſus apud Romanos. 346, a. b
Laus vitæ ruſticæ. 142, &c.
Lectus, de quo proprie? 439, a
Lemnos Ægæi maris inſula, Vulcano ſacra. 633, b. inde affertur ſigillata terra, *ibid.*
Leo ſydus, ſemel decidiſſe perhibetur ex lunari globo. 512, b
Leones ſeipſos cauda flagellant, ut iram ſtimulent.
Lerna fons. 144, a
Lesbos, inſula, maris Ægæi ab Achille vaſtata. 270, a
Lethe, fluvius, unde? 422, b
Lethe fluvius inferorum. 181. a. b. item Hiſpaniæ. *ibid.*
Leucas, Leucate, Leucadia, &c. 602. b

Leucates promontorium Acarnaniæ. 174, a
Leucothoë, eadem quæ Ino. 222, b
Libra, ſignum æquinoctiale. 165, a
Libya, unde dicta. 89, b. ejus deſcriptio. 89, b
Licentia juſta in Dominos rara. 48
Lichades inſulæ, unde dictæ. 615, a. b
Licium magi incantationibus adhibebanr. 89, a
Linea, ſeu formido, retis genus eſt. 118, a. b
Linum Cameracenſium, quid. 138, a
Lituus quid. 239, b. 496, b
Livor niger. 143
Lixæ qui. 557, a
Locrenſium naufragium. 354, a. b. & 355, a
Luca, bos unde. 134, b. & 135, a
Lucifer & Heſperus idem. 159, a
Lucina cuſtos genialis tori. 37. unde dicta? 38
Lugentium ritus. 262, b. &c. 643, a. 650. 704. &c.
Luna & reliqua ſydera antiquis Dii. 89
Luna, noctis dea. 96. a. Phœbi ſoror. 194. veneficiorum præſes. 94, a. Soli currus ſuos quando regendos tradiderit. 132, b. lucet luce aliena. 158. b. nec non propria, *ibid.* quanto temporis ſpatio Solem conſequatur. 11, b. dicitur, dictynna, & unde? 99, b
Lunæ cornua tribuuntur. 139. & bigæ. 371, a
Lunam deficientem è cœlo carminibus devocari vulgo creditum. 139, b.
Lunam magico carmine ſollicitatam rubore credebant ſuffundi. 161, b
Luxuriem quid ſequatur. 127
Lyæus thyrſiger. 49
Lyæus, Bacchus, & unde? 226, b
Lycurgus, Thraciæ rex, Bacchum, omni qua potuit affecit injuria. 224, a. ejus mors. 437, b
Lycormas, fl. Ætoliæ. 595, a. vid. Evenus.
Lycus à Creonte in exilium mittitur. 402
Lymphati, qui. 70, a. b
Lynceus quam acuti viſus. 58, a
Lyra, cythara, chelis, &c. vulgo confunduntur, 343, a. ſed diverſa ſunt, *ibid.* b

M.

Mæander Phrygiæ fluvius. 422, b. 116, a. cur piger dictus 116. a
Mænala Arcadiæ mons. 659, b
Mænas, Baccha. 70, a. 103, a. unde? 221, b
Mæotis Scythiæ palus. 224. b. 462, a
Magæ nudis pedibus & paſſo capillo ſacra ſua peragebant. 96, b
Magi quid poſſint, & quid non. 96. b
Magicis artibus manes evocari credebant. 232, a
Magna mala non latitant. 53
Mala effera, ignota, horrida, tremenda. 43
Mala tria Græcis, ignis, mare, mulier. 50, b
Malea promontorium, faciens moras navibus. 52, a. b
Malorum ſenſus accreſcit die. 482
Malthe, bellua marina. 176, b
Manes impii. 39
Manes nimio luctu offendi credebant veteres. 682, b
Manto, filia Tireſiæ. 209, b
Marathon, urbs Att. 116, a
Marcidus quid? 45, a
Mare Tellurem circumcingere putarunt aliqui. 634, b
Mare rubrum. 485, 598. b. unde ἐρυθραῖον dictum. 485, a
Margaritæ naſcuntur conchiliis in mari Indico. 138, a
Mari polluta cuncta expiari credebantur. 461, b
Marmor Parium. 162
Marmoris ſpecies variæ. 162, a. b.
Mars Quirinus, quando dictus? 126, b. Gradivus quando? *ibid.* & 631, b
Maſſagetæ, Scythiæ populi. 224, a
Medea ubi nupſerit Iaſoni. 50, a. fugitiva.

gitiva. 50, a. ejuspater Æëtas. 54, a. mater quænam ejus fuerit, incertum. *ibid.* plerique credunt Idyjam. *ibid.* 56, a. quot habuerit filios. 108, a. eorum nomina. *ibid.* culpam fatetur. 59. ratem petit, ut aufugiat. 61. nati ne pœnæ participes ſint, petit, 62. & impetrat, *ibid.* exilium verbis protrahere conatur. *ibid.* Creonte & Acaſto regibus majorem ſe eſſe gloriatur. 78. ut poſſit liberos necare,ſimulat ſe ad meliorem mentem rediſſe. 80. nutricem in conſilium adhibet. 81. manes invocat, & gentem inferam, 95. incantationes orditur. 95. quid poſſit & quid effecerit per vim magicam, enumerat, ſed falſa pleraque. 96, 97. &c. de facinore deliberat. 106. at affectibus ſuccumbit. 107. filios ſuos trucidat. 109. & aufugit. 112. Theſeo deinde nupta. *ibid.* a

Medea ferox. 91. 105, 106, 107. furibunda. 72, 79, 103. malorum facinorum machinatrix. 60. fortunæ victrix. 78

Medeæ ſcelera. 148, a

Medea pro quavis mala fœmina. 68

Medeas tragœdias & Comœdias qui ſcripſerint. 38, a

Medi pugnaces. 92

Media unde proprie dicta? 92, a

Meduſa, cujus ſorores Sthenyo & Euryale unico oculo per vices utebantur. 101, b

Megæra, unde dicta, & quid proprie? 108, b

Melancholia, quid & unde? 440. b. &c.

Meleager Althez imprecationibus confixus moritur. 98, b

Memnon, Æthiops. 337. dea natus. 273

Mercurialia Cretenſium. 48, b

Meri potatio à veteribus probro verſa. 515, b

Meſſalinæ Claudii Uxoris libido. 668. b. & interitus. *ibid.*

Methone, Thraciæ urbs. 303, b.

Mimas Ioniæ mons, 602. a. etiam centaurus, *ibid.*

Minerva Athenarum præſes. 122. b. ejus auxilio quidam ab Hercule ex inferis reductus. 185, a

Minos inferorum legiſlator. 125, 426. a

Minotaurus. 152, b. 181

Minyæ qui. & unde dicti? 58, b. Minyæus fluvius. *ibid.*

Miſeri nunquam rebus lætis credunt. 517

Miſeris mors grata. 111, b

Miſerorum oppreſſio, grave crimen 59, b.

Miſerum eſt neſcire mori. 359

Miſerum nemo ſe credit, licet ſit. 316

Mitra, vox Syriaca, & quid ſignificet? 220, a

Mixta omnia in elementa ſua reſolvenda credebant veteres. 687, b

Mola quid proprie ſit? 713, a

Mola ſalſa. 705, a. 706, a.

Moloſſi, canes, fortitudine laudantur. 117, b

Monſtra peccato naturæ tribuunt Peripatetici. 124, b

Monſtruoſa ſomnia, unde? 448, b

Monumentum quid proprie? 295, b

Mopſopia, Attica, 123, a. 187. & unde? 123, b

Mopſus, ubi interemptus? 87, *ibid.* a

Moras ferere. 62

Morientes oſculari & eorum animas ore excipere ſolebant apud antiquos amiciſſimi. 632, b

Morientis oculos qui claudere ſolebant? 280, b

Mors ſequitur fælices, miſeros fugit. 570, 312

Mors ipſa mortalis. 621

Mors inſtar portus. 485, a

Mors ipſa nihil. 282

Mortale eſt quicquid natum eſt. 621

de Morte quid ſentiant Stoici & Epicurei. 280. &c. usque. 282

Mortem antiqui feram dixere. 452, b

Mortem figere, quid ſit? 591, b

Mortis contemptus. 537

Mortis natura. 536

Mortui anima nuſquam eſt. 281, a

Mortuorum felicitas. 358, a

Mortuorum major, quam vivorum numerus. 593, b
Moſis cornua, quæ fuerint. 159, b
Multifidæ faces. 49, a
Mundum Seneca fatetur creatum. 142, a
Mundum ex Chao factum in Chaos iterum qui rediturum crederent. 687, b. & cur? *ibid.*
Mundum quomodo æternum crediderint Stoici?
Mundum, qui infinitum quive finitum eſſe ſentiant. 171, b
Mycales fabula. 592, a
Mycenæ, Cyclopum opus. 443, a
Myrrha, quid? 583, b
Myrtili mors. 473, b
Myſia duplex. 271. & unde dicta? *ibid.*
Myſtæ, qui, & unde? 221, b

N.

Nabathæ, pop. 572, a
Nabathæa, quæ regio? 351, b
Ναβαταῖοι, qui, & unde dicti? 572, a
Najades, fontium nymphæ, unde ita dictæ. 160, a
Naſamones Lybiæ pop. 648
Natura vitæ dux. 142
Navigationis fructus, 65, a. b
Nauplius, Palamedis pater. 356, a. b
Nebris, hinnuli pellis. 221
Νεβρώδης, Bacchus, & unde? 221, b
Neceſſitas plus poſſe quam pietas ſolet. 292.
Nemeæi leonis fabula. 387, b
Nemeſis, ſuperbiæ ultrix. 405, a
Nemus ſacrum. 84
Neptunus, cur pater dicatur? 208, a
Nereides. 134, a. Achillis materteræ. 269, b.
Neritos, mons Ithacæ. 307, a. item inſula. *ibid.*
Nero ira æſtuat propter tumultum populi. 709, &c. Octaviam trucidat. 715, b
Neronis ſævitia. 671, b. ſcelera. 683. 684. 685. &c. 704
Neſſus Centaurus, ab Hercule confoſſus. 98, a. 589
Neſtoris ætas. 271
Niobe, Tantali filia, quot liberos habuerit. 232, b. &c. in ſaxum mutata. 573, b
Niobes fabula. 405, a
Niſæ decem. 219, a
Nobilitas vera. 402
Noctem quomodo diſtribuerint Græci. 285, a
Noctis effigies. 285, a
Nocturnos terrores, quomodo Romani, quomodo Græci expiarent. 705, a
Νότος cur Auſter dicatur. 82, b
Nova nupta cur aquâ ſpargebatur. 41, a.
Novenarius numerus, Pythagoræis ſacer. 97, b
Nox, veteribus dea. 285, a
Numa Terminum pro deo coli voluit. 145, a
Nunquam, Adagialis locutio. 148, 581, 645, 679.
Nuptiales ritus. 40, a. 41. a. 307, a. 553, a. 675, a 703, a. b &c.
Nuptiis auſpices adhibiti. 307
Nuptiis infelicibus ſtatuuntur furiæ pronubæ. 40, a
Nyctileus, Bacchus, & unde. 225, b
Nyſæ. 70, a
Nyſſæ. *vid.* Nyſæ.

O.

Obſcænum, pro ferali. 94
Octavia, juſta fuit Neronis uxor. 674, a. ejus mors. 715, b.
Oculo cur ſphærica figura data ſit. 251, a
Odryſis ſolemne fuit inter epulas præliari. 480, a
Oechaliæ, plures, 570, a. b. & quot. 586, b
Oedipum tragœdiam qui compoſuerint, tam Græci, quam Latini. 189, a. b. 190, a
Oedipi vitæ hiſtoria. 540, a
Oedipus, Sphingis ænigma ſolvit. 197
Oedipus excæcatus in exilium abit. 253,

253, 214. b. Creontem in carcerem conjici jubet. 238. cognoſcit ſe non vere eſſe filium Polybi. 243. &c. tandem itaque veros parentes invenit. 244. &c. ſe Lajum interfeciſſe, ſuſpicari incipit. 241, 242. ad gubernacula regni invitatur. 242, 243. &c. moritur. 214, b
Oenomai fabula. 473. a
Oeta mons, 304, a. ardens. 86
Ogygii, Thebani, & unde? 231, b
Οἶστρος quid. 222, a. b
Olea Athenis propria. & cur? 438, a
Olenia, Bœotia, & unde? 209, b
Olenia capra ſyd. i.e. Amalthea. 63, b
Olenos Elidis urbs. 304, a
Olenum, opp. 63, b
Olim, etiam futurum tempus ſignificat. 640, a
Olympias & luſtrum quid? 433, b
Omentum, quid ſit? 217
Omina felicia ajebant ſe *accipere*, mala *averſabantur*. 246, a
Omnia ex aqua gigni & conſtare, qui dixerint? 208, a. ex igni, quinam? *ibid.*
Omphale, Lydiæ Regina. 409, b
Opes fluxæ. 143
Ophion natus è dentibus ſerpentis. 225, a
Opimus, de quo proprie uſurpetur. 439, a
Orchomenus fluv. 58, b
Orcynia, vid. Hercynia.
Orgia, Bacchanalia, & unde. 221, a
Orphei canentis admiranda dulcedo. 85, 618. &c.
Orpheus, Muſâ Calliope natus. 85, a ab inferis uxorem ut reduxerit. 416. à Thraciis mulieribus diſcerptus, & cur. 85. *ibid.* a
Orthrus, canis biceps. 411, a
Oſſa & Olympus, diviſi montes. 398, b
Oſſa, mons. 510, a
Oſſa componendi ritus. 302, a
Oſtrum. 48
Othrys Theſſaliæ mons. 622
Ovis eſt hoſtia Pacis. 44, a
Οὐλοθυτεῖν, quid ſit? 213, b
Ozolæ populi, unde dicti. 98, a

P.

Paci bos quoque extrà deorum conſpectum cædebatur. 44, a
Pacis aram ſanguine non licebat aſpergere. 41, b
Pacis laudes. 358, a
Pactolus fl. aurifer. 224, a
Pæan, Apollo, & unde. 568, a
Pœna, *pro* labore. 140, b
Palæmon, Bacchi cognatus. 223, a
Palæſtra, à quo inventa, & unde dicta. 450, b.
Palamedes falſa proditionis accuſatione oppreſſus. 299, b
Palear, pellis ex gutture boum dependens. 176, a
Παλλακὴ, à quo pellex. 383, a
Pallas unde dicta. 353, b. arcium præſes. 130, a. Belligera. 437. Herculi in omnibus ſe ducem præbuit. 437, a
Palladis ſcutum. 353, b. 437, b
Pallene, urbs Thraciæ. 442
Panes montivagi. 161
Pangæus, Thraciæ promontorium. 93 221.
Paphii Venerem religioſiſſime colunt. 228, a
Parcæ, iis varia attribuuntur nomina. 393, a
Parentibus filii plerumque ſimiles, 378, a, b
Paridis judicium. 261. b
Pariendi tempus quodnam? 554, a. b
Parium marmor. 162
Parnaſos mons Phocidis. 531, b
Parnaſſus, mons Phocidos. 205, a. unde dictus? *ibid.* biceps. 209
Πάρνης mons Atticæ. 115, a
Parnethus fluv. 114, b. & ſinus. *ibid.* in eo Triviæ lucus. 115, a
Paros, Cycladum una. 162, a
Παρθένος, vox unde. 378, a
Parthi veloces. 92, a
Parthia, Aſiæ regio. 92, b. alia eſt à Perſiâ, quæ antiquior. *ibid.*
Parthorum equitatus Romanis maxime formidabilis. 499, a
Paſiphaë Minotaurum peperit. 154, b

Patria omnibus chara. 487
Patroclus, Achillis armis ſe induerat. 286, a
Pauper pectora ſecura gerit. 598
Peccaſſe quem pœnituit, pene eſt innocens. 339
Pecudes prius inficiuntur peſte quam homines. 199, a.b
Pegaſus, equus, unde dictus? 281, b
Pelaſgi qui proprie? 59, a
Peleus, exul. 87, a. falſo ab Hippodamia accuſatus. 87, b
Pelias Æſonis frater, Acaſti pater. 78, b.
Pellex, unde? 383, a
Pellibus olim corpora ſua contegebant veteres. 649, b
Pelopeia domus, adag. 466, b
Pelopidarum flagitia. 326, a. b. 466 b.
Pelops, an Dardanius fuerit natione? 453, b. à Tantalo, patre ſuo interfectus. 473, b
Peloria Theſſalorum. 48, b
Pelorus, Siciliæ promontorium. 567, b.
Pelta, quid? 337, b
Penates, qui proprie, & unde dicti? 508, b.
Peneus Theſſaliæ. fl. 398, b
Pentheſilea, Amazonum Regina. 258, b. 337, b.
Pentheus à quibus diſcerptus. 527, b
Perarare Pontum. 86
Nuptiæ cum peregrinis admodum improbatæ. 50. a
Pergama, pro quibuſvis locis altis. 259, a.
Πέργαμος Troad. civit. unde? 258 b.
Pergamum, clariſſima Troadis civitas. 258, b. unde dicta? 258, b
Pergamum, Idæ promontorium. 259 a.
Periclimenus, Neptuni filius, in varias formas vertitur. 85, b. ab Hercule occiditur. *ibid.*
Peripatetici monſtra naturæ tribuunt. 124, b
Perſia unde dicta? 92, b. ubi ſita? *ibid.*
Pes, pro, infima veli parte. 64
Peſtilentia unde oriatur? 194, a. b
Peſtilentiæ ſævities. 190, 191, 192. &c. uſque. 196
Peſtilentiæ miſeranda ſtrages deſcribitur. 198, 199, uſque. 204
Peſtilentiam terræmotus ſolet præcedere. 202
Peſtis pecudes prius inficit quam homines. 199, a. b
Peſtis deſcriptio. 193, & 192, b
Peſtis tempore multi credebant Cerberum catenam, qua ligatus eſt, rumpere. 201, b. atque ita in terris graſſari. *ibid.*
Phædra præ amore, ſui impotens. 130 155. amore Hippolyti ſe ardere profitetur. 123. &c. Hippolyti pudicitiam oppugnat. 151, 152. &c. ſed fruſtra. 153, 154. &c. ad fraudem itaque confugit, & calumnias. 157. prius ſe malle mori ſimulat, quam vim ſibi illatam, revelare Theſeo. 166, 167. Hippolyti innocentiam, ſuas calumnias revelat. 181. & ſeſe ſua manu occidit. 183
Phœniceum & puniceum idem. 48, a
Phaëthon, cujus ſit filius. 83, b. ejus mors. *ibid.*
Pharis Laconiæ urbs. 306, b
Phaſelus, quid. 600, a
Phaſis, maximus Colchorum fluvius. a. 74, 42. b. 168, non labitur in Oceanum. 42. b. etiam, urbs, *ibid.*
Phibalis locus in Megaride vel Attica. 117, b
Philipis, quid ſit, dubitatur. 117, a
Philippi, campi. 117, a
Phineus, Arcadiæ rex. 474, a
Phlegethon. fl. infernalis. 165, b. 185, b. unde dictus. 469, a. fluvius ardens. 201, a
Phlegra, vallis Theſſaliæ. 408, a
Φλυιῆς, Cecropiæ tribus. 117, b
Phœbus lyræ quam ſagittis aptior. 438. Pythona interfecit 408, b. cuncta luſtrat. 125, a
Phoronides. 471, a
Phryxi & Helles fabula. 316, a. b.
Phyſeter, bellua marina. 175, a. b.
Pindus, mons Theſſaliæ. 459, b. 93. 151.

151. nivalis. 70. in eo ſolitæ bacchari Mænades. 51. ibid. a
Pinus pronuba. 42
Pirene, fons. 96, a
Piſa Elidis urbs. 433, a. 471, b
Piſcatorum genera. 392, a
Piſtrix, monſtrum marinum immenſæ magnitudinis. 176, a
Πίττδυς, municipium Cecropiæ tribus. 117, a
Plejades ſeptem ſtellæ 383. b. unde dictæ. etiam Plejones & quot 47. a. b. cur denſæ & ſpiſſæ. ibid. vocantur & Atlantides, Vergiliæ. *ibid.*
Pleuron, Ætoliæ urbs. 304, a
Pluto, infernus Iupiter. 386, a. tenebrarum potens. 246. ejus forma. 425. a. b
Poculum φιλοτήσιον. 519, a
Podarces, Priamus. 265, a
Ποδάνης. 65, a
Pœni Saturno liberos ſuos immolabant. 716, b
Poli moventur cum Univerſo. 171, a
Pollux armatus ceſtibus. 47. a
Polus Arcticus frigidus, antarcticus, calidus dicitur. 680, a
Polyphemi pater, quis. 497, b
Polyxena, Paridis ſoror. 308, b. ubi immolata. 320, 323. &c.
Pontus pro mari. 51, a
Pontus verbera patitur. 66
Pontus Euxinus, per ἀντίφρασιν; prius ob incolarum crudelitatem ἄξενος dicebatur. 43, a. in eo procellas ſolet excitare Corus, 71. cur dulcis, & an paluſtris. 56, b
Poppæa diligens admodum colendæ formæ. 696, a
Popularia ſacra quæ ſint. 219, b
Populi favor multis pernicioſus extitit. 712, &c.
Portitor, quid. 429, a
Potentes nemo tutus poteſt aggredi. 72
Prætoriæ cohortes. 707, a. b
Prætoriana caſtra, in ipſa urbe. 690. a. b
Preces ſacrificæ. 42
Preces & ſacrificia in nuptiis adhibitæ. 42. b
Prendere quid. 48. b
Priamus unde dictus. 265. a. prius Podarces vocabatur 265. a. quot liberos habuerit. 259. b. ubi ſepultus. 261, a
Priami laus. 298
Privatæ vitæ commoda. 597
Procruſtes latro. 181. hoſpites ut tractarit. 522. b
Prœti pop. 225, a
Prometheus, cæleſtem ignem furto ſubduxit. 101. quibus pœnis ob furtum ſuum apud inferos affligatur. 455, b
Pronubæ officium quod. 553, a
Proſerpinæ nomen, Domina Ditis. 39, b
Proſerpinæ raptus hiſtoria vera, unde origo fabulæ Plutonem rapuiſſe. 39, b
Pſammenithus, rex. 150, b
Purgaturi ſe, ſæpius caput aquæ vivæ immergebant. 155, b. & 156, a
Pylon, Meſſeniæ urbs. 306, b
Pyram quo quis ditior aut nobilior, celſiorem ei erigebant veteres. 648, a
Pyrenæi montes unde dicti. 120, a
Pyrithous Proſerpinam Ditis thalamo deducere conatus eſt. 121, b
Pyromantia deſcriptio. 211, a. erat divinatio à flamma, ſumpta. *ibid.*
Pyrrha, Epimethei filia. 317, a
Pyrrho fuit τὸ Ἀχίλλειον ἦθος. 271, a
ejus parentes quinam. 313, a
Pythagoræi concentum quendam effici corporum cœleſtium motu crediderunt. 637, b
Python, unde dictus. 91, a

Q.

Quæſitor quis apud Romanos. 326. b. 425. b
Quæſtor, vid. *quæſitor*.
Quamvis, pro quamlibet. 672. b
Querquetulana, quæ. 619 a
Quietis & ſecuritatis laudes. 392, &c. 393.

R.

RApax, proprium Torrentis epitheton. 531, a
Recipere antique pro *ſibi reſervare* & *ſtere.* 768, a, b
Reddere etiam *dare* ſignif. 708, b
Referre pro ulciſci. 52
Regem quid deceat potiſſimum. 277. 476
Reges per ſceptra ſolebant jurare. 208, a. donis capiuntur. 104
Regiæ vitæ incommoda. 597
Regibus non licuit intereſſe ſacris inferorum. 218, b
Regibus nulla eſt fides. 340
Regis officium. 692
Regis veri imago. 484, 486
Regna cuſtodit metus. 238
Regnum non capit duos. 489. & *ib.* b.
Regum ira gravis eſt. 76
Reos in cauſſa dubia quomodo judicarint Romani. 426, a
Rex omnis olim à Græcis τύραννος audiebat. 650, b
Rheſus Thraciæ rex auxilio Trojæ venit. 258, b
Rhodanus fluv. 82. b
Rhœſus, Tragœdia. 337, a
Rhœtus, promontorium Trojæ. 264, a
Rite fa vere quid. 43, a
Rivalis quis. 535, a. b
Rogum qui & quomodo incendere ſoliti. 619. a
Rogus quid. 507, a
Rogus altior quibus erigi ſolitus 648, a
Romani in vexillo aquilam gerebant. 547, a. victoria parta, laurum multimodè uſurpabant. 346, a
Romanorum luxus taxatur. 490
Roſcidus quid. 48, a
Roſtra *pro* rictibus. 120
Ruſticæ vitæ laudes. 142, &c.

S.

SAbæi ab Arabibus diverſi. 605, b
Saceæ feſtum. 48, b
Sacer ignis, quis morbus. 203, a
Sacra infernalia quo pacto fieri ſolita. 228, 229. &c.
Sacrificæ preces *pro* incantationibus. 42, b
Sacrificandi ritus. 212, b. 214. a. 703. a. b. & omina. 504, & *ib.* b.
Sagittarius. 513, a
Saltare in ſacris ſolenne. 435. q
Saltationum genera varia. 301, a
Sanguis, libamen Dianæ Tauricæ ſacrum. 100. b
Sarmatæ, & Sauromatæ iidem ſunt. 120, b.
Saturnalia Romanorum. 48. b
Scævus, idem quod ſævus. 260, b. 430, a
Scamander fl. 268. b. vid. Xanthus.
Scarphe & Beſſa urbes. 306, b
Sceptriferi Tonantes. 43
Scinis latro Corinthius pinubus intortis alligatos homines diſcerpebat. 181. b
Sciron. 358. b
Schiſte, quid. 209. a
Scylla Niſi filia. 129. a. b
Scylla Phorci filia. 67. a
Scylla, 71. b. in freto Siculo ſaxum. 497. a
Scyros inſ. maris Ægei. 270. a. ubi latuit Achilles. *ibid.*
Scythæ filios adhuc puerulos ſagittis aſſuefaciebant. 451. a. vagi. 125. multivagi. 414
Seculi aurei, argent. &c. hiſtoria. 687. 688.
Securi feriebatur vulgus, nobiles gladio. 692. b
Sedere ſolebant Iudices, dum judicabant. 426. a
Segregem, pro, ſeparatum. 184. b circumſcript. eorum quæ ſemper futura ſunt. 71
Septenarius numerus perfectus. 154. b.
Septentrio, unde. 642. a
Sepulchra violare nefas. 294. b
Sepulchris eruta, olim ad maleficia deligebantur. 100. a
Sepulchrum quid propriè. 295. b. ſacrum. 287. b

Sepulturæ ritus, 188. a, b
Ser quid. 599. a
Seres, pop. Scythiæ. 485. b
Sericum quid. 137. a. b. unde. 598.
a. &c.
Serpentes inLibya naſci ſolent. 89 b.
trifidam videntur habere linguam.
90. b
Servitia ferre, grave eſt. 310
Servus, unde dicatur? 278. a
Setiger, *pro* Apro. 86
Sidera & elementa Stoicis dii. 383.
b. 511. b. 514. b
Sigei Trojani, unde dici. 262. a
Sigeum promontorium, Troadis.
349 a
Silenus, alumnus & nutritor Bacchi.
220. b. & 221. a
Sillani tres. 675. b. &c.
Sillanus, Octaviæ ſponſus 675. b. ejus
mors. *ibid.*
Sipylus. 573. b
Sirenes, quæ, & cujus filiæ. 67. b. ea-
rum cantus. *ibid.* & 68
Sirius, ſtella, 143. b. unde dicta.
194. a
Siſyphus, latro, Æoli filius, 185. b
209. a. Corcyram in Iſthmo, primũ
condidit. *ibid.* b
Sitis tempore Phäetontis. 471. a
Soanorũ, gentis Colchicæ, rex quan-
tam habuerit auri copiam. 76. b
Socci lutei. 133. a. b
Sol occidere, & naſci quibus & cur
dictus. 510. b. occidens nubibus
conſperſus, quid denotet. 350. b.
ortus retroceſſit & quando. 467.
b. aëra rareſacit, & expurgat.
195
Solis obſcuratio Dei iram prætende-
re credebatur. 154, a
Solis invocatio. 417. 642
Somnia monſtruoſa unde & quibus
obveniant. 448. b
Somni invocatio. 447. & deſcriptio.
ibid.
Somno membrorum compages ſol-
vuntur. 673. a
Somnum quæ concilient. 446. a
Somnus cur λυσιτελὴς dictus. 673. a
Sortes quando à Romanis in judicio
adhiberentur. 426. a
Sparte, Laconum urbs. 306. b
Specimen, quid proprie. 477. a. b
Sphærarum decada mundo cur tri-
buerint Pythagoræi. 352. b
Sphinx Echidnæ & Typhonis filia.
197. a. 234. a. Thebanis ænigmata
proponit. &c. *ibid.* ejus imagine
qui pro inſigni uſi ſint. *ibid.*
Sphingis effigies, & hiſtoria. 533. a.
197. b.
Spinturnix, avis. 94. a
Stabilimen. 477. b
Stadium quid. 472. a. b
Στακτὴ quale unguentum. p. 584. a
Statuas eburneas, inter ſacrifican-
dum, quando fleviſſe compertum.
505. a
Stella differt à cometa. 279. b
Stella quando è cœlo labi videatur?
549. b
Stellarum diſcurſus. 157. a. b. &
158. a
Stellas humecto quodam alimento
nutriri credebant veteres. 158. b
Sthenyo & Euryale ſorores unico
oculo per vices utebantur. 101. b
Stipylus urbs, & mons. 405. b
Stoicorum & aliorum opinio de vi-
ſu. 58. a
Στέμματα quid. 571. b
Stridit pro ſtridet. 624. b
Strix, mali ominis avis. 94. a. b. ea-
dem putatur cum Caprimulgo. 94.
b. ejus etymon & deſcriptio. *ibid.*
Strues funebris. 531
Strymon, fl. 232, b
Stuprum, *pro* adulterio. 477, a
Stymphalides aves, unde dictæ. 99, a
Styx & Cocytus torpentes lacus. 184
Styx, unde. 424. b. per eam cur ju-
rent dii. 424 a. b. invius lacus. 121
tacita. cur. 151, b. ejus deſcriptio,
503
Subſellia, quæ apud Romanos. 425. b
Subſeſſores in venatione & in exercitu
dicuntur, qui ſunt in inſidiis.
119, a
Suevi. 92
Summanus. 4. a
Sunion, promontori ũ Atticæ. 116. b

סוף quid Hebræis. 485. a
Superbos ulciſcitur Deus. 405
Suppara. 65. 600
σύριγξ quid. 570. b
Symplegades, inſulæ. 456. a. 66. a. 74
Syrma, quid & unde. 410. a. 220. b
Syrtes, unde? 401. a. b

T.

Tacitæ tenebræ, pro nuptiis ubi nullæ conſpiciuntur faces. 49. b.
Tacitum, occultum. 102
Tænarus, Laconiæ promontorium, ubi inferni janua, 417. a. b. etiam urbs, & palus. 183. b. unde nomen acceperit. *ibid.*
Tagus, fl. 462. a. 484. a. b
Talionis lex, æqua veteribus & juſta. 395. b.
Tanais, fl. 462. a
Tantalidæ. 483. a
Tantalus ab inferis redux. 464, &c.
Tartarus, quid, & unde dictus. 265. b
Tauri, fluv. duo fuerunt. 59. a
Ταῦροι à veteribus dicta quæcunque robore aut corporis mole præſtarent. 90. a
Taurum, quibus diis immolari vetitum. 399. b
Taurus Aſiæ mons. 125. b. 90. a. unde dictus. *ibid.*
Taurus, ſydus, 383. b
Taygetus mons Laconiæ. 45. b. 472. a
Taxus, arb. feralis. 229. a. veneficiis idonea. 100. b
Tegimen. 452
Telephus Myſiæ rex ab Achille vulneratur. 271. a. & ſanatur. *ibid.* & b
Tellurem à mari circumcingi putarunt è Veteribus nonnulli. 634. b
Tellus & terra quid differant. 530. b
Tempe, Theſſaliæ loca. 303. a
Tempe, dicuntur quævis ſitu amœna loca. 74. a. b
Temperare animo. 493
Templum, quid apud veteres. 383. a
Temporis viciſſitudo. 171
Tenebræ, coloris expertes. 434. b
Tereus, rex fuit Odryſarum. 480. a
ejus hiſtoria. 468. a
Terminos agri, Deos eſſe voluit Numa. 145. a
Terra & Tellus ut differant. 530. b
Terra cur Alma dicta. 539. a
Terram ab Oceano, ut inſulam cingi, nonnulli commenti ſunt. 226. b
Terram gravem, cui & cur precarentur veteres. 188. b
Teſtimonium Deorum in nuptiis contrahendis jurejurando adhiberi ſolitum. 39. a
Tethys maris Dea, Neptuni conjux. 308. b.
Textoriæ & Lanificæ artes à Pallade inventæ. 122. a
Theba Promethei vel Aſopi filia. 198. a.
Thebaidem, tragœdiam, qui ſcripſerint olim. 526. a. b. &c.
Thebæ unde nomen acceperint. 198. a. eas quis condiderit. 239 a. à quibus obſeſſæ. 544. a. 547. b
Thebani originem trahunt ab Hermione Martis filia, Cadmi uxore. 199. a. unde Ogygii dicti. 231. b unde Amphionii. 202. b
Thebe Ægyptia. 198. a
Thermodon fluv. ad quem Amazones habitabant. 57. a
Theſeus. 121. b. Athenarum Rex. 180. b. ejus mater, quæ. 186. b ei tria optata dedit Neptunus 170. ab inferis reverſus 165. Hippolyto exitium imprecatur. 168, 169. &c.
Theſpii regis filiæ L. 410. b
Theſſala pinus. 65
Theſſalia. 60. a. unde dicta. *ibid.* veneficiis incantamentis famoſa. 140. a. 588. b. etiam dicta Pyrrha, & Pyrrhodia. 60. a. b
Thetis mater Achillis, Dea marina, Pelei uxor. 308, b
Thracii, unde Edonii dicti. 221. b
Thria, vicus Atticus. 115. a
Thule inſula. 69. b
Thyades, quænã & unde dictæ. 221. b
Thyeſtæ ſcelera. 327. a. b
Thyeſtes cur filiam ſuam compreſſerit. 341. a. b
Thyeſtes tragœdia. 465. a
Thyrſi haſtæ Bacchidum. 49 a. 219. b

Tiaras

Tiara, infula Phrygibus in uſu. 503. a
Tibia, Gallorum propria. 363. b
Tibia, multifera. 344
Tigres currum Bacchi trahunt. 159. a.
Tigris animal truculentum & velox. 103. a. ejus amor in catulos 103. a. quomodo capiatur. *ibid.* b
Tigris, fluv. 93. a. 462. a. in mare Perſicum influit. 258. b
Timere miſerrimum eſt. 284
Timide qui rogat, docet negare. 149
Tiphys 37. ſubito mortuus. 84. b. ubi ſepultus. *ibid.*
Tireſias ſacerdos, quam diu vixerit? 228. b. cæcus fuit. 210. b. cur *ibid.* per aruſpicium eruere Laii interfectorem conatur. 211
Tiſiphone *caput ſerpentibus vallata.* 442
Titan. 38
Titanes. 441. b
Titareſius, *vid.* Titareſſus.
Titareſſus, Theſſaliæ amnis admodum pinguibus aquis. 306. a. b
Tityi mortis hiſtoria. 185. b. & 186. a.
Tmolus, *vid.* Tymolus.
Tondere, de agris dicitur. 534. b
Tonitru fulmine prius. 580. b. cur ſecus videatur. *ibid.*
Tonſæ, quid ſint. 349. a
Torturæ quod genus uſurparint veteres. 291. a
Totum, pro omne. 657. b
Toxicum vox unde deducatur. 92. b
Trabs, pro face. 388
Trachyn, urbs Theſſaliæ. 570. b
Tranſcribere, quid proprie. 466. a
Transfigurati ſexus turpitudo. 278. b.
Tranſtra, quid? 349. a
Tribunal, quid? 425. b
Tricce, Theſſaliæ urbs. 303. a
Trifidam videntur habere linguam ſerpentes. 90. b
Trigæ & bigæ heroibus ſemper placuerunt. 177. b
Triones, olim boves nominabant Romani, & unde. 642. a. b
Tripodes Delphici, unde vaticinabantur Phœbades. 47. a. 96. a
Trœzen, Peloponneſi urbs. 304. b
Troja, quæ proprie. 258. b. noctæ capta. 275. b. 359. a. non poterat ſecundo capi ſine Herculis ſagittis 264. b. ab Hercule, decimo die expugnata. 373. b
Trojani belli deſcriptio. 256. &c. uſque. 262
Trojano bello quæ gentes interfuerint. 335. a
Tropæa Junoni, non ſecus ac Iovi erigebantur. 344
Tropæum quid proprie. 266. a
Tumere, i. e. ferocem ſe & hoſtem declarare. 629. a. b
Τύραννος, Rex. 650. b
Turbinis deſcriptio. 500. b
Turditanis præſepia argentea fuerunt. 76. b
Tymolus, nomen, fl. opp. & montis. 583. a.
Typhis, primus velis & ſtellis in navigando uſus eſt. 64
Typhoëo quid in Gigantum prœlio ſuperjectum fuerit, diſcertatur. 510. a.
Typhoëus. 98. inter venenata numeratur, & cur. *ibid.* a
Typhon, gigas. 680. b. item ventus, & unde dict. *ibid.*
Typhonis cubile in Cilicia. 98. a
Tyranni iidem olim qui reges. 650. b
Tyrannicum eſt, unâ tantum parte audita judicare. 55
Tyriæ purpuræ. 484. a
Tyrus, metropolis Phœnices nobilis tinctura purpuræ. 137. a. unde dicta. *ibid.*

V.

Vacuum an detur. 422. a
Venabulum. 119
Venatores idib. Auguſti ſolenne quid faciant? 120
Venere expulſa, quid generi humano futurum ſit. 142
Veneri, Myrtus ſacra. 228. a. b
Ventorum & pluviæ prognoſticon. 350. b.
Venus unde orta. 130. a. b. & 141. a
Venus furtiva. 340

Verba incaſſum ferere. 40
Verbera, pro remorum ictibus. 66.a
Veritas odit moras. 246
Veſtes oſtro ſaturæ, quæ. 517.b
Veſtes *in ſinum colligi* dicuntur. 162.b
Veſtis ἄπειρος quæ. 374.b
Vetita amantur. 581
Vexilla quæ apud Romanos, & quid iis inſcribi ſolitum. 547.a.b.548.a
Viciſſitudo rerum. 500
Victima, unde dicta. 44.b
Victimæ, quando proprie *immolari* dicebantur. 213.a
Viduæ an dicantur virgines, quæ matre carent. 335.b
Vina Lesbia. 226.a
Vinum aqua temperare ſolebant veteres. 515.a
Vincula Oceani, pro, terminis. 69
Vindicta levis eſt quam parva ferunt manus. 105
Violenta nemo imperia continuit diu. 274
Virginem decet ſilentium. 312, a
Virgines Lacenæ nudæ exercebantur virilibus officiis. 45, b
Virgines Græcorum, raro in publicum prodibant. 378, a
Virgineus decor. 45
Virginia. 683. a. ejus mors. *ibid.*
Virtus, ardua. 407
Virtus, vera nobilitas. 402
Virtus in aſtra tendit. 664. & locum habet inter aſtra. 644
Virtus eſt mortem ſpernere, &c. 537
Virtus quæ ſumma ducis. 692
Virtuti nunquam poteſt non eſſe locus 53
Vis magna vocem emittit at major tenet. 150
Viſa, ad aliquid futuri indicandum vigilantibus non ſomniantibus offerri credita. 285. a. b
Viſcera & Exta, quomodo differant. 508. a
Viſu carentem magna pars veri latet. 210
Vita hominum fallax. 169
Vita ad mortem via eſt. 435. a
Vitâ extreme miſera mors potior. 277. b
Vitam regit fortuna, non ſapientia. 171. b
Vitam Adoleſcentibus vis aufert, ſenibus maturitas. 243. a
Vltrices deæ. 40
Vlyſſes Ithacæ dux. 260. a. nocturnus miles. 300. ejus mors. 320. a
Vmber, canis ſagax. 493. a
Vmbra, poſitivum quid. 511. a
Vmbræ defuncti quid? 651. a. b
Vmbras injuſte occiſorum nocturno tempore homicidas vexare credebant veteres. 673. b
Voluntas cogi nequit. 587. b
Votis & diris quempiam interfici poſſe putabant. 170. a
Vox Stoicis corporatum quid eſt. 360. b
Vrbanæ cohortes. 707. a. b
Vri latis cornibus. 120. & *ibid.* a
Vrna, quid. 393, b
Vrſis denſitas cutis ut propria tribuitur. 200. a
Vulcanus Opifex triſulci fulminis. 126. ejus officina in Lemno. 633, b
Vultus & *facies*, quomodo diſtinguantur. 244. b
Vxor unde dicta. 553. a. b
Vxores quomodo Lacones vocarint. 339. b. quomodo Theſſali. *ibid.*

X.

XAnthus, fl. 557, b
Xanthus & Simoëis fl. tempore Trojani belli, cadaveribus opleti. 268. a

Z.

ZAcynthus, inſula. 307, a
Zephyrus vent. 115, a
Zephyrus & favonius, iidem. 415, a
Zethes & Calais Boreæ & Orithyæ filii. 58
Zethes, aquilonis filius. 85. b à quo occiſus. *ibid.*
Zethus, ſerpens, 438. b. ejus educatio. *ibid.*
Zodiaci deſcriptio. 511, 512, 513. &c.
Zodiacus quid. 511, b

FINIS.

Digitized by Google

Google